T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ ve STRATEJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KORE SAVAŞI KARAR ALMA SÜRECİNİN ANALİTİK İNCELENMESİ

MUSTAFA MURAT TAŞAR
167A1002

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MEHMET BEŞİKÇİ

İSTANBUL
2020

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI
HARP TARİHİ ve STRATEJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KORE SAVAŞI KARAR ALMA SÜRECİNİN ANALİTİK İNCELENMESİ

MUSTAFA MURAT TAŞAR
167A1002

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih: 14 Ocak 2020
Tez Oy Birliği / ~~Oy Çokluğu~~ ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan	Ad	Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr.	Mehmet	Beşikçi	
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr.	Mehmet Akif	Okur	
	: Dr.	Zekeriya	Türkmen	

İSTANBUL
OCAK 2020

ÖZ

KORE SAVAŞI KARAR ALMA SÜRECİNİN ANALİTİK İNCELENMESİ

Mustafa Murat Taşar

Ocak 2020

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin ülke dışına ilk asker gönderme ve BM şemsiyesi altında Kore Savaşı'na katılma kararının analizi yapılmıştır. Güney Kore ile Kuzey Kore arasında savaş 25 Haziran 1950'de başlamış, 27 Temmuz 1953'te ateşkes anlaşmasıyla son bulmuştur. Kore Savaşı'na katılma kararı, Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş'ın başlaması ile oluşan iki bloklu yeni dünya düzenine uyum çabalarının içinde değerlendirilmiştir. Bu uyum çabalarının en son adımını 18 Şubat 1952'de NATO'ya giriş oluşturmaktadır. Karar, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Menderes tarafından alınmış, karar alma sürecine Feridun Cemal Erkin ve Selim Sarper gibi bürokratlar da dâhil edilmiştir. Dış İşleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı teknik konular kapsamında karara dâhil olmuşlardır. Karar dış güvenlik açığına dayandırılmış, bu güvenlik açığını gidermek için de ekonomik, siyasi ve askeri açıdan dış desteğe ihtiyaç olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın tamamı için hermeneutik metod tarihsel bir bakış yakalayabilmek ve bütüncül olarak değerlendirme yapabilmek için yol gösterici olmuştur. Kararı alan liderlerin psikolojik değerlendirmesine girilmeden, iç ve dış etkili olan faktörler açıklanmaya çalışılmıştır. Karar alma modellerinden bir senteze ulaşılarak analiz yapılmıştır. Karara etki eden kişi ve kurumlarla, ulusal güç faktörlerinden ekonomik ve askeri güç de analize dâhil edilmiştir. Ayrıca karar alma aşamasında DP hükümetin öngörüleri ve bu öngörülerin uzak ve yakın vadede gerçekleşip gerçekleşmediğine de bakılmıştır. Çalışmanın kaynakları, konuyla ilgili ikincil literatürün yanı sıra, hatıratlar, gazete haberleri, TBMM tutanakları ve ABD Dışişleri Bakanlığı evrakına dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Hermeneutik, Karar alma, Kore Savaşı, Andan Menderes, Celal Bayar, NATO

ABSTRACT

AN ANALYTİC STUDY OF THE DECİSİON – MAKİNG PROCESS IN THE KOREAN WAR

Mustafa Murat Taşar

January 2020

In this thesis, an analysis is made on the Turkish decision for a military participation in the UN's Korean War, 1950-1953. The decision to join the Korean military campaign is elaborated in the framework of Turkey's attempts to take its place in a new world order right after the Cold War started. The NATO membership of Turkey on 18 February 1952 was the last step in these attempts. The decision was taken by President Celal Bayar and Prime Minister Menderes, whereas such high level state bureaucrats as Feridun Cemal Erkin and Selim Sarper also contributed to the decision process. The Ministry of Foreign Affairs and the Chief of General Staff also contributed to it in technical matters. The decision was supposedly based on a national security gap, and, in order to cover that gap, it was declared that Turkey needed foreign economic, political and military aid. In this thesis, the hermeneutics method was applied to obtain a historical view and make a consistent assessment of the decision. Both domestic and foreign factors leading to the decision were explained with this method. A synthesis is made regarding different models of decision making in the field of international relations. National power factors such as economic and military power, as well as social characteristics and institutions, are also taken into account in this analysis. Besides them, the Democratic Party government's political forecasts and their rate of realization in the short and long terms are also taken into account. The main sources of this thesis include relevant memoirs, newspapers, Turkish Parliamentary session records and U.S. State Deptartment's documents, as well as the secondary literature on this matter.

Keywords: Hermeneutik, decision making, Korean War, Andan Menderes, Celal Bayar, NATO

ÖNSÖZ

Çalışma konusunu Kore Savaşı olarak seçmemin nedeni, politikacıların iktidarda oldukları dönemlerde, savaş gibi tüm toplumu ilgilendiren konuda dahi kolaylıkla karar verdikleri, ancak üzerinden belirli bir süre geçtikten sonra o verilen kararın doğru bir karar olmadığının ortaya çıkmasıdır. Politikacıların belirli zamanda, belirli koşullara bağlı olarak verdikleri karar(lar) ülkenin sonraki yıllarını çok büyük boyutlarda etkilemektedir. Bu konuda uzak ve yakın tarihimizden birçok örnek verilebilir. Kasım 2015'te Suriye sınırında Türkiye hava sahasını ihlal eden SU-24 tipi bir Rus savaş uçağının Türk F-16'ları tarafından angajman kuralları kapsamında düşürülmesi sonrasında Rusya'nın bölgeye yerleşmesine yol açılmış, politikacılar tarafından kararın doğru olduğu açıklamaları yapılmıştı. Bu olay beni "karar alma" üzerinde düşünmeye yöneltmiştir. Daha sonra 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra ise Rus uçağının FETÖ üyeleri tarafından düşürüldüğüne dair basında haberler yapılmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet tarihindeki ilk savaşa katılma kararını araştırma konusu olarak seçtim. Kore Savaşı ve sonrasında NATO'ya girilmesi ile tamamlanan Batı Bloku'na dâhil olma sürecinin sonraki yıllarda Soğuk Savaş boyunca Türkiye'nin iç ve dış politikası ve ekonomik yapısında da belirleyici olması konunun seçilmesinde diğer önemli bir etken olmuştur.

Tez çalışmasına Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (SAREN) Harp Tarihi ve Strateji Ana Bilim Dalı'nda, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında başlanmış, 15 Temmuz meşum darbe teşebbüsü çalışmayı akamete uğratmıştır. SAREN'in sivil öğrencilerinin 2017 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi'ne naklinden sonra tez çalışmasına orada devam edilmiştir. Aynı yıl Mayıs ayında yakalandığım hastalık tezi yeniden akamete uğratmıştır. Hastalığın iki kez tekrar etmesi de tez çalışmasının oldukça yavaş ilerlemesine yol açmıştır. Tez çalışmasına ancak 2019 yılı ortalarında yeniden başlanmıştır.

Tez çalışmasının giriş bölümünde, 2. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemde yaşanan değişiklikler ve Türkiye'nin bu değişikliklere verdiği tepki değerlendirilmiştir. Yine bu bölümde çalışmanın amacı, diğer çalışmalardan farkı, konu hakkındaki literatür ve yararlanılan kaynakların değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca metodik yaklaşım tarzı izah edilmiş, çalışmanın genelinde tarihsel ve bütüncül bir bakış elde

edebilmek için seçilen hermeneutik metodun tarih yazımı, araştırmacılar ve bu tez için önemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde kriz durumlarında karar alma metodları başlığı altında, çalışma için uygun bir analiz metodu tespit edilmeye çalışılmıştır. Edward S. Quade'nin "think piece" aşamalı modeli ve William A. Welsh'in sekiz aşamalı karar alma modelinden ulaşılan bir sentez analiz için seçilmiştir. Seçilen bu yöntem kararın analizinin yapıldığı yedinci bölümde uygulanmıştır. Üçüncü bölüm, Kore Savaşı'nın tarihsel arkaplanı değerlendirildiği bölümdür. Bu bölümde savaşın çıkış nedenleri, uluslararası sistemde savaşın konumu ve savaşın akışı değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde karar alma sürecine odaklanılmış, Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker gönderek katılma kararı süreç izleme yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sürecin kendisi ve süreçte yer alan aktörler bu bölümde ele alınmış, aktörlerin ve kurumların süreçteki ağırlıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. TBMM içi ve dışından muhalefetin görüşleri ve özellikle kararın TBMM'de tartışılması da bu bölümde kapsamlı olarak ele alınmıştır. Beşinci bölümde, Kore Savaşı'na asker gönderme kararın basında tartışılması, basının ve kamuoyunun karara tepkisi ele alınmıştır. Altıncı bölüm, karara etki eden sivil ve asker kişi, kurumlar ile ulusal güç faktörlerinden ekonomik ve askeri güç faktörleri ele alındığı bölümdür. Karar vermede iç politikanın etkisi ve kriz durumlarında bireysel karar vericilerin durumu yine bu bölümde değerlendirilmiştir. Yedinci bölümde kararın analizi yer almaktadır. Kararı alan birim, bilgi toplama, öngörü süreci, alternatiflerin değerlendirilmesi ve uygun alternatifin seçimi ve kararın uygulama aşaması bu bölümde yer almaktadır. DP Hükümeti'nin kararın prestij ve güvenlik sağlayacağı, güç arttırıcı etkisi olacağı üç öngörüyü gerçekleştirmek amacı güdüldüğü tespiti yapılmıştır. Sekizinci bölüm, bir önceki bölümde tespiti yapılan karar öncesindeki öngörülerinin analizini içermektedir. Bu bölümde Hükümet öngörülerinin analizi yapılarak karar sonrasında uzak ve yakın vadede gerçekleşip gerçekleşmediğini uzan vadeli bir bakışla değerlendirilmiştir.

Tez ağırlıklı olarak ikincil kaynaklara dayanmakla birlikte hatıratlardan ve gazete haberlerinden de yararlanılmıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı yazışmaları ve TBMM Tutanakları da faydalanılan diğer belgelerdir.

Tez çalışmamda iki kadim dostumun karşılıksız yardımlarını gördüm. Abdullah Mutlu ve (tıp ve felsefe doktoru) A. Altay Ünaltay. Abdullah ve Altay tezi baştan sona büyük bir özveri ile okudular ve değerli önerilerde bulundular. Her iki dostumun da önerileri bana yol gösterdi. Viyana'dan dostum Dr. Adem Sun yabancı kaynaklara ulaşmama yardımcı oldu. Kendilerine şükranlarımı sunarım. Saygıdeğer Hocam ve

tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Beşikçi olmasaydı bu tez gerçekleşmezdi. Onun azmettirmesiyle tezi tamamlayabildim, kedisine minnettarım, şükranlarımı sunarım.

İstanbul; Ocak 2020 Mustafa Murat Taşar

İÇİNDEKİLER

ÖZ iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ v

İÇİNDEKİLER viii

KISALTMALAR x

1. GİRİŞ 1

1.1. Çalışmanın Amacı 9
1.2. Çalışmanın Diğer Çalışmalardan Farkı 10
1.3. Metodolojik Yaklaşım 11
1.3.1. Hermeneutik Metodu 14
1.3.1.1. Hermeneutik Yöntemle Yapılan Çalışmalar 21
1.3.2. Süreç İzleme Yöntemi 24
1.4. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Yerleşik Metodların Çalışma İçin Uygunluğu 25
1.5. Kriz Durumlarında Karar Alma 26
1.5.1. Snyder'ın Karar Alma Teorisi 27
1.5.2. Allison'un Rasyonel Aktör, Bürokratik Politikalar ve Kurumsal Süreç Modelleri 29
1.6. Karar Alma Yaklaşımlarına Göre Kriz Durumunda Bireysel Karar Vericiler 34
1.7. Aşamalı Karar Alma Modelleri 36
1.8. Konu Hakkındaki Literatür ve Kaynakların Değerlendirilmesi 39

2. **KORE SORUNU VE KORE SAVAŞI** 43

2.1. Kore Yarımadasının Jeopolitiği ve Tarihsel Olarak Kore Sorunu 44
2.2. Soğuk Savaş ve Kore Krizi 46
2.3. Soğuk Savaş Döneminde Kore 50
2.3.1. Güney Kore'nin Kuruluşu 52
2.3.2. Kuzey Kore'nin Ortaya Çıkışı 53
2.3.3. İki Devlete Bölünme Sonrası Kore 53
2.4. Kore'de Savaşın Başlaması 55

3. TÜRKİYE'NİN KORE SAVAŞI'NA KATILMA KARARI 66

3.1. Kararın Alınış Süreci 67
3.2. Karara Karşı Meclis İçi ve Dışından Muhalefet 96
3.3. Kararın TBMM'ne Getirilmesi ve Kararın Alınış Şeklinin Tartışılması 104
3.3.1. Kararın Anayasa'ya Uygunluk Tartışması 113
3.3.2. BM Kararının Bir Tavsiye Kararı Olup Olmadığı Tartışması 118

3.3.3. Ülke Güvenliği Sağlanmadan Karar Alındığı ve NATO Başvurusu Tartışmaları 122
3.3.4. Kore Savaşı'nın Vatanı ve Sınırlarını Koruma Savaşı Olduğu İddiası ... .124
3.3.5. Gönderilen Birlik Sayesinde Ülkenin Prestijinin Arttığı Görüşü....125
3.3.6. Amerikan Yardımlarının Devamı Konusu....125
3.3.7. Asker Kökenli Vekillerin Görüşleri....126
3.4. TBMM'de Gensoru Oylamasıyla Hükümet Kararının Onaylandığı İddiası129
3.5. Tartışmalarda İktidar ve Muhalefetin Argümanları....131

4. KARARA KARŞI BASIN VE KAMUOYUNUN TUTUMU....133

4.1. Kore'ye Asker Gönderme Kararının Basında Tartışılması....133
4.2. Kore Savaşı ve Kamuoyu 143

5. KARARA ETKİ EDEN KİŞİ – KURUMLAR VE GÜÇ FAKTÖRLERİ ..157

5.1. Sivil ve Askeri Bürokrasi 159
5.1.1. Sivil Bürokrasi....160
5.1.2. Askeri Bürokrasi 173
5.2. Karara Etki Eden Güç Faktörleri 182
5.2.1. Ekonomik Güç....186
5.2.2. Askeri Güç – Kapasite 190

6. KORE'YE ASKER GÖNDERME KARARININ ANALİZİ....202

6.1. Kararı Alan Birim 203
6.2. Bilgi Toplama ve Algılama Süreci 205
6.3. Öngörü Süreci: Durumun ve Alternatiflerin Değerlendirilmesi 206
6.4. En Uygun Alternatifin Seçimi ve Karar Verme Süreci....209
6.5. Kararın Uygulanması 210
6.6. RAM, BPM ve OPM'ye Göre Bağıntıların Ortaya Çıkarılması 227

7. HÜKÜMETİN ÖNGÖRÜLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ....230

7.1. Güç Maksimazyonu (prestij) Sağlayacağı Öngörüsü....231
7.2. Güvenlik Sağlayacağı Öngörüsü....242
7.3. İç Politikada Hükümetin Konumunu Güçlendireceği Öngörüsü 257

8. SONUÇ 263

9. KAYNAKÇA....271

EKLER....301

EK - 1 Genel Kurul Kararı no:377 (V), 3 Kasım 1950 (Barış İçin Birlik Kararı) ...301
EK - 2 Başbakan Menderes'in Basın Toplantısı, 29 Temmuz 1950 302
EK - 3 Barışseverler Cemiyeti'nin TBMM'ye Gönderdiği Telgraf....307
EK - 4 Barışseverler Cemiyeti'nin Dağıttığı Bildiri Metni 308

ÖZGEÇMİŞ....309

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFL	Amerikan Emek Federasyonu - American Federation of Labor
BM	Birleşmiş Milletler
BM-GK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BPM	Bürokratik Politikalar Modeli
CENTO	Merkezi Antlaşma Teşkilatı - Central Treaty Organization
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	Demokrat Parti
EAM	Ulusal Kurtuluş Cephesi
EDES	Yunan Ulusal Kurtuluş Ordusu
GK	Güvenlik Konseyi
IMF	Uluslararası Para Fonu - International Monetary Fund
İKP	Partido Comunista d'İtalia
KDHC	Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti
KİP	Komünist Kore İşçi Partisi
KPA	Kore Halk Ordusu
OPM	Kurumsal Süreç Modeli (organizational process model)
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MP	Millet Partisi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü - North Atlantic Treaty Organization
NSC-68	United States Objectives and Programs for National Security
PSI	Partido Socialista d'İtalia
RAM	Rasyonel Aktör Modeli
SEATO	Güney-Doğu Asya Antlaşma Teşkilatı -South East Asia Treaty Organization
SOFA	Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi - Status of Forces Agreement
SOPs	Standard Operational Procedures
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCG	Türkiye Cumhuriyeti Gemisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TUSAG	Amerika Kara Kuvvetleri Türkiye'ye Yardım Kurulu - The United States Army Group
USAMGIK	Birleşik Devletler Ordusu Askeri Yönetimi - United States Army Military Government in Korea

1. GİRİŞ

Kore'ye asker gönderme kararı, 2. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle, 1945 sonrası uluslararası sistemde yaşanan değişikler ve Türkiye'nin bu değişikliklere verdiği tepki ile doğrudan ilgilidir. "Demokrasiye Geçiş Süreci" olarak tanımlanan 1945-1950 yılları arasını aynı zamanda Batı sistemine tam entegrasyon süreci olarak da nitelemek mümkündür. Bu süreçte Türkiye'de köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. Ancak süreci Demokrat Parti'nin iktidara geldiği Mayıs 1950 ile yani 27 yıllık tek - parti iktidarının seçimle yerini DP'ye bıraktığı tarih ile sonlandırmak doğru değildir. Batı sistemine entegrasyon sürecinin Kore Savaşı'na katılma kararını da içerdiği ve 1952'de NATO'ya girişle tamamlandığı görüşündeyiz.

Atatürk, Türkiye'nin etrafında bir güvenlik çemberi oluşturmaya yönelik dış politika izlemiştir. Bu amaca yönelik olarak Türkiye'nin batı, doğu ve kuzeyinde Balkan Paktı kurulmuş, Yunanistan ile ilişkiler normalleştirilmiş, Sadabat Paktı ile İran sınırı güvenceye alınmış ve Sovyetlerle İstiklal Harbi döneminde kurulan ilişkiler dostluk temelinde geliştirilmiştir. Bu güvenlik çemberinde, tarihsel olarak Rusya, en güçlü ve en büyük olarak görüldüğünden genç Cumhuriyet, Sovyetlerle iyi geçinmeyi dış politikasının temeline yerleştirmiştir. Atatürk'ün Celal Bayar'dan nakille bu konudaki vasiyeti "Sovyetlere karşı asla bir saldırı politikası güdülmeyecek. Doğrudan veya dolaylı olarak Sovyetlere yönelmiş bir antlaşmaya girilmeyecek" olmuştur.[1] Atatürk döneminde yürütülen bölge merkezli bu dış politikada Sovyetlerle ilişki ve dostluğa büyük önem verilmiş, basın da uluslararası konulara dair SSCB'nin görüşlerini aktarmış ve yorumlamış, aynı zamanda Türkiye'nin görüşüyle karşılaştırarak aradaki yakınlıkları vurgulamıştır.[2]

Çok - partili sisteme geçiş ve Batı'ya entegrasyon sürecinde gerçekleşen değişikliklerde hem iç hem de dış koşullar etkili olmuştur, ancak dış etkenlerin belirleyiciliği daha fazladır. Bu dış etkenler, 2. Dünya Savaşı'nı demokrasi bloğunun kazanmasından dolayı demokratik eğilimlerin güçlenmesi, Türkiye'deki karar vericilerin Sovyetler Birliği'nin Türkiye'nin güvenliğini tehdit ettiği,[3] Batı (demokrasi) bloğunda yer almanın güvenlik arttırıcı etkisinin olacağını düşünmeleri, Amerika

[1] Cem Eroğul, **Demokrat Parti, Tarihi ve İdeolojisi**, 2. bs,(Ankara: İmge Kitabevi, 1990), 177-178

[2] Derya Çağlar, **Hayali Komünizm – Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri**, (İstanbul: Berfin Yayınları, 2008), 67

[3] Gökhan Çetinsaya, "Türk – İran İlişkileri", **Türk Dış Politikasının Analizi**, Ed. Faruk Sönmezoğlu, (İstanbul: Der Yayınları, 1998), 136.

Birleşik Devletleri yardımlarının Türkiye'de demokrasiye geçiş koşuluna bağlanması ve İsmet İnönü'nün savaş sonrası yeni dünya düzenini algılayışı olarak özetlenmektedir.[4]

İkinci Dünya Savaşı'nda SSCB'nin kısa zamanda ezileceğine kesinlikle inanan Türkiye 18 Haziran 1941'de Almanya ile dostluk ve saldırmazlık paktı imzalamış, bu Müttefiklerin tepkisine yol açmıştır. Başbakan Şükrü Saraçoğlu Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı yıllarındaki dış politikasını "İngilizlerle müttefik, Almanlarla dostuz" formülüne göre "aktif tarafsızlık" olarak tanımlamıştır.[5] Ancak bu dış politika savaş sonrasında Türkiye'nin aleyhine dönmüş ve Türkiye 2. Dünya Savaşı'ndan, savaş sırasında Almanya ile ilişkilerinden dolayı prestij kaybına uğramış olarak çıkmıştır. Savaş sonrası oluşan yeni uluslararası düzene uyum sağlamak ve bu düzenin yeni oluşturulan kurumlarına katılabilmek için söz konusu yeni uluslararası düzene uymayan tek - parti rejimini esneterek yitirdiği prestijini yeniden elde etmeye çalışmıştır.[6]

Batı sistemine doğru 1944'te ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. Cumhurbaşkanı İnönü tarafından, bir yandan iç politikadaki değişiklikler gerçekleştirilmiş, öte yandan ortaya çıkan yeni gerçeklere Türk dış politikasını uyumlu hale getirmek için adımlar atılmıştır. 6 Haziran 1944'de Normandiya çıkarması başlamış ve 20 Haziran'da ABD Türkiye'nin mihverle siyasal ilişkilerini kesmesini resmen istemiştir. Tek – parti hükümeti, İngiliz ve Amerikalıların çağrılarına uyarak, Almanya'ya krom madeni ihracını durdurmuş, Mihver gemilerine Boğazları kapatmış, Almanya ile diplomatik ve ekonomik ilişkilerini kesmiştir, Savaş döneminin Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, Ağustos 1942 tarihinden beri sürdürdüğü bakanlık görevinden 2 Ağustos 1944'te alınmış[7] ancak Savaş döneminde Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Franz von Papen ile iyi ilişkiler içinde olan Saraçoğlu'nun görevde kalması Sovyetlerin hiç istemediği bir durum olmuştur.[8] 2 Ağustos 1944'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir konuşma yapan Başbakan ve Dışişleri Bakanı Saraçoğlu, Almanya ile diplomatik ilişkilerin kesilmesinin aslında Türk dış politikasının belirli çizgilerini yansıttığını söylemiştir. Saraçoğlu bu "istek" karşılığında, diplomatik ilişkilerin kesilmesi yüzünden uğranılacak ekonomik zararların İngiltere tarafından karşılanması konusunda anlaşmaya varıldığını, Türkiye'nin kararından dolayı

[4] Nihal Kara, "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş Kararının Nedenleri", **Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi,** s. 8 (İnönü Özel Sayısı, Aralık-Ocak 1984-1985): 64-68.
[5] Niyazi Berkes, **Unutulan Yıllar**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997), 227
[6] Cangül Örnek, **Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı - Antikomünizm ve Amerikan Etkisi**, (İstanbul: Can Yayınları, 2015), 67.
[7] Edward Weisward, **İkinci Dünya Savaşı'nda İnönü'nün Dış Politikası III**, Çev. M. Ali Kayahal, (İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Temmuz 2000), 71
[8] Berkes, **age**, 333

İngiltere'nin "çok hoşnut kaldığını" ve kararın "savaş ilanı olmadığını" da eklemiştir.[9] Bu karardan önce Müttefikleri, özellikle de SSCB'ni memnun etmek için Mayıs 1944'te "Irkçılık ve Turancılık Tahrikâtı Yapanlar Hakkında Hükumetin Tebliği"[10] ile Turancılık düşüncesine karşı da operasyon başlatılmıştır.

2. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile ABD ve Batı'nın Türkiye'den isteği, 1923'ten itibaren süre gelen Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek - parti yönetiminin sonra ermesi, çok - partili bir siyasi yapıya geçilmesi ve Batı'nın sosyo-politik modelinin zorunlu olarak benimsemesi olmuştur. Burada kapitalizm ile sonuna kadar çelişen bir (tek - parti) rejimi sürdürmenin imkânsızlığı gündeme gelmiştir, dolayısıyla kapitalizmin siyasi felsefesi ile uyum içinde olacak bir sisteme geçiş zorunlu olarak gündeme gelmiştir.[11] Türkiye'de tek - parti yönetimi altında adım adım demokrasiye geçişin koşulları hazırlanmış ve bu hazırlıkların tamamlanmasından sonra çok - partili sisteme geçilmiştir.[12]

2. Dünya Savaşı'nın Almanya'nın yenilgisiyle sonuçlanmasından sonra İngiltere, ABD ve SSCB'nin katılımı ile toplanan Yalta Konferansı'nda (7-12 Şubat 1945), savaş öncesi dağıtılan Milletler Cemiyeti'nin (MC) ana statü ve organlarını belirleyerek yeniden oluşturulması için Almanya'yı düşman ilan eden ülkelerin davet edildiği, ABD'nin San Francisco'da şehrinde 25 Nisan 1945'te düzenlenecek bir konferans öngörülmüştür. Türkiye de 23 Şubat 1945'te Birleşmiş Milletler'in (BM) kuruluşu anlamına gelen bu konferansa katılabilmek için Japonya ve Almanya'ya savaş ilan etmiş ve konferansa katılan 46 ülke arasında yer almıştır. Türkiye'nin Nisan 1945'de San Francisco Konferansı'nda (25 Nisan - 25 Haziran 1945) demokrasi ve özgürlükler konusundaki ana ölçüleri ortaya koyan antlaşmayı imzalaması Batı Bloku'na doğru atılan en önemli adım olmuştur. Türkiye'nin konferansa son anda 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan ederek katılabilmesi, çok - partili sisteme geçişe karar verdiğinin en önemli göstergesi olmuştur.[13] Türkiye, ABD ve diğer Batı Bloğu ülkeleri tarafından demokratik olmayan bir rejim olarak görüldüğünden İnönü, San Francisco görüşmelerine giden Türk heyetinden en kısa sürede demokrasiye geçileceğini bildirmelerini istemiştir. İnönü'nün çok-partili sisteme geçilmesi kararında en önemli

[9] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 7, Birleşim 1, c. 13 (2 Ağustos 1944), 3-6
[10] Bkz. "Irkçılık ve Turancılık Tahrikâtı Yapanlar Hakkında Hükümet Tebliği", **Ayın Tarihi**, s. 126, (Mayıs 1944): 21 -23
[11] Ali Gevgilli, **Yükseliş ve Düşüş**, 2. bs, (İstanbul: Bağlam Yayınları, 1987), 32.
[12] Ahmet Demirel, "Milli Mücadele Döneminde Birinci Meclis'teki Liberal Fikirler ve Tartışmalar", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7, 1. bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005): 184
[13] Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yıllan, Tek Partiden Çok Partiye (1944 - 1950)**, (Bilgi Yayınevi, 1990), 55.

etken SSCB'ne karşı Batılı büyük devletlerin desteğini sağlamak olmuştur. Burada SSCB'nin gerçekten Türkiye'nin güvenliğini tehdit edip etmediği ya da Batılıların Türkiye'nin rejimini değiştirmesi yönünde bir baskı uygulayıp uygulamadıklarından daha çok İnönü ve yakın çevresinin durumu algılayışları ve buna göre politika geliştirmeleri etkili olmuştur.[14]

Almanya'ya savaş ilanı edildiği gün, Ankara'da, Dışişleri Bakanı Hasan Saka ile ABD'nin Ankara Büyükelçisi Laurence A. Steinhardt iki ülke arasında "Ödünç Verme ve Kiralama Anlaşması'nı (*Lend and Lease Agreement*) imzalamışlardır.[15] ABD'nin Ödünç Verme ve Kiralama kapsamındaki yardımlara ilişkin Ankara'daki Büyükelçisi'ne gönderdiği talimatlarda, demokrasi ve serbest piyasa ekonomisine ilişkin vurgular yer almıştır.[16]

Daha 2. Dünya Savaşı resmi olarak bitmeden Şubat 1945'te "Ödünç Verme ve Kiralama Anlaşması" ile başlayan ABD ile ilişkiler, 5 Nisan 1945'te ABD'nin Türkiye'nin güvenliğine verdiği önemin göstergesi olarak, 10 ay önce Washington'da vefat eden Büyükelçi Ertegün'ün na'şının Missouri Savaş Zırhlısı ile İstanbul'a getirilmesiyle[17] psikolojik boyuta taşınmıştır.

Aynı yıl Cumhurbaşkanı İnönü 19 Mayıs Gençlik Bayramı'nda yaptığı konuşmada çok - partili sisteme geçileceğinin de işaretini vermiş, 1 Kasım 1945'te de çok - partili sisteme geçişte bir dönüm noktası olan TBMM açış konuşmasında, Türkiye'nin askeri müttefiklik yanında siyasal ve ekonomik olarak da Batı sistemine entegre olacağını "Bizim tek eksiğimiz, hükümet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır" cümlesini sarf etmiş, "hürriyet ve demokrasi havasının işlemesi için başka bir siyasi partinin kurulmasından memnuniyet" duyulacağı cümlesiyle açıklamıştır.[18]

Çok - partili sisteme geçiş kararını veren İnönü, muhalefet partisinin CHP kadroları içinden gelen kişiler tarafından kurulması için çaba göstermiştir. Demokrat Parti (DP), 7 Ocak 1946'da, CHP'nden ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, M. Fuat

---

[14] Nihal Kara, **age**, 74-75; Berkes, **age**, 313

[15] Ayşegül Kars Kaynar, İhsan Seddar Kaynar, "ABD-Türkiye İlişkilerinin Gelişiminde Ödünç Verme ve Kiralama Anlaşması", Övgü Kalkan Küçüksolak, Abdullah Muhsin Yıldız (ed.), **Current Debates in International Relations & Law: Current Debates in Social Sciences Series Volume 24, IJOPEC**, (2018), 111-112

[16] Efe Sıvış, "Türk – Amerikan Müttefikliğinde 'Peşrev' Dönemi: Ödünç Verme-Kiralama Programında Türkiye", **Belgi Dergisi**, c. 2, s. 18, (Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2019/II): 1541

[17] Berkes, **age**, 331; Korkut Boratav, **Türkiye İktisat Tarihi 1908 – 2002**, 9. bs, (İmge Kitabevi Yayınlan, 2003), 100

[18] Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945–1971**, 1. bs, (Ankara: Bilgi Basımevi, 1976), 15

Köprülü ve Refik Koraltan tarafından kurulmuştur. DP'nin kuruluşundan önce Bayar parti programını İnönü'ye sunmuş, onun onayını almış, ruhsatlı bir parti olarak kuruluşuna izin verilmiş, siyasi yaşama girmiştir. DP'nin kuruluşu, istenilen ölçülerde bir parti kurulmuş olduğundan dolayı CHP yandaşı basın tarafından sevinçle karşılanmıştır. Dış basında (örneğin ABD'deki New York Times gazetesi) "majestelerinin sadık muhalefeti" olduğunun yazılması muvazaa iddialarına yol açmıştır.[19]

DP aynı yıl Temmuz ayında yapılan seçimlere katılmıştır. DP'nin kuruluşu ve seçimlere katılması ile Türkiye, uluslararası yeni sisteme uyum için en önemli adımı çok - partili sisteme geçiş ile yapmıştır. Bu dönemde Bayar, Sovyetlerle iyi geçinmek görüşünde olmuş, hatta Moskova Radyosu'ndan Bayar'ı öven açıklamalar yapılmasından İnönü tedirgin olmuştur.[20] Ağustos 1946'da da Fuat Köprülü bir Amerikan gazetesine verdiği demeçte, Türkiye için bir dış tehlike olmadığını, hükümetin iktidarda kalmak için bunu yaydığını söylemiş, İnönü ve CHP'nin şimşeklerini üzerine çekmiş, hatta sözlerini geri çekmek zorunda kalmıştır.[21]

Çok - partili sisteme geçiş sürecinde, yeni sisteme direnen, onu kabul etmeyen CHP kadroları da tasfiyeye uğramıştır. 12 Ağustos 1946'da Şükrü Saraçoğlu istifa ederek Başbakanlığı bırakmış, 12 Temmuz 1947'de Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yayınladığı ve muhalefet ile iktidar arasında diyalogdan bahsettiği bir bildiri sonrasında da Recep Peker Başbakanlıktan istifa etmiştir.[22]

Türkiye'de sistem değişikliğinin gündeme gelmesiyle CHP de, DP gibi ekonomik serbestleşmeyi savunur olmuştur. Marshall Planı'na dâhil olmak isteyen Türkiye, kendisine verilen tarım ülkesi olma ve sanayi ürünlerini ithal etme rolünü kabullenmek zorunda kalmış, aynı zamanda ekonomide liberalleşme ile özel sektörün konumu da güçlenmiştir. İki partinin ortak olduğu bir diğer nokta tüm bu sürecin gerektirdiği gibi güçlü bir komünizm karşıtlığı olmuştur.[23]

Değişiklik bununla sınırlı kalmamış, Türkiye savaş sonunda, Atatürk'ün vefatına kadar sürdürülen bağımsız dış politikayı ve 2. Dünya Savaşı sırasında yürütülen görece tarafsız dış politikayı terk etmiş, dış politikada köklü bir "eksen değişikliği"

---

[19] Bkz. Nihal Kara İncioğlu, "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrasi Sorunları," **Türkiye'de Siyaset: Süreklilik ve Değişim**, ed. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 4. bs, (İstanbul: Der Yayınları, Ekim 2009), 265-277

[20] Berkes, **age**, 311-312

[21] Berkes, **age**, 317

[22] Faik Ahmet Barutçu, **Siyasi Hatıralar. Milli Mücadele'den Demokrasiye, c. 2**, (Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 2001), 828-829.

[23] Ayşe Buğra, Osman Savaşkan, **Türkiye'de Yeni Kapitalizm Siyaset, Din ve İş Dünyası**, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015) 65

yaşanmıştır. Siyasi, ekonomik, sosyal ve askeri açıdan Batı'ya tam entegrasyonu içeren bu değişikliğin iticisi ABD ile ilişkiler olmuştur. Kore Savaşı'na asker gönderme, bu değişikliğin gündeme geldiği ve yoğun olarak yaşandığı süreçte önemli bir kilometre taşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sürecin yürütücüsü ve sorumlusu sadece DP ve onun liderleri değil, aynı zamanda CHP ve başta lideri İsmet İnönü'yle birlikte kadroları da olmuştur.

DP'nin kurulması ve siyasi yaşamda yer almasıyla birlikte Türkiye, Batı sistemine ekonomik uyum için de adımlar atmaya başlamıştır. 1944'te dünyada serbest ticaret yapılabilmesi için ticari ve mali bir sistem kurmak üzere 44 ülkenin katılımı ile (Almanya, Japonya ve İtalya'nın dışarıda bırakıldığı) Bretton Woods'da yapılan konferansta ABD'nin planı doğrultusunda Dünya Bankası ve gözetimi için de Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund - IMF) adında başka bir kurum oluşturulmuştur. Bretton Woods adı verilen bu sistem 1971'e kadar sürmüş ve dolar değeri altına göre (1 dolar = 0,0889 gram 14 ayar altın) belirlenmiştir. DP karşısında CHP de devletçilikten kurtulduğunu göstermek istemiş, IMF'e girmek için 7 Eylül 1946'da para değeri ayarlaması yapılmıştır. Ardında Türkiye her iki kuruma eş zamanlı olarak 11 Mart 1947'de üye olmuştur.[24] Türkiye bu adımla ithal ürün cenneti olmaya doğru adım atmış, bu kararların alınacağından önceden haberdar olan vurguncular kazançlı çıkmıştır.[25]

12 Mart 1947'de ABD Başkanı Truman Sovyet tehdidine karşı Türkiye ile Yunanistan'ın savunulmasını kapsayan doktrini açıklamış,[26] böylelikle Türkiye'nin askeri açıdan da Batı'ya eklemlenme süreci hız kazanmıştır. Ardından 4 Temmuz 1948'de Türkiye, ABD'nin, savaşta ekonomisi çökmüş olan Avrupa'ya ilişkin açıkladığı Marshall Planı'na dâhil edilmiş,[27] Bretton Woods'a uyumun yanında ekonomik açıdan da Batı'ya bağımlılık ve ekonominin Batı'nın planları kapsamında

---

[24] Baskın Oran, "Batı Bloku Eksininde Türkiye - Dönemin Bilançosu", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 480-481

[25] Berkes, **age**, 385

[26] Baskın Oran, "Türkiye'nin Kuzeydeki Büyük Komşu Sorunu Nedir? - Türk Sovyet İlişkileri 1939 – 1970", **AÜSBF Dergisi**, c. 25, s. 1 (1970): 73; bkz. Fahir Armaoğlu, **Belgelerle Türk – Amerikan Münasebetleri,** (TTK Yayınları, 1991), 152 – 158,

[27] Serhat Güvenç, "ABD Askeri Yardımı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1942-1960", **Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti**, der. İsmet Akça, Evren Balta Paker, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010): 264; Yakup Kepenek, Nurhan Yentürk, **Türkiye Ekonomisi**, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000), 93; Marshall yardımlarının Türkiye ekonomisi üzerine olumsuz etkileri konusunda bkz. Osman Yalçın, "İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Tehdidi Karşısında Kalan Türkiye'nin Batı ile İşbirliği Yapma Süreci", **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, c. 8/5 (Sonbbahar 2013), 944; Tolga Tören, **Yeniden Yapılanan Dünya Ekonomisinde Marshall Planı ve Türkiye Uygulaması**, (İstanbul: SAV Sosyal Araştırmalar Vakfı, 2007), 254 - 255

yürütülmesi gündeme gelmiştir. Gazeteci Mehmet Ali Birand, ABD'nin Türkiye'yi keşfettiği bu değişim sürecini şu şekilde anlatmıştır:[28]

> Nihayet 1946 baharında Amerika Türkiye'yi keşfetti. Coşkun gösteriler arasında Sovyetlerin göz diktiği İstanbul Boğazı'na giren Missouri Zırhlısı, artık Türkiye'nin yalnız olmadığını müjdeliyordu. Şerefine pullar bastırılan Missouri'nin ardından Truman Doktrini'yle 100 milyon dolarlık askeri malzeme geldi. Sonra da Marshall Planı devreye girdi. Türkiye Marshall'la 10 yılda 3 milyar Dolar yardım alacak, ekonomik ve askeri açığını böyle yamamaya çalışacaktı.

27 Aralık 1949'da, bu kez kültürel alanda bir diğer önemli adım atılmıştır. Bu tarihte imzalanan anlaşma ile Eğitim Komisyonu kurulmuş, söz konusu eksen değişikliği için gerekli bürokratik kadroların yetiştirilmesine başlanmıştır. TBMM Dışişleri Komisyon Raporu'nda konu ile ilgili şunlar yer almıştır[29]:

> 2. Dünya Harbinden sonra Amerika Hükümeti Ordusu elinde fazla kalan malzemeyi mütaaddit Devletlere satmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Amerika Hükümetiyle 27 Şubat 1946 tarihinde Kahire'de Harb Fazlası Malzemesi Satışı Anlaşması akdederek on milyon dolarlık malzeme satın almıştır.
> Amerika Hükümeti bu suretle malzeme satın alan Devletleri, malzemenin bedelini dolar olarak ödemek külfetinden kurtarmak ve bu vesile ile Amerikan kültürünü yaymak gayesi ile bu Devletlerle "Fulhright Anlaşmaları" tesmiye olunan Kültür Anlaşmaları yapmıştır. Hükümetimiz de 27 Aralık 1949 tarihinde Ankara'da böyle bir anlaşma imzalamıştır.
> Bu anlaşma, tamamen kültürel mahiyette olup Amerikalıların Türk okul ve üniversitelerinde ve Türk'lerin Amerika kıtası ve haricindeki Amerika okul ve üniversitelerinde tahsil, inceleme ve tedris işleriyle iştigal eylemeleri maksadını istihdaf ederek Türk öğrencilerinin Amerika ilim ve fen müesseselerinde tahsil görmesini, Amerika'dan memleketimize öğrenci, profesör ve bilgin gelmesini sağlamak suretiyle Türk ve Amerika kültürlerini bir birlerine tanıtıp yaklaştırmak esaslarını ihtiva etmektedir. Ayni zamanda maksadın tahakkuku yolunda icabeden masrafları, vaktiyle satın alınan harb fazlası malzemesi bedelinden borçlu bulunduğumuz bakiyenin âzami yarısına kadar her hangi bir kısımı ile karşılamak ve bu paranın bir kısmının Türk Parası olarak memleketimizde sarf olunması imkânlarını temin eylemektedir. Böylece büyük mânevi faydalar ve maddi istifade sağlamaktadır.

Eğitim Komisyonu kanununun 5. Maddesine göre üye dağılımlarının şu şekilde olması öngörülmüştür:[30]

> Madde - 5. Komisyon, dördü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve dördü Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmak üzere sekiz azadan müteşekkil bulunacaktır. Bunlara ilâveten Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'deki diplomatik heyetinin başı (ki aşağıda «Misyon Şefi» ismiyle anılacaktır). Komisyonun fahrî başkanı olacaktır. Misyon Şefi komisyonda reylerin tesavisi halinde katî reyi verecek ve komisyon başkanını tâyin edecektir. Başkan, komisyonun fiili âzası sıfatiyle rey hakkını haiz

---

[28] Mehmet Ali Birand, **Demirkırat – Bir Demokrasinin Doğuşu**, 11. bs, (İstanbul: Doğan Kitap, 1991), 25

[29] TBMM Dışişleri Komisyonu, **Dışişleri Komisyon Raporu**, (Esas No. 1/731, Karar no. 14, (9.3.1050), 3-4, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c025/tbmm08025063ss0220.pdf, [Eylül 2019]

[30] "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imza edilen Anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imzalanan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun", Kabul tarihi 13. III. 1950, **Resmî Gazete**, 18. III. 1950 - Sayı: 7460, No. 5596, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc032/kanuntbmmc032/kanuntbmmc03205596.pdf [Eylül 2019]

> bulunacaktır. Misyon Şefi, en az ikisi Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'deki hariciye teşkilâtının muvazzaf memurlarından olmak üzere, komisyondaki Birleşik Devletler vatandaşlarını tâyin ve tebdil etmek salâhiyetini haiz olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti komisyondaki Türkiye vatandaşlarını tâyin ve tebdil salâhiyetini haiz bulunacaktır.

Bu eğitim komisyonun hazırladığı müfredatlar uygulamaya konmuş böylelikle de eğitim yabancıların denetimine girmiştir.

Tüm bu radikal değişikliklere rağmen İnönü Milli Şefliğin sürmesini ummuştur. Kısaca siyasi, ekonomik ve diğer alanlarda yapılanlar "eskisi gibi yine Milli Şeflik" rejimi çerçevesi içinde olmak koşulu ile "başka partilere katlanmak" olarak özetlenebilir. Bunu gerçekleştirebilmek için de dışarıda Sovyet tehdidi, içeride de komünizm korkusu kullanılmıştır.[31] Ancak Truman Doktrini'nin ilanına kadar geçen dönemde DP kendisini ABD ile daha uyumlu ilişkiler içinde olacağına ikna ettiğinden[32] Milli Şef'e de muhalefet görevi düşmüştür. Ne CHP ne de DP'nin kendisi 1950 seçimlerinden büyük başarıyla çıkacağını ummuştur.

DP 14 Mayıs'ta iktidara geldikten sonra, CHP'nin içeride ve dışarıda kullandığı araçlarla birlikte, birçok alanda uyguladığı politikaları sürdürmüş, iktidarının 2. ayında çıkan Kore Savaşı'na savaşa asker gönderme kararı almıştır. Savaş esnasında ABD'nin (ve Batı'nın) SSCB'ne (komünizme) karşı Türkiye'nin tek dostu olduğu propagandası yoğun olarak yapılmıştır. ABD, 13 Mayıs 1951'de müttefiklerine Türkiye'nin NATO'ya alınmasını önermiş, 18 Şubat 1952'de Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle Batı'ya tam entegrasyon süreci de tamamlanmıştır.

Devletlerin hayatında köklü değişiklerin olduğu dönemlerde, devlet adamı kimliğine sahip karar vericiler, şaşırtıcı ve bir o kadarda radikal karar almakla karşı karşıya kalırlar. Bu kararlar sadece o güne ilişkin bazı değişiklikler getirmekle kalmaz, devletin ve ulusun sonraki on yıllarını da etkilerler. Aynı zamanda bu karar ve/veya kararlar sadece bir kişi veya grubun da kararı olabilir. Bu durumda, devletin ve ulusun geleceği tek bir kişi ve/veya dar bir grup tarafından belirlenmiş olur. Devletin demokratik işleyişinin askıya alındığı, adeta adı konmamış bir ara rejim benzeri bir süreçte kararın alındığı görülmektedirler.

Bu tür dönemlerde yukarıda ifade edilen "karar"ın alınma sürecinde Anayasa başta olmak üzere, yürürlükteki yasalar, yerleşik teamüller, yazılı olmayan kurallar sıklıkla yok sayılmıştır. Demokrasinin askıya alındığı dönemlerde yoğun olarak kamuoyunun manipülasyonu da gündeme gelir. Öncelikle demokratik işleyiş dışında alınan kararın meşruiyetini sağlamak için ve ardından da kamuoyu desteğine yönelik olarak

[31] Berkes, **age**, 305-396
[32] Berkes, **age**, 342

başta basın ve sivil toplum kuruluşları (STK) manipülasyon araçları olarak devreye sokulur. Manipülasyonun başarılı olması için uzak ve/veya yakın "düşman icat edilmesi" de sık kullanılan bir yöntemdir.

Yine bu dönemlerde "ulusal çıkar" sadece karar vericilerin tanımladığı, onların zihninde/düşünce dünyalarında gizemli bir kavram olarak ortaya çıkar. Verilen karar "ulusal çıkar"ın gereğidir ve karar vericiler en yakin olarak bunu bilmekte, dahası kamuoyu ile de paylaşmak zorunda da değillerdir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi sınırları dışında katıldığı ve ilk kez silahlı kuvvetlerini kullandığı savaşa katılma kararının, dönemin uluslararası konjonktürü de dikkate alınarak nedenlerini, nasıl alındığını, hangi (özellikle siyasilerin kullandığı) argümanlarla meşrulaştırıldığını, alınışında etkili olan iç ve dış faktörleri, kişi ve kurumları ve TBMM dışında alınmış olmasının sonraki yıllara etkilerini analiz etmek için yapılmıştır.

Ayrıca çalışmada, Kore Savaşı'na katılma kararı, çok - partili sisteme geçilmesinden sonra yaşanan ilk iktidar değişikliğinde gerçekleştiğinden, bir anlamda tek - partili sistem altında yürütülen dış politika ile çok - partili sisteme geçtikten ve muhalefet partisi iktidara geldikten sonraki dış politikanın karşılaştırmasını da zorunlu olarak içermiştir.

Tarihselliği ve bütünselliği yakalayabilmek için çalışmanın geneli hermeneutik metodla değerlendirilmiş, karar vericilerin amaçları ve öngörülerinin içinde yer aldığı dönem ise süreç izleme yöntemi ile ele alınmıştır. Analiz metodu olarak da Edward S. Quade "think piece" aşamalı modeli ve William A. Welsh'in sekiz aşamalı karar alma modelinden sentezlenen model uygulanmıştır.

Çalışma, DP'nin seçimleri kazandığı Mayıs 1950 ile 23 Şubat 1954 tarihli "Kore'de şehit olan kahramanların ailelerine TBMM'nin sevgi ve selâmlarının bildirilmesi"[33] takririne kadar olan tarih aralığı ile sınırlandırılmıştır. Ancak karar alma sürecindeki aktörlerin incelenmesinde daha geriye ve ileriye gidilerek 1945–50 arası ve 1950 sonrası dönemlerdeki gelişmeler de dikkate alınmıştır. Sürecin analizi için şu sorular sorulmuş ve yanıtları bulunmaya çalışılmıştır:

- Siyasi seçkinler hangi parametrelere göre karar alıyorlar?
- Kore'ye asker gönderme kararı hangi organda, hangi aktörler tarafından alınmıştır?

[33] **TBMM Tutanak Dergisi,** Dönem IX, c. 28, Toplantı 48, (23 Mayıs 1954): 742

- Kararın alınmasında etkili olan kişi ve kurumlar kimlerdir? Karar parti organlarında tartışılmış mıdır?
- Karar, iç - dış politika veya sosyo – ekonomik uzun vadeli bir öngörünün mü yoksa konjonktürün mü sonucudur?
- Parlamento karar sürecine dâhil edilmiş midir? Yasal meşruiyet nasıl sağlanmıştır?
- Kararda parlamento içi ve dışı muhalefetin rolü nedir?
- Kararda kamuoyunun ve basının rolü nedir?
- Ekonomik ve askeri yeterlilik hangi boyutlarda karara etki etmiştir?
- ABD siyasi sisteminde karar mekanizması içinde yer alan "danışmanlar"dan bu kararının alınmasında yararlanılmış mıdır?

Demokratik parlamenter sistemle yönetilen devletlerde dahi kriz durumlarında çevresel etkilere rağmen dış politik kararlar, nihai olarak belirli bir manevra alanına sahip dar bir karar verici konumundaki politikacı grup tarafından alınmaktadır. Böyle dönemlerde hukuk devletinin yasaları ve kurumsal süreçleri karar verici konumdaki politikacıların keyfiliğine sınırlamalar getirir,[34] bir sonraki seçimde seçilme kaygısı da bu sınırlamalara katkı yapabilir. Ancak buna rağmen politikacılar, sınırlamaları öngörmek, manipüle etmek veya gerekirse geçersiz kılmak imkânına da sahiptirler. Demokratik parlamenter sistemde savaş ya da savaşa katılım kararının, mümkün olduğunca geniş katılımla alınması, halkın temsilcilerinin olduğu meclisin sorumluluğunda olması arzu edilen bir durum olmasına rağmen, analitik düzeyde tamamen yüksek seviyedeki politikacılardan oluşan dar bir çevre tarafından kamuoyunun bilgisine kapalı ortamda alındığına da sıkça rastlanmaktadır.

1.2. Çalışmanın Diğer Çalışmalardan Farkı

Türkiye'de Kore Savaşı hakkında, ABD ile BM çatısı altında müttefiklik ilişkisinden ve savaş sonunda NATO'ya girilmesinden dolayı uzun süre eleştirel görüş açıklanmamıştır. Eleştirel tutum takınmak hem bu müttefikliğin ruhuna, hem de Kore'de savaşmış olan Türkiye Cumhuriyeti askerlerinin hatırasına saygısızlık olarak algılanma tehlikesini de beraberinde getirmiştir. Ayrıca savaşın bir sonucu olarak birçok eserde vurgulandığı gibi NATO'ya girilmesinin de olumlandığı ve özellikle TSK'nin güçlenmesinde fırsat olarak görüldüğü saptanmıştır.

Türkiye, Kore Savaşı'na katılma kararı ile aradan 70 yıla yakın zaman geçmiş olmasına rağmen yüzleşmemiştir. Kore Savaşı'nın en önemli sonucu olarak NATO'ya katılım görülmüş, NATO'ya da uzun bir süre kudsiyet atfedilmiştir. Kore Savaşı'na katılma kararını eleştirme, NATO'ya katılımı da eleştirme olarak algılanmıştır. Kararın sorgulanması, Türkiye'nin özellikle Soğuk Savaş dönemindeki kimliğinin de sorgulanmasını gerektireceğinden, paradoksal bir şekilde muhafazakâr

[34] Bkz. Helga, "Zur Theorie außenpolitischer Entscheidungsprozesse", haz. Volker Rittberger **Theorie der Internationalen Beziehungen. Bestandsaufnahme und Forschungsperspektiven**, **özel sayı 21**, (Opladen: Westdeutscher Verlag 1990): 401-423.

sağ ve devletçi seküler çevreler bu kararın sorgulanmaması konusunda ortak kanaate sahip olmuşlardır. Karar NATO'ya üyeliği sağladığından asker ve sivil bürokrasi de kararın arkasında durmuştur. Bu ortak kanaat, tek - parti rejiminden çok - partili sisteme geçiş sürecinde her iki siyasi geleneğin kendini yasladıkları partiler olan CHP ve DP'nin aynı dış politikayı izlemiş olmaları ile de doğrudan ilgilidir. İçeride birbiriyle zıtlaşabilen toplumsal – politik – ekonomik tabanlara sahip bu siyasi gelenekler adeta dayandıkları kökenin Batı konusundaki tavrının ortaya çıkmamasını ister tavır içinde olmuşlardır. Muhafazakâr sağ gelenekte daha belirgin olan bu tutum, DP'nin CHP'nin dış politikasının aynısını takip ettiğini gizleme, DP'nin dış politikasını görmeme olarak da nitelenebilir. Dolayısıyla çalışmanın Türkiye'nin Kore Savaşı karar alma süreci ile yüzleşmesine katkı yapacağı, bunun da bir fark oluşturacağı düşünülmüştür.

Çalışmanın bir diğer farkı, Türkiye özelinde karar almaya uygunluklarını tespit edebilmek için karar alma yöntemlerinin teorik düzeyde kapsamlı değerlendirilmesidir. Çalışma için karar alma teorilerinin yetersiz görüldüğü noktada teorik çerçeve için çalışmanın genel metodu olarak benimsenen hermeneutiğe başvurulmuştur.

1.3. Metodolojik Yaklaşım

Savaşa karar verme ve savaşta karar verme birbirinden tamamen farklı süreçlerdir. Savaşta karar verme teknik bir konu iken savaşa karar verme siyasi bir süreçtir. Çalışmada savaşta karar verme teorik açıdan incelenmemiştir. Savaşa karar verme durumları daha çok kriz başlığı altındaki teorik incelemelerin konusudur. Aslında kiriz başlığı altında incelenmesi de "savaşa karar verme" diye bir durumun olmadığını, savaşın tam anlamı ile beklenmedik bir durum olduğu konusundaki tartışmayı da gündeme getirmektedir. Çünkü kriz, beklenmedik durumlarla karşılaşmak demektir.[35]

Bireysel karar vericilerin algılarını araştıran çalışmalarda, *cognitive map* (bilişsel harita)[36] veya *operational code*[37] olarak bilinen yerleşik yöntemler kullanılmaktadır.

[35] Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde kriz şu şekilde tanımlanmıştır: Bir organda birdenbire ortaya çıkan fizyolojik bozukluk; Bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran, bkz. https://sozluk.gov.tr/ (kriz kelimesi), [Eylül 2019]

[36] bkz. Michael Shapiro, Matthew Bonham, "Cognitive Process and Foreign Policy Decision-Making", **International Studies Quarterly**, c. 17, s. 2 (1973): 147 - 174; Robert Axelrod, "The Cognitive Mapping Approach to Decision Making", **Structure of Decision - The Cognitive Maps of Political Elites**, ed. Robert Axelrod, (Princeton: Princeton University Press, 1976): 3-18

Bununla birlikte, bilişsel haritaların oluşturulması, büyük zorlukları da beraberinde getirmektedir, çünkü bu yöntemde, bireyin kanaatleri – inançları – öngörüleri arasında bir hiyerarşi kurmak ve bireylerin karmaşık düşüncelerini bir modelde grafik olarak göstermek iddiası vardır. Operasyonel kod da dezavantajlara sahiptir; bu yöntemle de somut (belirli) durumlar ve eylem seçenekleri kavranıp yorumlanamaz, daha ziyade hükümetin yönetme şekli ve karar vericilerin dünya görüşü hakkında genel kanaatler edinilir.

Türk dış politikasının karar verme süreçlerinin faklı dönemlerde farklı yapıda ve farklı enstrümanlarla işlemiş olması modelleme açısından bir sorun oluşturmuştur. Atatürk ve İnönü dönemlerini kapsayan 27 yıllık tek - parti döneminin karar alma süreçleri ile çok - partili sisteme geçişle birlikte DP'nin iktidara geldiği 1950-60 arası ve 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası 1961'de Anayasa'ya giren Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) oluştuğu dönemlerin karar alma süreçleri arasında farklılıklar vardır. Anayasal bir kurum olarak MGK'nın oluşturulmasıyla daha önce karar alma süreçlerinde etkili olmayan aktörler de sürece dâhil olmuştur.

Bu nedenle dış politikanın oluşum ve karar alma süreci daha önceden sürekliliği olan bir mekanizmanın ürünü değildir ve bu şekilde ortaya konan şemalara sığdırma imkânı yoktur. Yani en başta Cumhurbaşkanı, altında Başbakan, oradan sağa ve sola iki ok çıkarak Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'nın gösterildiği, onların altında da ilgili kurum ve kuruluşların yer aldığı ve MGK'nın siyasal yapıya dâhil olmasından sonra da en başa dönülerek Başbakan ile Cumhurbaşkanı arasına MGK'nın yerleştirildiği bir yapı ile dış politika karar alma sürecini analiz etmek mümkün görünmemiştir. Bu tür yaklaşımlardan ziyade, dış politikadaki yapısal faktörlere göre karar alıcıları ve kararlarını analiz etmek daha doğru bir metod olabilir.[38]

Başka bir kontekste (örneğin Anglo–Sakson dünyada) kendi özgünlükleri ve tarihsellikleri içinde ortaya çıkan ve gelişen benzer şematik doğrusal formülasyonlarla da Türk dış politikasında karar alma süreçlerinin analitik düzeyde incelenmesinin uygun olmayacağı kanaatine varılmıştır. Uluslararası ilişkiler alanının 20. Yüzyıl'ın başında hegemon güç olan İngiltere'de ortaya çıktığı ve 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş döneminin hegemon gücü Amerika'da geliştiği,[39]

---

[37] Bkz. Stephen G. Walker, "The Interface Between Beliefs and Behaviour: Henry Kissinger's Operational Code and the Vietnam War", **Journal of Conflict Resolution**, c. 21, s. 1 (Mart 1977): 129 - 168

[38] Bkz. Çağrı Erhan, Ersin Embel, "Türk Dış Politikasında Karar Vericileri Yönlendiren Faktörler", **bilig**, s. 72, (Kış 2015), 145-170

[39] İlhan Uzgel, **Ulusal Çıkar ve Dış Politika**, (İstanbul: İmge Yayınları, 2004), 28

Anglo-Sokson hegemonik etki altında olduğu, dolayısıyla zikredilen formülasyonlarla bu etki altında üretilen kavramların ve metodolojinin kullanıldığı gözden kaçırılmamalıdır.

Anglo - Amerikan dünyanın hegemonyasındaki uluslararası ilişkiler disiplininin bu dayatmasında, diğer araştırmacılar için zaman ve mekâna dayalı tarihsellik ve özgünlük yitip gitmektedir. Yine Anglo - Amerikan dünyanın ürünü olan realizmin etkisi altındaki uluslararası ilişkiler alanında söz konusu hegemonya sonucu karar alma yöntemlerinin çoğunda kararların rasyonellik kriterine göre ölçüldüğü ve kararların rasyonel olup olmadığına bakıldığı tespiti yapılmıştır. Çoğu araştırmalarda "öznellik" göz ardı edilmekte, nerede ise bire bir ABD siyasal kültürünün ürünü olan olay ve olgular bir örnek olay olarak alınmakta, başka bir coğrafya ve kültüre taşınarak yine ABD kültürünün ortaya koyduğu yöntemlerle değerlendirilmektedir. İlhan Uzgel uluslararası ilişkiler alanının ve ona ait kuramların bugün içinde bulundukları hali şu şekilde anlatmaktadır:[40]

> …uluslararası ilişkiler bilgisi, kuram ve kavramları, modelleri ve yaklaşımları belli bir dil, bir siyasi, kültürel alan içinde üretilir hale gelmiş, bu bilgi neredeyse tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Dolayısıyla, uluslararası ilişkilerden söz ederken zorunlu olarak Amerikan – İngiliz dünyasında üretilen kavramları kullanmak ve kavramlar etrafında düşünmek, anlamak ve analiz yapmak zorunluluğu doğmuştur. Bunun dünyanın geri kalanını uluslararası ilişkilere İngilizce konuşulan dünyanın prizmasından bakmak durumunda bırakma gibi bir sonuç doğurduğu ortadadır. Diğer deyişle, uluslararası sistemin hegemon gücüyle, uluslararası ilişkilerin bilgisi aynı yerden kaynaklanmaktadır. Bu da uluslararası ilişkilerin işleyişinin, mekanizmasının ve araçlarının tanımlanmasının ve anlaşılmasının önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır…
>
> …
>
> ….uluslararası ilişkiler kuramları küresel hegemonik projenin ve pratiğin araçlarından biri olmuştur.

Uzgel ayrıca, uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıktığı andan bugüne kadar pozivitizmin hâkimiyeti altında olduğunu, pozivitizm aracılığıyla bu dünyanın bilimsel olarak doğrulandığını varsaydığını, dolayısıyla bilimsel olarak test edilebildiği için bu mevcut uluslararası (doğal) düzenin evrensel ve aklın bulabildiği en iyi düzen olduğunu kabul ettiğini belirtmektedir. Aynı şekilde disiplinin, uluslararası düzenin gidişatına hiç dokunmadan ancak bilimsel akıl (rasyonel) kullanılarak anlaşılabileceğini iddia ettiğini ve başka toplumların bu evrensel düzeni anlamak ve yorumlamak için arayışlara girmesine gerek olmadığı iddiasında olduğunu vurgulamaktadır. Yine disiplinde, bir grup (ABD'li ya da İngiliz) bilim adamının sistemin çalışma düzenini incelemesinin tüm dünya için yeterli ve geçerli olacağı, dünyanın başka bir gözle yeniden yorumlanmasına ihtiyaç olmadığı, Amerikan-

[40] Uzgel **age**, 28-29

İngiliz akademik dünyasında üretilen bilginin çoğaltılarak dünyanın geri kalan kısmına aktarılmasının her şeyi çözeceğinin de iddia edildiğini vurgulamıştır.[41]

Bu tez için hermeneutik metodun genel çalışma metodu olarak seçilmesindeki nedenler Uzgel'in anlattıklarında yatmaktadır. Hermeneutikle uluslararası ilişkiler disiplininin, doğa bilimlerinin metodlarıyla olgu ve olayları ele aldığı hegemonik yapısı aşılmaya çalışılmıştır. Hem Türk dış politikasının kendi özgünlüğü ve tarihselliğinden, hem de siyaset bilimi disiplininin bir alt disiplini olarak ortaya çıkan uluslararası ilişkiler alanına ait karar alma metodlarıyla analiz yapmanın sakıncalarından dolayı ve yukarıda belirtilen nedenlerle ve metodik formel yönergelerle hareket etmenin tarihsel bir olayın yorumlanmasını zorlaştıracağı düşüncesiyle hermeneutik metodu çalışmanın genel çerçevesini çizmek için seçilmiştir. Kaldı ki bu çalışma bir uluslararası ilişkiler alanı çalışması da değildir.

1.3.1. Hermeneutik Metodu

Hermeneutik bir anlama, kavrama ve yorumlama (tefsir etme) işidir. Başta İncil olmak üzere Hıristiyan teolojik metinleri anlama (*Verstehen*), kavrama (*Begreifen*) ve yorumlama (*Erklären*) üzerine kurulduğundan metnin bütününe bakmış, tekil olanı, bütün içinde değerlendirmiştir. Bu bağlamda holistik (bütüncül) bir yaklaşımdır. Aynı şekilde tarihi olaylara da bütüncül yaklaşır ve bütün içinde bağlamları ile değerlendirir. Bu bağlamdan biri de gelenektir. Tarihçi bu noktada siyasi tarihin değerlendirmesinde (süreç içinde oluşan) siyasi tarih birikimini (*Erfahrung* = tecrübeyi - geleneği) dikkate alır.

Kökeni Antik Yunan'a kadar uzanan hermeneutik, Protestan anlayışın ortaya çıktığı 16. Yüzyılda, Hıristiyan kutsal metinlerini Katolik tefsir tekelinden kurtarmak ve hakikate ulaşmak için, kutsal metinleri yorumlama ve daha açık hale getirme çabasının sonucu olarak ortaya çıkan anlama ve yorumlamaya dayalı metodolojik bir tefsir yaklaşımıdır. Kurucularının Protestan Alman olmaları da bu yaklaşımla yeni bir dünya görüşü inşa etme çabasına da işaret eder. Hermeneutik, sonraki dönemlerde Hıristiyan teoloji alanından diğer bilimsel alanlara da uygulanmıştır. Özellikle doğa bilimlerinden (*Naturwiessenschaften*) beşeri bilimlerin (*Geisteswissenschaften* – tinsel bilimler / sosyal bilimler) tüm alanlarını ayrıştırarak, tarih, sosyoloji, antropoloji, iktisat ve sanat gibi alanlara da uygulanmış ve kullanılan bir metod haline gelmiştir.

[41] **age**, 30

Hermeneutik metni anlama ve yorumlamayı gramer, tarih ve felsefe boyutlarına bakarak yapmıştır. Gramerci yorum metnin dilini öne çıkarırken, felsefi yaklaşım metnin metafizik boyutuna ilgi duymuştur. Tarihsel yorum, belirli bir zaman diliminde geçen tarihsel olaylarla birlikte metni anlamanın bütüncül ve eksiksiz olması için yazarını da kavramaya çalışmış ve tarihi olayları bütünsellik içinde, ülkenin coğrafi özelliklerini de dikkate alarak anlama ve yorumlama çabasına girmiş, yorumcunun belirli bir düzeyde tarihsel (antropolojik, coğrafi) bilgiye sahip olması da istenmiştir.[42]

Metodolojik bir yaklaşım olarak ilk ortaya çıktığı dönemde Christian Wolf (1679 - 1754) ve Friedrich Ast (1778-1841) metnin batini (geistige) anlamını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Bu ilk ortaya çıktığı hali ile 10. Yüzyılda İslam dünyasında batini tefsir okulu olarak anılan İşari Tefsir Okulu'nun metodolojisine karşılık gelmektedir.[43]

Çağdaş Protestan ilahiyatının kurucusu kabul edilen Friedrich D. Schleiermacher (1768-1834) genel olarak üç alanda işlev gören hermeneutiği birleştirme çabasına girerek, hermeneutik bir evrensel anlama ve yorumlama modeli geliştirmeye çalışmıştır. Hermeneutiği metinlerle sınırlı tutmayan Schleiermacher anlama sanatı olarak tarif ettiği hermeneutiği tüm alanlara, zaman ve mekâna yaymış ve anlamanın aynı kurallara ve bağlama sahip olduğunu söyleyerek evrenselleştirmiş, etkisi günümüze kadar ulaşmıştır. Schleiermacher, konuşmayı düşünmenin dışsal bir yansıması olarak değerlendirmiş ve felsefi alana çekerek dili kullanma yeteneği sayesinde her an yaptığımız bir iş olarak hermeneutiğin evrensel olduğunu iddia etmiş, hukuk, filoloji ve teoloji alanlarına ayrı ayrı uygulanması ve kurallara tabi olmasını reddetmiş, her tür anlama faaliyetinin aynı kurallarla işleyeceğini ve hermeneutiğin gramatik ve psikolojik yorumlama olduğunu söylemiştir.[44] Metnin dili ile yazarı arasında diyalektik bir ilişki gören Schleiermacher, metnin diline önem vermenin yanında psikolojik yönüyle de yazarın düşüncesine nüfuz etmeye çalışmıştır. Metne nüfuz edebilmek için dili kavrama yeteneği ve insan fıtratı – tabiatına nüfuz edebilme yeteneği olması gerektiğini söylemiştir. Bu sonuç onu hermeneutik döngüye götürmüştür. Metnin ortaya çıktığı zamandan uzaklaştıkça anlaşılır olmasının da güçleştiğini, muğlak ve kapalı hale geldiğini, bu durumda anlamaktan çok "yanlış anlamaya" yaklaşılacağını belirtmiş, çabasını yanlış anlamayı giderecek bir yöntem geliştirmeye yöneltmiştir. Schleiermacher'e göre,

[42] Emre Öztürk, "Hermeneutiğin Tarihsel Dönüşümü", **Zeitschrift für die Welt der Türken, ZfWT**, c. 1, s. 2 (2009): 153
[43] Süleyman Uludağ, İşârî Tefsir, TDV İslam Ansiklopedisi, https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/23/C23007661.pdf, [Eylül 2019]
[44] Emre Öztürk, **age**, 154

anlamak nedensellik ve ilişki bağı kurularak gerçekleşebilir. Amaç gerçek anlama ulaşmak olduğundan hermeneutik çabada bir tür hakikat arayışı gizlidir. Batini (nesnenin gözle görülemeyen, kavranamayan anlamı) olana ulaşmak isteyen Schleiermacher, bunun için de metnin tüm bağlamlarının – bağıntılarının ortaya çıkarılması, dikkate alınmasını önermiştir.[45]

Daha sonra Dilthey, Misch[46] ve Heidegger metodoliojik hermeneutik için belirli ön şartlar koymuşlar ve hermeneutik yaklaşımı daha da geliştirmişlerdir.

Wilhelm Dilthey (1833-1911), hayatın kendi içinden hakikat olarak anlaşılması için sosyal bilimler alanlarında hermeneutiksel bir yöntem geliştirmeye çalışmıştır. Dilthey, sosyal bilimlerin doğa bilimlerine göre geri kaldığı, bunu gidermenin yolunun doğa bilimlerinde uygulana gelen deneysel yöntemin sosyal bilimlere de uygulanması olduğu ve sosyal bilimlerde de evrensel sürekliliğe sahip yasaların ortaya çıkarılmasıyla sosyal bilimlerin öznellikten kurtulacağı iddiasında olan August Comte ve John Stuart Mill pozitivizmine, Kant metafiziğine karşı çıkmış, doğa bilimleriyle sosyal bilimlerin farklı yöntemlere sahip oldukları iddiasında olmuştur.[47] O dönemde birbirinden farklı şeyler olan açıklama ve anlama doğa bilimler ile sosyal bilimler arasındaki farkı karakterize eden kavramlardır. Dilthey beşeri bilimleri "tarihsel - toplumsal gerçekliği konu alan bilimlerin tümü" olarak tanımlamış ve tarih, siyaset, ekonomi, hukuk, teoloji, edebiyat, felsefe gibi alanları kapsadığını, bu bilimlerin bir bütün oluşturduklarını, "bu bütünün doğa bilimler karşısındaki sınırlarının, en sonunda, ancak yine bu bilimlerin ortaya koydukları eserler içerisinde aydınlatılıp temellendirilebileceğini" belirtmiştir.[48] Ancak bu epistemolojik metodoloji öncelikle dış gerçekliğin kesin ve üzerinde net uzlaşmalara varıldığı belirtilen doğa bilimler alanında değil, daha ziyade kültürel ve tarihsel yaşantı alanına, yani Dilthey'ın ifadesiyle sosyal (tin / beşeri) bilimler alanına ilişkin bir yaklaşımdır.[49]

Dilthey, doğa bilimlerin tabiatı gözlem ve deney sonucunda elde edilen değişmez, genel geçer sürekliliği olan genel yasalarla tanımlayıp açıkladığını, beşeri bilimlerde ise tarihsellik ve tekillik nedeniyle (bireysellik ve özgüllük) doğa bilimlerin yöntemleri

---

[45] Wilhelm Dilthey, **Gesammelte Schriften, - Einleitung in die Geisteswissenschaften - Versuch einer Grundlegung für das Studium der Gesellschaft und der Geschichte**, **I. Band,** 9. bs, (Stuttgart: B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, 1990), 45, 104-105, 128

[46] Georg Misch, **Hans - Georg Gadamer, Lebensphilosophie und Phänomenologie: eine Auseinandersetzung der Diltheyschen Richtung mit Heidegger und Husserl**, 3. bs. (Stuttgart: Teubner, 1967), 30

[47] Nasr Hamid Ebu Zeyd, "Hermenötik ve Metin Yorumu", **Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi**, c. s. 46 (Nisan 2014): 248 237-266

[48] Dilthey, Wilhelm. **Hermeneutik ve Tin Bilimleri**, çev. Doğan Özlem, (İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999), 24-25.

[49] Tuncay Saygın, "Sosyal Bilimlerin Doğası ve Hermeneutik", **VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Sözlü Bildiri, 01 Ekim 2009**, (Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2009): 106

ile olaya - konuya yaklaşamayacağını vurgulamış, doğa bilimlerinin bakış açısıyla, insanın gerçekte olduğundan farklı ele alındığını ve eksik değerlendirildiğini iddia etmiştir.[50]

Aydınlanmacı-ilerlemeci, sürekli ilerleyen doğrusal tarih anlayışını kabul etmeyen Dilthey'e göre, tarihte ilerleyen dönemler olduğu gibi duraklayan dönemler de vardır, her çağın bir düzeni ve beşeri yaşam tarzı ve onu çevreleyen hukuki, siyasi, iktisadi kurumları, ahlakı, dini inançları, estetik değerleri ve düşünceleri vardır. Bu yüzden her çağ, dönem, insan topluluğu, ulus kendi içinde bir organizma gibi bireysel bir bütündür.[51]

Dilthey en önemli katkıyı, doğa bilimlerde Açıklama'nın (*Erklärung*) sosyal bilimlerde ise Anlama'nın (*Verstehen*) söz konusu olduğunu vurgulamakla yapmıştır. Sosyal bilimlerin doğa bilimlerden farklı bir metodolojisinin olduğunu ortaya çıkarma çabasına girişen Dilthey, ikisi arasındaki en önemli farkın araştırma nesnesinde olduğunu, doğa bilimlerin araştırma nesnesinin tabiattan türetilmiş olduğunu, buna karşılık sosyal bilimlerin araştırma nesnesinin ise insan aklının kendisinden türediğini, araştırma nesnesinin kendisi olduğunu ve yaşam içinde ortaya çıktığını iddia etmiştir. Sosyal bilimin inceleme nesnesi olan kültür, dil, tarih, toplum, değer vb. unsurlar oluştukları alan itibariyle doğa bilimlerinin inceleme şekline uygun alanlar değillerdir. Nesneye dair bilgi bir tarihsel geçmiş içinde oluştuğundan doğa bilimlerinin pozitivist kavramlaştırması içinde doğru olarak anlaşılamaz, ancak ait olduğu tarih ve toprağı içinde anlaşılabilir.[52]

Dilthey, sosyal bilimlerin doğa bilimlerden bu farkını ortaya koyduktan sonra anlamanın tarihsel yaşamın bütünü içinden olabileceğini, tarihsel ve yaşanmış deneyime; yaşam dünyasına (Lebenswelt) dayanması gerektiğini, dolayısıyla sosyal yapının tüm işaretlerinin, insanın yapıp ettiklerinin (gelenek) kavranmasıyla gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Ona göre anlama, ortak paylaşılan ve insanın türdeşleriyle karşılıklı etkileşim içinde olduğu dünyada gerçekleşir.[53] Dilthey, bütün – parça ilişkisini genişletmiş ve yaşam tecrübesinin içine yerleştirmiştir. Tarih yaşamın kendisi olduğundan, yaşam da gerçeklik olduğundan, insan ve onun içinde olduğu yaşam tek bir nedenle anlaşılamayacak kadar karmaşıktır. İnsan bilinci yaşamın içinde olduğundan yaşam anlaşıldığında, bütünün yani her şeyin içinde bulunduğu tarihsel süreç de anlaşılır. Tarihsel süreç devingendir, süreci ve onun içinde bulunan

[50] Dilthey, **age**, 1990), 30-31
[51] Dilthey, **age**, **(**1990), 15
[52] Hans - Georg Gadamer, **Wahrheit und Methode - Ergaenzungen, Gesammelte Werke Band 2**, 2. bs, Tübingen: (Paul Siebeck Verlag, 1993), 29-30
[53] Gadamer, **age**, **(**1993), 111

insanı anlamak için insanın tarihsel bir varlık olduğunu kabul etmek gerekir.[54] Dilthey, sosyal bilimlerin gayesinin, sanat dâhil insanın kendisini ve yarattıklarını idrak olduğunu, dolayısıyla hem kendisi hem de kendi yarattıkları üzerinde anlık kavrayışı söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Buna da doğa bilimlerin yöntemleri ile ulaşılamaz, yapılması gereken incelenmekte olan toplumsal aktörlerin zihnindeki "fikir ve değerlerin" titiz bir şekilde ortaya çıkarılmasıdır. Öznel anlama ya da tefsir de tam budur. Toplumsal olaylarda buna "yeniden tecrübe etme (*Wiedererleben)*" denir. Bu şekilde odaklanma ile nüfuz etme sonucu anlamanın zihinde en üst düzeyi "yeniden tecrübe etme" ile ortaya çıkar. Ya olay örgüsü yeniden sahnelenerek, ya da kişinin zihnine nüfuz ederek "yeniden tecrübe" gerçekleşir.[55]

Sosyal olguyu açıklamaya yönelik hermeneutik yaklaşımda, anlama (Verstehen) merkezi konumdadır. Açıklama (Erklärung), insan eylemleri anlaşılabilir olduğunda elde edilir; anlanan ve açıklanabilen de kavranmış olur. Hem anlama hem de açıklama dil ile yapıldığından araştırmacılar için, insanların düşünce ve eylemlerinin ifadesi olan dil araştırması da önemlidir. Belli bir bireyin, grubun ya da toplumun eylemleri üzerine yapılan araştırmalarda, araştırmacı tarafından bu eylemlerin anlaşılabilir olduğu varsayımı kabul edilmelidir; bu durum, araştırmacının, ne olup bittiğini ve ne yapıldığını açıklayabileceğini gösterir; o, 'bu insanlar ne yapıyor ve niçin yapıyor?' sorusunu yanıtlayabilir.

Açıklama ve anlama konusunu örneklendirirsek; Başbakan Menderes'in Kore'ye neden asker gönderme kararı aldığı açıklanamaz, onu ancak anlayabiliriz. Açıklama ve anlamanın günlük hayattaki anlamları burada tamamen göz ardı edilmelidir (zira her iki kavram da bu çalışmada metodolojik anlamları ile konu edinilmiştir). Yukarıda zikredilen karar için genel-geçer bir kural olmadığı, Menderes'in kararının özel bir durum olduğu ortaya çıkmaktadır. Şayet bu kararı özel bir durumun kendisinden anlayabilirsek burada bir anlama imkânı yakalayabiliriz; ortaya çıktığı şartlar anlaşılırsa anlaşılma şansına sahiptir. Dolayısıyla, doğa bilimlerinde olduğu gibi ele alınan nesnenin genel tekrar eden yasalarını (Yunanca *nomos*) ortaya çıkarmayı amaçladığını, bazı bilimlerin de kendine özgü olanla, benzersiz olanla ve bireysel bir defaya mahsus olanla uğraştığı ortaya çıkmaktadır.

Anlamak, öncelikle belirli özel durumlar söz konusu olduğunda, genelin elde edilmek zorunda olduğu kavramanın tüm bu durumlarıdır. Bu durumda sorgulayıcı tutum: bu

---

[54] Gadamer, **age**, **(**1993), 124, 134 - 136

[55] Heinrich Heinz, "Henneneutik der Individualität. Wilhelm Diltheys hermeneutische Position und ihre Aporien", ed. Michael Jaeger, **Autobiographie und Geschichte - Wilhelm Dilthey, Georg Misch, Karl Löwith, Gottfried Benn, Alfred Döblin**, (Stutgart: Verlag J. B. Metzler, 1995), 71-80

olay veya olaylar ne anlatıyor, ne anlama geliyor? Karakteristikleri nelerdir? şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir örnekte;[56] 1850'lerde, Güney Afrika'nın Doğu Burnu'nda İngiliz koloni temsilciliğinin askerleri tarafından desteklenen beyaz yerleşimcilere karşı orada yaşayan Xhosa halkı, verdiği savaşların sonuncusunda şiddetli baskılara maruz kalmıştır. Diğer Afrikalı yerel komşularıyla şiddetli çarpışmalara neden olacağından Xhosa halkı Doğu bölgesinden çekilememiştir. Bu arada, koloni yerleşimcileri ve İngiliz askerleriyle girdikleri sınır savaşlarında kaybettikleri topraklar, şiddetli sosyal ve siyasi baskılara ve ekonomik zorluklara neden olmuştur. 1856'da, Xhosa'lı kadın büyücü Nongquawuse'a, Xhosa halkı eğer ekinlerini ve sürülerini yok ederse (kurban ederse), şiddetli bir hortumun yerleşimcileri denize dökeceğini ve Xhosa'nın bağımsızlığına yeniden kavuşacağını söylemiştir. Bu eylem Xhosa halkının kurtuluşu yerine felaketi ile sonuçlanmıştır. Bu olaylar, bağımsızlığın ve huzurun yeniden tesisine duyulan büyük "istekle" ve büyücü kadının talimatlarına uyarlarsa istedikleri sonuca ulaşacaklarına dair "dini inançla" birleşince anlaşılır hale gelir.

Hermeneutiğin beşeri bilimlere uygulanmasında araştırmacılar, düşünce ve eylem (istekler, inançlar ve davranışlar) arasındaki bağıntıları anlaşılır kılmak zorundadırlar.

Dilthey'den sonra Martin Heidegger (1889-1976), hermeneutiği varoluşun temel eylemi yaparak ontolojik temelini atmıştır. Heidegger'e göre dünyada (bir mekânda – orada) var olan (*Dasein*) insan, kendi varlık anlayışı içerisinde kendisini anlayan yani sürekli bir hermeneutik etkinlik içerisinde bulunan varoluşsal bir varlıktır. Varoluş, teorik (rasyonel) akıl yoluyla kavranamaz. İnsan evreni değil, varolduğu yerde (*Dasein* - mekânsallığı) kendi yapıp ettiklerini, başka bir deyişle tarihini, zamanın ruhu (Zeitgeist) ile anlar ve yorumlar. Bu anlama varoluşunun temel eylemidir. Heidegger'in Sartre'dan naklettiği gibi "*Das Wesen des Daseins liegt in seiner Existenz*" = Bir yerde - mekânda varoluşun özü kendi varlığındadır".[57] Ona göre anlayabildiğimiz şey (evren) bizden dışarıda ve bizden bağımsız değildir. Bu noktada dile merkezi bir önem atfetmiş, insanın kendisini dil ile ifade ettiğinden yola çıkarak, dilin belli bir bağlamının, geleneğinin ve tarihselliğinin olduğunu vurgulamıştır. Bir yerde varoluş (Dasein) varlık olarak, kendisini nesneyle ilişki içerisinde bulur, ondan ayrı ya da bağımsız bir "özne" değildir. Tarihsel bir geleneğin

[56] Michael Kissack, "Hermeneutik ve Eğitim: İnsan Bilimleri Öğretmenleri İçin Düşünceler", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, çev. Vefa Taşdelen, s. 35, s. 1-1 (2002); 177.
[57] Gadamer, **age**, (1993), 369

anlaşılması da zorunlu olarak *Dasein*'in bu varoluşsal yapısının izlerini taşır.[58] Heidegger'de varolmak anlamak olduğundan (*das Dasein ist als verstehendes Seinkönnen* = varolmak anlayarak varolabilmektir), varlığın kendisi her adımında zaten hermeneutik (anlama) yapmaktadır.[59]

Heidegger geleneğinden gelen Hans Georg Gadamer (1900-2002) hermeneutiği felsefi bir yaklaşım olarak değerlendirerek evrenselleştirme çabasına girişmiş ve yeni ufuklar açmıştır.[60] Gadamer de hermeneutiği, bir başka dünyaya ait anlam bağlamını, o an içinde yaşanılan dünyaya aktarma etkinliği olarak tanımlamıştır.[61]

Gadamer'in yaklaşımı, insanın yaşadığı dünyayı ve o dünya içinde ortaya çıkan anlamı anlamaya yöneliktir, bir araştırmacı veya uzmanın herhangi bir insani 'bilgi nesesi'ne yaklaşımı, kaçınılmaz biçimde onun kendi toplumunun kültürel bağlamı içinde gerçekleşir. Gadamer'e göre, hermeneutiğin amacı bir metnin yorumlanarak gerçek içeriğinin anlaşılmasıdır. Anlama, kendi yarattıkları, icat ettikleri, inşa ettikleri evrende yaşayan insanın kendi eliyle yarattığı dünyayı anlamak olduğundan, yine insanı anlamaktır. Anlamanın olması için anlamın olması gerektiğini, anlamın olması için de beşeri her alanda insanın tarihsel, toplumsal ve ahlaksal bir nesne olduğunun kabulünün gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada, geleneksel yapı, toplumsal kültür, değer yargılarına bağlı olarak şekillenen önyargıların dışarda bırakılamayacağını ifade eden Gadamer'in yaklaşımında önyargı, farklı anlamaları ortaya çıkaracağından olumlu olarak değerlendirilmiş, daha iyi anlama için gerekli dahi görülmüştür.

Bütünün ve parçaların birbirinden ayrı anlaşılamayacağını kabul eden hermeneutik döngü ilkesine göre, bütünle onu meydana getiren parçalar arasında karşılıklı bir ilişki vardır ve çift yönlü etkileşimle birbirini anlamlandırırlar. Hermeneutik döngüye göre, bütünü anlamadan onu meydana getiren bileşenleri ve bileşenler hakkında sağlam bir kavrayışa ulaşmadan da bütünün anlaşılması güçtür.[62]

Hermeneutik dairede belirli bazı sorunlar ortaya çıkar. Kültüre dayalı görüşlerin, ifadelerin anlaşılması, yorumcunun belirli ön yargıları (Gadamer), ön anlamaları (Heidegger) değer yargıları, şartlanmaları, ezberlerine bağlıdır.

---

[58] Emre Öztürk, **age**, 166
[59] Martin Heidegger, **Sein und Zeit**, 11. bs, (Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1967), 231
[60] Bkz. Gadamer, **age**, (1993),
[61] Mehmet,"Anlama ve Gelenek, Gademer'in Felsefi Hermeneutiğinde Anlamada Geleneğin Rolü Sorunu", (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008): 24
[62] İsa Kuyucuoğlu, "Sosyolojinin Kuruluşunu Etkileyen Düşünce Akımları ve Sosyolojide Yöntem Tartışmaları", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, c. 8, s. 36, (Şubat 2015): 683

Üç aşamadan oluşan hermeneutik döngüde ilk olarak araştırmacının önyargıları gündeme gelir. İkinci olarak olay üzerinde çalışmayla ilk bilginin yenilenmesi, geliştirilmesi sürecidir. Bu süreç, önyargılardan vazgeçmeye razı olmayı ve başka düşüncelere açık olmayı da beraberinde getirir. Burada olayın geçtiği şartlar ve dönemin ruhu (*Zeitgeist*) belirleyici olur. Bu ikinci aşamada hermeneutik çalışma giderek genişleme ve düzeltilme aşamasındadır. Son aşamada ise üzerinde çalışarak düzeltilmiş, iyileştirilmiş taslak ve daha derin bir anlayış sahibi olunur. Bu aşamadan sonra anlama süreci yeniden başlatılır, ancak bu süreç sonlu bir süreç değildir, döngüsel olup sonsuza kadar sürebilir.[63]

Hermeneutikte, yorumların çokluğu durumu, sadece herkesin aynı şeyden farklı bir şey anlamasından değil, insan toplumsallığının temelinin anlama olduğuna dayanmakta ve anlamanın varoluşun en temel hallerinden bir olarak değerlendirmesindedir.

1.3.1.1. Hermeneutik Yöntemle Yapılan Çalışmalar

Hermeneutik yaklaşımı benimseyen en önemli tarih okulu Alman Tarihçi Okul'udur. Bu okulun temsilcileri evrensel bir bilginin varlığına karşı çıkarak tarihsel göreliliği kullanmışlar, toplumların kalkınmasının ancak kendi tarihlerinden geçtiği, kendi kendilerine çizecekleri yolun onları başarılı kılacağına vurgu yapmışlardır. Bu okulun Avusturya'daki temsilcisi Ludwig von Mises, sosyal bilimlerin pozitivist yöntemle yoluna devam edemeyeceğini, bu bilimlerin temelinde insan davranışları olduğunu iddia etmiştir.[64] Tarihsel dönüşüme özel bir önem veren Alman Tarihçi Okul'u toplumu bilmenin toplumun öz benliğinin bilinmesi anlamına geleceği iddiasında olmuş, toplumların kendi kendilerini anlamalarının yolunu, geçirdikleri dönüşüm süreçlerinin anlaşılmasında ve kavranmasında görmüştür. Geliştirdikleri tarihsel görelilik metodu ile istatistiksel verileri kullanarak tarihi değişimlerin anlaşılabilmesine çalışmışlardır. Hegelyan bakış açısına sahip olan okul tarihsel sürece ve kültüre önem vermiş, kişilerin bireysel çıkar dışında tarihsel süreç içinde farklı psikolojik güdü ve toplumsal şartlarda davranış sergileyecekleri iddiasıyla tarihsel görelilik yöntemini benimsemiştir. Toplumların birey organizmalarından oluşmadığı, ayrı birer organizma olduğu düşüncesi (Alman düşüncesinde benzer

---

[63] Altan Heper, "Almanya'da Hukukta Yorum Üzerine Bazı Düşünceler", **Ankara Barosu Dergisi**, s. 1 (2012): 82

[64] Hale Kırmızıoğlu, "Hermeneutik, Postmodernizm ve İktisadi Yansımaları", **Research Journal of Politics, Economics and Management**, c. 5, s. 5, ICPESS Özel Sayısı, (Ekim 2017), 64; bkz. Hans Albert, **Kritik der reinen Hermeneutik - Der Antirealismus und das Problem des Verstehens**, 2. bs, (Tübingen: Mohr Siebeck, 2012), 150-156

şekilde devlet de bir organizma olarak görülmektedir) yaklaşımın temelinde yatmaktadır.[65]

Bu okulun anlayışında insan, zihniyeti ve fikirleri içinde yaşadığı toplumsal süreçte şekillenir, araştırma konusu ise nesnedir, sonuçta toplumların geçirdiği tarihsel dönüşümlerden bağımsız bir gerçeklik yoktur. Her toplum farklı geleneğe, değer yargılarına ve inanca sahip olduğundan toplumların geçirdikleri süreçler de farklıdır, bu yüzden de her toplum için farklı bilgi söz konusudur.[66] Söz konusu bilgiye ulaşmak için de toplumun verileri incelenir ve tarihsel süreçte ortaya çıkan farklar verilerle belirgin hale getirilir. Bir anlamda dönem analizi yaparlar ancak toplumun kendi yarattıklarını (gelenek, değer vs.) göz ardı etmediklerinden ele aldıkları konuyu bütüncül bakış açısıyla ele almışlardır. Önerileri her toplum için farklı olur. Yerleşik Batılı yöntemlerden farklı olarak toplumsal farklılıkları göz önünde bulundurarak yapılacak bir araştırmanın daha ufuk açıcı olduğunu iddia etmişlerdir. Yaptıkları, durumu bir toplumun tarihine, kültürüne (gelenek ve değer yargılarına) bakarak yorumlamaktır. Süreç incelemesinde, yazılı metin ve veri analizi dâhil birçok yöntemden faydalanırlar. Annales Tarih Okulu da Alman Tarihçi Okul gibi hermeneutik yöntemden faydalanmıştır.[67]

Hermeneutik siyaset biliminde de kullanılan bir araştırma metodudur. Özellikle parti programları, politikacıların konuşmaları, kitaplar, hatıratlar ve politikacı ve uzmanlarla yapılan röportajlar hermeneutik metin analizine uygundur[68]. Uluslararası politika ve/veya uluslararası ilişkiler disiplininde de hermeneutik metodoloji uygulama imkanına sahiptir.[69] Bu alanda hermeneutik yöntemle yapılmış çalışmalara "*Die Nato nach 1989: Das Rätsel ihres Fortbestandes*[70] (1989 Sonrası

---

[65] Burhan Ulutan, **İktisadi Doktrinler Tarihi**, (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1978). 394-400
[66] Arif Ersoy, **İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi**, Nobel Yayınları, (Ankara: 2008) 402-406
[67] Bkz. Friedrich Jaeger, Jörn Rüsen, **Geschichte des Historismus: eine Einführung**, (München: Verlag C. H. Beck, 1992), 173-181; bkz. Peter Schöttler, "Marc Bloch, die Lehren der Geschichte und die Möglichkeit historischer Prognosen", **Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaften: ÖZG**, c. 16, s. 2, (2005): 104-126
[68] Georg Simons, Helmut Elbers, **Studium und Arbeitstechniken der Politikwissenschaftler**, Der Verlag für Sozialwissenschaften, 2. bs, (Wiesbaden: 2006), 127; Ayrıca bkz. Stafen Lange, **Niklas Luhmanns Theorie der Politik: Eine Abklärung der Staatsgesellschaft**, Westdeutcher Verlag, (Wiesbaden: 2003), 31-47
[69] Bkz. Ulrich Franke, Ulrich Roos, "Rekonstruktionslogische Forschungsansätze", Carlo Masala, Frank Sauer, **Handbuch der Internationalen Politik**, ed. Andreas Wilhelm, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2010, 285-306
[70] Bkz. Ulrich Franke, **Die Nato nach 1989: Das Rätsel ihres Fortbestandes**, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010)

NATO: Varlığını Devam Ettirme Bilmecesi)" örnek olarak verilebilir. Bunlardan başka hermeneutik yöntem kriz durumlarına da uygulanmaktadır.[71]

Türkiye'de hermeneutik araştırma yapanlara verilebilecek ilk örnek Halil İnalcık'tır. Feridun M. Emecen, İnalcık'ın çalışmalarının arkasında[72] "olayların düzgünce tespitiyle belirli bir sıra dâhilinde anlatımı (süreç izleme) ve böylece gerçeğe ulaşma yolunda adım atma ameliyesinin arka planında hermenötik incelemeler, teorik yaklaşımlar, modern sosyolojik düşünceler yattığı"nı belirtmiştir. Ayrıca Şerif Mardin de "hermenötik geleneğin Batı'da bile (Almanya dışında) nispeten yeni keşfedilmeye başladığı yıllarda bu 'anlam' merkezli metodoloji anlayışını özümseyip Türkiye'ye uygulamaya başlamıştır".[73]

Tüm bunlardan sosyal bilimlerle doğa bilimlerin yöntemlerinin farklı olması gerektiğini anlıyoruz. Doğa bilimlerle sosyal bilimler arasındaki en önemli yöntem farkı, doğa bilimlerinin "genel" ve "nesnel" sonuçlar elde etmek istemesine karşın, sosyal bilimlerin olayların "özel" ve "öznel" nedenlerini anlamaya çalışmasıdır. Dolayısıyla doğa bilimler yöntemleri ile sosyal bilimler alanlarında araştırma yapmanın sayısız sakıncaları olduğu da ortaya çıkmaktadır. Hermeneutik yöntem, araştırmacının ve araştırılanın öznelliğine önem vermesiyle tercih edilebilir.[74]

Türkiye'deki önde gelen siyasi tarihçilerin eserlerinde hadiselerin gerçekleştiği uluslararası ve bölgesel ortam ve ülkeler arası münasebetlerin gelişim seyri detaylı olarak tasvir edildiği ancak, olaylara dair nedensellik ilişkisinin yeterince irdelenmediği iddia edilmektedir.[75] Siyaset bilimciler genellemeye ulaşmayı bilimsel çalışmaların ana amacı olarak gördüklerinden, genellikle tek bir olay incelemesi değil de karşılaştırmalı örnek olay incelemesi yaparlar.[76] İster sosyal ister doğa bilimlerinde olsun genelleme vazgeçilmez olmakla birlikte yanlış olan elde edilen genellemeyi kanun hükmüne getirmektir.

---

[71] Bkz. Erkam Temir, "Kriz Yönetimi ve Hermenutik", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lİsans Tezi, 2014)

[72] Feridun M. Emecen, "Vefâtının I. Yıldönümü Münasebetiyle: Osmanlı Tarihçiliği ve Halil İnalcık'ın Genel Tarihçilik Anlayışı Üzerine Notlar", **TÜBA Günce**, (Eylül 2017): 69; bkz. Aslıhan Nakiböğlu, Cevdet C. Sarıyıldız, "Türk İktisat Tarihinde 'Halil İnalcık' ve 'Sabri Ülgener'in İktisadi Düşüncelerine Karşılaştırmalı Perspektiften Bakış", II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 4-5 Mayıs 2018 Adana, Bildiri Tam Metin Kitabı, c. 3, 154, 179, 186; bkz. Halil İnalcık, "Hermenötik, Oryantalizm, Türkoloji", **Doğu-Batı**, c. 20 (Ankara: 2002), 13-39.

[73] Nurullah Ardıç, "Prof. Şerif Mardin: Hayatı ve Türkiye Sosyal Bilimine Katkıları", **TÜBA Günce**, (Eylül 2017): 60

[74] Kuyucuoğlu, **age**, 686

[75] Erkan Ertosun, "Türkiye'de Siyasi Tarih Çalışmaları: Metodoloji Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi Olarak Örnek Olay Çalışması", **Uluslararası İlişkiler**, c. 12, s. 48 (Mart 2016): 128

[76] Ertosun, **age**, 126

Kuramsal açıdan hermeneutik yöntem "sosyal aktörün (veya insanın) ne olduğu" ve "araştırmacının insan ve toplumu nasıl araştırması gerektiği" sorusunu yanıtlamayı amaçlamıştır. Bu yöntemde dünya hakkında belli bir görüşe sahip olan insanın bilinçli olarak dünyaya belli bir açıdan baktığı kabul edildiğinden, varlık olarak bizim dünyaya bakışımızı ve olayları yorumlayışımızı belirleyen "kültür tarihi" ve "kişisel tarih" ile ilişkili bir "ön-bilgi" söz konusudur. Bir toplumun tarihsel kültürü ve kişilerin yaşamlarıyla özdeşleşen meslekleri onların dünya, insan ve toplum yorumlarını biçimlendirdiği, farklı kültürel coğrafyalarda sosyalleşen bireylerin dünyaya farklı açılardan baktığı kabul edilmiştir.[77] Bu bağlamda Türkiye'de bir asker ve politikacının dünyanın başka yerlerinden aynı meslek grubundan kişilerle olayları algılaması farklıdır. Hermeneutiğe en büyük eleştiri realizmi dışladığına yapılmış ve dışlamanın anlamayı da güçleştirdiği iddia edilmiştir.[78]

Bu tezde, karar alıcıların zihinsel arka planında, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihinin de yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda son iki yüzyıldaki Osmanlı – Rus savaşlarının ciddi izlerine rastlamak mümkündür. Karar vericiler karar alırken, halkta yöneticileri dinlerken her ikisinin de zihinsel arka planında bu kolektif hatıra yer ettiğinden belirleyici olması kuvvetle muhtemeldir. Bu arkaplandan konuya yaklaşıldığında, "yakın" bir "Moskof tehlikesi" ortaya çıkmış, Türkiye Kore Savaşı'nı kendisine saldırı olarak değerlendirilmiş ve ön tedbir almak için harekete geçilmiştir. Hermenuetik bu bağlamda hem karar vericilerin hem de toplumun kültürü ve mentalitesini de göz önünde bulundurmayı telkin eder. Bu aynı zamanda Heidegger'in hermenuetiğinde yer alan *Dasein* (bir mekânda varoluş = coğrafya) ve zamanın ruhu (*Zeitgeist*) kavramlarına da karşılık gelir. Böyle yapmakla Kore Savaşı gibi tekil bir olay hermenuetik bütüncül yaklaşımla tarihin bütünlüğü içinde de konumlandırılmış olur.

1.3.2. Süreç İzleme Yöntemi

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin karmaşık olduğu varsayımına dayanan süreç izleme (*process tracing*) yöntemi, olayların karmaşıklığına dair duyarlılığı bulunan siyaset bilimciler için kullanışlı olduğu gerekçesiyle, tek örnek olay incelemelerinde siyasi tarihçiler için önerilmektedir. Nedensellik sürecinin detaylı incelenmesini sağlayan yöntem sayesinde, neden ve sonuç arasına giren

[77] Kuyucuoğlu, **age**, 682
[78] Albert, **age.**

değişkenleri süreç boyunca izlemek mümkündür. Ayrıca aynı süreçte, inceleme dışında kalmış değişkenlerin belirlenmesi de sağlanabilir.[79]

Süreç izleme yöntemi kronolojik akışı detaylı bir şekilde hatırlamaya ve üzeri örtülmüş olan nedensel ilişkileri -mesela karara destek verme veya reddetme şeklinde basitçe kodlanmışsa- tanımlamaya yarar. Kararın uluslararası veya iç politik boyutlarını anlamak için onu belirli bir anda dondurmak yerine süreç izlemeyle karar alma sürecinde her bir kararın bağlamını ardışık olarak gösterir. Şayet bireysel karar alıcıların öngörüleri anlaşılmak isteniyorsa, kademeli değişiklikler ve aynı zamanda çelişkiler önemli olabileceğinden tanınabilir hale gelebilir.

Dilthey'in "yeniden tecrübe" dediği şeyi gerçekleştirmek için kronolojik süreç izleme yöntemi ile olay tekrar yaşanır kılınmaya, bir anlamda süreç, ilk adımda, kronolojik olarak yeniden en önemli olaylar ve her şeyden önce hükümetin kararı süreç izleme yöntemi ile yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır. Olayların akışı yeniden oluşturulduktan sonra, karar alıcılar tarafından Kore krizinde takip edilen temel amaçlar hakkında yeterince güçlü bir izlenim edinilmiştir. Kısmen, söz konusu bu amaçlar dolaylı olarak karar alıcıların eylemlerinden çıkarılmış, bazen de karar alıcıların argümanları yorumlanmıştır.

1.4. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Yerleşik Metodların Çalışma İçin Uygunluğu

Uluslararası ilişkiler disiplininde yerleşik karar alma metodlarının çalışma için uygun olup olmadıkları, onlardan ne derece faydalanabileceği bu başlık altında tartışılmıştır. Daha önce uluslararası ilişkiler disiplininin hegemonik yapısından dolayı özgünlüğü ve tarihselliği yadsıdığından bahsedilmiş ve ayrıca metodik formel yönergelerle hareket etmenin tarihsel bir olayı yorumlamayı zorlaştıracağı belirtilmişti. Bu bölümde hermeneutikten ayrı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin katıldığı ilk savaşın karar alma sürecini analiz etmeye yönelik kuramsal - kavramsal çerçeve tartışılarak uygun bir analiz metodu tespit edilmeye çalışılmıştır. Richard C. Snyder ve Graham T. Allison'un karar alma süreçlerini açıklayan yöntemleri özellikle çalışmaya uygunlukları açısından incelenmiştir.

Uluslararası ilişkiler disiplininde, uluslararası bir kriz, iki veya daha fazla devletin birbirlerini askeri güçle tehdit ettiği ve böylece uluslararası sistemin yapısında değişiklikler yarattığı bir durum olarak anlaşılır. 1914 Haziran krizi ve 1962 Küba krizi en bilinen örneklerdir. Kriz durumunda en yüksek karar vericilerin bakış

[79] Ertosun, **age**, 127

açısından bir ya da daha fazla temel değerler tehlikededir ve müdahale, yani karar almak için de zaman kısıtlıdır. Böyle durumlarda savaşa dayalı bir çatışmaya girme olasılığı yüksek olduğundan, devletlerin her biri için dış politika krizinden bahsedilebilir.[80]

Dış politika kararının klasik tasviri kriz durumlarında devlet adamlarının davranışlarının sonuçlarıdır.[81] Çoğunlukla en yüksek siyasi makamlarda az sayıda birey karar alma sürecinde yer alır. Bu sebepten kriz durumlarında bireysel karar vericiler önemlidir.

1.5. Kriz Durumlarında Karar Alma

Antik Yunan'da tarihçi Tukidides'in ilk önemli karar alma teorisi yaklaşımının temellerini, savaşa, barışa ve ittifaklara yol açan faktörler bağlamında şehir devletlerinin liderlerinin kararlarını anlattığı eseri Poleponez Savaşları'nda[82] attığı iddiası yaygındır.[83] Karar almaya teorik yaklaşımlar ise çoğunlukla, 2. Dünya Savaşı esnası ve/veya sonrasında örgütsel ve teknik problemlerin savaş yürütmek için yeni çözüm stratejileri bulmayı gerektirmesiyle ortaya çıkmışlardır.

Uluslararası bir kriz (savaş) durumu hükümetler arası etkileşimin sonucu olarak da değerlendirilebilir. Buna rağmen hiçbir karar alma teorisinin bireysel analiz yeteneğinin yerini alamayacağı kabul edilmektedir.[84] Ayrıca giderek sosyolojik yaklaşımlar dikkate alınmaya başlanmış ve karar alma sürecinde iç politikanın etkileri öne çıkmıştır. Kararlar, müzakere durumları ve kriz süreçlerinin nitelikleri analizde dikkat edilmesi gereken önceliğe sahiptirler.

Karar alma yaklaşımlarının öncüleri, karar alma kuramlarının, devletlerin dış politika sorunları, kriz durumlarında (savaş) "karar alma aşamasında eylemlerin kökenlerini, amaçlarını, aktörlerin bilinç düzeylerini ve davranışlarını açıklamalı ve yorumlamaya yardım etmelidir",[85] görüşündedirler.

---

[80] Michael Brecher, Jonathan Wilkenfeld, **A Study of Crisis**, (University of Michigan Press, 2000), 3.
[81] Gunther Hellmann, **Deutsche Außenpolitik- Eine Einführung**, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006), 149; Valery M. Hudson, "Foreign Policy Analysis: Actor Specific Theory and the Groynd of International Relations", **Foreign Policy Analysis**, c I, sayı 1, (2005): 12.
[82] Bkz. Thukydides**, Peloponnessos Savaşları**, Çev. Furkan Akdemir (Belge Yayınları, 2000)
[83] James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff, **Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey**, (New York: HarperCollins, 1990), 469.
[84] Henning Behrens, **Politische Entscheidungsprozesse: Konturen einer politischen Entscheidungstheorie,**. (Opladen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1980), XV.
[85] Jürgen Bellers, Woyke Wichard, **Analyse internationaler Beziehungen: Methoden - Instrumente – Darstellungen**, (Opladen: Leske und Budrich, 1989), 137.

Savaş kararı diğer dış politika kararlarından farklıdır. Bu fark hem savaşın başvurulan en son araç olmasından hem de doğuracağı sonuçlar bakımındandır. Dolayısıyla savaş kararına diğer dış politika kararlarına yaklaşıldığı gibi yaklaşmak çok da işlevsel değildir.

Karar alma teorilerinin savaş ve kriz durumlarına uygulandığı iki önemli yöntemden biri Snyder ve arkadaşlarının Kore Savaşı'nda ABD yönetiminin karar alma sürecini inceledikleri *Decision Making Yöntemi*,[86] diğeri ise Allison'un Küba Krizini ele aldığı çalışmasıdır.[87]

1.5.1. Snyder'ın Karar Alma Teorisi

Snyder ve arkadaşları, ABD Hükümeti adına dış politika karar alma süreçlerini analiz etmek için teorik bir yaklaşım geliştirmişler, bu yaklaşımda çok sayıda faktörü dikkate alıp araştırma nesnesinin karmaşıklığını basitleştirerek, karar alma sürecini analiz etmeye çalışmışlardır.[88] Modelin sahip olduğu ön şartlar (temel varsayımları) şunlardır.[89]

1- Uluslararası politika analizinin en etkili yolu devleti araştırmanın merkezine yerleştirmektir;
2- Herhangi bir durumda bir aktör olarak (ulus) devlet[90] dış politikada etkili olan hükümet üyeleri ile eşdeğerdir;
3- Böylece hükümet dışı aktörler dışarıda bırakılarak dış politikada görev üstlenenler sınırlandırılmış olur;[91]

Modelde karar almada dış ve iç faktörler dikkate alınmaktadır.[92] İç faktörler;

- Karar alıcıların dâhil olduğu gruplar;
- Hükümet;
- Toplumsal, siyasi ve kurumsal etki faktörleri;

Dış faktörler;

- Diğer devletler (dış politika aracılığıyla kendi ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek istemelerinden dolayı);

Burada karar alma sürecini tanımlamaya ve açıklamaya çalışan analizcinin bakış açısı ile karar alma sürecindeki aktörlerin bakış açıları fark edilir olmalıdır.

---

[86] Bkz, Richard C. Snyder vd. ed., **Foreign Policy Decision Making. An Approach to the Study of International Politics**, (New York: The Free Press of Glencoe, 1962), 199-206.
[87] Bkz. Graham T. Allison, **Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis**, (Boston: Little Brown and Company, 1971)
[88] Henning Behrens, Paul Noack, **Theorien der internationalen Politik**, (München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1984), 120.
[89] Richard C. Snyder, vd. "Entscheidungsanalyse und Internationale Beziehungen", **Theorie der internationalen Politik Gegenstand und Methode der Internationalen Beziehungen**, ed. Helga Haftendorn (Hamburg: Hoffmann & Campe Verlag, 1975), 227.
[90] Snyder vd. **age**, (1962), 228.
[91] Henning Behrens, **Politische Entscheidungsprozesse: Konturen einer politischen Entscheidungstheorie,**. (Opladen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1980), 115 - 116.
[92] Snyder vd. **age**,(1975), 229.

Snyder ve arkadaşlarına göre devlet eylemi, devlet adına hareket edenlerin eylemidir. Bu yüzden devlet, karar alıcıları ile özdeştir. Buna ek olarak iç ve dış bağıntılar (referans noktası) ayrıştırılır[93]. Karar alma yaklaşımında karar kavramını "karar alma, karar alıcıların gelecekteki siyasi duruma erişmek için yürüttükleri bir süreç" olarak tanımlamışlardır. Karar alma ve karar alıcı birimin tanımı yaparak önemini vurgulamışlardır.[94]

Snyder / Bruck / Sapin'in yaklaşımlarında iç ve dış karar alma kısıtları siyasi karar alma süreci için önemlidir.[95] Dikkat edilirse, sürece etki edeceği düşünülen bir dizi faktörü değerlendirmeye alarak dış politika karar alma süreçleri için önemli istikrarlı bir çerçeve çizmiştir. Ancak etki eden bir faktörün seçilip diğerinin seçilmediği şeklindeki şeffaflık ve yorumlamadaki faktörlerin sübjektif ayırımını olumsuz olarak değerlendirmek de mümkündür. Dış politika karar alma sürecinin faktörleri ve belirleyicilerini argümanlaştırmada belirsizlik vardır. Glenn Paige, ABD'nin 1950'deki Kore Savaşı karar alma sürecini askeri açıdan Snyder ve arkadaşlarının modeline göre analiz etmeye çalışmıştır.[96] Bu yaklaşımın temelinde yattığı Kore Savaşı'na karar alma sürecinin, "karar alıcıların gelecekteki siyasi duruma erişmek için yürüttükleri bir süreç" olduğu tespitine varılmıştır.

Tespit ettiği sayısız hipotezlere ve kriz durumlarında daha iyi bir yönetim için üç önerilerine rağmen, yine de tekil bir krizden gelecekteki krizler için genelleştirilebilecek kurallar çıkarabilecek sonuçlara ulaşmayı başarmak şüphelidir. Şayet birçok veri (mesela resmi belgeler, mektuplaşmalar) erişilebilir değilse, bunlar dikkate alınmıyor ya da değerlendirmeye dâhil edilmiyorlarsa, karar verme sürecinin bir yeniden yapılanması (sürecin yeniden inşası) da ayrıca sorgulanabilir.

Kore Savaşı karar alma sürecine dair birçok belge henüz gün yüzüne çıkmamıştır. Özellikle resmi düzeyde karar öncesinde yapılan görüşmelere dair sadece ABD Büyükelçiliği'nin yazışmaları mevcuttur, bu durum araştırmacılar için oldukça önemli bir dezavantaj oluşturmakta sürecin sağlıklı olarak yeniden yapılandırması ve sonuçlara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır.

---

[93] İç referans (bağıntılar) noktaları tabi çevre ilk karmaşıklıktır, toplum ve toplumsal çevreyi kapsamaktadır. İkinci karmaşıklık noktası diğer kültürler, onların tabi çevresi ve toplumsal çevreleridir. Snyder ayrıca üçüncü karmaşıklık olarak da iç referans noktalarına ve karar alma sürecine veya dördüncü karmaşıklık olarak karar alıcıya etki eden toplumsal yapı ve davranış normlarını değerlendirmektedir. Beşinci karmaşıklık, eylemler analitik anlamda anlaşıldığında aktörler, amaçlar, araçlar ve tanımlanmış durumları ispatlayan davranışlardan oluşmaktadır.

[94] Snyder vd. **age**, (1962), 229 – 232.

[95] **age**, 238 - 239; Behrens, Noack, **age**, 118 - 119.

[96] Bkz. Glenn D. Paige. **The Korean Decision (June 24–30, 1950)**, (New York: Free Press, 1968)

1.5.2. Allison'un Rasyonel Aktör, Bürokratik Politikalar ve Kurumsal Süreç Modelleri

Karar alma teorilerine göre kolektif karar, karmaşık bir sorun ortaya çıktığında gündeme gelmektedir. Sistem teorisine dayanarak "karmaşıklık ancak karmaşıklık kabul edildiğinde azaltılabilir". Karşılıklı bağımlılık ilişkisi kolektif kararların özelliklerinden biridir ve dış politikada karar vermeye etki eden üç faktör söz konusudur: ulusal durum / devlet içi ilişkiler, uluslararası çevre / durum ve (dış politik) karar verme sistemi (organizasyon).[97]

Snyder ve arkadaşları ile karşılaştırıldığında Graham T. Allison, bireysel karar vermeyi geleneksel ekonomik karar teorisinin *homo economicus* modeli altında sınıflandırmış, insanı "karmaşıklığın üstesinden gelen" olarak tanımlamıştır. Allison, mikro ekonomik modelin *homo economicus* figürü ile her soruna bakar ve analiz ederek karar verir, bu rasyonel seçim (*rational choice*) veya rasyonel davranış olarak anlaşılmaktadır. Bu bağlamda rasyonel davranış, "..tutarlı amaçlarını gerçekleştirmek için iyi ve kötü yolları ayırt edebilecek ölçüm kriterlerine sahip olmalı ve onların yardımı ile en uygun davranış alternatifini seçmeli ve bu yordamı, eylemi amacına ulaşana kadar sık sık tekrarlamalıdır".[98] Yaklaşımın temelinde siyasi kararların, belirli bir hedefe ulaşmak isteyen hükümetler tarafından mantıklı argümanlaştırmalarla alındığı klasik rasyonel aktör ve onun seçimi yatmaktadır. Bireysel düzeyde rasyonel seçim modelinin dış politika karar alma süreçlerinin analizine çok az uygun olduğu ifade edilse de aktörün kurum veya grup değil de birey olduğu durumlar için yani aktör düzeyindeki analizler için daha uygundur. Dış politika karar alma süreçlerinin analizinde genel olarak birden fazla aktörün sürece dâhil olduğu, hem iç ve hem de dış (heterojen) kurumlar ve çıkar gruplarının kısmen birbirleri ile rekabet içinde bulundukları varsayılmaktadır.

Ancak Allison modeli eleştirmiş, modelin hükümet aygıtına odaklanarak referans noktalarının takviye edilmesi gerektiğini savunmuş,[99] liberal dış politika araştırma yaklaşımlarından olan ve güçlü devlet merkezli perspektife sahip "bürokratik politika" ve "organizasyonel (kurumsal) süreç" modellerini Philip Zelikow ile birlikte geliştirmiştir.[100] Allison "referans noktaları" ile kurumsal süreci ve bürokratik siyaset

---

[97] Claudia Hoffmann, **Entscheidungsgestaltung: Neue Perspektiven außenpolitischer Entscheidungstheorie und Planung**, (München: tuduv-Verlag Gesellschaft, 1993), 80 - 81.
[98] Hoffmann, **age**, 32. - 34.
[99] Dougherty, Pfaltzgraff, **age**, 477.
[100] Bkz. Allison, **age**, (1971), daha sonra Philip Zelikow ile birlikte geliştirmişlerdir bkz. Graham T. Allison, Philip Zelikow, **Essence of Decision - Explaining the Cuban Missile Crisis** 2. bs. (New York: Addison - Wesley Longman, 1999)

modelini kastetmektedir. Allison'un bu yaklaşımından üç farklı karar alma modelini geliştirdiği tespiti yapılabilir.[101]

1- Rasyonel (aktör) karar alma modeli (RAM)
2- Bürokratik politikalar modeli (BPM)
3- Kurumsal süreç modeli

Allison'a kendi modelleri için başka modelleri seçmeci bir biçimde sentezlediği, üçlü bölümlendirmesinin keyfi ve sübjektif olduğu eleştirisi yöneltilmiştir.

Rasyonel Aktör Modeli (RAM): genellikle liderlerin nasıl politik kararlar aldıkları üzerine yoğunlaşır, modelde rasyonel olarak davranan aktör bir karar almak istediğinde sekiz basit adımı izler:[102]

- Karar alma büyük bir özenle açık tanımlanmış süreçlerle açık tanımlanmış amaçlar için yapılır;
- Problem tanımlanır, enformasyon toplanır;
- Amaçların – hedeflerin belirlenmesi ve önceliklerine göre sınıflandırılması yapılır;
- Amacı gerçekleştirmek için tüm alternatif araçlar belirlenir; bu politika hangi amaca hizmet ediyor? sorusu yanıtlanır;
- Hedefi gerçekleştirmek için seçilen alternatif araçların maliyet – kazanç değerlendirmeleri yapılır;
- Uygulanacak politika olarak uygun çözümler için en etkili ve verimli araçlar seçilir;
- Karar uygulanır;
- Başarı ya da başarısızlığa göre karar değerlendirilir;
- Düzeltme – ıslah; eylemin devamına ya da sonlandırılmasına karar verilir;

Devletlerin, dış politika eylemlerinden en üst düzeyde fayda sağlayabilmek için tüm kararlarında rasyonel seçimler yapan bütünsel aktör oldukları RAM'ın temel kabulüdür:[103] RAM, amaçları, alternatifleri, eylemlerinin sonucu ve kararları ile devletleri kara kutu olarak görmekte, (devlet adına hareket edenler) amaca odaklı bilinçli, rasyonel kararlarla eylemler gerçekleşmektedir. Karar alma sürecinde devlet üniter ve rasyonel olarak görünür, iç politika, kamu kurumları ve kararı alan kişilerin kişilikleri ihmal edilirler. RAM'da kararlar ulusal çıkarlar temelinde akılcı maliyet veya risk hesaplaması ile yapılır. Savaşlar maliyet – kazanç ilişkisi bakımından her hangi bir yarar sağlamadıklarından irrasyoneldirler ve kaçınılmaları gerekir. RAM'i eleştirenler, neden maliyeti kazancından daha çok olan savaşlara girişilir, sorusunu sormuşlardır? Bu sorunun yanıtlanmasında, birey düzeyinde karar almada psikolojik, sosyal ve kültürel etkiler önemli bir role sahiptirler.

Modele, iç faktörlerin karmaşıklığı yüzünden rasyonel karar almanın çok karmaşık olması ve bazı faktörleri ihmal ettiği eleştirisi yöneltilmiştir: kesin başarısını etkileyen ve ihmal ettiği iddia edilen unsurlar şunlardır:

---

[101] Behrens, Noack, **age**, 124 - 125.
[102] Greg Cashman, **What Causes War? An Introduction to Theories of International Conflict**, (Rowman & Littlefield Publishers, 2000), 78.
[103] Bruce Bueno de Mesquita, **The war trap. New Haven**, (New Haven: Yale University Press, 1981), 29.

- İç politikada, kişilik ve kurumların hepsi etkiye sahiptirler;
- Şans, kaza ve tesadüf yok sayılır / önemsiz gibi gösterilir;
- Beklenmedik olaylara karşı duyarsızdır; Clausewitz'in "savaşın sisi";
- Hedefler nadiren açıkça belirtilmiştir, prosedür gereğidir ve opsiyonlar çoğu zaman tam olarak değerlendirilmez;

Rasyonel aktör modelinin Kore'ye asker gönderme sürecinde en önemli aktörler olarak ortaya çıkan Bayar ve Menderes ikilisi bağlamında işlediği, her iki karar vericinin fayda – maliyet analiziyle rasyonel karar almaya yöneldiklerini söylemek mümkündür. Ancak buradaki ikilem yaklaşımın en başta savaşı irrasyonel görmesidir.

Herbert A. Simon'a göre çok zor durumlardaki karar almalar rutin alışkanlıklarla basitleştirilir ancak her yönüyle ve tam olarak bilgilenmek mümkün değildir, bu yüzden eylem "sınırlı rasyonellik"tir. Simon'un çözümü, karar alma uygulamasına ilişkin uygun veriler ve daha fazla araştırma ile sonuca yönelik eylemlerdir. Bu bağlamda siyasi danışmanlığın bir çözüm olacağı kanaatindedir. [104] İnsanı klasik iktisadın *homo ekonomicus*u olarak tanımlayarak matematiksel modellere sığdırmaya çalışmak, bu tür modellemelerle analiz etmek çok da mümkün olamamıştır. Bu sebepten özellikle aktörlerin psikolojisi, algısı, duygu ve döşünce dünyası her şeyden daha önemli görülmeye başlanmış ve analizlere dâhil edilmiştir.

Bu yöntemlerle, örneğin yukarıda hermeneutik bölümünde bahsedilen Xhosa halkının davranışlarını ne anlamak ne de açıklamak mümkündür.

Bürokratik Politikalar Modeli (BPM): Rasyonel aktör modelinin ideal türde organizasyonlarla ve/veya bir hükümet aygıtı ile doldurulması bürokratik politika modelidir. Bürokratik politikalar, karmaşık kamu politikaları hakkında yönetimde yer alan kişilerin pazarlık ederek sonuca ulaştıkları bir süreçtir ve güçlü biçimde Max Weber'e dayandığı ifade edilebilir.[105]

En yaygın açıklama şekli yönetim aygıtının eylemlerinin kısa vadede rutin prosedürlerden oluştuğu, uzun vadede ise organizasyonel amaçların baskın olduğudur. Devletlerin yürütme organının dış politikada aldığı kararlar modelde odaktadır. Bu modele göre karar alma, problem çözme yerine çatışmaları çözmedir. Güç paylaşılmıştır; gücü paylaşan kişiler ne yapılması gerektiği konusunda aynı fikirde değillerdir, çünkü yönetim aygıtı içinde farklı kurumlarda yer almaktadırlar ve sorunun farklı boyutlarını görmektedirler. Dışişleri Bakanlığı sorunu diplomatik bakış

[104] Bkz. Herbert A. Simon, **Models of Bounded Rationality**, (Cambridge, MIT Press, 1982)
[105] Bkz. Thomas Matys, **Macht, Kontrolle und Entscheidungen in Organisationen: Eine Einführung in organisationale Mikro-, Meso- und Makropolitik**, 2. bs, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2014), 64 - 71

açısı ile değerlendirirken, kendi birlikleri kullanılacak olan askeri kanat farklı görüştedir, başkan – hükümet başkanı da yeniden seçilme kaygısıyla iç politikadaki yansımaları üzerine yoğunlaşır.

Temel varsayımlarından biri devletlerin davranışının (eyleminin) bir üniter aktörün davranışı olarak anlaşılamayacağıdır. Hükümet içinde hangi karar alıcıların eylemleri sonucu kararın ortaya çıktığı araştırılır. Öncelikle karar alma sürecinde kilit rol oynayan kişiler - organlar gözlenir (başkan, başbakan, bakan, herhangi bir bakanlık, hükümet veya parlamento). BPM'den temelde beklenen, bir kilit kişi ile devletin bir kurumu arasındaki çatışmada her zaman kurumun pozisyonunun geçerli olacağının ortaya konulmasıdır.

BPM tek tek kilit kişilerin herhangi bir devlet kurumunun temsilcisi veya kendi çıkarlarının takipçileri oldukları varsayımından yola çıkarak, her birinin farklı yorumlayacak olmasından dolayı, siyasi çıkarlar ve tercihlerin değişebileceğini, ulusal çıkarın farklı yorumlanabileceğini ortaya koyar. Dolayısıyla dış politikada karar alma kilit kişiler, devlet kurumları ve devlet içindeki çıkar topluluklarının rekabetçi davranışları, münazara, münakaşaları ve uzlaşmalarından etkilenen siyasi bir sürecin üretimidir. Karar verme sürecindeki tüm önemli aktörler arasındaki uzlaşma RAM'ın ideal amacına uymaz, aksine ulusal güvenliği en üst seviyede sağlamak yerine tüm ilgililer arasında bir uzlaşmayı amaçlar. Bürokratik uzlaşmanın sonucu RAM'a aykırı bir siyasi karardır.[106]

Kore Savaşı'na karar alma sürecinde BPM'nin varsayımı doğrulanmamış, devletin kurumları ile kilit kişiler (Bayar ve Menderes) arasında bir çatışma gözlenmemiş, devletin kurumları (Dışişleri Bakanlığı ve TSK) ile kilit kişilerin kararları örtüşmüştür. Burada kurumlar ve kilit kişiler farklı çıkarlara sahip olsalar da RAM'de öngörüldüğü gibi bir uzlaşmadan söz edilebilir, bu uzlaşma ya da örtüşme RAM'a aykırı bir durum oluşturmuştur.

Kurumsal Süreç Modeli: Allison'un hükümetlerin yürütme gücünü konu edinen diğer modeli kurumların "*standard operational procedures* (SOPs)" üzerine yoğunlaşan "kurumsal süreç modelidir (OPM - *organizational process model*)". Allison ve arkadaşları birçok olayda rasyonel politika modelinin açıklayıcı olduğunu ancak dış politikanın belirlenmesinde bürokrasinin rolünün ihmal edildiğini savunmuşlardır:

> Politika oluşturmayı açıklamada dış politikada sorunla karşılaşan ulus ya da ulusal hükümet yerine kendisini koyar ve o söz konusu eylemi neden yapmış olduğunu anlamaya çalışır. Devlet davranışlarının bireylerin amaçlı eylemleri ile benzerlik gösterdiği varsayımı birçok durumda işe yarar. Sanki merkezi olarak koordine edilmiş

[106] Jack S. Levy, William R. Thompson, **Causes of War**, (Chichester: Wiley-Blackwell, 2010), 165.

> gibi ulusal hükümetleri değerlendirirken bireylerin amaca yönelik politik sorunları şeklinde indirgeyerek anlamak yararlı bir yoldur. Fakat bu basitleştirme hem gizlemekte hem de aşikâr kılmaktadır. Özellikle de bürokrasinin ihmal gerçeğini ısrarla gizlemektedir. Devlet politikası karar verici tek kişi tarafından oluşturulmuyor, büyük kurumlar ve siyasi aktörlerin bir yekûnu tarafından oluşturuluyor.[107]

Hükümetler monolitik değildir, yönetim aygıtları büyük kurumlardan oluşan karmaşık oluşumlardır, bunlar arasında sorumluluk belirli alanlarda paylaştırılmıştır. Modele göre oyunda yönetim aygıtı, bazı yerlerde görevleri veren, bazı belirli yerlerde de oyuncunun kendisidir. Buna göre RAM'dan farklı olarak kurumsal kararlar maliyet-kazanç değerlendirmesine göre değil, aksine mevcut "örgütsel standart operasyon prosedürleri (SOPs)" temelinde alınır. Bu yüzden gelecek tahmini planlamak ve stratejik anlamda en iyi kararı almak yerine mevcut programlar ve mekanizmalar ele alınır.[108] Dış politika kararları ulusal çıkarlardan daha çok, sıklıkla söz konusu kuruma hizmet eder. En yaygın açıklama:

yönetim aygıtının (hükümet) eylemleri = müzakere sürecinin sonucu,

şeklindedir. Allison, Kendi modelini kısaca şu şekilde özetlemektedir: "Konumun, durduğun yere bağlıdır".[109]

Bürokratik siyaset, dış politikayı hükümet üyeleri ile bürokrasi arasındaki etkileşim ve müzakerelerin sonucu olarak anlamaktadır, -oyuncuların her biri farklı amaçlar, çıkarlar ve pozisyonları temsil etmekte ve bunların gerçekleşmesini istemektedirler-, "organizasyonel (örgütsel) davranış"ın merkezinde yürütme organının (kolektif) farklı kurumları ve onların katı kurallara bağlı davranışları ve rolleri yer almaktadır.[110]

Yaklaşımların karşılaştırılmasında, BPM ve OPM modellerinin bürokratik veya örgütsel çıkarlara odaklanarak dış politika davranışlarını açıklamalarının "karar alma sürecinde devletin kendi dinamiğine" bağımlı kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.[111]

Kore'ye asker gönderme sürecinde, kurumsal süreç modeli işlememiştir. Kurumların sahip olduğu yönergeler işletilerek bu karar alınmış değildir.

---

[107] Graham T. Allison, Morton H. Halperin, "Bureaucratic Politics: A Paradigm and Some Policy Implications", **World Politics - Theory and Policy in International Relations**, c. 24, Sonbahar, (1972): 42; Allison, **age**, (1971), 2 - 3

[108] David Braybrook ve Charles Lindblom, aşamalılığın snoptik modeli "muddling through" u geliştirmişlerdir. Bkz. Behrens, Noack, **age**, 121 ve devamı

[109] Allison, **age**, (1971), 176

[110] Gert Krell, **Weltbilder und Weltordnung: Einführung in die Theorie der internationalen Beziehungen**. 2. bs, (Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 2004), 219 - 222

[111] Allison, (1971), 219

1.6. Karar Alma Yaklaşımlarına Göre Kriz Durumunda Bireysel Karar Vericiler

Kriz durumlarında siyasi kararlar yüksek bir belirsizlik derecesi ile karakterize edilir. Karar vericiler yüksek zaman baskısı altında kontrol edemedikleri ve sonuçlarını ancak tahmin edebilecekleri gelişmelerle uğraşmak zorundadırlar. Kriz durumlarında birkaç üst düzey siyasetçi zaman baskısı altında geniş çaplı kararlar almak zorunda kalırsa üstlendikleri büyük sorumluluk göz önüne alındığında, tüm argümanları birbirlerine karşı dikkatli bir biçimde tarttıkları ve eylemlerinin sonuçlarını düşündükleri varsayılır. Kısacası vatandaş, hükümetinden ve/veya devlet adamlarından rasyonel bir karar beklemektedir.

Dış politik kriz durumları, nesnel olarak en uygun eylem biçimlerinin kendilerinden türetilmesine izin verecek şekilde açıkça yapılanmamıştır. Bir kararın tüm sonuçlarını tahmin etmek realist bakış açısına göre mümkün değildir. Buna rağmen politikacıların bu tür belirsizlik koşulları altında mevcut bilgilerden makul sonuçlar çıkarmak ve uygun stratejiler türetmek durumunda oldukları gerçeği, sorunlu durumlarda ve olaylarda kendi yorumlarına bağımlı olmaları gerçeği ile açıklanabilir ve sonuçlar öznel anlamı işaret eder. Bu açıdan bakıldığında, aynı durumdaki ve aynı bilgiyi temel alan X adlı bir kişinin, Y adlı bir kişiden farklı bir karar vermesi şaşırtıcı olmayacaktır, çünkü ikisi de aynı durumu farklı şekilde yorumlamış ve her biri farklı sonuca ulaşmıştır.

Fakat bu seçim mekanizmalarının zorunlu olarak 'yanlış' sonuçlara ve algıda 'çarpıtmalara' neden olduğu anlamına gelmez. Robert Jervis, dış politika yapıcılarının “yanlış algılamaları”nın ölümcül sonuçlarını vurgulayarak olguların seçici olarak yorumlanmasının bilgi işlemenin vazgeçilmez bir bileşeni olduğuna dikkat çekmektedir. Winston Churchill örneğini kullanarak, özellikle öznel bir bakış açısının yararlı ve uygun olduğunun ispatlanabileceği görüşündedir: Nazi Almanya’sının Polonya'ya girmesinden yıllar önce Churchill, İngiliz hükümetinin yatıştırma (*appeasement*) politikasını şiddetle eleştirmiş ve başlangıçta İngiliz kamuoyunda bu yüzden de yalnız kalmıştır. Churchill, politik seçkinlerin çoğundan farklı olarak, Nazilerin savaş borçlarından feragat edilmesi ve Almanca konuşulan bölgelerin ilhakı ile memnun olacaklarına inanmamıştır. Nazi Almanya’sının dış politikasının Avrupa'da hegemonyayı amaçladığına dair var olan kişisel kanaatini muhafaza etmiş ve sonunda haklı çıkmıştır.[112] Burada önemli olan Churchill gibi,

[112] Robert Jervis, “Hypotheses on Misperception”, , **World Politics**, c. 20, s. 3, (Nisan 1968): 460 - 461; bkz. Sebastian Haffner, **Winston Churchil**, (Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag Reinbek bei Hamburg, 1967): 92-105.

yatıştırma politikasının temsilcilerinin de bilgiyi seçmeci bir biçimde almalarıdır. Bu nedenle, kriz durumlarında üst düzey karar mercilerinin hesaplamaları, güvenli olmayan bilgiye dayalı tahminlerinin ve hükümlerinin karar süreci olarak düşünülmesidir. Farklı seçeneklerin artı ve eksilerinin fayda – maliyet analizleri yapılarak elde edilen sonuç rasyoneldir.[113] Karar verme durumunda böyle bir aktör, bilançoda çeşitli seçenekler arasından en çok fayda sağlayacağı düşünülen seçeneği seçebilir. Bir karara varmadan önce, mevcut tüm verileri dikkate alır ve eylem için mümkün olan tüm seçenekleri buradan elde eder. Kararı verdikten sonra yeni veriler – bilgiler ortaya çıkarsa ihtiyaca göre yavaş yavaş hesaplamalarına dâhil ederek sonuca ulaşır. İnsanın bilgiye ulaşma ve o bilgilerden sonuca gitmesinin güçlüğü düşünüldüğünde, rasyonel aktör modelinin varsayımlarının oldukça idealize edilmiş olduğu ve gerçekçi olmadığı görülmektedir. Özellikle kriz durumlarında politikacılar mevcut tüm bilgileri elde edemeyeceklerinden işleyemezler de. Tüm eylem seçeneklerini değerlendirmek ve sonuçlarını dikkatli bir şekilde incelemek için zaman yetersizdir. Daha da önemlisi, her bir birey bilgiyi tamamen farklı şekillerde yorumlayabilir, böyle bir durumda, en objektif faydayı sağlayacak bir eylem stratejisi ortaya çıkmaz.

Kriz anlarında karar almada bireylerin en yüksek siyasi seviyede önemli bir rol oynadığı yadsınamayacak bir gerçektir. Krizin sonraki durumlarına ilişkin belirsizliklerin bulunduğu sorunlu durumlarda kararlar almak zorundadırlar. Böyle bir anda kesin olarak ne gelecekteki olayları, ne diğer aktörlerin gelecekteki eylemlerini bilemedikleri gibi, ne de kendi kararlarının sonuçlarını kesin olarak hesaplayamazlar. Politikacıların bu şartlar altında kriz durumlarını nasıl yorumladıkları, hangi kararların en iyi olduğunu kabul ettikleri özneldir ve hangi amaçları gerçekleştirmek istediklerine doğrudan bağlıdır. Karar verici, amaçlarının mümkün olabilirliği ile sınırlanmıştır, büyük resmin olasılıklarından küçük resmin olasılıkları ortaya çıkar. Temel amaçlar, bir karar durumunda algıyı da şekillendirirler.[114] Bu nedenle, politikacılar için tüm bilgiler ulaşılabilir değildir. Kendi hesaplamalarına yalnızca hedefleri ile ilgili görünen bilgi ve seçenekleri dâhil ederler.

Dış politika krizi gibi karmaşık bir karar verme durumunda, hedeflerden birine ulaşmak için makul görünen bir eylem seçeneğinin aynı anda diğerine ilişkin makul olmadığı durumlar da olabilir. Politikacılar, temel hedefler arasındaki böyle bir

[113] Allison, Zelikow, **age,** 18.
[114] H. Jungermann, vd. **Die Psychologie der Entscheidung. Eine Einführung,** bs. 2, (Spektrum Akademischer Verlag; 2005): 106,

çatışmada çelişik kararlar verebilir ya da kesişen bir hesaplamada, hedeflerden birine ağırlık vererek önceliklerini belirleyebilirler.[115]

Herbert Simon'ın belirttiği gibi, rasyonalitenin bu dar tanımının yerine, rasyonellik hakkındaki geniş anlayış paylaşılmaktadır.[116] Aktörlerin eylemlerini nesnel rasyonalite standartları ile ölçmek ve kendilerini bir fayda fonksiyonuyla eşleştirmek yerine, aktörlerin öznel rasyonelliğe sahip oldukları düşünülerek kararlarını açıklayabilmek mümkün olabilir. Kararlar bağlamsal olarak yapıldığından, karar durumundaki yerine yerleştirerek ve böylece yeniden yapılandırarak (süreci yeniden inşa ederek) karar vericilerin amaçları ışığında onu nasıl yorumladıklarını, arka planında ne yattığını göstermek bütüncül ve açıklayıcı bir anlayışla mümkündür. Özellikle bireysel aktörlerin hareketleri anlaşılmak istendiğinde, amaçlarını soyut varsayımlardan çıkarmamak önemlidir. Aktörlerin amaçlarının öznel ve bağlamsal olduğunu ve dolayısıyla ampirik araştırmalar yoluyla tümevarımlı yöntem olarak geliştirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (Simon'nun yaklaşımı). Buna ek olarak, bu hedeflerin ve durumun özelliklerinin / niteliklerinin birbirinden bağımsız şeyler olmadığı, ancak aktörlerin karar alma durumuna yönelik öznel görüşlerini şekillendiren temel hedeflerin olduğu varsayılmıştır.

Çalışmada aktör modellerinin insanın psişik yapısına uymadığı, dolayısıyla da amaca uygun olmadığı düşünüldüğünden bunlara göre analiz yapılmamış, ancak RAM, BPM ve OPM'ye göre bağıntıların ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Ayrıca karar vericilerin hangi hesaplamalarla hareket ettikleri ve bu bağlamda öngörüleri de tespit edilmeye daha sonra da bu öngörülerin analizine çalışılmıştır.

1.7. Aşamalı Karar Alma Modelleri

Yukarıda sözü edilen yaklaşımların hepsi 2. Dünya Savaşı'nın ürünüdür. Savaştan sonra, modern sanayileşmiş toplumların karmaşık sorunları göz önüne alındığında, savaş sırasında geliştirilen karar alma stratejileri, gittikçe daha fazla planlama, geliştirme ve dolayısıyla politika aracı haline gelmiş, karar teorileri sıklıkla 'politika analizi' ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda maliyet problemi önemli olmuştur. Büyük yanlış kararların maliyeti zaten yüksektir, kararın uygulanmasından sonra da artmaya devam eder ve rasyonalizasyon tedbirleri ile maliyetler düşürülmek istenilir. Aynı şekilde, toplumu krizlere karşı korumak için çaba sarf etmek devletlerin önceliklerindendir ve bu çabanın başarılı olabilmesi için karmaşık süreçleri analiz

[115] Karar verme araştırmalarında amaçların çakışması durumuna ilişkin bkz: Jungermann vd, **age**, 103 - 140.
[116] Herbert Simon, "Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science", **American Political Science Review**, c. 79, s. 2 (1985): 299

etmelerini sağlayacak yeni karar alma modellerine ihtiyaç vardır, zira geleneksel yöntemlerin mevcut sorunların karmaşıklığıyla artık başa çıkamayacağı kabul edilmektedir.

Karar alma teorilerinin araştırma konusu, kararın alınmasında bir karar verici ve çevresi arasındaki etkileşim süreçlerinin nasıl işlediğinin ortaya çıkarılmasıdır.[117] Bazı ekonomistler oyun teorisi ve karar teorisi arasında yakın bir bağlantıya işaret etmişlerdir. Sürecin inşasında kararların mantıksal yapısını gösteren bir akış şeması olan karar ağaçlarından ilerlenir.[118]

Bazen siyasi karar teorisi 'politika yapımı' ile eş tutulur, ya da politika analizi ve politika yapımı ile yakından ilişkilendirilir. Bu kavrama göre, 'politika analizi' öncelikle politik karar alma içeriğinin iyileştirilmesine, bir taraftan siyasi-idari karar verme sürecinin geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır. Böylece karar alma, neredeyse siyaset kavramı ile eşitlenir.

William A. Welsh'e göre, siyaset yalnızca karar alma sürecinde etki yaratmak isteyen bireyler ve gruplar arasındaki çatışma koşulları altında anlaşılabilir. Başka bir deyişle, tüm politik tedbirler her zaman kararları uygulama gayretinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, Welsh politika ve karar aksiyonu arasında tekrar 'karar eylemleri' (*acts of resolution*) ve politika 'olarak adlandırılan çözüm eylemleri' (*acts of attempted solutions*) ile oluşturulan kararları göz önüne alarak yeniden ayrım yapmaktadır[119].

Özellikle uluslararası ilişkiler alanında, bir başka içerik düzenlemesi, kararları etkileme ve/veya krizleri önleme müzakerelerini içermektedir. Burada ayrıca, krizler, müzakere durumları ve kararlar için süreç karakteri kavramı önemlidir. Örneğin, uluslararası bir kriz hükümetler arası etkileşimlerin bir sonucu olarak yorumlanmaktadır. Hükümetlerin kriz koşulları altında karar alma davranışlarının analizi, karar vericilerin çoğu zaman 'olay akışını' ve her şeyden önce diğer hükümetlerin davranışlarını yanlış değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Araştırmacılar bunun kısmen de olsa, karar vericilerin ilgili bürokratik ve örgütsel bağlam hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklandığı düşüncesindedir. Bu bağlamda, 'bilişsel işlemler' ve 'motive edici güçler'i araştırmaya yarayacak teorilerden faydalanırlar. Araştırmacıların bir kısmı karar

---

[117] Anatol Rapoport, **Allgemeine Systemtheorie Wesentliche Begriffe und Anwendungen**, (Darmstadt: Verlag Darmstädter Blätter, 1988), 207

[118] Bkz. Anatol Rapoport, "Spieltheoretische Ansatz zur Entscheidundgstheorie", **Angewandte Sozialforschung,** c. 9, s. 2 (1981): 153 - 169

[119] Behrens , **age**, XV

verme sürecinin kendisini tek tek özelliklerine ayırmaya çalışmaktadır. Mesela, Welsh'e göre karar verme sürecini oluşturan sekiz unsur vardır[120]:

1- Bir problemin karar verme grubu tarafından ele alınacak kadar anlamlı olduğunun belirlenmesi;
2- Sorunun etrafındaki koşullarla ilgili bilgi toplanması;
3- Sorunun kontrol altına alınmasına yönelik çeşitli eylem alternatiflerinin oluşturulması;
4- Bir eylem usulüne ilişkin nihai kararda izlenecek kurallar veya prosedürle ilgili bazı kararlar alınması (örneğin, nihayetinde karardan kimin sorumlu olacağı ve sürecin nasıl yürütüleceği);
5- İlgili alternatif eylemin olası sonuçlarının tahmin edilmesi;
6- Nihai olarak bir eylem biçiminin seçilmesi:
7- Özellikle de alınan siyasi önlemlerin sorunu nasıl çözdüğü konusunda kararın (eleştirel) başarısının değerlendirilmesi;
8- Sorunun çözülmüş tespitinin yapılması ya da (eğer değerlendirme kararın politik açıdan olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşırsa) onu yeniden ele alarak yeniden formüle edilmesi;

Buna karşılık, Edward S. Quade her karar için "think piece" olarak nitelenen on adım öne sürer. Quade'nin adımları şunlardır:[121]

1- Sorunu açıklama / tanımlama; (Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırısı);
2- Üzerinde karar verilecek sorun(ların) tanımlanması; (BM'nin fiili yardım talebine nasıl yanıt verileceği kararı);
3- Karar sürecinde değerlendirilmek üzere probleminin çözümünde yöntemlerin etkinliğini ölçmek;
4- Temelde yatan değerlendirme ölçütlerinin tanımlanması;
5- Çevrenin etkilerini göz önünde bulundurma;
6- Alternatiflerin incelenmesi;
7- Teorik bir karar verme modelinin inşası;
8- Analiz olanaklarının kantitatif yöntemlerle incelenmesi (operasyon araştırması, oyun teorisi, simülasyon, Monte Carlo yöntemi, lineer programlama);
9- Maliyet - fayda analizi ve bununla bağlantılı olarak 'duyarlılık analizi' (*sensitivity analysis*);
10- Muhtemel yanlış kararların incelenmesi ve nihayet öneriler;

Buna göre sistem analizi, sorunun formülasyonu, niyet ve hedeflerin tanımlanması, sınırlamalar göz önüne alarak sistemin ve çevrenin gelecekteki ilişkilerini veya durumlarını öngörerek, sonuçları ve alternatifleri tahmin etmek için modeller oluşturup kullanarak (örn. maliyet ve menfaatler) karar vericiye bu alternatifler arasında 'bilgilendirilmiş bir seçim' sağlamak için oluşturulmuştur.[122]

Quade, askeri stratejik alandaki karar alma adımlarında, çeşitli 'belirsizlikler' üzerine odaklanmaktadır, örneğin: planlamada ne kadar ileri gidilecek, düşman nasıl tepki

[120] William A. Welsh, **Studying Politics**, 108
[121] Wladyslaw Findeisen, Edward S. Quade, 'The Methodology of Systems Analysis: An Introduction and Overview', **Handbook of Systems Analysis: Overview of Uses, Procedures, Applications, and Practice,** ed. Hugh J. Miser, Edward S. Quade, (Chichester: Wiley, 1985), 124
[122] Bkz. Edward S. Quade, Wayne I. Boucher (ed)., **Introduction to Systems Analysis and Policy Planning: Applications in Defense** (New York: Elsevier, 1968)

verecektir, stratejik bağlam nedir? Ayrıca teknolojik ve istatistiksel belirsizlikleri de vurgulamaktadır.[123] Buna göre, sistem analizi, sorunun formülasyonu ile ilgilidir.

Aşamalı karar alma modellerinden yararlanarak Kore'ye asker gönderme kararının analizini yapabilmek mümkündür. Welsh'in sekiz aşamalı ve Quade'in "*think piece*" olarak da nitelenen on aşamalı modellerinin bileşiminden;

1- Karar veren grup ve özellikleri;
2- Bir problemin tespiti;
3- Bilgi toplama ve işleme;
4- Alternatiflerin seçimi ve alternatiflerin sonuçlarının öngörüsü: maliyet – fayda analizi;
5- Karar verme;
6- Uygulama;

şeklinde bir süreç akışı ortaya çıkarılmış, ortaya çıkan sentez analiz için benimsenmiş ve 7. bölümde uygulanmıştır.

1.8. Konu Hakkındaki Literatür ve Kaynakların Değerlendirilmesi

Karar alma metodlarının daha çok dış politika analizini konu edinen eserlerde yer aldığı, bu eserlerin çoğunun karar alma süreçlerine realist bakış açısıyla yaklaştıkları ve devlet, birey ve sistem analizini önceledikleri görülmüştür. Kore Savaşı karar alma süreci, karar alma kuramlarına göre ve ayrıca analitik düzeyde de neredeyse hiç araştırılmamıştır. Kore Savaşı'nın karar alma sürecini doğrudan konu edinen tespit edebildiğimiz tek çalışma, 1990 yılında Özlem Demirel tarafından Gazi Üniversitesi'nde hazırlanan "Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararının Analizi"dir.[124] Demirel söz konusu yüksek lisans tezinde analizini Graham T. Allison'un Rasyonel Aktör Modeli'ne göre yapmış ve Kore Savaşı'na katılma kararının "rasyonel bir karar" olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı ve sonrası dönemler karar alma kuramlarına göre daha fazla araştırmalara konu olmuştur. Çalışma bir uluslararası ilişkiler disiplini çalışması olmadığından, bu disipline ait karar alma kuramlarının çalışmada kullanılıp kullanılmayacağını tespit edebilmek için karar alma kuramları değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili uluslararası literatürün yanısıra, mümkün olduğunca da birincil eserlerden faydalanılmıştır.

Kore Savaşı konusunda yapılmış çalışmaları üç gruba ayırmak mümkündür.

- İlk grup daha çok savaşın askeri boyutunu konu edinen çalışmalardır;
- İkinci grup, Kore Savaşı'nın nedenleri ve sonuçlarına eğilen çalışmalardır;

[123] Behrens, **age**, XIV – XVI.
[124] Bkz. Özlem Demirel, "Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararının Analizi", (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990)

- Üçüncü grup ise Kore Savaşı'nı ve dönemi konu edinen siyasi tarih ve uluslararası ilişkiler çalışmalarıdır

Birinci gruptaki eserleri harp tarihi çalışmaları içinde değerlendirmek mümkündür. Bu çalışmalarda Kore Savaşı karar alma süreci yer almakta birlikte süreç analiz edilmemiştir. Bu gruptaki çalışmaların belli başlıları Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanmıştır.[125] Yine harp tarihi çalışması olarak değişik üniversitelerde konu ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri yapılmıştır.[126] Ayrıca Kore'de savaşan Tahsin Yazıcı ve Celal Dora gibi subayların hatıratları da bu gruba dâhil edilebilir.[127] Savaşa katılmış olan her iki asker de hatıratlarında karar alındıktan sonra yapılan savaş öncesi hazırlıkları, savaşta yaşanan muharebeleri, diğer ülke (başta ABD'liler) askerleri olan ilişkileri kendi bakış açılarından ayrıntılı olarak anlatmışlardır. Bu askerlerin hatıralarından özellikle savaşa hazırlık safhası ve savaş esnasında karşılaşılan zorluklar ve muharebe kadar Clausewitz'in "savaşın sisi" olarak tanımladığı savaşta beklenmeyen durumlara daha önceden hazırlıklı olmanın önemi anlaşılmaktadır. Kore'ye gidişte askerlerin gemi yolculuğunda karşılaştıkları sorunları, muhabere esnasında ve sonrasında tercüman yokluğundan iletişim kurulamamasını ve acemi şoförler yüzünden ölümle gerçekleşen trafik kazalarını ve benzer birçok sorunu hatıratlarında yazmışlardır. Askerin savaşa hazır olması kadar, savaş esnasında lojistiğin (her türlü imkânın önceden hesaplanarak hazır edilmesi) önemi bu eserlerle açığa çıkmaktadır. Dolayısıyla harp tarihi açısından önemleri büyüktür. Bir diğer önemli savaş hatırası Bahtiyar Yalta'nın Kunuri Savaşları'nı anlattığı eseridir.[128] Yalta savaşa gönüllü subay olarak teğmen rütbesi ile katılmış, Kunuri muhaberelerini çok detaylı şekilde anlatmıştır. Sadece kendi yaşadıklarından değil muharebelere katılan subay ve erlerden, dönüş yolculuğunda gemide derlediklerinden de faydalanmıştır. Yalta'nın Muharebeleri ayrıntılı anlatmasından

[125] Bkz. Ali Denizli, **Kore Harbi'nde Türk Tugayları**, (Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, 1994); H. Emir Erkilet, vd. **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri, 1950 – 53**, (Ankara: T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, 1975) ve çeviri bir eser olan T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı**, Kore'de Cereyan Eden Muharebelerden Alınacak Dersler,** çev. Lütfü Sel, (Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1979)

[126] Bkz. Ahmet Avcı, "Kore Savaşı'nda Türk Ordusu", Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015)

[127] Bkz. Tahsin Yazıcı, **Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım,** İstanbul, (Ülkü Basımevi, 1963); Celal Dora, **Kore Savaşı'nda Türkler 1950 - 1951**, (İsmail Akgün Matbaası, 1960)

[128] Bkz. Bahtiyar Yalta, **Kunuri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler 26.11.1950 - 24.1.1951**, (Ankara: TKK Yayınları, 2005), Yalta 27 Mayıs İhtilali'nden sonra Talat Aydemir'in darbe girişiminde Kara Harb Okulu'nda Tabur Komutanı iken emekli edilmiştir. Bir dönem Kore Gazileri Derneği'nin de başkanlığını yapmıştır.

dolayı da Türk harp tarihi açısından önemi büyüktür. Kore Savaşı'nda esir düşen Türk askerleri ile ilgili de akademik çalışmalar yapılmıştır.[129]

İkinci grup eserler Kore Savaşı'nın nedenleri ve sonuçlarına eğilen bir kısmı derleme makalelerden oluşan çalışmalardır.[130] Bu alanda da farklı üniversitelerden yüksek lisans ve doktora çalışmaları vardır.[131] Bu grup eserlerde de Kore Savaşı karar alma süreci daha çok kronolojik bilgi olarak çok sınırlı yer almaktadır.

Üçüncü gruptaki çalışmalar, çok - partili döneme geçiş ve DP dönemini kapsayan siyasi tarih eserlerdir ve bunların kiminde az kiminde çok olmak üzere Kore Savaşı karar alma sürecine de değinilmektedir.[132] Dolayısıyla siyasi tarih kitapları çalışmada yararlanılan kaynaklar olmuşlardır. Ayrıca 1945 sonrası çok - partili sisteme geçiş dönemi ve DP'nin ortaya çıkışı ve iktidar dönemlerini konu alan hatırat niteliğindeki eserlerde de Kore Savaşı yer aldığından onları da bu grupta değerlendirmek mümkündür.[133]

Karar alma sürecinde yer alan aktörleri ve süreçte oynadıkları rolleri ortaya çıkarabilmek için özellikle 1945'te gündeme gelen Sovyet taleplerine ve sonraki döneme eleştirel yaklaşan eserlere başvurulmuştur.[134]

Özellikle TBMM tutanakları ve TBMM yayınları[135] ana kaynaklar olmuştur. Konu ile ilgili birçok eserde göz ardı edildiği tespit edildiğinden, TBMM tutanakları

---

[129] Bkz. Murat Özaylar, "Kore Savaşı'nda Türk Esirleri", (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005); ve Burçin Erlevent, 1950-1953 Kore Savaşında Esir Kamplarındaki Türkler, (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014)

[130] Bkz. Mehmet Ali Tuğtan (der.), **Kore Savaşı – Uzak Savaşın Askerleri**, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 97 – 114; Mim Kemal Öke, **Unutulan Savaşın Kronolojisi Kore 1950 – 53**, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1990); Bernd Stöver, **Geschichte des Koreakrieges – Schlachtfeld der Supermächte und ungelöster Konflikt**, (München: C. H. Beck, 2013).

[131] Bkz. Cüneyt Güven, "Sebep ve Sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye", (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007); Mehmet Sedat Erkan, "Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Kore Savaşı, Önemi, Öncesi ve Sonrası ile İlgili Değerlendirme", (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009).

[132] Bkz. Baskın Oran (ed.), **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980**, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009); Mete Kaan Kaynar (haz.), **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016),

[133] Bkz. Cemil Koçak, **İkinci Parti - Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945 – 1950)**, c. 1, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010); Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yıllan, Tek Partiden Çok Partiye (1944 - 1950)**, (Bilgi Yayınevi, 1990); Ahmet Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, 1922 - 1971**, c. 2, (İstanbul Pera Turizm ve Ticaret A Ş., 1997).

[134] Bkz. Avcıoğlu, Doğan. **Milli Kurtuluş Tarihi - 1838'den 1995'e, Dördüncü kitap**, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1978); Berkes, Niyazi. **Unutulan Yıllar**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997); Küçük, Yalçın. **Aydın Üzerine Tezler 4 – 1830 – 1990**, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1990),

[135] Bkz. Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi**, **TBMM – IX. Dönem 1950 – 54,** I. Cilt, (Ankara: TBMM Vakfı, 1998)

değerlendirilirken, kararın alındığı Temmuz – Haziran ayları ile yetinilmemiş, daha sonra hükümet hakkında verilen gensoru dolayısıyla Kore Savaşı'na asker gönderme kararının TBMM'ye getirildiği tarih olan Kasım - Aralık 1950 dönemine ait tutanaklara da bakılmıştır. Ayrıca yasama – yürütme ilişkileri bağlamında yerel ve uluslararası meşruiyet dayanağını da tespit etmeye yönelik konu ile ilgili eserlere bakılmıştır.[136]

Aradan yarım yüzyıldan fazla zaman geçmesine rağmen özellikle Dışişleri Bakanlığı'nın tutanaklarının erişime açık olmaması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla birincil kaynaklardan istifade umulduğu kadar yüksek olmamıştır. TBMM tutanaklarının erişilebilir olması çalışmayı kısmen rahatlatan bir unsur olmuş, bu tutanaklardan karar vericilerin kararlarının altında yatan öngörülere – düşüncelere dair sonuçlar elde etmek mümkün olabilmiştir.

Karar alıcıların öngörülerinin tespiti ve yorumlanmasında iki ana kaynaktan yararlanılmıştır. Bunlardan biri gazetelerde yer alan beyanat ve haberler, diğeri de TBMM'de yapılan konuşmalardır. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1950 yılına ait yazışmaları da sürecin yeniden yapılandırılmasında önemli kaynak olmuştur. Bundan sonraki bölümlerde yer alan Kore'ye asker gönderme kararı vaka incelemesi, şimdiye kadar yayınlanan ikincil kaynaklara ve yukarıda belirtilen temel kaynakların analizine dayanmaktadır.

[136] Bkz. Mümtaz Soysal, **Dış Politika ve Parlamento – Dış Politika Alanındaki Yasama Yürütme İlişkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme**, (Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, 1964); Funda Keskin, **Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler**, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1998),

2. KORE SORUNU VE KORE SAVAŞI

Bu bölümde Kore krizinin Sovyetler Birliği ile ABD arasında bir uluslararası kriz olduğu, Türkiye'nin bu krizin doğrudan tarafı olmadığı, ancak bir dış politika krizine dönüştürüldüğü anlatılmaktadır. Kore'de savaşa kadar geçen süredeki gelişmeler ve uluslararası aktörlerin sorun bağlamında konumlanmaları da bu bölümde değerlendirilmiştir.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra yani Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı izlenen siyasetin temelini N. Spykman'ın tampon bölgeler oluşturma teorisi (kenar kuşak)[137] oluşturmuştur. Bu kenar kuşak siyaseti ile Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği arasında sıcak savaş yaşanmamıştır. 2. Dünya Savaşı sonrası gelişen önemli hadiselerde Sovyetler, ABD (Batı) baskısı ile geri adım atmış, sıcak bir çatışmayı göze alamamıştır. Ancak, örtülü olarak iki blok (vesayet) savaşlarında karşı karşıya gelmiştir. Bunlardan birisi Kore Savaşı, diğeri de Vietnam Savaşı'dır.

SSCB yakın çevresinde güvenlik kuşağı oluşturarak 2. Dünya Savaşı esnasında yaşadığı acıları bir daha yaşamamak istemiş, tüm gücünü kendisine yapılan saldırıların geçiş güzergâhı olacak bölgelerde yayılmaya vermiştir, bunun yegâne yolunu da kendisine sadakatle bağlı itaatkâr rejimler oluşmasında görmüştür.[138]

Sovyetler Birliği ile Çin arasında 14 Şubat 1950'de bir ittifak ve karşılıklı yardım antlaşması imzalanması ABD'de komünizmin dünyaya hâkim olacağı endişesini arttırmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen Sovyetler, İran ve Yunanistan'da ABD'nin tepkisi ile karşılaşınca geri adım atmış, sıcak bir çatışmayı göze alamamıştır. Almanya konusunda ise Berlin'in ikiye bölünmesi ile sorun aşılmıştır.

Diğer önemli çatışma alanı olan Türkiye ise, ABD'nin çevreleme politikasına dâhil edilerek Sovyetler geri adıma zorlanmıştır. Sovyetlerin nükleer silah yapmasıyla ABD'nin Türkiye politikası da değişmiş, artık bir nükleer güç olan Sovyetleri yakından üsler yolu ile gözetleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

---

[137] Tezkan, Yılmaz; Taşar, M. Murat. **Dünden Bugüne Jeopolitik – Dünya ve Türkiye**, (İstanbul: Ülke Yayınları, İstanbul, Haziran 2013), 142 - 145
[138] Öke, **age**, 11.

2.1. Kore Yarımadasının Jeopolitiği ve Tarihsel Olarak Kore Sorunu

Asya kıtası ile Japonya arasında stratejik bir konuma sahip Kore Yarımadası Japon Denizi'nden başlayan, Ortadoğu ve Avrupa'ya uzanan kara ve demiryollarının başlangıç noktasıdır. Doğu Asya ve Pasifik Okyanusu'nun batı tarafını kontrol imkânı vermesi ile küresel güçler için ilgi alanı olmuş, bu güçlerin hiç biri diğerinin bölgede tam hâkimiyetini istememiştir. Kore Yarımadası, Çin için enerji kaynağı sağlaması ve Mançurya bölgesini kontrol edebilme olanağı sunması açısından, Sovyetler Birliği içinse Uzak Asya'dan okyanuslara açılma olanağından dolayı büyük bir öneme sahip olmuştur. Japonya için de Asya'ya sıçrama tahtası işleviyle cezbedici olmuştur. Asya kıtasının en kenar ucunda yer alan Kore Yarımadası, Japonya'nın kıtasal güçler tarafından ve/veya Japonya tarafından Asya kıtasının fethi için bir sıçrama tahtası olarak kendini sunmasından dolayı[139] bu güçler, Kore üzerinde birbirleri ile mücadele halinde olmuşlardır.

Kore üzerinde sözü edilen güçler Japonya ve Çin'in mücadelesi M.Ö. 1. Yüzyılda başlamış, her iki devletin orduları da Kore'ye saldırmışlardır. Daha sonra 13. Yüzyılda (1259) Yarımada üzerinde Moğollar hâkimiyet kurmuşlar, 14. Yüzyılda 1388'de, Moğol hâkimiyetinden kurtularak 1910'a kadar iktidarda kalan (Koreli) Yi Hanedanlığı Yarımada'nın hâkimiyetini Moğollardan almıştır. 1274'te Kubilay Han Koreliler tarafından inşa edilen bir donanma ile Kore üzerinden Japonya'yı ele geçirmeye çalışmış, ancak başarısız olmuştur. 1592'de, bu kez Japon Hideyoşi Toyomi'nin Kore üzerinden Uzak Asya'ya girmeye çalışması sonucu Kore Yarımadası ağır bir yıkıma maruz kalmıştır. Bu dönemde Çin'de iktidarda olan Ming Hanedanlığı, Çin'in Giriş Kapısı olarak gördükleri Kore Yarımadası'nın yardımına gelmişlerdir.[140] 1627'de Kore, yarımadayı Japonya'nın ya da Avrupalı emperyal güçlerin fethinden koruma iddiasındaki Mançular tarafından bu kez bir vasal devlete dönüştürülmüştür.[141] 1644'te Çin'deki Ming hanedanlığının yerine geçen Çing hanedanı Kore'yi de Çin'in kontrolü altına almıştır. Çin, Kore'nin fethini önlemek için güçleri birbirine düşürmek gibi dolaylı strateji izleyerek, Japonya 1876'da, Kanghwa Antlaşması ile üç Kore limanı açmak zorunda kaldıktan sonra Kore'yi Amerikalılarla

[139] Peter J. Opitz, "Die koreanische Halbinsel im Spannungsfeld der asiatisch-pazifischen Mächte", **Berichte des Bundesinstituts für ostwissenschaftliche und internationale Studien, BIOST**, s. 31 (Köln: 1988). 6
[140] Karlheinz Janssen, **Das Zeitalter Maos: Chinas Aufstieg zur Supermacht**, (Düsseldorf, Köln: Eugen Diederichs Verlag, 1976), 193
[141] Opitz, **age**, 5

yakınlaştırmaya çalışmıştır. 1882'de ABD ile Kore Yarımadası arasında bir antlaşma imzalanmış ve ABD, Kore'ye üçüncü taraflara karşı yardım sözü vermiştir.[142]

1894-95 Çin – Japon Savaşı'nda her iki ülke de Kore'de hâkimiyet için savaşmıştır. Japon emperyalizminin yükselişine ivme kazandıran bu savaşta Çin, Japonya'yı Kore Yarımadası'ndan tamamen uzaklaştırmak ve Yarımada üzerinde kendi konumunu güvenceye almak için savaşmış, ancak Japonya savaşı kazanmıştır[143]. Şimoneseki Barışı ile de Çin Kore'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır. 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nı Japon İmparatorluğu'nun kazanması sonrasında, Rusya, Portsmouth Antlaşması ile Kore'yi Japonya'nın çıkar bölgesi olarak tanımak zorunda kalmıştır. İngiltere ve ABD, ABD ile Kore arasında 1882 anlaşması yürürlükte olmasına rağmen, her iki savaşa da müdahil olmamış, Japonya'nın zaferi Rusya'nın doğuda genişlemesinden dolayı daha kabul edilebilir olarak görünmüştür. Dahası, hem İngiltere hem de ABD Japonya ile bir anlaşma imzalamış, Japonya, ABD'ye Kore'yi ilhak etmesi karşılığında, Filipinler üzerinde hegemonya sözü vermiştir.[144] Kore ve Japon İmparatorlukları arasında yapılan Eulsa Anlaşmasıyla, Kore 1910'da Japonya tarafından ilhak edilmiş ve sonraki yıllarda da sömürgeleştirilmiş[145] ve 1945'e kadar da Japonya'nın sömürgesi olarak kalmıştır. Bu anlaşmanın kabul edilmesinde de ABD'nin Japon İmparatorluğu'nun Kore Yarımadası'daki faaliyetlerine karışmama kararı etkili olmuştur.

Japonya'nın Kore yarımadasında izlediği sert sömürge ve asimilasyon politikaları ki en önemlisi Kore kültürünü yok etmeye yönelik uygulamalardır, Japonya karşıtlığını güçlendirmiş, zaman zaman ayaklanmalara neden olmuştur. 1937'de Japonya ile Çin arasındaki savaş sonrasında, 1940'ta Çin'de sürgünde bir Kore hükümeti sağ görüşlü Kim Ku'nun liderliğinde kurulmuş, ancak diplomatik olarak hiçbir devlet tarafından tanınmamış, sürgün hükümetinin 9 Aralık 1941'de Japonya'ya savaş ilan etmesi dahi göz ardı edilmiştir.[146] Japonya, 1941'de Pearl Harbor'a saldırdıktan sonra, Kore'yi sömürmenin şiddetini daha da arttırmış, Koreliler silah ve cephane üretiminde çalışmaya zorlanmıştır.[147] Daha sonra Güney Kore'nin lideri olan

---

[142] Martin Wagener, "Hegemonialer Wandel in Südostasien? Der machtpolitische Aufstieg Chinas als sicherheitsstrategische Herausforderung der USA", (Universität Trier, Doktora Tezi, 2009), 507

[143] Bkz. Mehmet Beşikçi, "1894-1895 Çin - Japon Savaşı: Japon Emperyalizminin Yükselişi ve Osmanlı İmparatorluğu", **Toplumsal Tarih**, s. 161, (Mayıs 2007), 60-64

[144] Opitz, **age**, 6

[145] Sook-Young Ahn - Ralf Havertz, " 'Rumpf, Arm und Faust' Orientalismus im Verhältnis zwischen Südkorea und Japan", **PROKLA – Zeitschrift für kritische Sozialwissenschaft**, c. 40, s. 158, (Mart 2010): 108, 101

[146] Gebhard Hielscher, **38mal Korea**. (München, Zürich: Piper, 1988), 280

[147] Opitz, **age**, 7

Syngman Rhee ve Kuzey Kore'nin lideri olan Kim Il Sung bu dönemde Japon karşıtı direniş hareketlerinin liderleri olarak ortaya çıkmışlardır.

Mançurya'nın Japonlar tarafından işgali Çin'i huzursuz eden bir gelişme olmuş, 1941'den itibaren Çin, Ulusal Devrimci Ordusu ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu ile Koreli mültecilerin ve bağımsızlık savaşçılarının organize olmasına yardım etmiş ve bu süreçte Kim Il Sung liderliğinde komünistler, Kore ve Mançurya'da Japonlara karşı savaşmışlardır.[148]

Aralık 1943 yılında düzenlenen Kahire Konferansı'nda, Roosevelt, Churchill ve Jiăng Jièshí (Çan Kayşek) Kore'nin Japonya hâkimiyetinden kurtarılıp üç büyük müttefikin himayesi altına gireceği ve zamanı geldiğinde bağımsız olacağı mutabakatına varmışlardır[149]. 1945 yılında düzenlenen Potsdam Konferansı'nda da Kore'nin bölünmüş olarak müttefik güçlerin himayesi altına girmesi, daha sonra da Kahire Konferansı'nda planlandığı gibi bağımsızlık verilmesi kararlaştırılmıştır. Kore'nin kuzeyi büyük oranda yeraltı zenginlikleri, enerji kaynakları ve ağır sanayiye sahipken güneyde ise daha çok tarım ekonomisi hâkim olmuştur.

ABD başkanı Truman'ın emri ile savaşın artık sona ermesi için 6 Ağustos 1945'de Hiroşima ve üç gün sonrada Nagasaki kentlerine atılan atom bombaları sonrasında, Şubat 1945'te Stalin Yalta Konferansı'nda verdiği sözü gereğince Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Ardından Sovyetler halen Japon yönetimindeki Kuzey Kore'yi işgal ederek Seul'un sadece birkaç kilometre kuzeyinde durmuştur. 14 Ağustos 1945'te Japonya'nın kayıtsız şartsız teslim olmasıyla, 1910 yılından itibaren süregelen Kore'deki Japon işgali de son bulmuştur. 2 Eylül'de Kore'deki Japon kuvvetleri, 38. enlemin kuzeyindekiler Sovyet, güneyindekilerin de Amerikan Ordusu'na teslim olmaları, Kore'nin 38. enlem boyunca "Kuzey Kore" ve "Güney Kore" olarak bölünmesini de beraberinde getirmiştir[150]. Japonlar ABD kuvvetlerine direnmeden teslim olurken Sovyet kuvvetlerine karşı direnmişlerdir.

2.2. Soğuk Savaş ve Kore Krizi

1945 sonrası SSCB ile Batı sadece Uzak Doğu'da çıkar çatışmasında karşı karşıya gelmemiştir. İlk sınırlı çatışmalar savaşın bitmesinden hemen sonra Yunanistan, İran ve İtalya'da yaşanmıştır. Aralık 1944'te İngiltere, aktif olarak Yunanistan'da 1949'a kadar süren iç savaşa müdahil olmuş, Georgios Papandereou'nun Ulusal

[148] Foreign Languages Publishing House, "Kim Il Sung Condensed Biography**"**, (Pyongyang – Korea: Temmuz 2001): 15, 22, 24, 26, 29, 32 http://korea-dpr.co/lib/4001.pdf, [Kasım 2017]
[149] Hielscher, **age**, 277
[150] Michael Siegmund, "General Douglas MacArthur und der Koreakrieg", (Universität Postdam**,** Yüksek Lisans Tezi, 2013); 44

Hükümeti'ni ve Monarşistlerin Yunan Ulusal Kurtuluş Ordusu'nu (EDES), sol görüşlü Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne (EAM) ve Yunan Halk Kurtuluş Ordusu'na (ELAS) karşı desteklemiştir. Komünistlerin (PCI) ve sosyalistlerin (PSI) güçlü olduğu İtalya'da da 1945 sonrası iç savaşta benzeri bir durum ortaya çıkmıştır. 1947'de seçim kampanyalarında ABD demokratları, SSCB de komünistleri destekleyerek müdahil olmuştur. 1948'de yapılan seçimlerden ABD'nin desteğindeki *Democrazia Cristiana* başarılı çıkmış, 1981'e kadar savaş sonrası İtalya'nın iktidar partisi olmuştur. İtalya'daki bu gerilimli seçim kampanyası Ekim 1947'de yeni kurulan ABD istihbarat teşkilatı CIA'nin de kuruluş efsanesi olmanın yanında, Soğuk Savaş'ın her iki tarafındaki istihbarat örgütlerinin faaliyet alanlarının genişletilmesi için de teşvik edici olmuştur.[151]

Batılı müttefiklerin Sovyetlere lojistik desteğinin sağlanması ve özellikle Basra Körfezi'ndeki petrol yataklarından dolayı 1941'de Sovyetler Birliği ve İngiltere tarafından ortak işgal edilen İran da durum biraz daha karmaşık gelişmiştir. 1930'lardan itibaren ABD de bölgeyle ilgilendiğinin işaretlerini vermiş, Roosevelt, 1945'te Suudi Kralı İbn Suud ile bu konuda görüşmüştür. İran'ı Batı için güvenlikli hale getirmenin yolu, 1941'de Alman yanlısı babasının yerine getirilen ve ABD'nin 1979 İran Devrimi'ne kadar iktidarda kalmasını sağladığı, Şah Rıza Pehlevi'nin devletin başına geçmesinde görülmüştür. 1945'in sonunda durum, Stalin'in İran hükümetine petrol üretim izni almak için baskı yapmaya başlamasıyla değişmiş, SSCB işgali, 25 Mart 1946'da Batılı güçlerin ortak tehdidiyle sonlandırılmıştır.[152]

Yunanistan, İtalya ve İran'daki krizler, SSCB ile Batı arasındaki müttefiklik ilişkisinin bozulmasına neden olmuş ayrıca savaş sonrası üzerinde anlaşılmış ortak bir küresel düzenin olamayacağını gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Ocak 1946'da Truman, Sovyetlerin uzlaşmayacağı görüşünde olduğunu açıklamış, iki ay sonra 4 Mart'ta aldığı kararla BM de, İspanya'nın iç işlerine dışarıdan karışılamayacağını açıklamıştır. Bir gün sonra 5 Mart'ta İngiltere eski Savaş Bakanı W. Churchill, Avrupa'nın Sovyet egemenliği altına giren bölgeleri için "demirperde" nitelemesini yapmıştır.[153] Stalin de, 9 Şubat 1946'da Yüksek Sovyet'e yaptığı bir konuşmada Lenin'in "savaşların kaçınılmazlığı tezi"ni onayladığı bir konuşma yapmıştır.[154]

---

[151] Stöver, **age**, 14.
[152] Kamuran Gürün, **Dış İlişkiler ve Türk Politikası - 1939'dan Günümüze Kadar**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983), 306-309
[153] Cemil Koçak, **İktidar ve Demokratlar - Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, c. 2, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012), 539
[154] Stöver, **age**, 73

Aynı yıl, New York'ta BM'de Stalin'in temsilcileri ile nükleer silahların geleceği konusunda görüşmeler yapılırken, "Uluslararası Atom Kontrolü Çalışmaları Komisyonu'nda ABD heyetinde yer alan Herbert Swope, şimdilik Sovyetlerin askeri olarak bir savaşı yürütemeyeceklerini, yapılanın artık bir görüşme olmaktan çıktığı, yeni bir savaş türü olduğu söyleyerek Soğuk Savaş'ın tanımını yapmıştır.[155] Tanımlama 20. Yüzyılın tüm uluslararası ilişkilerine, Sovyetler Birliği'nin 1991'de çöküşüne kadar damga vurmuştur.

ABD Başkanı Truman, ABD Kongresi'nde 12 Mart 1947'de yaptığı konuşmada ABD'nin, kendini komünist tehdidi altında hisseden her ülkeye destek vermeye istekli olduğunu açıklamış ve Haziran 1947'de Marshall Planı ile de Avrupa'yı ekonomik bakımdan kalkındırma ve güçlendirmeyi amaçlanmıştır. Eylül 1947'de Stalin'in sözcüsü Andrej Şadanov'un Truman Doktrini'ne yanıt vermesi, her iki tarafın karşılıklı savaş ilanı olarak anlaşılmıştır. Bu gelişmeler sonucu küresel çapta iki blok ortaya çıkmıştır.[156]

Sovyetlerin bunlara tepkisi, savaş içinde lağvedilen "Komitern" yerine "Kominform"u kurmak ve Doğu Avrupa ülkeleri ile ikili ekonomik bağların geliştirmek olmuştur[157]. 5 Ekim 1947'de kurulan Kominform'a (*Cominform - Communist Information Bureau* - Komünist Partiler Federasyonu) Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Yugoslavya, Bulgaristan, Macaristan, Polonya ve Romanya ile Fransız ve İtalyan Komünist Partileri dâhil olmuştur. 2. Enternasyonal'in devamı olan 4. Enternasyonal olarak da sayılan Kominform'un amaçları şunlardır: 1) İşçilerin yegâne vatanı olarak Sovyetler Birliği'nin savunulması. 2) Birleşik Amerika tarafından temsil edilen emperyalizme karşı mücadele. 3) Bütün dünyayı kapsayacak olan bir Sovyetler Cumhuriyeti'nin kurulması[158]. Tito'nun Sovyet güdümünde bir sosyalizm değil de özyönetim sosyalizmini uygulamak istemesi, 1948'de Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılmasına ve Sovyetlerden yönelen tehdide açık hale gelmesine yol açmıştır.

Yunanistan, İtalya ve İran'daki krizler nispeten büyümeden son bulmuş, 1948'de Sovyetler tarafından tetiklenen ve Batılı güçlerin şehirden çekilmeye zorlanmasına neden olan ilk Berlin krizi nükleer silahların kullanımının gündeme getirebileceği endişesine yol açmış, tehlikenin geçmediğini göstermiştir.

Marshall Planı açıklandıktan sonra, Çekoslovakya'da, komünistlerin hür seçimlerden en kuvvetli parti olarak çıkmalarına ve hükümeti kontrol etmelerine rağmen seçimle

---

[155] Stöver, **age**, (2007), 11
[156] **age**, (2013), 15.
[157] Öke, **age**, 15
[158] Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, (1914 - 1995)**, c. 1-2, 11. bs, (İstanbul: Alkım Yayınevi, 1997), 657-659

gelen hükümetin 1948 Şubat'ında komünist darbeyle devrilmesi ve komünistlerin iktidarı tam olarak ele geçirmeleriyle Doğu Bloku'na dâhil olması, Türkiye'yi ciddi boyutta endişelendiren bir gelişme olmuştur.[159] Prag Darbesi'nin hemen ardından 17 Mart tarihinde Belçika'da toplanan bir konferansta Batı Avrupa Birliği'ni kuran antlaşma imzalanmış ve NATO'nun kurulması adımları atılmıştır.[160]

ABD'de, en azından güvenilirliğini yitirerek prestij kaybına uğramamak için Berlin'i Sovyetlere bırakmayacağının işaretlerini vermiştir. Birinci Berlin krizinin sona ermesinden birkaç ay sonra, 29 Ağustos 1949'da Sovyetler ilk atom bombası Tatyana'yı ateşlemiş,[161] nükleer silahlanmayı da başardığı ve nükleer silahlanma yarışında geri kalmadığını göstermesi, bundan sonraki krizin teorik olarak nükleer tırmanma tehlikesini de barındıran ciddi bir kriz olacağını ortaya çıkarmıştır.

Bunun üzerine dönemin NATO Başkomutanı General Eisenhower, Yugoslavya'nın bir Sovyet saldırısından korunabilmesi için, NATO'nun güneydoğu kanadının güçlendirilmesine yönelik Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliğini gündeme getirmiştir. Türkiye'nin, önemi Ortadoğu petrollerine yakınlığından dolayı da artmış, NATO'ya alınmasının gerekli görülmesine yol açmıştır.[162]

Batılıların savaştan yorgun çıkmaları ve askerlerini de büyük oranda terhis etmeleri ekonomik durumlarının kötü olmasından dolayı da yakın dönemde güç toplamaları zor görünmüştür. Savaş sonrası BM, barış ve güvenliği koruyacak en önemli kurum olarak ortaya çıkmıştır. Buna rağmen BM Güvenlik Konseyi'nde 5 devletin veto hakkına sahip olması ve SSCB'nin, 1949 yılına kadar 30 defa bu hakkını kullanarak kurumu işlemez hale getirmesi ve halen Avrupa'da 200 tümen asker hazır bulundurması endişeleri arttırmıştır.[163]

25 Haziran 1950'de Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırısı, Birinci Berlin Krizi'nin sona ermesi ve nükleer yarışın başlangıcına denk gelmiştir. Kore, diğer krizlerle karşılaştırıldığında iki süper gücün güvenliği için birinci dereceden önemli olmasa da genişleme olasılığı olan bir kriz olarak algılanmıştır. Ancak, prestij ve kamuoyunu kazanmanın önemli olduğu Soğuk Savaş'ta bu krizde yenilgiye uğrayanın küresel çapta ciddi bir prestij kaybı ile karşılaşması olasılığını da içermiştir.

---

[159] Henry Kissenger, **Diplomasi**, Çev. İbrahim H. Kurt, 2. bs (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000) 504-505; Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam 1950 – 1964**, 9. bs, c. 3, (Remzi Kitabevi, 2011), 315

[160] Aydemir, **age**, 309

[161] Stöver, **age**, (2007), 65

[162] Hüner Tuncer, **Menderes'in Dış Politikası - Batı'nın Güdümündeki Türkiye**, Kaynak Yayınları, Eylül 2013, 40-41

[163] Yalçın, **age**, 934

Kore Savaşı Soğuk Savaş'ın bir yansımasıdır. Bu anlamıyla da bir vesayet savaşıdır. Ağustos 1949'da Sovyetlerin nükleer silaha sahip olması yüzünden tedirginlik içinde başlatılmış olan bir savaştır. Savaş o kadar konjonktüreldir ki şayet SSCB BM Güvenlik Konseyi'ni boykot etmeyerek oy kullansa, ABD, BM'i harekete geçiremeyecek ve BM adına silahlı güç de toplanamayacağından Kore yarımadasında iç kargaşaya dışarından müdahale de söz konusu olamayacaktı. Kore Savaşı, ABD'nin ülke içinde 2. Dünya Savaşı sonunda baş gösteren antikomünizmin uluslararası alanda da sürdürmesine imkân sağlamış ve aynı şekilde diğer ülkeleri de antikomünist hezeyanla BM aracılığıyla seferber ederek yürütülmüştür. Savaş, ABD'de Soğuk Savaş'ın korku atmosferini yaratmak ve yaymak için kullanılmıştır. Dolayısıyla Kore Savaşı'nın en önemli karakteristik özelliği uluslararası antikomünist bir savaş olmasıdır.

2.3. Soğuk Savaş Döneminde Kore

6 Eylül 1945'te Yo Un Hyong, Seul'de tüm Kore'yi kapsayacak bir ulusal hükümet idaresi altında Halk Cumhuriyeti kurulması için Halk Temsilcileri Kongresi toplanması çağrısı yapmıştır[164]. Hemen ertesi gün ABD işgal kuvvetleri komutanı MacArthur 38. enlem güneyindeki idari organların kendisine bağlı olduğu açıklamıştır.

8 Eylül'de ABD tarafından General Hodge, Incheon'da 38. enlemin güneyini Japonlardan teslim almış ve güneyde denetim ve kontrol amacıyla Birleşik Devletler Ordusu Kore Askeri Yönetimi'ni (*United States Army Military Government in Korea* - USAMGIK')'ı kurmuştur. Sonrasında yaşanan gelişmeler ve USAMGIK'ın sert politikaları sonucu pek çok ayaklanma ve grev baş göstermiştir.[165] ABD'nin, Güney Kore'yi işgal ettikten sonra burada bir askeri yönetim kurmasına Sovyetler Birliği de kuzeyde kendi işgal bölgesinde, Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasına destek vererek karşılık vermiş ve Kore, Kuzey ve Güney Kore olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

17 Eylül'de BM Genel Kurulu ilk defa "Kore'nin bağımsızlığı" sorununu gündemine almıştır. Genel Kurul, 14 Kasım 1947'de, Kore'de kolluk güçlerini oluşturulmasının ardından Kuzey ve Güney Kore askeri ve sivil otoritelerinden hükümetlerin devralınması ve işgal kuvvetlerinin bir an önce ülkeyi boşaltmaları için onlarla

[164] Hielscher, **age**, 276
[165] USAMGIK'in faaliyetleri hakkında bkz. Charles K. Armstrong, "The Cultural Cold War in Korea 1945 - 1950", **The Journal of Asian Studies**, c. 62, s. 1 (Şubat 2003): 71-99

müzakereye girişileceğini öngören[166] bir kararı altı çekimsere (İskandinav ülkeleri, Mısır ve Siyam) karşı, 43 oyla kabul etmiştir.

Kasım 1947'de Uluslararası Komisyon, BM tarafından düzenlenecek seçimlerin, işgal kuvvetlerinin çekilmesinden önce kendi denetimi altında yapılmasını önermiştir. ABD söz konusu seçimlerin ülkenin her iki de facto parçalanmış bölgelerinde (38. enlemin kuzeyi ve güneyinde) ayrı ayrı yapılmasını önermiştir. Bu öneri, temsilci sayısı nüfus oranına göre tespit edileceğinden, ABD işgal bölgesinde Sovyet işgal bölgesinden iki kat fazla nüfus tahmin edildiğinden, SSCB'nin muhalefetiyle karşılaşmıştır.

Sovyetler Birliği'nin Kuzey Kore'ye desteği Batı dünyasında kaygı uyandırmış, Kore Sorunu müttefikler arasında çözümlenmek üzere İngiltere, ABD, Sovyetler Birliği ve Çin Dışişleri Bakanlarının Moskova Toplantısı'nda (16 - 22 Aralık 1945) ele alınmıştır. Toplantıda Kore'nin beş yıl süreyle bir kayyum heyetince (Vesayet Hükümeti) idaresine ve geçici bir hükümetin kurulması için "Ortak Komisyon" kurulmasına böylelikle Kore'nin beş yıl süreyle dört büyük devletin gözetiminde altında bulunmasına karar verilmiştir. Komisyonun hükümetin şeklini belirlemesi ve Kore halkının seçeceği organlara iktidarı tedricen devretmesi öngörülmüş ve "Karma Komisyon" 20 Mart 1946'da Seul'de toplanmaya başlamış, ancak taraflar arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı Kore'nin birleştirilmesi sorunu bir çözüme ulaştırılamamış ve ABD sorunu Birleşmiş Milletlere taşımıştır. Ancak komisyon hangi toplumsal gücün hükümet kuruluşunda yer alacağının belirlenmesinde başarısız olmuştur. 17 Eylül 1947'de ABD, Kore sorununun dört mütevellinin elinden BM'e devrini talep etmiş, bunun üzerine Sovyetler işgalci güçlerin geri çekilmesini ve özgür seçimler yapılmasını önermiş, bu öneri ABD tarafından reddedilmiştir. BM de Kasım 1947 aldığı kararda hemen bir BM Geçici Kore Komisyonu oluşturulması ve bu komisyonunun denetiminde 31 Mart 1948'de seçimler yapılarak ulusal bir Kore Hükümeti kurulması, sonraki doksan gün içinde de işgal kuvvetlerinin ülkeden çekilmesi öngörülmüştür.[167] Ancak, Sovyetler Birliği, bu karara karşı çıkmış ve onunla birlikte hareket eden ülkeler BM GK'nin kararını usulsüz ve gayrı meşru ilan ederek 12 Ocak 1948'de BM Geçici Kore Komisyonu ile işbirliğine yanaşmamış ve komisyonun 38. enlemin kuzeyine geçmesine izin verilmemiştir.

ABD ve Sovyetler Birliği'nin Kore'de 38. enlem boyunca sınır oluşturarak iki ayrı işgal bölgesine ayrılması konusunda anlaşmaları, SSCB'nin kuzeyde, ABD'nin de güneyde idareyi ele alarak işgal ettikleri bölgelerde siyasi gelişmeleri belirlemelerini

[166] Gürün, **age**, 322
[167] Rıfat Uçarol, **Siyasi Tarih 1789 - 1994**, 4. bs, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995), 670

sağlamıştır. Sovyetler Birliği, Kuzey'e ekonomik destek vermiş, siyasi kadroyu belirlemiş ve eski partizan lideri Kim Il Sung'u Kore Komünist Partisi liderliği için desteklemiştir. ABD de milliyetçi kanattan Kore'nin eski sürgün hükümeti başkanı Syngman Rhee'ye destek vererek, hiç tecrübe ve eğitimleri olmayan Güney Kore Hükümeti silahlı güçlerine yardım etmiştir.

2.3.1. Güney Kore'nin Kuruluşu

ABD, Kore'nin güneyinde kontrolünü 1948'e kadar korumuş, bu tarihten sonra sadece askeri danışmanlarını bırakarak birliklerini geri çekmiştir. BM de 1948 yılından itibaren bağımsız bir Güney Kore oluşturulmasına çalışmıştır.

BM tarafından öngörülen seçimler 10 Ağustos 1948 tarihinde Kuzey Kore'nin izin vermemesi üzerine sadece güneyde yapılmıştır, ancak bu seçimlerde nüfusun yarısını oluşturan okuma – yazma bilmeyenlere oy kullandırılmamıştır. Yükseköğrenimini ABD'de yapmış olan antikomünist Syngman Rhee cumhurbaşkanlığına seçilmiş, 15 Ağustos 1948'de de ABD'ye siyasi, ekonomik ve askeri açıdan bağımlı Güney Kore Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Seçimler tepki ile karşılanmış; protestolar ve gerilla savaşı baş göstermiştir. Kuzey Kore, Güney'deki kargaşayı gerillalar göndererek desteklemiş, sınır boylarında da uyuşmazlıklar ve çatışmalar çıkmıştır. BM Güvenlik Konseyi 1948 ve 49'da Kore'nin yasal hükümetinin bu seçimlerden çıkan hükümet olduğuna dair iki ayrı karar almıştır. Hükümet başkanı Rhee, ağırlıklı olarak büyük toprak sahipleri, kompradorlar ve işgal işbirlikçilerinden oluşan bir komiteye dayalı diktatörlük inşa etmiş, muhalefet hemen seçimlerin ardından şiddetle bastırılmıştır. BM gözlemcileri seçimlerde de çok sayıda usulsüzlük tespit etmişlerdir. Rhee rejiminde sık sık darbe girişimleri, ordu içinde isyanlar ve halkta huzursuzluk yaşanmıştır.

BM kararı gereğince 1948 yılı içinde, Sovyetler Birliği ve ABD, Kore'yi boşaltacaklarını açıklamışlardır. Bu arada BM Genel Kurulu 12 Aralık 1948'de Kore'nin tek meşru hükümetinin Güney Kore Cumhuriyeti olduğu kararını almış ve üye devletleri Güney Kore Cumhuriyeti'ni tanımaya çağırmış ve onunla ilişkilere girilmesini tavsiye etmiştir.[168]

1949'da BM Komisyonu, hükümetin terör yöntemlerini protesto etmek için çalışmalarını bile yarıda kesmiştir. Aynı yıl, ABD Kongresi'nin baskısıyla, birkaç danışman dışında tüm ABD işgal güçleri Güney Kore'den ayrılmış, ancak Rhee

[168] Bkz. Dietrich Rauschning, vd. "376 V. The Problem of the Independence of Korea", **Key Resolutions of the United Nations General Assembly 1946 - 1996**, (Cambridge Universty Press, 1997), 191

onların kalmasını ve yeniden başlayan köylü isyanlarının bastırılmasına yardım etmelerini istemiştir. Şubat 1950'de Güney Kore BM üyeliği için başvurmuş ancak Sovyet vetosuyla reddedilmiştir. Kısa bir süre sonra, Rhee tarafından Güney Kore'de yeni bir parlamento seçimleri yapılmış, ancak Rhee için ezici bir yenilgi almasına rağmen istifa etmeyi reddetmiştir.

2.3.2. Kuzey Kore'nin Ortaya Çıkışı

Kuzey'de 1945'ten itibaren var olan komünist halk komiteleri sistemi Sovyet işgali sonrasında da devam ettirilmiştir. 10 Ekim 1945'te Kuzey Kore Komünist Partisi, Kim Il Sung'un başkanlığında kurulmuş, ardından geçici bir hükümet geçici bir Halk Komitesi ile yine Sung başkanlığında ilan edilmiştir.[169]

Kuzey Kore'de 25 Ağustos 1948'de ilk seçimler yapılmış, SSCB'nin yönetimi Sung önderliğine devretmesinin ardından 9 Eylül 1948'de kuzeyde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (KDHC) Komünist Kore İşçi Partisi (KİP) tarafından Sovyet işgal gücünün himayesinde ilan edilmiştir.[170] SSCB'nin desteğini alan KDHC'ni Polonya ve Çekoslovakya hemen tanımıştır. Böylece, 1948 yılında Kore'de, biri güneyde BM gözetiminde ABD'nin etkisi ve desteği altında devlet başkanı Rhee olan Batı yanlısı, diğeri kuzeyde Sovyetler Birliği desteğinde lideri Sung olan iki ayrı devlet kurulmuştur. SSCB'de sürgünde yaşayan 250.000 Koreli de Kuzey Kore'ye dönmüştür. Aralık 1948'de Sovyetler Birliği birliklerinin ve silahlarının büyük bir kısmını geride bırakarak Kuzey Kore'yi tahliye etmiştir. 1950'de Kuzey Kore'nin BM üyeliğine başvurusu Batı'nın karşı çıkmasıyla reddedilmiştir[171].

2.3.3. İki Devlete Bölünme Sonrası Kore

Hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Sovyetler Birliği, Asya'da üstünlüğü elde etmek ve güvence altına almak ve güçlerini artırmak istemiştir. Bu nedenle Kore Savaşı, iki büyük gücün ideolojileri de dâhil güçlerinin Kore topraklarındaki yüzleşmesi olarak da görülebilir. Sovyetler Birliği, Kore'nin jeostratejik öneminden dolayı, 2. Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmeleri Kore'yi Sovyet etki alanına dâhil etmek fırsat olarak görmüştür. SSCB, 1904/1905'te Japonya'ya karşı yürütülen savaşı kaybetmesi bu yöndeki girişimlerini başlatmasına engel olduğundan 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir fırsat yakaladığını düşünmüş, bu yeni fırsatı kaçırmak istememiştir. Hitler karşıtı koalisyonun çökmesi ve Milliyetçi Çin (Tayvan)

[169] Hielscher, **age**, 283
[170] Gerhard Rauchwetter, **Südkorea: Bildband und Reiseführer**, (München: Süddeutscher Verlag. 1986), 64
[171] Rauchwetter, **age**, 65

hükümetinin yenilgisinin ardından 1949'da Çin'de komünistlerin iktidarı ele geçirmesiyle SSCB için Kore Yarımadası daha önemli hale gelmiş ve ilgisini arttırmıştır. Ancak Uzak Doğu'daki olayları kontrol etmek için Kore'de Amerika'nın varlığı vazgeçilmez olarak ortaya çıkmıştır. ABD Kore'nin önemini fark etmekte geç kalmış 1950 başına kadar Kore, "Asya'nın Savunma parametreleri dışında" olarak tanımlanmıştır. ABD'nin Uzak Doğu'daki olayları değerlendirmekte SSCB'nin gerisine düştüğünü Truman'ın Tayvan'a ilişkin açıklaması göstermektedir. Çin ve Tayvan arasındaki iç savaş ile ilgili söz konusu açıklamasında Truman, ABD'nin Tayvan (Formoza) veya başka bir Çin bölgesi ile ilgili haydutça bir niyetinin olmadığını, özel hak veya imtiyazlar elde etmek veya Tayvan'da askeri üsler kurmak istemediğini, mevcut durumda silahlı kuvvetleri ile de müdahale etmeyi de düşünmediğini, Çin'deki iç savaşa karışmaya yol açacak politika izlemeyeceğini, Tayvan askeri güçlerine ABD'nin askeri danışmanlık da vermeyeceğini söylemiştir.[172] Tayvan (Formoza) konusunda ABD Dışişleri Bakanlığı ile Pentagon farklı görüşlerde olmuş, Dışişleri Bakanlığı Tayvan'a destek vermek eğilimindeyken Pentagon Tayvan için bölgede gerekli askeri güç olmadığını savunmuştur.[173]

ABD gelişmelere o kadar kayıtsız kalmıştır ki Tayvan'ın komünistler tarafından ele geçirilmesi sonrası için yapılacak açıklama dahi önceden hazırlanmıştır. Henüz daha o tarihlerde önceliğini Avrupa'ya yöneltmiş olan ABD, komünizmin Batılı sistemler için bir tehdit olabileceği düşüncesinde olmamıştır. Bu gelişmelerden sonra, 12 Nisan 1950'de Ulusal Güvenlik Konseyi'nin açıkladığı "Soğuk Savaş stratejisi hakkında Amerika'nın resmi açıklaması olarak kabul edilen"[174] belgede (NSC-68) Sovyetler Birliği ve Çin komünist olmayan sınır devletlerine zarar vermek isteyen "yekpare bir komünist blok" olarak tanımlanmıştır. Belge ile ABD'nin çevreleme politikası askerileştirilmiş, bundan böyle komünist yayılmaya askeri karşılık verileceği ilan edilmiştir.[175]

> ...herhangi bir yerde özgür kurumların yenilgisi, dünyanın her yerinde yenilgi demektir. Çekoslovakya'nın yıkılışının bizde yarattığı şok, Çekoslovakya'nın bizim için maddi önemi ile ölçülecek bir şey değildir. Maddi anlamda, Çekoslovakya'nın olanakları Sovyetlerin emrinde idi. Fakat Çekoslovak kurumlarının bütünlüğü tahrip

---

[172] Jonathan D. Spence, **Chinas Weg in die Moderne**, (München, Wien: Carl Hanser Verlag, 1995), 625

[173] Bkz. Öke, **age**, 16-17

[174] Kissenger, **age**, 510

[175] NSC-68, "United States Objectives and Programs for National Security" April 14, 1950, **Foreign Relations**, United States, 1950, vol. I, p. 240, aktaran Kissenger, **age**, 511; bkz. Frank Kostelnik, "Theorie und Praxis der Nutzung Militaerischer Macht im Vergleich der Systeme USA und Sowjetunion - Eine Anwendung der Methodologie von Clausewitz auf den Einsatz militaerischer Macht in der Epoche des Ost - West Konflikts 1945 – 1991", (Doktora Tezi, Münih Askeri Üniversitesi, 2001) 223-224

> edilince, karşı karşıya bulunduğumuz elle tutulup gözle görülmeyen manevi değerlerin kaybı, maddi olanından çok daha tahrip edici oldu.

Bu gelişmeler üzerine Haziran 1950'de Kore, "hayati çıkar alanı" ve "küresel askeri çevreleme hattında ön cephe devleti" ilan edilmiştir.[176]

2.4. Kore'de Savaşın Başlaması

İki devletin ortaya çıkması sorunu çözememiş, Pyongyang (Kuzey Kore) ve Seul (Güney Kore) yönetimleri kendilerini kuzey ve güney Kore'nin değil de tüm Kore'nin temsilcisi olarak görmeye ve topraklarında karşılıklı hak iddiasında bulunmaya devam etmişlerdir. Bu gelişmeler Kore yarımadasını 1945 sonrasında Güneydoğu Asya'da Soğuk Savaş döneminin ilk vesayet savaşı cephesi hâline getirmiştir. Bölgede gelişmeler bununla sınırlı kalmamış, 1949'da Çin'de yaşanan komünist devrim dengeleri tamamen değiştiren bir diğer gelişme olmuştur. Komünistlerin zaferinden sonra Çin, iç reformlara yönelmiş ve bir savaşa hazırlanmamıştır. Hatta tarım ve sanayii de üretim için insan kaynağını karşılamak amacıyla ordunun bir kısmı terhis edilmiştir.

Bu gelişmelerin olduğu sırada, Kore'de durum gittikçe gerginleşmiş, 1948'de Kuzey, 1949'da Güney Kore'de iki ordu kurulması bunalımı daha da ağırlaştırarak bir savaş ihtimalini arttırmış ve 1949'da 38. enlem boyunca silahlı çatışmalar görülmeye başlanmıştır.[177]

ABD Güney Kore Silahlı Kuvvetlerini eğitmek üzere 500 kişilik bir askeri kuvvet bırakarak 29 Haziran 1949'da Kore'den geri çekilmiştir. Bu arada ABD ve Güney Kore arasında yapılan Askeri Yardım ve Güvenlik Antlaşması uyarınca 70 Milyon Dolar tutarında askeri yardım malzemesi Güney Kore'ye ulaştırılmıştır. Sovyetler Birliği de çekilmiş, geride eğitilmiş çok güçlü bir ordu bıraktığı savaş esnasında anlaşılmıştır.[178]

ABD, Güney Kore Cumhuriyeti ile 31 Aralık 1948 ve 26 Ocak 1950 tarihlerinde askeri yardım ve güvenlikle konusunda anlaşmalar imzalamıştır. Sovyetler Birliği de 20 Mart 1949'da Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ile on yıl süreli bir yardım anlaşması, Çin ile de 14 Şubat 1950'de otuz yıl süreli bir dostluk ve karşılıklı

---

[176] Jürgen Osterhammel. **China und die Weltgesellschaft: Vom 18. Jahrhundert bis in unsere Zeit**, (München: Beck`sche Verlagsbuchhandlung - Oskar Beck, 1989), 361

[177] 1950'de gerilla saldıranlarının sayısı 2500'e ulaşmıştır. Bkz: Thomas Lösch, "Außenpolitik Nordkoreas unter besonderer Berücksichtigung der Juche-Ideologie", (Universität Wien, Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2008): 20

[178] H. Emir Erkilet vd. **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri, 1950 – 53**, (Ankara: T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, 1975), 20 – 21.

savunma anlaşması yapmıştır.[179] Bu anlaşmaların yapılmasıyla; ABD'nin (Batı) Güney Kore'yi, Sovyetler Birliği ile Çin'in Kuzey Kore'yi destekledikleri ve korudukları açıkça ortaya konmuştur. ABD'nin Güney'e SSCB'nin Kuzey'e verdiği destek ve ardından yardım ve işbirliği anlaşmaları imzalanması adeta kışkırtıcı bir etki yapmış, bölünmüş Kore'nin liderlerini, tüm Kore'ye hâkim olabilecekleri ve bu girişimlerine destek te alabilecekleri düşüncesine yöneltmiştir. Sung, güneye saldırmak için Ocak 1950'de SSCB'den destek istemiş, bu isteği daha önce geri çeviren Stalin, bu kez istenen desteği Mao'nun da onayını alarak vermiştir.[180] Kuzey Kore'nin saldırısında Kore ulusunun meşru yollarla birleşme imkânının ortadan kalkması etkili olmuş, Sung ulusal birleşmeyi, savaş yoluyla gerçekleştirmeye girişmiştir.

Kuzey Kore, 25 Haziran 1950'de, Güney Kore askerlerinin 38. enlem boyunca oluşturulan sınırı geçtiklerini ileri sürerek saat 04.00'te Güney Kore'nin başkenti Seul'un batısında bulunan Kumpo bölgesine topçu atışları ve Rus uçakları desteğinde 70.000 asker ve T-34 tankları ile baskın şeklinde saldırarak[181] Güney Kore Cumhuriyeti'ne resmen savaş açmış ve Pusan çevresi hariç Güney'in %90'ını ele geçirmiştir.[182] ABD, 26 Haziran'da karargâhı Tokyo'da bulunan Uzakdoğu'daki kuvvetlerin komutanı General MacArthur'dan Kore'ye malzeme yardımı yapılmasını istemiştir.[183] Güney Kore birlikleri bu saldırı karşısında direnememiş, geri çekilmiş ve Kuzey Kore birlikleri 29 Haziran'da başkent Seul'u ele geçirmiştir.

Savaş öncesi Kuzey Kore, 100.000 kişilik eğitimsiz ordusunun yaklaşık yarısı hafif silahlarla (99 modeli Japon tüfekleri) donatılmış iç güvenlik birliklerinden ibaret Güney Kore karşısında askeri açıdan büyük bir üstünlüğe sahipti. Güney Kore Kara Kuvvetleri 8 zayıf piyade tümeninden ibaretti ve bunlardan iki tümeni ülke içindeki gerillalarla uğraşmaktaydı. Sovyetlerin eğittiği ve silahlandırdığı Kuzey Kore Silahlı kuvvetleri savaş başlarken 13 piyade tümeni (sonra 14), 1 zırhlı tümen, 1 tank alayı,

---

[179] Erkilet vd. **age,** 30; Uçarol, **age,** 671

[180] Stalin 10 Ekim 1950'de Chou En-lai ile görüşmesinde, uçak ve top göndermeye söz vermiş; savaşın başlamasından itibaren 60 Çin tümeni silahlarla donatılmıştır, Mao böylece Kore'deki ordusunun donatılmasını başarmış, savaş sonunda Çin Halk Cumhuriyeti dünyanın üçüncü büyük hava kuvvetine sahip olmuştur. Bkz. Mario Mauer, "Motive Mao Zedongs beim Eintritt in den Koreakrieg 1950", **Trier Asien Papiere**, Universität Trier, s. 2, (Şubat 2012): 18, http://www.martin-wagener.org/tl_files/Dokumente/Maurer%20-%20TAP%202%20-%2016.%20Februar%202012.pdf, [Aralık 2018]; II. Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren Mao Sovyetlerin kontrol ettiği Kuzey Kore'de Japonya'nın geride bıraktığı cephaneliklerden 2000 vagon dolusu cephane, bunlar arasında 900 uçak, 700 tank olmak üzere, top mermisi, tüfek elde etmiş, bunları sayıları 200.000'e ulaşan Kuzey Kore askerlerinin donatımında kullanmıştır. Bkz. Stöver, a**ge**, 11.

[181] Veli Yılmaz, **Siyasi Tarih**, (İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı, Harp Akademileri Basımevi, 1998), 255.

[182] Wagener, **age**, 508

[183] Necmeddin Özçelik, **Mehmetçik Kore'de – Kore Savaşı'nda Türk Ordusu**, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2017), 17

100'den fazla uçak ve 32 parça harp gemisinden oluşmaktaydı, Sovyetlerin verdiği 150 kadar T-34 tankına ve savaş başladığında 200.000 kadar askere sahiptiler.[184] Her iki ordunun da topçuları güçlü değildi.

Mao'nun zaferi sonrasında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve atom bombasının başarı ile denenmesinden sonra Stalin'in stratejik amaçları da değişmiş, ÇHC ile ABD'nin olası yakınlaşmaları korkusuna kapılmıştır. Dolayısıyla Stalin, Kuzey Kore'de Çin'i ve ABD'yi karşı karşıya getirmenin işine yarayacak bir gelişme olacağını düşünmüştür.

ABD tarafından Kuzey Kore'nin saldırısı Stalin'in bir manevrası olarak algılanmıştır. ABD Başkanı Truman, saldırıyı Sovyetler tarafından yönetilen geniş ölçekli bir Sovyet - Çin ortak saldırısının ilk adımı olarak değerlendirmiş, bölgenin bir komünist tehlike altında olduğu, Çin'den sonra Kore'de yayılacak komünizmin bölgede domino etkisi yaratacağı ve Japonya'yı tehlike altına sokacağını öne sürerek, saldırının sadece Kore'ye değil, tüm "hür ve demokratik dünyaya" yapıldığı görüşünde olmuştur.

BM GK, ABD'nin çağrısı üzerine 25 Haziran 1950'de toplanarak aldığı 82 sayılı genel kararda, Kuzey Kore kuvvetleri tarafından Kore Cumhuriyeti'ne yöneltilen silahlı saldırının büyük bir endişe ile karşılandığını belirtmiştir. GK çarpışmaların hemen durdurulmasını ve Kuzey Kore'nin 38. enleme çekilmesini, bu davranışın barışın ihlali anlamına geldiğini, bu kararın tatbiki için bütün üye devletlerinin BM'e yardımcı olmasını ve Güney Kore'ye yardım edilmesini tavsiye etmiştir.[185]

Söz konusu BM GK Kararı'nın alınmasında, Tayvan'ın BM'den çıkarılıp yerine Çin'in geçmesini isteyen ve bu isteği kabul edilmediğinden GK toplantılarını boykot ederek toplantılara katılmayan Rusya'nın kararları veto edememesi önemli etken olmuştur.[186] ABD, SSCB'nin BM-GK toplantılarını protesto ediyor olmasından dolayı oluşan fırsatı değerlendirerek 27 Haziran'da da Güvenlik Konseyi'nden askeri müdahale kararı çıkarmayı başarmıştır.[187] GK kararında "Kuzey Kore barışı bozmakla suçlu" ilan edilmiş, "BM üyelerinin, silahlı saldırıyı püskürtmek ve bölgede barış ve güvenliği yeniden sağlamak için (Güney) Kore Cumhuriyeti'ne gerekli bütün

---

[184] Erkilet vd. **age**, 47

[185] Gürün, **age,** 323; Keskin, **age**, 161

[186] Başlangıçta BM Güvenlik Konseyi'nin karar almasını engelleyemeyen SSCB, Kore Savaşı'nın ilerleyen döneminde "veto" gücünü kullanarak Güvenlik Konseyi'ni çalışamaz hâle getirmiştir. Bunun üzerine BM Genel Kurulu Kasım 1950'de aldığı 377/A Sayılı Kararla, daimi üyelerin tutumu nedeniyle Güvenlik Konseyi'nin çalışamadığı durumlarda Genel Kurul'unda uluslararası barış ve güvenlik konusunda yetkili olduğuna hükmetmiştir. Bkz. "Uniting for Peace, General Assembly resolution 377 (V)", (New York, 3 November 1950), http://legal.un.org/avl/ha/ufp/ufp.html, [Aralık 2017]

[187] William H. McNeill, **Dünya Tarihi**, 6. bs, (İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2002): 808

yardımları yapmaları" tavsiyesi yer almıştır.[188] Karar 7 oyla alınmış, Hindistan 30 Haziran'da karara katıldığını bildirmiş, böylece lehte oy verenlerin sayısı 8'e yükselmiştir. Yugoslavya ve Mısır çekimser oy kullanmış, aleyhte oy kullanılmamıştır[189]. BM GK'nin bu kararında Kuzey Kore'nin saldırgan olduğu belirtilerek, birliklerini iki Kore arasında sınır olarak belirlenen 38. enlemin kuzeyine çekmesi istenmiştir. GK'nin bu kararlarını, BM'ye üye 56 devletten 53'ü (Türkiye Cumhuriyeti de dâhil) ilke olarak kabul etmiş, Sovyetler Birliği, Çekoslovakya ve Polonya reddetmiştir.[190]

Bu esnada Kore Halk Ordusu (KPA), 38. enlemi geçmiş, Güney'in başkenti Seul'u 29 Haziran'da ele geçirmiştir. Han Nehri'nin geçilmesiyle de güney hatları yarılmaya başlamış, Kuzey Kore kuvvetleri Güney Kore'nin tamamını tehdit edecek duruma gelmiştir.

2. Dünya Savaşı'nın yorgunluğunu henüz daha üzerinden atamamış olan ABD, harekete geçmek zorunda kalmış, BM'de sorunun ele alınmasını sağlamış ve BM'ye üye devletler, Güvenlik Konseyi'nin çağrısına uyarak, Güney Kore'ye askeri yardım göndermeye başlamışlardılar. Bu devletler şunlardır: ABD, Avusturalya, Avusturya, Belçika, Filipinler, Fransa, Güney Afrika Birliği, Habeşistan, Hollanda, İngiltere, Kanada, Kolombiya, Lüksemburg, Portoriko, Tayland, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan. Ancak bu 17 devletten bazıları kara, deniz ve hava kuvvetleri, bazıları da üç kuvvetten ikisini veya sadece birini göndermiştir. Yani her devlet yardımı değişik şekilde ve ölçüde yapmıştır. Danimarka, Hindistan, İtalya, Norveç, İsveç tıbbi yardımlarda bulunmuşlardır.[191]

---

[188] BM'nin askeri operasyon izin vermesi 43. madde gereğince özel anlaşmalar olması halinde geçerli bir hükümdür. Özel anlaşmaların yokluğunda 42. Maddeye göre askeri operasyona başvurulması mümkün değildi. Ancak uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda 39. maddeden kaynaklanan devletlere kuvvet kullanma izni verme ya da bunu tavsiye etme yetkisi geliştirilmiştir. 39. Madde bu görevi ve yetkiyi Güvenlik Konseyi'ne tanımaktadır. Bu yetki, bugüne kadar üç kez kullanılmıştır: 1950 Kore, 1990 Kuveyt'in Irak tarafından işgali ve 1992 Somali iç çatışmasıdır. Bu operasyonlar, söz konusu çatışmanın niteliğinden karar alınışına ve bu kararların uygulanmasına kadar bazı önemli nitelikler göstermektedir. Bkz. Keskin, **age**, 159-160

[189] Soysal, **age**, 196; Oral Sander, **Siyasi Tarih**, 5. bs (İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 1996), 250; Uçarol, **age**, 672, 727 ve 728

[190] Mehmet Sedat Erkan, "Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Kore Savaşı, Önemi, Öncesi ve Sonrası ile İlgili Değerlendirme", (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2009): 65; Uçarol, **age**, 672,

[191] Geniş bilgi için bkz. Özlem Demirel, "Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararının Analizi", (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990), 48; Dora, **age**, 8; T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı**, age**, 341 - 342; Uçarol, **age**, 672

BM Güvenlik Konseyi bu gelişmeler üzerine, 7 Temmuz 1950 tarihinde aldığı 84 sayılı kararla Kore'de kurduğu Birleşmiş Milletler Komutanlığı'nı[192] ABD'ye vermiştir, ABD tarafından General Mac Arthur BM Güçleri Komutanı olarak atanmıştır[193] ve Japonya'da komutasındaki birlikleri Kore'ye kaydırmıştır. ABD ayrıca, ÇHC'nin Tayvan'a saldırmasını engellemek için 7. Filo'yu bu bölgeye yollamıştır.

27 Temmuz 1953 itibariyle BM Komutanlığına bağlı güçler[194]

ABD	–	302,483
Avustralya	–	2,282
Belçika	–	900
Etiyopya	–	1,271
Fransa	–	1,119
Filipinler	–	1,496
Güney Afrika	–	826
Güney Kore Cumhuriyeti	–	590,911
İngiltere	–	14,198
Hollanda	–	819
Kanada	–	6,146
Kolombiya	–	1,068
Lüksemburg	–	44
Tayland	–	1,204
Türkiye	–	5,453
Yeni Zelanda	–	1,385
Yunanistan	–	1,263

BM'in çağrısı üzerine toplanan kuvvetler BM çatısı altında olmakla birlikte komuta ABD Başkanı Truman'ın emri ile hareket eden General Mac Arthur'da olmuştur. ABD, Kore Savaşı'nda BM çatısı altında savaşan kara gücünün %50'sini, hava gücünün %93'ünü, deniz gücünün %86'ını sağlamıştır.[195]

Cephede yaşanan bu gelişmelere paralel, Sovyetlerin 1 Ağustos'tan itibaren BM-GK toplantılarına yeniden katılmasıyla GK'nde karar alabilmek de zorlaşmıştır. ABD, Sovyetlerin yeniden BM-GK toplantılarına katılmasıyla oluşan yeni durumu BM Genel Kurulu'ndan 3 Kasım'da 377 sayılı bir tavsiye kararı çıkartarak aşmaya çalışmıştır. Buna göre BM GK'nin veto nedeniyle işlevini yerine getiremediği durumda üyelerini kolektif güvenliği sağlamak için 39. madde çerçevesinde kalan barışın bozulması ve saldırı durumlarında silah kullanımı dâhil tüm önlemleri almaya çağırmıştır (bkz. EK 1).[196]

[192] Uçarol, **age**, 727; Keskin, **age**, 161
[193] Erkilet vd. **age**, 51; Uçarol, **age**, 672
[194] USFK Public Affairs Office, "United Nations Command". United States Forces Korea. United States Department of Defense, 25 Mart 2015, https://www.usfk.mil/About/United-Nations-Command/, [Aralık 2018];
[195] Sander, **age,** (1996), 250
[196] Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 3 Kasım 1950 tarihli 377 sayılı kararının tamamının Türkçe çevirisi için bkz. Keskin, **age**, 220-221.

Bu sırada Güney Kore askerleri Pusan bölgesinde sıkışmışlar ve direnmeye çalışmışlardır. Sovyet yardımları sonucu gelişmiş ve ağır silahlara sahip ve askeri güçleri iyi eğitimli Kuzey Kore kuvvetlerinin ilerlemesi çabuk ve kolay olmuştur. Güney Kore kuvvetleri ise son derece eğitimsiz ve 2. Dünya Savaşı'ndan kalma eski silahlarla karşılık vermiştir. Güney Kore'nin askeri yeterlilik açısından bu düşük durumunun sebebi Truman'ın, Syngman Rhee'ye askeri yardım sağlandığı takdirde, onun bu yardımı Kuzey'i işgal etmek için kullanacağı ve bölgede savaşa neden olacağı düşüncesi olmuştur. Bu tehlike nedeniyle ABD tarafından hep hafif silah yardımı yapılmıştır. Bu durumda gelen yardımlar ancak Pusan bölgesinde sıkışan kuvvetlerin direnebilmesine yaramış, saldırıyı geri püskürtmeye yetmemiştir.

15 Eylül 1950'de General MacArthur'un komutasındaki ABD (BM) birlikleri Kuzey Kore'nin Pyongyang'dan ihmal hattını kesmek üzere Inchon'da karaya çıkarak karşı saldırıya geçmiş ve BM Ordusu, Kuzey Kore'nin saldırısını durdurarak Kuzey Kore Ordusu'nu 38. enleme kadar geriletmiştir. Çin'in müdahale etmeyeceği öngörüsüne sahip olan General MacArthur komutasındaki BM birlikleri 7 Ekim 1950'den itibaren 38. enlemi aşarak iki Kore'yi birleştirme amacıyla Kuzey Kore topraklarına girmiş ve Çin sınırına kadar yaklaşmış, Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang 19 Ekim'de ele geçirilmiştir.

Bu durum başlangıçta savaşa ilgisiz kalan ancak gelişen olaylar sonucu asıl hedefin Çin Devrimi'ni yenilgiye uğratmak olduğu algısıyla Kuzey Kore'yi destekleyen Çin'i harekete geçirmiştir. Kore Savaşı'na aktif olarak katılana kadar Çin'in en önemli amacı Tayvan Adası'nın geri alınmasıydı. Dolayısıyla tehdit olarak değerlendirdiği ABD ile müttefik bir Kore'nin ortaya çıkması Çin'in çıkarlarına aykırı görülmüştür. Çin, 38. enlemin geçilmesi halinde savaşa dâhil olacağını ilan etmiş ve BM güçlerinin durmaması karşısında da Kuzey Kore'nin yanında fiili olarak savaşa katılmıştır. Çin, 24 Ekim'de savaşı sonlandıracak büyük bir saldırıya geçeceğini ilan eden MacArthur'dan önce "gönüllü ordusu"nu (*Zhōngguó Rénmín Zhìyuànjūn*) sınırda bulunan Yalu nehrinden gizlice geçirerek Kore'ye girmiştir. Başlangıçta 250.000 olan Çin'in asker sayısı savaş süresince Gönüllü Ordusu da dâhil 700.000'e ulaşmıştır[197]. Çin'in de savaşa dâhil olması ile dengeler bir anda değişmiş, birçok Amerikan birliği etkisiz hale gelmiş, BM güçleri toplu ricat haline geçmişler, Seul dört kez el değiştirmiştir. Çatışmalar esnasında Sovyetler yoğun hava desteği vermiş, sorumluluk almamak için de uçakların Çinli veya Kuzey Koreliler tarafından

[197] Weggel, Oskar. **Geschichte Chinas im 20. Jahrhun**dert. (Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1989), 167, Çin'in bu kadar büyük sayıda insanı savaşa sürmesi "insan dalgası taktiği" olarak nitelenmiştir. Bkz. **age**, 168

kullanıldığını açıklamışlardır. Çin'in Gönüllü Ordusu BM askerlerini 38. enlemin güneyine püskürtmeyi başarmış ancak tam bir üstünlük de sağlayamamıştır.

Çin'in birliklerini Kore'ye soktuğu tarihlerde Kasım 1950'de Kore Türk Tugayı da Kuzey Kore'nin kuzeyinde Kunuri'de Çin birlikleri ile kanlı muharebelere girmiş, savaş boyunca en büyük kayıplarını Kasım ayı sonunda bu bölgedeki bu muharebelerde vermiştir.

Ocak 1951'de Başkan Truman Kore'deki bu olumsuz durumu lehe çevirmek için ABD Kongresi'nden ek ödenekler çıkartarak asker sayısını artırma yoluna gitmiş ve özellikle de ek hava birliklerini savaşa sokmuştur. Bununla da yetinmeyen Truman, 16 Aralık 1950'de olağanüstü hal ilan etmiş, orduya ayrılan bütçe büyük oranda arttırılmış ve yedekler askere alınmaya başlanmıştır.

1951 Nisan'ında savaş tekrar dönmüş ve Amerikan kuvvetleri ikinci kez 38. enlemi geçmiştir. Başkan Truman'ın emirlerinin aksine BM güçlerini Çin sınırına kadar ilerletmek düşüncesinde olan MacArthur'un daha da ileri giderek sınırlı kalması istenen savaşı neredeyse bir 3. Dünya Savaşı'na dönüştürecek olan Çin'e (Mançurya'ya) atom bombası atmayı teklif etmesi üzerine, Nisan 1951'de görevden alınarak emekliye sevk edilmiş, yerine General Matthew B. Ridgeway atanmıştır.[198]

Haziran 1951'de Kuzey Kore ateşkes görüşmeleri istemiş ve BM güçleri de saldırı harekâtına son vermiştir. Ateşkes anlaşmaları süresince sınırda çatışmalar devam etmiş ve hatta en kanlı çatışmalar bu yıpratma savaşı döneminde yaşanmıştır. Tüm bunlara rağmen tarafların birbirilerine karşı üstünlük sağlayamayacakları da 1951 yazında açık olarak ortaya çıkmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası yeni oluşan uluslararası denge düzeni "Soğuk Savaş"ın sonuçlarından ilk "vesayet savaşı" olan Kore Savaşı, her iki tarafında hem lehine, hem aleyhine gelişmeler göstererek bir yıl boyunca devam etmiş, savaşın başlama yeri olan 38. enlemde tıkanmıştır. Pek çok ülkenin savaşa katılmış olmasına rağmen bölge ile sınırlı kalmasına özen gösterilmiştir.

Sovyetler aracılığıyla 23 Haziran 1951'de mütareke teklif edilmiş, ABD tarafı da Kore Savaşı'nın bir çıkmaza girdiğini görmüştür. BM'nin, savaş esirlerinin kendileri istemedikleri durumda yaşadıkları ülkeden çıkarılmayacağı talebi üzerine görüşmeler kesilmiştir. Savaşın pat durumu hali alarak tarafların birbirlerine karşı üstünlük sağlayamamaları, tarafları barış görüşmeleri yapmaya itmiştir. Bu dönemde

[198] MacArthur'un savaş stratejisi hakkında bkz. William B. Martin, "An Analysis of the Military Strategy of Douglas MacArthur", Rapor numarası: 84-1685, (Air Command and Staff College Air Universty Maxwell AFB, Nisan 1984), http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a145290.pdf, [Aralık 2018]; bkz. Siegmund, **age**

savaş, 38. enlem boyunca taraflardan hiçbirinin üstünlük sağlayamadığı bir mevzi savaşı halinde sürmüştür. Bu gelişmeler üzerine Kuzey Kore'nin isteğiyle, 10 Temmuz 1951'de BM Komutanlığı ile Kuzey Kore arasında mütareke görüşmelerine yeniden başlanmıştır. 25 Haziran 1950'de başlayan ve 3 yıldan fazla süren savaş, 27 Temmuz 1953'de ABD ve Sovyetlerin başlattığı ve 159 oturum devam eden görüşmeler sonrası bir barış anlaşması yapılmadan ateşkesle sonlanmıştır. Panmunjom Ateşkesi Kore'nin bölünmüşlüğünü de kesinleştirmiş, 38. enlem boyunca Kuzey ve Güney Kore'yi günümüzde de birbirinden ayıran 250 km uzunluğunda askerden ve silahtan arındırılmış bölge oluşturulmuştur. 38. Enlemin sınır olarak kabul edildiği ateşkesle[199] bir askeri mütareke komisyonu kurulması da kararlaştırılmıştır.[200] 27 Temmuz 1953'te yapılan ve şimdiki topraklarında kurulan iki Kore'nin toprak bütünlüğünün korunmasını ABD ve Sovyetler Birliği garanti etmiş, birliklerinin 1958'den itibaren Kuzey Kore topraklarını terk etmesiyle Çin tamamen iki Kore arasındaki sınır konularının dışında kalmıştır.

5 Mart 1953'te Stalin'in ölmesiyle yerine geçen Malenkov yeni dış politikayı "uluslararası ilişkileri ulus-devlet dünyasında daha doğru bir perspektif içine yerleştirmek için gelişen bir gerçekçilik" biçiminde tanımlanmış,[201] "Bütün Dünyada Barış Taarruzu" politikası ile Sovyet yönetimi dış ilişkileri daha yumuşak yürütmeye başlamıştır. Malenkov ile Sovyetler Birliği'nin 26 Nisan 1954 Cenevre Dışişleri Bakanları Konferansında Kore'nin birleştirilmesi konusu da ele alınmış ancak bir anlaşmaya varılamamıştır.[202] Kore yarımadasında Güney ve Kuzey Kore olmak üzere iki ayrı devlet varlıklarını bugüne kadar sürdüre gelmişlerdir.

1 Ekim 1953'de ABD - Güney Kore arasında imzalan ittifak antlaşmasıyla her iki tarafın Pasifik'teki bölgelerine bir saldırı olduğu takdirde, tarafların birbirlerine yardım edecekleri taahhüt altına alınmış ve Güney Kore ABD'ye kendi topraklarında kara, deniz ve hava kuvvetleri bulundurmasına izin vermiştir.[203]

Başladığı 38. enlemde biten Kore Savaşı, Soğuk Savaş'ın en önemli vesayet savaşıdır. Savaş, Sovyetler Birliği ve Çin'in Uzakdoğu'da, ideolojik yayılmasının önüne geçmek ve Avrupa'da yayılma arzusunu frenlemek için ABD ve müfteki devletler tarafından BM'nin harekete geçmesi sağlanarak yürütülmüştür. Kore Savaşı yeni oluşan Doğu (sosyalist – komünist) ve Batı (kapitalist) bloklarını bu

[199] Armaoğlu, **age**, **(**1997), 233.
[200] Uçarol, **age**, 672; Savaşın nedenleri, gelişmeleri, mütareke metni ve sonuçlan hakkında geniş bilgi için bkz. Erkilet vd, **age**,16.
[201] Sander, **age**, (1996), 332.
[202] Yazıcı, **age**, 202.
[203] Yılmaz, **age**, 259.

bölgede fiilen karşı karşıya getirmiş, bir bakıma karşılıklı güç denemesi olmuş, ancak birbirlerine büyük üstünlük sağlayamadan sona ermiştir.

ABD'nin geniş çaplı hava bombardımanı ile Kuzey Kore'nin birçok şehri, köyü ve kasabası büyük zarar görmüş, sivil kayıplar oldukça yüksektir olmuştur, her iki taraftan da yüz binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Bugüne kadar kesin rakamlar bilinmemekle beraber 3,5 ile 4,5 milyon arasında bir insan kaybı olduğu ifade edilmektedir;[204] 1 milyon asker ve sivil Güney Koreli, 2,5 milyon asker ve sivil Kuzey Koreli ki nüfusunun %12'sine karşılık gelmektedir[205] ve yaklaşık 1 milyon da Çinli hayatını kaybetmiştir. Çoğu (37.000) ABD'li olmak üzere 40.500 BM askeri de bu savaşta hayatını kaybetmiştir.[206] Her iki taraf da toplu kıyım yapmış, sivilleri öldürmüştür. ABD'nin hava bombardımanlarının ne kadar sivil ölüme yol açtığı meçhul olsa da her iki tarafın bombardımanlarında tahminler yüzbinlerce olduğudur.

Kore'deki "vesayet savaşı" yüzünden nükleer savaş tehlikesi baş gösterse de 3. Dünya Savaşı'na yol açabilir korkusuyla, ABD, Çin'i bombalamaktan kaçınmış, savaşın büyümesi ve yayılması önlenmiştir.[207]

ABD, Kuzey Kore'yi bombalayarak şehirlerinin ve endüstri tesislerinin %80'ine zarar vermiştir. Bu yoğun bombardıman General MacArthur'un savaş taktiğidir.[208] Çin'in fiili olarak savaşa katılımının aksine Sovyetler tank ve uçaklar vererek Kuzey Kore'yi desteklemiştir. Soğuk Savaş'ın en şiddetli çatışması olan Kore Savaşı'nda ABD hava gücü Sovyetler Birliği hava gücü ile karşı karşıya gelmiştir. Her iki taraf da kamuoyu tepkisinden çekinerek çatışmanın boyutlarını gizlemeye çalışmışlardır. Savaş "küresel çapta çatışmaları önlemeye çalışan" ve üye ülkelere askeri karşılık verilmesi için çağrıda bulunan BM için ilk en zor test olmuştur.

---

[204] Bundeszentrale für politische Bildung "1950: Beginn des Koreakriegs", https://www.bpb.de/politik/ hintergrund-aktuell/208700/koreakrieg, [Kasım 2017]

[204] Dong-choon Kim, "Die kollektive Erinnerung an die Massaker während des Koreakrieges und die historische Aufarbeitung in Südkorea", **Zeithistorische Debatten in Asien**. zeitgeschichte-online/Juni 2009, https://zeitgeschichte-online.de/sites/default/files/documents/koreakrieg.pdf, [Ekim 2017]

[205] "The Korean War https://www.sccollege.edu/Faculty/NRabii/History121Rabii/Documents/Lecture%20Notes/TheKoreanWar.pdf, [Kasım 2017]; Dong-choon Kim, "Die kollektive Erinnerung an die Massaker während des Koreakrieges und die historische Aufarbeitung in Südkorea, Zeithistorische Debatten in Asien". (Juni 2009), https://zeitgeschichte-online.de/sites/default/files/documents/koreakrieg.pdf, [Kasım 2018]; ABD kaynakları kendi kayıplarını 33.629 asker olarak daha düşük vermektedir, bkz: USFK Public Affairs Office, "United Nations Command - United States Forces Korea. United States Department of Defense" https://www.usfk.mil/About/United-Nations-Command/, [Ekim 2017]

[206] McNeill, **age**, 812

[206] Joseph Boesch vd. **Weltgeschichte von 1500 bis zur Gegenwart**, (Orell Füssli, 2014), 248.

[207] McNeill, **age**, 812

[208] Boesch, vd. **age**, 248.

Kore Savaşı'nın çıkışına dair üç teoriden bahsedilmektedir: İlki, Güney Kore lideri Syngman Rhee'nin Kuzey Kore'nin saldırmasını provoke ederek ABD'nin müdahalesi ile birleşik Kore'yi kendi liderliğinde gerçekleştirme çabasıdır.

İkinci teori, ABD Dışişleri Bakanı Dean Achson'un, Güney Kore'nin Amerikan savunma kuşağı dışında olduğunu söylediği açıklamasının Kore Savaşı'nın tetikleyicisi olabileceği ve Kuzey Kore'ye Güney Kore'yi işgal etmesi için bir davet gibi algılandığıdır.[209] Truman'ın olası savaşı Kore Yarımadası ile sınırlı tutmak çabasından dolayı bu teori ihtimal dışıdır. Kuzey Kore'nin askeri açıdan güçlü olmasından ve Achson'un, açıklamasına göre de ABD'nin doğrudan çıkar alanında bulunmamasından dolayı oldukça büyük riskler içeren bir girişim olarak anlaşılmıştır.

Üçüncü teoride her şeyin Moskova'da planlandığı, Stalin'in ABD'yi Asya'da meşgul etmek istediği, böylelikle de Sovyetlere Avrupa'da çıkar – etki alanı kazanma fırsatı doğacağı, Kuzey Kore ve Çin'in Stalin'e hizmet ederek ABD'yi batağa çekmeye çalıştıkları iddiasıdır.[210] Bu gerçekleştiği takdirde Kim Il Sung Güney Kore rejimini devirerek Güney'i de kendi egemenliğine almış olacaktır. Bu görüş, askeri açıdan Kuzey Kore'nin güçlü olduğu ve Kore'nin ABD'nin çıkar alanında bulunmadığı iddiasına dayanmaktadır. Ayrıca Güney Kore'de Syngman Rhee'ye karşı giderek büyüyen bir muhalefetin olması Kuzey'in ve lideri Kim Il Sung'un kurtarıcı olarak görülmesine yol açacaktır. Bu teoride Stalin ile Mao arasında anlaşma da ihtimal dâhilindedir. Bu teoriye göre Kuzey Kore'nin saldırısı Moskova'da planlanmış, Kuzey Kore ve Çin Stalin'in arzularına göre hareket etmiştir.

En muhtemel görünen bu son teoriye göre, Stalin, Kore'yi birleştirme planını açıkladığı Mart 1949'da Kim Il Sung ile yaptığı ilk görüşmede Sung Stalin'e Kore'yi birleştirme planını açıklamıştır. Stalin, SSCB ile ABD arasında bir sıcak savaştan çekindiği için doğrudan değil de dolaylı destek sözü vermesine rağmen yeterince askeri yardım da yapmamıştır. Stalin böyle yapmakla Çin'i Batı'dan izole etmeyi amaçlamış ve Moskova'ya bağımlı kılmak için de savaşa doğrudan destek için Çin'i ortaya sürmüştür. Ancak Máo da başlangıçta ABD ile savaşmaktan çekinmiş, savaşa katılmak istemediği iddia edilmiştir. 1950'de Avrupa'da meydana gelen olaylar, en başta Berlin krizi, Amerikalıların Kore'den uzaklaşmaları da bir fırsat olarak görülmüştür. Bu teorinin en önemli iddiası Stalin'in, Çin ile ABD'nin olası yakınlaşmalarının önüne geçmek için Kore coğrafyasında Çin'i ve ABD'yi karşı karşıya getirmek istemesidir ve en kuvvetli olasılık olarak ortaya çıkmaktadır.

---

[209] Rauchwetter **age**, 64

[210] Paul Rosenkranz, **Wege zur Gegenwart. - Hauptetappen vom Marshall-Plan bis zum Krieg am Golf**, (Koblenz: Verlag Maihof, 1991), 28 – 30.

ABD, Kuzey Kore'nin saldırısını, komünist yayılma planını gerçekleştirme yolunda atılmış yeni bir adım olarak algılamıştır.[211] ABD aynı zamanda bu yüzden Vietnam'daki Fransız sömürgeciliğini "hür dünyanın komünizme karşı savunulması" bağlamında görmüş ve Fransa'nın 1954 yılına kadar savaşı sürdürmesine imkân verecek fonları ve silahları temin etmiştir.[212] Çinhindi'nde büyük kayıplar veren Fransa, Kore Savaşı'na sadece uluslararası konumunu güçlendirmek için değil aynı zamanda da askeri dayanışmayı ve siyasi varlığını gösterebileceği gerekçeleri ile asker göndermiş, bu sayede de Çinhindi'nde Amerika ve Avrupa'nın desteğini alabilmeyi ummuştur.

1948'e kadar ordusunu yarım milyon kadar azaltmış olan ve kendisi için sürpriz saldırıyı karşılamak için de askeri açıdan hazır olmayan ABD'nde, bir sonraki savaşın, uzun menzilli füze ve hava filoları ile yürütüleceği ve atom silahı kullanılacağı 3. Dünya Savaşı olacağı yaygın kanaat olmuş, bir vekâlet savaşı asla düşünülmemiştir. ABD için Kore Savaşı'nın diğer bir anlamı da izolasyonizmin son bulmasıdır ve 1954 yılında SEATO (Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı - *South East Asia Treaty Organization*) kurulmuştur. ABD, Doğu Bloğu'nun Kore'deki başarısının, güçlü bir Komünist Parti'ye sahip ve henüz daha harap ve yoksul durumda bulunan Japonya'da yaratacağı etkiden korkmuş, ABD Başkanı Truman ayrıca Kore savaşını, askeri harcamalarda büyük bir artışı onaylama konusunda daha önce gönülsüz olan Kongre'yi ikna etmek için de bir bahane olarak da kullanmıştır.[213]

Kore Savaşı, ABD liderliğinde "Hür Dünya"nın Sovyetler Birliği ve Çin'e karşı haklı savaşı" olarak algılanmıştır. Soğuk Savaş'ın ilk "küçük" sıcak savaşı önemli küresel etkiler bırakmış, öncelikle iki süper güç arasındaki silahlanma yarışını hızlandırmıştır. Savaş, Sovyetlere komünizmin Asya'da ulaşabileceği sınırları gösterirken, ABD'ye de BM'nin sorumluluk üstlenmesi ile Uzak Asya'da statüsünü yeniden tesis edebileceğini göstermiştir. Kore Savaşı, Kore Yarımadası'nın Soğuk Savaş'ın başlangıcında mikro düzeyde 38. enlem üzerinden bölünmesiyle küresel bağlamdaki bloklaşmanın ifadesidir. Cephelerin daha açık bir şekilde ortaya çıkmasına yol açmış, Türkiye'de bu cephelerden birinde, 2. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra büyük bir arzu ile dâhil olmak istediği Batı Bloku yanında yerini almıştır.

---

211 McNeill, **age**, 808
212 Sander, **age**, 256-259
213 Chris Harman, **Halkların Dünya Tarihi - Taş Çağından Yeni Binyıla**, çev. Uygur Kocabaşoğlu, (İstanbul: Yordam Kitap, 2009), 530

3. TÜRKİYE'NİN KORE SAVAŞI'NA KATILMA KARARI

Bu bölümde DP Hükümeti'nin Kore krizinde izlediği politika, Mayıs 1950 ve Aralık 1950 tarihleri arasındaki önemli olaylar ve aktörlerin eylemleri değerlendirilerek Kore'ye asker gönderme kararının alınışı süreç izleme yöntemiyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öncelikli çaba hükümetin hangi öngörülerle kararın aldığını tespit etmek olmuştur. Ayrıca kararın alınışında etkili olan aktörler, BM'nin Kore'ye yardım çağrısına Hükümet'in ve siyasilerin verdiği ilk tepkiler, BM çağrısına karşı Hükümetin kullandığı söylem, karara meşruiyet arayışı, Bakanlar Kurulu dışında başka yerlerde tartışılıp tartışılmadığı araştırılmıştır. Kore'ye asker gönderme kararına dair iktidar ve muhalefetin görüşleri, TBMM'ye getirilişi, kararın tartışılması ve oylanması da yine bu bölümde ele alınmıştır. TBMM'nin onayının olması ya da olmaması gerektiği tarafların görüşleri basında çıkan Hükümet yanlısı ya da karşıtı makaleler doğrultusunda ele alınmış, böylelikle kararın hukuki meşruiyeti tespit edilmeye, iktidarın kararı meşrulaştırma araçlarına bakılarak kararın alınmasında etkili olan sebepler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda kararın anayasaya uygunluğu tartışması, muhalefet ve iktidarın konuya dair görüşleri ve ileri sürdükleri argümanlar incelenmiştir.

Gerek iktidar, gerekse de muhalefet geç de olsa Aralık 1950 tarihinde TBMM'nde konuya dair görüşlerini açıklama ve tartışma imkânı bulduklarından, söz konusu değerlendirilmeler yapılırken en çok TBMM tutamaklarından yararlanılmıştır.

Kore'ye asker göndererek savaşa fiili olarak katılma kararı bir dizi kararlar zincirinin sonuncu halkasıdır. 25 Haziran 1950'de Kore'de savaşın başlaması ile Türkiye'nin savunma açığının belirgin bir şekilde ortaya çıkmış olmasıyla siyasi, ekonomik ve güvenlik politikaları bağlamında Batı ile tam entegrasyonu sağlama çabası zincirin ilk ve en önemli halkasını teşkil etmektedir.

Sürecin ilk evresi 30 Haziran'da BM Genel Sekreteri'ne gönderilen yanıt yazısının TBMM'nde okunması ve akabinde de muhalefetin tepkisidir; dolayısıyla bu evrede TBMM içi ve dışı muhalefetin ilk tepkisine de bakılmıştır.

3.1. Kararın Alınış Süreci

Kore'de gerilimin tırmandığı ve savaşı zorlayan şartların geliştiği süreçte Türkiye'de 27 yıllık tek - parti iktidarının sona erdiği bir seçim yapılmış, Kore Savaşı'nın başlangıcı ile DP'nin iktidarı devralması arasında bir aydan biraz fazla bir zaman geçmiştir. DP Kore krizini bir anlamda kucağında bulmuştur.

14 Mayıs 1950 seçim sonuçlarına göre DP 4.241.393 oyla (%53,3) 408, CHP 3.176.561 oyla (%39,9) oyla 69, Millet Partisi (MP) 250.414 oyla (%3,1) 1 milletvekilini TBMM'ne sokarken, 383.282 oyla (bir kısmı DP listesinden) 9 bağımsız aday Meclis'e girmiştir.[214]

Başbakan Adnan Menderes, 22 Mayıs'ta I. Menderes Hükümeti'nin (22 Mayıs 1950 - 8 Mart 1951) Bakanlar Kurulu'nu, 29 Mayıs'ta da TBMM'nde hükümet programını açıklamıştır. Başbakan Hükümet'in dış politikasını şu cümlelerle ilan etmiştir:[215]

> ... dış siyâsetimiz hakkında fazla bir şey söylemeye ve Birleşmiş Milletler idealine olan samimi bağlılığımızı tekrara lüzum görmüyoruz. Ananevi İngiliz ve Fransız ittifakına ve Birleşik Amerika ile en sıkı dostluk ve işbirliğine dayanan, dostluklarına daima sadık kalan, uzak yakın ve büyük küçük bütün milletlerin istiklâl ve toprak bütünlüklerine her zaman hürmetkâr olan dış siyâsetimizin sulhçü mahiyeti bütün dünyaca malumdur… demokrasi cephesi ve cihan sulhü için… Truman doktrini ve Marshall yardımıyla bu sulhçü siyasetimizi desteklediğinden dolayı kendisine milletçe samimi şükran hisleri beslediğimiz büyük dostumuz Birleşik Amerika ile ve büyük müttefiklerimiz İngiltere ve Fransa ile siyâsi, iktisâdi kültürel münasebetlerimizi, samimiyet ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir….

Başbakan, ABD'nin yardımları konusunda aynı konuşmada şunları söylemiştir: "Büyük dostumuz Birleşik Amerika'nın askeri sahadaki maddi ve teknik yardımlarından, aynı zihniyet ve anlayışla daha geniş mikyasta ve daha süratle istifadeler temini tahakkuk ettirmeye çalışacağız".[216]

Menderes tarafından 30 Mart 1951'de ilan edilen II. Hükümet'in dış politika görüşleri de birincisi ile aynıdır, onun programını TBMM'nde açıklarken de ABD'den yine "büyük dost" olarak bahsetmiş, yardımların önemini ve İngiltere ve Fransa ile olan mevcut ittifakın da devam ettirileceğini vurgulamıştır.[217] Dış politikada Batı ile müttefik olmaya, özellikle de ABD'ne önemli bir vurgu olduğu görülmektedir, aynı zamanda askeri alanda ABD yardımlarına da güçlü bir vurgu yapılmıştır. Hükümetin Kore sorunu ile ilgili politikasını da bu ilan edilen dış politikanın bir parçası olarak görmek gerekir.

---

[214] Serhan Yücel, **Demokrat Parti**, (İstanbul: Ülke Yayınları, 2001), 79
[215] İ. Neziroğlu, T. Yılmaz (haz.), **Hükümetler ve Programları – Genel Kurul Görüşmeleri (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**, c. 1, (Ankara: TBMM Yayınları, 2013), 739
[216] İ. Neziroğlu, T. Yılmaz (haz.), **Hükümetler ve Programları – Genel Kurul Görüşmeleri (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**, c. 2, (Ankara: TBMM Yayınları, 2013), 760
[217] Neziroğlu, Yılmaz, **age**, c. 2, 923

DP Parti iktidara geldiğinde Kıbrıs'ta Ortodoks Kilise'nin tertiplediği bir Enosis pilebisiti 15-22 Ocak 1950 tarihinde yapılmış, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı istenmiştir. 20 Haziran 1950'de selefi Sadak gibi Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü de DP Meclis Grubu'nda kamuoyunun hassas olduğu bu konuda ''Kıbrıs meselesi diye şimdilik resmi bir mesele (olarak) bizim ittilaımızda değildir. Çünkü Yunan Hükümeti de resmen Kıbrıs Meselesi ile meşgul olmamaktadır. Binaenaleyh hariciyemiz de böyle bir hadisenin mevcudiyetinden resmen haberdar değildir"[218] açıklamasını yapmıştır. Bu tarihlerde hükümetin en büyük dış politika amacı NATO'ya girebilmek için Yunanistan ile ilişkilerinin bozulmaması arzusu olmuştur. Böylelikle Türkiye dahil olmayı umduğu Batı sistemi içinde sorun çıkarmayacağını da ilan etmiştir.

Kore'ye asker gönderme kararı uzun istişareler sonucu, muhalefete danışarak, bürokratik süreçler işletilerek alınmamıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Menderes ve Dışişleri Bakanı Köprülü'nün ortaklaşa aldıkları bir karar olarak görünse de asıl karar vericiler Bayar ve Menderes'tir; bu iki lidere Dışişleri'nin önemli bürokratları Washington Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin ve BM Daimi Temsilcisi Selim Sarper de destek vermişlerdir. Askeri bürokrasi de karara tam destek vermiştir.

İktidarın Kore politikasında üç önemli evreden söz etmek mümkündür: İlki 25 Haziran'da BM Genel Sekreteri'nin bilgilendirme telgrafı ile başlayan ve 25 Eylül'de Kore'ye Türk Tugayı'nın hareket etmesine kadar olan süreçtir. İkincisi 25 Eylül'den Kunuri muharebelerinin yaşandığı ve ağır kayıpların verildiği Kasım ayını da içine alan ve 11 Aralık'ta TBMM'de Kore'ye asker gönderme kararının da tartışıldığı, güven oylamasına kadar olan süreçtir. Üçüncü evre ise Kore'de savaşın 38. enlemde tıkandığı Ocak 1951 tarihinden itibaren başlayan unutulma sürecidir. Karara ilişkin uyarı ve çekinceler ikinci evrede yapılsa da çok geç kalınmış ve artık eyleme dökülmüş olduğundan hiçbir etki yaratmamıştır.

14 Mayıs 1950'de DP'nin iktidara gelmesinden kısa süre sonra, 25 Haziran'da Kore Savaşı çıkmıştır. Bu tarihten bir ay sonra da 25 Temmuz 1950'de Kore'ye asker gönderme kararı alınarak 8.000 km uzakta, vatandaşlarının adını dahi bilmediği bir ülkeye savaşmak için asker gönderilmesi ile yürütülmeye başlanan "aktif dış politika" köklü değişiklikleri de beraberinde getirmiştir.

[218] Şükrü S. Gürel, **Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika**, c. I, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1984, 72, 74; **Cumhuriyet Gazetesi**, 21 Haziran 1950; **Zafer Gazetesi**, 21 Haziran 1950; **Demokrat Parti Meclis Grubu Gizli Müzakere Zabıtları**, Dönem: IX, Cilt:3, 20 Haziran 1950, 34.

28 Haziran 1950'de, BM Genel Sekreteri Norveçli Trygve Lie'nin, Güvenlik Konseyi'nin 25 ve 27 Haziran 1950 tarihli (Barış İçin Birlik) tavsiye kararları[219] kapsamında üye ülkelerden "Kore'ye yapılabilecek olan yardımın mahiyetinin belirtilmesi isteği" Türkiye'ye ulaşmıştır. BM Genel Kurulu tarafından 25 Haziran 1950 tarihinde alınan ve 27 Haziran'da Türkiye'ye gönderilen karar metni şu şekildedir;[220]

> Dışişleri Bakanlığına
> Emniyet Konseyinin 25 Haziran 1950 tarihli ve 473 sayılı toplantısında almış olduğu kararın metnini bildirmekle şeref duyarım: Genel Kurulun 21 Ekim 1949 tarihli kararına atfen Emniyet Konseyinin, Kore Cumhuriyeti Hükümetinin kanuni şekilde kurulmuş ve Birleşmiş Milletler Kore Muvakkat Komisyonunun kontrol ve memuriyet havzası altında bulunan ve Kore ahalisinin meskûn bulunduğu bölgelerde, fiilî kontrol ve hâkimiyeti haiz bir Hükümet olarak tanıdığına,
> Bu Hükümetin Birleşmiş Milletler Muvakkat Komisyonunun nezareti altında Kore'nin o kısım ahalisinin serbest ve meşru seçimlere dayanarak kurulmuş yegâne Hükümet olduğuna,
> Âza devletlerin, Kore'nin mutlak istiklâlini ve birliğini meydana getirmek için Birleşmiş Milletlerin başarmak istediği neticelere karşı tevessül edilecek hareketlerden doğacak neticeler hakkındaki Genel Kurulun 12 Aralık 1948 ve 21 Ekim 1949 tarihli kararlarında beyan olunan mütalâatın Birleşmiş Milletler Kore Komisyonunun raporunda zikredilmiş olduğu ve durumun Kore Cumhuriyeti ve Kore ahalisinin emniyet ve selâmetini tehlikeye koyduğuna ve Kore' deki karışıklığın askerî muhasemata yol açabileceğini ve Kore Cumhuriyetinin Şimali-Kore Cumhuriyetleri tarafından silâhlı bir taarruza mâruz kaldığını derin bir endişe ile kaydederek bu hareketin sulhu ihlâl ettiğine karar verildiğinden,
> 1. Askerî harekâtın derhal durdurulması ile Şimali-Kore askerî kuvvetlerinin derhal 38 inci arz dairesine çekilmelerini Şimali-Kore makamlarından talep eder.
> A) Tavsiyelerin en kısa bir zamanda Şimali-Kore makamlarına tebliğini,
> B) Şimali-Kore kuvvetlerinin 38 inci arz dairesine çekilip çekilmediklerinin müşahedesini:
> C) Bu kararın tatbik edilip edilmediğinin iş'arını Birleşmiş Milletler Kore Komisyonundan:
> 2. - Bu kararın tatbiki için Birleşmiş Milletlere her türlü yardımda bulunulmasını ve Şimali-Kore makamlarına ise yardımda bulunmaktan kaçınılmalarını bütün âza Devletlerden talep eder.
>
> Trygve Lie
> Kâtibi Umumi

Bu gelişmenin ardından BM Genel Sekreteri'nin yapılacak yardımın şeklinin belirtilmesini istediği telgraf ulaşmıştır;[221]

> Dışişleri Bakanlığına
> Ankara
> Emniyet Konseyinin 474 üncü toplantısında ittihaz ettiği aşağıdaki kararı bildirmekle şeref duyarım.
> Emniyet Konseyi,
> Şimali-Kore kuvvetlerinin Cenubî-Kore Cumhuriyetlerine silâhlı taarruzları sulha karşı bir tecavüz teşkil ettiğine karar verdikten.
> Muhasematın derhal durdurulmasına karar verdikten.
> Silâhlı kuvvetlerini 38 inci arz dairesinin Şimaline çekmelerini Şimali- Kore makamlarından istedikten.

---

[219] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Toplantı 15, c. 1 (30 Haziran 1950): 311
[220], **age**, (30 Haziran 1950): 311-312
[221] **age**, (30 Haziran 1950): 312–313.

> Birleşmiş Milletler Kore Komisyonunun raporundan. Şimali-Kore makamlarının muhasemata nihayet vermediklerini ve kuvvetlerini 38 nci arz dairesinin Şimaline çekmediklerini ve Devletlerarası sulh ve emniyetin yeniden teessüsü için acele askerî tedbirler ittihazının şart olduğunu anladıktan
> Sulh ve emniyetin temini zımnında gereken adımların atılmasını rica eden Kore Cumhuriyetinin talebini nazara aldıktan
> Sonra:
> Silâhlı tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletlerarası sulhu ve emniyeti tekrar tesis etmek için Birleşmiş Milletler teşkilâtı âzası olan Devletlerin Kore Cumhuriyetine gereken yardımı sağlamalarını tavsiye eder.
>
> Trygve Lie — Umumî kâtip
> Monsieur Trygve Lie Birleşmiş Milletler Umumî Kâtibi
> New — York

Dışişleri Bakanı Köprülü ertesi gün, 29 Haziran'da Hükümeti adına BM Genel Sekreteri Trygve Lie'ye, yanıt vermiştir:[222]

> Bay Tryge Lie;
> Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Kâtibi Umumisi
> Lake Success
> Birleşmiş Milletler Konseyinin Kore'deki elim hâdiselerle ilgili olarak yapmış olduğu teşebbüsleri bozulan barışın iadesini ve açıkça tecavüze uğramış bir Devletin egemenlik haklarının korunmasını sağlıyacak ve bu suretle dünya sulhunun ve milletler güvenliğinin kuvvetlenmesine en müessir bir surette hizmet edecek bir kararın ifadesi addeden Hükümetim adına ve 28.VI.1950 tarihli 8755 sayılı telgrafınızın ihtiva ettiği tavsiyeye cevap olarak zatı devletlerine Türkiye Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletler Kurulunda bir üye olmak sıfatiyle deruhde eylemiş bulunduğu taahhütleri şart hükümleri dâhilinde ve âzami samimiyetle yerine getirmeye amade olduğunu bildirmeye müsâraat eder ve bu vesile ile derin saygılarımı sunarım.

Hükümet'in ilk tepkisinde, BM Genel Sekreteri'nin yardım tavsiyesini içeren telgrafına kısa yanıt yazısında dünya sulhunun korunması için "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin BM şartından doğan sorumluluklarına sadık" olduğu belirtilmekle yetinilmiş, ancak askeri bir yardım yapılabileceğinin sinyalini üstü örtülü şekilde vermiştir. Genel Sekretere gönderilen telgraftan bir gün sonra, 30 Haziran'da, DP İzmir Milletvekili Cihat Baban TBMM'nde "Türkiye Cumhuriyeti'nin, bu silâhlı ihtilâf muvacehesindeki tutumu ve takip etmekte olduğu hareket hattının neden ibaret olduğunu" Dışişleri Bakanı'nın açıklamasını istemiştir.[223] Bakan, BM'nin 473 sayılı kararını ve 25 ve 27 Haziran tarihli telgraflara Hükümetin verdiği cevabı TBMM'nde okuduğu konuşmasında aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:[224]

> Arkadaşlar; malûmunuzdur ki, dış siyasette Birleşmiş Milletler şartına bütün kuvvet ve samimiyetiyle iştirak bizim için sarsılmaz bir esas teşkil eder. Bu şartın men'i ve ruhu dâhilinde, yani yeryüzünde sulhu ve emniyeti müdafaa, taarruza karşı mukavemet ve bütün milletlerin istiklâllerine, toprak bütünlüklerine riayet, bütün insanlığın saadetini, refahını temin, takip edegeldiğimiz haricî siyasetin esasıdır. Birleşik Amerika ile çok sıkı ve samimî iş birliğimiz, İngiltere ve Fransa ile mevcut ittifakımız, bu esaslar

---

[222] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Toplantı 15, c. 1, (30 Haziran 1950): 312; **Cumhuriyet Gazetesi**, 1 Temmuz 1950, 3; **Hürriyet Gazetesi**, 1 Temmuz 1950, 7; **Ayın Tarihi Dergisi,** "Temmuz 1950", http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-07-26, [Aralık 2017]

[223] "Konseyin Kore'ye dair kararını destekliyoruz", **Cumhuriyet Gazetesi**, 1 Temmuz 1950, 1.

[224] **age**, (30 Haziran 1950): 312

> dairesinde yeryüzünde sulhun istikrarına hizmet eden bu açık, sarih, dürüst siyasetimizin icabıdır. Bu son vaziyet karşısında, yani tecavüz karşısında eğer Birleşmiş Milletler derhal fiilî bir harekete geçmiş olmasaydı ve eğer emrivakii kabul etmek vaziyetinde kalsaydı, bu, yalnız bu bölge için değil dünyanın bütün bölgeleri için de yeni şuriş ve emniyetsizlik membaı olacak ve dünya sulhu temelinden sarsılacaktı. Bundan dolayı, Birleşmiş Milletlerin bu kararını tatbik hususunda bütün kuvvetlerini derhal harekete geçiren ve dünya sulhunu muhafaza hususunda derhal fiilî harekete geçen Birleşik Amerika Hükümetinin hareketini büyük bir memnuniyetle karşılamak, sulhsever bütün milletlerin vazifesidir; tecavüzün tamamen hukuk dışı olduğuna inanan bütün Demokrat milletlerin vazifesidir.
> İşte bendeniz, bütün memleket, bütün millet iradesinin âdeta müşterek bir ifadesi olan bu esaslara uygun olarak muhsematın başladığı günden itibaren, muhtelif Amerikan ajanslarına yaptığım beyanlarla bu noktai nazarımızı esasen belirtmiş bulunuyordum.

BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı karar ile talep ettiği yardım konusu bu şekilde TBMM gündemine getirilmiş ve Dışişleri Bakanı Köprülü TBMM'ne bilgi sunmuştur.

Bu ilk açıklamalarla Kuzey Kore'nin saldırısından dolayı hem BM hem de ABD ile askeri desteği de kapsayacak "sınırsız bir dayanışma" içinde olunacağı, hatta açıkça ABD'nin Kuzey Kore'ye karşı BM çatısı altında askeri müdahalesine dâhil olunacağı ilan edilmiştir. Dışişleri Bakanı, TBMM'ndeki konuşmasında milletlerin toprak bütünlükleri, insanlığın saadeti, ABD ile sıkı işbirliği sayesinde dünya sulhunun korunmasından bahsetmiş ve dünyanın bütün bölgeleri için yeni bir tehlike vurgusu yapmış, Kore'deki duruma müdahalesinden ötürü ABD'ni kutlamıştır. Bakan'ın açıklamasında yer alan sorumlulukların yerine getirileceği hususuna Hükümet o kadar yüksek bir değer atfetmiştir ki adeta bundan sonraki muhtemel krizlerde ve sıcak çatışmalarda da benzer bir "sınırsız destek" verileceği sözü üstü örtülü biçimde ifade edilmiş, Türkiye'nin geleceğini ipotek altına alacak bir durum yaratılmıştır. Dikkati çeken önemli bir husus askeri anlamda da olsa "herhangi bir risk"in bu ilk evrede düşünülmemiş olmasıdır. Bir başka deyişle bu ilk evrede henüz daha yakın bir Sovyet tehlikesi gündeme getirilmemiş, Kore'deki savaş bu "yakın tehlike" ile doğrudan ilişkilendirilmemiştir.

Yukarıdaki telgraf 30 Haziran'da Meclis'te okunduğunda alkışlarla karşılanmış, İzmir Milletvekili Ekrem Hayri Üstündağ'ın öncülük ettiği ve sekiz milletvekilinin imzası bulunan "Hükümet'in Birleşmiş Milletler esprisi dâhilindeki sulh anlayışını" Meclis'in tasvip ettiğine ait önerge de oybirliği ve alkışlarla kabul edilmiştir.[225] Daha sonra bu kısa bilgilendirme ve Üstündağ'ın önergesinin kabulü Hükümet tarafından TBMM'nde Kore'ye asker gönderme kararının tartışılmış olduğu, TBMM'nin de Hükümet'e yetki verdiği şeklinde sunulacaktır. Meclis bir milli birlik gösterisinde bulunmuş ancak o sırada TBMM'nde hiç kimse henüz daha işin Kore'ye asker göndermeye kadar gideceğini düşünmemiş, sorumlulukların ne olduğu konusunda da görüş beyan edilmemiştir.

[225] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Toplantı 15, c. 1 (30 Haziran 1950): 312

Muhalefetin ilk tepkisini *Akşam Gazetesi*'ndeki başyazısında CHP döneminin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak vermiştir. Sadak, "Türkiye'den Kore'ye ciddi bir yardımı kimse aklına getiremez. Buna maddeten imkân yoktur. Türkiye bir tecavüze uğrarsa Kore'ye yardım etmiş diye hiç kimse bizim yardımımıza gelmez"[226] cümlesi ile Türkiye'nin gücünün ötesinde bir yardım, askeri bir destek sağlayamayacağını vurgulamıştır. Görüldüğü gibi muhalefet de ilk evrede Kore'ye (askeri) yardımla Türkiye'ye yönelik yakın bir tehdidi ilişkilendirmemiştir.

1 Temmuz'da da BM Genel Sekreteri Türkiye'den yapacağı yardımın şeklini bildirmesini istemiştir:[227]

> Dışişleri Bakanlığı
> Ankara
> Emniyet Konseyinin 27 Haziran 1950 tarihli 474 üncü toplantısında ittihaz etmiş olduğu karar üzerine nazarı dikkatinizi çekmek isterim. Bu karar, Cenubi Koreye vaki silahlı tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletlerarası sulh emniyeti tekrar tesis etmek için gereken yardımın Kore cumhuriyetine sağlanmasını Birleşmiş Milletler üyesi devletlere tavsiye etmektedir.
> Hükümetiniz yardımda bulunmak durumunda olduğu takdirde, işbu yardımın şekli hakkında bana en kısa müddet içinde bir cevap verebilirseniz kararın tatbiki kolaylaşmış olur. Vereceğiniz cevabı emniyet konseyine, Kore cumhuriyetine bildireceğim.

Genel Sekretere Dışişleri Bakanı Köprülü aşağıdaki cevabı vermiştir:

> 1 Temmuz 1950 tarihli telgrafları cevabıdır. 29 Haziranda bildirmekle müşerref olduğum üzere Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Birleşmiş Milletler şartından mütevellit taahhütlerine sadıktır. Binaenaleyh Türkiye Hükümeti Güvenlik Konseyinin bu hususta alacağı kararlara tevfiki harekete ve konseyle temasa gelmeğe hazırdır.
> Profesör Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı

Meclis'in tatile girmesinden dolayı konu bu bilgilendirme dışında Meclis'te tartışılamamış, Meclis'in yeniden toplantıya çağrılarak konunun tartışılması da iktidar tarafından arzu edilmemiş, bu yöndeki çabalara destek verilmemiştir. Ancak daha karar henüz resmi bir hüviyete de bürünmemiştir.

Bu dönemde iktidarın algısını dönemin gazeteleri şu şekilde yansıtmışlardır: "Kuzey Kore'nin saldırısı ABD için bir anlamda yeni bir Pearl Harbour'dur, küresel hayati çıkarları söz konusudur, bölgede ciddi bir sıcak çatışma yaşanması muhtemeldir".[228] "Artan bir savaş ihtimali şüphesiz ki TSK'nın güçlendirilmesini gerektirmektedir ve bunun için de ABD'nin Kore tecrübesinden dersler çıkartarak önemli müttefiki Türkiye'nin ordusunun modernizasyonuna yardım etmesi bölgedeki dengeler

---

[226] Metin Toker, **Demokrasinin İsmet Paşalı Yılları - DP'nin Altın Yılları 1950 – 54**, 2. bs. (İstanbul: Bilgi Yayınevi, (1991), 77 - 78
[227] "Kore meselesi hakkında Köprülü ve Trigve Lie arasında telgraflar", **Zafer Gazetesi**, 3 Temmuz 1950, 1
[228] **Milliyet Gazetesi**, 29 Haziran 1950, 1.

açısından hayatidir".[229] "BM'in Kore siyaseti başarılı olmak ve Sovyet Rusya siyaseten mağlup edilmek zorundadır, başarısızlık halinde Kore'deki gelişmelerin benzeri İran, Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'da gerçekleşebilir".[230] Hem hükümet hem de muhalefetin yapmadığını basın yaparak Sovyetlerden Türkiye'ye yakın gelecekte gelmesi olası "yakın tehlike" ile Kore'deki savaşı ilişkilendirmiştir.

Daha sonra Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes ve Dışişleri Bakanı Köprülü kararın alındığının ilan edildiği 25 Temmuz tarihine kadar, kararın alındığı 18 Temmuz'da Yalova'da yapılan toplantının öncesinde ve sonrasında ABD'li yetkililer de dâhil önemli görüşmeler yapmışlardır.

Bu görüşmelerden ilki Dışişleri Bakanı Köprülü'nün Hükümet adına BM Genel Sekreteri'ne yanıt vermesinden ve TBMM'ni bilgilendirmesinden önce yapılmıştır. Görüşme, 1947'den beri Ankara'da "Amerika Kara Kuvvetleri Türkiye'ye Yardım Kurulu'nun (*The United States Army Group* - TUSAG) başında bulunan Horace L. McBride'ın 25 Haziran'da Kore'de savaşın başlamasından sadece üç gün sonra 28 Haziran'da, Dışişleri Bakanı Köprülü tarafından Dışişleri Bakanlığı'na davet edilmesiyle gerçekleşmiştir. Dışişleri Bakanlığı müsteşarının da hazır bulunduğu görüşmede TSK'nın durumu, eksiklerinin giderilmesi için yapılması gerekenler ve Kore'deki gelişmeler değerlendirilmiştir.[231] Sıcak çatışmaya dönmüş olan bir uluslararası krizin yaşandığı süreçte böyle bir görüşmenin yapılması ve TSK'nın "gücü"nün tartışılması, görüşmenin amacının ABD'nin Kore'ye hangi boyutta müdahalede bulunacağını ve Türkiye'den askeri anlamda bir talebinin söz konusu olup olmayacağını anlamaya çalışmak olduğu kanaatini uyandırmıştır.

Dışişleri Bakanı Köprülü, gelişmeleri, Sovyetlerin siyasi bir hareketi olmakla birlikte dünya çapında bir Sovyet askeri harekâtının parçası olarak görmediğini belirtmiş ve McBride'a ilk olarak Kore'deki gelişmelere verilecek tepkinin ne olduğunu sormuştur. Köprülü, ABD'nin gösterdiği tepki yüzünden Sovyetlerin bir askeri harekâta doğrudan katılamayacaklarını düşündüğünü, bir küresel çatışmaya karar verdikleri takdirde Kore gibi uzak ve önemsiz bir bölgeden harekete geçmeyeceklerini, bu konuda sürpriz yapma şanslarını da kaybettiklerini eklemiştir. ABD'nin muhtemel

---

[229] **Cumhuriyet Gazetesi**, 30 Haziran 1950, 1; **Ayın Tarihi Dergisi**, (Haziran 1950), http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-06-04, [Aralık 2017]

[230] "Kore Harbinde tek çıkar yol", **Cumhuriyet Gazetesi**, 21 Temmuz 1950, 3; **Ayın Tarihi Dergisi**, (Temmuz 1950), http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-07-04, [Aralık 2017]

[231] **FRUS, Vol. V, 28 June 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey,: 1275 –1277, http://images.library.wisc.edu /FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus. frus1950v05.i0016.pdf, [Aralık 2017]; "Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/d712, [Aralık 2017]

saldırı karşısında uyarılmış olduğunu vurgulayan Köprülü ayrıca ABD'nin almış olduğu karşı tedbirlerden memnuniyetini dile getirmiştir. McBride bu durumda Türk Hükümeti'nin hangi adımlar atacağını sormuş, Köprülü, Kore'de çatışmayı ilk öğrendiği anda derhal Hükümetini bilgilendirdiğini, Genelkurmayı da bilgilendirerek gerekli tüm tedbirlerin alınmasını istediğini vurgulamıştır. McBride, görüşmeden Türk yetkililerin Kore'deki gelişmeleri bölgesel mesele olarak gördüklerini, sınırlı kalacağı ve Kore'nin ötesine sıçramayacağı görüşünde oldukları sonucunu çıkartmıştır.

Köprülü, darbe (söylentisi) yapılacağı gerekçesi ile 6 Haziran'da TSK kademesindeki son değişikliklerden sonra Amerikan Misyonu ve Genelkurmay Başkanlığı arasındaki işbirliğinin iyileşip iyileşmediğini, daha da gelişip gelişmediğini de sormuş, personelin değişmesi ve görevden alınanlar yerine yenilerin atanması nedeniyle Amerikan Misyonu ve Genelkurmay Başkanlığı arasındaki çalışmalarda yavaşlama olduğu bilgisi alındığını belirtmiştir. McBride, Mehmet Nuri Yamut'un Genel Kurmay Başkanlığı'na atanmasından büyük memnuniyet duyduklarını belirtmiş, eskiye oranla çok daha iyi işbirliği içinde olunacağından emin olduğunu söylemiştir.

Bakan, McBride'dan TSK'nın içinde bulunduğu genel şartlar ve "bilinen" eksikliklerini gidermek için yapılan düzeltmeler hakkındaki izlenimlerini de öğrenmek istemiştir. McBride, Türk Ordusu'ndaki şartların endişe verici olduğu düşüncesini şu cümle ile açıklamıştır: "(Türk Silahlı Kuvvetleri'nde) durum kaygı vericidir, zira Türk Ordusu'nda görev yerine intikal edip muharebede varlık gösterecek tek bir birlik yoktur". Konuşmasının devamında, TSK'nde personel sayısının yetersiz olduğunu, mevcutların da verimli bir şekilde kullanılmadığını, savaş halinde katkısı olmayacak bazı birliklerin kaldırılması gerektiğini ve Amerikan yardımı ile verilen modern silahları kullanabilecek şekilde eğitim verilmesini önermiş, ayrıca birliklerin yerinde teftiş edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir.

Dışişleri Bakanı bu görüşlere katıldığını, mevcut sorunların bazılarını düzeltmeye çalıştıklarını, Başbakan ve Genelkurmay Başkanı'yla görüşerek söz konusu eksiklerin giderilmesi ve harcamaların da azaltılması için hemen harekete geçileceğini belirtmiştir.

Bakan'ın Sovyetlerin yapabileceklerine dair söyledikleri dikkate değerdir: savaşın Kore ile sınırlı kalacağı, Sovyetlerin doğrudan müdahil olmayacağı ve savaşın Kore'de patlak vermesinin Sovyetlerin küresel çapta bir çatışma başlatmak niyetinde olmadıklarını gösterdiğini açıkça ifade etmiştir. Yani diğer bir deyişle Dışişleri Bakanı Köprülü'ye göre Sovyetler Birliği'nden kaynaklanacak bir (yakın) tehdit hem Türkiye'ye yönelik hem de dünya çapında neredeyse yok denecek kadardır.

Bu görüşmeden Hükümet'in Kore Savaşı'nı algılamasının rasyonel olduğu, uluslararası durum hakkında bilgisiz, cahil ya da deneyimsiz olmadıkları sonucuna ulaşmak mümkündür.[232] Ama aynı zamanda Köprülü'nün bu sözleri, Kore'ye asker gönderme kararını daha sonra meşrulaştırırken kullanılan "Sovyetlerden kaynaklanan güvenlik tehdidi" içerikli argümanların da geçersiz olduğunun kanıtıdır. Ancak sürecin akışında da görülebileceği gibi Hükümetin en önemli argümanları "Sovyet tehdidi", "beynelmilel komünizm tehlikesi" ve "bir 3. Dünya Savaşı çıkma tehlikesi" olacaktır. Bu da söz konusu tehditler kullanılarak belirli amaçlara ulaşmak için kamuoyunda farklı bir algı oluşturulmaya çalışıldığını göstermektedir.

Ancak Köprülü yine aynı gün 28 Haziran'da ABD Büyükelçisi George Wadsworth'a biraz farklı konuşarak şunları söylemiştir: 'Hükümetinizin yaptıkları konusunda hemfikiriz. BM'de yapılanlar yapılması gereken tek şeydi. Bunu herhangi bir şekilde destekleyeceğiz".[233]

McBride'ın özellikle TSK hakkındaki görüşleri Cumhurbaşkanı Bayar'ı kaygılandıracak, bundan dolayı 18 Temmuz'da Yalova'da bir toplantı yapılacaktır. Bir müşterek askeri harekâta iştirak edecek düzeyde askeri kapasiteye sahip olmayan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bu durumu dikkate alınmaksızın Yalova'daki karar toplantısından yaklaşık bir hafta sonra hazırlıklara başlanmıştır. McBride'ın TSK hakkındaki olumsuz görüşlerini adeta yalanlamak istercesine 14 Temmuz'da yapılan Donanma Tatbikatı[234] ile Türkiye'nin askeri gücü gösterilmek istenmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar, "Ordumuz güvenli ellerdedir. Donanmamız ve silahlı kuvvetlerimizin tensik ve takviyesi yolunda gayretler sarfedileceğine eminim" açıklaması yapmıştır. Tatbikat sonrasında Hava Kuvvetleri de İstanbul semalarında Bayar'a saygı uçuşu gerçekleştirmiştir.[235]

Bir diğer önemli görüşme, iktidara destek veren *Vatan Gazetesi* sahibi ve yazarı Ahmet Emin Yalman ile Başbakan Menderes arasında geçmiştir. 18 Temmuz'da Yalova'da yapılacak toplantıya İstanbul'dan gidiş yolunda, Türkiye'nin ABD Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin ve BM Daimi Temsilcisi Selim Sarper ile de görüşülmüştür. Erkin ve Sarper ile yapılan görüşmede Cumhurbaşkanı Bayar ve Meclis Başkanı Koraltan da bulunmuştur. En önemli görüşmeler karardan kısa süre önce 22, 23 ve 24 Temmuz tarihlerinde, ABD Büyükelçisi Wadsworth ile yapılmıştır.

---

[232] A. Akıner Ata, **Forgotten Consequences - The Impact of the Korean War on the Influence of the Military in Turkish Politics and Society**, (Paperback, 2009), 71,
[233] FRUS**, age**, 1275–1277 (3 numaralı dipnot), [Aralık 2017]
[234] "Donanma tatbikatı başladı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 14 Temmuz 1950, 1.
[235] "İstanbul dün Celal Bayarı tezahüratla karşıladı - Donanmamızın yaptığı tatbikat çok güzel oldu**" Cumhuriyet Gazetesi**, 16 Temmuz 1950, 1.; "C. Bayarın Donanmamıza Mesajı", **Zafer Gazetesi**, 16 Temmuz 1950, 1.

Karardan sonra 29 ve 30 Temmuz'da hem Dışişleri Bakanı hem de Başbakan Wadsworth ile yeniden görüşmüşlerdir.

Muhtemelen kararın alındığı Yalova toplantısından (18 Temmuz) sonra ve karar kamuoyuna açıklanmadan (25 Temmuz) önce basının desteğini almayı ve mümkün olduğu kadar manipüle etmeyi uygun gören Başbakan Menderes, Yalman'ı çağırarak, kararın meşruiyetini halka anlatmak konusunda yardımını talep etmiştir. Yalman, yanında Dışişleri Bakanı Köprülü'nün de olduğu bir ortamda Başbakan'ın kendisine;[236]

> Memleket hesabına çok mühim bir karar vermek durumundayız. Bunu önceden bilmeni ve beklenen hücumlara karşı bizi anlayışla desteklemeni istiyoruz. Birleşmiş Milletler adına Kore'de kızıl kuvvetlere karşı ortak bir cephe kurmak üzere Amerika'nın hür milletlere bir çağrısı var. Ortak güvenlik ruhunu yürütmek ve itibarımızı yükseltmek bakımından bu, bizim hesabımıza yaman bir fırsattır. NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir. İngiltere ve diğer milletler bunu baştan savma karşılarlar ve suya düşürürlerse, fırsat bizim için de, hür dünya için de elden gider. İşte bu sebeple herkesten evvel çağrıya olumlu bir cevap vermek ve diğer milletleri olmuş, bitmiş bir durum karşısında bırakmak istiyoruz. O zaman İngiltere ve diğer devletler bize uymaktan kaçınamazlar, biz oraya bir Türk Birliği gönderince, onlar da Kore savaşına canla başla katılmak zorunda kalırlar. Fakat işin içinde Türk askerini yurt dışına göndermek davası olması dolayısıyla Meclis kararı almaya kalkışırsak, iş uzar, dedikoduların sonu gelmez. Bir saat bile kaybetmeden, sorumluluğu üzerimize alarak, karar vermek, kararı Birleşmiş Milletler'e ve Amerika'ya bildirmek zorundayız. Böylece hareket ettiğimiz takdirdeyse, her taraftan yanlış hükümlere varılacağı, yaygaralar kopacağı muhakkaktır. Bunlara karşı basında anlayışla cephe kurulmasına ihtiyaç vardır.

açıklamasını yaptığını, kendisinin de Başbakan'ın isteğini kavradığını belirtmektedir:

> Yeni iktidar büyük bir cesaretle ortaya atıldı. İngiltere'den evvel davranmak ve Meclis'e danışmamak suretiyle 26 Temmuz 1950'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine ve Amerika'ya olumlu kararını bildirdi. Yapılması düşünülen hareket Kore'ye 28'inci tümenden 4500 kişilik bir tugay gönderilmesiydi. Bu hamle, her tarafta iyi bir örnek etkisi yaptı. Bizden sonra İngiltere'yle beraber dört devlet derhal olumlu kararlara vardılar.

Başbakan Menderes'in bu görüşmede yaptığı "kızıl kuvvetlere karşı ortak bir cephe", "Amerika'nın hür milletlere bir çağrısı", "ortak güvenlik ruhu", "itibarımızı yükseltmek", "yaman bir fırsat", "NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir", "herkesten evvel çağrıya olumlu bir yanıt vermek ve diğer milletleri olmuş, bitmiş bir durum karşısında bırakmak", "Meclis kararı almaya kalkışırsak, iş uzar", "bir saat bile kaybetmemek" ve "basında cephe kurulması" vurguları dikkat çekicidir. Kore'ye asker gönderme kararı kamuoyu ile paylaşıldıktan sonra bu vurgular değişik şekillerde gündeme gelecektir. Görüldüğü gibi daha kararın kamuoyuna açıklanmasından önce kamuoyunda oluşacak tepkileri önlemek ve basın aracılığı ile kamuoyunun manipülasyonu yoluna gidilmiştir. Ancak görüşmede gündeme gelen en önemli konu TBMM'nde karar almanın uzun bir süreç gerektirdiği ve TBMM'nin

[236] Yalman, **age**, c. 2, (1997), 1536 - 1537

yok sayılacağının belirtilmesi olmuştur. Aynı zamanda Menderes'in iç politik kaygılarla da hareket ettiği, konu TBMM'ne yansıdığı takdirde ortaya çıkacak tartışmalarla asker gönderme kararının zora girebileceği ve hükümetin yıpranacağı endişesinde olduğu anlaşılmaktadır. Tartışmasız bir ortamda mümkün olduğunca acil bir şekilde kararı almak ve uygulamak amacı güdülmüştür. Bu durum aynı zamanda Başbakan'ın otokrat kişiliğinin de göstergesidir. Her ne kadar "hür ve demokrat milletlerle beraber hareket edilerek dünya sulhu" için böyle bir karar alındığı söylense de TBMM'nde ve kamuoyunda konunun tartışılmasına Demokrat Parti'nin Başkanı ve aynı zamanda Başbakan olan Menderes karşı olmuştur.

Temmuz ortalarında Kore'de çatışmalar Kuzey Kore lehine gelişmeler göstermiştir. Güney Kore'nin başkenti Seul'ü ele geçirdikten sonra süratle ilerleyen Kuzey Kore birlikleri Han Nehri'ni geçerek Güney Kore hatlarını yarmış, 15 Temmuz'da da Kum Nehri – Chongyu hattına ulaşmıştır. Kore'de durumun Kuzey Kore lehine gelişmesi üzerine, Genel Sekreter Trygve Lie 53 üye ülkeye askeri yardımda bulunmalarını talep eden telgraf göndermiştir. Bu telgraf üzerine 18 Temmuz'da Yalova'da Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında geniş katılımlı bir toplantı yapmaya karar verilmiştir. Söz konusu toplantı Kore'ye asker gönderme kararı öncesinde o tarihe kadar olan gelişmelerin değerlendirildiği, özellikle TSK'nın durumunun ele alındığı en önemli toplantı olmuştur.[237]

Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes ve Meclis Başkanı Koraltan'ın da hazır olduğu bir ortamda (Dolmabahçe'den Yalova'ya 18 Temmuz toplantısına giderken motorda) iki bürokratla yapılan görüşme de karara etki etmiştir.[238] Dolmabahçe'den önce Kadıköy Moda semtine uğranılmış ve Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Erkin motora alınmıştır. Başbakan Büyükelçi'ye henüz BM'nin polis gücünün oluşmadığını belirttikten sonra konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

> …ancak buna rağmen, barışa bağlı üyelerin gönderecekleri askeri birliklerle saldırıya mukabele etmek zorunluluğu doğduğu anlatılıyor ve halen Kore'de düşmana karşı döğüşen Amerikan ordusuna katılmak üzere, Türkiye'nin de uygun göreceği bir askeri kuvvet göndermesi telkin olunuyor.

Başbakan açıkça Hükümet üzerindeki ABD baskısından söz etmiş ve Erkin'den BM'e (ABD'ne) verilecek cevaba yönelik görüşlerini açıklamasını istemiştir. Büyükelçi, San Francisco Konferansı'na Türkiye'nin de katıldığını, "isteği" kabul etmek gerektiğini söylemiş ve "alınan kararda herhangi bir saldırıya Örgütün (BM), barışa bağlı ülkelerin koalisyonu ile mukabele taahhüdünün yer aldığını, ahitlerine daima bağlı bir millet olarak Türkiye'nin de imzasına riayetle yükümlü olduğu"

[237] "Yalova'daki dünkü mühim toplantı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 19 Temmuz 1950, 1, 3
[238] Erkin, **age**, 153 - 154

cevabını vermiştir. Erkin, kendisinin asker göndermekten yana olduğunu, karşısındakilerin (Menderes ve Bayar'ın) ise *"*henüz daha BM polis gücü teşkil edilmediğinden belirsiz bir orduya katılmak fikrinin aleyhinde olduklarını, göndermemekten yana olduklarını" vurgulaması karardaki rolünü abartma çabası içinde olduğu, kendi konumunu güçlendirmek istediği ve/veya kararın kendi telkinleri sonucu alındığını belirtme çabası olarak düşünülebilir. Çünkü asker gönderme kesinleşmemiş de olsa hükümet yetkilileri aksi bir görüş açıklamamışlar, aksine ABD'li yetkililerle yaptıkları görüşmelerde onlardan Türkiye'nin ne yapması gerektiğini sormuşlardır.

Başbakan Büyükelçi'ye, "bizim kendi ulusal hudutlarımız güçlü bir komşu tarafından tartışma ve tehdit konusu, o komşumuzun hoş gördüğü bir saldırıya biz karşı çıkacak olursak, bunu tahrik sayacak olan Sovyet Rusya'nın tepkisine uğramamız tehlikesini hiçe mi sayıyorsunuz?" sorusunu yöneltmiş, Büyükelçi de "Güney Kore'nin uğradığı saldırıya ilgisiz kalırsak, ileride …. komşumuzun saldırısına uğradığımız takdirde, kim bize yardıma gelir, kim yüzümüze bakar?*"* cevabını vermiştir. Bu yanıt üzerine Başbakan Cumhurbaşkanı'na dönerek "Büyükelçimizin görüşleri de tamamıyla bizim görüşlerimize uyuyor*"* demiştir. Büyükelçi, asker göndermekle ilgili olarak, birincisi kararın TBMM'den geçirilerek ulusal bir mahiyet almasının sağlanması, ikincisi de Kore'deki olayın örnek alınarak bir an önce uluslararası polis gücünün kurulmasının BM Genel Sekreteri'ne önerilmesi olan iki koşulun yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamış, hem Başbakan hem de Cumhurbaşkanı bu iki koşula olumlu yaklaşmışlardır.

Cumhurbaşkanı ve Başbakan Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi Sarper'in de görüşünü almak istemişler, Büyükada'ya uğrayarak onu da motora aldırtmışlardır. Başbakan'ın buradaki tavrı ilginçtir; Erkin ile yapılan görüşme yeterli gelmiştir ve Sarper'e "Bir iş hakkında sizinle de danışmak istiyorduk, Fakat Feridun Bey'le işi hallettik, siz beyhude rahatsız oldunuz" demesi üzerine konuyu merak eden Sarper'e de "iş" aktarılmış ve ondan "ben de kararınıza iştirak ediyorum, şu şartla ki, Amerika bizi derhal Atlantik Paktı'na kabul ettirsin*"* cevabını almışlardır. Erkin, Sarper'in şartına itiraz ettiğini, "bir görevin yerine getirilmesinin şarta ve tavize bağlanamayacağını", "ahdimizi" yerine getirmemiz gerektiğini, pakt ile ilgili çabaların da ayrıca yürütülmesini söylemiş ve Başbakan da Erkin'in düşüncesine katılmıştır. Görüşmeden anlaşıldığı kadarı ile Menderes kendi düşüncesini tek - parti döneminden kalma ve Türkiye'de Soğuk Savaş'ın inşacılarından olan Washington Büyükelçiliği ve BM Daimi Temsilciliği gibi önemli görevlerde bulunan iki bürokrata

onaylatmak istemiştir. Bu sıralarda kamuoyunda da Kore'ye yapılacak yardımın niteliği konusunda tartışmalar sürmüştür.

Yalova'da Cumhurbaşkanı Bayar'ın başkanlık ettiği toplantıya Başbakan Adnan Menderes, Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut, Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Muzaffer Göksenin, Deniz Kuvvetleri Komutanı Tümamiral Sadık Altıncan, Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanı Tümgeneral Yusuf Egeli'nin katılımıyla Başbakan Menderes'in köşkünde yapılmıştır. Kara ve hava kuvvetleri komutanları 6 saat süren[239] toplantının sonlarına doğru katılmışlardır.[240] Toplantının en önemli konusu 28 Haziran'da Dışişleri Bakanı Köprülü'nün Tümgeneral McBride ile görüşmesinden çıkan sonucun değerlendirilmesi olmuş, onun dile getirdiği kaygı verici durumun giderilmesine yönelik tedbirler görüşülmüştür.

Aslında, Köprülü tarafından hazırlıkları yapılan asker gönderme kararını Başbakan Menderes, bu toplantıdan çok önce vermiştir. Geniş katılımlı bu toplantıda basına açıklandığından farklı olarak, muhtemelen Kore'ye yapılacak yardımın niteliği görüşülmüş, askeri birlik gönderilmesine yönelik yapılması gerekenler masaya yatırılmıştır. Kore'ye bir savaş gücü gönderme kararının bu toplantıda kesinleştiğini iddia edenler olduğu gibi,[241] toplantıda bu yönde bir karar alınmadığı, karar alındığına dair bir belge – bilgi olmadığı kanaatinde olanlar da vardır.[242] Toplantı sonrası gazetecilerin soruları üzerine Başbakan Menderes "Silahlı Kuvvetlerimizin takviyesi ve tensiki hususunda alınacak yeni tedbirleri müzakere ettik. Yeni iktidar bu mevzuua büyük bir ehemmiyet atfetmektedir. Takdir edersiniz ki, dünya şartları ayrıca Milli Savunma meselelerinin ön plana alınmasını zaruri kılmaktadır" açıklamasında bulunmuştur.[243]

Yalova toplantısından sonra kararın alındığı 25 Temmuz tarihine kadar Türkiye'de bulunan ABD'li yetkililerle yapılan bir dizi görüşmenin ilki 20 Temmuz tarihinde ABD Büyükelçisi George Wadsworth ile gerçekleşmiştir. Büyükelçi Wadsworth,

---

239 "Yalova'daki dünkü mühim toplantı – Toplantıya askeri şefler de iştirak etti" **Zafer Gazetesi**, 18 Temmuz 1950, 1, 8

240 "Yalova'da yapılan dünkü toplantı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 19 Temmuz 1950, 1, 3

241 **Ulus Gazetesi**, 19 Temmuz 1950; Yusuf Turan Çetiner, **Turkey and the West - From Neutrality to Commitment**, (University Press of America, 2014), 291; L. Hilal Lale, "DP Hükümeti'nin Kore Savaşı'na Asker Gönderme Kararı Karşısında CHP Muhalefeti", **Kore Savaşı – Uzak savaşın Askerleri**, der. Mehmet Ali Tuğhan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 103

242 Serhat Güvenç, "Kore Savaşı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1950 - 1960", **Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri**, der. M. Ali Tuğtan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 85

243 "Yalova'da yapılan dünkü toplantı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 19 Temmuz 1950, 1, 3

Köprülü'nün akşam yemeğinden sonra kendisiyle özel bir görüşme yaptığını ve özellikle Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında "dünyanın içinde bulunduğu kritik durumda ulusal savunmanın ele alındığı Yalova toplantısı" hakkında bilgilendirdiğini belirtmiştir. Köprülü, söz konusu toplantıda Başbakan'ın "Silahlı Kuvvetlerin yeniden yapılanması ve alınacak önlemleri incelediklerini, Hükümet'in bu konuya büyük önem verdiğini, mevcut dünya şartlarında ulusal savunma meselelerinin en öncelikli olarak ele alınması gerektiğini" vurguladığını belirtmiştir. Dışişleri Bakanı konuya dair Wadsworth'a ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni güçlendirme ihtiyacı duyulduğu konusunun da toplantıda görüşüldüğünü ve bu konuda karar alındığını, 28 Haziran tarihinde McBride ile yaptıkları görüşmede kendisine iletilen tavsiyelerin uygulanması için derhal harekete geçileceğini de aktarmıştır.[244] General McBride'ın 28 Haziran'da kendisi ile görüştükten sonra 30 Haziran'da Genelkurmay Başkanı'na gönderdiği (kendisi ile konuşulan konuları bir liste halinde sıraladığı) mektupta ordunun durumuyla ilgili belirttiği hususların toplantının ana konusunu oluşturduğunu belirtmiştir. Söz konusu mektupta yardım programının tam başarısı için yapılması gerekenler sıralanmıştır, özellikle de genel eğitim programlarının hızlandırılması, aktif olmayan birliklerin aktif birliklere takviye için görevlendirilmesi, kıt'a da etkin teftiş, astsubay sayısının iki kat arttırılması, savaş ve seferberlik planları için yoğun çaba harcanması yer almıştır. McBride'ın tavsiyelerini uygulamak için Genelkurmay Başkanı Yamut'un Amerikan Yardım Misyonu (TUSAG) ile işbirliği içinde derhal harekete geçmesine karar verildiğini aktarmıştır. Ayrıca toplantıda Başbakan, Dışişleri Bakanı ve ABD Büyükelçisi'nin bir hafta sonra bir araya gelerek ABD ve Türkiye arasındaki ekonomik ve askeri konuların kapsamlı incelenmesi için bir görüşme daveti yapma kararı da alındığını belirtmiştir. Dışişleri Bakanı en önemli vurgusu, hem Türkiye hem de diğer ülkeler için bir 3. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalarak ülkelerini savunmalarının mümkün olmadığını belirttikten sonra "Batılı demokrasiye yönelişimizi devam ettireceğiz. Çıkarımız orada yatıyor" olmuştur.[245]

Büyükelçi Wadsworth, 22 Temmuz'da Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Faik Zihni Akdur tarafından çağrıldığını, aynı günün akşamı Dışişleri Bakanı ile de görüştüğünü, görüşmede Köprülü'nün bir 3. Dünya Savaşı'nda özellikle Türkiye için tarafsızlığın uygun olmayacağı görüşünü yinelediğini, BM Genel Sekreteri'nin BM üyesi 50'den fazla ülkeye gönderdiği mektupta yer alan Kuzey Kore saldırganlığına karşı etkili yardım talebine, Hükümeti'nin cevabının kara birlikleri gönderilmesi de dâhil etkili bir

[244] **FRUS, Vol. V, 22 July 1950,** "The Ambassador in Turkey (Wadsioorth) to the Secretary of State", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1280, http://images. library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Aralık 2017]

[245] FRUS**, age**, 1281, 22 July 1950, [Aralık 2017]

yardımı kapsayacağını söylediğini belirtmiştir. Ayrıca Bakan Wadsworth'a "Türk Hükümeti'nin bu teklifinin BM'e ve Türk-Amerikan işbirliğine olan bağlılığının pratik eylemle ortaya konan samimi ifadesi olarak değerlendirilmesini" ve özellikle de "ABD Hükümeti'nin kararına ve Amerikan kamuoyunun görüşüne uygun olmasını temenni ettiğini" vurgulamıştır. Köprülü'den bunları duyan Büyükelçi "hemen (acilen) kara birliklerinin gönderilmesini talep etmeyi düşündüğünü" ancak General McBride ile istişarede bulunmadan bu konuda görüş açıklamaktan kaçındığını ifade etmiştir.[246]

Ertesi gün 23 Temmuz'da, General McBride ve Atina'dan Ankara'ya gelen Senatör Cain ile yaptıkları istişare sonucunda Büyükelçi, Türk Hükümeti'nin kara birliği olarak tam teçhizatlı bir tugayı hemen göndermesinin BM politikasına en iyi şekilde desteğinin göstergesi olacağı kanaatine ulaşmıştır. McBride, piyade alayı, topçu taburu ve uygun bir komuta karargâhı, tanksavar, uçaksavar, mühendisler (istihkâm), motorlu taşıt (ulaştırma), telsiz, sıhhiye birliği, mühimmat, yedek parçalar, mayınlar, vd. malzemeler olmak üzere; sefer kadrosu için yaklaşık %10 ihtiyat payı bırakılmak kaydıyla 4.000 ila 4.500 kişilik savaş gücünün uygun olduğunu söylemiştir. Böyle bir birliğin bir ay içinde Türkiye'den limandan hareket edecek hale getirilebileceğini, Kore'ye ulaştıktan sonra BM komutası altına alınması gerektiğini, orada silah ve teçhizatın ABD standartlarına uygun hale sokulacağını, askeri yardım programı kapsamında verilmemiş olan küçük silahların, muhtemelen Uzakdoğu'daki ABD stoklarından tedarik edilebileceğini, gemi yolculuğunun diğer BM üyesi ülkelerin BM emrine vereceği gemilerle gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir. McBride, bu ölçekte bir birlik gönderilmesine karar verildiği takdirde, birliğe, Türkiye'de TUSAG'da hizmet veren iki veya daha fazla ABD'li askeri personel (irtibat subayı) tarafından, Kore'de BM komutasına girene kadar eşlik edilmesini de tavsiye etmiştir.

Görüldüğü gibi McBride gönderilecek askeri birliğin sahip olduğu nitelikler dâhil her aşamayı planlamış, Türk Genelkurmayı'na pek de iş düşmemiştir.

Büyükelçi Wadsworth 24 Temmuz sabahı Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri (Müsteşarı) Akdur'a McBride'ın teklifini "kişisel bir öneri" olarak sunmuştur. Akdur ve ABD Büyükelçisi Türkiye'nin böyle bir kararla, BM ve Türk-Amerikan işbirliğine olan sadakatini en iyi şekilde gösterebileceği ve aynı zamanda kendi çıkarlarına hizmet etmiş olacağı konusunda hem fikir olmuşlardır. Büyükelçi, Genel Sekreterin halinden ülkesinin (Türkiye'nin) 2. Dünya Savaşı'ndan sonra en önemli karar anında olduğunu hissetmiş, ayrıca Akdur "bu kararın Bakanlar Kurulu tarafından derhal

[246] **age**, 1281, 22 July 1950, [Aralık 2017]

alınacağı ve politik olarak benimsendiği ve siyasi alandaki işbirliğinin askeri alanlardan daha etkili hale geleceğine inandığı"nı vurgulamış, bu yüzden de Büyükelçi'ye oldukça samimi davranmıştır[247].

24 Temmuz öğleden sonra Büyükelçi, Senatör Cain ve General McBride birlikte Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı ile bir toplantı yapmışlardır. Daha sonra Dışişleri Bakanı Köprülü de toplantıya katılmıştır. Bu toplantıya dair ABD Büyükelçisi şunları söylemiştir[248]:

> Bu öğleden sonra Senatör Cain, General Mcbride ve ben Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı (Nuri Yamut) ve Türk Kara Kuvvetleri Komutanı generalle bir toplantı düzenledik. Dışişleri Bakanı da bize katıldı. Sohbet doğal olarak güncel konuya söndü. 'Ben (Dışişleri Bakanı) şahsen tüm kalbimle kara gücünün kesin gönderilmesinden yanayım ve teklifinizi kabineye ilk fırsatta, mümkünse yarın (25 Temmuz) sunacağım'. Savunma Bakanı 'ben de meslekdaşımla aynı görüşteyim' dedi. Genelkurmay Başkanı da açıkça taraftar görünüyordu. Genelkurmay yetkilileri ona gayrıresmi bir rapor vermiş, 'eğer bu fırsatı kaçırırsak bu Türk tarihindeki en büyük cinayet olur' demişlerdi.

ABD Büyükelçisi'nin anlattıkları arasında, Genelkurmay Başkanı Yamut'a karargâhının gayri resmi bir rapor vermesi ve bu raporda muharip bir askeri kuvvetle Kore Savaşı'na katılmayı Türk tarihinin en büyük fırsatı olarak tanımlanması dikkat çekmektedir. Yamut'un Kore Savaşı'na katılmaya olumlu yaklaştığı, hatta İngiliz devlet belgelerinde Türk hükümetini ikna eden kişi olarak sözedildiği de iddia edilmiştir.[249] Kararın Genelkurmay Başkanı ve TSK tarafından onaylanması şüphesiz karar alınmasını kolaylaştırmış, iktidar ve askeri bürokrasiyi algıda birleştirmiştir.

Aynı günün (24 Temmuz) akşamı, Senatör Cain'in onuruna verilen akşam yemeğinde Dışişleri Bakanı Köprülü Büyükelçi'ye, Cumhurbaşkanı Bayar'ı, Başbakan'ı ve üç Bakanı daha telefonla arayarak ertesi gün (25 Temmuz) Bakanlar Kurulu toplantısı için çağırdığını ve asker gönderme kararının alınacağına içtenlikle inandığını söylemiştir.[250] Sürecin 24 Temmuz akşamına kadar akışından ertesi gün Bakanlar Kurulu'nun sadece bir formaliteyi yerine getirmek için toplanacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Kararın alındığı 25 Temmuz'da, Bakanlar Kurulu toplantısından birkaç saat önce de, ABD Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komisyonu Üyesi "Türk dostu" Senatör Harry MacCain, hükümet ve Genelkurmay Başkanı Yamut da dâhil devlet yetkilileri ile önemli görüşmeler de bulunmuş[251] ve Amerikan askeri yardım heyetinin

---

[247] **age**, 1282, 24 July 1950, [Aralık 2017]
[248] **age**, 1282, 24 July 1950, [Aralık 2017]
[249] Demirel, **age**, 86-87
[250] **age**, 1282, 24 July 1950, [Aralık 2017]
[251] **Zafer Gazetesi**, 25 Temmuz 1950, 1.

binasında bir basın toplantısı düzenlemiştir. Senatör MacCain Türkiye'ye geliş amacını "Türk hükümetinin Birleşmiş Milletler'in açtığı bir savaşta, yani Kore'de kara kuvvetleri arasında yer almak üzere tedbirler düşünüp düşünmediğini öğrenmeye geldim" şeklinde açıklamıştır. Ama en önemli cümlesi "Amerika bir silah deposudur. Yalnız Türkiye'ye değil, Yunanistan'a ve Atlantik Paktı'na üye ülkelere de yardımda bulunmaktadır. Bu yardım olanaklar ölçüsünde dağıtılmaktadır. Türkiye'nin Kore Harbine fi'li surette yardımı, Atlantik Paktı'na girmesini sağlayacaktır"[252] olmuştur. Şüphesiz MacCain bu düşüncesini görüştüğü yetkilerle de paylaşmış olmalıdır. Başbakan Menderes'in "telkin" olarak söz ettiği de bu ve benzer düşünceler olması muhtemeldir. MacCain'e göre, ayrı ayrı müzakereler ve komite toplantıları ile oyalanacak zaman değildir. Amerika yorulacak olursa, dünyanın diğer bir tarafında kopacak savaşta yardımda bulunamaması ihtimali vardır: "Gönüllü gönderecek hükümetler arasında ilk devlet Türkiye'nin olması şöhretini bir kat daha arttıracaktır". MacCain'in "gönüllü" nitelemesi dikkate değerdir, herhangi bir yükümlülük halinden değil "gönüllü" katılımdan bahsetmiş, prestijin artacağını vurgulamıştır. Ayrıca MacCain, Türkiye'nin yardımının diğer devletlerin de yardımına yol açacağını, "Birleşmiş Milletler bayrağı yanında dalgalanan Amerikan bayrağının yanında Türk bayrağının da yer almasını istediğini" söylemiştir. Senatör, Dışişleri Bakanı ve Milli Savunma Bakanı ile de görüştüğünü "Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınması gerektiğini söylediğini", 3. Dünya Savaşı çıkıp çıkmayacağı konusunda da "bu mesele Kore'deki harbin neticesine bağlıdır. Eğer Birleşmiş Milletler hep beraber hareket edip mütecavizi durdururlarsa her yerde üçüncü bir dünya harbi önlenebilir. Dünyaya şunu göstermeliyiz ki mütecaviz her yerde daima durdurulacaktır" açıklamasını yapmış, "ayrı ayrı müzakereler ve komite toplantıları ile oyalanacak zaman olmadığı"nı da özellikle vurgulamıştır. Bununla hem BM'de hem de ulusal meclislerde karar almayı geciktirecek olaylardan adeta kaçınılmasını telkin etmiştir. MacCain'in bu açıklamaları ile daha sonra kararı savunan hükümet üyeleri ve DP'lilerin açıklamaları birbirine çok benzemektedir. MacCain'in yaptığı görüşmeler ve açıklamalar ile Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi telkinden öte adeta talep edilmiştir. Kararda etkili olan bir faktör de MacCain'in yaptığı açıklama ile DP hükümetinin Truman Doktrini ve Marshall Planı ile başlayan Amerikan Yardımı'nın kesilmesini göze alamamasıdır. Bir nevi ABD, MacCain'in açıklamaları ile "havuç" göstermiştir. Havuç sadece NATO değildir; Marshall Yardımı da bir diğer havuçtur.

Kore'de sıcak çatışmanın başlamasından bir ay, Yalova'da yapılan toplantıdan bir hafta sonra Meclis'in tatilde bulunduğu bir sırada, 25 Temmuz 1950 Salı günü

[252] Toker, **age**, 81.

akşamı, Ankara'da Cumhurbaşkanı Bayar'ın başkanlığında Bakanlar Kurulu toplanarak BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin "Kore harbine fi'li yardım (askeri) talebini" içeren 15 Temmuz tarihinde gönderdiği telgrafına verilecek yanıt görüşülmüştür.[253] Toplantı öncesi bütün bakanlara başkente dönmeleri bildirilmiş ancak Maliye ve Bayındırlık Bakanları (seyahatte oldukları için) katıl(a)mamışlardır. Toplantının yapılışı da ilginçtir. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Milli Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı, TBMM Başkanı Koraltan, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yamut, Washington Büyükelçisi Erkin ve BM Daimi Temsilcisi Sarper Başbakanlık odasında, bakanlar da Bakanlar Kurulu'nun toplandığı ayrı bir salonda 3 saat kadar toplanarak Kore'ye asker gönderme kararı alınmıştır.[254]

Ayrı ayrı odalarda gerçekleşen toplantı sonrasında yapılan açıklamada "Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan metin üzerinde görüşmeler olduğu ve konunun bütün ayrıntılarıyla etraflı bir şekilde incelendiği" belirtilmiştir. Yine açıklamada "mesele Türkiye'nin herhangi bir harbe iştiraki değil, Birleşmiş Milletler Paktından doğan taahhütlerine riayetidir" ifadeleri yer almış ve Bakanlar Kurulu tarafından Kore'ye yardım amaçlı bir askerî kuvvet gönderilmesi kararı verildiği ilan açıklanmıştır. Toplantıdan sonra Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan, Dışişleri Bakanı ve Washington Büyükelçisi'ni (Erkin) kabul ederek yarım saat görüşmüştür. Yalova'dan döndükten sonra hem Sarper hem de Erkin'in iki günden beri Cumhurbaşkanı'nın yanında bulunmaları bu yönde bir karar alınacağının da ön habercisi olmuştur.[255] Alınan karar gereğince BM Genel Sekreteri Lie'ye gönderilen telgrafta[256],

> Ekselâns Bay Trygvie Lie,
> BM Genel Sekreteri,
> Lake Success
> Birleşmiş Milletler paktından doğan taahhütlere ve Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uymayı vecibe bilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kore hakkında yardım talebini içeren 15 Temmuz 1950 tarihli telgrafınızı bu zihniyet içinde ve dikkatle tetkik etmiştir. Cumhuriyet Hükümeti bu inceleme sonucunda bu kararları dünyanın şimdiki şartları içinde genel barış hizmetinde etkili ve fiili şekilde uygulamaya koymadaki gerek ve önemin bilinci içinde Kore'de hizmet etmek üzere 4.500 mevcutlu silahlı bir savaş birliğini Birleşmiş Milletler emrine vermeğe karar vermiştir.
> Türkiye Dışişleri Bakanı Prof. Fuat Köprülü.

ifadelerine yer verilmiştir. Türkiye, "BM paktından doğan taahhütler" adına Kore Savaşı'na, BM'in davetine uyarak askeri kuvvet göndermeyi kabul eden 17 devlet

---

[253] Toker, **age**, 79

[254] **Zafer Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1.

[255] "Kore'de hizmet etmek üzere Birleşmiş Milletler emrine asker veriyoruz", "Kore'ye gönderilecek olan Türk Savaş Birliği 4500 mevcudlu olacak", "Ankara'da olağanüstü bir siyasi faaliyet müşahade ediliyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1, 3.

[256] Farklı yayınlarda yer alan ve TBMM'nde yapılan görüşmelerde açıklanan söz konusu Bakanlar Kurulu kararı, ne Resmi Gazete'de ne de Düstur'da yayımlanmamış, aynı zamanda Devlet Arşivleri'ne de girmemiştir. Öztürk, **age**, 532.

arasında yer almış, çağrıya ABD'nden sonra ilk olumlu cevabı veren ülke olmuştur. ABD'nin stratejik müttefiki İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda Kore Savaşı'na asker gönderme kararını Türkiye'den sonra almışlardır. Karar alınmış ancak TBMM, Hükümet'in Kore'ye asker gönderme kararını henüz daha onaylamış değildir.

Erkin, kararı Dışişleri Bakanı'nın sehven gazetecilere açıkladığını, bunun üzerine Başbakan'ın ayrı bir açıklama yapmak zorunda kaldığını, gazetelerde BM Genel Sekreterine asker gönderebileceğini içeren Türk Hükümeti'nin yanıt yazısını okuduğunda Başbakan'a motor yolculuğunda kabul ettirdiği(ni sandığı) iki şartın (uluslararası polis gücü teşkili ve Meclis onayı) yer almamış olduğunu görünce de Cumhurbaşkanı ve Başbakan'la görüştüğünü söylemiştir. Görüşmede Başbakan, Erkin'in motorda bahsettiği iki şartı önce hatırlamamış, hatırlatma üzerine; "sorunu meclise götürmeye gerek olmadığı, çünkü bu kararın dayanağı olan BM yasasının Meclis tarafından zamanında onaylandığını, muhalefetle de istişareye ise lüzum görülmediğini, çünkü muhalefetin iktidarda iken kendilerine bu yolda bir ilgi ve itibar göstermediğini, evvelce görmedikleri bir muamelenin şimdi başkalarına uygulanmasına lüzum olmadığını" söylemiştir. Erkin'in "ilk defa verilen böyle bir kararın tarihi örnek olması için milli bir mahiyet alması gerektiği"ni tekrarlamasına Başbakan "muhalefetle istişareyi kesinlikle reddederek" karşılık vermiştir.[257]

Daha önce yapıldığı anlaşılan Yalman görüşmesi öncesinde Başbakan'ın asker gönderme kararına varmış olduğu, CHP döneminde de önemli roller oynayan bu iki diplomat Erkin ve Sarper ile yapılan görüşmeyle de olası sonuçlarını değerlendirmek istediği ve bir nevi istişare yapılarak özellikle Amerika'nın konuya bakışının anlaşılmaya çalışıldığı sonucu çıkmaktadır. O dönemde ABD'nin Türkiye'de bulunan temsilcileri de açıkça asker gönderilmesinin Türkiye'nin yararına olacağını, aksi takdirde yani gönderilmemesi durumunda Amerikan yardımlarının kesilmesi gibi bazı yaptırımların gündeme gelebileceğini açıklamışlardır. Karardan önce yapılan görüşmelerde gönderilecek birliğin niteliği ve niceliği de Amerikalılar tarafından belirlenmiştir. Karar alma anı ile eş zamanlı yapılan bu açıklamalar da şüphesiz karar üzerinde etkili olmuştur. Bu noktada Büyükelçi Wadsworth ve Senatör MacCain'in görüşmeleri ile Yardım Komisyonu Başkanı McBride'ın daha önce yaptığı görüşmeler ve açıklamalar DP iktidarının kararını etkilemekten öte üzerinde baskı oluşturmuştur.

Asker gönderme kararının açıklanmasının ardından gazete manşetleri 'Kore'ye asker gönderiyoruz' ve kamuoyunun karardan duyduğu "memnuniyet" başlıkları ile

[257] Erkin, **age**, 155

çıkmış,[258] Senatör MacCain'in "Kore'ye asker göndermemizin prestijimizi artıracağı ve NATO'ya girişimizi kolaylaştıracağını" söylediği yazılmıştır.[259] Ayrıca kararı haklı çıkarmak için de "Kore'ye asker göndermeyen ülkelere yapılan Marshall yardımının kesileceği" haberleri de yayımlanmıştır.[260] MP'nin yayın organı *Kudret Gazetesi*'nde de şu satırlara yer verilmiştir:[261] "Bu itibarla Mr. Cain'in de son ziyaretindeki telkinlerle alınan askerî yardım kararını, bu mevzuda evvelce atılmış yanlış adımların tabiî bir neticesi, daha doğrusu bir emri vaki halinde kabul etmek icabeder".

Kore'ye asker gönderme kararı genel olarak basında olumlu karşılanmış, çoğunlukla da NATO'ya giriş ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Zaten iktidara muhalif çok az sayıda basın organı vardır: Bunlar *Ulus*, *Yeni Sabah* ve *Kudret* gazeteleridir. Karar ertesi gün gazetelerde yer aldıktan sonra Meclis'ten geçirilmemesine itirazlar da yükselmiştir. Hükümetin yayın organı konumundaki *Zafer Gazetesi* ironik bir şekilde, Türkiye'nin BM ideallerine bağlı olan Hükümetin Kore kararının oybirliğiyle kabul edilmesinin ulusal birlikten kaynaklanmasının memnuniyet verici bir durum olduğunu yazmıştır.[262] Muhalif basından *Yeni Sabah* ise karara mesafeli durmuştur; ilgili haberde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kore'ye derhal sevkinin söz konusu olmadığı, bunun bilahare kararlaştırılacağı, ancak Senatör MacCain'in Ankara'da askeri birlik

---

[258] "Kore için verdiğimiz kararın akisleri - Karar yurtiçinde derin bir heyecan uyandırdı ve umumi tasvible karşılandı", "Askeri Şura kararın tatbik şeklini görüşüyor", "Türkiye'nin BM emrine askeri birlik vermek kararı Amerika'da büyük memnuniyet uyandırdı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1; Ali Naci Karacan, "Hükümet kararında isabet etmiştir", **Milliyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1; "Amerikalılar kararı tasvip ediyorlar", "Ankara'daki mühim toplantı - Türk kuvvetleri Kore'ye gidecek", **age**, 27 Temmuz 1950, 1; "Karar her yerde çok iyi karşılandı", **Zafer Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.

[259] "Atlantik Paktı'na alınmamız ihtimali var", **Cumhuriyet Gazetesi**, 26 Temmuz 1950; "ABD silahlı kuvvetler üyesi Senatör Cain, temmuzda Türkiye'ye gelir ve 'Kore'ye asker yollarsanız, NATO'ya girersiniz' der". bkz. Avcıoğlu, **age**, (1978), 1610; Metin Toker de Cain'in açıklamalarının Hükümeti etkilediği görüşündedir. "DP iktidarının Kore'ye asker gönderme kararının altında Atlantik Paktına alınma isteğinin yattığı kuşkusuzdur. …hükümetin açıklaması ile Türkiye'de bulunan Amerikan Senatörü Cain'in 'Türkiye'nin Kore Harbine fiili surette yardımı Atlantik Paktına girmesini sağlayacaktır' şeklindeki demeci aynı güne -25 Temmuz 1950'ye- rastlamıştır." bkz. Toker, **age**, 77 ve 157

[260] "Kore'ye asker göndermeyen milletlere yapılan Marşal yardımı kesiliyor" **Hürriyet Gazetesi**, 1 Ağustos 1950; "Kore'ye yardım etmeyen devletlere yapılan iktisadi yardım kesiliyor buna mukabil komünist olmayan devletlere Amerikan askeri yardımı arttırılıyor", **Zafer Gazetesi**, 2 Ağustos 1950, 1

[261] "Kore Savaşı'na İştirakimiz Hakkında", **Kudret Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.

[262], "Başkalarına yardım etmeliyiz ki biz de tehlike anında onlardan yardım bekleyelim", **Zafer Gazetesi**, 26 Temmuz 1950,1; "Senatör Cain'in beyanatı – Türkiye'nin Kore'ye yardımı dünyada şerefini arttıracak Atlantik Paktına da kabul edilmesine tesir edecek" **Akşam Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1.

göndermemiz için temaslar yaptığını[263] ve kararın hatalı ve sürpriz olduğunu vurgulanmıştır.[264]

Karar alındıktan sonra ulusal güvenlik açığı olduğunun farkına varan yetkililerin, TSK'nın yeniden yapılanmasının büyük önemini kavradıkları, ABD'den bu konuda acil yardım arayışına girdikleri ve Senatör MacCain'in basın toplantısında yaptığı açıklamalarını dikkate alarak NATO'ya alınmayı umdukları anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi BM'nin tavsiye kararı doğrultusunda Kore'ye asker gönderme kararı bürokratik mekanizmalar işletilerek konuya dair değişik kurumlardan gelen bilgilerin değerlendirilmesi sonucu alınan bir karar değildir. Bu haliyle Allison'un ne Kurumsal Süreç Modeline de, ne de Bürokratik Siyaset Modeli'ne uymaktadır.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in ortaklaşa aldıkları karara Meclis Başkanı Koraltan ve Dışişleri Bakanı Köprülü gibi DP'nin önde gelenleri de katılmıştır. Büyükelçi Erkin'in özellikle üzerinde durduğu, kararın TBMM'den geçirilerek alınması şartı Başbakan'ın Yalman'a açıkladığı gibi "vakit kaybettirici" ve "daha önceleri kendilerine bu tür konularda danışılmamış olduğu" için gereksiz görülmüştür. Dolayısıyla Erkin'in belirtmiş olduğu gibi "ulusal mahiyet kazandırılamamış bir karar"dır. "Ulusal mahiyet" kazandırılması, Başbakan'ın Yalman'dan talebi doğrultusunda basın aracılığıyla kamuoyunun manipülasyonu ile yapılacaktır.[265] Basın, daha asker gönderme kararının alındığı 25 Temmuz tarihinden çok önce Türkiye'nin BM'ye karşı taahhütlerini yerine getireceği, yani asker göndereceğini yazmaya başlamıştır.[266]

Kararın alınış sürecine, CHP başta olmak üzere, muhalefet dâhil edilmemiş, muhalefetle istişare yapılmamış, kararın DP kararı olarak görünmesine de özen gösterilmiştir. CHP'ni "miskin ve müterediddit" olmakla suçlayan DP önde gelenleri, CHP'den daha doğrusu önceki tek - parti döneminden farklı davrandıklarını göstermek amacıyla "hızlı ve kararlı" davranmışlardır.[267] Buradan DP'nin kararın olumlu sonuçlarını kimse ile paylaşmak istemediği sonucu da çıkmaktadır. Bu

---

[263] "Kore'ye 4500 kişilik bir askeri kuvvet göndermeğe dün karar verdik", **Yeni Sabah Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1.
[264] "Kore'ye asker sevki kararı tam bir sürpriz teşkil etti", **age**, 27 Temmuz 1950, 1.
[265] "Karar her yerde çok iyi karşılandı", **Zafer Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.
[266] "Birleşmiş Milletler Anayasası hükümleri dâhilinde, Kore'ye karşı Türkiye Taahhütlerini Yapacak", **age**, 1 Temmuz 1950 manşet haberi olarak; aynı tarihte **Vatan Gazetesi** Meclis görüşmelerini "Birleşmiş Milletlere olan taahhütlerimizi samimiyetle yerine getireceğiz", **Cumhuriyet Gazetesi** ise "Konseyin Kore'ye dair kararını destekliyoruz" başlığıyla yayımlamıştır. Ayrıca bkz. Esra İlkay Keloğlu-İşler, "Kore Savaşı'na Katılma Sürecinde Basın Yoluyla Halkın Onayını Arttırmak", **Erciyes İletişim Dergisi "akademia"** c. 4, s. 2, (2015): 8
[267] Gencer Özcan, "50'li Yıllarda Dış Politika", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, haz. Mete Kaan Kaynar, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 105

sonuçlar Senatör MacCain tarafından ABD yardımlarıın devam etmesi, ülkenin prestij kazanması ve olası NATO'ya üyelik olarak sıralanmıştır. En baştaki müteredditt tutum ABD'lilerin araya girmesi ile kısa sürede giderilmiş, DP Kore'ye asker göndermenin hem kendisine hem de Türkiye'ye faydalı olacağına ikna edilmiştir. Bu noktada Kore'ye asker göndermenin sonuçlarına dair Hükümet'in öngörüleri şu şekilde ortaya çıkmıştır:

1. İç politik fayda sağlayacağı, yardımlarının devam etmesinin DP iktidarını güçlendireceği;
2. Uluslararası alanda Türkiye'nin imajına olumlu katkı yapacağı – prestij sağlayacağı;
3. Güvenlik sağlayacağı, NATO'ya girişin gerçekleşeceği;

Bu öngörülerle hızlı bir şekilde kararın uygulanması aşamasına geçilmiştir. 27 Temmuz'da Cumhurbaşkanı Bayar başkanlığında toplanan Askeri Şura'da kararın nasıl uygulanacağı görüşülmüştür.[268] Aynı günlerde 26 ve 27 Temmuz tarihlerinde gazetelerde Marmara Denizi'nde Yalova – Darıca arasında meçhul bir denizaltı görüldüğü haberleri de çıkmıştır.[269] Denizaltı ile ilgili haberleri bazı kaynaklar doğrularken bazı kaynaklar da tekzib etmişlerdir.[270] Muhtemelen kararın tartışılmasını önlemek ve/veya Türkiye'ye karşı tehdit olduğu algısını yaymak için bu haberler yayınlanmıştır.

Başbakan Menderes kararın alınmasından 3 gün sonra 28 Temmuz tarihinde Başbakanlık'ta bir basın toplantısı düzenleyerek, karara yöneltilen eleştirilere yanıt vermiştir. Basın toplantısı esnasında Cumhurbaşkam Bayar da Başbakanlık binasında bulunmuştur. Konu, DP Genel İdare Kurulu'nda da etraflı bir şekilde gözden geçirilmiş ve daha sonra, Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanmıştır. Burada ilginç olan DP Genel İdare Kurulu'nun karar alındıktan sonra toplanmış olmasıdır. Yani karar parti organlarında da tartışılmamıştır. Basın toplantısı tüm bunlardan sonra yapıldığına göre Cumhurbaşkanı da bir partili gibi süreçte yer almıştır. Basın Toplantısı'nda Cumhurbaşkanı Bayar'dan başka Dışişleri Bakanı Köprülü ve Başbakan Yardımcısı Samed Ağaoğlu da hazır bulunmuştur (bkz. Ek – 2).[271]

---

[268] "Askeri Şura Kararın tatbik şeklini görüşüyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.
[269] **age**, 26 Temmuz 1950, 1; **age**, 27 Temmuz 1950, 1, 3
[270] **Yeni Sabah Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1.
[271] "Başbakan Muhalefete cevap verdi – Aynı vaziyette bin defa kalsak her defasında aynı kararı vereceğiz", **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 1.

Basın Toplantısı'nda Başbakan'ın en önemli cümlesi "hükümetimizin almış olduğu karar bir harp kararı değildir, sulhu koruma teşebbüs ve kararıdır" olmuştur. Ayrıca Başbakan "memleketlerin istiklâl ve mevcudiyetleri mutlaka kendi coğrafî hudutlarında müdafaa olunamaz" cümlesi ile dış politikada köklü bir değişikliğe gidildiğini özellikle vurgulamıştır. Bu değişikliğin aslında CHP tarafından başlatıldığını da "Bugünkü hükümetin kararı, onlar tarafından da takip edilen yolun ve girişilmiş taahhütlerin en tabii neticesidir" cümlesi ile ifade etmiştir. Nihayetinde bu kararla Menderes (hükümeti), Atatürk'ün yürüttüğü "yurtta sulh, cihanda sulh" jeopolitik vizyonundan vazgeçildiğini, istikrarlı ve temkinli dış politikadan "aktif" dış politika adı altında Batı'ya tam bağımlı bir dış politikaya geçişin adımının atıldığını da ilan etmiştir:

> Türkiye bir taarruza uğradığı takdirde Amerikan deniz ve hava kuvvetlerinin hemen yardımımıza koşacakları hakkındaki vaadlere ve teminata inanmak ve teşekkür etmekle beraber, bu kuvvetler yetişinceye kadar, kendimizi bütün gücümüzle müdafaa etmek istiyoruz. Bu müdafaanın müessir olması için de noksanlarımızın tamamlanması lâzımdır. Kore harbi, yarım ve eksik tedbirlerin ne kadar zararlı olduğunu göstermiştir.
> Hulâsa, Kore'deki son misali ile sabit olduğu üzere, bir taarruza uğradığımız takdirde, Amerikan yardımı kolayca yetîşemiyecektir ve Türkiye, haftalarca kendi kuvvetleriyle savaşmak zorunda kalacaktır ve çıkarmaları önlemek, İstanbul'u ve Boğazları müdafaa etmek için Türk Donanmasına çok ağır vazifeler düşecektir.

Yukarıdaki cümlelerle Başbakan Kore'ye asker gönderme kararının Türkiye'nin ulusal savunmasına katkı yapacağını, askeri yardımların devam edeceği işaretini vermiş ve ilk kez "Türkiye'nin bir taarruza uğrama ihtimali"nden bahsetmiştir.

Ayrıca TSK'nin kapasitesinin bir saldırı halinde ülkeyi koruyamayacak durumda olması da bu karar dolayısıyla Başbakan'ın gündemindedir. "Kore'deki gibi, bir taarruza uğradığımız takdirde, Amerikan yardımı kolayca yetişemeyecektir", bundan dolayı da donanma "Karadeniz hâkimiyetini Kızıl filoya kaptırmıyacak kadar takviye edilmelidir" ve "müdafaanın müessir olması için de noksanlarımızın tamamlanması lâzım" geldiği cümlesi ile de dış yardımın (Amerikan yardımları) özellikle de savunma alanında devam etmesine işaret etmiştir.

Muhalefet kararın harp kararı olduğunu ve Meclis'e getirilmemesinin anayasayı ihlal anlamına geldiğini iddia ettiğinden, Başbakan "harp kararı olmadığını, sulhu koruma kararı" olduğunu ifade etmek zorunda kalmıştır. Başbakan "Uzak diyarlara memleket çocuklarının sevkedilmekte olduğu hakkındaki yazıları" yazanların tahrik amacı taşıdıklarını vurgulayarak "bozgunculukla" suçlamıştır. Diğer önemli vurguyu TBMM dışı muhalefete karşı yapmış ve Kore'ye asker gönderilmemesini isteyen *pasifistler* olarak anılan Barışseverler Cemiyeti'ni "kökünün dışarıda" olduğunu, "Moskova'nın ağzı" ile konuşmakla suçlamış ve Hükümet programında yer alan "komünistlikle müessir bir mücadeleye geçecileceği"ni vurgulamıştır.

Başbakan Menderes basın toplantısından kısa bir süre sonra ABD Büyükelçisi Wadsworth ile üç saat süren bir görüşme yapmış, aynı esnada Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü de İngiliz ve Fransız Büyükelçilerini kabul etmiş,[272] ardından Bakanlar Kurulu NATO'ya üyeliğin gündeme geldiği dört buçuk saat süren bir toplantı yapmıştır.[273]

Ertesi gün 29 Temmuz'da ABD Büyükelçisi Wadsworth, Dışişleri Bakanı ile, bir gün sonra da 30 Temmuz'da Başbakan ile siyasi – ekonomik ve askeri alanlardaki Türk – Amerikan işbirliğinin konuşulduğu bir telefon konuşması yapmıştır. Büyükelçi Wadsworth'a kendi hükümetinden, Türk Hükümeti'ne Kore'ye asker göndermelerinden dolayı Türkiye'nin NATO'ya alınacağı ve ABD'nin Türkiye'ye ekonomik yardımlarını devam ettireceği konusunda olumlu bir etki beklememelerini hatırlatması talimatı gelmiştir. Anlaşılan o ki Büyükelçi Wadsworth ve Senatör MacCain iyi polis – kötü polis rolünü oynamışlardır. Bu yüzden de Wadsworth Köprülü'ye, MacCain'in basın toplantısında Kore'ye en fazla yardım edecek ülkelere ABD'nin siyasi ve askeri yardımının devam edeceği açıklamasının yanlış anlaşıldığı, bütün konuşmalarında Amerikan Hükümeti'nin veya partisinin değil de kişisel görüşünü açıkladığını belirtmek ihtiyacı duymuştur. Dışişleri Bakanı Köprülü de Büyükelçi'ye, Paris'te İngiliz ve Fransız Dışişleri Bakanları ile yaptığı görüşmeleri aktararak onlara dünyanın içinde bulunduğu durumda Batı savunma sisteminin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini söylediğini aktarmıştır.[274] Başbakanla yapılan telefon görüşmesinde, Kore Savaşı'nın, ortak amaçlar için daha güçlü ve hızlı çalışmak zorunda olacakları yeni bir dönem başlattığını, ütopist olmadıklarını, aksine gerçeklere dayandıklarını, valilerden Türkiye'nin her yerinde Kore'ye asker gönderme kararının coşkulu bir destek bulduğunu öğrendiğini anlatmış, telefon görüşmesinin sonlarına doğru da "(Kore'ye asker gönderme kararını) iç siyaset konusu yapmaya çalışan muhalefetin kalıcı bir etkisi olamaz" demiştir.[275]

Kararın alınmasında etkili olan Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Erkin ve BM nezdindeki Başdelege Sarper ile Bakanlar Kurulu toplantısından sonra yeniden görüşülmüş ve Sarper BM'e Lake - Success'e gitmek üzere Türkiye'den ayrılmış,[276] New York'a ulaştıktan hemen sonra da Genel Sekreter Lie ile görüşmüştür. Bu görüşme sonrasında BM Genel Sekreteri Türk Hükümeti'nin Kore'ye silahlı kara

[272] "Başbakan Amerikan Elçisi ile 3 saat görüştü", "Dışişleri Bakanı 'da İngiliz ve Fransız elçileri ile görüştü - Konu Atlantik Paktına alınma", **Cumhuriyet Gazetesi**, 31 Temmuz 1950
[273] Metin Toker, **age**, 84
[274] "Dışişleri Bakanı dün Paris'e gitti", **Zafer Gazetesi**, 30 Temmuz 1950
[275] FRUS, **age,** 1280, [Aralık 2017]; **age**, "Başbakan dün Amerikan Büyükelçisi ile görüştü. Görüşme 3 saat sürdü", 31 Temmuz 1950, 1.
[276] Toker, **age**, 80

gücü gönderme kararının BM genel merkezinde de genel bir memnuniyet hali yarattığını vurguladığı bir teşekkür telgrafı göndermiştir:[277]

> Prof. Fuat Köprülü, Türkiye Dışişleri Bakanı
> Güvenlik Konseyinin 27 Haziran tarihli kararı gereğince hükümetiniz tarafından yapılan kıymetli yardımlar hakkında Lake-Success'e ulaşan Büyükelçi Selim Sarper ile görüşmek zevkine nail oldum.
> Size ulaştırılmak üzere Büyük Elçi Selim Sarper'e göndermiş olduğum mesaj adı geçenin Ankara'dan ayrılışından sonra vasıl olmuştur.
> Hükümetiniz tarafından yapılan kıymetli yardımdan dolayı size ve sizin vasıtanızla hükümetinize derin şahsi takdirlerimi arz etmek ve Birleşmiş Milletlerin bu suretle desteklenmesi keyfiyetinin Birleşmiş Milletlere mensup diğer üye devletler tarafından takip edilen yol üzerinde son derece müsaid bir tesir icra ettiğini bilhassa belirtmek isterim.
> Trygve Lie, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri

Ayrıca Amerika'ya döner dönmez bir basın toplantısı düzenleyen Sarper, Türkiye'nin "herhangi bir yabancı taarruza karşı güvenliğini temin" ve "iktisadının istikrarlı bir mahiyet alması" olarak tanımladığı iki hayati mesele ile karşı karşıya olduğunu belirterek çok büyük bir iktisadi yardım almak zorunda olduğunu belirtmiştir. "Kore hadiselerinin bir memleketin zayıflığının mütecavizi cesaretlendirecek en kuvvetli amil olduğunu gösterdi"ğini vurgulayan Sarper Türkiye'de hiç kimsenin Sovyetler Birliği ile saldırmazlık paktı akdini aklından dahi geçirmediğine de özel bir vurgu yapmıştır.[278]

31 Temmuz'da Bakanlar Kurulu yeniden toplanarak gönderilecek birlik için ayrıntıları görüşmüş, toplantıya kısa bir süre Genelkurmay Başkanı Yamut da katılmıştır.[279]

Karar hakkında dışarıdan da olumlu görüşler açıklanmıştır. Bunlardan biri Amerikan 6. Filo'ya ait gemiler İzmir ve İstanbul limanlarına geldiğinde Filo Komutanı Amiral Switzer'ın, "Türkiye'nin son kararını gayet cesurane bulduğu, bunun bir gösterişten ziyade kat'i bir karara delalet ettiği" açıklamasıdır.[280] Basında da bir Amerikan Gazetesi'nden bahisle "Birleşik Amerika dostlarının kimler olduğunu bugünlerde öğreniyor", başlığı altında Türkiye'nin Sovyet tehdidine rağmen bu kararı almasının övgüyle karşılandığı vurgulanan haberler yapılmıştır.[281]

Kararın Sovyetler Birliği tarafından nasıl karşılanacağı bilinmediğinden ve "Sovyet Uydusu" olarak görülen Bulgaristan'la da Bulgaristan'da yaşayan Türklerin Türkiye'ye gönderilmesi bağlamında bir kriz süregittiğinden bir an önce Atlantik Paktı'na girmenin yolları aranmaya başlanmıştır.

---

[277] **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 3.
[278] "Atlantik Paktına iştirakimiz – Sarper bu amaç için yeni gayret sarf edileceğini söyledi", **age**, 29 Temmuz 1950
[279] "Kore'ye gönderilecek Türk savaş birliği - Bakanlar Kurulu dün toplanarak bu mevzu ile ilgili teferruatı tetkik ve müzakere etti", **age**, 1 Ağustos 1950, 1.
[280] "İki Amerikan filosu dün İzmir ve İstanbul'a geldi", **age**, 1 Ağustos 1950, 1,3.
[281] "Türkiye'nin Kore'ye Yardımı", **age**, 3 Ağustos 1950, 1.

Artık karar alınmış, kararla elde edilmesi düşünülen faydaların gerçekleştirilmesine sıra gelmiş ve 1 Ağustos'ta NATO'ya giriş başvurusu yapılmıştır. NATO'ya başvuru yapıldıktan sonra Dışişleri Bakanı Köprülü Fransız ve İngiliz meslektaşları ile yeniden görüşmüştür.[282] Gazeteler büyük coşkuyla Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınacağını haber yapmaya başlamışlardır.[283]

Hükümet karar sonrasında muhalif gruplara karşı baskılarını daha da arttırmış ve bir yandan da kamuoyunu, kararın yanında yer almasını sağlamak amacıyla ciddi bir komünizm tehlikesi olduğuna inandırmaya çalışmıştır. Bu amaçla düzenlenen mitinglerde "Kore'de ortak düşman komünizme karşı savaşıldığı"na vurgu yapılmıştır.[284] Yeni Milli Eğitim Bakan Tevfik İleri de "komünizme karşı geniş ölçüde mücadele açıldığını", Paris'teki Türk talebelerinin %60'ının komünist olduklarını,[285] yurt dışına yüksek eğitim için gönderilen öğrencilerden solculuğa meyleden talebenin dövizlerinin kesileceğini[286] ilan etmiştir. İşçiler de komünizmi tel'in etmişlerdir.[287] Miting alanında bir işçi "Din, ahlak, aile ve inanç tanımayan komünizmi tel'in için geldiğini" söylemiştir. Milli Türk Talebe Cemiyeti tarafından da Eskişehir'de komünizmi tel'in mitingi düzenlemiştir. Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu da düzenlediği basın toplantısında komünizmle mücadeleye vurgu yapmıştır.[288] Diyanet İşleri Başkanı da bir basın toplantısı düzenlemiş ve toplantıda "komünistliği ve ne şekilde olursa olsun bütün tatbikatını İslamiyet katiyetle reddeder" ifadelerini kullanmıştır.[289] Kore Savaşı ile cephede "beynelmilel komünizme karşı savaş" adeta bir topyekûn savaşa dönüştürülerek içerde de devam ettirilmiştir.

Kararın içeride ve dışarıda meşruiyetini sağlamaya dönük hükümetin faaliyetleri Ağustos ayı boyunca devam etmiştir. 10 Ağustos'ta Amerika'nın Sesi radyosuna konuşan Sarper[290] "Kararın Amerika'da çok iyi karşılandığını" belirtmiş ve

> … içinde yaşadığımız zor günlerde hiçbir devlet tek başına kuvvetli bir saldırgana karşı gelemez. Toplu bir halde bulunulmadığı takdirde hür milletler yeryüzünden teker teker silinebilirler… Güney Kore'de patlak veren yangın yarın dünyanın başka bölgesinde de patlak verebilir. O vakit Güney Kore'nin yardımına koşmamış olan

[282] "Köprülü'nin temasları", **age**, 2 Ağustos 1950, 1
[283] "Atlantik Paktına alınmamız görüşülüyor", **age**, 5 Ağustos 1950, 1.
[284] "Komünizmi tel'in için gençliğin toplantısı - İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği'nin tertib ettiği dünkü içtimaa parti temsilcileri de katıldılar"; "17 gazete ve dergi hakkında komünizm propagandası yaptıkları için soruşturma başlatıldı", **age**, 5 Ağustos 1950, 1.
[285] **age**, 12 Ağustos 1950, 1.
[286] **age**, 15 Aralık 1950, 1.
[287] "İşçi Sendikaları Birliği'nin kongresi yapıldı", **age**, 30 Temmuz 1950, 1; "Komünizme karşı geniş ölçüde mücadele açılıyor", **age**, 12 Ağustos 1950, 3; "İşçiler dün Komünizmi tel'in ettiler", **age**, 27 Ağustos 1950, 1.
[288] **age**, 27 Ağustos 1950, 1.
[289] **age**, 26 Ağustos 1950, 1.
[290] **age,** "Selim Sarper'in radyoda konuşması", 11 Ağustos 1950, 3.

> memleket başına gelen felaketi def etmek için Birleşmiş Milletlerden ne yüzle yardım taleb edebilir.

cümleleri ile asker gönderme kararının en önemli argümanlarını tekrarlamıştır. Sarper'in bu konuşması sürecin ilk evresinde hiç sözü edilmemiş olan "Sovyet tehlikesi"nin artık asker gönderme kararının meşruiyeti olduğunun resmi ağızdan da açıklanmasıdır.

11 Ağustos'ta da Amerikan Daily News Gazetesi "20. asrın en büyük devlet adamlarından birini yetiştiren Türkiye bundan dolayı en eski Avrupalılardan daha da fazla Avrupalı ve Batılı bir devlet olarak hareket etmektedir" övgüsüyle kararı alkışlamıştır.[291] ABD Senatosu'nda söz alan Senatör J. William Fulbright da Başbakan'dan övgü ile söz etmiş ve Başbakan Menderes'in Kore konusundaki bir konuşmasının nakledildiği basın haberinin tutanağa geçirilmesini istemiştir.[292] Şüphesiz ki dışarıdan gelen bu ve benzer övgüler kararın alınmasında rol oynayan politikacıların gururlarını okşamış, Türkiye'nin presitijini arttırdıklarına dair (öngörü ve) kanaatlerini de güçlendirmiştir.

19 Ağustos tarihli Ayın Tarihi Dergisi'nde Dışişleri Bakanı Köprülü'nün Amerikan "International News Services'e verdiği "Dünya Barışı ve Türkiye'nin Diş Siyaseti" başlıklı, amacı Amerikan kamuoyunu Türkiye lehine etkilemek olan makalesi yayımlanmıştır. Bu makalede dikkat çeken hususlar şunlardır:[293]

> ….kendisiyle en samimi bir ideal ve işbirliği halinde bulunduğumuz büyük dostumuz Birleşik Amerika kamuoyu karşısında açıklamayı kendim için bir vazife saymaktayım.
> ….
> İdeolojik anlamları itibariyle birbiriyle samimî şekilde uyuşmalarına asla imkân olmayan bu iki cephe arasında, tarafsız ve bağımsız bir siyaset izlemek hayaline kapılarak hürriyet cephesine dâhil olmaktan çekinen milletler, bu affedilmez gafletlerinin cezasını mutlaka çekeceklerdir.
> 4. Hür milletler cephesinin siyasetini idare sorumluluğunu taşıyan bütün devlet adamları, hür milletleri; Komünist Emperyalizminin ağır kâbusundan ve muhtemel ani taarruzlarından kurtarabilmek için, şimdiye kadar izlenenden büsbütün farklı bir yol tutmak zorundadırlar… Taviz ve pazarlık usulleri, tereddüdle, bitip tükenmek bilmiyen müzakereler, mütemadi komisyonlar, taarruz ve istilayı teşvik etmekten başka bir şeye yaramıyor….
> 5. Günün birinde, anî bir taarruz karşısında esarete ve sefalete düşmek istemeyen bütün hür milletler, askerî ve manevî savunma güçlerini süratle düzenleme ve yükseltmek için hiçbir maddî fedakârlıktan çekinmemek zorundadırlar
> 6. İstisnasız ayni büyük tehlikeye maruz bulunduklarını anlamaları gereken ve Birleşmiş Milletler ideallerine bağlı bulunan bütün hür milletler, büyük tehlike karşısında küçük ve özel çıkarlar pesinde koşmaktan vazgeçmek ve en samimî bir işbirliği yapmak zorundadırlar.

---

[291] **age**, 11 Ağustos 1950, 3.
[292] "Amerikan Ayanında Türkiye karşı sempati tezahürleri", **age**, 11 Ağustos 1950, 1.
[293] **Ayın Tarihi Dergisi**, Ağustos 1950, http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-08-26; [Mart 2018], "Köprülü'nün Amerika'da yayınlanan makalesi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 20 Ağustos 1050, 1, 3.

> 7. Son Kore hâdisesi karşısında Birleşmiş Milletlerin ve bilhassa Birleşik Amerika'nın takip ettiği süratli ve azimli siyaset, dünya sulhunun muhafazası için çok hayırlı olmuştur.
> …Gerek coğrafi konumu, gerek istiklâlini ve şerefini her şeyin üstünde tuttuğu için her taarruza karşı şiddetle müdafaa hususunda tam bir birlik gösteren Türk Milletinin bu azimli durumu, Türkiye'yi Yakın Şark sulhunun en önemli amili mevkiine getirmiştir ve harici siyasetimiz tamamile bu milli iradenin bir ifadesidir.
> Birleşik Amerika'nın, bilhassa son hâdiselerden sonra, Türkiye'nin Yakın Doğu barışı için ne kadar önemli bir unsur olduğunu daha iyi ve daha açık anlayacağını ümit ediyoruz ve ümit ediyoruz ki, şimdiye kadar memleketimize yapılmış olan askerî ve iktisadî yardımlar, bu anlayışla mütenasip bir dereceye çıkarılacaktır. Bunu söylerken, herhangi bir pazarlık mevzuuna girişmek istemediğimi bilhassa açıklamak isterim.
> Ancak dünya sulhunun ve insanlık idealinin zaferi için bu kadar kararlı olan ve bu uğurda şimdiye kadar çok ağır maddi fedakârlıklara katlanan Türkiye'ye karşı Birleşik Amerika'nın şimdikinden daha geniş ve daha tesirli askeri ve iktisadi yardımlarda bulunması ve bugünkü fi'li işbirliğinin hukuki teminata bağlanması, Orta Şark sulhunun muhafazası hususunda az zamanda büyük müsbet neticeler doğurabilir ve bu saha üzerindeki meş'um emelleri kökünden kırabilir, bir çok delaletleri önleyerek şerre alet olacak bir takım kuvvetleri insanlığın hayrına meylettirebilir.
> …. Türk Milletine ve özgürlükçü diğer milletlere yardım etmek için bir haftalık kazançlarının verilmesine Amerikan işçi ve iş adamlarını sevk edecek hissiyat da bundan başka bir şey değildir. Zira onlar da biliyorlar ki hürriyet her şeyden değerlidir. Marshall Yardımının kullanılmasını, ilham edebilirse bütün Türkiye'ye daha iyi bir yasama sekli ilham edecek olan da iste yine bu ruhtur.

Dışişleri Bakanı'nın açık bir şekilde yazmış olduğu gibi Kore'ye asker gönderme kararının en önemli nedenlerinden biri Amerikan yardımlarının sürmesidir. ABD yardımlarının kesilmesi, hem TSK'nin güçlendirilmesi için ek öz kaynak ayrılması, ayrıca Batı'nın (özellikle ABD) SSCB'ne karşı Türkiye'ye desteğinin sonlanması ve Türkiye'nin yalnız kalması olarak algılanmıştır.[294] Türkiye, bunun için jeopolitik konumunu bir avantaj olarak ileri sürmüş, gelecekte Ortadoğu başta olmak üzere "dünya barışı" için başka bölgelerde de sorumluluk (görev) üstleneceğini açıklamak ihtiyacı hissetmiştir. Ancak üstlenilecek "tüm görevlerin" tam olarak yerine getirilebilmesi için de öncelikli koşulu Amerika'nın askeri ve ekonomik yardımlarının sürmesidir.

Washington'da Türkiye ile Amerika arasında yürütülen müzakerelerde Kore meselesi, Marshall Yardımı ve Atlantik Paktı konuşulmuş, Türkiye'nin BM GK'ne alınması konusu da görüşmede ele alınmıştır. ABD Büyükelçisi ile Dışişleri Bakanı Köprülü iki saatten uzun süren bir görüşme yapmışlardır.[295]

25 Ağustos'ta Büyükelçi Erkin Türk Hükümetinin kaygı duyduğu gelişmeleri iletmek için ABD Dışişleri Bakanı Acheson'la görüşmüştür. Erkin görüşmede, Türkiye'nin NATO'ya alınmak koşuluyla Kore'ye asker göndermeye yatkın olduğunu, "Türk liderler arasında Türkiye'nin Avrupa'daki ortak güvenlik sistemine dâhil edilmesi gerektiği konusunda artan bir kanaat gördüğünü, Türklerin, Batı Avrupa'nın kolektif

[294] Mümtaz Faik Fenik, "Dünya Çapında Bir Karar", **Zafer Gazetesi**, 3 Ağustos 1950, 1.
[295] "Türkiye ile Amerika arasında müzakereler", **Cumhuriyet Gazetesi**, 22 Ağustos 1950, 1,3.

gücüne maddi olarak katkıda bulunabileceklerini düşündüklerini, Türkiye'nin katılımının kendi güvenliğini de artıracağına inandıklarını" belirtmiştir. Büyükelçi Avrupa'da Avrupa Ekonomik Konseyi, Avrupa Konseyi ve Kuzey Atlantik Paktı olmak üzere üç önemli kurum olduğunu, Türkiye'nin ilk ikisinde yer aldığını, üçüncüden dışlanmasının tutarsız olduğunu söylemiş, 2 Eylül'de yapılacak Kuzey Atlantik Paktı Toplantısı'nda Türkiye için destek talep etmiştir. Asıl belirtmek istediği iki şart Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktı'na alınması ve ekonomik yardımların daha da arttırılmasıdır.[296]

Cumhurbaşkanı Bayar 12 Eylül'de, Amerika'nın Türkiye'ye genişletilmiş bir resmi askeri garanti sağlamaktaki gönülsüz tutumu hakkındaki endişelerini ve sitemini Amerikan Büyükelçisi Wadsworth'a bildirmiştir:[297]

> Atlantik Pakt'ına başvurumuza cevabın devamlı gecikmesini biz Türklerin reddetme olarak veya herhangi bir saldırı tehdidine karşı eşit bir partner olarak görmekte gönülsüz olduğunuz yönünde düşüneceğimizin farkında değil mi hükümetiniz? Biz Kore krizi konusunda ki iyi niyetimizi samimi bir şekilde gösterdik. Samimi bir şekilde ifade etmeliyim ki, eğer Atlantik Paktı Dışişleri Bakanları Konseyi isteğimizi reddederse bu bizim moralimizi ciddi bir şekilde etkileyecektir... Biz kendi geleceğimizi tehlikede görüyoruz.

BM Türkiye Temsilcisi Sarper de Washington'da "Türkiye'nin Atlantik Paktına alınması bu camiaya 2 milyonluk bir ordu temin eder. Bu ordu halen Batı Avrupa'nın en büyük ordusunu teşkil edebilir" açıklamasını yapmıştır. Sarper ayrıca, Türkiye'nin Boğazların müşterek kontrolü konusundaki Rus teklifine asla muvafakat etmeyeceğini, SSCB'nin Türkiye'ye karşı siyasetini değiştirmesi gerektiğini ve Türkiye'nin Atlantik Paktı'na kabul edileceğini ümid ettiğini belirtmiştir.[298] Türkiye topraklarında bir savaş durumunda SSCB'ye karşı kullanılacak ve kendisini hedef hâline getirecek üslere izin verebilmek için ABD ile arasındaki yardım anlaşmasının yeterli olamayacağını aynı zamanda NATO'ya da kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.[299]

"Beynelmilel komünizm" karşıtı koalisyon"a dâhil olarak "hür dünya" saflarında yer alan Hükümet savaşa fiili dâhil olmamak konusunda hiç çaba sarf etmemiş, Amerika tarafından gelen açıklamalara daha büyük bir önem vermiştir. Türkiye bir yandan güvenlik kaygısı bir yandan da yardımların kesileceği tehdidi ile baskı altında kararın alınmasını ivedilikle sağlamaya çalışmıştır. Böylelikle Türkiye "güvenilir bir partner" olduğu ve olacağını da gösterme fırsatı yakalamıştır.

---

[296] FRUS, **age**, 1301, [Aralık 2017]
[297] FRUS, **age**, 1312, [Aralık 2017],
[298] **Cumhuriyet Gazetesi**, 23 Ağustos 1950, 1.
[299] Özcan, **age**, 110

Ancak unutulmaması gereken önemli husus; 28 Haziran'da Amerikalıların "Türk Silahlı Kuvvetleri feci bir durumda, savaş alanına çıkabilecek ve herhangi bir başarı gösterebilecek güçte değil" açıklamasına rağmen asker gönderme konusunda Türkiye'ye baskı yapmaları ve bunun ardından da aradan sadece 2,5 ay geçtikten sonra, Eylül ayında bir tugay askerin Amerikan gemisiyle gönderilerek savaş meydanına sürülmesidir.

3.2. Karara Karşı Meclis İçi ve Dışından Muhalefet

Gerek I. Meşrutiyet ve gerekse II. Meşrutiyet parlamentoları, ilk imkân buldukları anda, iktidarların dış politika çizgilerini sert bir şekilde eleştirmekten geri kalmamışlardır. Milli Mücadele Meclisi'nde de dış politika sorgulanan konuların başında gelmiştir.[300] Tek - parti döneminde dış politikada cumhurbaşkanı karar verici, başbakan ve dışişleri bakanı kararın uygulayıcıları konumunda olmuşlardır. Bu dönemde dış politika karar süreçlerinde dar bir çevre karar vericidir, daha çok istişare yerine bilgilendirme söz konusudur.

14 Mayıs 1950'den sonra dış politika konuları konjonktürün de etkisiyle geniş çevrelerin ilgi duyduğu, bilgilenmek istediği, üzerinde konuştuğu konulara dönüşmüş, siyasallaşmaya başlamıştır, ayrıca dış politikada karar verme süreci ve karar vericiler de değişmiş, merkezde İnönü'nün olduğu süreç yerine merkezde Cumhurbaşkanı Bayar'ın olduğu, Başbakan Menderes, Dışişleri Bakanı Köprülü'nün etkili oldukları bir süreç başlamıştır.[301] Yine de dış politika konuları bir "milli siyaset" olarak kalmış, sınırlı bir eleştiri yapılabilmiştir. Dış politikada "milli çizgi"den sapmamak konusunda ortak bir anlayış geliştirilmiş, daha doğrusu bu anlayış, kendisini bütün partilere dikte ettirmeyi başarmıştır.[302]

1950'lerden sonra muhalefette olmanın da etkisiyle CHP çevrelerinden "dış politika millidir ama aynı zamanda muhalefet ve iktidarın uzlaşmasıdır" söylemi geliştirilmiştir. CHP bu söylemle kararlara katılma çabasında olsa da, DP çevreleri dış politika alanında alınan kararları sadece kendi kararları olarak görme eğilimi içinde olmuşlardır.[303] CHP, 2. Dünya Savaşı sonrasında ABD ve Batı merkezli bir politika benimsemiştir. DP de kurulduğu 1946 yılından itibaren aynı politikayı benimsemiş ve devam ettirmiştir. Kore krizi bağlamında iktidarla – muhalefet arasındaki tartışma, formalitenin yerine getirilmemesinden doğan bir usul sorunundan kaynaklanmıştır.

---

[300] Koçak, **age**, (2010), 19
[301] Özcan, **age**, 101.
[302] Koçak, **age**, 18.
[303] Özcan, **age**, 98.

Kore'ye asker gönderilmesine TBMM içinde bulunan siyasi partiler CHP, MP (Osman Bölükbaşı) ve Mardin Bağımsız Milletvekili Kemal Türkoğlu karşı çıkmamışlar, ilkesel düzeyde muhalefet yapmamışlardır. Kararın Meclis'te alınmadığı, diğer seçeneklerin değerlendirilmediği, ülke güvenliği tam sağlanmadan karar alındığı eleştirilerini yapmışlardır.

Muhalefetle iktidar arasında dış politika ilkeleri konusunda ayrılık olmamış, ayrılık yöntem ve uygulamada olmuştur. Aslında asker gönderme kararı TBMM gündemine geldiği takdirde, çok büyük bir çoğunluğa sahip iktidar partisinin oyları ile rahat geçmesi mümkündü. Muhalefetin şikâyeti Kore'ye asker gönderilmesine değil de, konunun TBMM'ne getirilmemesinedir. CHP sözcüsü Faik Ahmet Barutçu'nun söylediği gibi "Biz diyoruz ki, alınan kararın Meclisce tasdik edilmesi lâzımdır. İktidar diyor ki, buna lüzum yoktur. İşte fark burada, metot ve tatbikattadır".[304]

Muhalefette iken iktidarın güvenlik endişelerini abartılı bulan DP, iktidara geldiğinde aynı abartılı dili, içeride muhalefetin hareket alanını daraltmak için kullanmıştır. İç politika ile dış politika arasında kurdukları bağla dış politikayı araç haline getirerek iç politikada etki sağlamaya çaba göstermişlerdir. Başbakan'ın dediği gibi kendileri muhalefette iken iktidar partisi CHP kendilerine sormadan, danışmadan dış politika konularında karar almıştır ve şimdi de onlar danışmayacaktır. ABD'nin yaptığı, meclis benzeri yapıların karar alma sürecini uzatacağı uyarıdan ayrı olarak, inanmak zor olsa da Kore'ye asker gönderme kararının TBMM'ne getirilmemesinin en büyük sebebi budur.

Bu durumdan en çok İnönü rahatsız olmuş, 28 Temmuz'da yaptığı açıklama ile karara katılmasına imkân tanınmamasından, kendisine göre sahip olduğu deneyim ve bilgi birikimden yararlanılmamasından yakınmıştır. İnönü, savaş cephesinin ABD'nin tanımladığı çevreleme politikasının sınırları olduğunu vurguladıktan sonra, Kore'ye asker gönderme kararı alma sürecine dâhil edilmemesine serzenişte bulunmuş, TBMM'ne konunun getirilmemesinden dolayı duyduğu rahatsızlığı şu şekilde ifade etmiştir:[305]

> … Halen bir Kore cephesi yoktur. Bugün Atlantik'ten Pasifik'e kadar uzanan bir cephe vardır. Bu sebeple Birleşmiş Milletlerin bu cephe üzerinde hücuma uğrayabilecek kısımlarının mesuliyetini üzerine alacak müşterek bir Kurmay Heyeti teşkilinden sonradır ki, aza devletlerin yapabilecekleri yardımları tespit etmek gerekirdi. Müşterek cephe mesuliyeti, ancak bu suretle temin olunabilirdi. Ve ancak bu usûl, Türkiye gibi aza devletlere de emniyet verirdi.
> Aksi halde, muhtemel bir tecavüz karşısında Türkiye'ye nasıl yardım edileceği şimdiden düşünülebilir. Acaba Birleşmiş Milletler Teşkilâtı "Türkiye tecavüze uğramıştır, kendisine ne şekilde yardım edeceksiniz?'' diye aza milletlerin Kore

[304] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 70
[305] "Muhalefet lideri İnönü'nün beyanatı", **Akşam Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.

> misalinde olduğu gibi sadece takdirlerine mi müracaat edecektir? İşte memleket hesabına içimi titreten nokta budur.
> Arzu edilirdi ki, uzun müddet iktidarda kalmış bir Partinin Başkanı sıfatiyle benim de bu mesele hakkında reyime müracaat edilsin. Büyük memleket meselelerinde, hususiyle memleket müdafaası ve harp ihtimallerinde, hükümetin muhalefet partisi ile fikir mutabakatını tecrübe etmesi, memleket birliğini sağlamak için esas tedbirdir. Hâlbuki bu mesele hakkında hükümet, Büyük Millet Meclisinin dahi reyini almış değildir.
> Hâlbuki İkinci Cihan Harbinde harp Türkiye'nin kapılarını çaldığı zamanlar ve Alman orduları hudutlarımızda iken, bu memleketle iktisadi münasebetlerimizi kesmek kararını bile almadan CHP hükümeti Meclisin fikrini sormuştu...

CHP Genel Başkanı İnönü bu açıklamasından önce 2 Temmuz'da CHP Kurultayı esnasında gazetecilere yaptığı açıklama ile asker gönderme kararına CHP'nin hem örtülü bir destek vereceğinin sinyalini vermiş, hem de maceraya atılmak ihtimaline karşı uyarmıştır. Milli birliğin önemini vurgulayan İnönü, mevcut durumun dünya barışı için iyi olmadığını, bu beklenmedik gelişmenin üçüncü dünya savaşına yol açabileceğini, önceki I. ve 2. Dünya Savaşları'nın da böyle önemsiz olarak nitelenebilecek bir olaydan çıktığını ve daha sonra tüm dünyayı sardığını, dolayısıyla dikkatli olunmasını vurgulamıştır.[306]

> Şurada bir hadise, burada bir hadise, derken harb nihayet bir yerde patlak verir. Her defasında böyle olmuştur. İkinci Cihan Harbine takaddüm eden olayları bilirsiniz. Daha önce aynı vaziyetlere rastlanmıştır. Her defasında (Harb çıkmayacaktır, bu durum harbe sebep olmaz) diyenler olmuştur. Hadiseler tekerrür eder ve nihayet bir seferinde dünyayı harbe sürükler.

TBMM'nde de CHP bu görüşü savunacak, müşterek cephe teşkili ve BM polis gücünün acilen oluşturulması üzerinde duracaktır. Ayrıca CHP (DP'nin iktidara geldiği) 14 Mayıs öncesi ve sonrası Türkiye'nin güvenlik durumunda herhangi bir değişiklik olmadığı görüşündedir. Dolayısıyla da asker göndermeye gerek yoktur. Bu durumu CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, "Bizim zamanımızdaki tehlike ve emniyet durumu değişmişse, açıkça söyleyebiliriz ki Türkiye Kore'ye 4.500 kişi göndermekle emniyetini azaltmış olacaktır" şeklinde ifade etmiştir.[307]

Metin Toker, Kore Savaşı'ndan çok sonra İsmet İnönü'ye, "1950 yazında iktidarda siz olsaydınız, Kore'ye asker gönderir miydiniz?" sorusunu yöneltmiş, İnönü, "Ben Kore'ye asker gönderilmesine itiraz etmedim. Ben Kore'ye Meclise danışılmaksızın asker gönderilmesine itiraz ettim. İktidarda olsaydım, Kore'ye asker gönderme kararını Meclisten geçirirdim" yanıtını vermiştir. Ardından "Peki, DP bunu Meclise getirseydi, siz ne oy kullanırdınız?" sorusunu da

> Oyum müsbet olurdu. Fakat Mecliste, Amerika'dan bazı garantiler alınmasını isterdim. Hâlbuki önce biz askerimizi gönderdik, sonra onlar ne verdilerse onunla yetindik. Ben, Türkiye'nin taahhütlerine kesinlikle sadık olmasını daima dikkat konusu yapmışımdır. Kennedy, Küba için yardım ve destek istediğinde ilk müsbet cevabı Amerika'ya,

[306] "İnönü iç ve dış politikaya dair gazetecilerle görüştü", **Cumhuriyet Gazetesi**, 3 Temmuz 1950, 1.
[307] "Muhalefet Başbakan'ın demecine cevap veriyor", **age,** 30 Temmuz 1950, 1.

> başbakan olarak ben verdim. Ama bu kararımı Meclise söyledim. Benim kanaatim, Amerika için Küba'nın bir güvenlik meselesi olduğuydu. Müttefiktik. Kendisini tutmayı vazife saydım.[308]

yanıtını veren İnönü, Kore'ye asker gönderme kararının TBMM'ne getirilmemesinin Türkiye'nin pazarlık gücünü azalttığına vurgu yapmıştır.

CHP'nin muhalefeti ne basında, ne kamuoyunda, hattâ ne de CHP'li vatandaşlar arasında dahi hiçbir ilgi uyandırmamış, CHP Meclis Grubu'nun Kore Savaşı'na katılma konusunda açtığı tartışma ve tartışmada yönelttiği eleştiriler TBMM'nin tutanaklarına gömülmüştür. CHP'nin itirazları, DP yanlısı basın tarafından yanlış yorumlarla önemini yitirmiş, meselâ CHP'nin, Türkiye'nin NATO'ya girmesini istemediği, yeni iktidarın müttefiklerle dostluk ilişkilerini bozmayı amaçladığı[309] ya da CHP'nin tutumuyla Sovyetlerin ekmeğine yağ sürdüğü şeklinde manipüle edilmiştir.

Muhalefete göre "yangından mal kaçırır gibi" memleket bir oldu-bitti ile karşı karşıya bırakılmıştır. Muhalefet partileri karardan sonra açıklama yapmışlardır. 26 Temmuz'da Genel Başkan İsmet İnönü başkanlığında CHP Genel İdare Kurulu toplanarak Genel Sekreter Kasım Gülek imzasıyla bir bildiri kamuoyuna açıklanmıştır; bildiride;[310]

> Birleşmiş Milletlere karşı olan vecibelerimizi tanıyoruz. Dünyada sulhün ancak Birleşmiş Milletlerin müşterek korunma cephesi ile temin edilebileceğine inanıyoruz. Aza devletler, birine olan taarruzu samimi olarak hepsine tevclh olunmuş bilerek derhal harekete geçerlerse sulh müdafaa olunabilir.
> Birleşmiş Milletlerin bizim takdirimize bıraktığı yardımı, emsalimiz olan birçok devletler gibi vazıyetimize göre ve maddi imkânlarımız nispetinde tâyin edebilirdik.
> Ancak silâhlı kuvvet göndererek yardım etmek, hiç şüphesiz, imkânı bulunanlar için en tesirli vasıtadır. Bu hususta bizim fikrimiz şudur: Birleşmiş Milletler, hücuma uğrayabilecek bütün cephelerin mesuliyetinl üzerine alarak her âza devletln yapacağı yardımı tâyin eder. Müşterek cephe mesuliyeti bu suretle temin olunabilir ve ancak bu usûl, bütün âza devletlere güvenlik verebilir.
> Hudutlarımızda son zamanlarda yapılmakta olan hazırlıkların ve vatanımızın karşısında bulunduğu İhtimallerin bugünkü manzarasını bilmiyoruz. Bugünkü durumda Birleşmiş Milletlere olan vecibelerimizin nasıl yerine getirileceğini hükümet, Büyük Millet Meclisinde müzakere edilmeden ve partimizle istişare etmeden yalnız başına takdir etmiştir. Parti Genel Başkanı İnönü veya yetki sahibi her hangi Cumhuriyet Halk Partili şahsiyetin bu karar hakkında hiç bir suretle fikir ve mütaleası alınmamıştır. Halbuki büyük memleket meselelerinde, hususile memleket müdafası ve harp ihtimallerinde hükümetin muhalefet partisi ile fikir mutabakatı teminini tecrübe etmesi, büyük mücadelelerde memleket birliğini sağlamak için esas tedbirdir. İktidarın bu ihtiyacı takdir etmesi ve âti için muhalefetin memlekette bertaraf edilecek bir mâni değil, memleket hayrına yapıcı olarak iş birliği temin etmek için en tesirli vasıta olduğunu anlamış olmasını temenni ederiz.

görüşlerine yer verilmiştir.

---

[308] Toker, **age**, 218
[309] Yakup Kadri Karaosmanoğlu**, Politikada 45 Yıl**, 2. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 1984), 209.
[310] **Yeni Sabah Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.

Karardan önce Bayar'ın İnönü'yü ziyaret ettiği ve destek istediğine dair bir takım spekülasyonlar da yapılmıştır. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu, Bayar'ın İnönü'yü karar öncesinde ziyaret ettiğini ve destek istediğini söylemiştir.[311]

> …Ruslar Türkiye'den boğazlardan parça ve doğu illerimizi talep ettiğinde, Celal Bayar İsmet Paşa'yı davet ediyor. Diyor ki, bu talep ciddidir ve biz NATO'ya girmeyi düşünüyoruz. Niçin sizin döneminizde NATO'ya girmediniz, bize bunu anlatmanızı istirham ediyorum İsmet Paşa diyor. İsmet Paşa da, müracaat ettik ama bizi almadılar, kayıtlardan çıkarttığınızda görürsünüz diyor. Şimdi bizi alma ihtimalleri doğdu İsmet Paşa diyor Celal Bayar. Kore'ye asker göndermemizi istiyorlar, karşılığında NATO'ya girebiliriz, bizi destekler misiniz diye sorduğunda; NATO'ya girmek Rusya karşısında bir ittifak içinde olmamız açısından fevkalade önemlidir girmek zorundayız ve sonuna kadar sizi desteklerim diyor.

Yuıkarıdaki açıklamanın Feyzioğlu'nun siyasetçi olan babası Turhan Feyzioğlu'ndan duydukları olma olasılığı yüksektir, başka kaynaklarda karar öncesinde Bayar – İnönü görüşmesi yapıldığına dair herhangi bir bilgi ve belge yayınlanmamıştır.

Kore'ye asker göndermeye cılız bir karşı çıkış da MP'nden gelmiştir. MP Genel Başkan Hikmet Bayur "DP'nin Kore meselesi üzerinde onun fayda ve zararlarını tartarak mütalea yürütebilecek durumda olmadığını, hükümetin bu kararı almadan önce muhalefeti haberdar etmediğini, bundan dolayı da MP'nin vakıayı, herkes gibi sızan haberlerden öğrendiğini belirtmiş ve gazetecilere aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.[312]

> Cumhuriyet devrinde ilk defa olarak Türk askeri fiilen savaşa gönderilirken hükümet bu hususta Büyük Millet Meclisini toplayıp keyfiyeti ona arzetmek lüzumunu duymamıştır. Keza, ne muhalefete haber vermiş, ne ondan mütalaa sormak yoluna girmiş, ne de hiç bir suretle halk efkârını buna hazırlamak ihtiyacını hissetmiştir…
> Birleşmiş Milletlerin İlk müracaatı Haziran'da vaki oldu. Yapılması gereken ikinci müşahede şudur: Kore Savaşı'nın çıkması ve Birleşmiş Milletlerde üye olan milletlerden yardım istenilmesi Haziran sonunda, yâni Büyük Millet Meclisi toplu iken vâki olmuştu. Hükümet bu keyfiyeti Meclise götürmeyi düşünmediği gibi, Meclis tatil devresine girdikten on gün sonra asker sevk etme kararını almak zorunda kalabileceğini tahmin edemiyerek Meclisi toplu tutma lüzumunu takdir eyleyememiştir. Bizce hükümet, derhal Meclisi davetle oradan bir karar almağa mecburdur. Bu düşünceler her türlü particilik duygusu üstünde kalınarak ileri sürülmektedir. Esas âmillerini bilmediğimiz, hükumetimizin Kore'ye Amerika'dan sonra ilk kara kuvveti gönderen devlet olma kararından memleket için hayırlı neticeler çıkmasını dileriz.

Bayur'un eleştirilerini üç noktada toplamak mümkündür: TBMM'nin toplantıya çağırılmaması, muhalefete danışılmaması ve kamuoyunun karar için hazırlanmaması (kamuoyu meşruiyeti).[313] Bayur ayrıca, Atlantik Paktı'na girmenin gerekli olduğunu, Kore'ye asker sevkinin sonucu NATO'ya girmek olacaksa yapılan fedakârlığın yerindeliğini ancak BM güvenlik teminatının yetersizliğini, hâlbuki

---

311 "Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu'nun Konuşması", **Ortadoğu'da Yaşanan Gelişmeler ve Yansımaları Yuvarlak Masa Toplantısı**, Ed. Necdet Basa, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2016), 171

312 **Yeni Sabah Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1; Toker, **age**, 80 - 81

313 "Kore işindeki Parti münakaşaları alevleniyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.

Atlantik Paktı'nın bir realite olduğunu vurgulamıştır.[314] MP'nin bu konudaki görüşü yayın organı konumundaki *Kudret Gazetesi*'nde şu şekilde yer almıştır;[315]

> Millet Partisi Kore kararının alınması şekline muarız olduğunu göstermiştir ve bu tenkidine bugün dahi devam etmektedir. Muhalefete danışmak lüzumunu hissetmeden ve kararı Meclisten geçirmeden mevkii tatbike koymak... İşte bizim tenkit mevzuumuz budur. Yoksa açıkça ilân edelim ki savaş birliğimizin Kore'ye gitmesi verilmiş sözün tutulmasının tabiî bir ifadesidir ve biz bunu tasvip ediyoruz.

Meclis dışında karara ilkesel düzeyde sadece radikal sol örgütler karşı çıkmışlardır. TKP, Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılmasına açıkça karşı çıkmış, bu tutumundan dolayı da baskılara maruz kalmıştır. Kore Savaşı'na karşı barış talebiyle bir hareket örgütlemeye girişerek bağımsızlıkçı ve barış yanlısı bir geniş cephe siyasetini savunmaya yönelmiş, "Amerikalılar hesabına harp ve soygun politikası karşısında, işçi sınıfının, küçük ve orta toprak sahiplerinin, orta sınıfların, millî sanayicilerin, ileri burjuvazinin, millî menfaatlerin gerektirdiği barışçı, hürriyetçi bağımsız bir millî politika etrafında birleşmesi zarureti"ne vurgu yapmıştır.[316] Behice Boran'ın başkanı olduğu ve karardan 11 gün önce 14 Temmuz 1950'de kurulan Barışseverler Cemiyeti kararı protesto etmiş, Başkan Boran ve Genel Sekreter Adnan Cemgil'in imzasıyla TBMM'ne gönderilen 27 Temmuz 1950 tarihli telgrafta söz konusu kararın TBMM tarafından alınması gerektiği belirtilerek, kararın geri alınması istenmiştir. Telgrafta Türkiye'nin Hindistan benzeri bağımsız bir politika izlemesinin ülkenin daha yararına olacağına vurgu yapılmıştır (bkz. EK – 3).[317]

> Türk Barış Severler Cemiyeti, bütün barışçı Türk halkının şu andaki en samimî hissine tercüman olduğu kanaatile Türkiye'nin Kore'deki silâhlı ihtilâfa bu şekilde fi'len iştirak edecek yerde Hindistan hükümetinin yaptığı gibi barış yolundan yapılacak teşebbüslerle bu harbin durdurulmasına ve dünya barışının tehlikeden kurtarılmasına çalışmasını diler.

Daha sonra 25 bin adet bastırılan bir bildiri yayınlanmış ve dağıtılmıştır, Kamuoyunu bilgilendirmek için dağıtıldığı iddia edilen bildiride şunlar yer almıştır:[318]

> Amerikan Senatörü Cain, 23 Temmuz'da Ankara'ya geldi. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik İnce ve Genel Kurmay Başkanı Nuri Yamut ile görüştü. Bu konuşmalardan sonra, memleketin muhtelif yerlerinde bulunan bakanlar, alelacele Ankara'da toplanarak Kore'ye 4500 Türk çocuğunu göndermeye karar verdiler. Arkasından da senatör Cain, gazetecilere verdiği mülakatta, 'Bu harpte piyade kuvvetlerinin rolü büyüktür. Diğer milletlerden kara kuvveti istememizin tek sebebi Amerika'nın yıpranmamasını temindir', diyerek işin içyüzünü meydana koydu, yani bu işin Amerika'nın zoru ile yapıldığını açıkladı.

---

[314] "Hikmet Bayur'a göre Atlantik Paktına Girmek Zarurîdir", **Vatan Gazetesi,** 10 Ağustos 1950

[315] Ertuğrul Akça, "Her şeyin Üstünde Milli Birlik", **Kudret Gazetesi**, 18 Ağustos 1950, 1.

[316] Y. Doğan Çetinkaya, M. Görkem Doğan, "TKP'nin Sosyalizmi (1920-1990)", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 315

[317] Pınar Selek, **Barışamadık**, 2. bs, (İthaki Yayınları, 2004), 214 – 215; Yazıcı, **age**, 37 - 38.

[318] "Moskova'nın ağzı işle konuşan Cemiyet - Solcu fikirlerle tanınmış bazı kimseler tarafından kurulan Türk Barışseveler Cemiyeti'nin beyannamesi toplattırıldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 1, 3.

Bildiride bu kararın ABD'nin zoruyla alındığı ve Amerikan menfaatleri uğruna harbe katılmaktan başka bir anlam taşımadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, BM Kararı'na 52 üyeden ancak 12'sinin olumlu yanıt verdiği, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün bir Fransız gazeteciye verdiği mülakatta Türkiye'nin komşuları tahrik olur gerekçesi ile hükümetin Kore'ye asker göndermeye razı olmayacağını söylediği, bu açıklamanın Adnan Menderes Hükümeti'nin Kore'ye asker göndermeyi önce doğru bulmadığı, buna kendisini zorunlu hissetmediği, ancak Senatör MacCain'in 23 Temmuz tarihinde başlayan ziyareti esnasında Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik İnce ve Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut ile görüşmesi sonrasında asker gönderme kararının alındığı ve gönüllülerin toplanmaya başlandığı hususları bildiride yer almıştır.[319]

Başbakan 28 Temmuz'da muhalefeti eleştirdiği basın toplantısında Cemiyet hakkında şunları söylemiştir:[320]

> Birkaç gün evvel İstanbul'da kurulmuş olan Barışseverler Cemiyeti namına Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na çekilen bir telgraf münasebetile düşüncelerimi arazedeyim: Bu cemiyetin milletlerarası bir kökü olduğunu bilmekteyiz. Bu barışseverlerin sevdikleri barışın mahiyeti hakkında da malumatımız tamdır. Komünist tecavüzlerini Kore'de karşılamaya giderken içimizdeki aynı mahiyetteki tahrikâtın manasını Türk umumi efkârı anlamakta ve hükmünü vermekte elbette yanılmayacaktır.
> Hükümet programında, komünistlikle müessir bir mücadeleye geçeceğimiz ifade olunmuştu…
> Dünyanın geçirdiği iki büyük harb ve son birkaç senenin yaşanılan tecrübeleri ile sabit olmuştur ki memleketlerin istiklal ve mevcudiyetleri mutlaka kendi coğrafi hudutlarında müdaafa olunmaz. Sulhte ve harbte dünyaca bir kader birliğine varılmış olduğu bir devirde yaşamakta olduğumuz açık bir hakikattir.

Çok geçmeden Cemiyet kapatılmış, Boran ve arkadaşlarının çoğunluğu Ankara Garnizon Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi tarafından "TCK'nın 161. Maddesi gereğince ammenin telaş ve heyecanına mucip olacak veya halkın maneviyatını kıracak veya düşman karşısında memleketin mukavemetini azaltacak şekilde, asılsız, mübalağalı veya maksadı mahsusa müsterit havadis yaymak"[321] suçlarından yargılanmışlar[322] ve "Milli mukavemeti kırmak ve milli menfaatlere zarar verecek faaliyetlerde bulunmak" suçundan on beşer sene hapis cezasına çarptırılmışlardır[323].

---

[319] Gökhan Atılgan, "Türkiye Sosyalist Hareketinde Anti-Emperyalizm ve Bağımsızlıkçılık (1920-1971)", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 673 - 674

[320] "Moskova'nın ağzı ile konuşan Cemiyet", **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 3.

[321] Selek, **age**, 222 - 223

[322] Orhan Silier, "TİP'in İkinci Dönemi", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 443;

[323] Bu karar, Yargıtay tarafından bozulmuş, Ankara 2 No'lu Askeri Mahkemesi 13 Haziran 1951'de Boran'ı 1 yıl 3 ay diğer cemiyet üyelerini ise 6 aydan 10 aya kadar hapis cezasına mahkûm edetmiştir. Komünizmle mücadele adı altında 26 Ekim 1951'de daha geniş kapsamlı "1951 Tevfikatı" olarak anılan tutuklamalar yapılmıştır. Bkz. Emin Özdemir, A. Fatih Şendil; "Soğuk Savaş Dönemi Algı ile Gerçek Arasında Birİmge Olarak Türk Solu; Demokrat Parti'nin Sol Hareketlere Yaklaşımı", **CTAD**, s. 23 (Bahar 2016), 337-367

CHP'nin son Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak'ın 18 Eylül 1950 tarihli köşe yazısı bildiride de kullanıldığından yargılama esnasında tanık sıfatıyla ifade vermiştir. Sadak yazısında "Biz şimdi Kore'ye asker göndermezsek, başımız sıkıştığında Amerika da bize yardım etmez" şeklinde asker göndermeyi haklı bulanlara karşı "bu işler bir menfaat işidir, hissi sebepler rol oynamaz, eğer o gün Amerika'nın siyasi ve askeri çıkarı varsa bize yardım eder, yoksa etmez" yanıt verdiğini belirtmiştir. Sadak mahkemede Kore'ye asker göndermeyi doğru bulmamakla birlikte hükümet bu kararı verdikten sonra da artık "devlet kararı" olduğu için bunun üzerinde durulmaması gerektiği görüşünde olduğunu da eklemiştir.[324] Sadak'ın bu görüşü Synder'ın "Devlet eylemi, devlet adına hareket edenlerin eylemidir. Bu yüzden devlet, karar alıcıları ile özdeştir" ifadesiyle örtüşmektedir.

Barışseverler Cemiyeti üyelerinin Aralık 1950'de mahkûmiyetle sonlanan duruşmanın kararında[325]

> Cemiyet gayesinin siyasi olmadığı hakkında beyanname verildiği halde, tamamen siyasi maksatlar güdüldüğü, Amerikalılarla dostluğumuzun bozulması gayesi istihdaf edildiği, Kore'ye hükümetin asker gönderme kararı karşısında neşrettikleri beyannamelerle halkın hükümete itimadını kırdıkları ve milli mukavemeti zaafa uğrattıkları

suçlamaları yer almıştır.

Kore Savaşı'nı destekleyenlerden biri de 1945'te Milli Kalkınma Partisi'ni kuran, Şark ve İslam devletlerini ABD benzeri bir konfederasyon şekline getirerek güçlü bir birlik oluşturmayı savunan Nuri Demirağ'dır. Amerika'nın başarısının birliklerin (eyaletlerin) toplanmasından kaynaklandığını, Avrupa'nın da bir gün mutlaka "Müttehit Avrupa'yı" oluşturacağını ileri sürmüş, ivedilikle Şark ve İslam dünyası ile birleşilmesi ve "Şark İslam Federasyonu"nun oluşturulmasını savunmuştur. Demirağ'a göre, "insanlığı ancak Amerika kurtarabilecektir". ABD ile stratejik bir ilişki (yüzde yüz bir iktisadi ve siyasi teşriki mesai) kurularak, "Türkiye'nin siyasi ve iktisadi açıdan Amerika Birleşik Devletleri'ne dayanmasını" savunmuş ve Kore'ye asker gönderilmesi hususunda iktidarı isabetli kararından dolayı desteklemiştir.[326]

25 Temmuz'da alınan kararın üzerinden bir ay dahi geçmeden gerek basın gerekse de siyasiler tarafından karara ilişkin yöneltilen eleştiriler karşısında Başbakan sert açıklama yapmış, müsamaha gösterilmeyeceğini vurgulamıştır:[327]

> Kore hakkındaki kararı tefsir yolundan muhalifler bozguncu propaganda ile işbirliği haline düşmüş bulunuyorlar… Kore'ye asker gönderilmesi aleyhinde yapılacak

---

[324] Selek, **age**, 224
[325] "Barışseverler dün mahkûm oldular", **Cumhuriyet Gazetesi**, 31 Aralık 1950, 3.
[326] Ercan Haytoğlu, "1945'te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişle Birlikte Milli Kalkınma Partisi", **Türkler, Cumhuriyet**, **Cilt 16**, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 1449
[327] "Başbakanın dün yaptığı konuşma", **Cumhuriyet Gazetesi**, 25 Ağustos 1950

propaganda hiçbir suretle iyi niyete hamlolunamaz. Bu gibi haraketler ceza kanununda suç sayılmıştır ve ağır cezalarla karşılanmıştır.

3.3. Kararın TBMM'ne Getirilmesi ve Kararın Alınış Şeklinin Tartışılması

Kore'ye asker gönderme konusu, gönderilen askerin maaş farkı vs. gibi teknik konularla[328] 18 kez kanun, karar, gensoru, soru ve açıklama şeklinde TBMM gündemine getirilmiştir. Bunlardan ilki 30 Haziran 1950 tarihli "Dışişleri Bakanı'nın Kore sorunu hakkında demeci", sonuncusu ise 23 Şubat 1954 tarihli "Kore'de şehit olan kahramanların ailelerine TBMM'nin sevgi ve selamlarının bildirilmesi" başlıklı takrirdir.[329]

TBMM'inde sık sık Kore'ye giden askerlere TBMM'nin selam ve sevgilerini içeren önergeler verilmiş ve bu önergeler eleştirilerin önünü kesmenin bir aracı haline getirilmiştir. Tutanaklarda yer alan beyanlar, sorular ile gensoru görüşmeleri kronolojik sıra içinde şunlardır;[330]

1. Dışişleri Bakanının Kore sorunu hakkında demeci;
2. Kore'de savaşan kahraman subay ve erlerimize TBMM'nin selâm ve sevgilerinin bildirilmesi kararı;
3. Kore'de savaşan kahramanlara TBMM'nin minnet ve şükranlarını iletme kararı;
4. Kore'ye gidecek Türk Silahlı Kuvvetlerine harb hali hükümlerinin uygulanacağı hakkında Bakanlar Kurulu kararı;
5. Yabancı ülkelere gönderilecek ordu mensuplarının aylık ve ücretleri hakkındaki 5686 sayılı Kanun;
6. Kore'ye gönderilen savaş birliği nedeniyle Başbakan hakkında gensoru;
7. Gensoru görüşmeleri sonunda alınan karar;
8. Kore'ye gönderilen birliğin yerinin doldurulması hakkında sözlü soru;
9. Kore birliği hakkında sözlü soru;
10. Kore'de bulunan ve dönen askerlerin sağlık durumu hakkında yazılı soru;
11. Kore'deki kuvvet ve zayiat hakkında yazılı soru;
12. Kore'deki birliğin esir ve kayıp miktarı hakkında sözlü soru;
13. Kore'deki zayiat miktarı hakkında sözlü soru;
14. Kore'deki er ve subayların muhabere ücretleri hakkında yazılı soru;
15. Kore'deki er ve subayların muhabere ücreti hakkında sözlü soru;
16. Kore'deki subayların özlük haklarına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı;
17. Kore'ye asker gönderme süresine dair sözlü soru;
18. Kore'de şehit olan kahramanların ailelerine TBMM'nin sevgi ve selâmlarının bildirilmesi;

Daha önce de belirtildiği gibi TBMM'nin tatile girmesinden dolayı Kore'ye asker gönderme kararını TBMM'nde tartışma imkânı olmamış, TBMM'ni toplama girişimleri de başarısız olmuştur. 1 Kasım 1950 tarihinde yeni yasama döneminin açılışında ilk olarak Cumhurbaşkanı Bayar Kore hadisesinden bahsetmiştir:[331]

Sayın Milletvekilleri,

---

328 Aydemir, **age**, 306
329 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 48, c. 28 (23 Şubat 1954): 742
330 Öztürk, **age**, 529-530
331 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim I, c. 2 (I Kasım 1950): 10-11

..Birleşmiş Milletlere bağlılığını her vesile ile gösteren ve vâki tecavüze karşı bu teşkilâtın zamanında harekete geçmesini memnuniyetle gören Türkiye Güvenlik Konseyinin davetine uyarak Kore'ye bir askerî birlik göndermek suretiyle kendisine düşen vecibeyi zamanında yerine getirmiştir.
Bütün sulhsever milletlerce büyük takdirle karşılanan bu kararımız, milletler camiası tarafından, memleketimizin beynelmilel sahadaki taahhütlerine sadakatinin ve sulhun korunması hususundaki maddi gayretlerinin en bariz bir delili olarak telâkki olunmuştur.
….
Haricî siyasetimizin hedefi, Birleşmiş Milletler idealinin ruhunda mündemiçtir; ve Dünya sulhunun vikayesine matuftur. Bu maksatla Dünya barışını ve emniyetini ve iktisadi kalkınmasını temin yolundaki bütün gayretlere elimizden geldiği kadar yardım etmekteyiz.
Bu cümleden olarak Avrupa Konseyine ve İktisadi İşbirliği Teşkilâtına dâhil olan Cumhuriyetimiz, âkidler arasında verimli mesai teşrikinde faal bir unsur olmaya çalışmaktadır.
Kezalik, sulh dâvasına candan bağlı olan memleketimiz, halen tecavüze karşı en müessir emniyet teşkilâtı addettiği ve günden güne daha sağlam esaslara istinat ettirilmesine gayret edildiğini memnunlukla gördüğü Atlantik Paktının inkişafını büyük bir alâka ile takip etmekte ve bu emniyet sisteminin takviyesi için âkıd devletlerle işbirliğine amade bulunmaktadır. Harbi sulh gibi bölünmez bir bütün sayan Türkiye; bu savunma sisteminin Doğu Akdenize teşmilini arzu etmektedir.
Zira hâdiseler, ezcümle Kore Harbi, tecavüz kuvvetlerinin emniyet sisteminde açık bırakılan gediklere teveccüh eylediğini bir kere daha göstermiştir. Bu itibarla Türkiye Doğu Akdenizin bu sistem içinde ahden alınmasını ve bu suretle fasılasız bir istikrar ve sulh cephesinin kurulmasını temenni etmektedir.
Bunun tahakkuku için ilgili memleketler nezdinde şimdiye kadar yapılmış olan siyasi teşebbüsler tamamen neticesiz kalmamış ve sayın milletvekillerinin de bildikleri gibi, Atlantik Paktı Konseyi adına Amerika Birleşik Devletleri Hariciye Nazırı, Şimali Atlantik Paktı teşkilâtının Akdeniz müdâfaasiyle ilgili askerî plânlaştırma mesaisi safhasına iştirake, Türkiye Hükümetini davet etmiştir.
…
Şunu da gurur duyarak söyliyebilirim ki, kuvvetli ve şerefli ordusu ile Türkiye'nin, yalnız kendi emniyeti için değil, fakat Doğu Akdenizin ve Orta Şarkın sulh ve emniyeti için de mühim bir unsur olduğu, hür dünya devletleri tarafından teslim edilmektedir.
Hür milletler sulh mefhumunun muhafazası için büyük gayretler sarfeden müttefikimiz Büyük Britanya ile dostluğumuz ve beynelmilel sahada, mesai teşrikimiz gün geçtikçe kuvvetini artırmaktadır. Türkiye için millî bir kıymet almış olan bu dostluk ve samimî işbirliği iki memleketin mütekabil menfaatleri ve dünya sulh ve istikrarı lehine inkişaf etmektedir iki memleket, arasında. Mevcut ve her, iki hükümetin büyük ehemmiyet atfettiği ittifakı, işbirliğimizin en müsmir âmili olarak telâkki etmekteyiz. Türk Milleti, İkinci Cihan Harbinin ağır yüklerini üzerine almış olan ve harbin hitamından beri iktisadi ve malî vaziyetini ıslah ve içtimai meselelerini halletmek için büyük fedakârlık ve mahrumiyetlere katlanmış bulunan müttefikimizin kalkınmasını, hayranlık ve sevinçle müşahede etmektedir….
Beynelmilel ihtilâfların Birleşmiş Milletler çerçevesi dâhilinde hallini samimiyetle istiyen, eşit haklara riayet eden, demokratik ananelere bağlı, sulhperver Amerika Birleşik Devletleri ile olan siyasi, iktisadi ve kültürel sahalardaki yakın münasebetlerimiz ve dostluğumuz gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. İfadesini iki memleket arasındaki münasebetler ve beynelmilel iş birliğinde bulan bu yakın dostluğun daha da artmasına büyük ehemmiyet ve kıymet vermekteyiz.
Tehdide ve baskıya, kimsede şüpheye mahal bırakmıyacak bir tarzda göğüs gerdiğimiz bir sırada, Truman Doktrini ve Marshall Plânı yolu ile bize yapılan yardımlar, bu dostluğun unutulmaz bir tezahürünü teşkil eder. Memleketimiz bu cömert yardımları şükranla karşılamaktadır…. Dünyanın coğrafya bakımından en nazik bir mevkiinde kendi müdafaasiyle beraber umumi emniyetin muhafazasına bütün maddi ve mânevi imkânlarını hasreden memleketimize vâki bu yardımlar, arttığı nispette bundan yalnız bu bölgenin değil, fakat dolayısiyle bütün dünya sulhunun, istifade edeceği muhakkaktır.

Bayar, Meclis'i açış konuşması ile adeta DP Hükümeti'nin mevcut ve gelecekteki dış politikasını tarif etmiş, sınırlarını çizmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin kendisine düşen sorumluluğu zamanında yerine getirdiği ve "sulhun korunması hususundaki maddi gayret anlamına gelen kararının takdirle karşılandığını" belirtmiştir. Türkiye'nin dünya barışını ve emniyetini korumak konusunda BM idealine olan bağlılığını, Atlantik Paktı'nın Doğu Akdeniz"e genişlemesini ve bu gerçekleştiği takdirde de hür dünya adına Türkiye'nin ordusu ile sadece Doğu Akdeniz'in değil Ortadoğu'nun da istikrar ve barışı için görev üstlenebileceğini, özellikle de ABD ile olan siyasi, iktisadi ve kültürel alanlardaki yakın ilişkilerin daha da arttırılacağını, Truman Doktrini ve Marshall Plânı ile yapılan yardımların artırılmasından yalnız Türkiye'nin bulunduğu bölgenin değil bütün dünya barışının fayda sağlayacağını vurgulamıştır.

BM emrine silahlı güç vermede görüş birliği içinde bulunan siyasi partiler, karar alma yetkisinin nereye ait olduğu konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdir. TBMM'nde temsil edilen muhalefet, asker gönderme kararını doğru bulmakla birlikte, BM'in tavsiye kararı aldığını, yükümlülük söz konusu olmadığını, ayrıca kararın alınmasında TBMM onayı alınmadığı gibi danışmanlardan da görüş alınmadığını, kararın Anayasa'nın harp ilanını tanımlayan 26. maddesine aykırı olduğunu savunmuştur. Burada söz konusu olan CHP muhalefeti değildir, ana muhalefet partisi CHP'nin lideri İsmet İnönü TBMM'nde konu hakkında konuşmamış, hatta TBMM'nde dahi bulunmamış,[332] TBMM dışında da bir iki "küçük" uyarı yapmakla yetinmiştir. CHP'nin konu hakkındaki görüşlerini Trabzon Milletvekili Ahmet Faik Barutçu açıklamıştır.

Kore konusunda Meclis'te iki kişiden oluşan bir muhalefet vardır ki biri Mardin Bağımsız Milletvekili Kemal Türkoğlu diğeri de Millet Partisi Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı'dır. Türkoğlu ve Bölükbaşı kararın geri çekilmesini istememekle birlikte Anayasa'ya aykırı bir karar alındığından Hükümet'in istifa etmesi gerektiğini savunmuşlar, bu gerekçe ile Başbakan hakkında gensoru önergesi vererek Kore'ye asker gönderme kararının TBMM gündemine gelmesini sağlamışlardır.

TBBM'nin toplanması için Ağustos başında Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu ve DP Niğde Milletvekili Necib Bilge ortaklaşa girişim başlatmış ve imza toplamaya çalışmışlardır. MP Milletvekili Bölükbaşı ve CHP Merkez İdare Heyeti yaptıkları açıklama ile bu girişimi destekleme kararı almışlardır. Bu girişimden dolayı DP'nin bölünebileceğine dair tartışmalar yapılmış ve Bilge'nin DP Haysiyet Divanı'na verilmesi gündeme gelmiştir.[333] Girişimin başlatılmasından yaklaşık bir hafta sonra

[332] Aydemir, **age**, 302
[333] "Meclisin içtima daveti için imza toplanıyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 2 Ağustos 1950,1.

da TBMM'ni toplama teşebbüsünün akim kaldığı Türkoğlu ve Bilge tarafından tarafından basına açıklanmıştır.[334]

Yeni yasama yılında TBMM'nde en son 30 Haziran'da gündeme gelen Kore hadisesi üzerinden yaklaşık 4 ay geçtikten ve karar uygulamaya sokulduktan sonra, Türk Tugayı'nın Kunuri'de sert çarpışmalara girdiği ve ağır kayıplar verdiği ve muharebelerin gazete haberlerine konu olduğu bir dönemde, 22 Kasım 1950'de CHP Genel Başkanı İnönü tarafından Başbakan hakkında gensoru açılmasını istenen bir önerge ile TBMM gündemine taşınmıştır:[335] "Dış politika ve memleketin siyasi ve askeri emniyeti meseleleri hakkında TBMM'nde umumi bir müzakere açılmasını temin etmek üzere, bu meselelere dair içtüzük hükümlerine göre Başbakan'dan gensoru açılmasını arz ve teklif ederim".

27 Kasım'da da asker gönderme kararı[336], DP Erzurum Milletvekili Saffet Gürol ve arkadaşlarını verdiği "Kore'de savaşan kahraman subay ve erlerimize Büyük Millet Meclisinin selâm ve sevgilerinin bildirilmesine dair önerge" ile TBMM gündemine gelmiştir[337].

CHP adına İsmet İnönü'nün verdiği önerge, 23 Kasım'da Bölükbaşı ve Türkoğlu'nun ortaklaşa verdikleri gensoru önergesi[338] ile birlikte 1 Aralık'ta TBMM gündemine alınmıştır. DP Ağrı Milletvekili Celal Yardımcı, içtüzüğün 157. maddesine göre açıklık şartına uymadığı gerekçesi ile İnönü'nün önergesine itiraz etmiş ve İnönü'nün önergesi kabul edilmemiştir.[339] Türkoğlu ve Bölükbaşı'nın gensoru önergeleri yapılan oylama sonucunda kabul edilmiş, Devlet Bakanı Ağaoğlu gensorunun 11 Aralık tarihinde TBMM'nde yanıtlanacağını açıklamıştır.[340] Aynı tarihlerde Kore'de bulunan Türk Tugayı şiddetli muharebeler içinde olduğundan, basında gensorunun Kunuri muharebeleri yüzünden geri çekilme ihtimali olduğu yazılmıştır.[341]

Savaşan bir birlik hakkında yanlış anlamalara meydan verilmemeye çalışılarak ağır psikolojik baskı altında TBMM'nde tartışmalar yapılmıştır. Bu dönemde DP, Kore'deki birliğin tahsisatını CHP'nin engellediği propagandasını yapmakta, CHP'nin

---

334 "Kore meselesi için partilerin tartışmaları – Meclisi toplama girişimlerinin akim kaldığı müteşebbisler tarafından açıklandı", **age**, 10 Ağustos 1950, 1.
335 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3, (1 Aralık 1954): 3; "İsmet İnönü Meclise bir gensoru önergesi verdi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 23 Kasım 1950
336 "Mecliste bugünkü gensoru müzakereleri", **age**, 11 Aralık 1950, 1.
337 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX. Birleşim 15, c. 2 (27 Kasım 1950): 214 - 215
338 **age**, (1 Aralık 1950): 3 – 5; "Meclis'e dün de bir gensoru verildi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 24 Kasım 1950
339 **age**, (1 Aralık 1950): 5; **age**, 29 Kasım 1950, 1.
340 **age**,(1 Aralık 1950): 6
341 "Mecliste bugünkü gensoru müzakereleri / Kore savaşlarının yeni safhaları karşısında soru sahiblerinin önergelerini geri almaları muhtemel", **age**, 11 Aralık 1950

yayın organı konumundaki Ulus Gazetesi de bunu yalanlamaya çalışmaktaydı. Bir gün önce de (9 Aralık) Ankara'da Türkiye Milli Türk Talebe Birliği'nin organizasyonu ile gençliğin katıldığı "büyük Kore mitingi" düzenlenmiş, heyecanlı konuşmalar yapılmıştır[342]. Ağır kayıplara rağmen Kunuri'deki kahramanlık iktidarın lehine yazılmıştır. Muhalefet, 6 Aralık'ta TBMM'nde tartışmalar başladığında "Kore'de kahramanlık destanları yazmakta olduğumuz, Türk kanını akıtmakta olduğumuz bir zamanda tartışma yapmak, en hafif mânasiyle hafifliktir"[343] şeklinde suçlamalara maruz kalmıştır.

6 Aralık'da 15. Birleşimde "Birleşmiş Milletler Emrine Verilmek Üzere Askerî Birlikler Halinde Yabancı Ülkelere Gönderilecek Ordu Mensuplarının Aylık ve Ücretleriyle Çeşitli İstihkakları ve Birliğin Sair Masrafları Hakkında Kanun" tasarısı TBMM gündemine getirilmiştir.[344] Ancak söz konusu kanun tasarısında "yabancı ülkelere gönderilecek ordu mensupları" ifadesinin yer alması, BM emrine savaş için asker verildiğini sanki gizlemeye yönelik bir algı oluşturmuş, Hükümet ve muhalefetin asker gönderme konusunu farklı yorumlamaları tartışmanın çıkmasına neden olmuştur.

En yoğun tartışmalar Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu ve MP'nin Meclis'teki tek temsilcisi Bölükbaşı'nın verdikleri "Kore'ye gönderilen savaş birliği nedeniyle Başbakan hakkında gensoru"nun görüşmeleri esnasında 11 Aralık 1950 tarihinde yaşanmıştır. Türkoğlu gensorunun gerekçesini şu şekilde izah etmiştir:

> Önce Kore'ye gidecek Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına kanunlarımızda yazılı 'Harb hali' hükümlerinin uygulanmasına dair 20. IX. 1950 tarih ve 3 / 11940 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı çıkarıldı. Diğer taraftan da Kore'ye gönderilen birliğe emrivakiin zaruri bir neticesi olarak kanunsuz masraflar yapıldı... Bu itibarla Hükümetin salâhiyetsiz olarak tatbik mevkiine koyduğu karar için bir gensoru açmak zorunda kaldım.[345]

Ana muhalefet lideri İnönü'nün katılmadığı TBMM'ndeki tartışmalar gece yarısına kadar sürmüş ve TBMM'nde Hükümet'in kararını savunan kişi "Kore konusunda derin ve esaslı düşünce ve incelemeleri bulunmayan Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü"[346] değil de Başbakan Menderes olmuştur.

TBMM'deki tartışmalarda neden Kore'ye asker gönderme kararının Meclis'e getirilmediği ve hangi ortamda alındığı sorulmuştur. Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu'nun,

---

[342] Toker, **age**, 103; **age**, 10 Aralık 1950, 1.
[343] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 69, (Cezmi Türk),
[344] **age**, (6 Aralık 1950): 56
[345] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 153
[346] Aydemir, **age**, 302

> Meclisin içtima halinde olmayışı, salâhiyetin aşılmasını meşru gösteremez. Meclis 14 Temmuzda tatil kararını vermiştir. Trygve Lie'nin teli bir gün sonra 15 Temmuzda gelmiştir. Karar 26 Temmuzda alınmıştır. Hükümetin basiretli hareket ederek Meclisten tatil kararı vermemesini istemesi icabederken bunu yapmamıştır. Kaldı ki, bu mühim karar için Meclis bu arada içtimaa davet de edilebilirdi. Bütün ikazlara rağmen Hükümet bundan kaçınmakta inat eylemiştir.[347]

ifadesi iktidarın, Menderes'in Yalman'a bahsettiği gibi "Meclis kararı almaya kalkışırsak, iş uzar*"* gerekçesiyle en başından itibaren TBMM dışında karar alma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum Türk demokrasisinde çok olumsuz bir başlangıca sebep olmuş, iktidarların gerek gördükleri durumlarda TBMM'ne bilgi sunmadan, TBMM onayı almadan kararlar alma yoluna gitmelerinin kapısı aralanmıştır. DP iktidarı döneminde ABD ile yapılan sayısız ikili anlaşma da bu şekilde TBMM'ne getirilmeden ve onay alınmadan yapılmış, aradan uzun zaman geçtikten sonra antlaşmaların ne derece ülke aleyhine oldukları anlaşılmıştır.

Türkoğlu ayrıca, Başbakan'a "Kore'ye asker gönderilmesi için Bakanlar Kurulunca alınmış bir karar var mıdır? Varsa bu karar neden Resmî Gazete'de neşredilmedi? Karar alınmışsa ittifakla mı alınmıştır?..."[348] sorularını da yöneltmiştir. Başbakan bu sorulara şu yanıtı vermiştir:[349]

> Muhterem arkadaşlar, Kemal Türkoğlu arkadaşımızın sualini hakikaten garipsemiş olmanız iktiza ediyor. Diyor ki: Kore kararını alırken siz bir Heyeti Vekile kararı verdiniz mi? Kore kararı hakkında Heyeti Vekile kararının mevcut olması kadar tabiî bir şey tasavvur olunamaz. Fakat sualinin şu kısmı daha acaiptir; diyor ki: Bu kararı, ittifakla mı ekseriyetle mi aldınız? Sana ne? Arkadaşlar derhal arzedeyim ki Kore kararı, Heyeti Vekilenin mevcut azasının ittifakiyle alınmıştır.

Türkoğlu'nun neden Resmi Gazete'de yayınlanmadığı sorusuna da

> Arkadaşlar kararı aldıktan sonra bu kararların Resmî Gazetede neşredilip edilmediğini Başbakan takip etmez. Bunu bürolar yapar. Şimdi vehleten bir sual karşısında kaldığım için cevap vermek için tabiî bir mühlet istiyeceğim. Bir sual sorulduğu ve buna cevap verilmesi icabettiği zaman bunun için mühlet istemek tabiîdir. Bir Başbakan şahsen bununla meşgul olmadığına göre neticeyi sorup ayrıca arzedeceğim tabiîdir.[350]

Başbakan'ın bu açıklaması üzerine yeniden söz alan Türkoğlu "üç Bakan'ın karara muhalif kaldığını" duyduğunu belirtmiş, Başbakan Menderes, "Yalandır. Üç bakan muhalif kalsa bile tesiri ne olabilir"[351] cevabıyla karşılık vermiştir. Bu açıklamalardan TBMM'ne getirilmeyen, Resmi Gazete'de de yayınlanmayan karara söylenti düzeyinde de olsa üç Bakan'ın muhalif kalmış olabileceği ve "Heyeti Vekilenin mevcut azasının ittifaki"nın söz konusu olduğu, karar alınırken mevcut olmayan

---

[347] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3, (11 Aralık 1950): 153; Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Kore'ye gönderilen Savaş Birliği hakkında Başbakandan gensoru açılmasına dair önergesi, **age**, (11 Aralık 1950): 130

[348] **age**, (11 Aralık 1950): 151

[349] **age**, (11 Aralık 1950): 152

[350] **age**, (11 Aralık 1950): 152

[351] **age**, (11 Aralık 1950): 152

Bakanların da olduğu sonucu çıkmaktadır. Gazetelerde seyahatte olan bakanların çağrıldığı, iki bakanın katıl(a)madığı haberleri çıkmıştır, bunların kararı onaylamadıkları için mi toplantıya katılmadıkları bilinmemektedir. Dolayısıyla yurt dışına asker göndermek gibi önemli bir konu bakanlardan bazılarının bulunmadığı ve/veya bazılarının itiraz ettiği bir ortamda alınmıştır, Bakanlar Kurulu'nun oy birliği söz konusu değildir.

Başbakan Menderes muhalefet Partisi CHP adına soru yönelten Barutçu'ya da şu cümlelerle yanıt vermiştir:[352]

> Daha evvel diğer bir muhalefet adına veyahut da müstakil olarak konuşan arkadaşta Heyeti Vekile kararını nasıl aldınız, bunda bir ittifakınız var mıdır, ekseriyetiniz var mıdır, kararı niçin ilan ettiniz, etmediniz gibi birtakım kurcalamalar yaptılar. Şimdi Halk Partisinin muhalefeti de diyor ki, siz bu kararı alırken hukukçulara tetkik ve tahkik ettirdiniz mi, dört bir tarafını gösterdiniz mi? Kararı nasıl aldığımızı zannediyorlar? Malumatları nedir? Acaba komitecilik halinde çalışmakta ve Heyeti Vekile olarak dört duvar arasında nasıl çalışmakta olduğumuzu gözetlemek haline mi geldiler?
> Hangi hukukçuları çağıracaktık?
> ……
> Muhterem arkadaşlar, muhalefet gazetesinde de bu fikir ortaya atılmıştır. Hariciye Vekâletinin noktai nazarının alınmadığı ileriye sürülmüştür. Nereden biliyorlar, içinde mi idiler Hariciye Vekâletinin, Heyeti Vekilenin içinde mi idiler? Soruyorum, nereden biliyorlar?
> Arkadaşlar, bu o kadar hakikatten âri bir iddiadır ki; iki cümle ile maruzatta bulununca bunun mahiyetini anlamakta gecikmiyeceksiniz.
> Güvenlik Konseyinin kararı bize tebliğ edildiği zaman bu kararın Hariciyenin bürolarında kayda tabi tutulduğunu, bu kararın Hariciyede müzakere edildiğini, bu kararın cevabının Hariciyeden çıkmış olduğunu tasavvur etmek gayet tabiîdir. Bunun aksini iddia etmek için bir bildikleri olmak lazımgelir.
> İkinci olarak arkadaşlar, tekrar oradan bize birçok müracaatlar vâki oldu. Elbette tabiî olarak bunları bürolar işledi, tekrar büro cevabını yazdı, Heyeti Vekilenin tasvibine arzetti. Arzettiğim gibi bunun aksini iddia edebilmek için bildikleri bir şey olmak lazımgelir.

Başbakan, kararın Dışişleri bürokratları tarafından değerlendirildiğini ve BM Genel Sekreteri'ne yazılan cevabın da Dışişleri'nde hazırlandığını ifade etmiş, ancak açık olarak kararın kim tarafından alındığını belirtmemiştir. Başbakan'ın konuşmasından Dışişleri bürokratlarının Başbakanlığın verdiği kararı sadece diplomatik üslupla kaleme aldıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla karar hakkında bürokrasi ile temas, BM Genel Sekreteri'ne gönderilen yanıt yazılarının yazılması ile sınırlıdır. Yazıların içeriğinin, Hükûmet üslubunun Dışişleri Bakanlığı bürokratları tarafından belirlendiği anlaşılmaktadır. Kararın alınmasında Erkin ve Sarper dışında danışmanlardan ve/veya bürokratlardan da faydalanılmamıştır. Başbakan bu konuda da "hukukçulardan sorulmalı, ötekinden, berikinden danışmak" gibi alaycı ve öfkeli bir ifade kullanmaktadır. Bu tavrında, kararı kimseye sormak – danışmak ihtiyacı hissetmedikleri, aksi takdirde ülkenin idare edilemez duruma geleceği ve kararın olumlu sonuçlarını kimse ile paylaşmak istemedikleri kanaati rol oynamıştır.

[352] **age**, (11 Aralık 1950): 178

Karar verme sürecinde karar vericiler iç ve dış değişik faktörlere bağımlıdırlar, karar vericilerin bağımlı oldukları bu faktörlerin bir kısmı da doğrudan kendi kişiliklerinden, yetişme tarzlarından veya inançlarından kaynaklanmaktadır. Dolaysıyla karar verme sürecinde sayısız yanlış algı kendi gerçeklik idrakini çarpıtır ve siyasi karar alma sürecinde rasyonelliğe sınırlamalar getirir. Herbert A. Simon, Allison'un rasyonel aktör modelindeki aktörlerin rasyonel karar aldıkları varsayımı sonucu ortaya çıkan "karar vericiler yanlış yargılarının – algılarının mağlubu olabilirler" sorununu sınırlı rasyonellik modeli ile aşmaya çalışmıştır. Simon'a göre, karar alma uygulamasına ilişkin uygun veriler ve daha fazla araştırma ile sonuca gidilebilir, bu noktada siyasi danışmanlık sınırlılığı belirli ölçüde aşmak için çözüm olabilir. Yani Simon, danışman kullanımı ile karar vericilerden kaynaklanan karardaki olumsuz tarafların törpüleneceği, yanlış algıların bir dereceye kadar en aza indirilebileceği iddiasındadır.

Kore'ye asker gönderme kararında karar vericiler, rasyonel karar verdikleri inancıyla konuyu danışmanlarla tartışmamışlardır. Başbakan kendinden o derece emindir ki karar alındıktan kısa süre sonra yaptığı basın toplantısında "Kore'de, Bayrağımızın dalgalanması en idealist ve en realist gaye ve görüşlerin bir neticesi olacaktır"[353] vurgusu ile hem idealizmi hem de realizmi içinde barındıran bir karar alındığından şüphesi yoktur. Söz konusu karar büyük oranda hukuki bir boyuta sahip olduğundan hukuki açıdan farklı görüşlere müracaat etme ihtiyacı da duyulmamıştır. Bunların yerine Dışişleri Bakanlığı bürokratları tarafından BM Genel Sekreteri'ne gönderilecek yanıt yazıları -ki bunlar da hukuki boyut içermesine rağmen daha çok diplomatik yazılardır- yazdırılması ile yetinilmiştir.

TBMM adına hazırlanan Türk Parlamento Tarihi adlı eserde savaş kararını TBMM'nde almak yasal formalite olarak nitelenmiş ve kararın meşru olduğu şu cümle ile savunulmuştur: "Kore konusunda Mecliste geçen tartışmalar, yasal formalitelerin ülke ve ulus yararını tehlikeye sokması durumunda; sorumluluğun tümüyle üstlenilebilirliğinin yönetim düzeyindekiler için kaçınılmaz olduğunu da göstermiş sayılabilir".[354]

Görüldüğü gibi "ülke ve ulus yararı" gözetildiğinde TBMM ve Anayasa'nın yok sayılabileceğine dair yaygın kanaat DP hükümetinin Kore'ye Asker Gönderme Kararı ile yerleşmiştir. Buradaki "ülke ve ulus yararı" tamamen karar vericilerin "öznel" algılarıdır.

---

[353] **Ayın Tarihi Dergisi**, Temmuz 1950, http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-07-26 [Ocak 2018]
[354] Öztürk, **age**, 529.

Hükümet ve muhalefet Birleşmiş Milletler Anayasası'nın zorunlu ve takdiri sorumluluklar konularında farklı görüşlerde olmuşlardır. Diğer bir ayrılık da yasama ve yürütme kuvvetlerinin sorumlulukları konusundadır.

Muhalefet, Hükümet'in kanunlara aykırı hareket etmiş olduğu,[355] kendi Meclis Grubu'nun dahi fikrini sormaya lüzum görmeden kararı aldığı,[356] hiçbir kanunda Bakanlar Kurulu'na asker gönderme kararı alma yetkisine yer verilmediğini de iddia etmiştir.[357] İktidarın yetkisi dâhilinde olmayan bir karar alınmış olduğu muhalefetin genel görüşüdür.

Muhalefet, böyle bir hadise karşısında kendileri iktidarda olsa önce konuyu inceleyecekleri, ülke çıkarları doğrultusunda TBMM'ne taşıyacakları, TBMM toplantı halinde olmasa da TBMM'ni toplayacaklarını belirterek, kararın üzerinden bir buçuk ay geçmesine rağmen TBMM'ne getirilmediğini belirtmiştir. Ayrıca muhalefet, ülkeyi savaşa, dolayısıyla fedakârlık yapmaya zorunlu kılacak her konunun şimdi ve gelecekte, TBMM kararı ile olması gerektiğini vurgulamıştır (etik ve teamül).[358] Muhalefetin görüşü, önce karar verecek yetkili organın tespitinin gerektiği, bir taahhüt olmasa dahi GK'nin talebinin incelenmesi ve ancak Türkiye'nin güvenliği sağlandıktan ve menfaatleri gerektirirse asker gönderme kararının alınması yönünde olmuştur.[359]

İktidar, TBMM açılana kadar muhalefetin özellikle de CHP ve lideri İnönü'nün Kore meselesi hakkında konuşmamış olmasını eleştirmiş, aradan uzun zaman geçtikten sonra konu hakkında gensoru verilmiş olduğunu ve muhalefetin köy köy dolaşarak Kore kararını yeni bir Yemen Cephesi olarak nitelendirdiğini vurgulamıştır.[360]

Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu, TBMM'ni toplamaya çalıştığını, başarılı olamadığını, TBMM toplandığında da Hükümeti beklediğini, konu TBMM'ne getirilmeyince de gensoruyu açtığını belirtmiştir. Türkoğlu, Hükümetin kararının yerinde olduğunu ve Türkiye'nin çıkarlarının BM'nin güçlenmesinde, müşterek güvenlik fikrinin desteklenmesinde ve herhangi bir tecavüz nerede olursa olsun BM eliyle bastırılmasının gerektiğini ifade etmiş, ancak kararı şekil açısından doğru bulmadığını vurgulamıştır. Türkoğlu'na göre asker gönderme gibi bir konuda

[355] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3, (11 Aralık 1950): 154
[356] **age**, (11 Aralık 1950): 169
[357] **age**, (11 Aralık 1950): 142
[358] **age**, (11 Aralık 1950): 189
[359] **age**, (11 Aralık 1950): 155 (Kemal Türkoğlu),
[360] **age**, (11 Aralık 1950): 81 (Muhiddin Erener),

Hükümet mecbur olsun ya da olmasın TBMM'ne danışmalıdır: "Meclis'e gelseydi, acaba bu Meclis hayır mı diyecekti?"[361] sorusu ile bu görüşünü ilan etmiştir.

DP iktidarı Kore'ye asker gönderme sonucu elde edilecek olumlu sonuçları kimse ile paylaşmak istememiş, iç politik kaygılarla bunların kendi hanesine yazılacağı öngörüsü ile hareket ederek konuyu TBMM'ne taşımamıştır.

3.3.1. Kararın Anayasa'ya Uygunluk Tartışması

Çok - partili parlâmentoda, dış politika konusundaki yasama-yürütme ilişkileri bakımından en önemli hukukî şekil tartışması Kore'ye asker gönderme kararı dolayısıyla olmuştur.[362] 2. Dünya Savaşı sonuna doğru, son defa olarak, 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya harp ilân etmek için Başkanı tarafından toplantıya çağırılan ve onayı alınan TBMM, bu karar için toplantıya çağrılmamış, bu durum 1924 Anayasası'ndaki "harp ilânı" hükmünün kapsamı hakkında tartışmalara ve tereddüte düşülmesine yol açmıştır.[363]

1924 Anayasası'nın 26. Maddesi,[364] TBMM'nin "harp ilânı" görevini "bizzat kendi ifa" etmesi gerektiğini hükme bağlamaktadır. Anayasa'nın hükmü, yetkiyi kullanacak makam bakımından hiçbir tereddüde yer bırakmayacak kadar açık olmakla birlikte hangi hareketin "harp ilânı" sayılacağı belli değildir. Tartışma da bu konuda çıkmıştır. 2. Dünya Savaşı esnasında, Almanya ile diplomatik ve ekonomik ilişkilerin kesilmesi kararı, savaşa yol açabilecek bir adım sayıldığı için TBMM'nde görüşülmesine rağmen, Hükümet, Kore'ye askerî birlik gönderme meselesini bir savaş kararı saymamış ve TBBM'ne taşımamıştır. Muhalefet, kararın bir savaş kararı olduğu ve bu yüzden TBMM'nin bu kararı alması gerektiğinde ısrar etmiştir. Eleştiriler kararın alınış tarzına, diğer bir deyişle TBMM'nden geçirilmemiş olmasınadır. Kore'ye asker gönderme konusunda TBMM'deki tartışma da yoğun olarak Anayasa'nın harb ilanını hükme bağlayan 26. maddesi'nin kapsamı konusunda yaşanmıştır.

Muhalefet, Anayasa'nın savaş ilanını TBMM'nin yetkileri arasında saydığını, Anayasa'nın hükmü olan savaş ilanı konusunda hükümetin hukuk müşavirlerinden

---

[361] **age**, (11 Aralık 1950): 73 (Kemal Türkoğlu),
[362] Soysal, **age**, 196
[363] Soysal, **age**, 109
[364] Anayasa Madde 26- Kanun koymak, kanunlarda değişiklik yapmak, kanunları yorumlamak, kanunları kaldırmak, Devletlerle sözleşme, andlaşma ve barış yapmak, harb ilan etmek, Devletin bütçe ve kesin hesap kanunlarını incelemek ve onamak, para basmak, tekelli ve akçalı yüklenme sözleşmelerini ve imtiyazları onamak ve bozmak, genel ve özel af ilan etmek, cezaları hafifletmek ve değiştirmek, kanun soruşturmalarını ve kanun cezalarını ertelemek, mahkemelerden çıkıp kesinleşen ölüm cezası hükümlerini yerine getirmek gibi görevleri Büyük Millet Meclisi ancak kendisi yapar. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa 24.htm, [Ocak 2018]

görüş almamasının da büyük bir hata olduğunu ileri sürmüştür. Muhalefete göre, BM'in Kore'ye müdahalesi fiilen de hukuken de tam manasıyla bir savaştır ve savaş olduğunu BM Genel Sekreteri Lie de kabul etmiş, BM ordularından esir düşenlere savaş esiri muamelesi yapmadığından dolayı Kuzey Kore'yi protesto etmiştir.[365] Savaş ilanlı da olsa ilansız da olsa Anayasa'ya göre hükümetler karar alamazlar, TBMM kararı olması gerekir. Anayasanın 26. maddesi sadece savaş ilanını TBMM'ne vermekle kalmamış, aynı zamanda "gibi" tabiriyle de açıklık getirmiş ve bir çerçeve çizmiştir. Buna göre sadece savaş ilanı değil, savaş kategorisine girecek tüm hallerin de TBMM'nin kararına bağlanmasının zorunlu olduğunu, yurt dışına savaşa asker göndermenin de bu kapsamda olduğunu iddia etmiştir. Asker gönderme kararının hem hukuki hem de siyasi açıdan TBMM'den geçirilmesi gerektiği ve iktidarların yaptıkları her şeyin hesabını TBMM'de vermek zorunda olduklarının bilinci ile hareket etmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.[366]

Hükümet ise asker göndermenin kendi yetkisinde olduğu konusunda hukuki gerekçe ortaya koyamamıştır. Örnek olarak Almanya'ya karşı TBMM'nde alınan savaş kararını göstermiştir.[367] Kararın savaş ilanı olmadığını ileri süren Hükümet, kararının mevcut bir savaşa iştirak anlamına geldiğini savunmuş, Türk Birliği'nin savaş için değil barışı korumak için Kore'ye gönderildiğini iddia etmiştir. Başbakan Menderes, dünyada müesses olan siyasî durumun, "harbin hiçbir Devlet tarafından hiçbir Devlete ilan edilmemiş olduğu esasına dayandığı"nı iddia etmiştir.[368] DP Hükümeti, asker gönderme kararı almış olmakla birlikte savaş ilan edilmediğini, Anayasa'nın savaş ilanı yetkisini TBMM'ne verdiğini, ancak hangi hususların savaş ilanı kapsamında olduğunu saymadığını ileri sürmüş,[369] dolayısıyla Anayasa ihlalinin de söz konusu olmadığını savunmuştur. BM Andlaşması'nın 39, 41 ve 42'nci maddelerine göre BM emrine askeri birlik vermenin bir savaş kararı sayılamayacağını iddia etmiştir.[370] Başbakan Menderes, CHP muhalefetini sert şekilde eleştirerek, CHP'ne kalsa Kore'ye asker göndermenin asla mümkün olamayacağını iddia etmiş ve muhalefetin uzun süre sessiz kalmasını eleştirmiştir:[371]

> Evvelâ arzedeyim ki Faik Ahmed Barutçu'nun mütalâasına kıymet vermek lazımgelse idi Kore'ye asker göndermemek icabederdi. Ve Kore'ye asker göndermemiz bizim

[365] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 161 (Kemal Türkoğlu),
[366] **age**, (6 Aralık 1950): 174 – 175 (A. Faik Barutçu),
[367] **age**, (6 Aralık 1950): 181 (Hamdullah Suphi Tanrıöver
[368] **age**, (6 Aralık 1950): 178 (Adnan Menderes),
[369] Erhan, **age**, (2009): 545.
[370] Baran Kuşoğlu, "Türk Anayasa Hukukunda Silahlı Kuvvetlerin Yurt Dışına Gönderilmesine Dair Tezkereler", **Yasama Dergisi**, c. 6, s. 17 (Ocak 2011): 11
[371] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 62, (Adnan Menderes),

> Anayasamıza olduğu kadar Birleşmiş Milletler Anayasası hükümlerine de aykırı olmuştur. Şayet Birleşmiş Milletler Anayasası veya bizim Anayasamıza aykırı olarak Kore'ye asker gönderilmişse, orada vatan çocuklarının kanunsuz olarak şehit olmalarına sebebiyet verilmiş ise ve Anayasamız hükümleri ayaklar altına alınmış ise bu kadar ağır ve vahim bir vaziyet karşısında CHP muhalefetinin Meclisin açılmasından 45 gün geçtiği halde bu meselede hâlâ sükût etmekte olmasının sebebini sormak yerinde olur. Hattâ Meclisin açılmasını beklemeden önce bu hususta muhalefetin girişebileceği teşebbüsler vardı.

Menderes'e göre Anayasa'nın 26. maddesi gereğince anlaşma ve muahedeler, BM Anayasası da dâhil TBMM onayından geçirilmiş olduğuna göre yeniden onay alınmasına gerek yoktur. Ayrıca savaş ilanı olmadığına göre de BM Anayasası'nın 42. Maddesi gereğince Kore'ye silahlı kuvvetler göndermemiz Anayasa'ya aykırı değildir.[372] Dışişleri Bakanı Köprülü de, "Kore'ye asker gönderilmesi, harp ilanı değil, sulhun muhafazası, agresyonun geri bırakılması, mani olunması hareketi" olduğunu iddia etmiştir. Hükümetin TBMM'ni bilgilendirdiğini, BM Genel Sekreteri'nden gelen telgrafları TBMM'nde okuduğunu, ayrıca 13 ülkenin asker gönderdiğini ve bunlardan Kanada dışında hiç birinin de meclis onayı almadıklarını, çünkü buna mecburiyet olmadığını savunmuştur.[373]

Muhalefet ısrarla Kore'ye gönderilen birliğin savaş maksadı ile gönderildiğini ve savaşmakta olduğunu, dolayısıyla da Anayasa'nın 26. maddesine göre TBMM'nin onayının gerektiğini savunmuştur.[374] Bölükbaşı Kore'ye gönderilen birliğin "resmigeçit" yapmak için gönderilmediğini vurgulamıştır:[375]

> Kore'ye asker gönderiyoruz. Sayın Başbakanın beyanatından anlaşıldığına göre bu harp kararı değil, sulhu koruma kararı imiş. Hepiniz takdir edersiniz ki, bir harpte iki taraf vardır. Taraflardan birine göre sulhu korumak hareketidir. Diğerlerine göre bir tecavüz hareketidir.
> Biz, Birleşmiş Milletler emrine kuvvet verdiysek, Kore'de resmigeçit yapsın diye vermedik. Cenaze merasimine iştirak etsin diye vermedik. Her türlü ihtimali nazarı itibara alarak harbe sokulacakları ihtimalini de nazarı itibara alarak biz kuvvetleri verdik. Anayasanın 26 ncı maddesindeki harb ilanı tabirine bakılmak suretiyle bu imkânlar Meclisin salâhiyeti dışında şeylerdir, diye bir iddia serdedilemez. Anayasayı kendi mantığına göre mütalâa etmek lâzımdır. Diğer maddeleriyle mukayese etmek lâzımdır, hangi haleti ruhiye içinde tedvin edildiğini düşünmek lâzımdır. Anayasamız ne diyor, teşriî salâhiyet, icraî salâhiyet Büyük Millet Meclisinindir, Hükümet ona vekâleten bu salâhiyetleri kullanabilir. Binaenaleyh, hakiki kudretin sahibinin sarih bir muvafakati alınmadıkça icra sıfatından doğmuş gibi birtakım salâhiyetler iddia edilemez.

Bölükbaşı ayrıca 26. maddede "bu gibi görevler ancak Meclis tarafından yapılır" ifadesinin yer aldığını ve asker göndermeye hükümetin yetkili olmadığını, birliğin "bir

---

[372] **age**, (6 Aralık 1950): 63, (Adnan Menderes),
[373] **age**, (6 Aralık 1950): 66, (Fuad Köprülü),
[374] **age**, (6 Aralık 1950): 173 (Faik A. Barutçu)
[375] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 143, (Osman Bölükbaşı)

kralın taç giyme merasimine gitmediğine göre" TBMM onayının zorunlu olduğunu da vurgulamıştır.[376]

Asker gönderme kararının Anayasaya ve ülke çıkarlarına uygunluğunu izah etmekte zorlanan Hükümet ve DP mensupları hamasetle eleştirileri yok sayma, anti demokratik eğilimleri hoş görme gayretine girmişlerdir. DP Grubu adına söz alan Cezmi Türk,

> Yarın Hükümetimiz çıkarsa derse ki: Ben kanunsuz karar almış olsam dahi Kore'deki kahramanların memleket istikbaline yapmış olduğu büyük hizmet karşısında demin burada söyledikleri gibi beni isterseniz Divanı Aliye sevkedin, isterseniz cinayet mahkemesine sürükleyin.
> Arkadaşlar, Hükümet bilhassa bu kararıyle bütün bir millet tarafından tutulmuş bütün dünyaca beğenilip takdir edilmiş…..

demekle kalmamış, Kore konusunda Anayasa meselelerine girilmemesi gerektiğini de vurgulamış,[377] Anayasa'yı yok saymanın gerekçesini de 1. Dünya Savaşı'na girilirken birkaç bakan emri ile girildiğini, milletin ve Meclis'in bundan haberi olmadığını, Anayasa (1924) hazırlanırken bu gibi durumların göz önünde bulundurulduğunu, şimdi ise bu şartların olmadığını iddia etmiştir.[378] İktidara göre, Kore'ye asker gönderme konusunda "Anayasanın yerine Anayasa'ya uygun olan BM Anayasası kabul edilmiştir".[379] Anayasa şartı aramanın gereksizliği de şu cümlelerle savunulmuştur:[380]

> Tanrı göstermesin Kore'ye saldıracaklarına bize saldırsalardı... Derhal Birleşmiş Milletlere müracaat edecektik ve Amerika'ya telgraf çekecektik, bize yardım ediniz diye. Amerika şöyle cevap verseydi: Amerikan Kongresi toplantıya davet edilmiştir, müzakereler sonunda neye karar verirse ona göre size haber verilecektir. Böyle bir durumda geçen saatleri, hummaları, günleri haftaları bir düşünmek yeter. İğneyi kendimize, çuvaldızı başkasına. Onun için bugünün ahval ve şartları altında, bugünün yıldırım ve atom harbi devrinde, Birleşmiş Milletler Anayasasının 51 inci maddesi, Güvenlik Konseyinin kararları haricinde, yardımlaşmayı, sulh ve barış için vuruşmayı kabul etmiş ve Büyük Millet Meclisinde böyle bir kaydi ihtirazideki dermeyan edilmeden geçmiş olan bu Anayasanın tasdiki karşısında, şimdi burada kalkıp maddeler üzerinde formalist hukukçu gözü ile durmak, hem de ne zaman.. Kore'de kahramanlık destanları yazmakta olduğumuz, Türk kanını akıtmakta olduğumuz bir zamanda yapmak, en hafif mânasiyle hafifliktir.

Hükümetin kullandığı bir diğer argüman, Kore devletinin emrine değil de Meclis'in onayından geçmiş olan BM Teşkilatı statüsüne göre, BM emrine asker verildiği, Korelilerle harb etmek gibi bir keyfiyetin söz konusu olmadığı ve dolayısıyla da harb ilanına da gerek olmadığı şeklindedir.[381] İktidara göre Anayasa 1924 yılında yapıldığı için BM gücü gibi bir oluşum da o tarihte söz konusu olmadığından, şimdi

[376] **age**, (6 Aralık 1950): 143, (Osman Bölükbaşı)
[377] **age**, (6 Aralık 1950): 57, (Cezmi Türk)
[378] **age**, (6 Aralık 1950): 69, (Cezmi Türk)
[379] **age**, (6 Aralık 1950): 74, (Sinan Tekelioğlu),
[380] **age**, (6 Aralık 1950): 69, (Cezmi Türk),
[381] **age**, (6 Aralık 1950): 71, (Salamon Adato),

yeni şartlar ortaya çıktığına göre konuyu bu kapsamda, yeni koşullara göre değerlendirmek gerektiğidir.[382]

Mümtaz Soysal'a göre, savaşın herkes tarafından kabul edilebilir bir tanımı yapılmamış olsa da, Kore'deki durum bir savaştır. Soysal bu konuda,[383]

> Burada mesele Türk hükümetinin aldığı kararda Kore'deki hareketin bir savaş olup olmamasından çok, BM emrine askerî birlik vermenin bir savaş kararı, yani TBMM'nce alınması gereken bir karar sayılıp sayılmayacağıdır, 1924 Anayasası metnine göre, bu konuda gerçekten tereddüde düşmek mümkündür; çünkü Anayasa metninde, silâhlı kuvvet kullanılmasıyla ilgili olarak düşünülen tek hâl, 'savaş ilânı' hâlidir. Bu bakımdan, Kore'ye askerî birlik gönderme kararının bir savaş ilânı kararı sayılamayacağını ileri sürmek hukuken doğru olabilir. Fakat ortada, başlamış bir savaşa fiilen katılma niyetini taşıyan bir karar bulunmaktadır,[384]…. dolaysıyla da Anayasa'da resmen bir 'harp ilânı' kararının bulunmasından dolayı hükümetin davranışı 1924 Anayasası'nın lâfzına uygun olsa da, bu kararı parlâmentonun desteğiyle kuvvetlendirmenin çok daha yerinde olacağı

görüşündedir.

Hukukçular arasında da kararın anayasaya uygun olup olmadığı tartışması yapılmıştır. Anayasaya uygun olduğu iddiasında olan hukukçuların en önde geleni Anayasa hukukçusu Ali Fuat Başgil'dir. Hükümetin bu kararında haklı olduğu iddiasında olan Başgil, kararın bir savaş ilanı olmadığı, BM kararı olduğu, Türkiye'nin de BM'ye üye olurken onun vereceği kararlara uymayı taahhüd ettiğini ve bunun da hukuki bir zorunluluk olduğu görüşünde olmuştur. Başgil'e göre karar "Bir taahhüttür, yerine getirilecektir. Fakat herhalde çok mühim bir karar ve mühim bir hâdisedir".[385] Başgil'in *Zafer Gazetesi*'nde "Hükümetin aldığı karar anayasaya uygundur"[386] başlıklı bir yazı kaleme almış ve Kore'ye asker gönderme harb ilanı değil de "herhangi bir şekildeki askeri harekâta dair karar vermedir" görüşünü savunmuştur. Başgil, Fransız Hükümeti'nin de aynı şekilde Bakanlar Kurulu'nda karar aldığını ve Kore'ye yardım olarak harp gemisi verdiğini vurgulamıştır. O'na göre "Hükümet … hata işlemiş değil, bilakis vukuflu bir anlayışla vazifesini yapmış ve kanuni salahiyetini kullanmıştır…. Hükümet Meclis'i derhal toplamalı ve kararın tasvibini istemeli mütealası… tamamıyla yanlıştır". Türkiye'ye olası bir saldırı durumunda hükûmetin TBMM'nin savaş ilanını beklemeden harekete geçebileceğini örnek olarak vermiş ve bu hukuki durumun da Anayasa'nın 26. maddesinin istisnası

---

[382] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 13, c. 3 (11 Aralık 1950): 148 (Sıtkı Yırcalı),
[383] Soysal, **age**, 203
[384] Soysal, **age**, 199
[385] "Hükümetin Kararı ve Hukukçuların Fikri", **Milliyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.
[386] "Hükümetin aldığı karar Anayasaya uygundur – Fransız Hükümeti de tıpkı Menderes Hükümeti gibi Bakanlar Heyetince karar almış ve yardım olarak bir harp gemisi vermiştir", **Zafer Gazetesi**, 1 Ağustos 1950, 1.

olduğunu belirtmiştir, ancak bu istisnai durumda kimin karar vereceğini Anayasa söylememiştir.[387]

Kararın Anayasa ihlali olduğu görüşünde olan hukukçuların önde geleni ise İdare Hukukçusu Ragıp Sarıca'dır. Sarıca'ya göre, o dönem geçerli olan 1924 Anayasası'nın 26. maddesi, savaş ilanını yalnızca TBMM'ne vermektedir. Askerin savaşması bir savaş ilanıdır, dolayısıyla konuyu TBMM'ne taşımadan ve tartışmadan doğruca karar alan ve uygulayan Hükûmet Anayasa'nın 26. maddesini açıkça ihlal etmiş olur. Aynı zamanda parlamenter düzenin gereği olarak, böyle önemli bir konuda iktidar - muhalefet diyalogunun olması da zorunludur, böyle önemli bir kararı uzlaşma olmaksızın almak siyaset teamüllerine de aykırıdır.[388]

Hükümetin Kore'ye asker gönderme kararını hukuki açıdan hatalı bulan Hüseyin Nail Kubalı "Meclis'in 24 saat içinde fevkalade bir toplantıya çağrılabileceğine" vurgu yapmıştır. Sarıca'ya göre "Anayasamızın 26. maddesine göre, sulh ve harp gibi fevkalâde kararları ancak TBMM alabilir. Çünkü Kore'ye askerî kuvvet göndermekle Kore'ye karşı harp açılmış demektir". Kubalı ayrıca, dış politika alanında siyasi partiler arasında tam bir uzlaşma olması gerektiğini, bu derece önemli bir karar alınırken diğer partilerin de görüşlerinin alınmasıyla ulusal birliğin sağlanmasının önemini vurgulamıştır.[389]

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Profesörü Bülent Nuri Esen de Kore'ye asker sevki yetkisinin Anayasa'ya göre TBMM'ye ait olduğunu iddia etmiştir.[390] Devletler Hukuku Enstitüsü'nden Dr. Hamza Eroğlu ve Nihal Erdener de asker gönderme kararının "TBMM selahiyetlerine tecavüz ve Anayasa'ya aykırı olduğu" şeklinde görüş açıklamışlar, Prof. Sadri Maksudi Arsal kararın acele alındığını vurgulamıştır.[391]

3.3.2. BM Kararının Bir Tavsiye Kararı Olup Olmadığı Tartışması

BM Genel Sekreteri Lie'nin Türkiye'ye ulaşan telgrafında "Birleşmiş Milletler teşkilâtı âzası olan Devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımı sağlamalarını tavsiye

---

[387] **Zafer Gazetesi,** 1 Ağustos 1950, tarihli'nde uygulamanın doğru olduğunu öne sürmüştür. Ali Fuad Başgil, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, çev. M. Ali Sebük, İ. Hakkı Akın, (İstanbul: Çeltüt Matbaacılık, 1966), 79; Aliyar Demirci, "Ali Fuat Başgil", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7, 1. bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 282

[388] "Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi", https://tr.instela.com/turkiye-nin-kore-ye-asker-gondermesi--420600, [Ocak 2018]

[389] "Hükümetin Kararı ve Hukukçuların Fikri", **Milliyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, "Hukukçular kararın aleyhinde", **Yeni Sabah Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.

[390] **Ulus Gazetesi**, 3 Ağustos 1950, 1.

[391] "Hukukçular kararın aleyhinde", **Yeni Sabah Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 5

eder" ifadesi yer aldığından, BM'e üye ülkelerden verilen taahhütlerini yerine getirmesini mi istediği yoksa bir tavsiye kararı mı aldığı konusunda da TBMM'nde iktidar ve muhalefet arasında yoğun tartışmalar yaşanmıştır.

DP Hükümeti, Kore hadisesi, "dünya sulhunu tehdit etmek alâmetlerini gösteren bir tecavüz hâdisesi"dir görüşünde olmuş[392] ve bu tanımla yola çıkarak dış politikanın esasını, BM şartına uyulmasına bağlamıştır. Aslında yapılan, BM şartına vurgu ile Kore'ye asker göndermeyi meşrulaştırma çabasıdır. Daha da ötesi Hükümet, BM şartının bütün ülke ve milletin ortak görüşünün ifadesi olduğunu ileri sürmüştür.[393] İktidar, BM kararı ile Güney Kore'ye yardımın talep edildiğini, asker göndermekle BM'e karşı yükümlülüklerin yerine getirildiğini iddia etmiştir. Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu bu konuda;[394]

> Başbakan, 26 Temmuz kararı alındıktan sonra bir ecnebi gazeteciye verdiği beyanatta Türkiye'nin taahhütlerinden bahseylemiştir. Dışişleri Bakanı da keza 26 (Temmuz) tarihli kararı Trygve Lie'ye bildiren telgrafında yine Türk Devletinin taahhüdünü yerine getirmekte olduğu yollu bir ifade kullanılmıştır. Resmî makam işgal eden zevatın ortada bir taahhüt yokken kendiliklerinden bir taahhüt çıkarıp devleti bununla ilzam etmelerini hatalı ve hatta tehlikeli bir hareket addederim. Bununla müstakbel hükümetleri de bağlamış oluyorlar ki buna asla hakları yoktur. Halbuki bizzat Güvenlik Meclisi ve Teşkilâtın Genel Sekreteri Trygve Lie, dahi mevcut bir taahhütten bahseylememektedirler …. bugünkü şartlar altında elindeki imkânın üstüne çıkarak Kore'ye asker göndermiş biricik Devlet Türkiye'dir.

cümlesi ile taahhüt söz konusu olmadığı, tavsiye niteliğinde bir karar olduğunu belirtmiştir. Türkoğlu'nun "müstakbel hükümetlerin de taahhüt altına" alınmış olmasın yaptığı vurgu önemlidir. BM'ye gönderilen yanıt yazısında "Birleşmiş Milletler Paktı'ndan doğan taahhütlerine ve Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uymayı vecibe bilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti" ifadesi ile diplomaside olağan olmayan kesin bir ifade kullanıldığını, iktidarın büyük hata yaptığını iddia etmiştir.[395]

Muhalefet, BM GK'nin ancak tavsiyelerde bulunabileceğini, 25 Haziran 1950 tarihli toplantısında almış olduğu kararın da tavsiye kararı olduğunu, Genel Sekreter'in de telgrafında "tavsiye" tabirini kullandığını, yükümlülük söz konusu olamayacağını savunmuştur. 39. Maddenin sulhun ihlâl edilmesi halinde veya sulhun korunması mevzuunda tavsiyelerde bulunacağını içerdiğini, hiçbir şekilde sorumluluk yüklemediğini, hükümetin kararının hukuki dayanaktan yoksun olduğunu iddia ederek "Hükümet hangi salâhiyetle Büyük Millet Meclisinden sarih bir karar almadan, Kore'ye asker gönderebiliyor? Biz Hükümetten bu suali soruyoruz. 42.

---

[392] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 310 (Cihad Baban),
[393] **age**, (6 Aralık 1950): 312, (Fuad Köprülü),
[394] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 155, (Kemal Türkoğlu)
[395] **age**, (11 Aralık 1950): 156,

maddenin neresi Kore'ye asker göndermek için kendisine bu salâhiyeti vermiştir?"[396] sorusunu yöneltmiştir.

Muhalefet, BM Antlaşması'nda Türkiye'ye taahhüt yükleyen ve onu harekete geçirecek bir hüküm bulunmadığını, dolayısıyla da Hükümet'in kendiliğinden dışarıya, savaşmak maksadıyla asker göndermek yetkisine sahip olmadığını, iktidarın bu konuda kullandığı yetkinin hukuki dayanağını açıklayamadığını iddia etmiştir. Muhalefet, "mecbur kılacak mükellefiyet olmadan sadece politik mülâhazalarla" asker gönderilmesi gerekse dahi yasama ve yürütme organlardan buna karar verecek kuvvetin de Hükümet değil TBMM olduğu görüşündedir. Muhalefete göre, konu iktidarın anladığı gibi anlaşılsa, BM üyesi 53 devletin de asker göndererek Kore'ye yardım etmeleri, göndermeyenlerin ise Anlaşmaya aykırı hareket ettiklerinin ilanı gerekmektedir. Oysa 53 devletten fiilen yardım edenler arasında, Türkiye hariç, diğerleri Kore hadiseleriyle az çok siyasî bakımdan ilgilidirler, aynı zamanda bunlardan Amerika, İngiltere, Fransa ve Hollanda Atlantik Paktı ile birbirlerinin güvenliklerini garanti etmişlerdir. Geri kalan 40'a yakın devlet de antlaşma hükümlerinde bağlayıcı, taahhüt ve mükellefiyet altına sokucu bir karakter görmedikleri için fiilî bir yardımda bulunmamışlardır.

Muhalefete ayrıca "BM Teşkilâtının kararına istinaden Türkiye'nin ecnebi memleketlere silâhlı Kuvvetler göndermesi için, bu Teşkilât Antlaşması'nın 43. maddesine göre 'mahsus anlaşmalar' yapılması ve bunların Anayasanın 26. maddesi gereğince birer kanunla TBMM'ne tasdik ettirilmesi"nin zorunlu olduğu görüşündedir.[397] Bu işlemler yapılmadığından karar gayri meşrudur. 43. Maddeye göre anlaşmalar yapılmadığından BM Anayasası'nı kabul eden devletlerin BM'in daveti karşısında yardımın şekli ve derecesi kendi takdirlerindedir. İsteyen asker, isteyen maddi yardım, isteyen gıda yardımı vs. yapar. Kore olayında da böyle olmuş, devletler kendi takdirlerine göre bir kısmı askerî yardım yapmış, bir kısmı askerî yardım dışında yardımlar yapmış, bir kısmı da henüz iştirak etmemiştir.[398]

İktidar, Kore kararını alırken ülkenin güvenliğini ve bekasını BM camiasına dâhil olmakta ve BM Anayasası'nın bütün dünyada uygulanmasında gördüğünü[399] ve BM Antlaşması'nın 42. maddesi hükümlerine dayanarak harekete geçtiğini iddia etmiştir. İktidar bu görüşünü, SSCB'nin vetosu yüzünden GK'nin işlemez hale geldiği, Genel Kurul'un işletildiği ve 43. maddeye ihtiyaç kalmadığına dayandırmıştır.[400] Menderes,

[396] **age**, (11 Aralık 1950): 140 - 142, (Osman Bölükbaşı)
[397] **age**, (11 Aralık 1950): 153, 154, 155, 156, (Kemal Türkoğlu),
[398] **age**, (11 Aralık 1950): 171, (Faik A. Barutçu)
[399] **age**, (11 Aralık 1950): 144, (Adnan Menderes),
[400] **age**, (11 Aralık 1950): 167, (Fuad Köprülü),

Bölükbaşı ve Türkoğlu'nın ortak gensoruları hakkında yaptığı konuşmada, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararını verdiğinde başta ABD olmak üzere bazı BM üyesi devletlerin Kore'de harekâta geçmiş olduklarını, Türkiye'nin de kendisi ile aynı yükümlülüklere sahip ülkelerin hukuki anlayışlarına ve bu anlayışa dayanan hareketlerine ve tedbirlerine iştirak ettiğini ve böylelikle de "ahde vefa" ilkesini yerine getirdiğini belirtmiş ve devamla kararı şu cümlelerle savunmuştur.[401]

> Şimdi, Kore'ye asker sevki Anayasanın bu maddesine tearruz eder mi sualine verilecek cevap şu olmak icabeder. Bilindiği üzere milletlerarası hukukta harp, yekdiğeriyle normal münasebetler idame etmekte olan iki Devlet arasında bu münasebetlere muayyen bir zaman için nihayet veren ve hukuki bazı hükümler ve neticeler doğuran bir halin hududu demektir. Bu hüküm sadece bizim Anayasamızda değildir. Diğer birçok memleketlerin Anayasasında da yer almış bulunuyor. Bizzat Amerika'da Cumhurbaşkanı, kongrenin izni olmaksızın harp açmaya mezun bulunmadığı keyfiyeti cümlemizin malûmu olmakla beraber meselede Amerikan kuvvetlerinin harekât sahasına gönderilmelerine bu hüküm bir mâni teşkil etmemiştir. Bunun sebebi şudur: Birleşmiş Milletler teşkilâtına girmek suretiyle milletler kendi hükümranlık haklarında esaslı takyitler kabul eylemiş ve kendi millî iradeleri haricinde bir makamın lüzum göstereceği faaliyetlere girişilmesine, prensip itibariyle, peşinen muvafakat etmiş bulunmaktadırlar. Kaldı ki, arkadaşlarımın, Kore meselesinde bir harb hali değil, bir tedip ve tecziye durumu vardır. Harbin mevcudiyeti hukuken tanınmış müstakil bir varlığın mevcudiyetini istilzam eder. Kore'deki durum ise bundan külliyen farklıdır… Bu şartlar dairesinde memleketimizin Kore'ye yaptığı sevkiyatın Anayasa hükümlerine uygunsuz düştüğü iddiası her türlü hukuki mesnetten mahrum ve hayli insafsız bir iddiadan başka bir mâna ifade etmez.[402]

Anayasa'yı ihlal suçu ile karşıya karşıya olan ve karar almada demokratik süreç ve teamüllere riayet etmeyen Hükümet aldığı kararın meşruiyetini BM şartları ve ahde vefa ilkesine sıkı sıkıya bağlı olmakla savunmuştur. Şüphesiz ki TBMM'nde (sayıca) güçlü bir muhalefetin olmaması Hükümetin bu konuda elini güçlendiren bir etken olmuş, demokratik denetim mekanizması bir gensoru aracılığı ile işletilse dahi sonuç alınamamıştır.

BM GK'nin ve Genel Kurul'un Kore'ye dair aldığı ve üyelerine tavsiye ettiği "Barış İçin Birlik" kararının BM Antlaşması'nda öngörülen mekanizma kurulmamış olduğundan geçersiz olduğu tartışması o zaman da yapılmış, bugün de hala yapılmaktadır. Genel Kurul'un yetkilerini aştığı ve bu karara dayanarak karar veremeyeceği görüşü ileri sürülmüştür.[403] Dolayısıyla Türkiye meşruiyeti tartışmalı savaşa asker göndererek katılmıştır.

---

[401] **age**, (11 Aralık 1950): 146, (Adnan Menderes),
[402] **age**, (11 Aralık 1950): 139,
[403] Keskin, **age**, 148; bu konudaki tartışmalar için bkz. Keskin **age**, 63, 142, 146, 147, 148, 149, 151

3.3.3. Ülke Güvenliği Sağlanmadan Karar Alındığı ve NATO Başvurusu Tartışmaları

Muhalefetin önemli bir iddiası da karar alınırken Türkiye'nin güvenliğinin sağlanmadığıdır. Mayıs ayında CHP NATO'ya giriş başvurusu yapmış ancak olumlu sonuçlanmamıştır. Koşulların olgunlaştığını düşünen DP iktidarı asker gönderme kararından yaklaşık bir hafta sonra Ağustos ayı başında NATO'ya giriş için Dışişleri Bakanı Köprülü aracılığıyla Avrupa'da (Strasburg) görüşmeler yürütmüştür. Bu konuda Başbakan Menderes gazeteci Ali Naci Karacan'a yaptığı açıklamada[404] Kore'ye asker gönderme kararından sonra durumun daha da ciddileştiğini söyleyerek Türkiye'nin adeta Sovyetler karşısında savunmasız kaldığını da itiraf etmiş, NATO'ya başvuruyu da güvenlik açığı ile ilişkilendirmiştir.

Muhalefet, karardan kısa süre sonra 1 Ağustos'ta yeniden yapılan NATO'ya giriş başvurusunun Türkiye'nin savunmasız kaldığı endişesi ile yapıldığını, Başbakan'ın "vaktiyle Halk Partisi'nin bu mevzuda istimzaç yolu ile yapmış olduğu bir müracaatın müspet bir netice vermemiş olması vaziyeti ciddileştirmiştir" cümlesinin de bunun delili olduğunu iddia etmiştir. Muhalefete göre endişe verici bir durum yaratılmış, Kore'ye asker göndermek Türkiye'yi savunmasız bırakmış, güvenlik açığı yaratmış, Türkiye'nin güvenliği sağlanamadığı için de alelacele asker gönderme kararından sonra NATO'ya başvuru yapılmıştır.[405] Muhalefet söz konusu bu endişe verici ciddi durum karşısında hangi güvenlik tedbirleri ya da teminatlarının alındığı sormuştur. 25 Temmuz'da alınan asker gönderme kararı ile 1 Ağustos'ta NATO'ya yeniden başvuru[406] arasındaki kısa süreden dolayı muhalefet, Hükümet'in Kore Savaşı'na asker göndererek katılmayı siyasi bir amaca tedavül etmek istediğini de vurgulamıştır. Muhalefet göre, asker gönderirken BM'nin güvenlik sağlayıcı olduğu iddiasında bulunulmuş ancak bunun doğru olmadığı açığa çıkmış, güvenlik açığı nedeniyle de NATO'ya girmek için başvuru yapmak zorunda kalınmıştır. Muhalefet ısrarla "madem güvenlik açığı söz konusu ve CHP'nin başvurusunun olumlu sonuçlanmaması durumu ciddileştirmiştir, ya bu başvuru da olumlu neticelenmezse

---

[404] **Milliyet Gazetesi**, 7 Ağustos 1950, 1; aynı mülakat Zafer Gazetesi'nde de yayınlanmıştır, bkz. "Başbakan'ın mühim beyanatı", **Zafer Gazetesi**'nin 7 Ağustos 1950, 1.

[405] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 164, (Osman Bölükbaşı),

[406] NATO'ya ikinci başvuru 1 Ağustos'ta mı yapıldı, 2 veya 3 Ağustos'ta mı yapıldı net değildir. Bu tarihlerde Dışişleri Bakanı Köprülü Strasburg'ta konu ile ilgili görüşmeler yapmaktadır ancak başvuru tarihinde kaynaklarda değişik tarihler belirtilmektedir. Bkz. **Zafer Gazetesi**, "Atlantik Paktı'na iştirak için müracaat ediyoruz", "Kore hakkındaki kararımızın müspet akisleri", 3 Ağustos 1950, "Atlantik Paktı'na iştirakimiz - On iki üye devlete müracaat edildi", **age**, 6 Ağustos 1950; "Türkiye de Atlantik Paktı'na iştirak edecek", **Cumhuriyet Gazetesi**, 3 Ağustos 1950; "Atlantik Paktına iştirak etmemiz görüşülüyor", **age**, 5 Ağustos 1950

durumun daha da ciddileşeceğinin düşünülememiş olmasının 'büyük bir zafiyet' olacağını" da vurgulamıştır. Muhalefetin endişesi, Türkiye'nin aynı Kore'dekine benzer bir tehlike ile karşı karşıya kalabileceği ve Kore'ye asker göndermenin sonucu olarak saldırıya maruz kalındığında kimden nasıl bir yardım isteneceğidir, bu yüzden de asker gönderme konusunun Türkiye'ye güvenlik açığı oluşturduğu, bu durumun ilgili taraflarla, yani ABD ile önceden görüşülmesi gerektiği olmuştur.[407] TBMM'nde muhalefet adına söz alanlar, NATO'ya başvurunun da bu nedenle yapıldığını, reddedilmenin daha da büyük güvenlik zafiyeti doğuracak olmasından dolayı olumlu bir sonuç alınması kesinleşmeden başvuru yapmaktan iktidarın kaçınması gerektiğini vurgulamışlardır. Kore'ye asker gönderen ülkelerin çoğunun Atlantik Paktı üyesi oldukları, bu Pakt tarafından güvenliklerinin sağlandığı, Türkiye'nin güvenliği sağlanmadan Kore'ye asker gönderilmesine ilkesel olarak taraftar olmadıklarını açıklamışlardır.[408] Bir anlamda İnönü'nün "karardan önce teminatlar alınmalıydı" görüşü haklılık kazanmaktadır. Muhalefet, ABD dışında gönderilen kuvvetlerin sayısının 14.000 olduğunu ve bunun da BM Antlaşması'nın dünya güvenliğini sağlayacak durumda olmadığını gösterdiğini belirtmişlerdir.[409] MP adına konuşan Bölükbaşı'na göre

> … tehlikeye yalnız Kore mâruz değildir, Türkiye de maruzdur. Kars'tan Trakya'ya kadar bütün Türkiye de aynı tehlikeye mâruzdur. Biz bu kuvveti gönderirken herhangi bir tecavüze mâruz kaldığımız takdirde karşımızda bulunanlardan nasıl bir yardım göreceğimizi elbette düşünmek mecburiyetinde idik. Nitekim hükümetin yapmış olduğu şu teşebbüs (1 Ağustos'ta NATO'ya giriş başvurusu) böyle bir düşünce ile hareket ettiğinin bir delilidir.

Bölükbaşı, şayet Atlantik Paktı'na Türkiye alınmış olsaydı "değil beş bin, on bin, 50 bin kişi göndermeye taraftar olurduk"[410] cümlesi ile iktidardan çok da farklı düşünmediklerini, ancak iktidarın uzun vadeli, öngörülü davranamadığını ifade etmiştir.

Hükümete göre, ortak güvenliğin kuvvetlenmesi ile Türkiye'nin güvenliğinin de sağlanacak, ortak güvenlik zayıfladığında Türkiye'nin coğrafi ve stratejik durumunun da tehlikeye düşeceği "dünya sulhüne karşı bir tehdit[411]" ortaya çıkacaktır. Bu yüzden ortak güvenliğin ve ülke güvenliğinin korunmasını BM'in kuvvetinin muhafazasında görülmüş ve fiilî yardım kararı alınmıştır. İktidar, Türkiye, bugün

[407] **age**, (11 Aralık 1950): 164, (Osman Bölükbaşı),
[408] **age**, (11 Aralık 1950): 137, (Osman Bölükbaşı),
[409] **age**, (11 Aralık 1950): 164, (Osman Bölükbaşı),
[410] **age**, (11 Aralık 1950): 165, (Osman Bölükbaşı)
[411] **age**, (11 Aralık 1950): 183, 192, 195

yardım etmediği takdirde yardıma muhtaç olduğunda BM'den yardım talep edemeyeceği iddiasında olmuştur.[412]

Hükümet "Devletin emniyeti Atlantik Paktı'ndadır"[413] anlayışında olmuştur. Hükümet sözcüleri, milletin emniyetini, yeryüzünde barış siyasetinin ortak güvenliğini sağlayacak, ortak güvenlik teşkilâtını kuvvetlendirecek bir siyasetin takibinde gördükleri[414] ve karar alınırken Türkiye'nin coğrafi, tarihi yani jeopolitik durumunun gereklerine dikkat edildiğini iddia etmişlerdir.[415]

3.3.4. Kore Savaşı'nın Vatanı ve Sınırlarını Koruma Savaşı Olduğu İddiası

Cumhuriyet Gazetesi 28 Temmuz tarihli haberinde CHP yanlısı yayın organlarında "askerlik için silahaltına alınan gençlerin doğrudan doğruya, Türkiye sınırlarının korunmasile mükellef oldukları"nın yer aldığına vurgu yapmıştır.[416]

Oysa Hükümet, Kore'deki savaşa katılmakla ulusal sınırların korunduğunu iddia etmiş, ABD, İngiltere ve onlarla birlikte olanlarla ortak bir cephe teşkil edilerek vatan müdafaası yapıldığını savunmuştur.[417] Hükümet tarafından, ülkenin mukadderatının ve güvenliğinin BM idealinin gerçekleşmesine bağlı olduğu, dünya barışı kadar kendi varlığının ve kendi bekasının da teminatının BM teşkilâtının işlemesinde görüldüğü vurgulanmıştır.[418]

Vatan savunması yapıldığı önergelerde de görülmektedir. Mesela DP Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan tarafından verilen önerge "Kore'de hürriyet ordusunda kanlarıyla yeni bir Türk vatanı ve istiklâli kuran aziz şehitlerimize Yüksek Meclisce bir dakika ihtiram sükûtu yapılması"[419] başlığını taşımaktadır. İktidar partisi DP üyesi başka vekiller de "Kore ile Türkiye'nin kaderi aynıdır", "orada yapılan harb, bizim, Türk milletinin harbidir"[420] ve Kore'de savaşanların "Türklük ideali için can verip canlar aldıklarını" söylemişlerdir.[421] Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'e göre,

> Kore'de çarpışan askerlerimiz Türk Milletinin şerefi, istiklâli ve bütünlüğünün korunmasını da içine alan ve milletçe katıldığımız Birleşmiş Milletler topluluğunun bir

---

[412] **age**, (11 Aralık 1950): 168, (Fuad Köprülü),
[413] **age**, (11 Aralık 1950): 169, (Fuad Köprülü),
[414] **age**, (11 Aralık 1950): 170, (Fuad Köprülü),
[415] **age**, (11 Aralık 1950): 208, (Sıtkı Yırcalı),
[416] "Kore işindeki Parti münakaşaları alevleniyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1.
[417] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 13, c. 3 (11 Aralık 1950):182, (Hamdullah Suphi),
[418] **age**, (11 Aralık 1950): 184, (Hamdullah Suphi),
[419] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 86
[420] **age**, (6 Aralık 1950): 75, (Sinan Tekelioğlu),
[421] **age**, (6 Aralık 1950): 75, (Sıtkı Salim Burçak),

> cephesinde çarpışmaktadır. Oradaki arkadaşlarımız birinci derecede bu vatanın müdafaasını yapıyor, ikinci derecede de milletçe söz verdiğimiz bir topluluğun müdafaasını yapıyor.[422]

Ülke savunması ile BM idealleri, iç içe geçirilmiş, abartılı bir dışsallaştırma yapılarak adeta birini savunmak ötekini savunmak olarak yansıtılmıştır.

3.3.5. Gönderilen Birlik Sayesinde Ülkenin Prestijinin Arttığı Görüşü

Ali İhsan Sâbis, Kore'ye gönderilen Tugay'ın başta İngiltere ve ABD olmak üzere tüm dünyanın sempatisini kazanması sayesinde ülkenin prestijinin arttırdığını ve Türkiye'nin bundan faydalanması gerektiğini söylemiştir.[423] DP Zonguldak Milletvekili Abdullah Boyacıgiller'e göre de, ne Yunanlılar, ne Fransızlar, ne de Hollandalıların yapmadığı bir büyük fedakârlığı Türkiye yapmıştır. Kore'de çarpışan Türk erleri ve subayları sayesinde Türkiye ve Türk Demokrasisi büyük şeref kazanmış ve Türk Milleti ve hükümetleri bütün dünyada büyük itibara erişmiştir.[424]

Bu görüş karar vericiler tarafından da paylaşılan bir görüştür. Kore Savaşı'na asker gönderme kararını alınırken karar vericilerin en önemli öngörülerinden biri ülkenin imajını düzeltme ve prestijini arttırma olmuştur.

3.3.6. Amerikan Yardımlarının Devamı Konusu

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu Sovyetler'in 1945'te Türkiye'den üç ili talep ettikleri iddiasını gündeme getirerek, bu talep karşısında Hükümet'in Amerika'dan yardım talep ettiğini, Amerikalıların "Eğer muharebede ehliyet ve liyakat gösterirseniz yardım ederiz" yanıtını verdiklerini, bunun da "Rus Ordusu sizi ortadan kaldırdıktan sonra biz de düşünürüz demek" olduğunu belirttikten sonra, "Amerika'dan alınan yardımın yegâne sebep ve saikı Demokrat Parti'nin iktidara gelişi" olduğunu vurgulamıştır. Tekelioğlu'na göre "bu Hükümet hiç kimseye sormadan Kore'ye diğer milletlerden daha yüksek miktarda, 5 bin kişilik bir kuvvet göndermiş ve bu kuvvet dünyanın takdirlerini kazanmıştır". Yani Amerika'nın talep ettiği "ehliyet ve liyakat gösterme" gerçekleşmiştir ve artık yardım edilmesi gerekir. "Demokrat" hükümet (DP iktidarı), yerinde kararıyla ve gönderilen kuvvetin başarısı ile "Amerika'yı bize yardımlarını esirgememeye mecbur etmiştir". NATO'ya dâhil ülkelerin dahi bizim gönderdiğimiz kadar bir kuvvet göndermediklerini vurgulayan Tekelioğlu, TBMM kürsüsünden Amerika'ya hitap ettiğini söyleyerek, Kore'de bulunan Türk Birliği'ne mensup askerlerin diğer devletlerin askerlerinden daha az

---

[422] Öztürk, **age**,727
[423] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 34, c. 4, (24 Ocak 1951): 338, (Ali İ. Sabis).
[424] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 7, c. 19, (14 Ocak 1953): 192

ücret almalarının önüne geçilmesi gerektiğini, Amerikan Ordusu mensupları düzeyinde maaş almaları için Amerika'nın yardım etmesini istemiştir. Tekelioğlu'nun Amerikan yardımı elde edileceği umuduyla Kore'ye asker gönderildiğini ifade eden "Amerikalılar Türk birliğinin oradaki fedakârlığı neticesi bize daha fazla yardım yapmalıdırlar" gibi cümleleri hükümet tarafından düzeltilmek zorunda kalınmıştır. Hükümet, "Kore'deki birliğimizin savaşlara iştirakini Amerikan yardımından tamamen ayrı olarak mütalâa etmektedir, biz orada yardımı artırmak için savaştığımız gibi öyle bir maksat da gütmüyoruz" yanıtıyla durumu kurtarmaya çalışmıştır.[425]

Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes'in Kore'ye asker göndermekteki en önemli öngörülerinden biri, Truman Doktrini ve Marshall Yardımı kapsamında ekonomik ve askeri yardımların devam etmesini sağlamak olmuştur. Bunu karar öncesi diğer bir önemli öngürüleri olan güç maksimizasyonu için koşul olarak değerlendirmişlerdir. O güne kadar yapılan yardımlarla nelerin başarılacağını göstermek açısından Kore Savaşı'nı önemli bir fırsat olarak da değerlendirmişlerdir.

3.3.7. Asker Kökenli Vekillerin Görüşleri

Eskişehir Bağımsız Milletvekili Ali Fuad Cebesoy ve DP'nin Ali İhsan Sâbis gibi asker kökenli vekillerinde güvenlik endişesi birinci derecede rol oynamış, anayasaya uygunluk vs gibi konular daha çok teferruat olarak görülmüştür.

Asker kökenli vekiller, Pasifik'ten Kuzey Atlantik'e kadar "Demirperde" ülkelerinin Moskova'dan alacakları işaretle harekete geçebilecekleri düşüncesindedirler. Onlara göre Kore Savaşı'na Çinlilerin müdahalesi de benzer bir olaydır ve Türkiye gibi tecavüze maruz ülkeleri endişelendirmiştir. Dolaysıyla bu ülkeler savunma güçlerini artırmalıdır.[426]

Cebesoy, muhalefet ve iktidarın asker gönderme konusunda mutabık olduklarını, ancak muhalefetin TBMM tarafından kararın kabulü ve onayı olması gerektiğini savunduğunu belirterek, Kore'ye bir askerî birlik gönderilmesi kararında Hükümet'i "resen salahiyetli" görmüştür. Hükümet'in Kore'de barışı korumak için bilfiil harekete geçmesinin Türkiye'de de barışın ihlal edilmesi halinde BM üyelerini aynı şekilde harekete geçireceğini ve yardım etmelerini sağlayacağını, dolayısıyla Kore Savaşı'na katılmakla güvenliğin daha iyi sağlanacağını vurgulamıştır. Cebesoy, barışın Ortadoğu ve Batı'da bozulabileceği, en yüksek tehlikenin de Türkiye'nin içinde bulunduğu bölge olduğunu vurgulamıştır. Bu yüzden, ülkenin kuvvetli olması, kuvvetlerini dağıtmaması ve takviye edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

[425] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 5, c. 25 (16 Kasım 1953): 338, 243
[426] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 34, c. 4 (24 Ocak 1951): 338,

Cebesoy'a göre Türkiye'nin dostları ve müttefikleri, hür milletlere yapılacak askerî ve stratejik yardımın kıymetini ve detaylarını biliyor ve takdir ediyorlardı. Kore Savaşı'na girilmesinin nedeni de barışı koruma davasına bağlılığın gösterilmesidir. Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle Ortadoğu'da barışın korunmasında en önemli katkıyı üstlenecektir. Türkiye'nin en önemli rolü elinde bulunan dünya geçit ve yollarını kontrol etmesi, buralarda kuvvetli kalmasıdır. TSK'nin bir anlamda görücüye çıktığını vurgulayan Cebesoy, Kore'deki savaşa katılımın da çok önemli vazifeleri başaracak güçte ve yetenekte olduğunu gösterdiğine dikkat çekmiştir. O'na göre, muhalefetin güvenlik garantisi sağlanmadan Kore'ye asker gönderilmesine karşı çıkması yanlıştır, Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndererek katılmaması halinde Türkiye de BM aracılığı ile yardım istediği takdirde diğer devletler tarafından yardım sorumluluğumuz yoktur şeklinde geri çevrilmesini gerektirecektir.

Cebesoy, asker gönderme kararının Anayasa'nın 26. Maddesine aykırı olduğu görüşüne katılmadığını, Kore'ye asker göndermenin uluslararası antlaşmalar kapsamında olduğunu, Kore'de BM antlaşmasını ihlal edenlerle BM Örgütü'nün karşı karşıya geldiğini, dolaysıyla ortada savaş ilanını gerektirecek bir durum olmadığını savunmuştur. BM Genel Sekreteri'nin gönderdiği mektupta Türkiye'den "silâhlı tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletlerarası sulhu ve emniyeti tekrar tesis etmek için BM Teşkilâtı âzası olan devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımı sağlamalarının tavsiye" edildiğini, Türkiye'nin de BM şartı kapsamında bu sorumluluğu üstlendiğini vurgulamıştır. Cebesoy, TBMM'nin habersiz olduğu ideasının doğru olmadığını ve harb ilanı da söz konusu olmadığından Hükümet'in kanuni yetkisini kullandığı görüşünde olmuştur.[427]

Afyon Milletvekili Ali İhsan Sâbis, Kore'ye gönderilen bir tugayın güvenlik açığı oluşturacağı endişesi ile yerine tam donanımlı bir tümen oluşturulmasını istemiştir.[428] Sâbis'e göre "Biz henüz sekiz, on zırhlı tümeni idare edecek iktisadi kudrette değiliz. Memleketimizin yolları da bu kadar büyük zırhlı kuvvetleri kullanmaya müsait değildir". Orduyu modernleştirme konusunda geç kalındığını belirten Sâbis, Kore'ye bir tugay göndermekle ortaya çıkan kuvvet azalmasını telâfi için yeni bir zırhlı tümen oluşturulması halinde Kore'deki tugayın başarıları (Kunuri muharebelerindeki başarıları kastetmektedir) ile elde edilen sempatinin ABD'yi cömertçe yardıma sevk edeceğini, yeni silahlar ve motorlu malzeme vermek hususunda ikna olacağını ve

[427] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 195 (Ali Fuad Cebesoy),
[428] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 34, c. 4 (24 Ocak 1951): 329, 337, 338, 339.

dolayısıyla bu durumdan faydalanmak gerektiğini vurgulamıştır.[429] Kore'deki olay Kars ve Edirne sınırında da gerçekleşebilir ve bu durumda Türkiye yardım isteyen ülke konumunda olacaktır.[430] Sâbis'in, Kore'de büyük zaiyat verildiğini ileri sürenlere karşı verdiği örnek de dikkate değerdir: "…bu kürsüden bağırarak söylerim ki, 2. Dünya Harbi esnasında seferber edilmiş olan birliklerimizde bakımsızlık ve idaresizlik yüzünden hastanelere sevk edilerek ölen askerlerimizin sayısı, muharebe etmediğimiz halde yüz bine yakındır",[431] dolayısıyla Kore'deki "zaiyat" yani insan kaybı önemsizdir.

Sâbis tarafından verilen bir önerge ile Kore'ye gönderilen General Şahab Gürler'in[432] Kore ve Japonya'da ne yaptığı, Kore'deki birliğimizin yanında kaç gün kaldığı, subaylarla görüşüp dertleri ve şikâyet konuları hakkında malûmat alıp almadığı ve neden birliğimizin yanında çok az kalıp vaktinin büyük bir kısmını Tokyo'da geçirdiği sorulmuştur. Sâbis, General Gürler'in konu hakkında Millî Savunma Bakanlığı'na yazılı resmî rapor vermediğini de iddia etmiştir.[433] Milli Savunma Bakanı, Gürler'in 17 sayfalık (23 sayfa da eki olan) bir rapor sunduğunu, raporda Tugay'ın durumu, teşkilâtı, Kunuri savaşları, Kore'de alınan dersler ve General MacArthur'la yapılan görüşmelerin yer aldığını belirtmiştir.

Sâbis, *Cumhuriyet Gazetesi*'nde (Faruk Fenik) Kore'deki Türk Birliği hakkında yayınlanmakta olan yazılarının (Kore İlavesi) kamuoyunda olumsuz etki yaptığı ve askeri sırları ifşa ettiğini belirterek şikâyet mevzularının incelenmesi için Milli Savunma Bakanı'na sorular da yöneltmiştir.[434] Milli Savunma Bakanı Kore'den dönen Yarbay Natık Poyrazoğlu'nun Genelkurmay Başkanı ve 2. Başkanı tarafından kabul edilerek askerî disipline halel gelmeyecek hususlarda kendisinden gerekli bilgiler alındığını, fakat birliğin faaliyeti ve ıslahını gerektiren konuların askeri disiplini zedeleyeceği gerekçesi ile sorulmadığı ve bu konularda rapor da istenmediğini belirtmiştir. Aksi durumun üstlerinin jurnal edilmesini istemek anlamına geleceğini ve komutanlık otoritesini zayıflatacağını vurgulamıştır.[435]

Özellikle Cebesoy'un güvenlik endişesi karar vericiler tarafından da paylaşılmış, ancak karar vericiler Türkiye'nin güvenliğini sağlama yolunu Batı'nın kolektif güvenlik sistemi olan NATO'ya girmekle sağlanacağı öngörüsünde olmuşlardır.

---

[429] **age**, (24 Ocak 1951): 339
[430] **age**, (24 Ocak 1951): 338
[431] **age**, (24 Ocak 1951): 339
[432] "General Şahab Gürler dün Kore'ye gitti", **Cumhuriyet Gazetesi,** 25 Aralık 1950
[433] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 97, c. 9 (2 Temmuz 1951): 52
[434] **age**, (2 Temmuz 1951): 52
[435] **age**, (2 Temmuz 1951): 53

3.4. TBMM'de Gensoru Oylamasıyla Hükümet Kararının Onaylandığı İddiası

Kore'ye asker gönderme kararı, TBMM'nde doğrudan ele alınmamış, 11 Aralık 1950 tarihli 17. Birleşimi'nde Hükümete yöneltilen gensoru kapsamında yapılan oylamada kararın da oylanmış olduğu iddia edilmiştir.

CHP lideri İnönü'nün daha önce vermiş olduğu ve "yeterince açık olmadığı" gerekçesiyle önergesi reddedilmiştir.[436] 1 Aralık'ta MP Kırşehir Milletvekili Bölükbaşı ve Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu tarafından Hükümetin yetkisiz ve kararın BM Antlaşması ve Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesi ile Başbakan hakkında verdikleri gensorunun ise 11 Aralık'ta görüşüleceği açıklanmıştır.[437] TBMM'nin 11 Aralık 1950 tarihli 17. Birleşimi'nde 10 saat süren[438] tartışmalardan sonra Kore'ye gönderilen savaş birliği hakkında Başbakan'a yöneltilen gensoru, İstanbul Milletvekili Mükerrem Sarol ve sekiz arkadaşı tarafından verilen önergeyle oylamaya sunulmuş, 39 red ve 1 çekimsere karşı 311 oyla, Türkoğlu ve Bölükbaşı'nın gensorularının reddi (hükümetin yaptığı izahatın yeterli olduğuna dair yapılan oylama) kabul edilmiştir[439].

> Yüksek Başkanlığa.
> Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun 4500 kişilik silahlı bir savaş birliğinin dünya sulhünün muhafazası gayesine hizmet etmek üzere Birleşmiş Milletler emrine verilmesi hakkındaki Hükümet kararının meşru olmadığı, Hükümetin bu meselede kanun ve prensipler dışına çıktığı. Kore'ye silâhlı kuvvetler göndermek kararının Birleşmiş Milletler Andlaşmasına ve Anayasamıza muhalif olduğu iddialarının cereyan eden müzakereler sonunda katiyen varit olmadığı gibi, Birleşmiş Milletler payesinin ve yüksek millî menfaatlerimizin icaplarından olan bu kararın alınmasında Anayasa prensiplerine ve kanunlarımıza aykırı bir cihet görülmemiş olduğundan Hükümetin verdiği hukukî ve siyasî izahatın tasvibiyle gündeme geçilmesini teklif ederiz.
> İstanbul Milletvekili Mükerrem Sarol ve yedi arkadaşı.[440]

Bu önergenin kabul edilmesi[441] daha sonra Hükümet tarafından (Başbakan Menderes) TBMM'nin Bakanlar Kurulu'na Kore'ye asker gönderme yetkisi verdiği şeklinde yorumlanmıştır. Oylamanın ardından kürsüye gelen Başbakan şu cümlelerle "TBMM'nin karara onayı"na teşekkür etmiştir:[442]

> Kore meselesi hakkında hükümetin vermiş olduğu karar ilan edildiği ve memleketçe bilindiği andan itibaren; bu kararın meşru olmadığı hakkında söylentiler memleketin

---

[436] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 1 (30 Haziran 1950): 152.
[437] **TBMM Tutanak Dergisi** Dönem IX, Birleşim 13, c. 3 (11 Aralık 1950): 6
[438], "Mecliste gensoru görüşmeleri 10 saat sürdü / Hükümet kararı dün ezici çoğunlukla kabul edildi", **Cumhuriyet Gazetesi**,12 Aralık 1950, 1; "Kore Kararı İçin verilen Gensoruda, Hükümet Kahir Ekseriyetle İtimat Oyu Aldı", **Milliyet Gazetesi**, 12 Aralık 1950, 1.
[439] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 198,
[440] **age**, (11 Aralık 1950): 195
[441] **age**, (11 Aralık 1950): 198, **Resmî Gazete**, s. 7694, 26 Aralık 1950; **Resmî Gazete** ile ilânı s. 7694, 28 Aralık 1950, No. 1705
[442] **age**, (11 Aralık 1950): 198; **Ayın Tarihi Dergisi,** Temmuz 1950, [Ocak 2017] http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-07-26

> yüksek menfaatini haleldar edecek seviyede zararlı devam edegeldi. Şimdi Hükümete vermiş olduğunuz itimat reyi ile Hükümetin almış olduğu kararın gayrimeşru olmadığını en salahiyetli makam olarak tesbit etmiş bulunuyorsunuz.
> Gönül ister ki bundan sonra da, bu kararınızı belirtmiş olduktan sonra artık memleket zararına olan bu çeşit zehirli propagandalar olduğu yerde dursun. Durmadığı takdirde bunu yaymakta devam edenlerin iyi niyetinden bihakkın şüphe etmek icabeder.

Soysal'a göre, oylamadan çıkan sonuç yani Hükümet hakkındaki güvenoyunun reddedilmesi, Başbakan için Kore'ye asker gönderme kararının meşru olduğunu göstermekte yeterli olmuştur.[443] Sosyal önergenin yazılış ve yayınlanış tarzını da ilginç bulmuştur; "Kore'ye Gönderilen Savaş Birliği Hakkında TBMM Kararı". Sosyal, muhalefetin ısrarlarının, Hükümet'i, asıl kararın alınmasından çok sonra, bu konuda açılan gensoru sırasında kabul edilmiş bir önergeyi TBMM kararı olarak Resmî Gazete'de yayınlamağa ve böylece gerekli hukukî şekil şartını yerine getirmiş gibi gözükmeğe sevkettiği iddiasındadır.

Ancak tüm tartışmalara rağmen gensorunun reddedildiği ve asker gönderme kararının onaylandığını Hükümet, önergede de geçtiği gibi ve tartışmalar boyunca kararın "yüksek millî menfaatlerimizin icaplarından" olduğunu açıklayamamıştır. Nisan 1951'de II. Menderes Hükümeti'nin programının görüşüldüğü oturumda Dışişleri Bakanı Köprülü kararın Meclis dışında alınmış olmasını şu cümlelerle savunmuştur:[444]

> …., Hükümetiniz, bundan aylarca evvel Kore meselesindeki kararını almakla ne kadar uzak görüşlü ve isabetli bir hareket hattı takibetmistir ve muahheren Meclisin kapalı bulunduğu bir zamanda aldığı bir kararın sonradan Meclis toplandıktan sonra Yüksek Meclisinin ve ayrıca bütün memleketin, bütün milletin tasvibine mazhar olması, Türkiye'nin dış itibarını bugün gördüğümüz vaziyete getirmiş bulunmaktadır. Bundan dolayı Meclisiniz iftihar etmekte haklıdır arkadaşlar.

Ancak karar daha sonraları da sorgulanmaya devam etmiştir. 2 Aralık 1951'de Türkoğlu, Milli Savunma Bakanlığı tarafından "Kore'ye gidecek olan Türk Silâhlı Kuvvetleri mensuplarına uygulanacak harb hali hükümleri" başlığı altında kararın Bakanlar Kurulu'na 10 Ağustos'ta gönderildiğini, ancak Bakanlar Kurulu'nun 29 Eylül'de karar verdiğini, 4 Kasım'da Resmi Gazete'de neşredildiğini, ancak Meclis'e Aralık ayında getirilme sebebini sormuştur. 6 Aralık 1950 tarihine kadar Hükümet'in masraf yapıp yapmadığı, yapmış ise hangi kanuna dayanarak yaptığını, söz konusu tarihe kadar konuyu TBMM'ne getirmeyen Hükümet'in kanunsuz harcama yaptığını iddia etmiştir. Ayrıca TBMM'ne getirilmiş olan söz konusu kanunla gelecekte de yabancı ülkelere gönderilecek bütün birliklere ödenek vermek yetkisinin Hükümet'e verildiğini, ancak bu işin TBMM'ne ait olduğunu ve her defasında ayrı kanun çıkarılması gerekliğini savunmuştur. Türkoğlu daha da ileri giderek söz konusu bu

[443] Soysal, **age**, 197
[444] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 59, c. 6 (02 Nisan 1950): 113

masraflar olmasa Hükümet'in Kore'ye gönderilen birlik meselesini TBMM'ne hiç getirmeyeceğini ve dolayısıyla hiç tartışma imkânının olmayacağını iddia etmiştir.[445]

Kore'ye gönderilen Tugay'ın harcamalarının BM bütçesinden yapılması ve üye ülkelere paylaştırılması gerektiğini savunan ve ısrarla harcamaların kimin tarafından yapıldığını soran muhalefete iktidar, gelecekte de benzer olayların baş döndürücü hızla gerçekleşmesi tehlikesi olduğu, Bakanlar Kurulu'nun elini BM mekanizmasını işletecek şekilde serbest bırakmak gerektiği, yasa dışı harcama yapmasının önüne geçmek için de geniş kapsamlı yetki verilmesinin zorunlu olduğu yanıtını vermiştir.[446] Milli Savunma Bakanı İnce TBMM'ni "böyle küçük, gereksiz işlerle meşgul etmemek gerektiği"ni[447] söylemiştir. Muhalefet ise bunu gelecek için bir "bono verilmesi" olarak görmüş ve eleştirmiş, bu tür kararların her defasında TBMM'ne getirilmesi gerektiğini savunmuştur.[448]

İktidar tarafının "dünyanın fevkalâde günler yaşadığı bu zamanda meseleyi Meclis kürsüsüne getirmekte memleket için fayda yoktur, zarar vardır" açıklamasına, muhalefet, "Haymana'da top sesleri gürlerken Mecliste her şey açık konuşuluyordu. İşte milleti zafere ulaştıran budur"[449] cümlesiyle karşılık vererek, konunun TBMM'nde tartışılmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

11 Aralık'ta TBMM'nde tartışılan gensoru metni ve gensoru açılmasına ilişkin lehte ya da aleyhte görüş açıklayan milletvekili ifadeleri, TBMM'ndeki tartışmaların oldukça teknik ve hukukî mülahazalarla yürütüldüğünü göstermektedir. Bunun sonucu olarak da Kore'ye asker gönderilmesi kararına ilişkin tartışmalar bu düzeylerde kalmış, ilkesel bir karşı çıkış olmamıştır.

3.5. Tartışmalarda İktidar ve Muhalefetin Argümanları

İktidar TBMM'nde içinde ve dışında Kore'ye asker gönderme kararının kamuoyunda meşruiyet sağlama amacına yönelik olarak harb ve savaş gibi tabirlerden itina ile kaçınmış, bunlar yerine meşruiyet sağlayıcı kavramlar kullanmıştır. Kullanılan bu kavramlarla aynı zamanda TBMM içindeki ve dışındaki muhalefeti ötekileştirme çabasında da olmuştur. "Demokratik cephe milletleri ile işbirliği", "sulhu kurmak ve korumak",[450] "medeni insanlık âleminin emniyet ve huzurunu sağlamak",[451] "hür,

[445] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (2 Aralık 1951): 55 (Türkoğlu),
[446] **age**, (2 Aralık 1951): 78, 585 (Emrullah Nutku),
[447] **age**, (2 Aralık 1951): 77 - 78
[448] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 80 (Türkoğlu),
[449] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 139 (Bölükbaşı)
[450] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (27 Aralık 1950) 214 - 215
[451] **Resmî Gazete**, s. 7676, 7 Aralık 1950

demokrat ve sulhsever milletlerle beraber hareket etmek",[452] "Kore'ye kızıllar saldırdı",[453] "Kore'de medeniyet ve insanlığın selâmeti için kahramanca dövüşen erlerimiz ve subaylarımız",[454] "Demokrat milletler camiası" ve "hür milletler" meşruiyet için kullanılan kavramsallaştırmalardan sadece bir kaçıdır. Kore'ye katılım kararının meşrulaştırılması ve iç politikaya tedavülü için "Kore yolu Allah yoludur" veya "Kore Savaşı cihat ve gaza mahiyetindedir" gibi dini söylemlerle meşrulaştırma yoluna da gidilmiştir.[455] Bu söylemde Kore Savaşı "Allahsız komünistler"le "ehl-i kitab"ın (hür dünya) savaşı olarak yer almıştır.

Muhalefet karara ortak olmak istemiş, iktidarın söylemine karşılık en çok vurgulanan konu kararın TBMM'ne getirilmemesi olmuştur. Muhalefet bu itiraz dışında Kore'deki Savaş'ın Türkiye için ne anlama geldiği, Türkiye Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri'nin tugay düzeyinde bu savaşta neden yer aldığını sorgulayan bir söylem geliştir(e)memiştir. Söz konusu itiraz TBMM dışından yapılmış ve iktidarın sert baskısı ile karşılaşmıştır.

[452] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 312; **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 169, (Fuad Köprülü)
[453] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (6 Aralık 1950): 69
[454] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 190, 198
[455] Özcan, **age**, 101

4. KARARA KARŞI BASIN VE KAMUOYUNUN TUTUMU

Kore'ye asker gönderme kararının basın organlarında ne şekilde yer aldığına sürecin bu bölümden önceki safhalarının izlenmesi sırasında değinilmiştir. Bu bölümde daha çok gazetecilerin köşe yazılarında özellikle hangi konuları vurguladığı, kamuoyunu hangi yönde etkilemeye çalıştıkları, basının iktidar ve muhalefetle Kore Savaşı bağlamında ilişkisi ele alınmıştır.

Yeni Sabah, CHP'nin yayın organı konumundaki Ulus ve MP'ne destek veren *Kudret* gazeteleri dışında dönemin diğer gazeteleri *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Milliyet*, *Akşam*, *Hürriyet* ve DP'nin yayın organı *Zafer*, DP iktidarına destek vermişler, haberleri[456] ve köşe yazıları ile Kore'ye asker gönderme kararının kamuoyunda olumlu algılanması için çaba göstermişlerdir. Söz konusu gazeteler belirli seçmen kitlesine hitap eden ve kamuoyu oluşturmada etkin konumda olan yayın araçlarıdır.

Her ne kadar 30 Haziran'da Dışişleri Bakanı'nın TBMM'nde bilgi vermesi ile Kore Savaşı ülkenin gündemine girse de basının ilgisi 25 Eylül'den itibaren Türk Tugayı'nın Kore'ye hareketi ile daha da artmıştır. DP destekçisi *Zafer*, *Vatan*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Asır*, CHP'yi destekleyen *Ulus*, MP'nin yayın organı konumundaki *Kudret* gazetelerindeki önemli köşe yazıları incelenmiş, haber veriş şekillerine de bakılmıştır.

Hükümetin kamuoyunda karara destek sağlamak için yaptıkları ve kamuoyunun olumlu ya da olumsuz tepkisi de bu bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Kore'ye Asker Gönderme Kararının Basında Tartışılması

Basın yoluyla kamuoyu oluşturmaya Kore'ye asker gönderme kararının ön görüşmesinin yapıldığı Yalova'daki 18 Temmuz toplantısından önce Temmuz ayı başında başlanmıştır. 25 Temmuz'da karar alındıktan sonra gazetelerde hükümet kararının doğru olduğuna dair haberler çıkmaya başlamış, süreç boyunca komünizm karşıtı propaganda ile "Türk askerinin Kore'de insanlık değerleri, demokrasi ve özgürlük" adına savaştığı propagandası yapılmıştır.

[456] "Koreye 4500 asker veriyoruz", **Zafer Gazetesi**, 26 Temmuz 1950, 1; "Karar her yerde çok iyi karşılandı", **age**, 27 Temmuz 1950, 1.

DP asker gönderme kararının meşruiyetini sağlamak, kamuoyunun karara desteğini almak için basını yoğun ve etkili, önceden hesaplanmış, belirli amaca yönelik bir şekilde kullanmıştır. Hükümet, 25 Temmuz'da alınan asker gönderme kararının ancak Kasım – Aralık ayında oldukça geç olarak TBMM'de tartışılmasından da istifade ile basını Kore Savaşı'na asker gönderme kararının olumlu yönde propaganda aracı haline getirmiştir. Bu süreçte bilgi tekeli oluşturulmuş, kamuoyu oluşturmada yazılı basın ve radyo dışında iletişim imkânlarının olmadığı bir dönemde 2. Dünya Savaşı'nın propaganda tekniklerinin benzeri uygulanmıştır. Başbakan Menderes'in Yalman'dan istediği gibi adeta bir cephe oluşturulmuş, Kore Savaşı, basında yayın yoluyla sürdürülmüştür.

Zafer Gazetesi'nin 28 Temmuz tarihli "Hükümetin tarihi kararı tam ve umumi tasvibe mazhar oldu" sürmanşeti altında "muhalefetin baltalama kampanyasının infial uyandırdığı" ve "Başbakana yurdun her tarafından telgraflar yağdığı" şeklinde haber yapılmıştır. Yine aynı tarihli nüshada yer alan "İstanbul matbuatı hükümetin kararını yerinde buluyor" ve *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Vatan* gazetelerinin baş makalelerinde "DP iktidarı bu kararında dahi Milletin arzusunu ve birliğini temsil etmiş olduğundan şüphe etmemelidir" ifadesiyle tüm basının iktidarı kararında desteklediği algısı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Basında BM kararı sonrasında Türkiye'nin yapacağı yardımın şekli de tartışılmıştır. Mesela, Türkiye'nin asker göndermek yerine tıbbi malzeme ve tarım ürünleri ile yardım etmesi önerilmiş[457], farklı boyutta, özellikle askeri olarak yardım edilmesi gerektiğini söyleyenler de Türkiye'nin benzer bir tecavüze maruz kaldığında yardım görebilmesi için bu tür sembolik yardımlardan öte şeyler yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.[458] Marshall Planı'ndan yardım alan Türkiye'nin BM'in yardım çağrısına uymasının zorunlu olduğu ve yapılacak yardımın da Marshall Planı'ndan alınan yardım oranında olması gerektiği yazılmıştır.[459] Gazetelerde, özellikle köşe yazılarında Kore Savaşı'na dair vurgulanan konular şunlardır:

1- Hükümetin Kore'ye asker gönderme kararının doğru – isabetli olduğu.

Hemen hemen bütün basın kararın arkasında durmuştur. CHP'yi destekleyen Ulus ve MP'ni destekleyen *Kudret* gazeteleri kararın alınış şeklini, muhalefete danışılmamasını, kararın TBMM'nde alınmamasını ve kararın oluşabilecek muhtemel güvenlik sorunları tam olarak giderilmeden acele alındığı yolunda eleştiriler yapmışlardır. Bu eleştiriler MP adına görüş beyan eden Bölükbaşı ve CHP

[457] **Hürriyet Gazetesi**, 2 Temmuz 1950, 1.
[458] Abidin Da'ver, "Konseyin Kararı ve Türkiye", **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Temmuz 1950, 1,
[459] **Hürriyet Gazetesi**, 2 Temmuz 1950, 1.

adına görüş beyan Barutçu ve Mardin Bağımsız Milletvekili Türkoğlu tarafından TBMM gündemine taşındığı daha önceki bölümde değerlendirilmiştir.

2- Kore Savaşı'nın ABD liderliğinde Hür Dünya'nın, Sovyetler Birliği ve Çin'e karşı "haklı savaşı" olduğu, Dünya Barışı'nın tehlikede olduğu, BM'ye verilen taahhütlerin yerine getirildiği.

İktidarın yayın organı *Zafer Gazetesi*'nin yazarı aynı zamanda DP Milletvekili Mümtaz Faik Fenik, DP önde gelenleri ve diğer DP vekilleri tarafından da dile getirilen, dünya barışının geleceğinin Kore'de tehlikede olduğunu yazmış, Türkiye'nin güvenliğini sağlamak için BM'nin kararına uyarak Kore'ye yardım edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.[460]

> Kore savaşına giden kahraman askerlerimiz, hem müşterek dünya emniyetini, hem de daha çok Türk hudutlarını korumaktadır. Çünkü bugün bir tecavüze karşı Birleşmiş Milletler Paktı ile yaptığımız taahhütleri yerine getirmezsek yarın da bize bir tecavüz olduğu zaman, başkalarından aynı taahhütleri yapmasını bekleyemeyiz. Dünya barışı birdir ve bütündür… Dünyayı bir üçüncü harp felâketinden kurtarmak ve hele Türkiye hudutlarını daha da çok emniyet altına almak için, böyle bir yardım bizim için zarurî ve tabiîdir… Çünkü Kore harbi dünyanın ölüm ve kalım harbidir.

3- Türkiye'nin, BM ideallerine bağlı bir politika izlediği.

Kuzey Kore'nin Sovyetler Birliği'nin kışkırtmasıyla Güneye saldırması sonucu Kore Savaşı'nın çıktığı konusunda ortak kanaate sahip basın, genel olarak Türkiye'nin, BM ideallerine bağlı bir politika izlediğini vurgulamıştır.

Ali Naci Karacan Ağustos başında NATO başvurusunun reddedilmesinin hayal kırıklığı ile yazdığı yazıda, Atlantik Paktı'na alınmamamızın da Kore'ye asker gönderme kararının doğruluğunu gösterdiğini, hiçbir devlete güvenemesek dahi "devletlerin çok üstünde bir siyasî varlık olan BM topluluğuna iman etmek ve onun umdelerine sadakatle bağlı olmanın" büyük önemi olduğunu vurgulamıştır.[461]

> Binaenaleyh, hükümet Kore'ye asker göndermek kararıyla Birleşmiş Milletlerin sulh ve güvenlik siyasetini müşterek kan fedakârlıkları yoluyla korumak icabettiğine dair yıllardan beri bütün aklı başında devlet adamlarının ileri sürdükleri fikre bağlılık derecesini göstermiş ve bu hareketiyle dünya sulhunu her ne pahasına olursa olsun korumak mevzuunda kimseden geri kalmayacağını, hattâ Atlantik Paktının içine alınmış, fakat dünya sulhunu muhafaza bakımından nasıl bir kıymet ve kuvvet ifade ettikleri henüz pek de anlaşılmamış birçok devletlere hattâ önayak olacak, rehberlik edebilecek vaziyette bulunduğunu ispat etmiştir.[462]

4- Türkiye'nin taraf tutma zorunluluğu.

Karacan, eğer Kore hâdisesi 3. Dünya Savaşı'na neden olduğu takdirde Türkiye'nin kendi kapasitene güvenemeyeceğini, Rusya ile de dost olamayacağı için bu sefer bu

---

[460] Mümtaz Faik Fenik, "Kore'ye Gidecek Türk Askerleri Yolunuz Açık Olsun", **Zafer Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.
[461] Ali Naci Karacan, "Kore'ye Bir An Önce Gitmeliyiz***"***, **Milliyet Gazetesi**, 18 Eylül 1950, 1.
[462] Ali Naci Karacan, "Yolları Açık Olsun!", **age**, 28 Eylül 1950, 1.

(3.) dünya savaşının dışında kalmasına imkân olmadığını yazmıştır. Bir avutma politikası yürütülemeyeceği için de Türkiye'nin taraf tutmasının prestijini arttıracağı inancındadır. Üstelik Türkiye nasıl müşterek bir tehlike karşısında taa Kore'nin yardımına koştu ise tehlikeye maruz kaldığında başkaları da Türkiye'nin yardımına koşacaklardır: "Üçüncü Dünya Harbine iştirakimiz talep edildiği zaman 'Şu kadar silah isteriz!' diye listeler hazırlayarak imkânsız vaziyetler yaratamayız. Binaenaleyh ya o tarafa, ya bu tarafa mutlaka iltihak etmek zorundayız".[463]

Karaca'nın vurguladığı konular da karar vericiler tarafından farklı ortamlarda gündeme getirilmiştir. Görüldüğü gibi basının büyük çoğunluğu ile iktidarın görüşleri neredeyse bire bir örtüşmüştür.

5- "Beynelmilel komünizm" tehlikesinin Türkiye'ye saldırma olasılığı.

Gazete yazılarındaki bir diğer ortak kanaat de (Güney) Kore'nin karşı karşıya kaldığı saldırının bir benzerinin Türkiye'nin de başına gelebilme olasılığıdır. Vurgu, Sovyet Birliği'nden yayılan "beynelmilel komünizm" tehlikesinin Türkiye'yi saldırmasınadır.

Abidin Daver'e göre, Adnan Menderes hükümeti, Kore'ye askerî yardım kararını alırken bunun Sovyet Birliği'nin düşmanlığını tahrik edip etmeyeceğini incelemiştir. Daver, Kore harbine fi'len müdahale etmeyen Sovyetler Birliği şimdilik, 3. Dünya Savaşı'nın çıkmasına da taraf olmadığını, ileride neler olacağı kestirilememekle birlikte Sovyet Birliği'nin bir taarruzuna uğradığımız takdirde,

> Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Kore'ye olduğu gibi Türkiye'ye de yardım edeceğini kabul etmek, yardım etmeyeceğine inanmaktan daha makul ve mantıkidir. Diğer taraftan Amerika da dünyanın herhangi bir tarafında, hür milletlere yapılacak bir taarruza fi'len karşı koyacağını ilân etmiştir.

Kore'ye asker göndermemiz yüzünden Sovyet Birliği'nin bir saldırasına uğranıldığında, BM ve Amerika seyirci kalmayacaklardır. 4.500 kişilik bir kuvveti Kore'ye göndermekle askerî gücümüzün zayıflayacağı kabul edilemez. Saldırıya uğradığımız takdirde 4.500 kişiden çok daha fazla bir kuvvetle bize yardım edilecektir. Üstelik Türkiye'nin "Bu yardımın hür milletler ve bilhassa bize askerî yardımda bulunan Amerika umumi efkârında yaptığı ve yapacağı büyük ve mühim tesiri unutmamak lâzımdır".[464] Daver'in söyledikleri de karar vericilerin görüşleri ile örtüşmektedir.

6- Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinin Türkiye'nin prestijini arttıracağı.

---

[463] Ali Naci Karacan, "Kore'ye Asker Yollamamızın Sebebi", **age**, 28 Temmuz 1950, 1.
[464] Abidin Dav'er, "Kararımız İsabetli mi, Değil mi?", **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950, 1, 3.

Karar vericilerin en önemli öngörülerinden biri olan bu görüş de basın aracılığı ile gündeme getirilmiştir. Nadir Nadi'ye göre Kore Savaşı, barış ve hürriyet uğruna katlanılan fedakârlıktır. Türkiye, bulunduğu bölgede kendisinden "kat kat üstün" düşmanlarla savaşmak zorunda kalabilir. Hükümetin kararı, BM'yi harekete geçirecek, "hürriyetseler devletler" Türkiye'ye uyarak saldırıya maruz kalana yardım yapacaklar ve bu sayede BM Teşkilatı "hayatiyete kavuşacak, bir isim olmaktan çıkacak, elle tutulur, gözle görülür bir varlık haline yükselecektir".[465]

Karaca'na göre ise Hollanda, Belçika veya Zelanda olmayan Türkiye, hızlı aldığı kararla sadece BM idealine olan bağlılığını değil, taahhütlerine sadakatini de göstermiş, BM yardım çağrısına uyarak öncülük yapması da dünyada ancak itibarını yükseltmiştir.[466]

Türkiye'nin prestijinin arttığı vurgusu, gönderme kararı fiili olarak gerçekleştikten sonra 4.500 kişilik Türk Birliği'nin Kore'de muharebelere başladığı Kasım ayında da yazılmıştır. Bu dönemden sonra gazete yazıları da değişmiş, Türk Birliği'nin girdiği muharebelerde elde ettiği başarılarla ülkenin prestijini arttırdığı şeklinde vurgulanmaya başlanmıştır. Fenik, "İşte Kore'deki kahramanlarımız, bir taraftan, dünya barışını ve dünya medeniyetini korumağa uğraşırken, öbür taraftan tarihimize yeni bir şeref ve şan katan bu hareketleriyle Türk'ün asil şöhretini bütün dünyaya bir defa daha" tanıttığını yazmıştır.[467]

Oğuz Türkkan, Kore'de Türk Tugayı'nın başarılarının Amerikan kamuoyunda olumlu etkilerini anlattığı yazısına Senatör H. Caba Dodge Jr.'ın sözleri ile son vermiştir: "Türkiye'ye Doğu'da, Batı'da ve her yerde güvenebileceğimizi biliyoruz... Şimdi, bir kere daha hissediyorum ki, Türkiye'ye yardım programı lehinde attığım rey, şimdiye kadar attığım reylerin en haklı olanıymış".[468]

7- Türkiye'nin güvenliği sağlanmadan alınmış olduğu.

Karara muhalif bir söylem olarak nitelenebilecek bu görüş MP tarafından kamuoyunda dile getirilmiştir. MP'nin TBMM'deki tek milletvekili Bölükbaşı da TBMM oturumlarında bu görüşü savunmuştur. MP'nin yayın organı konumundaki *Kudret Gazetesi*'nde Genel Başkan Hikmet Bayur karardan hemen sonra yazdığı yazıda[469]

---

[465] Nadir Nadi, "Hükümetin Kararı", **age**, 27 Temmuz 1950, 1.
[466] Ali Naci Karacan, "Hükümet Kararında İsabet Etmiştir", **Milliyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.
[467] Mümtaz Faik Fenik, "Kore'de Savaşan Kahramanlarımıza", **Zafer Gazetesi**, 30 Kasım 1950, 1.
[468] Oğuz Türkkan, "Kore'deki Zaferlerimizin Amerika'daki Akisleri", **Cumhuriyet Gazetesi**, 30 Ocak 1951
[469] Hikmet Bayur, "Kore'ye Türk Askerinin Gönderilmesi", **Kudret Gazetesi**, 27 Temmuz 1950

kararın öngörüsüzlük içerdiğini vurgulayarak güvenlik endişesini dile getirmiştir. Bayur, Amerika'nın kendi güvenliğini sağlamak için mi yoksa BM ideallerini ve barışı korumak için mi savaşa atıldığı sorusunun belirsiz olduğunu belirtmiştir. Bayur'a göre bu soruya verilecek yanıt önemlidir, çünkü Türkiye'nin başına bir şey geldiğinde Kore Savaşı'nda olduğu gibi Amerika'nın var gücüyle mi yoksa birkaç tabur askerle mi destek vereceğini ortaya çıkaracaktır. Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden yönelen tehditlerle karşı karşıya olduğundan bir çatışma halinde Amerika'nın bize yardımı zorunludur, şayet iktidar Amerika'dan gerekli teminatları almadan Kore Savaşı'na kara birlikleri ile katılan ilk devlet olmuşsa büyük bir hata yapılmıştır. O'na göre 3. Dünya Savaşı kısmen başlamış ve Türkiye'de Atlantik Paktı'na alınmamıştır, Türkiye güvenlik sorunu yaşamaktadır, güvenlik garantisi almadan asker gönderilmesi bu durumda büyük hata olmuştur. BM Misakı'nın Türkiye'nin güvenliğini sağlayacağı ve yapılan yardımın aynı şekilde karşılığının alınacağı iddiası boş bir inançtır, realist siyaset ve diplomasi teminat almayı gerektirmektedir, bu güvenceleri almak mümkün iken alınmamış, ülke tehlikeye atılmıştır. Bayur Hükümet'in Kore'ye asker gönderebileceğini ancak, Türkiye'ye Sovyet yanlısı ülkeler tarafından yapılacak bir saldırıya BM ve Amerika'nın karşılık vermesini garantilemesi gerektiği görüşündedir. O'na göre Başbakan'ın "dünya'da kader birliği" ifadesi ancak garantiler alındığı zaman anlam kazanacaktır. Hükümet'in yardım kararını almadan önce yapması gerekenleri de sıralamıştır: BM çerçevesinde yardımlar adil ölçülerde talep edilmeli, Türkiye Atlantik Paktı'na alınmalıdır. Kamuoyu aydınlatılmalı, basında tartışılmalı, TBMM ve partiler arasında istişareler yapılmalıydı.[470]

Peyami Safa, Türkiye'nin güvenlik alanında bazı şartları sağlamadan yardım yapmasını eleştirmiştir.[471] Atlantik paktı üyesi olmadığımız ve Amerika ile ittifak anlaşması yapmadığımız için toprak bütünlüğümüzün tehlikede olduğu görüşündedir. Safa'ya göre Türkiye "Kore harbine en önde değil, en sonda katılması lâzımdı". Atlantik Paktı üyeleri dahi kararlarını vermeden acelece verilmiş bir karardır. Hükümet (İngiltere gibi) Anayasa gereğince, Meclis'i toplayıp kararı Meclis'te almalı, kararını vermeden önce de halka ve aydınlara ve muhalif partilere danışmalıydı. Hiç birisi yapılmamıştır: "Ne garanti, ne Meclis'in tasvibi, ne gazetelerin ve münevver efkârın mütalâası, ne muhalif partilerin reyi var".

8- Kararın öngörüsüzlük içerdiği, muhalefete danışılmadan alındığı, TBMM'nin acil olarak toplanması gerektiği.

[470] Hikmet Bayur, "Kore Meselesi ve Başbakanın Sözleri", **age**, 30 Temmuz 1950
[471] Peyami Safa, "Bu Ne Patavatsızlık!", **Ulus Gazetesi**, 29 Temmuz 1950

MP Genel Başkanı Bayur, Hükümet'in öngörüsüz olduğunu, Kore Savaşı başladıktan sonra TBMM'nin tatile girdiğini, bu süreçte karar alma mecburiyeti doğduğunu, ancak bunun da hükümetin acil karşılaşılabilecek sorunları öngörme yeteneği olmadığından TBMM'ni toplamayı başaramadığını, üstelik karar alınırken muhalefete danışılmadığını vurgulamıştır. Bayur, anlayışlı ve uzak görüşlü devlet adamlarının "yurtsever muhalifler"in sesini daima dinleyecekleri, hatta kararlarında onları tatmin edecek değişiklikler yapabilecekleri görüşündedir. O'na göre birçok devlet gibi asker göndermeden para veya hastane vs. göndererek de yardım yapılabilirdi: "Hükümet fiilen savaşmak üzere bir askerî birlik göndereceğini hiç bir suretle Meclise ihsas etmiş değildir. Esasen her şey gösteriyor ki, o sırada bunu aklından dahi geçirmiyordu". Bayur'a göre Hükümet, TBMM'nin dağılmasından sonraki 10 günü dahi öngörememiş ve asker gönderme kararını almıştır ve dış politikada BM Misakı dışında güvenliğimizi garanti edecek herhangi bir teminattan yoksun olmamız çok önemli bir sorun olmuştur.[472]

Bayur gibi Nihat Erim de Hükümet'in kararı almadan önce muhalefete danışmamasını eleştirmiştir. Yalnız Erim muhalefet yerine CHP'ye neden danışılmadı demektedir. Kararı ilkesel olarak eleştirmeyen, hatta doğru bulan Erim'e göre Hükümet'in CHP'ye danışmamaktan da "ağır hatası, TBMM'nden karar almamış olmasıdır". Erim muhalefete hiç bilgi verilmediğini, hangi tehlike ile karşı karşıya olduğumuzun bilinmediği gibi, yeteneklerimizin ne olduğu ve ordunun kapasitesi konusunun da muhalefetçe bilinmediğini vurgulamıştır. Bu belirsizlikler çerçevesinde kararın doğru mu yanlış mı olduğunu sormak gerektiğini, belki de Yunanistan gibi askerî nakliye uçakları göndermenin Türkiye'nin kendi güvenliği için daha iyi olabileceğini vurgulamıştır. Bunlar tartışılmadan "Hükümet, doğrudan doğruya ve acele bir kararla 4.500 asker göndermeyi tercih etmiştir".[473] Türkiye'nin askeri yeteneklerinin de karar bağlamında değerlendirilmesi gerektiğine sadece Erim'in vurgu yapması dikkat çekicidir. Karar vericiler askeri kapasite faktörünü karar alırken değerlendirme ihtiyacı duymamışlardır.

Bayur bir başka yazısında TBMM'nin karar alma sürecine dâhil edilmesinin önemi üzerinde durmuş, sürece dâhil edilmemesinin gelecekte de onulmaz etkisi olacağını vurgulamıştır. O'na göre Cumhuriyet devrinin en büyük diplomatik başarıları, Atatürk'ün dehasının tesiri ile birlikte, daima Türk müzakerecilerinin arkalarında TBMM'nin bulunması ve TBMM'ne danışılarak iş görülmesi sayesinde elde edilmiştir. Kore meselesinde, bilhassa işin nevi dolayısıyla TBMM'ne dayanarak

[472] Hikmet Bayur, "Kore'ye Türk Askerinin Gönderilmesi", **Kudret Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.
[473] Nihat Erim, "Hükümetin Son Kararı", **Ulus Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1.

konuşulsaydı Türkiye'nin güvenini sağlayacak hükümler daha çabuk ve kolay temin edilebilirdi. Yapacağı anlaşmayı ve vereceği kararı bir Meclisle danışmak ve ona tasdik ettirmek mecburiyeti altında müzakere eden kimseler, eğer usta müzakereci iseler karşı taraftan daha çok fayda temin ederler; yetersiz kimseler ise belki şaşırıp bir şey yapamazlar. Kore olayında bu kadar önemli bir kararı bir kaç kişi aralarında vermiş ve Bakanlar Kurulu'nda nisbeten bir görüşmeden sonra asker gönderme işi kararlaştırılmıştır. Bayur göre, bu gibi usuller Türkiye'de (tek parti döneminde olduğu gibi yeniden) yerleştiği takdirde ülkenin mukadderatı birkaç kişi tarafından fevri surette alınmış kararlara bağlı kalacak demektir. TBMM'nin saygınlığını kaybetmekle karşı karşıya olduğunu vurgulayan Bayur'a göre, eğer TBMM, Hükümet'in kararları üzerinde eski Meclisler kadar bile önceden etkili olamazsa ve eğer 27 yıldan beri Türk askerleri birinci defa olarak ateşe gönderilirken bu TBMM'nin düşünce ve oyu alınmazsa, hükümeti bunu yapmaya mecbur edemezse manen çok güç bir duruma düşmüş ve itibarını kaybetmiş olur.[474]

9- Kore'ye askeri birlik göndererek yardım yapılmasının Amerikan yardımlarının devam etmesini sağlayacağı görüşü.

Fenik, Amerikan Temsilciler Meclisi'nin Kore'ye yardım yapmayan ülkelere ekonomik yardımın kesileceği yönünde önemli bir karar aldığını belirterek bu konuda başkan Truman'a yetki verildiğini, Ulus Gazetesi'nde Kore'ye yardım yapmayacak ülkelere Amerikan yardımının kesileceği haberinin yer almadığını, CHP'nin bu durum karşısında söyleyecek sözünün olmadığını vurgulamıştır. Menderes Hükümeti'nin kararının yerinde ve zamanında alınmış olduğunu, Temsilciler Meclisi'nin yardım yapmayan ülkelere yardımın kesileceği kararının gösterdiğini belirtmiştir. Fenik'e göre Türkiye, uluslararası politikada yapıcı bir rol üstlenerek kuvvetini, cesaretini ve ortak güvenlik sistemine olan bağlılığını bütün dünyaya isbat etmiş, bu da prestijini artmıştır. Aksi halde Amerika Türkiye'ye sırtını dönecek, diğer ülkelerin Türkiye'ye güveni kalmayacak ve ülke tehlikelere açık hale gelecektir.[475]

Bu görüş de karar vericilerin görüşleri uyumludur. Basında Hükümeti'n kararına destek veren yazarların her fırsatta kararla "Türkiye'nin uluslararası prestijini arttığına" vurgu yapmaları dikkate değerdir. Daha önce vurgulandığı gibi Türkiye'de karar öncesinde görüşmeler yapan Senatör MacCain de yardım konusunu bir havuç olarak gündeme getirmiş ve Hükümet'i karar öncesinde bu bağlamda etki, hatta baskı altına almıştır.

10- Medeniyet savaşı olduğu iddiası.

[474] Hikmet Bayur, "Meclis Toplanmalıdır", **Kudret Gazetesi**, 3 Ağustos 1950, 1.
[475] Mümtaz Faik Fenik, "Dünya Çapında Bir Karar", **Zafer Gazetesi**, 3 Ağustos 1950, 1.

Hüseyin Cahit Yalçın'a göre "artık dünyada tek bir cephe vardır; medeniyet-vahşet cephesi". Bu cephe dünyanın her yerinde olabilir ve tek bir ordu vardır: "Medeniyet ordusu"; "medeni ülkelerle aynı ideal için savaşan Türk askeri" de bu ordunun mensubudur;[476]

> Kore'de muharebenin bir safhasında, Türk'ü, Amerika'lıyı yanyana kızıllarla boğuşurken görüyoruz. Bir İngiliz kuvveti de onları takviyeye geliyor. Türk, Amerikalı, İngiliz: Silah arkadaşları; insanlık davasının müşterek müdafileri. Büyük sulh ve saadet ideali uğrunda Türk, Amerikan ve İngiliz kanı birbirlerine karışıyor. Bu üç milletin çocukları müşterek düşmanın kurşuniyle yere serildikleri zaman, ıstırap sesleri de birbirine karışıyor. Sert muharebe hayatının fedakârlıklarını paylaşıyorlar… Elele, kalb kalbe, birbirlerini anlıyarak, takdir ederek, birbirlerine yardım ederek zafere doğru atılıyorlar. Kore'de, Birleşmiş Milletler Ordusu içinde Amerikalılarla en müşkül günlerde yapılan silâh arkadaşlığı Türk-İngiliz ittifakına düşman karşısında dökülen kanların yazdığı fiili bir ittifak ve dostluk daha ilave etti; Amerika. Aramızda bir Fransız eksik.

Yalçın'a göre gün gelecek bu silah arkadaşları Türkiye'nin de yardımına koşacaktır:

> Kore'de ve Çin'de ezilecek düşman, Türkiye'ye taarruza geçecek düşmanın kuvvetinden eksilmiş olacaktır. Kore'de muzaffer olacak Birleşmiş Milletler Ordusu Türk vatanının istilasını önliyecektir. Buna rağmen, Türkiye bir taarruza uğradığı takdirde bugün Türk'ün Kore'deki silah kardeşleri, Amerikalılar, İngilizler ve sair Birleşmiş Milletler kuvvetleri hep birden Türk topraklarından kızılları imhaya koşacaklardır.

Yalçın bu görüşlerini Kore'ye gönderilen Türk Tugayı'nın en çetin muharebeleri yaptığı ve büyük kayıplar verdiği günlerin hemen ertesinde, biraz da kamuoyunu yatıştırmak amacıyla yazmıştır. Yazının yazıldığı tarihte henüz daha Kore savaşı ile ilgili tartışmalar TBMM'nde yapılmadığını belirtmek gerekmektedir. Türkiye'nin Kore'ye yardımı karşılığında kendisine bir saldırı olduğunda ABD başta olmak üzere diğer "medeni" ülkelerin yardıma koşacağı görüşü de iktidar çevreleri tarafından paylaşılan ve gündeme getirilen bir görüştür.

11- Kim kazandı, kim kaybetti?: bilanço vakti.

Kasım – Aralık muharebelerinden sonra Kore'de en yoğun çatışmalar geride kalmış, Türk Tugayı Kunuri muharebelerinden kısmen başarı ile çıkmıştır. Savaş 38. enlem boyunca bir mevzi savaşına dönüşmüş adeta pat durumu oluşmuştur. Şehit ve yaralı haberleri gelmeye başladıktan sonra kamuoyu bu haberlere alıştırılmaya çalışılmış, fatura komünizme ve komünistlere çıkarmak için yoğun bir propaganda başlatılmıştır. Bu tür haberlerde Amerikalıların çok uygar ve zeki olduklarına da vurgu yapılmıştır.[477] Bu süreçte basında da yavaş yavaş savaşın bilançosunun yapılmaya başlandığı görülmektedir. İktidara yakın olanların bilançosu gayet olumlu olmuş, Kore Savaşı'na katılmakla Türkiye'nin savunulduğunu yazılarında vurgulamışlardır. Fenik'e göre[478]

---

[476] Hüseyin Cahit Yalçın, "Mehmetçiklerimiz", **Ulus Gazetesi**, 3 Aralık 1950, 1.
[477] Çağlar, **age**, 110-112
[478] Mümtaz Faik Fenik, "Kore'deki Harbin Bilançosu", **Zafer Gazetesi**, 2 Temmuz 1951, 1.

> Kızıllar zorla ve süngü kuvvetiyle cenubi Kore'yi ilhak etmek istemişler ve bunda muvaffak olamamışlardır…. Demek ki, bilanço doğrudan doğruya Amerika'nın ve Birleşmiş Milletlerin lehinedir. Askerlerimiz ayrıca Türk vatanının aşılmaz bir kale olduğunu isbat etmiştir. Bir bakımdan Kore harbi, ayrıca dünya barışının zeminine ve Türkiye'nin her türlü tecavüz ihtimalleri karşısında kudretle müdafaa edileceği fikrinin her tarafta yerleşmesine hizmet etmiştir.

Bayur'a göre "Kore iki tarafça kuvvet denemesi yapmak için kullanılan bir tecrübe tahtası olmuştur". Kore'deki BM kara ordusunun yeni komutanı General Rigdway'in "Amerika'nın ve Batı dünyasının savunması Kore savunmasından daha önemlidir" dediğini aktaran Bayur "BM'e üye olmaktan doğan belirsiz bir müşterek savunma mefhumuna sarılıp" ülke güvenliğinin sağlandığını sanmanın aymazlık olduğunu, bizim de başımıza aynı şey geldiğinde Batı dünyasının savunması daha önemlidir denmeyeceğinin ve kendi halimize bırakılmayacağımızın garantisi olmadığını belirterek ortak güvenlik sözünün içinin boş olduğunu ifade etmiştir.[479]

Hüseyin Cahit Yalçın'a göre Amerika Türkiye'nin Batı demokrasisi içinde kalacağına güvenmiş, silah, malzeme, gemiler vermiş, yardımlarda bulunmuştur. Gelecekteki tehlikelere karşı bazı masraflara katılmak zorunda kalan Amerikan halkının Türkiye'ye bağladığı ümit boşa çıkmamış, askerlerimizin Kore'deki başarıları, Türkiye'ye karşı şüphe içinde olanların dahi şüphelerini gidermiştir. "Amerikan yardımı ile ve Amerikan talim heyetleri ile Türk Ordusu'nun modern bir hale geldiği ve teçhizatının gittikçe arttığı muhakkaktır". TSK, Kore'de özellikle yeni silahları ve harp tarzlarını hızlıca öğrendiğini de göstermiştir, dolayısıyla modern silahlarla donatılan "300-500 bin erden mürekkep bir Türk Ordusu bütün garp dünyasının daha rahat bir nefes almasını temin edebilir." Amerika Türk Ordusu'nu donatmayı artık ciddi olarak düşünecektir. Sınırlı sayıdaki Amerikalı eğitmenlerle (Kore'de) büyük başarılar elde edildiğine göre eğitmenlerin sayısı arttırıldığında daha büyük başarılar elde edilmesi mümkündür; Amerika ne işe yaradığını bilmeden başka ülkelere gönderdiği silahları bu yüzden Türkiye'ye göndermelidir. Böylelikle "Ortaşark'ta sulh, istikrar ve emniyet bakımından derhal hissettireceği muhakkaktır".[480]

Yalçın'ın yazısı, Türkiye'deki karar vericilerin Kore Savaşı sonrasında Türkiye'nin ABD desteği ile Batı savunması için bölgesinde üstlenebileceği role dair tasavvurlarını da yansıtması bakımından ilginçtir. Benzer görüşler Hükümet çevrelerinden de dile getirilmiştir.

---

[479] Hikmet Bayur, Kore "Savaşı'nın Resmen Aldığı Yeni Biçim ve Türkiye", **Kudret Gazetesi**, 7 Ocak 1951

[480] Hüseyin Cahit Yalçın, "Kore Tecrübesinden Sonra", **Ulus Gazetesi**, 15 Aralık 1950

Ancak Yalçın, savaşın başlamasından nerede ise bir yıl sonra yazdığı yazıya "Macera" başlığı atmıştır. Bunun nedeni de aradan bir yıl geçtikten sonra yavaş yavaş algının değişmiş olması ve Kore Savaşı'na asker göndererek katılmanın macera olarak görülmeye başlanması olmuştur. Bu evre "Kore Savaşı'nın unutturulması evresi"dir. Söz konusu yazıda Yalçın, Kore Harbi'nin askerlik ve siyaset açısından iyi yönetilip yönetilmediği konusunu bir tarafa bırakmak gerektiği, bu tür tartışmaların beyhude olduğunu ifade ettikten sonra, savaştan çıkarılacak en büyük dersin "Moskova'ya yüz vermeme, ona sert mukabele etme" olduğunu vurgulamıştır.[481]

Kore Savaşı'nın çıktığı 25 Haziran 1950'den itibaren nerede ise her gün gazeteler savaş hakkında yazı ve yorumlarla dolmuştur. Savaş bu şekilde propaganda edilince tek taraflı olarak basında yer almış "Amerika'nın sınırsız ateş gücünün zalimliği"ni sergileyen fotoğraflar medyada yer almamıştır[482]. İktidar, basına karşı sert bir politika izlemiş, muhalif sesler susturulmaya çalışılmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir'de kararı eleştiren yazı ve karikatürler yayınlayan on yedi mizah dergisi de komünist oldukları gerekçesiyle kapatılmıştır.[483] *Yeni Baştan*, *Hür Marko Paşa* ve *Barış* mecmualarının yayıncıları gözaltına alınırlar.[484]

Kararın alındığı ve sonraki ilk bir yılda iktidarı destekleyen yazarlar bire bir iktidarla ve karar vericilerle örtüşen görüşleri gazete satırlarına taşımışlardır. Bu da Menderes'in Yalman ile yaptığı görüşmede vurguladığı ve talep ettiği gibi basının aktif olarak manipüle edildiğini ve sürece dâhil edildiğini göstermektedir.

4.2. Kore Savaşı ve Kamuoyu

Türkiye doğrudan tarafı olmadığı, sınırlarında cereyan etmeyen ve ayrıca en önemli çıkarlarının tehdit altında olmadığı bu savaşa dâhil olurken yasal meşruiyet aramadığı gibi kamuoyunun da desteğini almaya çalışmamıştır. Kamuoyunun meşruiyeti daha çok algı operasyonları ile Soğuk Savaş'ın ruhuna uygun şekilde yürütülmüş, cephe gerisinde antikomünist hezeyanlarla sağlanmaya çalışılmıştır. Antikomünizm meşruiyet sağlama aracı olarak kullanılırken meşrulaştırma için dini değerlere de başvurulmuştur.

[481] Hüseyin Cahit Yalçın, "Kore Macerası", **age**, 5 Temmuz 1951, 1.
[482] Susan Sontag, **Fotoğraf Üzerine**, çev. Osman Akınhay, (Agora Kitaplığı, 2008), 22-23
[483] Erhan, **age**, (2009): 546.
[484] **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Ağustos 1950, 1-4.

Kore Savaşı, literatüre "unutulan savaş[485]" ve "uzak savaş[486]" olarak geçmiştir. Bu haliyle "unutulan uzak savaş" olarak nitelenebilir. Asker gönderme kararı alındıktan sonra, ABD'dekine benzer olarak Türkiye'de de Soğuk Savaş'ın korku atmosferini yaratmak ve yaymak için işlevselleştirilerek kullanılan bu savaşla, artık komünist tehlikenin çok uzaklarda olmadığı, (Sovyetler ve uyduları aracılığıyla) "her an bizim de başımıza benzer saldırının gelebileceği" algısı kamuoyunda yaratılmış ve sürekli beslenmiştir. Algı oluşturmada kamu kaynakları seferber edilmiştir. Türkiye'de kamuoyunun hafızasında Yemen gibi gidenin gelmediği bir travma hala canlılığını korurken doğrudan tehdit olduğu algısı yaratılarak bir meşruiyet sağlayabilme yoluna gidilmiştir.

Cephe gerisi, savaş meydanından çok çok uzaktadır. Bu haliyle kamuoyunun bilgisi gazetelerde yayınlanan haber ve makalelerle sınırlı kalmıştır. Daha sonra Kore cehenneminden dönenlerin anıları da kamuoyuna çok yansımamıştır. Kore ile ilgili az sayıda anı kitabı yayınlanmıştır. Türkiye'nin doğrudan tarafı olmadığı savaşa asker gönderecek kadar bir anlam yüklenmesi iç politik dengelerle de alakalıdır. "Kore'ye giden birliğin Türk vatanını savunduğu" propagandası ile her türlü muhalif ses adeta bastırılmıştır. Özellikle Kunuri Muharebeleri'ndeki başarıdan "Türk'ün gücünü yeniden tüm dünyaya gösteren" bir başarı olarak söz edilmiş, bir özgüven patlamasıyla, ABD'lilerin bu başarıdan dolayı övgüleri, nişan vermeleri günlerce gazetelerde yer almıştır.[487] Kore Savaşı, olumlu imaj oluşturmanın aracı haline getirilerek "Batılıların Türk Ordusu'nun başarısından ne derece övgüyle söz ettiklerinden" gururla söz edilmiştir.

Kültürel olarak arada hiçbir bağ olmayan bir ülke safında savaşmayı halka anlatabilmenin zorluğu yüksek insanlık değerleri / medeniyet uğruna savaşıldığı ve dinsiz komünizmle savaş yapıldığı propagandası ile aşılmaya çalışılmıştır.

Dünya ile birlikte, hür dünya safında / demokrasi / medeniyet cephesinde, yüksek medeniyete sahip ülkelerle birlikte hareket ediliyor algısı yaratılarak halkın gururu okşanmıştır. Böylece Türkiye'nin Soğuk Savaş'ta safını komünizm karşıtı blokta, Batı yanında yer alması da meşrulaştırılmıştır. Propaganda, şehirli kesime Batı ile birlikte hareket edildiği, kırsal kesime de Allahsız komünistlere karşı savaşıldığı şeklinde yapılmıştır.

---

485 Bkz. Öke, **age**

486 Bkz. Tuğtan, **age**

487 "Amerikan Kongresi, Türk Tugayına "Mümtaz Birlik" nişanı verilmesini kararlaştırdı. Bu nişanı alan ilk yabancı birlik Türk Tugayı oldu", **Cumhuriyet Gazetesi**, 9 Ocak 1951. 1.

İktidar kararı almadan önce TBMM onayına ihtiyaç duymadığından yasal meşruiyet sağlanmadığı gibi kamuoyunun da onayına ihtiyaç duyulmamış bu yönde bir girişimde bulunmamıştır, bu haliyle de toplumsal meşruiyet sağlanmadan alınan bir karar olmuştur. Uzun süren tek - parti iktidarından sonra halkın yeni iktidarı, ezanın Türkçe okunması uygulamasını kaldırması gibi kararlarından dolayı onaylaması, asker gönderme konusunda da en azından bir sessizliğe, kısmi bir onaya sevk etmiştir.[488]

Kore Savaşı'nın Türkiye'ye ekonomik olarak olumlu yansıması sonucu 1950 – 54 arası ekonomik bir refah dönemine girilmesi, halkın tepkisizliğinin bir diğer önemli nedenidir. İklim şartlarının da iyi gitmesi ile artan buğday üretimi ekonomiye olumlu katkı yaparken, 1950 - 1953 aralığında kişi başına gelir yaklaşık %30 oranında artış göstermiştir.[489] Kore Krizi'nin tarım ve hammadde fiyatlarını yükselten etkisi, "köylülüğün topraktan kopmasını başlatırken çiftçiliği de teşvik etmiş", bu gelişme Türk tarımına traktörün birdenbire girişine yol açmıştır.[490] Kore Savaşı döneminde tarım ürünlerine duyulan ihtiyaçtaki artış ve ürünlerin bolluğu ihracatçı firmaları geliştirmiş, resmi döviz kuru ile gerçek değeri arasındaki fark da, dış ticareti çok karlı hale getirmiştir. Yüksek tarım sübvansiyonlarıyla ülke zenginliğinin önemli bir bölümü çiftçilere aktarılmıştır. Bu dönemde tarım ürünlerine olan taleple (özellikle pamuk fiyatlarının artması) ürün fiyatlarının artması DP'nin toplumsal tabanını oluşturan kırsal kesimde ve ihraç ürünlerinin artmasıyla da kentli kesimde DP'nin politikalarına olumlu bakışın sürmesine ve savaşa ilginin düşük düzeyde kalmasına neden olmuştur.

Bu gelişmelere dış yardımdaki artış da eklenince, Türkiye'nin ihracatının özellikle tarımsal alanda 1953 yılına kadar önemli ölçüde artmasını sağlayan Kore Savaşı, yeni hükümete ekonomik anlamda da önemli bir destek sağlamıştır. 1950'li yılların başında tarımın önderliğinde yaşanan bu kalkınma, ekonominin tüm sektörleri açısından parlak bir dönem ve gelir artışı anlamına gelmiştir. Bu dönem çok uzun sürmemiş, Kore Savaşı'nın 1953'te bitmesinin ardından 1954'de ABD ve Kanada'nın

---

[488] Adalet Bakanlığınca hazırlanan tasarının Meclise sunulması Bakanlar Kurulu'nun 16.6.1950 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 9, c. 1 (16 Haziran 1950): 181-187.

[489] Fikret Başkaya, **Batılılaşma, Çağdaşlaşma, Kalkınma - Paradigmanın İflası / Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş**, (İstanbul: Doz Yayınları, 1991), 175

[490] Çetinkaya, Doğan, **age**, 312

tarım stoklarını uluslararası piyasaya sürmeleri ve uluslararası pazar taleplerinin geri gitmesiyle Türkiye'de ekonomide yaşanan göreli ve geçici refah da son bulmuştur.[491]

Savaşa gönderilecek sınırlı bir birliğin masraflarının kimin tarafından karşılanacağı her ne kadar zaman zaman TBMM'nde gündeme getirilse de, gönderilen tugay büyüklüğündeki kuvvetin masrafları aşırı bir mali yüke yol açmamıştır. Dolayısıyla da bu açıdan da halkı rahatsız edici bir durum ortaya çıkmamış, ayrıca bu durum kamuoyu desteğinin sürmesinde de etkili olmuştur.

İlk algı oluşturma çalışmaları çerçevesinde, daha asker gönderme kararı alındığı andan itibaren Kore'ye gönüllerin de gitmek istediği teması yoğun şekilde işlenmiş, böylece kamuoyunun algısı, savaşın halkın da savaşı olduğuna çevrilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi 2 Temmuz tarihli "Senihi Yürüten ve Kore Harbi" başlıklı haberinde, İstanbul DP Milletvekili Senihi Yürüten'in[492] gazeteye bir mektup göndererek Kore'de savaşmak için gönüllü kuvveti oluşturmaya başlandığını haber yapmıştır. Yayınlanan mektubun sonunda şu ifadeye yer verilmiştir: "Dünyanın istikbali ve cihan barışının muhafaza ve idamesi uğrunda müstevlilere karşı Kore'de, cenub Koreli ve Amerikalı kardeşlerimizle beraber savaşmak istiyen vatandaşlarımın aşağıdaki adrese müracaatlarını rica ederim".

Ertesi gün 3 Temmuz tarihli haberde, Senihi Yürüten yerine "30 yaşındaki genç müteşebbis oğlu Tevfik Yürüten'den" bahsedilmekte ve Kore'ye gitmek üzere 500 gönüllünün belirtilen adrese geldiği, şahsi bir teşebbüs olmadığı, Cemiyet ifadesi kullanıldığı görülmektedir. Halkın içinden çıkan gönüllülerin halktan toplanacak parayla Kore'ye gönderileceği Tevfik Yürüten'in ağzından vurgulanmıştır. Gazetenin 4 Temmuz 1950 tarihli sayısında da gönüllü sayısının üç bine ulaştığı bilgisi yer almıştır. Aynı güne ait *Vatan Gazetesi*'nde Kore Gönüllü Toplama Cemiyeti'nin kurulacağı haber yapılmıştır. Ancak DP İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten her nedense oğlunun gönüllü toplama girişimini kanuna aykırı bularak hakkında inceleme yapılması için Adalet Bakanlığı'na başvurmuştur.[493] 1951 yılına gelindiğinde Kore'ye (gönüllü) asker olarak gitmek için Milli Savunma Bakanlığı'na

---

[491] Owen, Pamuk, **age**, 144 – 145; Erhan, **age**, (2009): 560; Stefanos Yerasimos, **Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye 3 – I. Dünya Savaşı'ndan 1971'e Cilt. 3**, çev. Babür Kuzucu, (İstanbul: Gözlem Yayınevi, 1976), 1355;

[492] DP İstanbul milletvekili ve İstanbul Şoförler Cemiyeti Başkanı Senihi Yürüten hakkında da Birinci Dünya Savaşı yıllarında şoför olarak görevli iken hırsızlıktan mahkûm olduğu yolunda iddialar ortaya atılmıştır. Yürüten hakkında ileri sürülen mahkûmiyet kararı bulunamamış, fakat Fatih Askerlik Şubesi'nde af kanunundan yararlandığı şeklinde bir kayda rastlanmıştır. Bu gelişmelerden sonra Yürüten'in seçim tutanağı onaylanacaktır. Bkz. Cemil Koçak, **Rejim Krizi Türkiye'de iki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, I. bs, c. 3, (İstanbul: İletişim Yayınlan, 2013), 199

[493] "Kore gönüllü kaydı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 6 Temmuz 1950, 1, 3.

başvuranların sayısı 33 bini bulmuştur. Daha önceki başvurusu, Amerikan Ordusu'nda muvazzaf kadın pilot bulunmadığı gerekçesi ile reddedilen Sabiha Gökçen de bu tarihte yeni bir müracaatta daha bulunmuştur.[494]

Karar alındıktan sonra meslek kuruluşları kararı "desteklediklerini" açıklamışlardır. Mesela "Ankara İşçi Sendikaları Kongresi"nden destek mesajı çıkmış, sendikaların Kore'ye asker göndermeyi ve komünizmle mücadeleyi destekledikleri yazılmıştır.[495] Ayrıca DP taşra teşkilatlarının karara destek için çektikleri telgraflar da "Hükümetimizin kararı milletçe tasvip ediliyor" başlığıyla gazetelerde yer bulmuştur.[496]

Kamuoyunun desteği, TBMM'ne, Başbakanlığa, çoğunluğu DP'nin yerel teşkilatlarından gönderilen destek telgraflarının basında yer almasının halkın desteği imiş gibi yansıtılması ile sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde bazı sivil toplum kuruluşlarının destek mesajları da sanki tüm toplum kesimlerinin desteği gibi basında yer almış, kamuoyunda da bu şekilde propagandası yapılmıştır. Daha sonra tüm bu desteklerin bir senaryonun parçası olduğu, "emir ve talimnameler" ile gönderildiği anlaşılmıştır. Hatta iş o derece abartılmıştır ki o güne kadar tarihi belge niteliğinde olabilecek açıklamalar, yazışmalar vs'lerin yer aldığı Ayın Tarihi Dergisi'ne söz konusu telgraflar ve TBMM'nde gensoruya hükümet adına verilen yanıtlar yer alırken gensoru metnine dahi yer verilmemiştir.

Bir diğer örnek, kararın basına yansımasından bir gün sonra 27 Temmuz tarihli *Zafer Gazetesi*'nde ilk sayfada yayınlanan Yüksek Tahsil Gençliği (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) Başkanı'nın hükümete çektiği telgraftır.[497] Telgraf diğer gazetelerin de iç sayfalarında yer bulmuştur: "Hak yolunda bütün taahhütlerini yerine getirmeyi vazife bilen bir milletin evlatları olmaktan duyduğumuz gurur sonsuzdur" cümlesinin yer aldığı haberin devamında "her sınıf vatandaşın bu kararı tasvip ettiği"ne de ayrı bir vurgu yapılmış ve bir işçi ile yapılan röportaja yer verilerek "her sınıf vatandaş"ın ayrı ayrı desteği vurgulanmıştır. Bu arada Temmuz başlarında gazetelerde Yalova – Çınarcık arasında meçhul bir denizaltı görüldüğü haberleri de yer almıştır.[498]

---

[494] **age**, 13 Şubat 1951, 1, 2.
[495] "Kongre Kore Kararını ve komünizmle mücadele kararlarını desteklediğini bildirdi", **Zafer Gazetesi**, 31 Temmuz 1950
[496] İşler, **age**, 16
[497] "Yüksek Tahsil Gençliğinin Başbakan çektiği telgraf", **Zafer Gazetesi**, 27 Temmuz1950
[498] Üç dört gün sonra böyle bir olayın gerçekleşme ihtimalinin olmadığı haberleri gazetelerde yer almıştır. Bkz. **age**, 27 Temmuz 1950; Bkz. **Cumhuriyet Gazetesi**, "Marmara'da meçhul bir denizaltı yoktur." 30 Temmuz 1950.

Temmuz ayı boyunca gazetelerde Kore Savaşı'na dair teskin edici olumlu yazılar çıkmıştır. Sanki askerlerimiz Kore'ye gittiklerinde savaş son bulmuş olacak ve hiçbir çatışmaya girmeyeceklerdir.[499] Türk Tugayı'nın Kore'ye yola çıktığı Eylül ayı sonlarında da ABD birliklerinin 38. paraleli geçtiği, savaşın fiilen bittiği, Türk askerine fazla iş düşmeyeceği yönünde haberler gazetelerde yer almış, adeta Türk Tugayı'nın savaşa hiç katılmayacağı izlenimi yaratılmaya çalışılmıştır.[500]

Oysa tüm bu kamuoyu desteğinin talimatla yani emirle düzenlendiği, kamuoyunun adım adım kararın haklılığına ve Türkiye'nin asker göndermesine olumlu bakışa basın aracılığıyla hazırlandığı iddiası, Meclis gündemine, asker gönderilmesinden ancak iki yıl sonra da olsa taşınmıştır. Mardin Bağımsız Milletvekili Kemal Türkoğlu 22 Aralık 1952 tarihinde "Ayın Tarihi Dergisi'nin ne maksatla yayınlandığına, yıllık masrafının devlete kaça mal olduğuna ve mezkûr dergide yayınlanan yazılara dair" Başbakan'a soru önergesi yöneltmiş,[501] söz konusu derginin Ağustos 1950 tarihli sayısının eline yeni geçtiğini, asıl amacının "Memleket içi ve dışı dünya havadislerini aynen aksettirecek ve vesikalarını sadikane bir şekilde derç edecek olan" dergide Başbakan'a gönderilen 2 Ağustos 1950 tarihli telgrafların ne maksatla yayınlandığını da sormuştur.

> Yüksek Başkanlığa
> Aşağıdaki soruların Başbakan tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.
> Mardin Milletvekili
> Kemal Türkoğlu
> …..
> 2. Derginin Ağustos 1950 ayına ait 201 sayılı nüshasının ikinci ve üçüncü sayfasının birinci ve ikinci sütunlarındaki telgraflar ne maksatla yayınlanmıştır? Telgraf metinlerinde geçen 'Bozguncu', 'Komünist düşünceli'; 'Vatan haini' tâbirleri kimler hakkında kullanılmıştır. Bu ithamlara hükümet de iştirak ediyor mu?
> 3. Derginin Aralık 1950 ayına ait 205 sayılı nüshasının 34 - 53 ncü sayfalarında Başbakanla Dışişleri Bakanının, Kore hakkındaki gensorumuz dolayısiyle söyledikleri sözlerin aynen alınmasına mukabil, gensoru metniyle sahiplerinin ve muhalefet sözcülerinin yaptıkları konuşmaların dercolunmamasının sebebi nedir?
> Tek taraflı vesika neşri tarihi tahrif değil midir?

Türkoğlu önergesini açıklarken, 1 Ağustos'ta Bölükbaşı ile birlikte Meclis'i toplama teşebbüsünde bulunduklarını, devlet radyosundan kendilerine bu girişimlerinden dolayı adeta savaş açıldığını, ardından söz konusu dergide de bazı şahıslardan gelen telgrafların yayınlandığını, bunların ilkinin Can Kıraç imzası taşıdığını, "Türkiye Talebe Federasyonu, İstanbul" ibarelerinin telgrafta yer aldığını, ancak imza sahibinin kim olduğunun belli olmadığını, bir talebe olduğunun anlaşıldığını

---

[499] "Kore'de cephe istikrar bulmaya başladı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Temmuz 1950; Kore'de komünistlerin taarruzu püskürtüldü, **age**, 24 Temmuz 1950
[500] Barış Doster, "Türkiye'de NATO Karşıtlığının Tarihsel ve Siyasal Kökenleri", **Ortadoğu Analiz**, c. 4, s. 40, (Nisan 2012): 35
[501] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 18, c. 3 (22 Aralık 1952): 350 - 359

belirttikten sonra “Kore meselesinden dolayı bütün Türk talebelerinin Başbakan’ın emrinde olduğunun” telgrafta yer aldığını belirtmiştir. Türkoğlu’na göre bu tertiplenmiş bir olaydır. Diğer bir telgraf da Ankara İşçi Sendikaları Birliği’nden gelmiştir ve Türkoğlu’na göre bu da talimat üzerine çekilmiştir.[502] Diğerleri, DP’nin değişik taşra teşkilatlarına mensup şahısların çektikleri telgraflardır. İzmir Pınarbaşı Köyü DP Başkanı’ndan gelen telgraf şu şekildedir;[503] "Bütün demokrat milletlerin takdirini kazanan Kore'ye asker gönderme kararını biz demokratlar da tasvip eder, komünistler gibi memlekette bozgunculuk çıkarmak isteyenlerin hakkında demokrasi namına takibat yapılmasını bekleriz" bir başka telgraf Adana’dan gelmiştir;[504] "Hükümetimizin Birleşmiş Milletler Anayasası gereğince Kore Harbine katılmaya karar vermesi karşısında millî ahlâkımıza uymayacak şekilde muhalefetin yaptığı kötü propagandaları karşılamak üzere biz Adanalılar bugün açık hava sinemasında toplandık…".

Türkoğlu o esnada henüz daha gazetelerin Adana’ya gitmediğini vurgulayarak “Bu telgraflarda Hükümet’in kararını tenkit edenler hakkında ‘komünist düşünceli’, ‘vatan haini’, ‘bozguncu’ gibi “tâbirler” kullanılmasını eleştirmiştir. O’na göre dalkavukluk içeren ve bir tertiple düzenlenen bu telgraflara tarihi belge niteliği verilmesi ve “Ayın Tarihi” dergisinde yer alması asla kabul edilemez. Türkoğlu’nun önemli bir sorusu da Kore konusunda Başbakan’a yönelttikleri gensoru metninin (1950 Aralık ayına ait, 205 sayılı) dergide neden yer almadığıdır:

> Kore münasebetiyle bir gensoru açılmıştır, mademki tarihe vesika veriyorlar, bu gensorunun metni niçin dergiye dercedilmemiştir? Evvelâ hâdisenin kendisini koymak lâzımdır. Evet, Başbakan konuşmuş, ama ne münasebetle konuşmuştur? İki milletvekili Büyük Millet Meclisine bir gensoru vermiştir, onun metni Mecliste okunmuş ve tutanağa aynen geçmiş bulunmaktadır. Mademki tutanaktan dergiye konuşma alınıyor, her şeyden evvel gensorunun metnini de almak lâzım gelirdi.

Türkoğlu’nun sorularını Devlet Bakanı Muammer Alakant yanıtlamıştır:

> …Kore Harbi ve Birleşmiş Milletler camiasına dâhil milletlerin Kore'ye kuvvet göndermesi, sulh içinde yaşıyan ve demokratik hak ve hürriyetlerine kavuşmuş olan memleketlere karşı, komünizm âleminin bir hücum ve taarruzu sebebiyledir.
> ….
> Kore'ye Birleşmiş milletler camiasına dâhil milletlerin kuvvet göndermelerini ve fiilen oraya vâki tecavüzü defetmelerini takbih eden siyasi cereyan ise komünizm âleminden kuvvet almış, membaını orada bulmuş bir cereyandır. Binaenaleyh Devletimizin de Birleşmiş Milletler camiasına dâhil memleketler meyanında Kore'ye, komünizmin fiilî taarruzunu defetmek için vâki olan iştiraki aleyhinde bulunmak …
> Birleşmiş Milletlerin buraya kuvvetler göndererek bu vâki taarruzu defetme yolunda aldığı karar ve bu karar mucibince vâki hareketin aleyhinde bulunmak; işte bu komünizm dünyasından membaını alan harekete taraftarlık demek olur. Bu hareketi önlemek için bildiğiniz gibi, yine bu komünist âlemden ilham olan, direktif alan hareketler vukubulmuştur. Bunlara peyrev olanlar, bu cereyanın arkasından

[502] **age**, (22 Aralık 1952): 361
[503] **age**, (22 Aralık 1952): 361
[504] **age**, (22 Aralık 1952): 362

> sürüklenenler ya bilerek bu komünist politikasına âlet olanlardır ve yahut gayet sâfiyane, işin iç yüzünü bilmeden masumane hislerle bu cereyana alet olanlardır. Hükümetimizin bu şekilde Kore'ye fiilî kuvvet göndermek hususunda aldığı karar bâzı mahafil tarafından tenkid edildiği zaman memleketimizin içinde bulunan büyük kütleler ve resmî teşekküller mensupları bu aleyhteki muhalefeti takbih eden ve bunu 'bozguncu, komünist aletleri' gibi vasıflarla tavsif eden pek çok telgrafları Hükümete göndermişlerdir. Bu gelen telgraflar gerek pek çok kimseleri ve gerek resmî teşekkülleri de temsil ettiği için Ayın Tarihi Dergisine dercedilmiştir.
> Ayın Tarihi Dergisi; bu hususta Büyük Millet Meclisine vâki olan istizahlarda gerek Hükümetin noktai nazarını ve gerek bu noktai nazarı ifade eden beyanatı, haiz olduğu ehemmiyet ve bir iktidarın politikasını ve hareket tarzını ifade etmesi ve nihayet milletin ekseriyetini temsil eden bir iktidarın icra organının fikirlerini, kanaatlerini tesbit etmesi bakımından Ayın Tarihi Dergisine dercedilmiştir. Bunun haricinde muhalefetin ve Sayın soru sahibinin noktai nazarına da kısaca işarette bulunmuştur.[505]

Adeta karardan sonra Başbakan Menderes'in yaptığı basın toplantısında söylediği "milletimizin, hükümetin bu kararını tam bir tasviple karşılayacağına ve karşılamış olduğuna emin bulunuyoruz" cümlesi ispatlanmak istenircesine bir takım tertiplerle, devletin organları sansürü kullanma yoluna başvurmuştur.

Savaşların çoğu savunma amaçlıdır; bir saldırı halinde sivil halkın göçü gündeme gelir, Türkiye Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden itibaren bu tür göçlerle yoğun olarak karşılaşmış bir ülkedir. Savaş nedeniyle yaşanan göçler savaştan uzak yerlerde dahi huzursuzluğa yol açar. Ayrıca savaş, fiyat artışı, karaborsa, yokluk ve erkek nüfusun askere alınması demektir. Tüm bunlar kamuoyunun savaşa bakışını, eğer ortada beka veya birinci dereceden çıkarlar tehdit altında değilse, doğrudan olumsuz anlamda etkiler. Kore Savaşı'nda bunların hiç biri olmamıştır. Aksine ekonomi (belirli bir süre) olumlu etkilenmiş, erkekler silahaltına alınmamış, göç de yaşanmamıştır. Bulgaristan'dan yaşanan göçü halkın hangi oranda Kore Savaşı ile ilişkilendirdiği de belirsizdir;[506] Türk toplumunda Balkan coğrafyasından anayurda göç olağandır. Bulgaristan'la 1950'de yaşanan sorun bütün Kore krizi süreci boyunca devam etmiş ancak basın bu sorunu Kore hadisesi ile ilişkilendirmemiştir. Sadece Türkiye'ye iltica eden bir Bulgar vekilin "Türklerin Bulgaristan'dan çıkarılmaları Sofya hükümetinin harp hazırlığı ile sıkı sıkıya alakalıdır" açıklaması gazetelerde yer almıştır.[507]

Türkiye'nin Kore Savaşı'na askeri birlik göndererek katılmasına SSCB'nin isteği üzerine tepki veren Bulgaristan yönetimi Türkiye'yi ekonomik sıkıntıya sokmak amacıyla, ülkede yaşayan Türkler üzerinde baskı yapmaya başlamış, 10 Ağustos 1950'de Türkiye'ye bir nota vererek, bir kaç ay içinde 250.000 Türk'ü, Bulgaristan sınırları dışına çıkaracağını açıklamıştır. Bulgar Hükümeti'nin baskısı ile Türkiye'ye

---

[505] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 18, c. 3 (22 Aralık 1952): 360
[506] "Bulgaristan'dan dün bir göçmen kafilesi geldi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 4 Aralık 1950
[507] **age**, 23 Eylül 1950, 1.

göç edenlerin sayısı, 1951 yılı sonuna doğru 154.425'i bulmuş ve bu göçmenler için yapılan harcamaların %28'i Marshall Yardımı'ndan karşılanmıştır.[508]

Kore Savaşı'na kamuoyu ilgisi, Temmuz sonunda karar alındıktan Kasım ayında en sert muharebelerin yaşandığı ve yüksek kayıpların verildiği zamana kadar sürmüştür. Aralık ayında Meclis'te Kore Savaşı bu atmosferde gündeme gelmiştir. 1951 yılı başında artık savaşın 38. enlem boyunca yenişemezlik durumu almasıyla özellikle basının ilgisi de giderek azalmaya başlamış, bu durum kamuoyu ilgisini de etkilemiştir. Ayrıca 11 Aralık'tan itibaren TBMM onayına da gerek kalmadığından DP, savaşa ilgiyi düşük tutmaya özen göstermiştir.

Bir diğer dikkat çeken propaganda tekniği savaşın başlamasından itibaren oldukça sık "komünizmi tel'in" mitingi düzenlenmesidir.[509] Bu mitingler sayesinde "Türkiye'nin içte ve dışta komünist kuşatma altında" olduğu, Kore'de savaşan Mehmetçiğin de bu kuşatmayı yarmak için "vatan savunması" yaptığı algısı yaratılmak istenmiş, antikomünist propaganda ile Kore Savaşı'na destek sağlanmaya ve bu sağlanan desteğin diri tutulmasına çalışılmıştır. Kararın alındığı Temmuz ayından itibaren bu amaçla mitingler, salon toplantıları düzenlenmiştir. Yoğun muharebelerin yaşandığı Kasım ayı sonundan itibaren Kore'de savaşanlar ve hayatlarını kaybedendenler için anma toplantıları da düzenlenmiştir. Bunlardan biri de TBMM'nde gensorunun gündeme geldiği 11 Aralık tarihinden iki gün önce 9 Aralık'ta Milli Türk Talebe Cemiyeti tarafından Kore Şehitleri için düzenlenen mitingdir.[510] Ayrıca Kore'de hayatlarını kaybedenlerin şehit sayılacakları fetvasıyla birlikte birçok yerde mevlit okutulmuştur. Türkiye Anıtlar Derneği tarafından Süleymaniye camiinde Kore şehitlerine Mevlid okutulmuştur.[511] Çatışmaların yoğun olduğu bu dönemde Kore'de savaşanlar anısına posta pulu bastırılması ve anıt yapılması, Kore'de hayatını kaybedenlerin ailelerine devletin maddi yardımı gündeme getirilmiş, yaralıların dönüşlerinde karşılama törenleri düzenlenmiştir.

Gazeteler haberlerinde Kore'ye giden askerlerin uğurlama törenlerini halkın desteği olarak yansıtmışlardır. Oysa Türkiye'de geleneksel olarak askere giden gençler her yörede törenlerle uğurlanır. Gazeteler, kararın alınmasından Tugay'ın hareket ettiği

---

[508] Cevat Geray, **Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler ve Göçmenlerin İskânı, 1923-1961**, (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü, Ajans Türk Matbaası, 1962), 73; Bilal N. Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-1985)**, (İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1986), 221 – 222, 224; Öke, **age**, 69-70; Abidin Da'ver, "250 bin Türkü kurtarmak vazifemizdir", **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Ağustos 1950, 1 ve 3; "Bulgar notasına dair Sofya Elçimizin dünkü demeci", **age**, 13 Ağustos 1950.

[509] Toker, **age**,103, 122

[510] **Cumhuriyet Gazetesi**, 10 Aralık 1950

[511] **age**, 11 Aralık 1950, 1; "Süleymaniye Camiinde Şehitler Muazzam Dini Merasimle Anıldı", **Milliyet Gazetesi**, 11 Aralık 1950

Eylül ayı ortalarına kadar askerin hazırlanması ile ilgili haberler yapmışlardır. Ayrıca Tugay'a moral destek vermek amacıyla çeşitli etkinlikler de düzenlenmiş ve bunlar da gazetelerde yer almıştır. Savaşa giden askerlere daha fazla ilginin normal karşılanması gerekirken Kore Savaşı'na destek algısı bilinçli olarak yaratılmak istenmiştir. Radyo da halk desteği için aktif olarak kullanılmıştır.[512]

Değişik illerden toplanan askerlerin uğurlanmalarında törenler düzenlenmiş, toplama yerlerinden ayrılan askerlere halkın sevgi gösterileri de yine halkın savaşa desteği olarak gazetelerde yer almıştır. Birliğin toplanma yeri olan Sarıkışla ziyaretgâh haline dönüşmüş, civar köylerden kasabalardan insanlar akın akın gelerek birliğe selametler dilemiştir. Kayseri'de bulunan kuvvetlerin komutanı Sami Topçu 100 kişi olarak gidecek birliğe halkın da katıldığı törende bir konuşma yapmış, Kore Savaşı'nı bir yangına benzetmiş "Komşuda çıkan yangına nasıl yardıma koşulursa bütün dünya milletleri ile birlikte Türk milletinin de 4500 kişilik bir savaş birliği ile bu yangını söndürmeğe gitmekte olduğu"nu söylemiştir. Törende Kayseri Müftüsü de bir konuşma yapmış, halkın da katılımıyla dua edilmiştir.[513] İzmir'den uğurlamada Basmane civarında yüz bin kişi toplanmış, tezahüratlar yapılmış, vagonların üzerlerine "Anam beni bugünler için doğurdu", "Analar babalar zinhar üzülmeyin" yazıları yazılmış, DP ve CHP adına buketler verilmiştir.[514] Kore'ye gidecek birliğin 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda geçit törenine iştirak edeceği açıklanmış, ancak hazırlıkları tamamlanmadığından katılamadığı bildirilmiştir.[515] Kore'ye gidecek birliğe Etimesgut Garnizonu'nda Müzeyyen Senar'ın da katıldığı bir konser verilmiştir.[516]

Birlik, Eylül sonunda hareket ettikten sonra her gün ailelerin radyo aracılığı ile selam sevgilerini gönderecekleri Radyo Saati[517] ve *Cumhuriyet Gazetesi*'nde askerler Kore'ye ulaştıktan sonra "Kore'den resimler köşesi" başlatılmıştır.[518] Kore'deki subay ve erlerden ailelerine mektuplar, Kore'deki Türk Birliği kampında günlük hayat,[519] *Cumhuriyet Postası* adlı köşede Kore'den Türkiye'ye, Türkiye'den Kore'ye mektuplar yayınlamıştır.[520] Kunuri Savaşları esnasında da haftalık olarak "Kore İlavesi"

---

[512] Nur Cangül Örnek, "Cepheden Mektup Bekleyen Ülke: Kore Savaşı'nın Toplumsal Etkileri", **Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri**, der. M. Ali Tuğtan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 123 -124

[513] "Kore'ye gidecek birliğimizin savaş hazırlıkları", **Cumhuriyet Gazetesi,** 10 Ağustos 1950, 4.

[514] **age**, 15 Ağustos 1950, 1.

[515] **age**, 1 Eylül 1950, 1.

[516] **age**, 15 Eylül 1950, 1.

[517] **age**, 16 Ekim 1950, 1.

[518] **age**, 3 Kasım 1950, 1

[519] "Mehmetçiğin Kore'de ilk resimleri", **age**, 2 Kasım 1950, 1.

[520] **age**, 5 Kasım 1950, 1.

(mektuplar, resimler ve askeri durum) verilmeye başlanmıştır.[521] *Cumhuriyet Gazetesi* daha sonra DP'den milletvekili olan ve Kore Savaşı esnasında da *Zafer Gazetesi* köşe yazarı Mümtaz Faik Fenik'i Kore'ye göndermiş ve geniş kapsamlı haberleri yapan gazete olmuştur.

Herhangi bir savaşta sonuç belirli bir zaman diliminde alınmadığı takdirde kamuoyu desteğini diri tutmak zorlaşmaktadır. Kore Savaşı'nda bu da gerçekleşmiş, savaşın kısa süreceği düşünülmüş ancak savaş uzadıkça kamuoyu desteği zamanla azalmıştır. Savaş uzadıkça Yemen benzetmesi yapılmaya başlanmış TBMM'de dahi Kore'ye gönderilenlere gereken saygının gösterilmediği ifade edilmiştir.

İktidar en çok Kore Savaşı'nın gidenin gelmediği, adeta Anadolu insanının hafızasında bir travmaya dönüşen Yemen Harbi ile eş tutulmasından çekinmiştir. Anadolu'nun Aşık geleneği devreye girmiş, Kore Savaşı'nın ikinci bir Yemen olacağı endişesi ile destanlar söylenmiştir. Bunlardan biri Kırşehir'in Gevye İlçesi'ne bağlı Geycek Köyü'nde yaşayan Hasan Nebioğlu'nun Kore Şehitleri Destanı'dır. Destan'ın son dörtlüğünde yar alan

> "Âşık Hasan der ki uyarız hemen
> Allah'ın emrine etmeyiz gümen
> Zalim Kore olmaz inşallah Yemen
> Ölüsü gurbette kalanlardanız"

dizeleri belki de tüm halkın endişelerini dile getirmiştir.[522]

Meclis'in 11 Aralık 1950 tarihli oturumunda Başbakan Menderes, Türkoğlu tarafından gönderilen birliğin niteliklerinin sorulduğu soruya yanıt verirken Kore Savaşı'nın Yemen ile eş değer tutulmasına şiddetle karşı çıkmıştır:[523]

> Bu Kore kararı verildiği günden beri Kore bir Yemen olmuştur, Kore çocuklarımızın mezarı haline geldi, gönderilen birlik standart birliktir, bütün bu propagandaların nasıl zehirli ve zehirleyici bir tesirle memlekette bir baştan bir başa yayılmak istendiğini elbette işitmişsinizdir. Ben şimdi bunun ne olduğunu izah edeyim: Standart birlik midir, değil midir? Bunu belki bilmezsiniz, bâzılarınız bilmez. Bunu bu işlerle çok yakından meşgul olanlar bilir. Standart birlik mi istiyorlar. Yani zayiat olduğu takdirde yerine takviyeler gönderilecek midir, gönderilmiyecek midir? Eğer anlıyorsam sorunun mânasını böyle anlamak icabbeder. Şimdi arkadaşlar dikkat etmenizi rica ediyorum: Takviye gönderecek mi, göndermiyecek misiniz îki ihtimalde de Hükümetin zor bir durum karşısında bırakılmak istenmekte olduğuna dikkatinizi çekerim. Yani oraya takviye gönderilecek, diyecek olursam millete dönüp diyeceklerdir ki Kore'yi Yemen haline getirdiler. Göndermiyeceğiz diyecek olursam bu sefer beraber hareket ettiğimiz milletlere dönüp diyecekler ki işte bunların ahdü vefası bundan ibarettir.
> Arkadaşlar; memleket menfaatlerinin şu anda bu suale cevap vermemekte olduğunu arzederim.

---

[521] **age**, 3 Aralık 1950, 4.
[522] Mete Kaan Kaynar, "Türkiye'nin Ellili Yılları Üzerine Bazı Notlar", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, haz. Mete Kaan Kaynar, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016): 25
[523] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 17, c. 3 (11 Aralık 1950): 152

Yine Başbakan Menderes 4 Mart 1954 tarihinde Petrol Kanunu'nun görüşüldüğü oturumda da;[524]

> Hattâ çok sevdiğim sabık merhum Hariciye vekilleri, çok sarih konuşmuştur:
> 'Oraya asker göndermektense tütün, ilâç, incir vs. göndermemiz kâfidir, asker göndermek mecburiyeti yoktur.' demişlerdir. Ve nihayet bütün Türk Milleti bilir ki, Kore'nin tarafımızdan bir Yemen haline getirildiğini ve Türk Milletinin sinesinde açılmış bir yara olduğu ifadesinin, Türk Milletinin gözünden Demokrat Partiyi düşürmek için en müessir silâh olarak en uzak köylere kadar götürülmüş olduğu cümlenin malûmudur. Bunlar bütün hafızalarda menkuş ve Türk Milletinin fikrinde mahkûk hakikatlardır.
> Ben söyleyeyim: Muhalefet Grubu olarak -bunlar gelip geçmiştir- aralarında konuşmuşlardır: !Demokrat Parti iktidarı Kore Harbine iştirak kararı vermiş. Bunlar en vahim vartaya düşmüşlerdir, işte burada batacaklardır, bunlarla verilecek meydan muharebesinin sahası işte burasıdır.' demişlerdir ve müterekkip beklenen fırsatın bu olduğuna karar vererek taarruza geçmişlerdir. Biz o tehlikeli şartlar altında dahi umumi istizahı kabul ettik. Burada ne derecelere kadar hırpalanmak istendiğimiz malûmdur.
> Bir defa insanın, fikir ve kanaatinin doğru olup olmadığını muayyen bir mihenke vurup aksini anladıktan ve bu taayyün ettikten sonra artık aynı şey üzerinde ısrar etmemesi lâzım gelir.
> Bir vakitler Büyük Millet Meclisinin kararlarının hiçbir suretle aleyhinde konuşulamayacağını söyleyen insanlar; Kore kararı dolayısiyle Büyük Millet Meclisinde açtıkları istizah neticesinde; Büyük Millet Meclisine getirilmeden Hükümetin böyle bir karar vermesinin Anayasa mucibince nehyedilmiş bir keyfiyet olmadığı tebeyyün ettikten sonra dahi mütemadiyen ve mütemadiyen, senelerce Kore kararını bir koz, bir silâh olarak kullanmakta devam etmişlerdir".

Başbakan haklıdır, Yemen vatan toprağı iken, Kore adı sanı bilinmez bir uzak ülkedir.

1952 yılında NATO'ya girişle amacına ulaşan DP iktidarı ilgisini tamamen yitirmiş, buna bağlı olarak da kamuoyu ilgisi de çok düşük seviyeye inmiştir. Bu tarihten sonra artık savaşın daha ne kadar süreceği, masrafların kimler tarafından karşılanacağı gündeme getirilmiş, iktidarın düşük ilgisinden serzenişler başlamıştır. 14 Ocak 1953'te MP Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller[525] Milli Savunma Bakanı Seyfi Kurtbek'e hitaben şunları söylemiştir:[526]

> Şuna temas etmeden geçemiyeceğim, Yunan askerleri Kore'ye gönderilirken; kralları gelip ellerini sıkıyor. Fakat bizde ne bakanlar, ne Başbakan ne Devlet Başkanı Çeşmeye kadar gidip talim görenlerin ellerini sıkmaya tenezzül etmiyorlar. Ne olur? Başbakan veya Millî Savunma Bakanı ordudan Kore'ye gönderilen erlerin ve subayların gidip ellerini sıksalar…..

Milli Savunma Bakanı Kurtbek,

> Kore'ye giden arkadaşlarımızı bütün mesul makamlar, gitmezden evvel kamplarda, hareket yerlerinde teşci, ziyaret ve teftiş etmektedirler. Arkadaşımızın ifade ettiği şekilde Kore'ye gidenlere alâkasızlığımız mevzuubahis değildir. Bunu katiyen reddederim. Bütün birliklere lâzımgelen kanuni mecburiyet, alâka ve şefkat alakalılarca bütün genişliği ile gösterilmektedir buna itimat buyurmanızı rica ederim.

---

[524] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 57, c. 29 (4 Mart 1954): 232

[525] 14 Mayıs 1950'de DP listesinden Zonguldak Milletvekili olarak Meclis'e giren Abdurrahman Boyacıgiller, 1952 yılı başında Menderes, Köprülü ve Koraltan'la ayrılığa düşmüş, Şubat ayında Millet Partisi'ne girmiştir.

[526] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 27, c. 19 (14 Ocak 1953): 192

şeklinde “kanuni mecburiyet çerçevesinde” alaka gösterildiği yanıtını vermiş, ancak Boyacıgiller sorusuna devam etmiştir; “Sayın Başbakanın İzmir'de bulunduğu zaman Kore'ye giden birliğe alâka göstermediğine ne buyurulur?”.

Kore Savaşı’nın kamuyounda meşrulaştırılmasında sinemadan da etkin bir şekilde yararlanılmış, sinema bir propaganda aygıtı gibi işlev görmüş, eş zamanlı olarak çekilen filmlerle Kore Savaşı’na ve iktidarın dış politikasına destek verilmiştir. İktidarın ve ordunun destek verdiği bu filmlerde “Birleşmiş Milletler övgüsü” ve kurgu anlatımla “dünya sulhu ve hürriyet uğrunda kahramanca savaşmaya” vurgu yapılmış,[527] dönemin siyasal söylemleri beyazperdeye yansıtılarak kamuoyu bu savaşın gerekliliğine ikna edilmeye çalışılmıştır.[528] Savaş’ın halen daha sürdüğü yıllarda çekilen filmlerle DP dış politikasının tezleri yansıtılmış ve savunulmuştur. Kore’de Türk Süngüsü (1951, Vedat Örfi Bengü), Yurda Dönüş (1952, Nedim Otyam) ve Şimal Yıldızı (1954, Atıf Yılmaz) filmleri bunlara örnektir. Bu filmler bir anlamda dönemin algısının ve ideolojik savaşının yansımalarıdır.[529]

Türkiye’nin Amerika’nın yanında yer alması, kültürel yaşamı da etkilemiş, ABD ve DP hükümeti işbirliği içinde, ABD ve onun kültürünün tanıtılması ve sevdirilmesi için yoğun bir halkla ilişkiler çalışması başlatılmış ve yürütülmüştür.[530] Savaştan sonra 1954‘te, bu propaganda kapsamında dönemin ünlü popüler tango sanatçısı Celal İnce ABD’ne götürülerek bir plağa şarkı okutulmuş, Türk-Amerikan kardeşliğini vurgulayan bu plağın binlerce kopyası Türkiye’ye yollanmış ve ücretsiz olarak dağıtılmıştır. İzmir Fuarı’ndaki ABD pavyonunu ziyaret edenlere de dağıtılan plaktaki şarkının sözleri şu şekildedir:[531]

> “Amerika, Amerika / Türkler dünya durdukça / beraberdir seninle / hürriyet savaşında.
>
> Bu bir dostluk şarkısıdır / kardeşliğin yankısıdır / Kore'de olduk kan kardeşi / sönmez bu dostluğun ateşi.
>
> Azmimizdir hür yaşamak / dünyada sulhü sağlamak / kavgalar hep bu uğurda / istiklal aşkı ruhumuzda.
>
> Senin New York'un / yükselir göklere / benim İstanbul'um / destandır dillere.
>
> Ankara ile Washington / İzmir'im, San Fransisco'n / benzer derler birbirine / doyulmaz güzelliklerine.

---

[527] Filiz Erdemir Göze, “Türk Dış Politikası İle Sinemanın Yakın İşbirliği: Kore Savaşı Örneği”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, s. 45 (Güz 2017), 165

[528] Göze, **age**,168.

[529] Göze, **age**, 153

[530] Göze, **age**, 156

[531] Baskın Oran, “Batı Bloku Eksininde Türkiye - Dönemin Bilançosu”, “**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980”,** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 493; Mehmet Ö. Alkan, “Amerikan Propagandası: Dostluk Şarkısı”, **Türkiye’nin 1950’li Yılları**, Ed. Mete Kaan Kaynar, 2. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016) 624-626

O muhteşem beldelerin / pınarların nehirlerin / ünlü şelalen Niagara, / Türkler dünya durdukça / beraberdir seninle / hürriyet savaşında"

Kore Savaş'ına asker gönderme kararını eleştirmek çıkarılan bir yasayla yasaklanmış, eleştirenler de hapis cezasına çarptırılmıştır[532]. Kore'ye asker gönderme kararı konusunda halkın iktidara tam destek verdiği ve arkasında durduğu algısının oluşmasında büyük oranda Hükümetin tertipleri ve talimatları sonucu gerçekleşen gösteri, açıklama ve telgraf çekme olaylarının etkisi vardır.

[532] Çağlar, **age**, 116

5. KARARA ETKİ EDEN KİŞİ – KURUMLAR VE GÜÇ FAKTÖRLERİ

Bu bölümde Kore'ye asker gönderme kararına etki eden sivil - asker bürokratlar ve kurumlar değerlendirilmiştir. Bu bölümde, önceki bölümlerde tespit edilen sivil bürokrasiden karar alma sürecinde yer alan kişilerin karara hangi düzeyde, hangi kişisel ve kurumsal arkaplandan destek verdikleri ortaya çıkarılmaya çaba gösterilmiştir.

Ayrıca Clausewitz'in savaşın sisi bağlamında, savaşın kazanılması için bütün olanakların önceden hazır olmasını vurgulamasıyla ulusal güç faktörlerinin devreye girdiği kabul edilmiş ve karar için ekonomik ve askeri gücün yeterliliği değerlendirilmiştir. Şüphesiz ulusal güç faktörleri ekonomik ve askeri güçten ibaret değildir. Ancak Kore Savaşı'nın (çerçevesi BM tarafından çizilmiş, uluslararası bir koalisyon tarafından yürütülen) sınırlı bir savaş olduğu önkabülünden yola çıkarak değerlendirmeye sadece bu iki faktör dâhil edilmiştir.

Karar alma süreçlerine belirli aktörler etki ederler. Süreci etkileyen bireysel aktörler en başta devlet ve hükümet başkanları, siyasetçiler ve bürokratlardır. Ayrıca bakanlar kurulu, parti yönetimleri, idari kurumlar gibi devlet içi kolektif aktörler de karar alma süreçlerinde sıklıkla yer alırlar. Bireysel aktör düzeyinde bir analiz için aktör davranışları özel önemdedir ve analizde aktörlerin kendi ya da diğer devletlerin aktörleri ile etkileşimdeki söyleme de önem verilir. Aynı zamanda aktör bireyin toplumsal, ekonomik, siyasi veya uluslararası çevresi, mevki ya da kişiliklerinin - konumlarının önemine bakılmaksızın karara etkileri oranında analize dâhil edilirler. Analiz düzeyi olarak birey ele alınmadığı takdirde sağlıklı sonuçlara ulaşmak çok da mümkün olamayabilir. Bu sebepten özellikle de bireyi araştırma düzeyi olarak ele alan karşılaştırmalı araştırmalarda sosyal psikolojiden de yararlanarak bireysel algı ve kişisel süreçler de önemli yer tutmaktadır. Buna rağmen konu psişik durum veya bilinçaltı olduğundan, psikolojik yaklaşımları ve sorunlar karşısında davranışları kavramak ve analiz etmek oldukça zordur. Ancak her şeye rağmen kişilik ile siyasi karar arasındaki etkileşimin çok mümbit bir araştırma nesnesi olabileceği kabul edilmektedir.[533] Bireyler üzerinde belirli psikolojik ve kişisel özellikler etkilidir,

[533] James A. Robinson, "Decision Making: Political Aspects", Ed. David L. Sills, **International Encyclopedia of the Social Sciences**. c. 4, (New York: 1968): 59'dan aktaran Behrens, **age**, XIV.

dolayısıyla da onları savaşa yönelten siyasi kararlarını da etkiler. Karar alma teorisyenlerinin çoğu -tarihçiler gibi-, özel ve önemli kararlar alan siyasi aktörler hakkında biyografik verilerin (yetişme, din, önemli dönüm noktaları, mesleki tecrübe, dış ülkelere yapılan geziler, ruhi veya fiziki sağlık durumları vb.), değerleri ve motivasyonlarına dair çok derin ayrıntılı bilgi elde etmeye yardım edebileceği kanaatindedirler.

Devlet adamlarının dünya olaylarını algılamaları farklı inanç sistemleri temelinde gerçekleşir. Bireyler dünya olayları algılarının gerçekliğin doğru bir tasvirini oluşturduğunu kabul ederler. Burada tehdit algısı sürekli üretilir, bireyin sübjektif ve kişisel özelliğine dayalı filtre süreci ki bu da inanç sistemi ve dünya algısına dayanmaktadır, "gerçek dünya" ile çok az örtüşür.[534] Başka bir deyimle yanlış algı söz konusudur. Yanlış algının en önemli sonucu, hem düşmanın ve üçüncü aktörlerin yeteneklerinin yanlış ve eksik tespiti – tahmini ve hem de aynı zamanda kendi kapasitesini olduğundan büyük görmedir.[535] Yanlış algı – tahmin (hesap) gerçeklikle hiç alakası olmayan (irrasyonel) bir beklenti ile birleştiğinde, beklenti, savaşın artık yaklaştığı ve kazanılacağı inancının hâkim olmasına dönüşür ve savaşın başlatılması ihtimalini yükseltir.[536] Ya da savaşa dâhil olmak konusunda çok istekli olunur. Yanlış algı, bireysel düzeyde en önemli açıklamalardan biridir ve hemen hemen tüm devlet ve uluslararası düzeyde yapılan analiz düzeylerinde etkilidir ve sürekli kullanılır.

İnsanın algılama özelliklerinin araştırmacılar için örnek teşkil ettiğini belirten Robert Jervis, bilişsel psikolojik sonuçlara ve (yanlış) dış politika kararının ilanına atıf yapmıştır. Jervis, bir yandan, karar vericilerin makul olmasa dahi bir plan dâhilinde bilinçli karar verdiklerini muhataplarına gösterme, öte yandan da başkalarının eylemlerinde kendilerinin etkilerini abartma eğiliminde oldukları iddiasındadır.[537]

Psikolojik yaklaşımlar, öncelikle yanlış algılamayı savaş sebebi olarak tespit ederler ve analizin en başında yanlış algının ne olduğunu tanımlama sorunu ve nasıl tespit edildiği sorusu ortaya çıkar.[538] Diğer bir sorun ise savaşa neden olan eksik ve yanlış değerlendirme ve tahminlerin sonrakiler tarafından belirlendiği, savaşın ortaya çıkış sürecinde karar vericilerin kendi kararlarını rasyonel bakış açısından değerlendirerek kararlarını doğru gördükleridir. Her ne kadar yanlış algı önemli

[534] Cashman, **age**, 49
[535] Bkz. Levy, Thompson, **age**, 282 – 293
[536] Blainey, Geoffrey, **The Causes of War**, (New York: Free Press, 1988), 56 – 58.
[537] Robert Jervis, **Perception and Misperception in International Politics**, (New Jersey: Princeton University Press, 1976), 117 ve devamı
[538] Jervis, **age**, (1976) "Perception and Level of Analysis Problem" başlığı sayfa 13 ve sonrası

nedensel bir değişken olsa da sistem ve devlet analiz düzeyleri üzerinde etkileri vardır ve önemleri birçok ampirik olay örneği ile desteklenmektedir. Ama henüz hiçbir sistematik psikolojik ya da bilişsel (algılama ile ilgili) savaş teorisi, savaşa sebep olan siyasi kararların ötesine aşamamıştır.

Devletler sadece kendi güçleri veya kendilerini koruyan devletin gücü ile varlıklarını koruyabilirler. Eğer devletler bağımsızlıklarını muhafaza etmeyi istiyorlarsa güçlerini geliştirmeyi, dış politikalarının başlıca hedefi haline getirmelidirler. Uluslararası toplum, savaşın ulusal siyaset aracı olduğu bir dünyadır.[539] Ulusal güç, karara en az diğer faktörler kadar etki eder. Bu güç unsurları arasında da savaş kararı için en önemlileri ekonomik ve askeri yeterliliktir.

Dış güvenlik gündeme geldiğinde her zaman silahlı kuvvetler ya da ordu dikkate alınması gereken bir etken, daha da ötesi bu konudaki politikanın belirlenmesinde önemli rol sahibidir. Dışişleri Bakanlığı da karar sürecinde, kurumsal olarak daha geniş bakış açısıyla, konu ve sorunların tarihselliğini bilmesi ve hem de o anki uluslararası konjonktür değerlendirmesiyle politika seçeneklerinin oluşturulmasında etkili olur.[540]

5.1. Sivil ve Askeri Bürokrasi

Mayıs 1950 seçimlerinin öncesinde CHP, aydın kesimin, halkın büyük bir bölümünün ve artık DP içinde örgütlenmiş olan özel sermayenin desteğini yitirmiş, TSK de, iktidar değişikliği istediğini belirgin bir şekilde hissettirmiştir. CHP ve (sivil) bürokrasi, siyasi iktidarın demokratik bir yolla belirlenmesini kabul etmekten başka bir şansı kalmamıştır.[541] Dolayısıyla DP devlet içinden sivil ve asker bürokrasiden kendisine itiraz gelemeyeceği bir zeminde iktidar olmuş ve Kore'ye asker gönderme kararını almıştır.

Ancak Kore'ye asker gönderme kararı alma sürecinde, tek - parti döneminin bürokratları olan Türkiye'nin ABD Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin ve BM Daimi Temsilcisi Selim Sarper kadar hiçbir bürokrat da etkili olmamıştır. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Faik Zihni Akdur sürece dâhil olsa da anılan bürokratlar kadar etkili değildir.

Askeri bürokrasi, 6 Haziran'da TSK'nın komuta kademesinde yapılan değişikliğin etkisiyle ve asker göndermeyi olumlu gören, hatta Türk tarihinin en önemli fırsatı olarak değerlendiren bir raporun Genelkurmay Başkanı'na karargâhı tarafından

---

[539] Tezkan, Taşar, **age**, 150
[540] Uzgel, **age**, 100
[541] Ümit Özdağ, Çetin Güney, "İnönü Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri", **Türkler, Cumhuriyet**, c. 16 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 1382.

sunulmasıyla karara destek vermiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı da karara destek vermiştir. Kamuoyunun desteğini anında merkeze (Ankara'ya) bildiren valilerin de karara destek verdikleri göz önüne alındığında, aslında tüm bürokrasinin kararın arkasında durduğu ve destekledikleri sonucuna ulaşılabilir.

Ayrıca dış politika ve uluslararası ilişkilerin hukuksal boyutu da vardır[542] ve karar sürecinde bu boyut da göz önünde bulundurulur. Söz konusu hukuki boyut özellikle BM ile ilgili konular gündeme geldiğinde daha da önemli olmaktadır. Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı gerekli yazışmaları yürüten kurum olmuş, kararın kurum olarak arkasında durmuştur, ancak hukuki alanda danışmanlardan yararlanılmamıştır.

5.1.1. Sivil Bürokrasi

Kamuoyunda Kore Savaşı bağlamında yaratılan Sovyet ve komünizm karşıtı, ABD dostluğu, hür dünya ve NATO üyeliği yanlısı havanın etkisiyle asker göndermeyi meşrulaştırmak amacıyla şehitlik kültü bir araç olarak kullanılmıştır. 25 Ağustos'ta bir basın toplantısı yapan dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki karar lehinde değerlendirme yapmış ve daha sonra da Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Kore harekâtına katılmanın "cihad" olduğu, bu savaşta hayatını kaybedenlerin "şehit" olacakları fetvasını vermiştir.[543]

Kore Savaşı'na asker göndermenin nedeni olarak, Hükümet ve ona yakın çevreler tarafından, yayılma emelleri içinde olan Sovyetler Birliği'nin yüksek bir tehdit olduğu, Kore'nin başına gelenlerin Türkiye'nin de başına gelebileceği, dolaysıyla bu "kızıl tehlike"yi bertaraf edebilmek için Batı'nın kolektif savunma sistemine dâhil olmanın kaçınılmazlığı en önemli argüman olarak ileri sürülmüş daha önce belirtilmişti. Karar vericiler Batı sistemine dâhil olabilmek için Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan bir yüksek güvenlik tehdidi olduğu konusunda hem içeriyi hem de dışarıyı ikna etmenin gerekliliği ile karşı karşıya kalmışlardır.

2. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra 1945–46 yıllarında Sovyetlerin Boğazlarda üs ve toprak talepleri ile zaten belirgin bir şekilde ortaya çıktığına inanılan söz konusu "kızıl tehlike" ya da "Moskof tehlikesi"nin şimdi de Kore'dekine benzer bir saldırı ile kendini göstermeye başlayacağı iddia edilmiştir. Bu güvenlik tehdidine göre, Sovyetlerden ya da uydusu ülkelerden (mesela Bulgaristan), Türkiye'ye yöneltilebilir, Batılı kolektif güvenlik sistemi içinde yer almayan Türkiye bu durumda yalnız kalarak, Sovyet (Çin'le birlikte kızıl - beynelmilel) yayılmacılığın kurbanı olabilir ve varlığı tehdit altına girebilirdi. Bu noktada yapılması gereken, Batı ile her alanda

[542] Uzgel, **age**, 102
[543] Öke, **age**, 71

işbirliğini arttırmak, sadık, güvenilir bir müttefik olunacağını ispat ederek Batı'nın siyasi, ekonomik ve askeri sistemine entegre olmaktır.

Sovyetler Birliği ile olan sorunların aşılamamasının iki önemli nedeni vardır; Bunlardan ilki tarihsel olup Rus Çarlığı - Osmanlı rekabeti, diğeri iç politikanın dış politikaya güçlü etkisi bağlamında Türkiye'de özellikle Batı dünyasına bağlı özel girişim yanlısı çevrelerin komünizm karşıtlığını Rusya karşıtlığı ile aynı görmeleridir.[544] Din bu ikincisinde çok önemli bir role sahiptir. Atatürk'ün mimarı olduğu dış politikanın etkisiyle 2. Dünya Savaşı'na kadar Türk - Sovyet ilişkileri iyi olmuş, dış politikada atılan adımların Sovyetleri de ilgilendireceği düşünüldüğünden dikkatli davranılmış, Türkiye, Sovyetleri güvenlik bakımından tatmin ederek kışkırtmaktan daima kaçınmış, egemenliğiyle bağdaşmayan istekler karşısında da direnmiştir. 2. Dünya Savaşı ile durum değişmiş, savaş öncesi her iki devletin güvenlik arayışları sonucu Türkiye, Batı'ya yaklaşırken, Sovyetler Batı'nın olumsuz tavrı yüzünden Nazi Almanya'sı ile pakt imzalamıştır.[545]

Bu süreçte Boğazların kapatılması Sovyetler tarafından istenmiştir. Batı yanlısı politikasına ve bağımsızlığına aykırı gördüğü bu talepleri Türkiye kabul etmemiş, Sovyetlerle Batı'yı yakınlaştırmaya çalışmıştır. İngiltere ve Almanya, Türkiye ile Sovyetler arasındaki ilişkinin bozulması için çaba göstermişlerdir. Haziran 1941'de Nazi Almanyası'nın tek taraflı olarak Sovyetler Birliği ile imzaladığı saldırmazlık anlaşmasını bozması ve Barborossa Harekâtı ile Sovyetlere saldırması, Türkiye'yi endişelendirmiş ve Nazi Almanyası'na yaklaştırmış, 18 Haziran 1941'de Türk – Alman Dostluk Paktı imzalanmıştır.[546] 2. Dünya Savaşı'nın son anlarına kadar Türkiye anlaşmaya sadık kalmış, Almanya'ya stratejik maddeler vermiş, Boğazlar'dan gemi geçirilmesi[547] Sovyetlerin tepkisine neden olmuştur. Savaş sırasında Türkiye'nin izlediği politika Sovyetleri tedirgin etmiş, savaş sonrası Türkiye'ye karşı tutumunu etkilemiştir.

Sorunun kökünde, 2. Dünya Savaşı sonunda Türkiye'nin İngiltere ve ABD'yle ilişkilerini henüz belirli bir çerçeveye oturtamadığı ve savaş sonrası düzenlemeler

---

[544] Oran, **age**, (1970): 44
[545] Oran, **ag**e, (1970): 49
[546] Türk – Alman Saldırmazlık Paktı hakkında bkz. Mustafa Aydın, "İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye (1939-1945)" "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 442-445; Türkiye ve Almanya Arasında 18 Haziran 1941 Tarihinde İmzalanan Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nın tam metni için bkz. Cemil Koçak, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945) - Dönemin İç ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma c. 1**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1996), 587 - 588
[547] Berkes, **age**, 330

konusunda Müttefikler arasında tam bir uyum olmadığı bir dönemde İnönü'nün SSCB'ye karşı Türkiye'nin yalnız kaldığı endişesine kapılması yatmaktadır.[548]

Savaş öncesi ve sonrası güneyden gelecek bir saldırı endişesi içinde olan Sovyetler, savaş bittikten sonra, Soğuk Savaş başlangıcında endişelerini gidermek amacıyla yeni düzenlemeler yapılması yönünde taleplerde bulunmuştur. 2. Dünya Savaşı sonrasında Boğazlarda üs ve Doğu Anadolu'da toprak ilhakı şeklinde Sovyet talepleri olduğu iddialarının gündeme geldiği 1945–46 yıllarında, Türkiye'de "soğuk savaşın inşacıları"ndan olan Sarper ve Erkin "Sovyet tehdidi"nin abartılı olarak kamuoyuna sunulmasında önemli rol üstlenmişlerdir. Hem Sarper hem de Erkin, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrasında Batı ittifakına dâhil olması ve NATO'ya girmesi için Kore'ye asker gönderme kararında canla başla çalışan "en gayretli" iki bürokrat olmuşlardır.

Kararda etkili olan aktörler Dışişleri Bakanlığı'nın Milli Şef döneminden kalma iki bürokratı Erkin ve Sarper, iktidar değişikliğine rağmen görevlerinde kalmışlar, hatta DP iktidarında şaşırtıcı biçimde yıldızları daha da parlamıştır. Bu da aslında CHP ile DP'nin dış politika uygulamalarında birbirlerinden çok da farklı olmadıklarını ve aynı zamanda devletin önemli kararlarında ve dolayısıyla dış politikasında sürekliliğin ordu/asker tarafından değil de sivil bürokrasi tarafından sağlandığını göstermektedir. Soğuk Savaş'ın Türkiye'deki inşacılarından olan söz konusu ikilinin en önemli özellikleri her anlamda ve alanda Batı'ya (kapitalist dünya sistemi ve onun kurumsal aygıtlarına) fikri sabit derecesinde bağlılıklarıdır. Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alma sürecinde, bu kararın Türkiye'nin Batı Blok'unda (özellikle de NATO) yer almasını sağlayacağı öngörüsü ile karara destek vermişler ve karar vericileri etkilemeyi başarmışlardır. Sonraki dönemlerde Türkiye'nin Batı yanlısı bir dış politika izlemesinde de etkili olmuşlardır.

Sarper'in Moskova Büyükelçisi, Erkin'in de Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı oldukları Sovyet taleplerinin gündeme geldiği 1945 – 46 yıllarındaki rolleri hakkında farklı iddialar ortaya atılmış, o yıllardaki rolleri tartışılmıştır. Erkin'in yazdıklarına bakınca da kendi konumlarını abarttıkları gözlenmektedir:[549]

> Türkiye'nin Vaşington Büyükelçisi, rahmetli Münir Ertegün'ün naaşını memlekete nakletmek vesilesiyle, Akdeniz'e ve İstanbul sularına gönderilen kudretli Missouri Uçak Gemisi, Amerika'nın Avrupa işlerinde ve Akdeniz'de olumlu rol almak azmini açıkça belirten ilk işaret sayılıyordu.
>
> Bu cümleden olarak, 1947 yılı Şubat ayında, Başkan Truman, Boğazlar hakkındaki eserimizde anlatıldığı veçhile, komünizm ve Sovyet baskılarını bertaraf etmek

[548] Aydın, **age**, 474
[549] Erkin, **age**, 236

> çabalarında, Türkiye ve Yunanistan'a yardımda bulunmak azmi ile, kendi ismini taşıyan doktrini ilan etmişti.

Yukarıdaki satırları okuyan bir kişi, Truman'ın Erkin'den etkilenerek (Truman) Doktrini'ni ilan ettiğine inanabilir. Bu durum Allison'un bürokratik politikalar modelinde tarif ettiği gibi bürokratların kurumlarını ve konumları ile oynadıkları rolü abartmalarına karşılık gelmektedir.

1923'de Dışişleri Bakanlığı'na giren Sarper, Moskova'da ikinci kâtiplik yapmış, 1 Mart 1937'de Berlin Konsolosluğu'na tayin edilmiş, 4 Haziran 1940'da Hariciye Vekâleti Orta Elçilik müsteşarı iken Matbuat Umum Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1944-46 arasında Moskova Büyükelçiliği, 1946–47'de Roma Büyükelçiliği ve 1947–57 arasında da Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi olmuştur. 1957–59 tarihleri arasında Türkiye'nin NATO Daimi Temsilcisi'dir. 1959'da ise Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği'ne getirilmiştir. Moskova Büyükelçiliği, NATO ve BM Daimi Temsilciliği gibi önemli yerlerde görev yapmıştır.[550]

Sarper, Matbuat Umum Müdürlüğü görevi sırasında, iç ve dış olaylarla ilgili haberlere yasak getirmenin yanında gazetelerin başyazarlarının hangi konularda yazı yazacağına gönderdiği talimatlarla karar vermiştir. Gazete yazıları ve haberler hükümetin belirlediği çizgide olmuş, bunun dışına çıkılmasına izin verilmemiş, çizgi dışına çıkan yazılar Matbuat Kanunu'nun 50. maddesi kapsamında ("Memleketin genel siyasetine dokunacak neşriyattan dolayı") değerlendirilerek kapatılmıştır. Milli Şef dönemindeki bu görevi sırasında gazetelerde çıkan makaleler, fıkralar hatta ilanlar dahi incelenmiş, basın organları türlü azarlamalar, tehditler ve cezalarla karşı karşıya kalmıştır. Sayfalarda yazı, resim çizgi ne varsa araştırılmıştır. Hükümeti zora sokacak haberlerin gazetelerde yer almaması ve/veya Millî Şef ve ailesine ait haberlerin ilk sayfalardan verilmesi, Millî Şef'e ait demecin gazetelerin şeref köşesine konması yani birinci sayfanın sağ üst köşesinde olması istenmiştir. Yasak kurallarına uymayan yayın organları bir gün, bir hafta, üç ay hatta süresiz olarak kapatılmıştır. Savaş sırasında da yayın organlarının geleceği Milli Şef'in sadık adamı Matbuat Umum Müdürü Sarper'in iki dudağı arasında olmuş, gazetelerde yer alacak iç politika ile ilgili konularda ise "savaşın getirdiği buhrandan dolayı" kısıtlamaya gidilmiştir.[551]

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra darbeyi gerçekleştirenler tarafından, 30 Mayıs'ta Batı'da olumlu bir imaj oluşturabilmek amacıyla Batı'yla bağlantıları iyi olduğu için

---

[550] Cüneyt Akalın, "Tarihin Dönemecinde Bir Diplomat: Selim Sarper", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, c. 13, s. 1 (2000): 8,

[551] Hasan Ayhan, "İnönü Dönemi Basını (1938–1950)" (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2013): 133 ve 274

Dışişleri Bakanı olarak Sarper'i seçmişlerdir.[552] Sarper, yeni Dışişleri Bakanı olarak göreve başladığının ertesi günü 1 Haziran'da, Türkiye'nin eski dönemde yaptığı tüm (ikili) anlaşmaların geçerli olduğunu ve yükümlülüklerine bağlı kalacağı açıklamasını yapmış, bu açıklama ABD tarafından memnunlukla karşılanmış[553] darbeye ABD'nin desteği sağlanmıştır. İnönü ile görüştükten sonra 11 Temmuz 1960'taki ilk basın toplantısında da dış politikada, NATO, CENTO ve BM'ye bağlı kalınacağını bildirmiş, Batı'nın ve darbeye desteğini sağlamıştır, "gayretleri" sonucunda başka 30 ülke daha darbe hükümetini tanımıştır.[554]

Sarper, 30 Mayıs 1960 – 05 Ocak 1961 tarihlerinde görev yapan 24. TC Hükümeti'nde (I. Gürsel Hükûmeti) Dışişleri Bakanı'dır. 05 Ocak 1961 – 20 Ekim 1961 II. Gürsel Hükümeti'nde de yine Dışişleri Bakanı olmuştur. 20 Ekim 1961 – 26 Mart 1962 arasında CHP İstanbul Milletvekili olan Sarper 20 Ekim 1961 – 25 Haziran 1962 tarihleri arasında görev yapan VIII. İnönü Hükümeti'nde de yine Dışişleri Bakanı'dır. Batıcı - muhafazakâr / sol karşıtı görüşleriyle tanınan Selim Sarper, bürokrasi ve siyasi kariyeri boyunca Sovyetlerle ilişkileri geliştirmekte fayda görmemiştir.[555]

Erkin'in kariyeri de dikkate değerdir; önce Dışişleri Bakanlığı'nda memur, sonra müsteşar ve büyükelçi, 1960'tan sonra da 1 Nisan 1962 - 20 Şubat 1965 tarihleri arasında Sarper'in ardından İnönü hükümetlerinde Dışişleri Bakanı'dır. Türkiye - ABD ilişkilerine, tıpkı bir iş adamı gibi bakan Erkin[556] ABD'ne büyük hayranlık beslemektedir: "Yeniden başlayan sıkıntılı ve hayatî yarışmada Türkiye, ancak kaderini Amerika ve Büyük Britanya'ya bağlamak suretiyle selâmete kavuşabilirdi".[557] O dönemde Türk diplomasisine düşen görevi, Sovyetleri durdurmak için ABD ve İngiltere'yi ikna etmeye yönelik "uygun fırsatları kollamak, bulmak ve gerekirse yaratmak" olarak tanımlamıştır.[558] Sarper'le Erkin halef – selef gibidirler; birinin bıraktığı görevi diğeri almıştır.

Üzerinde tartışma olan konu, 2. Dünya Savaşı sonrasında, Sovyetlerin, henüz daha uluslararası sistemin nasıl olacağının belirsiz olduğu bir zamanı fırsat bilerek

---

[552] İlhan Uzgel, "Türk Dış Politikası'nın Oluşturulması", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 78
[553] **age**, 681
[554] Feroz Ahmad**, Demokrasi Sürecince Türkiye (1945-1980), (**İstanbul: Hil Yayınları, 2007), 512
[555] Kemal Karpat, **Türk Dış Politikası Tarihi**, (İstanbul: Timaş Yayınları 2012), 265
[556] Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler (1908 - 1978)**, 3. bs, c. 1 (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1980), 362
[557] Küçük, **age**, (c. 1) (1980), 278, 363
[558] Küçük, **age**, (c. 1) (1980) 364 - 365

Türkiye'den bazı taleplerde bulunduğu iddiasıdır. Sovyet talepleri konusu, savaşın galibi devletler olan ABD, İngiltere ve SSCB'nin Yalta'da yaptıkları toplantıda Türkiye'nin de gündeme gelmesi ve Türkiye hakkında neler konuşulduğunu anlayabilmek için Sarper'in 19 Mart 1945'te Moskova'ya gönderilmesiyle başlamıştır. Sovyet Dışişleri Bakanı Sarper'e Yalta Toplantısı ile ilgili olarak, 1925'de imzalanan "Türk – Sovyet Dostluk Antlaşması"nı savaş sonrası yeni şartlara göre yeniden düzenlenmesinin gündeme geldiğini ancak bu konu hakkında çalışma daha önceden yapılmadığı için bir karara varılmadığını anlatmış ve "Türkiye isterse, bunları konuşabiliriz" demiştir. Moskova'daki İngiliz ve Amerikan Büyükelçileri de Sarper'e ""Montreux Sözleşmesi'nin değiştirilmesini müttefiklerin Yalta'da prensip olarak onayladıklarını" söylemeleri Ankara'yı alarma geçirmiştir.[559]

Büyükelçi Sarper'in Molotov'la 7 Haziran'daki ikinci görüşmesi San Fransisco Konferansı'ndan sonra Türkiye'nin Batı'ya yakınlaşma arzusunu açık olarak belirttiği bir tarihe denk gelmiştir. Bu görüşmede Sarper ilkinden ayrı olarak Sovyetlerin 16 Aralık 1921 tarihli Moskova Anlaşması ile garanti alınmış olan Türkiye – Sovyet sınırında Sovyetlerin kendi lehlerine yeni düzenlemeler talep ettiklerini Ankara'ya telgrafla bildirmiş, Türkiye – Sovyet ilişkileri kopma noktasına gelmiştir.

7 Haziran görüşmesinde Molotov'un Türkiye'den toprak ve Boğazlarda üs talep ettiği ve Montreux Sözleşmesi'nin değiştirilmesini istediği Erkin tarafından da yazılmıştır.[560] 7 Haziran Molotov-Sarper görüşmesinde gündeme gelen SSCB'nin Türkiye'den toprak talep ettiği iddiası, bu tarihte henüz daha Türkiye'yi destekler bir pozisyonda olmayan ABD'ni tedirgin etmemiştir. Missouri Gemisi'nin Nisan 1946'da Türkiye'ye geldiği hatırlanırsa[561] daha gerçekçi bir yaklaşıma ulaşılabilir. Temmuz'da düzenlenen Potsdam Konferansı'nda Truman Stalin'e, toprak verme sorunun "Türklerle Rusların kendi başlarına oturup çözmeleri gereken bir sorun olduğunu"[562] söylediği iddia edilmiştir. Fakat Truman'a göre "Karadeniz Boğazları sorunu, ABD'yi ve bütün dünyayı" ilgilendirdiğinden konferans sonrasında ABD, SSCB ve İngiltere Montreux'nün günün koşullarına yanıt verememesi gerekçesiyle yeniden

[559] Berkes, **age**, 326-327; Oran 182-183
[560] Kara, **age**, (1984-1985): 67.
[561] Baskın Oran, "Batı Bloku Eksininde Türkiye - Dönemin Bilançosu", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980-2001",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, c. 1 (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 496
[562] Çağrı, Erhan, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980-2001**, Ed. Oran, 15. bs, c. 1 (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 523

düzenlenmesine karar vermişler, üç devletin de Boğazlar konusundaki görüşlerini Türkiye'ye bildirmesinde anlaşmışlardır.[563]

Molotov'un teklifi ve Potsdam'da Türkiye'nin gündeme gelmesi, "Rus tehdidi" olarak algılanmış ve sonraki süreçte Türkiye Batı dünyası ile sıkı işbirliğine girmek arzusunu dile getirmiştir. Basın hemen devreye girerek Sovyetlerin Türkiye ile ilgili emelleri olduğu yazılmaya başlanmış ve 1946 yılı boyunca da devam etmiştir.[564] Bu süreçte Amerikalıların Sovyetlerle çatışmayı kışkırttıkları iddiası da inandırıcı değildir, Sovyetlerle Amerika'nın takışmasını Türkiye istemiştir.[565]

Sarper – Erkin ikilisinin de bu süreçte hem iç hem dış kamuoyunda "Sovyet toprak talepleri", "Sovyet tehdidi" algısını yaymak ve vurgulamakta rol üstlendikleri iddia edilmiştir. Erkin'in sözleriyle Batı'yı Sovyet karşıtlığına yönelterek Türkiye'yi desteklemelerini sağlamak için "uygun fırsatları kollamak, bulmak ve gerekirse yaratmak" için uğraşmışlardır. Bu açıdan en şiddetli eleştiriyi yapan Yalçın Küçük herhangi bir belgeye dayanmamakla birlikte söz konusu Sovyet taleplerinin bu ikili tarafından uydurulduğunu ileri sürmüştür.[566]

Faik Ahmet Barutçu, Sarper'in Sovyet taleplerini çarpıttığı kanısındadır. Barutçu, 7 Haziran 1945'te Sovyet Büyükelçisi'nin Sarper'e "Türklerin ulusal bağımsızlık ve onurlarına zarar vermemek üzere, Sovyetlerin güven ve çıkarlarına anlayış göstererek, iki ulus ve ülke arasında bir anlaşmaya varılabileceğini" söylediğini, Sarper'in ise "Türk-İngiliz ve İngiliz-Sovyet anlaşmalarındaki ilkeler çerçevesi içinde" olmak şartı ile bir Türk-Sovyet anlaşmasına gidilebileceği cevabını verdiğini yazmaktadır.[567] Sarper'in İngiliz muhibi olduğunu ima eden Barutçu, Moskova'daki görüşmede de "Sarper'in İngilizlerden ayrı olarak" görüşme yapmak istemediğini söylediğini vurgulamaktadır.

Niyazi Berkes'e göre İnönü, Lozan'daki gibi Türk- Sovyet ilişkisinin Türk – Sovyet işi değil, büyük devletler – Sovyet ilişkisi olduğuna inanmakta ve Türkiye'yi de söz

---

[563] Gökçen Alpkaya, "Boğazlar Konusu", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980-2001**, Ed. Baskın Oran, 12. bs, c. 2 (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010): 182; Berkes **age**, 335-336, Berkes bu konuda şunları söylemektedir: "Stalin "Türkiye'yi tehdit etmek diye bir sorun olmadığını" söylemiş (Howard 227), Molotof da Boğazlar ve sınır konusu üzerine olan Sovyet tekliflerinin Türkiye ile yeni bir dostluk andaşması teklifi dolayısiyle çıknğını, "1914 öncesi sınırlara dönme diye bir şey olmadığını" söylemiş (Howard 227), Truman da sınır sorununun bu konferansın konusu olmaktan çok iki devleti ilgilendiren, onların uzlaşacağı bir sorun olduğunu söylemiştir". Bkz. Berkes, **age**, 339

[564] Basının tutumu hakkında bkz. Çağlar, **age**, 59-65

[565] Berkes, **age**, 339

[566] Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler (1908-1978)**, **İkinci Kitap,** 3. bs, (İstanbul, Tekin Yayınları, 1979), 302 - 303.

[567] Faik Ahmet Barutçu, **Siyasi Anılar**, (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1977), 310

konusu ilişki içinde coğrafyada tesadüfen bulunmasından dolayı bir görev üstlenen olarak görmektedir. Berkes, İnönü'nün Yalta'da Türkiye konusunun, özellikle Boğazlar meselesinin gündeme gelmesinden endişelendiğini, üç büyüklerin adeta Türkiye'yi paylaşmayı konuştuğu vehmine kapıldığını, Ruslardan durumu öğrenebilmek, deyim yerindeyse ağız yoklamak için Sarper'in 19 Mart 1945'te Moskova'ya gönderilmesiyle "Boğazlar Sorunu öyküsünün de başladığını" belirtmektedir. Bu aşamada Batı ve Sovyetler yeni bir dostluk anlaşmasında uzlaşılmasını istedikleri halde bunun gerçekleşmemesi muamma olarak kalmıştır. İnönü bu iş için "savaş yılları içinde adı duyulmaya başlayan, çoğu kişinin tanımadığı, fakat son zamanlarda Milli Şef'e çeşitli işlerde hizmeti geçen Selim Sarper adlı zatı" seçmiştir. Berkes'e göre Sarper bu görevleri yapabilecek kişi değildir. Molotof, Sarper'e henüz Müttefiklere ve Türkiye'ye verilecek kesin kararları olmadığını, fakat "Türkiye isterse, bunları görüşebiliriz" demiştir.[568] Daha çok Barutçu'nun anılarına dayanarak olayı yorumlayan Berkes, Sovyet isteklerinin abartıldığı, savaş esnasında Almanya'ya bazı avantajlar sağlayan Türkiye'nin Rusya'nın güvenlik endişesini anlamayarak konuya İngiltere'yi de dâhil etmeye çalıştığını, çünkü savaş sonrasında henüz daha Amerika'nın mı İngiltere'nin mi üstün geleceğini öngöremediğini ve önce İngiltere ile yola çıkılmaya çalışıldığını belirtmektedir.[569] Sovyetler, Atatürk döneminde olduğu gibi doğrudan doğruya, başkaları araya girmeden Türkiye ile anlaşma yapmayı ummuşlar, Türkiye ise Lozan'da olduğu gibi araya mutlaka bir ya da birkaç büyük devlet sokmayı istemiştir.[570] Berkes, Erkin'in Fransızca olarak yazdığı Boğazları konu alan kitabının Amerikan hariciyesini etkilemek amacını taşıdığını, 1945'te Türkiye'nin bu ihtilafa katılması için İngiltere ve Amerika üzerinde etki yapmaya çalıştığını, ancak Amerika'nın da İngiltere gibi konuyu iki ülke arasındaki bir mesele olarak değerlendirdiğini belirtmektedir. İnönü'nün de Lozan'dan beri Boğazlar konusunu İngilteresiz düşünemediğini ve önce İngilizlere danışmak istenildiği, "İngilizlerden iş çıkmayınca Amerika'yı hizaya getirmekten başka çıkar yol kalmadığını, Amerika'yı hizaya getirmek için en etkin yol olarak ülke içindeki demokratik muhalefeti bir 'kızıl tehlike' boyutuna getirmeyi faydalı gördükleri" görüşündedir. Sovyetler'in saldırma ihtimaline inanmayan Berkes, Rusya'nın Türkiye'yi komünist yapmak gibi bir amacının da olmadığını, başında güvenilir bir önder ve hükümet bulunan bir Türkiye'yi tercih edeceği görüşündedir. O'na göre İnönü, bu dönemde Abdülhamid'i

[568] Berkes, **age**, 312, 313, 326
[569] Bkz. **age**, 325 - 337
[570] **age**, 328

anımsatan evhamlar içinde olmuştur.[571] Berkes son olarak, Türk – Sovyet ihtilafını Amerika'nın körüklemediğini, aksine Türkiye'nin bu ihtilafa katılması için İngiltere ve Amerika'yı etkilemeye çalıştığını vurgulamaktadır ve Amerikan emperyalizminin Türkiye'ye gelişinin başka nedenlere bağlı olduğunu belirtmektedir.[572] Bu noktada görüşlerini, Atatürk döneminde ABD'nin Ankara Büyükelçisi Joseph Grew'e (Türkiye'de anıları Türkçe'ye çevrilmiş ve Ulus gazetesinde yayımlanmıştır) ve Harry N. Howard'a dayandırmaktadır. Grew yayınlanan anılarında Türkiye'nin ABD Büyükelçisi Hüseyin Rağıp Baydur'un "Ruslar sizden Boston'u ya da San Fransisco'yu isteseler ne yaparsınız" sorusuna "Boston ya da San Fransisco istenmesine benzetilecek bir durum yok" yanıtını vermiştir. Howard da Baydur'un, ABD'nin Sovyet Hükümeti nezdinde teşebbüse geçme isteğini kabul etmediğini yazmıştır.[573] Berkes'in bu konudaki görüşlerinin özeti şu cümlelerde yatmaktadır:[574]

> …üzerinde o zaman onca gürültü koparılan sorun aslında ne şu ne bu; sadece ve sadece yerlerini yitirmek istemeyenlerin yalancıktan demokrasi oyununa girişerek o mahut 'tehlike' gerekçesiyle Türkiye'yi bir ihtilal eşiğinde olan bir yer gibi göstermesi konusu: Türkiye'nin başında bulunmak tekelini sürdürmek isteyen bir rejim, Boğazlar'ı vesile ederek ne pahasına olursa olsun yerinde tutunmayı büyük, güçlü bir devletin garantisi, diplomaside çok kötü bir anlamı olan himayesi (protectorate) altına koyma peşinde! Kendi bağımsızlığını, yabancı bir devletin (o devlet isterse komşusu Sovyetler devleti olsun), kendi hayati bir yerine kancasını atan büyük bir devletin (o devlet komşusu olsa bile) gücüne dayandıran hangi ülke ve devlet bağımsız sayılabilir?

Savaş sonrasında ortaya bir Türkiye sorununun çıkmasının asıl nedeninin içerde iktidarı kaybetmek istemeyen devlet adamlarının korkuları olduğunu vurgulayan Berkes iç politika - dış politika bağıntısına dair şu cümleleri sarf etmiştir:[575]

> …herhangi bir eleştiriyi 'Moskova ağzı ile konuşuyor' çığlığı ile ağızlara tıkayacak ve daha da ötelere giderek Amerika'ya Türkiye'de kızıl tehlike olduğunu göstereceklerdi. Celal Bayar, Fuat Köprülü bile böyle susturuldu. Moskova radyosu da İsrnet Paşa'ya yardımdan geri kalmıyordu: Celal Bayar'ı övüp duruyordu. Moskova radyosu onun, Saraçoğlu-lnönü rejimini devirecek adam olduğunu sanıyordu.

Berkes, 2. Dünya Savaşı sırasında von Papen'le iyi ilişkiler içinde olan Saraçoğlu politikalarından rahatsızlık duymuş olan Sovyetlerin asıl amacının Saraçoğlu'nun görevden alınması olduğu ve Saraçoğlu hükümetinin düşürülmesini istediklerini vurgulamaktadır.[576] Barutçu ve Prof. Howard'ın yazdıklarından Saraçoğlu hükümeti çekildiği takdirde Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin düzelmesine engel kalmayacağı sonucuna ulaşmıştır.[577]

---

[571] Berkes, **age**, 332
[572] **age**, 330
[573] **age**, 334
[574] **age**, 340-341
[575] **age**, 343
[576] **age**, 333
[577] **age**, 342

Berkes, Yunanistan'daki iç savaşta İngiltere ve ABD'nin müdahil olmalarına benzer şekilde, özellikle de Amerika'nın Türkiye'nin hamiliğine soyunmasını sağlamak için sadece bir dış "kızıl tehlike" altında olması değil aynı zamanda bir iç "kızıl tehlike" altında olduğunun gösterilmesi gerektiği görüşündedir.[578]

Sovyet talepleri konusunda Sarper'i yalancılıkla suçlayan ve ikili hakkında tartışmayı alevlendiren Yalçın Küçük olmuştur. Erkin ve Sarper'i İnönü'nün adamları olarak niteleyen Küçük, "soğuk savaşın başlatılmasında etkin rol oynayan uluslararası şebekeden Selim Sarper ile Feridun Cemal'in halef–selef olarak Dışişleri Bakanlığı yaptıklarını" vurgulamış[579] 2. Dünya Savaşı yıllarında CHP'ye candan hizmet eden Sarper'in Menderes'in gözde diplomatı olmasına ve 27 Mayıs'ta 12 saat içinde değiştirilen Dışişleri Bakanı Fahri Korutürk'ün yerine getirilmesine dikkat çekmiştir.[580] O'na göre, savaştan sonra Batı'ya yakınlaşma politikasında İngiltere denendikten sonra ABD'ye yanaşılma politikasında Sarper – Erkin ikilisi etkin görev üstlenmişlerdir, bu politikayı da doğrudan İnönü yönetmiştir.[581]

Küçük, Sovyet talepleri konusundaki iddiaların gerçeği yansıtmadığı, Moskova'nın, Ankara'dan hiçbir zaman toprak talebinde bulunmadığı ve Boğazlar'da da üs edinme yönünde bir girişim içinde olmadığı kanısındadır. Küçük de Berkes gibi, Sovyetler'in "Türkiye'den toprak ve üs istediği yalanının (masalının)" Moskova Büyükelçiliği görevinde iken Sarper'in Molotov'la yaptığı görüşmeye dayandırıldığını, oysa yazılı veya sözlü olarak hiçbir kanıt olmadığını, Erkin – Sarper ikilisinin "bir Rus tehdidi" biçimine dönüştürmeye çalıştıklarını vurgulamıştır.[582]

Küçük, Sovyetler Birliği'nin 2. Dünya Savaşı'nın sonlarından itibaren Türkiye'ye daha güçlü bir dostluk önerdiğini, Sovyetler Birliği'nin toprak talepleri ve Boğazlar'da üs istediği yolundaki "masal"ın bu dostluk önerisinin saptırılmasından doğduğunu, Türkiye kamuoyu ve dünyada, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yi tehdit ettiği masalı yaratılmak istendiğini ve başarılı da olunduğunu belirmiştir. Bu masalı Doğan Avcıoğlu'nun *Milli Kurtuluş Tarihi*[583] adlı eserinde diplomatça bir yazış biçimi ile çürüttüğünü ve Avcıoğlu'nun Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den dostluktan başka hiçbir şey istememiş olduğunu ispatladığını belirmiştir.[584] Avcıoğlu anılan eserinde Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Erkin'in Türk diplomasisinin o günlerdeki görevini

---

[578] **age**, 365
[579] Küçük, **age**, (1979), 545
[580] Yalçın Küçük, **Aydın Üzerine Tezler 4 – 1830 – 1990**, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1990), 205
[581] Küçük, **age**, (1990), 543
[582] Bkz. Küçük, **age,** (1980), 359 – 379; Küçük, **age**, (1979), 290 - 315
[583] Bkz. Avcıoğlu, **age**, (1978), 1578 - 1585
[584] Küçük, **age**, (1980), 359

> Bu alanda Türk diplomasisine düşen görev, ABD ve Büyük Britanya'yı, anlaşmazlığa yönelen tehlikeli yürüyüşünde Sovyet Rusya'yı durdurmaya elverişli bir tutum almak zorunluğuna inandırmak için uygun fırsatları kollamak, bulmak ve gerekirse yaratmak idi.

şeklindeki tanımına vurgu yapmıştır.[585] Küçük, "Sovyetler Birliği'nin dostluk önerisini, bir tehdit olarak gösterebilmek için akla ve hayale sığmayacak çirkin oyunlara başvurulduğunu" vurgulamıştır.[586] Sarper'in Moskova'daki Amerikan Büyükelçisi Harriman'a Molotov'la yaptığı görüşmeyi anlattığını, bunun da gizliliği kalkan belgelerden anlaşıldığını belirtmektedir[587]. Toprak talebinin, üs istendiği masalı ile de beslendiğini oysa Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile güvenli dostluğa önem vermiş olduğunu, Boğazlar'da üs istendiği masalını beslemek için uydurulan Sovyetler Birliği notasının masal yayıldıktan tam on dört ay sonra, Ağustos 1946 ayında verildiğini belirtmiştir. Küçük'e göre, hem toprak isteme hem de üs isteme masalının "Amerika Birleşik Devletleri'ni Türkiye ile yakından 'ilgilenmeye', iç ve dış kamuoyunu hazırlamaya yönelik bir çabanın ürünü, yani iç ve dış kamuoyunu, Türkiye'yi İngiltere üzerinden ABD'ne bağlamak için sahneye konulduğunu" ve Türkiye'nin NATO'ya girmesinin de bu senaryonun parçası olduğunu iddia etmiştir.[588] Dış politikanın, iç politikadan ayrılamayacağını, "Sovyetler Birliği'nin dostluk önerisini red etmek, bunu bir tehdit masalına çevirmek ve böylece Amerika ve Büyük Britanya'ya bağlanabilmek için" içeride en azından bir anti-komünizm dalgası estirildiğini vurgulamıştır. Değerlendirmemize göre Kore Savaşı da tam bu noktada Türkiye'nin ulaşmak istediği hedefleri bağlamında katalizatör olarak işlev görecek önemli bir fırsat olarak ortaya çıkmıştır.

Cemil Koçak, Küçük'ün Sarper hakkındaki iddialarını değerlendirerek[589], Sarper ve Erkin ikilisinin Soğuk Savaş cephesinde öncü rolünü almak istemesini sadece bu iki diplomat ile sınırlamanın yanıltıcı olacağını, belirli bir rol oynadıklarını ancak tek başına soğuk savaşı çıkarmaya ya da Türkiye'nin dış politika yörüngesini ne kadar yetenekli, bilgili ve inanmış olurlarsa olsunlar, tayin etmelerinin mümkün olamayacağı sonucuna ulaşmıştır. Koçak'a göre 2. Dünya Savaşı yıllarında izlenen Türk dış politikasının karar alma mekanizmalarının yakından incelenmesi, Küçük'ün Sarper – Erkin ikilisine ilişkin yaptığı saptamayı çürüteceğini, bu dönemde de dış politikada karar alma mekanizmalarının Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı tarafından yürütüldüğünü, Küçük'ün Erkin ve Sarper'e biçtiği rolün aşırı

[585] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1585
[586] Küçük, **age**, (1980), 360
[587] Küçük, **age**, (1990), 503
[588] Küçük, **age**, (1980), 376, 378
[589] Bkz. Koçak, **age**, (2010), 335 - 342

abartılı olduğunu vurgulamaktadır.[590] Koçak, Küçük'ün iddialarını Doğan Avcıoğlu'na dayandırdığını ancak Avcıoğlu'nun hiçbir zaman Sovyetler'in Türkiye'den toprak ve üs talep etmemiş olduğunu yazmadığını da belirtmektedir.[591] Ancak Koçak da Sovyetlerin saldırgan bir tutum içinde olmadıklarını vurgulamak için şu bilgiyi vermiştir:[592]

> ABD'nin Sovyetler Birliği'nde görevli bir diplomatı, 12 Ağustos 1946 tarihinde, ABD Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı kısa raporda; Stalin'in, son zamanda Çekoslovakya Dışişleri Bakanı Masaryk ve diğer Çekoslovak yetkililerle yaptığı görüşmeler sırasında, görüşülen konularla alakadar olmamasına rağmen, gayet kibar bir şekilde, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye saldırmak gibi bir amaç taşımadığını tam üç kez belirttiğini zikrediyordu.

Koçak ayrıca, Küçük'ün "Türkiye, sınıfsal yapısıyla, nesnel ve öznel durumuyla, Amerika Birleşik Devletleri'nin yörüngesine girmek istiyor... . Türkiye'nin birikimi bu yönde ... Süreç bu doğrultuda..." tespitine katılmış, bu noktada söz konusu ikilinin bir rol oynamış olduklarını da kabul etmiştir.[593] Koçak'ın görüşlerine dair belirtilmesi gereken, Küçük'ün Sarper – Erkin ikilisinin kendi başlarına hareket etmediklerini, İnönü'nün talimatlarıyla hareket ettiğini vurgulamasını unutmasıdır. Yani Sarper – Erkin ikilisinin "Moskova'nın Boğazlar'da üs ve toprak talepleri" konularında tüm yaptıkları İnönü'nün bilgisi dâhilinde ve istemesi ile olmuştur.

Öte yandan Baskın Oran da Sovyetlerin güvenlik endişesi ile hareket ederek Türkiye'den gelebilecek tehditlere karşı Boğazlar da üs talep ettiklerini, Erkin'in hatıratında kullandığı ve kendi etkinliklerini ön plana çıkaran üstten bakışının manipülasyon yaptığı konusunda etken olmuş olabileceğini belirtmiştir. Paradoksal olarak savaş sonrasında güvenlik endişesi ya da başka nedenlerle Batı'nın desteğini arayan Türkiye'ye Batılı kapitalist devletlerin ilgi göstermediklerini, ancak Sovyet talepleri kesildikten sonra 1947'de Truman Doktrini ve Marshall yardımı geldiğini vurgulamıştır.[594]

Türkiye Sovyetlerden duyduğu güvenlik endişesini abartarak Batı ile entegrasyon ve bu bağlamda NATO'ya giriş için kullanmak istemiştir. Sarper – Erkin ikilisi de bu aşamada işlev görmüşlerdir. 2. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra bu diplomatlar Sovyetlerin orta ve uzun vadede Türkiye'ye tehdit oluşturduğu algısını yaymaya başlamışlardır. İnönü, 5–9 Nisan 1946'da Büyükelçi Mehmet Münir Ertegün'ün

[590] Koçak, **age**, (2010), 340
[591] **age**, (2010), 341
[592] Koçak, **age**, (2013), 69
[593] Koçak, **age**, (2010), 339
[594] Oran, **age**, (1970): 73

cenazesinin Washington'dan ABD uçak gemisi USS Missouri ile İstanbul'a getirilmesini de ABD'nin Sovyetlere karşı Türkiye'ye desteği olarak sunmuştur.[595]

1950'ye gelindiğinde bu ikili için öncelik NATO'ya giriş olmuştur. NATO'ya giriş süreci 11 Mayıs'ta son CHP Hükümeti'nin başvurusu ile resmiyet kazanmıştır, Başbakan Menderes'e Kore'ye asker gönderme kararının alınması öncesinde, koşul olarak NATO'ya alınmayı Amerika'dan istemesini telkin etmişlerdir. Metin Toker de Kore olayının başta pek fazla ilgi çekmediğini, Hükümet'in Kore'nin bir fırsat olduğunu sonradan telkinler sonucu kavradığını belirtmektedir.[596]

Kore'ye asker gönderme kararı alındıktan sonra Sovyet tehdidi NATO'ya giriş için kullanışlı araç olmaya devam etmiştir. BM Türkiye delegesi Sarper de kararın alınmasından sonra ABD'ye geri döndüğünde Virginia Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada, Avrupa savunması ve Atlantik Anlaşması konularında "Türkiye kaybolursa Avrupa'nın savunmasının çok zorlaşacağını, Türkiye'nin hayal kırıklığına uğramasının çok tehlikeli ve zararlı olduğunu" söylemiştir.[597] 28 Temmuz 1950 tarihli The New York Times gazetesinde de Selim Sarper'in görüşlerine yer verilen bir haber yayınlanmıştır. Sarper, Türkiye'nin NATO'ya girme isteğini vurgulamış, ancak bu gerçekleşmediğinde Kore'dekine benzer hadiselerin yaşanacağını, Türkiye'nin NATO'ya girmemesi durumunda tüm Türk kamuoyunun kendini hiçbir zaman güvende hissetmeyeceğini vurgulamıştır. Türkiye'nin Amerika ile beraber omuz omuza savaşmak için kara gücü gönderen beş ülkeden biri olduğunu belirten Sarper, aslında bu savaşı Güney Kore'nin güçsüzlüğü ve hazırlıksızlığının çıkardığını, Türkiye'nin, ABD yardımları ile güçlü bir ülke olma yolunda ilerlediğini, güçlü bir ülke haline gelmez ve NATO'ya alınmaz ise aynı sonucun Türkiye'nin de başına gelebileceğini ve yine BM'in bu kez de bu sorunla uğraşmak zorunda kalacağını belirterek Türkiye'nin NATO'ya alınması gerektiğini söylemiştir.[598]

Sarper en önemli çıkışını Şubat 1954'te BM Başdelegesi olarak Türkiye'nin gelecek yıllarını ipotek altına alacak olan açıklaması ile yapmıştır: "Boşluğu dolduralım …. hiçbir bölge Amerika için Ortadoğu kadar önemli değildir. Savunma bakımından burası hala bir boşluk arz etmektedir ve her boşluk da saldırıya yol açar"[599] cümleleri ile Türkiye'nin hem ABD ve Batı için bulunduğu bölgede oynayabileceği rolü ve hem de Batı'ya sadakatle bağlı kalacağını vurgulamıştır.

---

[595] Berkes, **age**, 331
[596] Toker, **age**, 51
[597] Hüseyin Cahit Yalçın, "Atlantik Misakı ve Türkiye", **Ulus Gazetesi**, 16 Nisan 1951
[598] A. M. Rosenthal, "Turks Want Entry in West Alliance", **The New York Times**, Jul 28 1950, aktaran Mehmet Kürşad Ordu, "Amerikan Kamuoyunda Kore Harbi (1950–1953)", (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2008): 83
[599] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1647

Sivil bürokrasinin Kore'ye asker gönderme kararı alma sürecindeki tutumundan aşağıdaki sonuçları çıkarmak mümkündür:

1- Sivil bürokrasi 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin Batı kurum ve kuruluşlarında yer alması için çaba göstermiştir;
2- NATO'nun kuruluşundan sonra da bu çaba devam etmiş, içeride ve dışarıda abartılı bir "Sovyet tehdidi" söylemi ile Batı'nın kolektif savunma sistemi olan NATO üyeliği amaçlanmıştır;
3- Kore Savaşı'na asker göndererek katılmanın Türkiye'nin NATO'ya katılmasına olumlu etki edeceğini öngörmüşlerdir;
4- Kore Savaşı'na asker göndererek katılmayı Türkiye'nin Batı'nın sadık bir dostu olduğu ve sadık bir müttefiki de olabileceğini ispatlayacak bir araç olarak görmüşlerdir;
5- Türkiye'nin Batı için bulunduğu coğrafyada önemli roller üstlenmesini istemişlerdir;
6- Sivil bürokrasi, Kore Savaşı'na asker göndererek katılmayı kamuoyunda meşrulaştırmak için dini bir araç olarak kullanmıştır;

Sovyetler Birliği, 1953 yılında, söz konusu iddialarla ilgili olarak, hiçbir talebi olmadığını deklare etmiştir. Benzer bir ifade 1955 yılında da tekrar edilmiştir.[600]

5.1.2. Askeri Bürokrasi

2. Dünya Savaşı'nın sonrasında tek - parti iktidarını sürdürebilme imkânının kalmadığı iç ve dış olayların etkisiyle daha açık bir şekilde ortaya çıkmış, çok - partili siyasal rejime geçiş kontrollü bir şekilde başlatılmış, Batı'ya ekonomik – siyasi ve askeri entegrasyon için adımlar atılmıştır. Bu dönemde değişim sadece siyasi ve ekonomik alanda değil orduda da istenilen bir durum olmuştur.

Askeri bürokrasi, çok – partili sisteme geçiş sürecinde DP'nin iktidara gelmesini askeri alanda reform yapılacağı düşüncesi ile desteklemiştir. DP iktidara geldikten sonra da savaşa asker gönderme kararı alma sürecinde, savaşa katılmanın TSK'ne prestij sağlayacağı, o güne kadar yapılan askeri yardımlarının boşa gitmediğini göstermeye yarayacağı ve böylelikle ABD tarafından başlatılan yardımların devam etmesini yol açacağı daha çok pragmatik nedenlerle karara destek vermiştir. Asker gönderme kararı alma sürecinde ordunun kapasitesinin bir savaşa katılmak için yeterli olup olmadığı askeri bürokrasi tarafından değerlendirmeye alınmamıştır.

[600] Koçak, **age**, (2010), 342

Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sırasında imkânlarının ötesinde büyük bir orduyu silahaltında tutmak zorunda kalması birçok sıkıntıyı da beraberinde getirmiş, özellikle de genç subaylar orduya yeteri kadar değer verilmediği düşüncesine kapılmışlardır. Savaş sırasında genç bir subay olan Albay Alparslan Türkeş, subaylar için o yılların zorluğunu şu sözlerle anlatmıştır:[601]

> Bu dönemde yönetim, Millî Şef ve onun önde giden suç ortakları, orduya ve subaylara ve onlara önderlik eden generallere karşı yukardan bakan ve küçümseyici bir tavrı benimsediler. Hayat pahalılığı ve geçim mücadelesi subayları utandırıyor ve bunaltıyordu. Subaylar her yerde ikinci sınıf insan muamelesi görüyorlardı. Ankara'da insanlar bodrum katlarına, 'Kurmay Subay katı' diyorlardı. Eğlence yerlerinde subaylara 'limonatacı' adı takılmıştı, çünkü pahalı içecekler ısmarlamaya, karaborsacı ve vurgunculara yarışmaya güçleri yetmiyordu. Bu fedakâr ulusun çocukları böyle isimlerle anılıyorlardı!

Öte yandan ordunun 1922'den itibaren sadece iç güvenlik harekâtlarında görev üstlenmesinin kurumsal bir atalete yol açtığı ve bu dönemde büyük değişim ve dönüşüme zemin hazırlayacak dinamiklerden yoksun olması, genç subayların kariyer beklentilerini olumsuz etkilediği iddia edilmiştir. Kurumsal ataleti bireysel çabayla aşmak için bazı subaylar Kore Savaşı'na gönüllü olarak katılmıştır.[602] Bu subaylardan olan Bahtiyar Yalta bu konuda şunları yazmıştır:

> Subaylarımızın barış süreci içinde, çalışkanlıkla yeteneğin gereği gibi değerlendirilmemesinden şikâyetçiydiler. Belli sürelerle, iyi ölçüp biçmeden, kolay gelen toptancı bir anlayışla, hiçbir ayrım yapmadan herkesin aynı zamanda yükselmesinden memnun değildiler. Bu tutumdan şikâyetçi olan bazı subaylardan kendilerine güvenenler; 'toptancı sistemi' kırmak için savaşa gönüllü gitmeye karar verdiler.[603]

Türkiye 2. Dünya Savaşı'nın sonunda, savaşın askeri alanda getirdiği teknolojik gelişmeleri de takip edememiş, asker sayısında azaltmaya gidememiş, eski silahlara ve donanımlara sahip olmaya devam etmiştir. Yarım asırdan fazladır katı hiyerarşik yapıda bir ordu modeli olan Prusya – Alman modeli ile hala bir kara ordusu yapısı korunmuştur. Topyekûn savaş mantığı ile "millet-i müsellaha (ordu millet)" esasındaki bu yapıyı dönüştürmek hiç de kolay olmayacaktır. Ancak ordunun savaş esnasında Ödünç Verme ve Kiralama yardımları ile başlayan Amerikan silah ve yöntemleri ile tanışması, savaştan sonra da devam etmiştir. Truman Doktrini ve Marshall Yardımları kapsamında öncelikle teçhizat ve silah düzeyinde başlayan dönüşüm, talimname ve tarifnamelerle devam ettirilmiş, ardından Amerikalı subayların eğitimleri ile zirveye çıkarak 1947 – 50 arasında hızlanmıştır. Şüphesiz Amerikan askeri modelinin seçilmesinin ardında Amerika'nın "yükselen bir güç"

---

[601] Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, çev. Yavuz Alogan, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995), 175
[602] Güvenç, **age**, (2010): 263
[603] Yalta, **age**, 40-41

olması önemli rol oynamıştır. Türkiye'ye yapılan askeri yardım ilk başlarda büyük ölçüde 2. Dünya Savaşı ihtiyaç fazlası silah ve donanımdan oluşmuştur.[604]

2. Dünya Savaşı sonrasında küresel değişimin etkisi Türkiye'de ordu içinde de hissedilmeye başlanmış, rejim içindeki ağırlığını kaybetmeye başlayan orduda özellikle savaş yıllarında devletin ve ordunun iyi idare edilmediği düşüncesinde olan subaylar bazı gizli yapılanmalara giderek yönetimi ele geçirme amacı gütmeye başlamışlardır. 1945-50 arasının TSK açısından karakteristik özelliği ilk olarak

> CHP-DP arasındaki siyasi çatışmada subay ve komuta heyetinin ağırlıklı olarak CHP karşıtı bir tutum alması ve bu bağlamda ordu içindeki gizli örgütlerin tekrar çalışmaya başlaması; Yüksek Kumanda Heyeti'nde CHP ve DP'li hiziplerin belirmesi ve ikinci olarak da 30.05.1949 tarih ve 5398 sayılı Milli Savunma Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevlerine Dair Kanun'un kabulü ile TSK'nin rejim içinde ki siyasal ağırlığının bir kurum olarak kesin bir şekilde ortadan kalktığının onaylanmasıdır.[605]

Dünyada ve Türkiye'de her alanda çok yoğun bir değişim - dönüşümün yaşandığı 1945–50 arasında TSK'nin rejim içinde ağırlığının azaldığı bir ortamda ortaya çıkan hizipler - gizli yapılanmalar ve ordunun geneli DP'ye destek vermişlerdir.[606] Savaş sonrası 1950'ye kadar ağırlıklarını hissettiren ordu içindeki bu gizli örgütlerin temel amacı, özellikle DP kurulduktan sonra, bu partinin mümkün olan en kısa zamanda iktidara gelmesi olmuştur.[607]

Bu dönemin diğer bir karakteristik özelliği de belirgin bir şekilde "Milli Savunma anlayışında milli-bağımsızlıkçı tutumdan uzaklaşılarak, ABD'nin ve Batı'nın savunma sisteminde yer almak için ön hazırlıkların yapılması"dır.[608] Genelkurmay Başkanlığı'nın devlet içindeki konumunun değiştirilmesi konusunda ABD'nin baskı yaptığı, değişikliğin Amerikan askeri yardım koşuluna bağlandığı ileri sürülmüştür.[609]

Farklı toplumsal kesimler gibi ordu mensuplarının DP'ne bu desteğinin ardında ordunun acil reforma ihtiyacı olduğu düşüncesi ve kendi sosyal ve ekonomik

---

[604] **age**, 264
[605] Özdağ, Güney, **age**, 1377.
[606] Gül Tuba Dağcı, **Osmanlıdan Cumhuriyete Ordu Siyaset İlişkisi**, (İstanbul: İlgi Yayınları, 2006), 22
[607] Özdağ, Güney **age**, 1380; "Gizli örgütlerin CHP'ye karşı aldıkları tavrı ve DP'yi desteklemeleri, kanaatimizce TSK'nin demokrasi idealine içten inancından çok, ordunun rejim içinde ki ağırlığının kaybolmasına bir tepki, genç subayların DP'nin iktidara gelmesi halinde kemikleşmiş yüksek kumanda kademelerini değiştirerek alt kademelere yükselme imkânı sağlayacağı ümidi, ordunun daha hızlı modernleştirileceğine olan inancın bir sonucudur. Ayrıca artık rejim için eski prestiji kalmayan TSK'nin CHP lehine muhalefet üzerinde kullanılması subay heyetini rahatsız eden bir davranıG olarak değerlendirilebilir. Bu iki örgütten birincisi Kur. Alb. Seyfi Kurtbek'in savaG yılları içinde kurduğu ve "Hücum Ordusu" ismini verdiği örgüttür, diğer örgüt ise Kur. Yrb. Cemal Tural'ın başkanlığını yaptığı örgüttür…. Kurtbek örgütü ise, hem İnönü hem de Bayar ve Menderes ile ilişki halindedir. Kurtbek Çankaya"da İnönü ile görüşmüş, İstanbul"da Bayar ve Menderes ile ilişki kurmuş ve örgütlerin çalışmaları ile örgüt üyeleri hakkında bilgi vermiştir". Bkz. **age**, 1381.
[608] **age**, 1377
[609] **age**, 1379-1380

durumlarında iyileşme beklentileri büyük rol oynamıştır. Ordu içinde azınlıkta olmayan bir grup DP iktidarına kadar ordunun içinde bulunduğu durumdan saygın konuma gelmesini ve ekonomik olarak da durumlarında bir düzelme olmasını beklemişlerdir. DP programında da ordu reformu yer aldığından, reform yanlıları CHP'ne mesafeli durarak DP'ye sempati ile bakmışlardır:

> … rejimin yumuşama kararı alması, Demokrat Parti'nin faaliyete geçmesi Cumhurbaşkanına ve etrafındakilere muhalefet eden ordu mensuplarına yeni bir umut olarak gözükmüştür. Muhalif subaylar. Demokrat Parti'nin kuruluşunu kuşkuyla değil sevinçle karşılamışlardır; parti önderleri ile ilişkiye geçmişlerdir…
>
> 1947'de darbe hazırlığı yapan subayların lideri General Fahri Belen'in 1950'de DP listelerinden seçime girerek Birinci Menderes Hükümetinde Bayındırlık Vekili olması, muhalif subayların sivil muhalefete kanalize olduklarına kanıttır. Mareşal Fevzi Çakmak'ın 1946 seçimlerinde, General Ali Fuat Cebesoy, General Refet Bele gibi Atatürk'ün bazı eski silah arkadaşları olan komutanların da 1950 seçimlerinden hemen önce Demokrat Parti'ye katılmaları bu çerçevede anlamlıdır.[610]

Ordunun DP'ne sempati ile yaklaşmasının sebebi, DP'nin orduyu kendi tarafına çekmesi değil, ordunun kendi beklentilerini DP ile gerçekleşecek görmesindendir. Fransız Askeri Akademisi St. Cyr'de eğitim gören Albay Seyfı Kurtbek[611] ordu reformu gerçekleştireceği iddiasıyla daha muhalefette iken Bayar'la görüşmüştür. Bayar ordudan istifa edip siyasete atılmasını, DP iktidarında ordu reform programını uygulayabileceğini söylemiştir. Kurtbek, 14 Mayıs'ta Ankara milletvekili olarak DP'den TBMM'ne girmiştir.[612]

DP'nin 14 Mayıs'taki büyük seçim başarısından sonra parti kurmayları, ordu içinde İnönü'ye bağlılık duyan bazı subayların tepkisinden çekinmişlerdir. Kısa süre sonra da askerlerin darbe yapacağı söylentisi çıkmış, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nafiz Gürman Cumhurbaşkanı Bayar ile görüşerek "ordunun seçim sonuçlarına saygılı" olduğunu söylemiştir. 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra DP 2 Haziran'da güvenoyu almıştır. 5 Haziran'da, DP'den vekil seçilen Seyfi Kurtbek[613] 8 - 9 Haziran gecesi askerlerin bir hükümet darbesi yapacakları ihbarını Cumhurbaşkanı Bayar'a iletmiştir.[614] Başbakan Menderes ile Cumhurbaşkanı Bayar konuyu görüşmüşler ve 6 Haziran'da TSK'nde, İnönü ve CHP'ye karşı DP'nin desteklendiği izlenimi vermek isteyen ordu mensuplarından aldıkları güçle üst rütbelileri de kapsayan büyük bir tasfiye başlatılmıştır.

---

[610] Hikmet Özdemir, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Rejim ve Asker İlişkisi Üzerine Bir İnceleme**, (İstanbul: İz Yayıncılık 1993), 43-44-45

[611] Ahmad, **age**, (1995), 175

[612] TBMM Genel Sekreterliği, **TBMM Albümü - 1920-2010, c. 2 - 1950-1980**, 2. bs (Ankara: TBMM Albümü, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Haziran 2010), 544

[613] Özdağ bir Albay olarak söz etmektedir. Bkz. Ümit Özdağ, **Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali**, (İstanbul: Boyut Kitapları, 2004), 23

[614] Eroğul, **age**, 56

TSK'nde İnönü'ye yakın oldukları iddia edilen komutanlar görevden uzaklaştırılmış, komuta kadrosu Kara Kuvvetleri Komutanı haricinde başta Genelkurmay Başkanı ile kuvvet komutanları ve ordu müfettişleri tasfiye edilmiştir. İstiklal Harbi'nin en genç Tümen Komutanı olan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Abdurrahman Nafiz Gürman emekliye sevk edilmiş, iki kuvvet komutanı, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Zeki Doğan ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Mehmet Ali Ülgen 6 Haziran'da "kendi isteği ile" emekli olmuştur. Jandarma Genel Komutanı Korgeneral Nuri Berköz, Genelkurmay II. Başkanı Orgeneral İzzet Aksalur, Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Asım Tınaztepe, İkinci Ordu Komutanı Orgeneral Muzaffer Tuğsavul, Üçüncü Ordu Komutanı Orgeneral Mahmut Berköz gibi üst düzey komutanlarla birlikte 15 general ve 150 albay da sonraki 2 – 3 ay içinde emekliye sevk edilmiştir. Emekli edilenler arasında Askeri Şûra üyeleri Kazım Orbay, Salih Omurtak ve Hakkı Akoğuz gibi orgeneraller de bulunmaktadır. TSK'nde ilk kez Cemal Tural, Kami Akman, Cavit Çevik gibi albaylar vekâleten tümen komutanı yapılmıştır. 6 Haziran'da, tasfiye edilmeyen tek kuvvet komutanı, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nuri Yamut Genelkurmay Başkanlığı'na getirilmiş ve Genelkurmay Başkanlığı'nda dört yıl kaldıktan sonra DP listesinden Meclis'e girmiştir. İkinci Başkan İzzet Aksalur'un yerine de Korgeneral Şahap Gürler tayin edilmiştir.[615]

DP daha iktidarının ilk günlerinde, kendisine karşı bir darbe yapılacağı yolundaki ihbarı kullanarak, TSK içinde önemli bir tasfiye hareketini gerçekleştirmiştir. Oysa bu yoldaki iddiaları kanıtlayabilecek herhangi bir belgeye bugüne kadar rastlanabilmiş değildir.[616]

Ancak o günlerde bu söylentiler DP iktidarına, TSK'nde eski Cumhurbaşkanı İnönü'ye "bağlı" bir kadronun tasfiye edilmesi fırsatını yaratmış olması bakımından önemlidir. Ayrıca ordu - iktidar ilişkileri bakımından da oldukça önemli olan bu gelişme ile Bayar - Menderes ordu üzerinde otorite kurmayı başarmışlardır.[617] İnönü'ye "sadık" olduğu düşünülenleri emekliliğe sevk edip yerlerine "sadık" DP'lilerin getirilmesi, bazı bürokratik kadrolarda da uygulanmıştır. Böylelikle

[615] Eroğul, **age**, 56 – 57; Tekin Erer, **10 Yılın Mücadelesi**, (İstanbul: Ticaret Postası Matbaası, 1963), 33; "Orgnl. N. Yamut Genel Kurmay Başkanı oldu", **Cumhuriyet Gazetesi**, 7 Haziran 1950, 1; "Genelkurmayda mühim değişiklik", **Zafer Gazetesi**, 7 Haziran 1950

[616] Koçak, 1946 – 50 döneminde askeri darbenin mümkün olduğunu, bu dönemde cuntacılarının amacının CHP iktidarına son vermek olduğunu, üst rütbelilerin iktidar yanlısı konumlarını korumakla birlikte alttakilerin muhalefete yakınlaştığını yazmaktadır. Koçak, **age**, (2010), 35

[617] Eroğul, **age**, 57

bürokraside İnönü etkisini azaltarak, bürokrasinin desteği olmaksızın bir varlık gösteremeyeceğini düşündükleri CHP'nin muhalefette etkisi azaltmak istenmiştir.[618]

Amerikalılar, TSK'ndeki değişiklikten duydukları memnuniyeti en yüksek düzeyde ifade etmişlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi McBride 28 Haziran'da Dışişleri Bakanı Köprülü ile yaptığı görüşmede yeni komuta kadrosuyla "geçmiştekine göre çok daha iyi bir işbirliği olacağına" inanmaktadır.

Aynı zamanda bu tasfiye Kore Savaşı'na asker gönderme kararı üzerinde etkili olmuştur. Tasfiye ile "İnönücü Paşalar"ın ve aynı zamanda 2. Dünya Savaşı'na katılmama fikrinde olan generallerin saf dışı edildiği dikkate alınırsa, Kore Savaşı'na katılma kararı öncesinde böyle bir tasfiye anlam kazanır. Kore'ye asker gönderme kararı ile ordudaki geniş kapsamlı tasfiye arasında doğrudan ilişki kurmak zor olsa da en azından kararın alınmasını kolaylaştırdığını söyleyebilmek mümkündür. Tasfiye ile dış politikada karar alma sürecini etkilediği ya da etkileyeceği düşünülen (İnönü'ye bağlı) üst düzey ordu kademesinin itirazları da engellenmiştir.

Ordudaki tasfiyeler bir anlamda eski zihniyete sahip dönüşüm - değişim karşıtı yüksek kadronun da tasfiyesi anlamındadır. En önemli amacı ise İnönü, CHP ve ordu arasındaki kopmaz olduğu varsayılan bağı koparmaktır. Ordu içinde 1922'den itibaren (iç güvenlik operasyonları hariç) bir savaşa girmemeyi TSK'nin büyük bir kaybı olarak değerlendiren bir grup ve karşısında da diğer grup (ordunun dönüşümüne karşı isteksiz olduğu iddia edilen Mareşal Fevzi Çakmak başta olmak üzere) yer almaktaydı. İkinci grup ordunun savaşmamasını yeteneklerinin körelmesine yol açtığı inancındaydı. Bu grup, iç siyasi ve küresel konjonktürde alınan Kore'ye asker gönderme kararını ordunun (kapasitesini düşünmeden) kendini ispatlayacağı büyük bir fırsat olarak algılamıştır. Ayrıca anti - Sovyet / antikomünist rüzgârların estiği ortamda TSK'nden kimsenin karara karşı bir görüş bildirmesi düşünülemezdi. Savaşa karşı çıkmak o günlerin siyasi atmosferinde vatan hainliği ile eş değerdi.

ABD Büyükelçisi'nin Genelkurmay tarafından hazırlandığı ve Genelkurmay Başkanı'na sunulduğunu iddia ettiği raporda yer alan, "bu fırsatı değerlendirmede başarısız olursak Türk tarihinin en büyük suçunu işlemiş oluruz" cümlesindeki "fırsat", Kore Savaşı'nın TSK'nin itibarını arttıracağı düşüncesi ile doğrudan ilişkilidir. Genelkurmay Başkanı Yamut ve karargâhının Türkiye'nin birinci dereceden çıkarlarını tehdit eden bir durum olmamasına rağmen Kore Savaşı'na katılmanın ordunun durumunun iyileşmesine olumlu katkı yapacağı ve ordunun itibarını

[618] Feroz Ahmad, **Bir Kimlik Peşinde Türkiye**, çev. Sedat Cem Karadeli, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006), 144 - 147

arttıracağı (yardımların devamının sağlanacağı) ve NATO'ya girişi sağlayacağı bir fırsat olarak değerlendirmeleri olasıdır. Burada Allison'un "konumun bulunduğun yerdir" tespiti işlevsel hale gelmektedir.

DP'nin orduya müdahalesi bir dizi acemilikler ve tereddütlerle birlikte olmuştur. Nuri Yamut Genelkurmay Başkanlığı'na getirildiğinde 2. Başkan olarak Şahap Gürler'in adı verilmiş, Cumhurbaşkanı ikisini de tebrik emiş, birkaç gün sonra 2. Başkanlığa Zekai Okan atanmıştır. Kore'ye birlik gönderme kararı alındıktan sonra, Kurmay Albay Asım Eren komutasında tugayın nüvesini oluşturacak olan 500 kişilik piyade birliği hazırlandığı açıklanmış, ancak sonra Asım Eren'e görev verilmemiştir.[619]

Belirtilmesi gereken bir diğer konu da Menderes hükümetlerinde Kore'de savaşın devam ettiği 1950–53 arasında üç kez Milli Savunma Bakanı'nın değişmesidir. Refik Şevket İnce 22 Mayıs 1950 – 9 Mart 1951, Ahmet Hulusi Köymen 9 Mart 1951 – 8 Kasım 1952 ve Ali Seyfi Kurtbek de 8 Kasım 1952 - 1 Kasım 1953 tarihleri arasında görev yapmışlardır.[620]

Seçimlerden kısa süre önce TSK'nden istifa ederek DP listesinden milletvekili seçilen Albay Seyfi Kurtbek önce 1950-52 arasında I. Adnan Menderes Hükümeti'nde Ulaştırma Bakanı yapılmış, Türkiye'nin NATO'ya girmesinden birkaç ay sonra da, 8 Kasım 1952'de, II. Menderes Hükümeti'nde TSK'nde dönüşüm – değişim başlatacak kişi olarak Milli Savunma Bakanlığı'na getirilmiştir. Kurtbek'in programı, ordunun modernleştirilmesi ve terfi sisteminin daha esnek hale getirilmesini isteyen küçük rütbeli subaylar tarafından benimsenirken, çoğunun emekliye ayrılmasını gerektireceğinden generaller arasında endişe yaratmış, genç subaylarla yetki paylaşımı da gündeme geleceğinden reformlara karşı çıkmışlardır. Nihayetinde Hükümet riski göze alamayarak reformları ertelemiştir. Kurtbek'in 27 Temmuz 1953'te istifa etmesine karşı çıkmayan Menderes, generaller karşısında da geri adım atarak statükoyu korumaya ve üst rütbeli subaylarla samimi bir ilişki kurmaya karar vermiştir. Menderes bu şekilde paşaları kazanmakla kalmamış, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut, "Kore kahramanı" Tahsin Yazıcı ve bazı paşalar 1954 seçimlerinden önce DP'ye katılmışlardır.[621]

Menderes'in önceliği Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yeniden düzenlenmesi olmamış, ordunun mevcut yapısını koruyarak yüksek rütbeli subaylarla uyum içinde olmayı öncelemiştir. Yamut başta olmak üzere ordunun önde gelenlerini DP'ne kazanmaya

---

619 "Kore'ye gidecek savaş birliğimizin hazırlıkları", **Cumhuriyet Gazetesi**, 10 Ağustos 1950, 1.
620 Yücel, **age**, (2001), 88
621 Ahmad**, age**, (1995), 176

çalışmış, böylelikle İnönü yandaşlarından gelecek olası tehdidi önleyebileceğini[622] düşünmüştür. Ayrıca orduya harcama yapmayı da gereksiz görmüş, Amerikan yardımları ile ordunun durumunun bütçede yeterli kaynak olana kadar belirli bir süre düzeleceği düşüncesinde olmuştur.

Ordunun Kore Savaşı'na asker gönderme kararına destek vermesine rağmen subayların beklentilerinden çok azı gerçekleşmiştir. Özellikle tüm ordu mensuplarının büyük çoğunluğunun beklediği ve istediği ordu reformu gerçekleştiril(e)memiş ve uluslararası konjonktür ve Kore Savaşı'nın etkisiyle iyileşen ekonominin 1954 sonrası giderek kötüleşmesi de ordu mensuplarının sosyal ve ekonomik durumlarını kötüleştirmiştir. Bu dönemde kıyafetlerinin kötü olması, yeterli lojman olmaması nedeniyle kötü koşullarda (apartmanların bodrum katlarında) oturmaları ve bu evlerin dahi kiralarını ödemekte zorlanmaları, subayların (taksi şoförlüğü gibi) ek iş yapmak zorunda kalmaları, servis aracı olarak kamyon ve cemselerin kullanılması orduda büyük huzursuzluklara yol açmıştır.[623]

Truman Doktrini (12 Mart 1947) ve Türkiye'nin 1952'de NATO'ya girmesi ile TSK siyasal bakımdan gölgeden günışığına çıkmış, özellikle Kore Savaşı sırasında ve savaş sonrası Türkiye'sinin benimsediği hür dünya ideolojisinin sembolü haline gelmiştir. Kore Savaşı'ndan sonra askeri bürokrasinin prestij ve nüfuzu da artmıştır. Ayrıca bu dönemde Amerikalı danışmanlardan modern savaş bilimini öğrenecek zihinsel esnekliğe sahip alt rütbeli subaylar, özellikle kurmaylar, büyük bir önem kazanırken Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde eğitim gören yaşlı generaller yeni teknolojiye uyum sağlayamadıklarından geriye düşmüşlerdir. NATO üyeliği orduyu teknolojik çizgiler boyunca ve kuşaklara göre bölmüştür.[624]

Bazı generallerin emekliye ayrılıp bazılarının da DP'ne katılması, ordunun hükümeti desteklediği izlenimini yaratmış, yüksek komuta kademeleri kazanılmış ve iktidara sadık hale gelmişlerdir. Genç subayların askeri yapıda köklü reform istemelerine rağmen yapılması düşünülen reformlardan 1953'te vazgeçilerek, eski subaylara taviz verilmiştir. Bu dönemde genç subaylar tarafından ihmal edilmişlik duygusu hem ülkenin hem de ordunun ihmal edilmişliği olarak algılanmıştır. Öncelikleri farklı olan DP ise gelişmeyi hızlandıran bir kurum olarak görmedikleri, bütçeye getirdiği aşırı yük yüzünden enflasyon artışına ve ekonomik dengelerin bozulmasına yol açtığını düşündükleri orduyu Batı ittifakının çıkarlarına hizmet eden dış politikanın bir aracı olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle de NATO'nun doğu kanadını koruyan ordunun öncelikle Avrupa ve Amerikan yardımlarıyla finanse edilmesi gerektiğine ya da

[622] Ahmad, **age**, (2006), 153-154
[623] Özdemir, **age**, 53.
[624] Ahmad**, age**, (1995), 18 - 20

Batı'nın daha çok katkıda bulunması gerektiğine inanmışlardır. Bu bağlamda "Kore'ye asker gönderme kararı Cumhuriyet Türkiyesi'nin askeri gücü bir dış politika hedefi gözeterek araç olarak kullanması bakımından önemli bir örnektir".[625]

Askeri bürokrasinin Kore'ye asker gönderme kararı alma sürecindeki tutumundan aşağıdaki sonuçları çıkarmak mümkündür.

1- Askeri bürokrasi karara karşı çıkmamış, kararın yanında yer almıştır. Bunda 6 Haziran'da ordunun üst komuta kademesinde yapılan değişikliğin dolaylı etkisi vardır;
2- Askeri bürokrasi, ordunun kapasitesinin 2. Dünya Savaşı'nın modern silahları ile yürütülecek olan Kore Savaşı gibi bir savaşa hazırlıklı olmamasına, kapasitesi yetersiz olmasına rağmen savaşa katılmayı istemiştir;
3- Askeri bürokrasi Kore Savaşı'na katılmanın ordunun imajına olumlu katkı yapacağını öngörmüştür, bu öngörü doğru çıkmıştır;
4- Askeri bürokrasi Kore Savaşı'na katılmanın ordunun iç politikada etkisini artıracağını öngörmüştür, bu öngörü doğru çıkmıştır;
5- Siyasilerin ABD yardımlarının devam etmesi için o güne kadar yapılan yardımların etkisini savaşa katılarak göstermek istemeleri düşüncesi, askeri bürokrasi tarafından da paylaşılan bir düşünce olmuş, savaşa fiili olarak katılarak yardımların (ve eğitimlerin) boşa gitmediğini, bundan sonra da yardımlara devam edilmesi gerektiğini göstermeye çalışmıştır;
6- Askeri bürokrasi "belli bir askeri yeteneği oluşturmak ve sürdürmek için Türk askerine yatırım yapmanın görece daha düşük maliyetli oluşu"nu [626] Kore Savaşı'na katılarak göstermek istemiştir;
7- Askeri bürokrasi Kore Savaşı'na girmekle elde edilecek NATO üyeliğinin ordunun hem içeride hem de dışarıda itibarını ve modern savaş araç – gereçleri ile tanışmasına fırsat vererek kapasitesini arttıracağı düşüncesinde olmuştur;
8- Askeri bürokrasi DP'nin ordu reformu gerçekleştireceğine ve reformun ordu mensuplarının durumunda iyileşme yaratacağına inanarak DP'ne destek vermiş ancak bu öngörüsünde yanılmıştır.

TSK'nde karardan kısa süre önce üst düzey tasfiye gerçekleşmiş, DP'ne yakın üst düzey kadrolar iş başına gelmişlerdir. Dolayısıyla TSK içinden Kore Savaşı'na asker göndermeye karşı bir görüş ortaya çıkmamıştır. Savaştan sonra, savaşa fiili olarak katılmış subayların (özellikle Dora ve Yazıcı) hatıratlarından savaşa hazırlığın yeterli olmadığı, dolayısıyla askeri kapasitenin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

---

[625] Serhat Güvenç, "Bir Dış Politika Aracı Olarak Türk Silahlı Kuvvetleri: Yetenekler ve Uygulamalar", **Türk Dış Politikasının Analizi**, Ed. Faruk Sönmezoğlu, (İstanbul: Der Yayınları, 2004), 904
[626] **age**, 904

5.2. Karara Etki Eden Güç Faktörleri

Bu tez çalışmasında savaş olgusu Clausewitzyen bir yaklaşımla yorumlanmış ve bir politika aracı olarak kullanıldığına vurgu yapılarak, güç kavramı tanımlanmış ve yeni realist teorik yaklaşımın güç anlayışı benimsenerek güç unsurları tarif edilmiştir.

Ayrıca "ulusal güç"ün en önemli unsurları arasında en başta yer alan sert güç (askeri güç) ve ekonomik güç, Kore Savaşı'na katılma kararına etkileri bağlamında bu bölümde değerlendirilmiştir.

Savaşı kavramsallaştıran Prusya geleneğinin en önemli temsilcilerinden olan Clausewitz, "savaş politikanın başka araçlarla devamından başka bir şey değildir"[627] cümlesi ile savaşın, dolayısıyla askeri gücün kullanımının siyasi bir irade ve karar gerektirdiği sonucuna ulaşmıştır. Ancak askeri güç sadece siyasi amaçlara ulaşmak için savaşta kullanılmaz, başka dış politik hedefler için de barış zamanlarında tarih boyunca kullanılmıştır: askeri gücün politik işlevleri, savunma, caydırma, zorlama (mecbur bırakma) veya güç gösterisi olarak sayılabilir.[628]

Clausewitz'in en önemli kavramsallaştırmalarından biri de "savaşın sisi"dir: açılan ilk ateş sonrası bütün planlar boşa çıkmakta ve savaşın kazanılabilmesi için sonraki her duruma hazırlıklı olmak gerekmektedir.[629] 1908-14 yılları arası Almanya'nın Genelkurmay Başkanı olan Hellmuth Graf von Moltke (amcasıyla karıştırılmaması için genç Moltke olarak da bilinir), Clausewitz'in savaşın sisi, çatışma (sürtüşme) ve şans kavramlarını içeren siyasi savaş teorisini benimsemiş, savaş tanımını genişleterek, özellikle savaşın sisi kavramı ile ifade edilen savaştaki belirsizlik durumunun önemi üzerinde durmuştur.

Moltke'ye göre en başta bir genel plan olması gereklidir. Ancak düşmanla "ilk karşılaşmada hiç bir plan hayatta kalamayacağından", beklenmedik durumlara ve olaylara tepki vermeyi sağlayacak esnekliğe ve eylem özgürlüğüne de sahip olunması gerektiğini söylemektedir. Burada önemli olan en ince ayrıntısına kadar bir plan yapmaktır, düşmanla karşılaşmada ancak böyle "bir plan hayatta kalabilir".[630]

Savaşın getireceği kaos ortamında kesin ve net olarak tespit edilmiş amaç, yegane yardımcı yönlendiricidir. Moltke'nin metaforu, Alman düşünce geleneğine uygun biçimde bir planı (gerçekleşip gerçekleşmediğine bakarak) yaşayan bir canlı

---

[627] Carl von Clausewitz, **Vom Kriege**, 19. bs. (Bonn: Hahlweg, Werner, 1980), 27 vd
[628] Güvenç, **age**, (2004), 893
[629] Clausewitz, **age**, 422.
[630] Helmuth Graf von Moltke, **Militärische Werke**, **Kriegslehren - Die operativen Vorbereitungen zur Schlachte, Erster Teil**, haz. Grossen Generalstabe Kriegsgeschichtliche Abteilung I, c. IV. (Berlin: Mittler & Sohn Verlag, 1911): 71

(organizma) yerine koymaktır. Savaş tüm kurallar ve süreçler üzerinde sonuç yaratma yeteneğine sahiptir, bu yüzden yapılan en iyi bir plan dahi savaşın karmaşıklığı ve belirsizliği ile baş etmeye imkân tanımaz. Savaş planları hazırlanır, ancak gerçek savaşta davranış ve yürütme, o hazırlanan planları boşa çıkarır, yenilerinin hazırlanmasını gerektirir. Düşmanla ilk temas gerçekleştiğinde, ilk kurşun atıldığında, plan ölür. Bunun anlamı, düşman her zaman yapılan planda öngörülmüş olandan daha karmaşıktır. Moltke'nin ifade etmek istediği, daha savaşın başında savaş esnasında ortaya çıkabilecek beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmaktır.

Savaştaki belirsizlik durumuna yaptığı bu vurgu ile tüm kaynakların önceden hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir devlet bu hazırlığı ancak gücü nispetinde yapabilir. Cepheye cephane ve yeni asker sevki gerekiyorsa askeri gücü devreye girer, askeri gücünü hazır tutmak için de ekonomisinin yeterli olması gerekir, şayet beklenmedik bir anda bir ateşkes veya barış görüşmesi söz konusu oluyorsa diplomatik gücü devreye girecektir. Tüm bunlar için de istihbarat yardımcı bir kaynaktır. Nihayetinde hepsi insan kaynağına dayandığından nüfus ve yetişmiş insan gücüne ihtiyaç doğar. Ulaştığı bu sonuç, savaş öncesi ulusal güç değerlendirmesinin yapılmasını zorunlu kılar. Böylelikle savaş kararının en önemli faktörleri olarak ulusal güç unsurları dikkate alınmak zorundadır.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş döneminde güç kavramı önem kazanmıştır. Nedensellik içeren somut güç kavramı uluslararası ilişkiler disiplininde güç politikası teorisyenleri[631] olarak görülen realist – neorealist yaklaşımla gündeme gelmiştir. Söz konusu disiplinde Hans Morgenthau'nun gücü, bir devletin (ulusal) çıkarlarını uluslararası düzeyde gerçekleştirme yeteneği olarak gördüğü tanımı önemlidir.[632]

Realist yaklaşıma göre uluslararası politika, her şeyden önce devletlerin kendi çıkarlarını dayattıkları sistem olarak anlaşılmaktadır. Devletler, uluslararası düzeyde kendi çıkarlarını sürdürmek ve gerçekleştirmek için mevcut kaynaklarına dayanırlar. Çıkarları gerçekleştirmek için mevcut araçların harekete geçirilmesi genellikle "güç uygulaması", kaynakların fiili hazır olma durumu da "güç potansiyeli" olarak tanımlanır.

Sistem içinde hareket eden aktörler (devletler) fonksiyonları bakımından eşittirler. Sadece maddi yeteneklerin dağılımı (*capabilities*), konvansiyonel kapasiteleri (ve

631 Robert Vitalis, "Birth of a Discipline", ed. David Long, Brian C. Schmidt, **Imperialism and Internationalism in the Discipline of International Relations**, (New York: State University of New York Press, 2005): 163

632 Hans J. Morgenthau, **Uluslararası Politika cilt 1**, çev. Baskın Oran, Ünsal Oskay, (Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, 1979): 152 - 157

nükleer silahları), teknolojik düzey ve ekonomik güçleri değişmektedir. Aktörlerin eylemlerinin amacı kendi hayatta kalmalarını (bekalarını) güvenceye almaktır. Bu anarşi nedeniyle her yerde bir güvenlik ikilemi oluşur, çünkü devletler diğer devletlerin gerçek niyetleri konusunda emin olamazlar ve ortaya çıkan güvensizlik duygusu nedeniyle kendi güvenliklerini arttırmak amacıyla her zaman rakiplerinden daha fazla güç elde etme çabasında olurlar. Kendi çıkarını her şeyin üstünde görme ve bunu gerçekleştirme güdüsü ve isteği, uluslararası sistemin en önemli aktörleri olan devletlerde hükümetler arası işbirliğine yönelik temel bir güvensizliğe yol açar ve ittifak halindeki devletler düşman olurlar. Buradan, aktörlerin (devletlerin) daha fazla güç elde ederek veya güvenliklerini maksimize ederek hayatta kalmalarını garanti etmek için öz yardım sistemi ortaya çıkar.[633] Neorealist yaklaşımlara göre mevcut araçsal kaynaklar güvenliği sağlama ve (ulusal) çıkarları gerçekleştirmeye hizmet ederler.[634]

Realizmin öncülerinden sayılan N. Spykman'a göre devletler hayatta kalma amaçlarını, toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığın korunmasını dış politikanın temel hedefi haline getirerek gerçekleştirirler. Güç sahibi olmak için mücadele aynı zamanda hayatta kalmak için yapılan mücadeledir. Dış politika konusunda karar veren devlet adamı gücü elde etme hedefine katkıda bulunduğu ölçüde adalet, dürüstlük ve hoşgörü gibi değerlerle kendisini sınırlar. Ahlaki değerler gücü elde etmek için kullanılır. Devletlerin ayakta kalabilmeleri ancak güç siyaseti yürütmeleri ile mümkündür. Gücün nihai kullanımı savaş olduğundan, devletler askeri güç oluşturmaya büyük önem verirler. Ülkenin büyüklüğü, sınırların özelliği, nüfus, hammaddelerin varlığı veya yokluğu, ekonomik ve teknolojik gelişme, mali kudret, etnik homojenlik, sosyal bütünleşme, siyasi istikrar ve ulusal dayanışma ruhu gibi faktörler o ülkenin nisbi gücünü etkiler. Spykman küçük devletleri güç dengesi oyununda birer oyuncu olarak değil araç olarak görmekte ve onların da bu oyundan elde edecekleri kazancın yüksek olduğunu belirtmektedir. Küçük bir devlet yüksek gerilimli bir bölgede bir boşluk olduğu için kendi gücüne dayanarak varlığını koruyamayacaktır.[635]

Spykman güç, siyaset ve coğrafya ilişkisinin önemini vurgulamış ve dış politikanın uygulanabilir olabilmesi için de hayallere göre değil, uluslararası ilişkilerin gerçeklerine ve güç siyasetinin isteklerine göre düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

---

[633] Kenneth N. Waltz, **Man, the State and War: A Theoretical Analysis,** (New York: Columbia University Press, 1959)**:** 159

[634] John J. Mearsheimer, **The Tragedy of Great Power Politics**, (New York: W. W. Norton Company, 2001): 57

[635] Tezkan, Taşar, **age**, 141 - 144

Başka devletleri desteklemek ve ittifaklar yapmak ülke topraklarını bir saldırıdan korumanın yanında, başka büyük bir devletin sonradan bir tehdit oluşturacak şekilde kuvvetlenmesinin önlenmesi için de gereklidir. Başka devletlerin büyümesini engellemeyi amaçlayan siyasete "güç dengesi siyaseti" denir ve başarılı diplomasinin bir parçasıdır.

Dolayısıyla devletler sadece kendi güçleri veya kendilerini koruyan devlet(ler)in gücü ile varlıklarını koruyabilirler. Eğer devletler bağımsızlıklarını muhafaza etmeyi istiyorlarsa güçlerini geliştirmeyi, dış politikalarının başlıca hedefi haline getirmelidirler. Uluslararası toplum, savaşın ulusal siyaset aracı olduğu bir dünyadır.[636]

Güç maksimizasyonu ve güvenlik maksimizasyonu da tartışılmıştır, defansif ve ofansif realistler askeri kaynakların bir devletin en önemli güç potansiyeli olduğunda hem fikirdirler. Ancak bu durum büyük askeri kaynaklara sahip devletlerin bir çatışmada rakibe üstün gelecekleri anlamına da gelmemektedir. Devletler sadece savunma ve toprak kazanmak, ekonomik çıkarlarını muhafaza etmek için değil, kendi nisbi güç durumlarını korumak ve geliştirmek için de savaşmaya hazır olmalıdırlar.[637]

Bir savaş kararı alabilmenin en önemli gereği "ulusal güç" unsurlarının savaşı sürdürecek ve kazanacak düzeyde yeterliliğidir; bu aynı zamanda bir devletin "kendi kendine yeterliliği" anlamına da gelir. Dolaysıyla; "ulusal güç"ün en önemli unsurları arasında yer alan ekonomik güç ve askeri yeterlilik (sert güç) Kore Savaşı'na katılma kararına etkileri bağlamında çalışmada değerlendirilmiştir.

İki savaş arasında izlediği bağımsız politika ile bölgesel güç konumuna sahip Türkiye, savaş sonrasında, iki kutuplu düzenin ortaya çıkmasıyla, ekonomik ve askeri kapasitesinin yetersizliğinin de etkisi ile dış yardım alma arayışına girmiştir. Siyasi karar vericiler Sovyet tehdidini, sonunu hiç hesaba katmadan Batı'dan ekonomik, siyasi ve askeri yardım almanın bir aracı haline getirmişlerdir.

ABD'nin, Türkiye'nin SSCB karşısında yalnız bırakılmasının Batı Bloku açısından tehlikeli olacağına ikna olmasıyla birlikte Türkiye, önce Truman Doktrini, ardından Marshall Planı'na dâhil edilerek Batı'ya yaklaştırılmıştır.[638] Türk siyasi elitleri için Truman Doktrini ve Marshall Yardımlarının önemi, Batı'ya siyasi, askeri ve ekonomik açıdan entegrasyon olmuştur. Dolaysıyla bu yolda gereken ilk adım çok - partili siyasi hayata geçişle gerçekleştirilmiştir. CHP döneminde başlayan ve DP'nin

---

[636] **age**, 149 - 150
[637] **age**, 143
[638] Oran, **age**, (1970), 70; Bkz. Fahir Armaoğlu, **Belgelerle Türk – Amerikan İlişkileri, Truman Doktrini**, (TTK Yayınları, 1991), 152 – 158,

iktidara geldikten sonra da devam ettirdiği dış politika, ekonomik ve askeri dışa bağımlılığın göstergesi niteliğindedir. İki kutuplu dünyada ABD'nin politikalarına paralel olarak Sovyet karşıtlığı ön plana çıkarken aynı zamanda iç siyasette DP'nin komünizm fobisi de yöneticileri Batı'ya daha da yaklaştırmıştır. Kore Savaşı sırasında Batı'nın kolektif güvenlik sistemi NATO'ya dahil olmakla da Batı'ya entegrasyon süreci tamamlanmıştır.

Kore Savaşı BM çatısı altında saldırgan olarak nitelenmiş bir devlete karşı, ABD liderliğinde uluslararası koalisyon güçlerinin bir savaşıdır. Uluslararası hukuk alanında da savaşın birçok tanımı yapılmış, tüm tanımlar devletleri arası çatışmaları temel almışlardır. En yaygın tanım iki ya da daha çok devlet arasında ve silahlı güçler tarafından yürütülen bir çatışma şeklindedir.[639] İster bir devletin kendi başına, isterse de müttefikleri ile birlikte girdiği çatışmalarda kendi askeri ve ekonomik gücüne dayanması, bu çatışmadan başarı ile çıkabilmesi için zorunludur.

Türkiye ekonomik ve askeri gücü yeterli olmamasına rağmen Kore Savaşı'na ABD tarafından temin edilen gemilerle gitmiş, ABD tarafından verilen silahlarla savaşmıştır. Kore Savaşı öncesi ordusunun durumunun bir savaşı yürütecek düzeyde olmadığı da iddia edilmiştir. Türkiye'nin ekonomisi de bir savaşı kaldıracak yeterlilikte değildir. Ancak karar alma sürecinde bu faktörler değerlendirmeye alınmamıştır. Sadece "ABD silah ve teçhizatı ile donatılan Türk Tugayı'nın muharebe yeteneği, TSK'nın modern silahlarla neler yapabileceğinin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir".[640]

5.2.1. Ekonomik Güç

Bir ulusun ulusal gücü için halkının refahı, zenginliği ve gelişmesi temelini teşkil eden en önemli unsur (askeri gücü için de bir araç olan) ekonomik gücüdür. Gelişen, sağlıklı ve büyüyen bir ekonomiye sahip bir ulus dünya politikasında büyük bir güç olabilir[641]. Devletin ekonomik gücü sadece GSMH'ya göre ölçülemez. Bu önemli ve güçlü bir indikatör olsa da, kaynaklara bağımlılık, teknolojik know-how, yetişmiş iş gücü ve hatta demografik gelişim hiç de küçümsenemeyecek rol oynar. Ekonomik güç bir devletin endüstriyel kapasitesidir aynı zamanda; savaş için karayolları, demiryolları, taşıma araçları, silah ve cephane, bunların kalite ve miktarı endüstri kuruluşlarının üretim kapasitesi ve kalitesine bağlıdır. Nitelikli iş gücü endüstriyel kapasitesinin olduğu kadar ulusal gücünü de belirler. Ekonomik yeterlilik,

[639] Funda Keskin, 65
[640] Güvenç, **age**, (2004), 904
[641] Yılmaz Tezkan, **Jeopolitik Yazılar**, (İstanbul: Ülke Yayınları, 2007), 39-40

bir savaşı sürdürecek ve lojistiğini kesintisiz sağlayacak ekonomik imkânlara sahip olmaktır. Dolayısıyla savaş kararı almadan önce karar vericilerin önemle dikkate alması gereken bir faktördür.

Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ile birlikte kesintisiz on yıllık topyekûn savaşların yıkımları ve acıları Cumhuriyet'in kurucu seçkinlerine savaştan mümkün olduğunca kaçınmayı, uluslararası ilişkilerde askeri seçenekler yerine diplomasiyi öncelemeyi dayatmıştır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" sadece bir dış politik yönelme olarak değil bir jeopolitik vizyon olarak benimsenmiş, Türkiye bölgesinde bir istikrar adası olarak beş yıllık planlarla hızlı bir iktisadi kalınmayı hedeflemiştir. Ancak 2. Dünya Savaşı yüzünden İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı (1937 – 1942) yürürlüğe konamamıştır. Bu durum devlet eliyle oluşturulmaya çalışılan girişimleri savaş sırasında sekteye uğratmıştır. 1938'de kurucu lider Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı ve ardından 2. Dünya Savaşı'nın çıkışı ile içe kapalı, savunma odaklı bir politika izlenmeye başlanmıştır.

2. Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılında, tarıma dayalı bir ekonomik yapıya sahip Türkiye, savaşa yetersiz ve hazırlıksız yakalanmış, savaşın başlamasıyla birlikte, kısmi seferberlik uygulaması ile silâh altına almak zorunda kaldığı bir milyon insan savunma harcamalarını arttırmış, tarım ve sanayideki iş gücünün düşmesine neden olarak ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.[642]

2. Dünya Savaşı süresince ve savaştan hemen sonra Türkiye'nin savunma harcamaları genel bütçe içinde yüksek bir orana sahip olmuş, 1946 bütçesinin neredeyse yarısını savaş bittiği halde 600.000 kişiden oluşan ordusunu Sovyet tehdidi yüzünden silahaltında tutmaya harcamıştır.[643] Bu durum Türkiye'nin ekonomisini iyileştirmesine olumsuz etki etmiş, savaş sonrasında endüstriyi geliştirmek ve yeni çalışma alanları açmak mümkün olamamıştır.[644]

Türkiye, yetersiz ekonomik gücü ve buna bağlı olarak yetersiz askeri kapasitesinden dolayı 1947'de daha çok askeri amaçlı yardım olan Truman Doktrini kapsamına alınmıştır. Temmuz 1947'de dönemin ABD Büyükelçisi Edwin C. Wilson hazırladığı raporda daha çok askeri konuları değerlendirse de ekonomik ve savunma amaçları açısından Türkiye'de kara yollarının yapılması gerektiğini de vurgulamıştır. Wilson

---

642 Owen, Pamuk, **age**, 39

643 Ayşegül Sever, **Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Orta Doğu (1945-1958)**, (Boyut Matbaa, 1997), 43

644 Mehmet Gönlübol vd, "İkinci Dünya Savaşından Sonra Türk Dış Politikası (1945-1965)", **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995),** 10. bs, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014); 212.

ayrıca iletişim konusuna da dikkat çekmiş, telefon ve telgraf şebekesinin de geliştirilmesinden söz etmiştir.[645]

ABD'nin yardımları DP'nin iktidara gelmesinden önce 15 Ocak 1949 - 22 Mayıs 1950 tarihleri arasında görev yapan Ş. Günaltay Hükümeti'nin de gündeminde olmuştur. Günaltay TBMM'nde Hükümet Programını açıklarken bu konuda şunları söylemiştir: "Avrupa kalkınması için Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin girişmiş olduğu büyük ölçüde yardım hareketinden gereği gibi faydalanabilmeye azami derecede dikkat göstermek kararındayız".[646]

DP iktidarının ilk yıllarında Türkiye'de özellikle ekonomik ve siyasal anlamda önemli gelişmeler yaşanmış, uluslararası konjonktürün de etkisi ile 1950-54 yılları DP'nin "Altın Yılları" olarak adlandırılmıştır[647]. CHP döneminde başlayan Truman Doktrini ve Marshall Yardımı kapsamında ABD yardımları önemli ölçüde tarım kesimine aktarılarak, daha önceki iktidara küskün olan geniş köylü kesimlerinin desteği kazanılmıştır. Bu dönemde iklimin de olumlu etkisi, yardımların ve eldeki kaynakların iyi kullanılması sonucu önemli bir kalkınma hızına ulaşılmış ve savaş nedeniyle aşırı düşmüş olan ulusal gelirde önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bu sayede DP iktidarı, sermayenin, basının ve daha önceki dönemlerde iktidara karşıt olan kesimlerin desteğini almayı başarmıştır.

1950'li yılların başında tarımın önderliğinde yaşanan bu kalkınma, ekonominin tüm sektörleri açısından parlak bir dönem ve gelir artışı anlamına gelmiştir. Kore Savaşı'nın bitmesi ile ekonomideki bu parlak dönem de uluslararası pazar taleplerinin geri gitmesiyle son bulmuştur. Kore Savaşı ile birlikte ekonomik kalkınma modelinde de değişiklik olmuş, yabancı sermayeyle kalkınma modeli benimsenmiş, yabancı sermayeyi özendirecek yasal düzenlemelere gidilmiş, ABD başta olmak üzere Batılıların bu bağlamdaki isteklerine açık hale gelinmiştir.[648] Ancak Kore Savaşı'nın sona ermesiyle ihraç mallarının fiyatı yarı yarıya düşmüş, ticaret hadleri 1960 yıllarının ortalarına kadar Türkiye'nin aleyhine olmuştur.

Ekonomik gücü yeterli olmayan Türkiye, Kore Savaşı esnasında, savaşın hammadde ürünlerine olan ihtiyacı artırması ve tarım ürünlerine olan aşırı taleple karşılaşmış, bu talep tarım yoluyla kalkınma modelinin yerleşmesine yol açmıştır. DP iktidarı da popülist bir anlayışla bu kalkınma modelini sürdürmeye çalışmış, tarımın makineleşmesi bu dönemde gerçekleşmiş, iklimin de elvermesi ile yaşanan

---

[645] M. Vedat Gürbüz, "Türk – Amerikan İlişkilerinde İttifak Sürecinin Başlaması", **SÜİİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, c. 10, s. 19, (2010): 156
[646] Neziroğlu, Yılmaz (haz.), **age**, 682
[647] Bkz. Toker, **age**
[648] Başkaya, **age**, 176

ürün bolluğu refah olarak topluma yansımıştır. 1950'lerin başında, savaş sonrası Avrupa'da gıda maddesi talebi ve Kore Savaşı'nın hızlandırdığı ekonomik "patlama", Türkiye'ye, gıda maddesi ve hammadde ihracatı sayesinde bir "ekonomik mucize" yaşatmıştır. Kırsal kesimde gelir atışı yaşanmış, ülke içinde ve dışında tüketici mallarına talepte bir artış olmuştur. 1950-1953 arasında Türkiye, yılda %13'lük bir ekonomik büyüme gerçekleştirmiş, ancak sonraki yıllarda enflasyon tırmanmış, ekonominin büyüme oranı da %4 gibi düşük bir düzeye inmiştir.[649] Dış yardımlar konusunda ise giderek dışa bağımlılık artış göstermiş, planlı kalkınmadan da vazgeçilerek, sürekli dış yardıma ihtiyaç duyan bir ülke haline gelinmiştir.

1930'larda izlenen iktisadi devletçilik ve planlı sanayileşme politikalarında yabancı sermayenin payı ve belirleyici rolü yok denecek kadar azdır. Ancak 2. Dünya Savaşı ertesi Türkiye, ABD ve ABD merkezli uluslararası ekonomik kuruluşların hibe ve borç biçiminde sermaye aktardıkları bir ülke olmuştur. 1950'lerde süratle gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelere gidilerek yabancı sermaye için ortam çekici hale getirilmiştir. Bu bağlamda 1951'de Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu, 1954'te Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu gündeme gelmiştir.[650]

Kore Savaşı'na katılma kararı alındığı günlerde Türkiye yetersiz ekonomik gücünden dolayı ABD'den ekonomik yardım almakta ve bu yardımları askeri gücünün reformu için de kullanmaktaydı. Sadece modern konvansiyonel silahlara sahip olmakla (2. Dünya Savaşı'ndan sonra elden çıkarmayı göze aldığı silahlarla donatılırken) askeri gücünü arttıramayacağından, özellikle ABD yardımlarının sahadaki sorumluları yapılan yardımların savunma alanından daha çok ulaşım gibi alt yapıya yönlendirilmesini talep etmişlerdir.

Marshall Yardımı süreci Cumhuriyet'in ilk yıllarında bütün olumsuzluklara rağmen Türkiye'nin ısrarla takip ettiği ve ulusal imkânlarla üretim yapma, sanayileşme politikası yerine tüketim ekonomisinin daha ağır bastığı ve kazanımlardan kaynaklanan özgüvenin kaybedildiği bir dönemin başlaması ile sonuçlanmıştır.[651] Yardımlar, Batılı orduların silah sistemlerinin alınarak Türk Ordusu'nun modernize edilmesi ve böylelikle standartlaşmaya gidilerek etkin bir orduya sahip olma ümidini kuvvetlendirse de bu dönüşüm sonucu birçok sanayii tesisi atıl kalarak Milli Mücadele'den itibaren Türkiye'nin tam bağımsızlığı mücadelesinde önemli görülen ve büyük yatırımlar yapılan savunma sanayii olumsuz etkilenmiştir. Ayrıca yapılan

[649] Ahmad, **age**, (1995), 165 - 166
[650] Doğan Avcıoğlu, **Türkiye'nin Düzeni**, **Dün – Bugün- Yarın, Birinci Kitap**, 6. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1996), 560
[651] Yalçın, **age**, 944

yardımlar, belli ödünleri de beraberinde getirmiş, bunun neticesinde Türkiye, ABD'ye kendi topraklarında birçok askeri üs vermek zorunda kalmıştır.

Bu yardımlar bağımlılığı tek yönlü olarak Türkiye aleyhine arttıran bir etki yapmışlardır. Özellikle savunma sanayinde silah sistemlerinin tek alıcıdan tedarikinin uzun vadede bir zaafiyet haline dönüşmesi, silah alınan ülke ABD gibi küresel hegemon bir ülke olduğu için siyasi ve ekonomik baskıyı da beraberinde getirmiş, dış politikada yön değişikliği de kaçınılmaz olmuştur.

Hem CHP hem de DP'li karar vericiler tarafından iki kutuplu dünya sistemine eleştirel bakılmamış, Rusya ile Osmanlı döneminden aktarılan bölgesel rekabet, özelde Sovyetler Birliği, genelde ise sosyalist blok ile ezeli bir düşmanlık üzerine oturtularak "dinsiz, Allahsız komünistler" yerine "hür dünyanın lideri" ve "ehl-i kitap" ile işbirliği eksenine konmuştur.[652]

Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alınması ile Türkiye'nin ekonomik gücü arasındaki ilişkiyi aşağıdaki şekilde otaya çıkmaktadır:

1- Türkiye'nin ekonomik kapasitesi modern bir savaşı sürdürmesine imkân verecek ölçüde değildir;
2- 2. Dünya Savaşı sonrası başlayan dışarıdan ekonomik ve askeri yardım alma artarak devam etmiş, siyasi karar vericiler dış yardım almadan kalkınmanın mümkün olmayacağına karar vermişlerdir, yardımlar daha çok askeri alana yönelirken, karayolları gibi altyapıya da harcanmıştır;
3- Kore Savaşı'nın etkisiyle Türkiye'nin ürettiği tarım ürünlerine talep artmış, bu durum kısa süreli (1950 – 53) bir refah yaşanmasına yol açmış ancak kalıcı olamamıştır;
4- Yardımlar dışa bağımlılığı da beraberinde getirmiş, özellikle yardım olarak alınan askeri malzemenin bakım ve onarımları bütçeye ciddi yük getirmiştir;
5- Kore Savaşı'na bir savaşı sürdürebilecek derece ekonomik güce sahip olduğu için değil o güne kadar yapılan yardımların artarak devam etmesini sağlamak için katılma kararı alınmıştır;

5.2.2. Askeri Güç – Kapasite

Bir savaş kararı alırken değerlendirilmesi gereken önemli faktörler arasında "ulusal güç" unsurları da yer almaktadır. Ulusal güç faktörleri savaşı sürdürecek ve kazanacak düzeyde yeterliliğe sahip olmaktır; bu aynı zamanda bir devletin "kendi kendine yeterliliği" anlamına da gelir. Askeri kapasite savaş kararı almadan önce karar vericilerin dikkatle değerlendirmesi gereken unsurdur. Sert güç (askeri

[652] Şaban H. Çalış, "Uluslararası İlişkilerin Dini Politiği", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – İslamcılık,** Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil c. 6, 2. Bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005) 894

yeterlilik) unsuru, savaş kararı almadan önce karar vericilerin dikkatle değerlendirmesi gereken askeri kapasitedir.

Ulusal güç unsurları hakkında görüş bildirenlerin ortak kanaati askeri yeterlilik ya da askeri kapasite olarak tanımlanan "sert güç"ün ulusal güç unsurlarının ayrılmaz bir parçası olduğudur. Morgenthau'ya göre maddi güç faktörleri arasında, askeri kapasite de bulunmaktadır ve bunu askeri hazırlanmışlık derecesi olarak tanımlar. Buna göre hazırlanmışlık ve kapasite askeri bir gücü gerektirir ve teknoloji, liderlik, silahlı güçlerin niteliği ve niceliği gibi çeşitli faktörlere bağlıdır.[653] Silahlı kuvvetler, yeni gelişmiş silah sistemlerine ve taktik - stratejik anlamda askeri yeniliklerden nasıl yararlanacağını bilen liderliğe sahip olsa da, verilen görevi yerine getirecek yapıdan yoksunsa, devlet hem askeri hem de siyasi yönden zayıf kalacaktır. Bu yüzden önemli olan niceliksel olarak büyük bir ordu değil iyi yetiştirilmiş, iyi donatılmış, iyi eğitim almış bir ordudur, nicelik değil de nitelik önemlidir.[654] Devletlerin askeri kapasiteleri, eylemlerini - yapabileceklerini büyük ölçüde sınırlandırır ve güç gösterim kapasitesi - yeteneği olmaksızın saldırı mümkün değildir. Askeri güç - siyaset ilişkisi içinde üzerinde önemle durulması gereken unsurlardır. Askeri yetenek (askeri kapasite) askeri gücün siyasi hedefle uyumlu olmasını gerektirir. Dolayısıyla her askeri yetenek her siyasi hedef için uygun değildir.[655] İleride değinileceği gibi örneğin savunma ve dış politikasını Batı (ABD) ve NATO çıkarlarına göre yapılandıran Türkiye 1960'larda askeri yeteneklerinin Kıbrıs'a çıkarma yapmaya uygun olmadığının farkına varmıştır.

Kaynaklar ve siyaset arasında denge (sorunu) oldukça önemlidir. Söz konusu denge elindeki güce göre, bu gücü en büyük başarı nisbetinde destekleyeceği (dış)politika ve bu (dış)politikaya uygun hedefler ve yöntemlerin seçimi – tespiti anlamındadır. Sahip olunan güç politikanın sınırlarını çizmelidir, ancak bu durumun istisnası, beka sorunu ile karşı karşıya kalındığı durumdur. Ulusal varlığın devam zarureti ulusal güç ile ilgili rasyonel değerlendirmeleri devre dışı bırakır. Burada siyaset – ulusal güç ilişkisinde siyaset her ne pahasına olursa olsun ulusal varlığın korunmasını amaçlayacağından güce ilişkin rasyonel bir değerlendirme yap(a)maz; diğer tüm çıkarlar göz ardı edilerek, hatta feda edilerek ulusal varlığın korunması yegâne amaç halini alır; rasyonel düşünüldüğünde yapılamayacak şeyler yapılmak zorunda kalınır.[656] İstiklal Harbi böyle bir durumdur.

---

653 Morgenthau, **age**, 152
654 **age**, 156 - 157
655 Güvenç, **age**, (2004), 896
656 Morgenthau, **age**, 187

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren askeri açıdan kendi kendine yeterlilik amaçlanmış olsa da 2. Dünya Savaşı'nın başlaması ile Türkiye'nin askeri kapasitesinin yetersiz olduğu gün yüzüne çıkmıştır. Okur yazar oranının düşüklüğü ve ulaşım altyapısının yetersiz oluşu askeri kabiliyeti olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmiştir.[657] 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da silah ve silah sistemlerindeki teknolojik gelişimin takip edilemediği anlaşılmıştır. Üstelik bu dönemde Türk Silahlı Kuvvetleri Truman Doktrini kapsamında başlayan askeri malzeme akışına bağlı olarak Prusya – Alman askeri geleneğinden Amerikan askeri geleneğine doğru bir değişim – dönüşüm içerisindedir. 1947'de Truman Doktrini ilanından sonra bu kapsamda yapılan ABD askeri yardımı ile TSK modernize olmaya başlamış, ancak bu modernizasyon askeri strateji dâhil her alanda ABD'nin önceliklerinin zamanla belirleyici konuma gelmesine neden olmuştur.[658]

Türkiye'de farklı tarihlerde görev yapan Amerikalılar TSK hakkında rapor hazırlamış ve/veya görüş belirtmişlerdir. Raporların tamamında TSK'nin askeri kabiliyet açısından yeterli olmadığı anlatılmaktadır. Bu raporlardan birinde, 22 Mayıs 1947'den 15 Temmuz 1947'ye kadar gönderilecek askeri yardım konusunda Türkiye'de incelemeler yapan ABD'li uzmanların görüşleri, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Wilson tarafından yazılmıştır. Söz konusu raporda, TSK'nın durumu ve ihtiyaçlarının neler olduğu yer almıştır: TSK'nde kara kuvvetlerinin daha etkili bir konumda olduğu, yedeklerle beraber savaş halinde 1.500.000 kadar askeri eğitim almış insanın savaş alanına sürebileceği, teçhizatın yetersiz ve eski olduğu belirtilmiş, bir savaş halinde mevcut şartlar altında, Sovyet güçlerinin ülkeyi baştanbaşa geçebileceği vurgulanmıştır. Türk Ordusu için yapılan harcamanın Amerika'nın "milli hayat sigortası poliçesi" olduğunun yer aldığı raporda, Sovyet tehdidi karşısında Türkiye'ye harcanacak paranın da, Amerikan Ordu'sunu güçlendirmek için harcanacak paradan daha iyi sonuç vereceği, Türkiye'ye harcanacak paranın boşa gitmeyeceği yer almıştır. Ayrıca Sovyetlerin Türkiye'yi stratejik nedenlerden dolayı ele geçirmek isteyeceği bir savaş halinde Türkiye'nin Amerikan savunmasının en öndeki cephesini teşkil ettiği de belirtilmiştir. Büyükelçi'nin bu tespitlerinden sonra, Türkiye'nin Amerikan savunmasının en öndeki cephesi olmasından dolayı, Truman Doktrini ile sistemleştirilen Amerikan yardımları yıldan yıla yeni kaynaklar eklenerek Türkiye'nin NATO'ya girmesine kadar uzatılmış ve yardımlar NATO üyeliğinden sonra NATO çerçevesinde devam etmiştir.[659]

[657] Güvenç, **age**, (2010): 264, 267
[658] Güvenç, **age**, (2004), 904
[659] Gürbüz, **age**, 156 – 159,

ABD'nin Truman Doktrini ile başlayan Türkiye'ye askeri yardımı için 1947 Ağustos ayında Washington'da kurulan ve Kara, Deniz ve Hava olmak üzere üç gruptan oluşan Askeri Yardım Kurulu'nun başkanlığına Kara Grubu'nun başında olan Tümgeneral Horace L. McBride getirilmiştir. Ancak McBride'dan önce gelen öncü askeri heyetin başındaki mekanize harp uzmanı Tümgeneral L. E. Oliver, Türk Ordusu'nu insan gücü açısından yeterli bulurken, her türlü silah ve teçhizata ihtiyaç duyulduğu tespitini de yapmıştır. Amerikan Askeri Yardım Kurulu'nun başına, daha sonra McBride'ın getirilmesi Türkiye'nin şartlarının mekanize harbe uygun olmamasındandır. Amerikalı uzmanların yaptıkları hesaplara göre, TSK'yı modern muharip bir güce dönüştürmek 1,8 milyar dolar gerektirecektir. Truman Doktrini çerçevesinde Türkiye'ye ayrılan 100 milyon dolar, bu açıdan denizde damla gibi kalmıştır.[660]

ABD askeri yardımının başlaması ile Amerikan askeri doktrini de uygulamaya konmuş, Prusya – Alman modelinden Amerikan modeline geçişle TSK'nde Mayıs 1948'den itibaren ABD yöntemleri ile eğitim yapılır olmuştur. Yıldız Sarayı içinde 1 Mart 1949 tarihinde Yüksek Kumanda Akademisi (Harp Akademisi) açılmış, burada da ABD sistemine göre eğitim ve öğretim uygulanmıştır. McBride'a göre Türk Genelkurmayı kendi eğitim sistemini Amerikan sistemine benzetmeye karar vermiştir: askeri yardımla alınan araç, gereç, malzeme ve silah için teknik kurslar düzenlenmiş, bu da eğitim sisteminin değişmesine etki etmiştir. Piyade, topçu, uçaksavar, istihkâm, muhabere, zırhlı ve ordu donatım kursları açılmış, 1 Ocak 1949 tarihine kadar 10.000 den fazla subay bu kurslardan mezun olmuş, yüzlercesi de ABD ve Almanya'da kurslara gönderilmiştir.[661]

ABD, Türkiye'ye sağladığı yardımlarla bir yandan Türk Ordusu'nu teçhizat, eğitim, donatım alanlarında modernleştirerek daha küçük ve daha etkili, ateş gücü yüksek bir ordu ile savunma gücünü arttırmayı, öte yandan savunma harcamalarını azaltarak ekonomi üzerindeki yükü de hafifletmeyi amaçlamıştır. Amerikan askeri yardımı ile birlikte, Türkiye bütçesindeki askeri harcamaların payı da, 1947 yılında %37,2 iken, 1948 yılında %30,3'e, müteakip yıllarda ise %29 seviyelerine düşmüştür.[662] 2. Dünya Savaşı'nın sonunda 1945'te toplam bütçe içinde %47,4 (285 milyon TL) olan savunma harcamaları ABD yardımlarının başlaması ile birlikte 5 yıl

[660] Güvenç, **age**, (2010): 264,
[661] Erdal Akkaya, "Türk Ordusundaki Stratejik ve Doktriner Değişiklikler (1923-1960)", (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü**,** Yüksek Lisans Tezi, 2006), 299
[662] Yerasimos, **age**, 1357

içinde %30,1'e (442 milyon TL) gerilemiştir. DP iktidarında sonraki yıllarda aynı düzeylerde devam etmiş, 1955'te %35, 1960'ta %23,6 olmuştur.[663]

TSK'nin kapasitesi ile ilgili görüş bildiren bir diğer ABD'li yetkili de Mart 1950 sonunda Ankara'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile ve aynı zamanda sivil ve askeri yetkilerle görüşen ABD Genelkurmay Başkanı ve Kara Kuvvetleri Komutanı J. Lawton Collins'tir. Colins'in 26 Mart 1950'de Ankara'da Cumhurbaşkanı İnönü ile yaptığı görüşmeye Savunma Bakanı Hüsnü Çakır, Genelkurmay Başkanı Orgeneral A. Nafiz Gürman, Genelkurmay İkinci Başkanı İzzet Aksalur, ABD Büyükelçisi Wadsworth ve Amerikan Askeri Yardım Heyeti Başkanı Tümgeneral H. McBride katılmışlardır. Görüşmede İnönü farklı düşünülen konularda yorum yapmamış, askerler aralarında konuşsun demiştir. General Collins, 27 Mart günü askeri yetkilileri makamlarında ziyaret etmiştir.[664] *Zafer Gazetesi* Genelkurmay Başkanı ile ayrı olarak görüşmeyen Collins'in o sırada Kara Kuvvetleri Komutanı olan Nuri Yamut'la görüştüğünü vurgulamıştır.[665]

Collins, Yunanistan, Türkiye, İran, Suudi Arabistan ve Mısır'a yaptığı gezilerdeki izlenimlerini aktarmak için 10 Nisan'da ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı McGhee ile bir araya gelerek Türkiye hakkındaki görüşlerini aktarmıştır.[666] Türkiye'nin savaş planlarında, ilk çatışma sonrası gerilla savaşıyla bir direniş için cephe derinliğinin sağlanmadığını, lojistik konusunda eksikliklerin olduğunu ve lojistik unsurların cephe içlerine taşınması gerektiğini, kuvvetler arasındaki eşgüdümün yok denecek kadar zayıf olduğunu, Savunma Bakanı'nın savaş planları hakkında fazla bilgisi olmadığını, kıtalarda yeterli teftişler yapılmadığını, oysa bu konunun çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Milli Savunma Bakanı Hüsnü Çakır sorunların giderilmesi için tedbir alınacağı yolunda güvence vermiştir. Ayrıca Collins raporunda Genelkurmay Başkanı A. Nafiz Gürman ve İkinci Başkan hakkında eleştirilerde de bulunmuştur.

---

663 Özdemir, **age**, 250, 251

664 **FRUS, Vol. V**, **10 April 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Chief of Staff, United States Army (Collins)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey**,** 1241 - 1247, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016. pdf, [Ocak 2018], **Zafer Gazetesi**, 27 Mart 1950, 1

665 **age**, 27 Mart 1950, 1; "Amerikan Genelkurmay Başkanı Ankara'ya geldi", **Cumhuriyet Gazetesi**, 27 Mart 1950, 1.

666 **FRUS, Vol. V**, **10 April 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Politico-Military Adviser, Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Robertson)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey; 1248 - 1250, http://images.library.wisc.edu /FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Ocak 2018]

TSK'nin durumu ile ilgili benzer eleştirileri Yardım Komisyonu Başkanı McBride'ın 28 Haziran'da Dışişleri Bakanı Köprülü ile yaptığı görüşmede aktardığı daha önce belirtilmiştir. Kore'de çatışmaların başlamasından sadece üç gün sonra yapılan bu görüşmede McBride'ın TSK'nin savaşma gücünü çarpıcı bir şekilde oldukça düşük görmesi ve durumu kaygı verici olarak nitelemesi önemlidir. McBride, savaş durumunda Türkiye'nin savunmasına katkısı az olacak pek çok mevcut birimin devre dışı bırakılması gerektiğini, bunların önemli birliklerde yeniden görevlendirilmesini ve yardım programı ile sağlanan modern teçhizatları etkin bir şekilde kullanacak düzeyde eğitim verilecek personel ihtiyacını vurgulamıştır. TSK hakkında anlattığı diğer önemli eksiklikler, muvazzaf astsubay kadrosunun azlığı, astsubay kadrosunun altı kat artması gerektiği, jandarmaların sayısını azaltarak insan gücünde büyük bir tasarruf yapma imkânı bulunduğu, çok az teftiş yapıldığı, Genelkurmay Karargâhı'nda bulunan üst rütbelilerin kıtalardaki durumu yerinde gözlemlemek için daha fazla teftiş yapmaları gerektiği şeklinde belirtmiştir. General McBride, askeri harcamaları azaltmanın mümkün olduğuna inanmadığını ancak harcamaların boşa gitmesini önlemenin önemini ve mevcut paraların en önemli projelerde kullanılması gerektiğini de vurgulamıştır.[667] Gerçekten de 50'li yıllarda ulusal gelirine kıyasla Türkiye, NATO üyesi öteki ülkelerden daha fazla askeri harcama yapmıştır: askeri harcamalar 1950'de 248 milyon dolardan 1951'de 273, 1952'de 307, 1953'de 381 milyon dolara çıkarak sürekli yükselmiş ancak bütçe içindeki oranı düşmüştür. Menderes, Türkiye'nin NATO'ya katılmasından sonra ülkenin askeri harcamalarının azalacağını ummuş, ittifakın dev teşvikler sağlayacağına inanmış ancak bu beklenti gerçekleşmemiştir. Reformlara daha fazla para harcamak ya da subayların maaşlarını artan enflasyona göre ayarlamak niyetinde olmamıştır.[668]

Büyükelçi Waldsworth'un Kore'ye asker gönderme kararı alındıktan sonra 14 Ağustos 1950'de Washington'a "Sovyetlerin katılmadığı, Bulgaristan'dan gelecek olan etkili bir saldırıyla Türkiye'nin başa çıkma kabiliyeti"ni değerlendirdiği bir telgraf göndermiştir[669]. Waldsworth bu telgrafında, Trakya'nın arazi yapısının motorlu

---

667 **FRUS, Vol. V**, **28 June 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", içinde: Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1275 – 1277, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/referen ce/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Ocak 2018]

668 Ahmad, **age**, (1995), 177

669 **FRUS, Vol. V**, **14 August 1950,** "The capability of Turkey to deal effectively with an attack by Bulgaria in which the Soviets do not overtly participate", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1289 – 1292, http://images.library.wisc.edu/FRUS/E Facs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Aralık 2017]

araçların hızlı ilerlemesine imkân tanıdığı, Bulgaristan sınırında önemli askeri güç bulunmadığı, Türk savunma hatlarının Çatalca ve Gelibolu'da konuşlandığı, dolayısıyla Sovyetlerin açık olarak katılımı olsun veya olmasın muhtemel bir saldırının Trakya bölgesinden başlayacağını yazmıştır. Türkiye'nin hâlihazırda 16 piyade tugayı, 3 süvari alayı, 6 zırhlı tugaydan oluşan 235.000 kişilik üç orduya sahip olduğu, merkezi İstanbul'da olan 1. Ordu'nun Trakya ve İstanbul'un savunmasından sorumlu olduğu, Gelibolu'da 1 zırhlı tugay bulunduğu, ancak etkileri hakkında yorum yapılamayacak ek birliklerin İzmit – İstanbul arasında konuşlandırıldığını belirtmiştir. Ege bölgesinde konuşlanan 2. Ordu'nun yedek havuz olarak kabul edilebileceğini, muhtemelen 1. Ordu için yedek birliklerin buradan sağlanmasının düşünüldüğünü, Doğu'da konuşlu 3. Ordu'nun da Türkiye'nin batısının savunulması için o bölgeden çekilmesinin imkânsız olduğunu vurgulamıştır. Bulgar kuvvetlerine dair de Sovyet uydusu devletler arasında en iyi eğitim ve en donanımlı ordu olduğunun tahmin edildiğini, bir seferberlik anında tam askeri eğitim almış 600.000 kişinin silah altına alınabileceğini, 85–150.000 arasında değişiklik gösteren Bulgar Ordusu'nda 350 T34 ve 50 adet eski Alman Mark IV tanklarının bulunduğu, bu birliklerin ülke geneline dağıtılmış olduğu ancak hızlı bir şekilde sınır bölgelerinde görev alabileceklerini, sınırların güçlendirilmiş olmasına rağmen Türkiye sınırındaki birliklerde endişe verecek boyutta herhangi bir kuvvet artırımının söz konusu olmadığını, Sovyetlerin bazı yaz aylarında özellikle Karadeniz'de savaş birlikleri bulundurduğunu vurgulamıştır.

Bulgar saldırısının Sovyet desteği ile gerçekleşmesi durumunda Türkiye'nin Trakya'yı kaybetme ihtimalinin olduğunu ve muhtemelen Trakya'daki savunmayı, ana kuvvetlerini Boğazlar'ın Asya tarafına geçirmek için yapacağını, buna rağmen Çatalca hattında ve Gelibolu yarımadasında Trakya'nın bir kısmını tutmada başarılı olabileceğini, Türkiye'nin Çatalca hattında güçlü bir savunma yapabileceğini belirtmiştir. Şayet Bulgarlar hızlı bir şekilde bu hattı aşamazlarsa veya Sovyetlerin dâhil olduğu bir durumda, Türkiye'nin ek birliklerini bu bölgeye kaydırılabileceği görüşünü paylaşmıştır. Trakya ve Gelibolu'yu ele geçirme amaçlı yapılan bir saldırı sonrasında Bulgarların Anadolu içlerine doğru saldırıya devam etmeleri ihtimali bulunmadığını belirtmiştir. Türk kuvvetlerinin bu durumda her boyuttaki Bulgar saldırısını geri püskürtecek durumda olduğunu, bazı tank birliklerinin ABD Askeri Yardım Programı kapsamında modernize edildiğini ve donatıldığını, burada arazinin savunmaya daha elverişli olduğunu, yedeklerin harekete geçirilmesi ile savunma gücünün arttırılacağını, ayrıca İzmir, İskenderun ve Mersin limanlarından da lojistik destek sağlama imkânı olduğunu vurgulamıştır.

Büyükelçi, Türkiye'ye bir Bulgar saldırısı, açık Sovyet desteği olmadan ya da Türkiye'nin doğusundan veya başka yerden eş zamanlı bir saldırıya girişilmeden ve bu saldırı Sovyetlerin yeni bir dünya savaşını başlatacak Sovyet yayılmacılığının bir aşaması olmadıkça mümkün görünmediği görüşündedir. Ayrıca Bulgaristan'ın komşuları ile ilişkileri yüzünden bazı birliklerini Yunanistan ve Yugoslavya sınırlarına konuşlandırmak zorunda kaldığı, bunun da Trakya'yı almak için Türkiye'ye karşı yapılacak bir saldırı yeteneğine doğrudan olumsuz etki yapacağı kanaatindedir.

Bulgar saldırısı durumunda Türkiye'nin müttefikleri Fransa ve İngiltere'nin müdahil olma ihtimallerinin olduğu, ayrıca ABD'nin de dâhil olması durumunda (müttefiklerin dâhil olmasıyla) Bulgar saldırısının başarı şansının oldukça azalacağını belirtmiştir. Açık bir Sovyet katılımı olmaksızın yapılan bir Bulgar saldırısı, Gelibolu yarımadası haricinde Trakya'yı işgali altına alabilir, ancak Anadolu'ya doğru ilerleme ihtimali bulunmamaktadır.

Büyükelçi'ye göre Trakya'nın kontrolü ve İstanbul'un alınması Bulgaristan'a bir fayda sağlamayacağı gibi Sovyetlere de büyük bir savaşı başlatma riskinden başka bir fayda sağlamayacağı açıktır ve Türklerin Gelibolu'yu tutma ihtimallerinden dolayı da Türk Ordusu'nu imha etme ya da Anadolu'yu ele geçirmenin mümkün olamayacağını belirtmiştir. Dolayısıyla, açık bir Sovyet katılımı olmaksızın Türkiye'ye yapılan bir Bulgar saldırısı, Sovyetler Birliği'nin yayılma politikasının bir aşaması olarak muhtemel bir dünya çatışmasını başlatacağını kabul etmedikçe olası değildir. Büyükelçi'nin anlattıkları bağlamda Sovyet tehdidi söylemi de boşa çıkmaktadır.

Amerikan askeri yardımı çerçevesinde Türk Ordusu'na verilen malzemenin bakımı ve yedek parça ihtiyaçlarının sadece ABD'den sağlanıyor olmasından dolayı kısa süre sonra yardımlar mali yük haline gelmiştir. Zira karşılıksız olarak verilen 100 milyon dolarlık (280 milyon TL'lık) savaş artığı askeri malzemenin bakımı ve yedek parçaları için bütçeden yılda 400 milyon TL, yani yaklaşık 143 milyon dolar ayrılması gerekmiş, bu gider, Türkiye'nin savaş sonrasında elinde tutmayı başardığı dolar rezervlerini kısa sürede eritmiştir. İleriki yıllarda ABD'nden yapılan ithalat arttıkça dolar sıkıntısı daha da büyümüş ve dış ticaret dengesi düzelmemek üzere bozulmuştur. Truman Doktrini (askeri yardımlar) ile askeri ve ekonomik dışa bağımlılığın temelleri atılmıştır.[670] Bu yardımlar bağımlılığı tek yönlü olarak Türkiye aleyhine arttıran bir etki yapmışlardır. Özellikle savunma sanayinde silah sistemlerinin ABD gibi küresel hegemon bir ülkeden tedariki uzun vadede bir zaafiyet haline dönüşmüş, siyasi ve ekonomik baskıyı da beraberinde getirerek,

[670] Erhan, **age**, (2009): 536 - 537

ABD'ne birçok üs vermek gibi önemli ödünler verilmesini gerektirmiş ve dış politikada radikal yön değişikliği de kaçınılmaz olmuştur. 1945-1950 yıllarında ABD ile askeri alanda yapılan anlaşmalar giderek Türkiye'yi ABD'ye daha bağımlı hale getirmenin yanında Amerika'nın mali, askeri ve kültürel etkisine de sokmuştur.

1950'lerde Türkiye'nin askeri yeterliliği Kore savaşı gibi kara, deniz ve hava unsurlarının birlikte kullanıldığı ve aynı zamanda müşterek bir harekât niteliğine sahip savaşı yürütmeye yeterli değildi. Kore Savaşı'na katılma kararı alındığı günlerde Türkiye yetersiz ekonomik gücünden dolayı, ABD'den ekonomik (ve askeri) yardım almakta ve bu yardımları da askeri gücünü artırma yolunda kullanmaktaydı. Sadece modern (ABD'nin özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra elden çıkarmayı göze aldığı) konvansiyonel silahlara sahip olmakla askeri gücünü artıramayacağı aynı zamanda ekonomik gücünün ve ona bağlı olarak da ülke altyapısının yenilenmesi gerekiyordu. ABD'li yetkililerin TSK hakkındaki görüşlerinden şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

1- Türk Ordusu'nun kapasitesi saldırıya uğramayı caydıracak boyutlarda değildir;
2- Türk Ordusu bir savaşı kazanacak ölçüde güçlü değildir;
3- Ordunun yapısal sorunları vardır: (teknik) eğitim, yeterli (uzman) subay, lojistik, birliklerin denetimsizliği bunların başında gelmektedir;
4- Kuzeyden bir saldırı halinde Trakya'yı (Sovyet katılımı olmadan da) kaybetme ihtimali vardır, ancak kuzeyden (Sovyet desteği olsun ya da olmasın Bulgaristan'dan) bir saldırı ihtimali dünya şartlarında mümkün görünmemektedir;
5- Askeri gücünün iyileşmesi ekonomik gücünün iyi olmasına bağlıdır;

Yardımların devamı sağlanarak ordunun gücü (göreli olarak) daha da artırılmış, ancak bu durum da bütçedeki savunma masraflarını azaltmamış, uzun vadede Türkiye'de bir silâh endüstrisinin kurulmasını engellemiş; Türk Ordusu da gerek silâh, gerek teşkilat yapısı (eğitim dâhil) bakımından ABD'ye bağımlı duruma getirilmiştir.[671]

Bu sonuçlardan ordunun kapasitesi yeterli değilken Sovyet tehdidi abartılarak kamuoyu etkilenmeye ve Kore'ye asker gönderme kararına meşruiyet sağlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye, Truman Doktrini'ni, 12 Temmuz 1947'de, anlaşma dibacesinde verilecek askeri yardımların ancak savunma amacıyla kullanılabileceği ve ikinci maddesinde ise Türkiye'nin verilen silahları amaçları dışında kullanmayacağı açıkça yazılı

[671] Oran, **age**, (1970), 73

olmasına rağmen gözü kapalı imzalamıştır.[672] Bu dönemde Türkiye, Kore Savaşı'na katılma gibi ABD'ye hoş görünecek kararlar alarak ABD'nin kendisine ilgisini korumaya[673] ve arttırmaya çalışmıştır. Abartılı bir Sovyet tehdidi söylemi etkisi altında, Türkiye'nin bağımsızlığı ve ulusal çıkarları konusunda gerekli özen gözetilmeden imzalanan Truman Doktrini kapsamında Türk-Amerikan Yardım Anlaşması ve sonraki güncellemeleri ile ABD'den alınan askeri malzeme ve yardımlarla, Türk Silahlı Kuvvetleri, neredeyse sadece ABD araç-gereçleri ile donatılmıştır. Sonraki süreçte bu askeri amlzeme ve araç-gereçlerin yedek parça ve bakım ihtiyaçları dahi ABD'den karşılanması Türk savunma sanayiinin geliştirilememesine, hatta bazı alanlarda tamamen yok olmasına zemin hazırlanmakla kalmamış, Türk Ordusu teçhizat bakımından ABD'ye bağımlı hale getirilmiştir.[674]

Kore'ye asker gönderme kararının siyasi, ekonomik ve stratejik nedenlerinin yanında modern savaş deneyimi kazanmak ve Amerika'nın yaptığı askerî yardımın boşa harcanmadığını kanıtlamak kaygısının bulunduğu, dolayısıyla da Türk Ordusu'nun geçirdiği askerî dönüşüm süreciyle bağlantılı olduğu ve bu yüzden de McBride'ın Türk Ordusu'nun yetenekleri konusunda çekince ve kaygılarını giderme çabasına girildiği iddia edilmiştir.[675]

DP'nin iktidara geldikten sonra izlediği dış politika ekonomik ve askeri dışa bağımlılığın göstergesi niteliğindedir. Türkiye'nin Ortadoğu politikası, yabancı askeri üslerde denetim imkânı olmaması verilebilecek örneklerdir. 1945'ten sonra yapılanlar, Türkiye'nin CHP iktidarı döneminde başlayan ABD'den destek arayışları ve NATO üyeliği çabaları yeni uluslararası güç dengesine uyum arayışının bir sonucu olarak görülse de, DP iktidarında ABD ile ulusal çıkar özdeşlemesine yol açmıştır. Dış politikada ve askeri stratejide ABD ile özdeşleşme ve bağımlılığı DP iktidarının öznel bir tercihi olarak görmek gerekmektedir[676]. Kore Savaşı'nı da bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

---

[672] Bkz. Çağrı Erhan, "Johnson Mektubunun Türk – Amerikan İlişkilerine Etkileri", **Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 11 - 13 Aralık 2014**, (Gazimağusa: TDTK Atatürk Araştırma Merkezi, Bildiriler), Haz. D. Türker Çelik, (Ankara 2016,): 14

[673] N. Selcen Korkmazcan, "Johnson Mektubu'nun Dayanağı: 12 Temmuz 1947 Tarihli Türk – Amerikan Yardım Anlaşması", **Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 11 - 13 Aralık 2014**, (Gazimağusa: TDTK Atatürk Araştırma Merkezi, Bildiriler), Haz. D. Türker Çelik, (Ankara 2016,): 215

[674] Korkmazcan, **age**, 218

[675] Güvenç, **age**, (2013), 85 – 86

[676] Güvenç, **age**, (2004), 905

Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alınırken askeri yeterlilik göz ardı edilmiştir, bunun en önemli sebebi uluslararası koalisyon güçleri ile birlikte yürütülecek savaş için ABD'nin gerekli silah, mühimmat, araç ve gereci verecek olmasıdır. Burada da tam anlamı ve her boyutuyla ABD'ne güvenilmiştir. Savaşın ulusal bir savaş niteliğinde olmaması, kendi topraklarında gerçekleşmeyecek olması durumu da askeri kapasite eksikliğini hesaba katmamayı kolaylaştıran unsurlardır. Değişkenler olarak ordunun uzun süre savaşmaması, yetersiz malzemeye sahip olunması ve birliklerin savaş için eğitim durumları ayrı ayrı hesaba katılmamasının nedeni ise gönderilen birliğin muhtemel kayıplarının "kabul edilebilir" olarak hesaplanmasındandır.

Türkiye askeri kapasite eksikliğinin ciddi olarak farkına 1964'te Kıbrıs'a müdahale gündeme geldiğinde varmıştır. 1964'te Kıbrıs'a çıkartma gündeme geldiğinde, Türkiye'nin sadece 6 helikopter, 150 adet paraşüt ve iki de çıkarma gemisine sahip olduğu,[677] çıkarma birliklerinin Kıbrıs'a 15 günde gönderilebileceği, askerlerin konvansiyonel gemilerden karaya çıkmak zorunda kalacakları, gemiler sahile yaklaştıklarında küçük botlarla karaya çıkarılacakları anlaşılmıştır.[678] 5 Haziran 1964 tarihli ABD Başkanı Johnson'un diplomatik nezaketin dışında bir üslupla yazılan Mektubu'nda,[679] ABD'den alınan silahların Kıbrıs'a müdahalede kullanılamayacağını söylemesi ve Mektup'ta ayrıca Kıbrıs yüzünden Türkiye'ye Sovyetler'den bir müdahale olduğunda Türkiye'nin yardımına gelmeyeceğini vurgulanması, Türkiye'yi bir rüyadan uyandırmıştır. Soğuk Savaşın başlangıcından itibaren İnönü ve Menderes dönemlerinde, 1947-1964 arasını kapsayan 17 yılda Batı'ya eklemlenerek askeri ve ekonomik gücü arttırma düşüncesi, ABD ve NATO'ya bağımlı kalınması sonucunu doğurmuş, elde edilmeye çalışılan "kazançlar", DP iktidarının Kore Savaşı ile elde etmeye çalıştıkları da dâhil, 1964'te boşa çıkmıştır. Türkiye, 1964'te askeri kapasite eksikliğinden dolayı sadece hava müdahaleleri ile yetinmek zorunda kalmıştır. 1967'de de Kıbrıs'a müdahale etmek istemiş, askerler gemilere bindirilmiş, bir süre Akdeniz'de dolaştırılmış, yine askeri kapasite yetersizliğinden dolayı müdahaleyi gerçekleştiremeden askerler tekrar karaya çıkarılmıştır. Bu tarihten sonra kendi öz kaynaklarına dayanarak askeri kapasiteyi artırmanın önemi

---

677 Harp Akademileri Komutanlığı, **Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Yarını**, (İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, 1995), 55.

678 Süha Bölükbaşı, **Barışçı Çözümsüzlük – Ankara'nın ABD ve BM ile Kıbrıs Macerası**, (İmge Yayınevi, 2001), 112

679 Johnson Mektubu'nun tam içeriğinden Türk kamuoyu 1,5 yıl sonra 13 Ocak 1966 tarihinde basın yoluyla haberdar olmuş ve büyük tepki göstermiştir. Bir gün sonra Hükümet 14 Ocak 1966'da mektubu ve bu mektuba karşı İsmet İnönü'nün cevabi mektubunu (13 Haziran 1964 tarihli) tüm basına vermiştir. ABD Başkanı Johnson'un Mektubu'nun tam metni için bkz. Haluk Şahin, **Gece Gelen Mektup Türk-Amerikan İlişkilerinde Dönüm Noktası**, (İstanbul, Cep Kitapları, 1987), 117 - 122

anlaşılmış, 1974'e kadar askeri kapasiteyi artırmak için atılan adımlar sayesinde Kıbrıs'a çıkartma gerçekleştirilebilmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra, 1967 Krizi'nde askeri kapasite eksikliğini ve sınırlı müdahaleye rağmen Ada'ya çıkartmanın imkânsızlığını dönemin Başbakanı Demirel şu cümle ile vurgulamıştır:[680]

> 1967'de Kıbrıs'a müdahale edecek durumumuz yoktu... vardı çok zayiat olurdu. Çünkü bizim paraşütümüz yoktu. Bizim helikopterimiz yoktu, bizim nakliye uçağımız yoktu, bizim (çıkartma) gemimiz yoktu. Bunları hep gemiyle yani şileple yapacaktık. O zaman ben... döndüm kendi Bakanlar Kuruluma dedim ki... bir gün bu iş olacaktır, çıkarma işi, bugün hazır hale gelelim. 1974'te eğer Türkiye çıkartma yapabilmişse bu o günkü Bakanlar Kurulunun bu kararı ve bunun icraati sayesindedir.

Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker gönderme kararı ile askeri gücünün ilişkisi hakkında şunları söyleyebilmek mümkündür:

- Türkiye Kore Savaşı'na asker gönderme kararını, ekonomik ve askeri gücü yeterli olduğu, bir savaşı sürdürebilecek askeri kapasiteye sahip olduğu için değil, hem ekonomik hem de askeri kapasitesini artırabilmek için almıştır.
- Hükümete göre TSK'nin askeri yetenekleri ile yapabileceği katkıyı gösterme fırsatı da ortaya çıkmış ve kararla Türkiye'nin uluslararası barış ve güvenliğe katkıya yeterli ve istekli olduğunu kanıtlamak ve dolayısıyla yeni kolektif güvenlik sisteminin korumasını da hak ettiğini göstermek amacı güdülmüştür[681].

[680] Nil Tuncer, "Süleyman Demirel", **Türk Dış Politikasında Liderler**, haz. A. Faik Demir, (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2007), 199
[681] Güvenç, **age**, (2004), 905

6. KORE'YE ASKER GÖNDERME KARARININ ANALİZİ

Tez çalışmasında öncelikle kararı alan birim ortaya çıkarılmaya, sonra da asker gönderme kararına etki eden iç ve dış faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Karar alıcıların öz değerleme yapıp yapmadıkları, yani uygulama aşamasında devletin yetenek ve kapasitesini ne derece dikkate aldıkları ayrıca askeri ve sivil bürokrasinin karardaki rolleri üzerinde de durulmuştur.

Ulusal hedeflerini gerçekleştirmek isteyen devletler, bu hedeflerini gerçekleştirmek için kararlar almak durumundadırlar. Devlet ve onun organlarınca alınan bu kararlar da dış politikanın yönünü belirler. "Karar alma, devletin resmi organlarıyla devlet adına gerçekleştirildiğinden ve devletin amaçlarını yansıttığından dolayı devletle eşdeğerdir." Örneğin, dış politikaya ilişkin kararlar Türkiye'de hükümet ve ilgili bakanlıklar tarafından alınabilir.

Dış politika karar alma analizleri belirli yaklaşımlarla yapılmaktadır. Ancak bu yaklaşımları savaş durumlarına uygulayarak analiz yapabilmek savaş durumunun içerdiği karmaşıklıktan dolayı pek de mümkün olamamaktadır. Klasik dış politika analizleri dış politikayı belirli süreçlerin sonucu olarak görür ve süreci ögelerine ayrıştırarak seçilen bir yaklaşımla analize tabi tutar.

Bu bölümde, kararı alan birim, bilgi toplama ve algılama süreci, öngörü süreci yani durumun yorumlanması alternatiflerin değerlendirilmesi, en uygun alternatifin seçimi ve karar alma, en son olarak da kararın uygulanması değerlendirilmiştir. Edward S. Quade "think piece" aşamalı modeli ve William A. Welsh'in sekiz aşamalı karar alma modelinden bir senteze ulaşılarak analiz yapılmıştır.

Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alması Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sonrası oluşan uluslararası sisteme uyum çabalarının sonucudur. Ancak uzun süren tek - parti iktidarından sonra, sağ ideolojik bir kimliğe sahip DP'nin büyük çoğunlukla iktidara gelmiş olması, seçmene kendi farkını göstererek Türkiye'yi aktif dış politika izleyerek "içe kapalılık"tan kurtarma ve sonraki seçimleri de kazanma düşüncesi de önemli rol oynamıştır. Hepsinden önemlisi DP'nin bu kararı almasında, parlamenter denetimin, yani parlamentonun oyunun gerektiğinin anayasada yeterince açık olmaması kolaylaştırıcı etki yapmıştır. Muhalefetin güçlü olmaması ve kamuoyundan itiraz gelmeyeceği kanısı da bir diğer iç politik neden olarak

sayılabilir. Kararı iç politik faktörler veya aktörlerin davranışları ile açıklamak mümkündür ancak güvenlik politikası ve uluslararası prestij elde etme (güç maksimizasyonu) amacı da kararda etkili olmuştur.

6.1. Kararı Alan Birim

Kriz anlarında karar alıcılar hızlı karar almaya çalışırlar ayrıca krizi yönetmek amacıyla birimleri hızlı karar almaya yöneltmek de gerekmektedir. Bu sebepten de hangi birimlerin karar alma sürecine katıldığı, nihai karara ulaşmak için birimlerin nasıl hareket ettiği, nihai kararı hangi birimin aldığını tespit etmek birçok durumda kolay olmamaktadır.

Türkiye'nin Kore krizi politikasını belirleyenler arasında ve karar alma sürecinde Dışişleri Bakanı ve bazı bürokratlar da yer almış olsa da en önemli iki aktör Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes'tir. Bayar ve Menderes hangi stratejinin takip edilmesi gerektiğine karar vermişlerdir. Sürecin kronolojik izlenmesinde başka kimsenin benzer ölçüde etkilerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ne yazık ki Bayar konu ile ilgili çok az açıklama yapmış ve görüş bildirmiştir.

Doğrudan Türkiye'yi ilgilendiren bir dış politika krizi olmayan Kore'ye asker gönderme kararı Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes, Dışişleri Bakanı Köprülü, Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi Sarper ve Türkiye'nin ABD Elçisi Erkin tarafından alınmıştır. Karar, alındıktan sonra Bakanlar Kurulu'na getirilmiştir. Karar, bir Bakanlar Kurulu kararı değildir, herhangi bir tutanak tutulmadığı gibi Resmi Gazete'de de yayınlanmamıştır. 11 Aralık 1950 tarihinde, sadece Başbakan ve Dışişleri Bakanı'nın siyasî açıklamaları, Bakanlar Kurulu'nun irade beyanı mahiyetini taşıyan bir karardır. Üzerinden yaklaşık 5 ay geçtikten sonra, Başbakan'a yöneltilen "Kore'ye gönderilen savaş birliği nedeniyle Başbakan hakkında gensoru"nun, Meclis'in 17. birleşiminde reddedilmesi ile TBMM'nin, Bakanlar Kurulu'nda Hükümet tarafından alındığı iddia olunan Kore'ye asker gönderme kararına onay verdiği şeklinde yorumlanmıştır.

Sınırlı zaman söz konusu olduğu kriz durumlarında karar verme durumlarında bürokrasinin müdahalesi de sınırlı olmaktadır. Kore Savaşı'na asker gönderme kararında sivil ve asker bürokrasi karara destek verdiklerinden Bayar – Menderes ikilisi elleri rahatlamış olarak kararı almışlardır. Özellikle Genelkurmay Başkanı ve karargâhının "tarihi bir fırsat" olarak gördükleri karara destekleri yeni iktidarın rahatlattığını söyleyebilmek olasıdır.

Siyasal sorumluluğu paylaşma anlamında Cumhurbaşkanı – Başbakan arasında uyum olmakla birlikte kararda kimin daha fazla etkili olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Bayar – Menderes ikilisinin aralarındaki ilişkide Bayar'ın Menderes'i DP'nin başına seçen kişi olmasından dolayı Bayar ağır basmaktadır. Bayar kararda ideolojik kimliği ile öne çıkarken Menderes pragmatik kişiliği göze çarpmaktadır. Yürütmenin başı olarak Başbakan Menderes'in kararda daha fazla etkili olduğunu iddia edebilmek de mümkün değildir, Bayar'ın onaylamayacağı bir kararı Menderes'in alabilmesi mümkün gözükmemektedir. Karar, bir "Bakanlar Kurulu Kararı" olarak kamuoyuna açıklansa da hangi bilgi ve verilerle bakanların kararı imzaladıkları da, hatta bir karar imzalayıp imzalamadıkları da muammadır.

Türkiye'de liderin pozisyonu, tarihsel, toplumsal ve hukuksal nedenlerle öteden beri güçlü ve belirleyicidir. Hukuksal ve siyasi sistem açısından da özellikle dış politika kararları büyük ölçüde liderin ve yürütmenin denetiminde olmuştur.[682] Atatürk ve İnönü kendi dönemlerinde dış politikanın belirleyicisi olmuşlardır. Menderes döneminde dış politika kararlarında, Dışişleri Bakanlığı'nın rolünün artmasına rağmen yine de liderin ve Dışişleri Bakanlığı'ndan dar bir grubun etkisi görülmüştür. Sarper ve Erkin hem dış politika konularına 1945'ten itibaren yaşanan gelişmelere hâkimiyetleri bağlamında hem de bürokraside halen daha görev yapmakta olmalarından dolayı süreç içinde yer almışlardır, Bayar – Menderes ikilisi tarafından onlardan bir anlamda dış politika danışmanları gibi karar alma sürecinde yararlanılmıştır.

Dolayısıyla çok - partili dönem başlamış olsa da tek adamın (Celal Bayar) kararda etkisi büyüktür. DP'nin ilk Genel Başkanı Bayar aynı zamanda DP'nin her zaman için gerçek lideri, aynı zamanda partinin hem muhalefet hem de iktidar döneminde de itici gücü olmuştur. Bayar'ın en büyük başarısı "Menderes'i keşfi"dir; 1950 yılında başbakan olması beklenen Köprülü ve Refik Koraltan yerine Menderes'i başbakanlığa getirerek, kendisine de 10 yıl süreyle Çankaya Köşkü'nün kapılarını açmıştır. Her ne kadar DP ile Menderes isimleri özdeşleşmiş olsa da komitacılığı sayesinde DP'nin gerçek patronluğunu her zaman Celal Bayar yapmış, 1950-1960 yılları arasında (iç ve dış) siyasetin iplerini Çankaya'da elinde tutmuş, sahneye keşfi olan Menderes'i çıkararak, DP'nin üç seçimi üst üste kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bayar; Jön Türkler, İttihat ve Terakki, Teceddüt Fırkası, Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti, Mustafa Kemal'in isteğiyle Yeşil Ordu, yine Mustafa

[682] Erhan, Embel, **age**, 146

Kemal'in isteğiyle Komünist Fırkası, Halk Fırkası ve Demokrat Parti'de önemli görevler almış, hepsinde siyaset becerisi ve komitacılık ruhu öne çıkmıştır.[683]
Cumhurbaşkanı Bayar hükümetle birlikte hareket etmesine rağmen kararda Menderes, kamuoyu ve TBMM'deki açıklamaları ile ön plana çıkmıştır. Bayar "*Bende Yazdım – Milli Mücadeleye Giriş*" adlı hatıralarının 3. cildinde Kore Savaşı'na değinmektedir. "Türk Askeri Kaçmaz, Ölümden Korkmaz, Son Örneği Kore Savaşlarıdır" başlığı altında ABD gezisi sırasında Kore Türk Tugayı'nın kahramanlığının gündeme getirilmesinden bahsetmiş, Amerikalılardan duyduklarının milli gururunun okşandığını vurgulamıştır. Kore Türk Tugayı Komutanı Tümgeneral Yazıcı'nın kendisine hediye ettiği Kore hatıralarından alıntı kendi hatıratına alıntı yapmıştır.[684] Gerçekten de Bayar'ın 28 Ocak - 27 Şubat 1954 tarihlerindeki ABD gezisi Kore Savaşı'ndan etkilenmiştir. Gezi dolayısıyla gazetelerde Kore Savaşı'ndan dolayı ABD ile "ülkü ve silah arkadaşlığının fi'len" başladığı ve Türkiye'ye karşı uyanan merak ve sevginin hayranlığa dönüştüğü yazılmıştır. Asıl vurgu ise Bayar'ın ziyaretinin Türk ve Amerika milletleri arasında dostluğu kuvvetlendirmekle birlikte "dünya sulhunu ve sulh cephesini geliştirmeye" büyük katkı yaptığına olmuştur.[685]

6.2. Bilgi Toplama ve Algılama Süreci

Bu süreçte yapılması gereken konuya ait bilgileri toplamak için değişik kaynaklara başvurmaktır: Hükümetlerin bilgi kaynakları büyükelçiler, konsoloslar, ataşeler, istihbarat teşkilatı ve silahlı kuvvetlerdir. Ayrıca radyo, gazete ve televizyon gibi açık kaynaklar ve kitle iletişim araçları da bilgi sağlayan araçlardır. Bu süreçte normal olarak söz konusu toplanan bilgilerin, karar alıcıların karar alma sürecini kısaltmak ve doğru karar almalarını sağlamak için hiyerarşik – bürokratik yapı çerçevesinde karar alıcılara ulaştırılması gerekir. Bürokrasinin iç işleyişi içinde gereksiz, fazla bilgiler deneyimli bürokratlar tarafından bu süreçte ayıklanır. Ancak burada da bir sübjektiflikten söz etmek mümkündür. Bilgi ve algılama; durumun yorumlanması ile başlar ve bunun sonucunda, ülkelerin çıkarlarını maksimuma çıkarmak için ne oranda dâhil olmaları gerektiği tespiti yapılır. Bu güç maksimizasyonu olarak yansır.

Hükümet, Kore krizi savaş boyutu aldığında, coğrafi yakınlık olmamasına rağmen, 28 Haziran 1950'de BM Genel Sekreteri'nin, Güvenlik Konseyi'nin 25 ve 27 Haziran 1950 tarihli tavsiye kararları ile üye ülkelerden Kore'ye yapılabilecek olan yardımın

683 Yücel, **age**, (2001), 243
684 Celal Bayar, **Ben de Yazdım – Milli Mücadeleye Gidiş**, c. 3, (İstanbul: Sabah Kitapları, 1997), 121
685 **Cumhuriyet, Gazetesi**, 10 Mart 1954, 1.

mahiyetinin belirtilmesi isteği üzerine haberdar olmuştur. Bu tarihlerden önce basında çıkan sınırlı sayıdaki haber yegâne bilgi kaynağıdır.

25 Haziran tarihinden Kore'ye askeri birliğin hareket etiği Eylül ayı sonlarına kadar savaş alanı ile ilgili öz kaynaklara dayanarak istihbarat çalışması yapılıp yapılmadığı bilinmemektedir. Bu konular tamamıyla BM Ordusu komutanlığını üstlenen Amerikalılara terkedilmiş görünmektedir. Dolaysıyla coğrafi şartlar başta olmak üzere düşman kuvvetlerinin nitelikleri, silah ve teçhizatları vs. gibi konular üzerinde değerlendirmeler yapılmamış, bunlar karar alma sürecine dâhil edilmemiştir. Sadece siyasi değerlendirme yapılmış, Erkin – Sarper ikilisinden bilgi edinme ve danışma konusunda yararlanma yoluna gidilmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanı Köprülü de özellikle Amerikalılarla yaptığı görüşmelerle bilgi edinme sürecine katkıda bulunmuştur. Genelkurmay Başkanlığı ile karar öncesi yapılan görüşmelerin ordunun hazırlık süresi ile sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Çünkü Kore'ye gönderilecek birliğin nitelikleri ABD'liler tarafında zaten belirlenmiştir.

Tek bilgi kaynağının Amerikalılar olması belki de kayıpların yüksek olmasının da yegâne sebebini oluşturmuştur. CIA'nın uyarılarına rağmen Amerikalılar Kuzey Kore'nin saldıracağına inanmamış, özellikle de General MacArthur Çin'in Amerika'yı karşısına alarak savaşa gireceğine hiç ihtimal vermemiştir.[686] Türk Tugayı'nın en yüksek kaybını Çin "gönüllülerine" karşı verdiği hatırlanırsa istihbarat zafiyeti savaş sürecinde de ciddi orandadır.

Öz bilgi kaynaklarına dayanmadan askeri savaş alanına sürmek ciddi sonuçları olması gereken bir karardır. Kararda Milli İstihbarat Teşkilatı, muhtemelen içerideki algıyı yönetmek dışında bir role sahip olmamıştır, bunun dışında istihbarat teşkilatının Kore Savaşı'na karar alma sürecindeki rolüne dair herhangi bir bilgi mevcut değildir.

6.3. Öngörü Süreci: Durumun ve Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Bu süreçte bilgiler değerlendirilerek ülkenin çıkarlarını gerçekleştirmek için alternatif seçenekler belirlenir, bu alternatiflerin sonuçlarının öngörüsü yapılır.

Kore'ye asker gönderme kararında bilgi - belge olmadan, BM-GK kararlarına ve bu kararların arkasında ABD olduğuna güvenilerek, istişare yapılmadan adım atılmış, diğer devletlerden daha önce karar vermiş olmanın prestij sağlayacağı öngörüldüğünden çok acele davranılmıştır.

[686] Bkz. **Central Intelligence Agency**, "Baptism by Fire: CIA Analysis of the Korean War", (CIA Historical Collections Division (HCD) Publication), 2013, https://www.cia.gov/library/publications/international-relations/korean-war-baptism-by-fire/baptism-by-fire.pdf [Ocak 2018]

Karar almanın doğasında zaman baskısı vardır ve karar vericiler çoğunlukla bu baskı altında karar vermek zorunda kalırlar. Ancak bu durum daha çok ulusal çıkarların tehdit altında olduğu krizlerde geçerlidir. Doğrudan ulusal çıkarların tehdit altında olmadığı bir krizde bu derece hızlı davranarak karar almanın mantığı ya aşırı dış baskılara ya da karar vericilerin krizi yanlış algılamalarına bağlanabilir.

Kamuoyunda tartışmak, siyasi partiler başta olmak üzere farklı kurumlarla istişarede bulunmak yerine yeni iktidarın farkını ortaya koymak daha avantajlı görünmüştür. Asker gönderme haricinde herhangi bir alternatif üzerinde değerlendirme yapılmamıştır. Teamüller ve bazı yorumlara göre "savaş kararı"nı TBMM'de almak gerekirken, TBMM'nde tartışmak ve kararı orada almak sadece vakit kaybı olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla önalma güdüsüyle harekete geçilmiş, hatta Batılı ülkelerden önce ABD'nin yanında olunduğu gösterilmek istenmiştir.

BM'nin çağrısına uyan diğer ülkelerin bir kısmı para yardımı (Lübnan 50 dolar), nakliye gemisi (Norveç), sahra hastanesi (personelini de kendi sağlamak üzere İsveç), tıbbi ve sıhhi ekipler (Danimarka), nakliye uçağı (6 adet - Yunanistan), sınırlı bir askeri heyet (30 subay - Bolivya) gibi yardımlarda bulanacaklarını bildirmişlerdir. Bazı ülkeler de kuvvetlerinin sadece iç emniyeti sağlayacak kadar yeterli olduğunu (Suudi Arabistan ve İran), bazıları hiç kuvvet göndermeyeceğini (Hindistan) bildirmişlerdir. Üye 53 devletten 13'ü asker göndereceğini bildirmiştir. Asker gönderme dışında bir seçeneğin değerlendirmeye alınmamasında en büyük faktörün ABD'nin baskıları olduğu, ayrıca iç politikada avantaj sağlama düşüncesinin ağır bastığı sürecin incelenmesinden anlaşılmaktadır.

BM'in çağrısı üzerine Güney Kore'ye askerî yardıma karar vermeden önce karar vericiler tüm boyutları ile Kore Krizi'ni şu şekilde değerlendirmişlerdir: Dünya, iki bloğa ayrılmıştır. Türkiye zaten Batı demokrasilerinden yana tercihini daha önce yapmıştı. Batı ile karşısında yer alan (komünist) blok arasında ilişkiler 2. Dünya Savaşı'ndan itibaren hızla kötüleşmektedir. Muhtemel bir 3. Dünya Savaşı yakındır. Bu savaşta Türkiye'nin tarafsız kalması mümkün değildir. Sovyetler önce Dostluk Antlaşması'nın yenilenmesine yanaşmamış, sonra da Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarına yönelik isteklerde bulunmuşlardır, şimdilerde de Türkiye içinde tahriklere başlamıştır. Gün gelir de Sovyetlerin tecavüzüne uğrarsak elbette ülke savunulacaktır, ancak 20 milyon insan kendinden sayıca ve silahça üstün düşmana karşı galip gelemez. Müttefiklere ihtiyaç olacaktır. BM polis gücü henüz kurulmadığından BM Misak-ı da bu konuda yetersizdir. Türkiye tehlikeye en çok maruz kalan ülkedir. Atlantik Paktı'na girilmesi zorunludur. Türkiye'ye bu konuda yardım edebilecek yegâne devlet ABD'dir.

Dolayısıyla Amerika ile kader birliği kurulmalıdır. İyi ve kötü günde yanında olacağımıza Amerika'yı inandırmamız şarttır. 2. Dünya Savaşı esnasında tarafsız kalınmasından dolayı ABD kamuoyunda Türkiye algısı olumsuzdur. Öncelikle bu olumsuz psikolojik ortamı lehe çevrilmesi gerekmektedir. Olumsuz algıyı olumluya çevirmek için Kore krizi önemli bir fırsattır, Amerika'nın yanında saf tutmalıyız. Kore'de en ağır yükü taşıyan ABD'ne yardım etmek Türkiye'nin NATO'ya alınması için onun desteğinin kazanılmasına imkân sağlayabilir ve ayrıca Türk askerinin Kore'de elde edeceği başarı, Batı savunmasında ciddi bir eksikliği doldurabileceğini ortaya koyabilir.

Amerika ile savunma alanında tek başımıza anlaşma yapma imkânı yoktur, böyle bir teklif edebilmek için de Kore'ye yardım etmeliyiz. Amerika "hür milletleri" 1. ve 2. Dünya savaşlarında da kurtarmıştır; mesele anlaşma yapmakta değil ABD'nin hangi şartta yardım edeceğini anlamaktadır. Artık Amerika da Amerika'nın Amerika'dan savunulamayacağını anlamıştır. Türkiye, Amerika'nın güvenlik çemberine dâhil değilse de, Türkiye olarak Sovyetlere ve komünizme karşı son nefesine kadar mücadele azminde olduğunu gösterirse, Amerika mutlaka yardım edecektir. Bunun için de Kore'ye kendimizi ispat edecek sayıda asker gönderilmesi şarttır. Ayrıca Kore'ye asker göndermek içerde partimize olan teveccühü artıracaktır. Halkımız uzun süre dünyadan dışlanmış bir şekilde yönetildiğinden Batı'nın Türkiye'yi kendi içine almış olmasından büyük memnuniyet duyacak, bu da sonraki seçimlerde bize oy olarak yansıyacaktır. Bunun için halkı içerde komünizm tehlikesi olduğuna, bu tehlikenin inançlarımıza da yönelmiş olduğuna ve bu tehlikeyi bertaraf edecek yegâne parti olduğumuza inandırmamız gerekmektedir.

Karar vericilerin duruma yönelik yukarıdaki öznel algılarının analizi sonucunda; Kore Savaşı'na asker gönderme kararı ile ilgili öngördükleri ve gerçekleştirmeye çalıştıkları üç temel amaç tespit edilmiştir. Karar vericilerin bu amaçların her biri ile ilgili hesapları da farklıdır. Buradaki hesap, her bir amaca kendilerini en iyi şekilde ulaştıracak olan düşünceler, tasavvurlar, eylemlerdir ve bunlar tezde öngörüler olarak nitelenmiştir.

Tez çalışması bu öngörülere odaklanarak yürütülmüş ve Kore Savaşı'nın Soğuk Savaş'ın başlangıcında olması, dünyanın nasıl şekilleneceğine dair olan belirsizlik ve en güçlü görünenin yanında yer alma gayreti ile hükümet ve DP ileri gelenlerinin söz konusu öngörülerinin gerçekleşmesi için Kore Savaşı'na asker gönderme kararını aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu öngörüler şunlardır:

1- Ülkenin güç konumunu artırma hesabı: Türkiye'nin uluslararası imajına ve prestijine olumlu katkı yaparak "güç maksimizasyonu" sağlamak;

2- Güvenlik siyaseti hesabı: SSCB karşısında oluşan güvenlik açığını Batı'nın kolektif güvenlik sistemi NATO'ya dâhil olarak ülke güvenliğini garanti altına almak;
3- İç politik hesap: iç politikada DP'nin konumunu muhafaza etmesi ve mümkün olduğu kadar daha güçlü hale getirererek iç politikada önemli avantajlar sağlamak;

Clausewitzyen anlayışa göre her askeri harekâtın (savaşın) bir siyasi amacı vardır. Askeri harekâtın amacını siyasi karar vericiler (hükumetler) belirler, askerler ise askeri hedeflerden sorumludurlar. Siyasi amaç yanlış seçilirse "askeri harekât" başarılı olsa dahi kısa veya uzun vadede başarıya ulaşılamaz. DP Hükümeti de Kore Savaşı'na katılmanın amaçlarını belirlemiş ve öngörüleri sonucu ortaya çıkan amaçların gerçekleşmesi sonucunda sağlanacak faydaları da tespit etmişlerdir.

DP iktidarının Kore Savaşı'na asker gönderme kararının karar vericilerin öznel güvenlik kaygıları, güç maksimizasyonu arzusu ve iç siyasi hesaplardan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

DP iktidarı Kore'ye asker gönderme sonucu elde edilecek "olumlu sonuçları" kimse ile paylaşmak istememiş, iç politik kaygılarla bunların kendi hanesine yazılacağı öngörüsü ile hareket ederek konuyu TBMM'ne taşımamıştır.

Snyder ve arkadaşlarının ifade ettiği gibi "gelecekteki siyasi duruma erişmek için yürüttükleri bir süreçte" aldıkları kararla[687] bu öngörüleri gerçekleştirmeyi ummuşlardır. Bunlar aynı zamanda kararın alınmasının altında yatan, diğer bir deyişle karara etki eden üç önemli sebeptir de.

6.4. En Uygun Alternatifin Seçimi ve Karar Verme Süreci

Sürecin başından itibaren asker gönderme iç ve dış faktörlerden dolayı karar vericiler için en uygun alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Senatör Cain'in, Kore'ye asker göndermenin Türkiye'ye prestij sağlayacağı, yardım yapmayan ülkelere Amerikan yardımlarının kesileceği ve NATO'ya girmekte önemli bir etki yapacağı yolundaki açıklamaları karar vericileri başka alternatifi değerlendirmekten alıkoyan faktörlerdir.

Kore'ye asker göndermeme seçeneği, "aynı olay bizim başımıza geldiğinde diğer ülkelerin yardım etmeyeceği" öngörüsü ile geçersiz kılınmış, asker göndermekle rasyonel bir karar alındığı, ülkenin güvenliğinin sağlandığı düşünülmüştür. Türkiye'nin özellikle Sovyet tehdidi ve bu bağlamda beynelmilel komünizm tehdidi altında olduğu, kendi başına bu tehdidin üstesinden askeri, siyasi ve ekonomik olarak gelemeyeceği, Kore'ye asker göndermenin Batı'nın müşterek savunma sistemi olan NATO'ya girişe olumlu etki edeceği öngörüsüyle hareket edilmiştir.

[687] Snyder vd, **age**, **(**1962), 232.

Asker göndermemenin alternatifi yine 2. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi yalnızlığa mahkûm olmak olarak görünmüştür. Bunun da başta ekonomik ve askeri yardımları engelleyeceği ve Batı dünyası ile ilişkileri olumsuz yönde etkileyeceği öngörüsü yapılmıştır. Türkiye'nin artık "yurtta sulh cihanda sulh" olarak ifade edilen ve kendisini bulunduğu coğrafyaya hapsettiği düşünülen (jeopolitik) vizyondan vazgeçme vaktinin gelmiş olduğu düşüncesi ağır basmıştır. "Zeitgeist"ın (zamanın ruhu) her yönden dışa açılma, özellikle de Batı ile siyasi, ekonomik ve askeri entegrasyon olduğu öngörüsü ile hareket edilmiştir.

Ayrıca maliyet – fayda analizi yapıldığında karar vericiler için Kore'ye asker göndermek daha önce belirtilen üç sebepten dolayı daha karlı olarak değerlendirilmiştir. Bunlar daha önce sözü edilen öngörülerdir;

- Güç maksimizasyonu sağlayacağı
- Güvenlik açığını gidermeye etki edeceği – (NATO'ya giriş) güvenlik sağlayacağı
- İç politikada önemli avantajlar sağlayacağı

Bu süreçte karar alma birimi herkesin aynı görüşte olduğu tek baskın grup (*single dominant group*) olarak ortaya çıkmıştır. İddia edildiği gibi Bakanlar Kurulu konunun tartışıldığı ve sürecin işletildiği yer değil de alınan kararı onaylayıcı olarak işlev görmüştür.

6.5. Kararın Uygulanması

Osmanlı Ordusu'nun vârisi olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin müşterek harekât tecrübesi fazla değildir. Birleşik harekât niteliğine sahip 1853-56 Osmanlı-Rus Harbi'nden (Kırım Harbi) sonraki ilk tecrübe Almanya ile yürütülen Birinci Dünya Savaşı olmuştur. Kore Savaşı (1950-53) TSK'nin Cumhuriyet döneminde ilk birleşik harekât tecrübesidir. Kore Savaşı'nda Cumhuriyet tarihinde ilk defa olarak, yurt dışına ve yabancı bir ülkeye TSK'nden 4.500 (gereksinimler dolayısıyla bu sayı 5.090'a çıkarılmıştır) kişiden oluşan bir birlik gönderilmiş ve Amerikan üst komutasına bağlı olarak fiilen savaşa katılmış, Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki ve Kıbrıs'tan önceki ateşli silâhları kullanma deneyimi yaşamıştır.[688]

McBride'ın, "durum kaygı vericidir, zira Türk Ordusu'nda görev yerine intikal edip muharebede varlık gösterecek tek bir birlik yoktur" kanaatine rağmen Türkiye'den talep edilecek kuvvetin büyüklüğü ve niteliği konusunda yine onun görüşleri geçerli olmuştur. ABD Büyükelçisi Wadsworth, Türkiye'nin BM'e desteğinin Kore'ye tam

[688] Küçük, **age**, c. 1 (1980), 233 - 234

donanımlı bir alay muharebe grubu göndererek kanıtlanabileceği görüşünü Ankara'da muhataplarına iletmiştir. Dolayısıyla Ankara, Kore'ye asker gönderme kararı alırken ve aldıktan sonra ABD'nin müdahalelerine açık bir tutum sergilemiş ve askeri katkının düzeyini de ABD talepleri doğrultusunda oluşturmuştur. Gönderilecek birliğin tümen yerine strateji ve idari muhtariyete sahip olmayan tugay olmasının da yine ABD'lilerin tercihi olduğu anlaşılmaktadır.[689] Öyle ki nasıl takviye edileceğini dahi Amerikalılar belirlemiştir. Buna göre Amerikalılar birliğin zayiatına karşı mütemadi şekilde takviyesini, yani her eksilen subay ve er yerine yenisinin ikame olunmasını istemişler ve birliğin hareketinin gecikme gerekçesinin bu olduğu söylenmiştir.[690] Açıkçası ABD'liler, üzerinde denetimlerinin olmayacağı bir birliğin gönderilmesini istememişlerdir.

Hazırlığı yapılan tugaya benzer ve tugay büyüklüğünde özel kuvvete Kore Türk Silahlı Kuvvetleri adı verilmiş,[691] Tugay seviyesinde olduğundan Kore Türk Tugayı olarak anılmıştır. "Birleşmiş Milletler Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanlığı" adıyla Ankara'da kurularak sefer kadrosuna göre teşkili Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın 3 Ağustos 1950 tarihli Harekât 2. Şube'nin 190246 sayılı emrine göre yapılmıştır.[692]

İktidarın siyasi sebeplerle Kore'ye asker göndermekte acele etmesinden dolayı hazırlanması için en az 3 aya ihtiyaç duyulan tugay bir aylık zamanda oluşturulmuş, personel ikmali de aşamalı olarak yapılmış, birlikler; sınıflarına göre motorlu, yarı motorlu ve yaya olarak oluşturulmuştur.[693] Tugay'ın gönüllülük esasına göre 1929 doğumlulardan kadrolarını oluşturma kararı alınmış ise de 1928 doğumlulara da gönüllü olmalarından dolayı izin verilmiştir.[694] Hazırlanan Birlikler şunlardır:[695]

2. Zırhlı Tugay Topçu Taburu;
4. Yurt İçi Bölge Komutanlığı Bandosu;
5. Zırhlı Tugay Sıhhiye Bölüğü;
8. Kolordu 1. Hafif Uçaksavar Taburundan bir hafif uçaksavar bataryası;
28. Tümen 241. Piyade Alayı;
28. Tümen İstihkâm Taburunun Motorlu İstihkâm Bölüğü;
28. Tümen Muhabere Bölüğünden bir takım;
28. Tümen Araç Nakliye Bölüğü;

---

689 1950 yılma ait TAB-100-1 Sevk ve Muharebe Talimnamesi'nde göre Tümen tanımı: "Muhtelif sınıf ve silahları ihtiva eden Esas Büyük Birlik'tir. Karargâh, Piyade (Süvari, Zırhlı ve Hava İndirme), Sahra Topçu Birlikleri ve bazı diğer sınıf ve geri hizmet kıt'alarından kurulur. Tümen en küçük stratejik] birlik ve idari birliktir." bkz. Güvenç, **age**, (2013), 81 – 95
690 "Kore'ye gönderilecek Türk Savaş Birliği", **Cumhuriyet Gazetesi**, 15 Ağustos 1950
691 Dora, **age**, 7
692 Erkilet vd, **age**, 67 – 68; Avcı, **age**, 39; Yazıcı, **age**, 59.
693 Erkilet vd, **age**, 70
694 Turan Ergüngör, **Kore'de Birinci Türk Tugayı**, (Ankara: Karınca Matbaası, 1954), 7.
695 Avcı, **age**, 40,

28. Tümen Tanksavar Taburundan bir takım;

28. Tümen Hafif Bakım Tamirhanesi;

"Kore Türk Silahlı Kuvvetleri" ve/veya "1. Türk Tugayı" adları verilen kuvvetlerin komutanlığına Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut'un tercihi ile atanan (Süvari) Tuğgeneral Tahsin Yazıcı[696] 10 Ağustos'ta Genelkurmay Başkanlığı'na çağrılarak atandığı bilgisi kendisine bildirilmiş, 15 Ağustos'ta da Genelkurmay Başkanlığı'nda yapılan basın toplantısıyla atama kamuoyuna duyurulmuştur. Zırhlı birlikler sınıfından olan Yazıcı'nın, bünyesinde tank bulunmayan ve esas unsurunu piyadenin oluşturduğu birliğe atanması yadırganmış, karargâhını da kendisi gibi süvari kökenli tankçı subaylarla yapılandırmıştır.[697] Hazırlık aşamasında, Tugay ve alay olarak ayrı yapılandırılmasının sevk ve idarede sorun oluşturacağı da öngörülememiştir. Ancak muharebe alanında Yazıcı ve komuta ettiği birlikler üstün başarı göstermişlerdir.

Tugay'ın Kurmay Başkanlığı'na Yarbay Selahattin Tokay atanmıştır. Tugay'ın esas gücünü oluşturacak olan 28. Tümen'in 241. Piyade Alayı, 17 Ağustos'ta Sarıkışla'dan Etimesgut'a 2. Zırhlı Tugay Garnizonu'na nakledilmiştir[698]. 241. Piyade Alay Komutanı Kurmay Albay Asım Eren, atamasının üzerinden bir hafta dahi geçmeden alay komutanlığından alınarak[699] yerine Çankırı Piyade Okulu'na yeni atanmış olan Albay Celal Dora atanmış, Dora 23 Ağustos'ta görevine başlamıştır.[700] 1 Mart 1920'de teğmen rütbesi ile orduda göreve başlayan Albay Dora göreve başlayana kadar alay komutanlığına Yarbay Natık Poyrazoğlu vekâlet etmiştir. Daha bir yıl kadar önce albay rütbesini alan Dora'nın atanması sürpriz olmuştur. Yazıcı'nın DP'ye yakınlığı bilinmesine rağmen CHP'ye yakın olduğu bilinen Dora'nın ataması bugüne kadar gizemini korumuştur.

Tugay'ın muharip unsuru 241. Piyade Alayı'na bağlı üç piyade taburudur ve Tugay karargâhının doğrudan taburlara komuta etmesi mümkün olmadığından, Tugay Komutanı Tuğgeneral Yazıcı tarafından sevk ve idari zafiyetini giderebilmek için yeniden yapılandırılmış, 241. Piyade Alay Karargâhı kaldırılmış ve ona bağlı üç piyade taburu doğrudan Tugay Karargâhı'na bağlanmıştır. Alay Komutanı Dora bu duruma itiraz ederek şikâyetini Genelkurmay Başkanlığı'na iletmiş ve Genelkurmay Başkanlığı kararı iptal ederek 241. Piyade Alayı Karargâhı yeniden oluşturulmuştur.[701] 2. Tugay'ın göreve başlamasından sonra, yeniden Yazıcı'nın

---

[696] Kunuri Muharebeleri'nden sonra Tümgeneral rütbesine terfi ettirilmiştir.
[697] Özçelik, **age**, 48
[698] Dora, **age**, 62 - 63
[699] **Cumhuriyet Gazetesi**, 15 Ağustos 1950, 4.
[700] Yazıcı, **age**, 63 - 64
[701] Güvenç, **age**, (2103) 88,

yaptığı değişikliğe gidilerek alay kademesi yeniden kaldırılmış ve taburlar bir kez daha doğrudan Tugay'a bağlanmıştır.[702] Tugay'ın mevcudu 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay, 4414 erbaş ve er olmak üzere 5090 kişiye çıkarılmıştır.[703]

Bütün imkânlar Kore'ye gidecek askeri kuvvetin kullanımına açık tutulsa da, daha hazırlık aşamasında sorunlarla karşılaşılmış, en temel ihtiyaçların karşılanabilmesi dahi güçlükle olmuştur. Albay Dora daha birliklerin Ankara Etimesgut'ta toplanmalarında ciddi sorunlar çıktığını belirtmiştir:[704]

> Etimesgut'ta eratın ve subayların iskân durumu da pek perişan bir halde idi. Garnizondaki pavyonlar buranın esas sahibi olan zırhlı tugayın bile iskânına kifayet etmez bir halde iken bu garnizona bir de 5.100 kişilik bir birliğin misafir edilmesi hem zırhlı tugay birliklerinin durumunu müşkülleştirmiş, hem de bu sıkıntılı vaziyet sefalet, perişanlık ve disiplinsizlik meydana getirmişti. İlk iş olarak Kore alayını zırhlı tugay birliklerinden ayırmak ve binaları terk ederek tugayın pavyonlarından uzakta bir yere çadıra çıkmak, subay ve eratı çadırlarda iskân etmek en başta gelen çarelerden birisi idi. Bu maksatla istediğimiz çadırlar kısa zamanda ikmal edilmiş ve çadırlı ordugâha çıkmakla iskân sıkıntısı giderilmişti.

Bu durum sefer hazırlığının yeterli düzeyde olmadığının göstergesi kabul edilebilir.[705]

> Kore Birliği için depoların kapıları ardına kadar açılmış olmasına rağmen ikmal işleri hayli güçlük ve aksaklıklar arz etmiş, ilgililere çok ter döktürmüş, tabiatıyla birlikler de bazı mahrumiyetlere uğramışlar ve katlanmışlardı. Mesela: Çadır veriliyor, ipleri veya direkleri eksikti. Mutfak malzemesi alınıyor, kısmen kalaysızdı. Levazım şubesi kurulamadığından ihtiyaçlar için para alınamıyordu. Başka satın alma komisyonlarıyla ihtiyaç maddeleri pek geç sağlanabiliyordu. Hülasa bu işlerdeki güçlükler Ankara'dan İskenderun'a harekete kadar devam edip durdu, hayli sıkıntılara sebep oldu.

Silah, araç ve gereçleri sefer kadrosuna göre tamamlanırken muhebere sınıfı Çankırı Piyade Okulu'nda, sıhhıye sınıfı Cebeci Askeri Hastanesi'nde eğitime alınmıştır. Topçular da Polatlı Topçu Okulu'nda atış Kore'de ABD silah ve teçhizatı ile yeniden donatılmaları kararlaştırılmış olsa da 241. Piyade Alayı bölüklerinden seçilen subay, astsubay ve erin Kore'ye hareket etmeden Amerikan piyade silâhlarıyla eğitim ve atış yapmaları ve bunun için alayda yeni Amerikan silâhları için bir öğretim ekibinin yetiştirilmesi öngörülmüştür. Alaya, TUSAG trarafından Almanya'daki Amerikan birliklerinden temin edilen 300 adet M–1 modeli tüfek, otomatik tabanca, hafif makineli tüfek, ağır makineli tüfekler, roketatar ve kamuflaj ağları verilmiş ve yetersiz düzeyde eğitim yapılabilmiştir. Böylece 241. Piyade Alayı hem kendi silâhlarıyla eğitime devam etmiş, ötehem de Amerikan piyade silâhlarıyla eğitim ve atış yapmışlardır.[706] Subay atamalarının yavaş yapılması eğitimi de aksatmış, Çankırı Piyade Okulu'nda Amerikalı bir heyet tarafından komando-gerilla

[702] Yazıcı, **age**, 126
[703] Güvenç, **age**, (2103) 93
[704] Dora, **age**, 19.
[705] Yazıcı, **age**, 55
[706] Denizli, **age**, 67

eğitimine başlanmıştır. Eğitim veren Amerikalı heyete 5 kişiden oluşan bir danışman grubu da eşlik etmiştir. Eğitimler esnasında Amerikalıların Türk erlerine karşı tutumları erler tarafından istenmemelerine yol açmıştır, eğitimler devam etmemiş, yarıda kesilmiştir. Subay atamalarının daha hızlı yapılmasına çalışılmıştır.[707]

Dora'ya göre önemli eksikliklerden biri de subay - astsubay sayısının azlığıdır. Dora söz konusu durumun birliğin harbe hazırlanmasını doğrudan etkilediğini, ayrıca komuta görevi üstlenecek personelin ikmal işleri için sıklıkla personelin başından ayrılmasının da eğitime olumsuz etki ettiğini, hatta durdurduğunu ifade etmiştir.[708] Dora önemli bir bilgi daha paylaşmıştır; İktidarın derdi askeri acele ile Kore'ye ulaştırmaktır. Birliklerin Kore'ye hareket edeceği İskenderun'a hareketinden bir gün önce, 18 Eylül 1950'de, Başbakan Menderes, Meclis Başkanı Koraltan, Milli Savunma Bakanı İnce ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yamut Etimesgut garnizonuna gelerek Tugay'ı toplu ziyaret etmişlerdir. Menderes burada bir konuşma yapmış, ardından Milli Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı konuşmuştur. Ancak burada birliklerin harbe hazırlık durumları ile ilgili hiçbir şey sormamışlar, sadece başarı dilemekle yetinmişlerdir.[709]

Komuta kademesindeki fikir ayrılığı burada belirgin bir şekilde kendini göstermiştir. Dora ziyarete dair eleştirel bakış sahibiyken, Tugay Komutanı Yazıcı ise DP'den vekil olduktan sonra (1963) yazdığı hatıratında, Başbakan ve Milli Savunma Bakanı'nı politikacıların hassasiyet ve ilgi gösterdiklerini belirterek öven bir tavır takınmıştır.[710]

Daha da ötesi tüm bu hazırlıklardan sonra İskenderun'a hareket öncesinde Kore'ye ne ile gidileceğinin de belli olmaması şüphesiz komuta heyeti üzerinde bir tedirginliğe sebep olmuştur. Son ana kadar hangi araçlarla nereden ve nasıl hareket edileceği konusundaki belirsizlik durumu ile ilgili olarak Dora şunları yazmıştır.[711]

> … Hareket edeceğimiz günün arifesine kadar Kore'ye hangi vasıta ile gideceğimiz malum değildi. Birçok rivayetler ortada dolaşmakta bir kısım gazeteler tayyarelerle Kore'ye nakledileceğimizi yazmakta iseler de bunu teyit veya tekzip eden bir haber sızmamakta idi. Hareketimizden bir gün evvel vapurla gideceğimiz tahakkuk etmiş ve gemilere İskenderun Limanı'ndan bindirileceğimiz kararlaştırılmıştı

Gemi ile intikal konusunda herhangi bir tecrübeye sahip olunmaması konusunda da şunları yazmıştır:

> Askeri tarihimizde Türk Ordusu'nun bugüne kadar denizler aşırı yabancı bir ülkeye nakli ilk defa vuku buluyordu. Uzun bir deniz yolculuğu hakkında kâfi derecede ameli

[707] Yalta, **age**, 48-49.
[708] Dora, **age**, 19
[709] **age**, 21
[710] Yazıcı, **age**, 76.
[711] Dora, **age**, 21.

> bir bilgiye sahip bulunmuyorduk. Bizi bu hususta tenvir edecek Amerikalı uzmanlar Kore'nin iklim şartlarına ait umumi bilgiden başka bizi aydınlatmamışlardı. Gemi ile bir ay devam edeceği söylenen bu uzun deniz yolculuğunda bilhassa birliğin iaşesinin ne şekilde temin edileceği kaygısı ön planda düşündüğümüz hususların en başında gelmekte idi. Genelkurmay Başkanlığınca yolculuğumuz boyunca birliğimize yetecek iaşe maddelerinin İskenderun'da 39. Tümen Komutanlığına hazırlatıldığı rivayet halinde söylenmekte ise de bunların gemide nasıl pişirileceği endişesi içimizde bir soru halinde halledilmeden kalmıştır.

Kore'ye hareketten önce birliklere moral bulmaları için Etimesgut Garnizonu'nda konserler düzenlenmiş ve Kore Türk Tugayı için bir marş bestelenmiştir. Bestesi Nezihe Aral'a ait "Kore Marşı" marşı Genelkurmay Başkanlığı tarafından uygun görülerek Mehmetçiğe öğretilmiştir. Marşın sözleri şöyledir:[712]

> Milletle, devletle birdir oyumuz
> Cihanla savaştı şanlı soyumuz
> Güneye kuzeye doğu batıya
> Kore'ye uzandı sınır boyumuz
> Savaşmak Türklerin canına minnet
> Eskiden Türkümüz alo Yemen'di
> Bugün de Kore'ye attık kemendi
> Türklüğün verdiği şanlı kararı
> Moskof'tan gayri cihan beğendi

8.000 km uzağa savaşmaya gidecek olan askerlerin birbirlerine "Kore nire?" diye sordukları günlerde bestelenen marşın güftesinde hem Yemen hem de Moskof'un yer alması tarihsel hafızaya hitap edildiğinin göstergeleridir.

Albay Dora'ya göre, ABD Ordusu'nun ihtiyaçlarına göre yapılan ve düzenlenen gemilerde bir aydan daha uzun sürecek bir yolculuk için hazır olmayan birlikler, en başta yemek konusu olmak üzere (ekmeğin az verilmesi gibi), aralarında bölme olmayan açık duşlar, alafranga tuvalet gibi sorunlarla karşılaştıklarını, subay ve astsubayların erlere tuvalet kullanmayı öğrettiklerini ifade etmiştir.

Türk Tugayı'nın Kore'ye harekete hazırlandığı Eylül ayı boyunca gazeteler Kore'de her şeyin yolunda gittiği, Kuzey Kore birliklerinin çekilmekte oldukları, neredeyse Türk Tugayı'nın hiçbir muharebeye girmeyeceği yönünde imalı haberler yapmışlar[713] ve hatta Kore'de harbin bittiğini ilan etmişlerdir.[714]

---

[712] Serkan Sipahi, "Kore Savaşı ve Türk Kamuoyu", (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 102

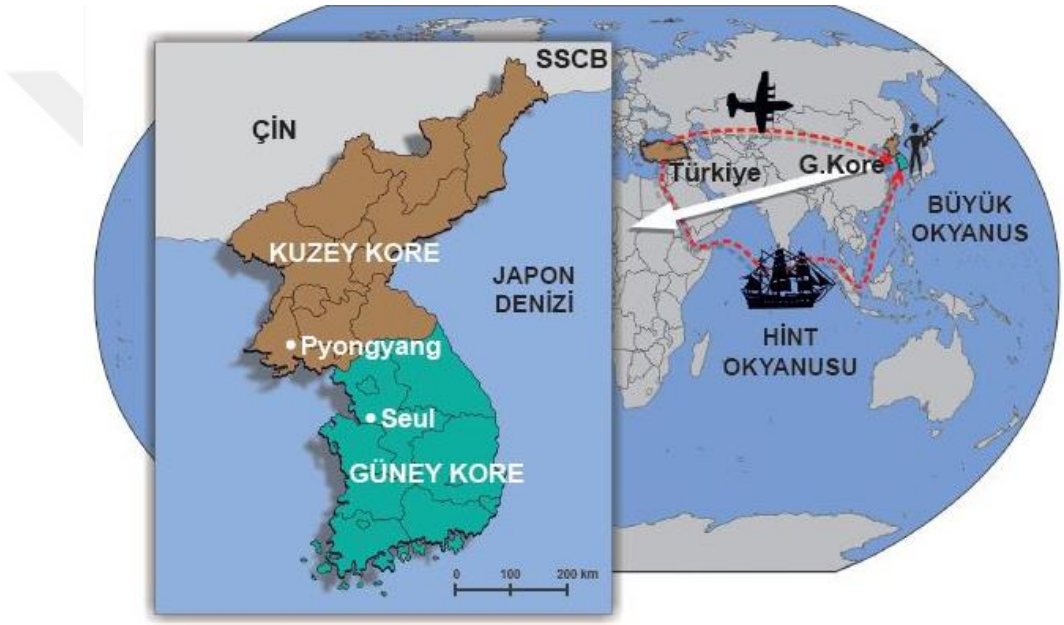
[713] "Kore'de kızıllar bütün cephelerde çekiliyorlar", **Cumhuriyet Gazetesi**, 18 Eylül 1950, 1; "Kore'de kızılların sulh istedikleri şaiyası çıktı", **age**, 19 Eylül 1950, 1; "BM Kore'de ilerliyorlar", **age**, 20 Eylül 1950, 1; "Amerikalılar dün Seul'e girdiler", **age**, 22 Eylül1950, 1; "BM kuvvetlerinin Kore'de ileri hareketleri hızlandı", **age**, 24 Eylül1950, 1; "Kore'de komünistler süratle çekiliyorlar", **age**, 25 Eylül 1950; "Kore'de nihai zafere doğru", **age**, 26 Eylül 1950

[714] "Kore'de harb fi'len sona erdi", **age**, 30 Eylül 1950, 1.

İskenderun'a ulaşan Kore Türk Tugayı'nın, ABD Donanması'na bağlı Sealift Komutanlığı'nın temin ettiği gemilerle üç kafile halinde Kore'ye gönderilmesi öngörülmüştür. 25 Eylül'de MC Rea, 26 Eylül'de General Hasan ve 29 Eylül'de Private Johnson gemileri TCG Gemlik ve TCG Gaziantep muhriplerinin Mısır'a eşliklerinde yola çıkmıştır. 30 Eylül ve 2 Ekim tarihlerinde de Tugay'ın eşya ve malzemeleri iki nakliye gemisi ile yola çıkmıştır.[715]

Birliklerin savaşa hazır olmadıklarının bir göstergesi de deniz yolculuğu esnasında subay ve erlerin gemilerde de gündüz atış talimi geceleri de dersler yapmaya devam etmeleridir, aynı zamanda subaylara harita üzerinde plân tatbikatları yaptırılmıştır.[716]

Harita 1- Kore Rotası[717]



Süveyş Kanalı, Kızıldeniz, Mentep Boğazı, Kolombo, Singapur, Filipinler ve Formoza Adası rotasını takip ederek yapılan gemi yolculuğu çok zor geçmiştir. 17 Ekim'de (ve 18, 19 Ekim tarihlerinde) Kore'ye ulaşan Tugay'ı[718] MacArthur "sevk ve idarem altında bir Türk birliği bulunması benim için büyük mazhariyettir" cümlesi ile karşılamıştır.[719]

Kore'ye ulaştıktan sonra Tuğgeneral Yazıcı, tek elden idaresinin emir – komutayı sağlayacağı gerekçesi ile alay taburlarının doğrudan tugaya bağlanmasını istemiş, 241. Alay'ı 3 Kasım'da lağv etmiştir. Alay'ın lağvedilmesinde komuta kademesinin birbirleriyle uyumsuzlukları önemli rol oynamıştır. Tugay Kurmay Başkanı Selahattin

[715] Özçelik, **age**, 49; "Amerika'nın sesi radyosu birliğimizin hareket ettiğini bildirdi", **age**, 27 Eylül 1950, 1.
[716] Dora, **age**, 31; Denizli, **age**, 73.
[717] https://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/kore-savasi-ve-turk-dis-politikasi/, [Temmuz 2019]
[718] "Türk askeri dün Kore'ye çıktı", **age**, 18 Ekim 1950, 1.
[719] "MacArthur'un Birliğimize Dair Demeci", **age**, 22 Ekim 1950, 1.

Tokay ve Alay Komutan Yardımcısı Yarbay Natık Poyrazoğlu, Albay Dora ile uyumsuzlukları nedeniyle Alayın lağvında önemli rol oynamışlardır. Taburlar Tugay'a başlanmış, Alay Komutanı Albay Dora Tugay Komutan Yardımcısı olmuştur. Pasif göreve verildiğini düşünen Albay Dora, görevi kabul etmeyeceğini bildirmiş, Genelkurmay Başkanlığı'na da şikâyet dilekçesi ile başvurarak Türkiye'ye dönme isteğini iletmiştir.[720] Tugay'ın Kore'ye ulaşmasından önce Japonya'da BM Genel Karargâhı'nda Türk İrtibat Heyeti göreve başlamıştır. Kısa bir hazırlıktan sonra Türk Birliği'ne ilk görev olarak Taegu'nun güvenliği verilmiştir.[721] Bir hafta kadar sonra da Tugay 8. Amerikan Ordusu'nun yanında savaşa girmek üzere cepheye hareket etmiştir.[722]

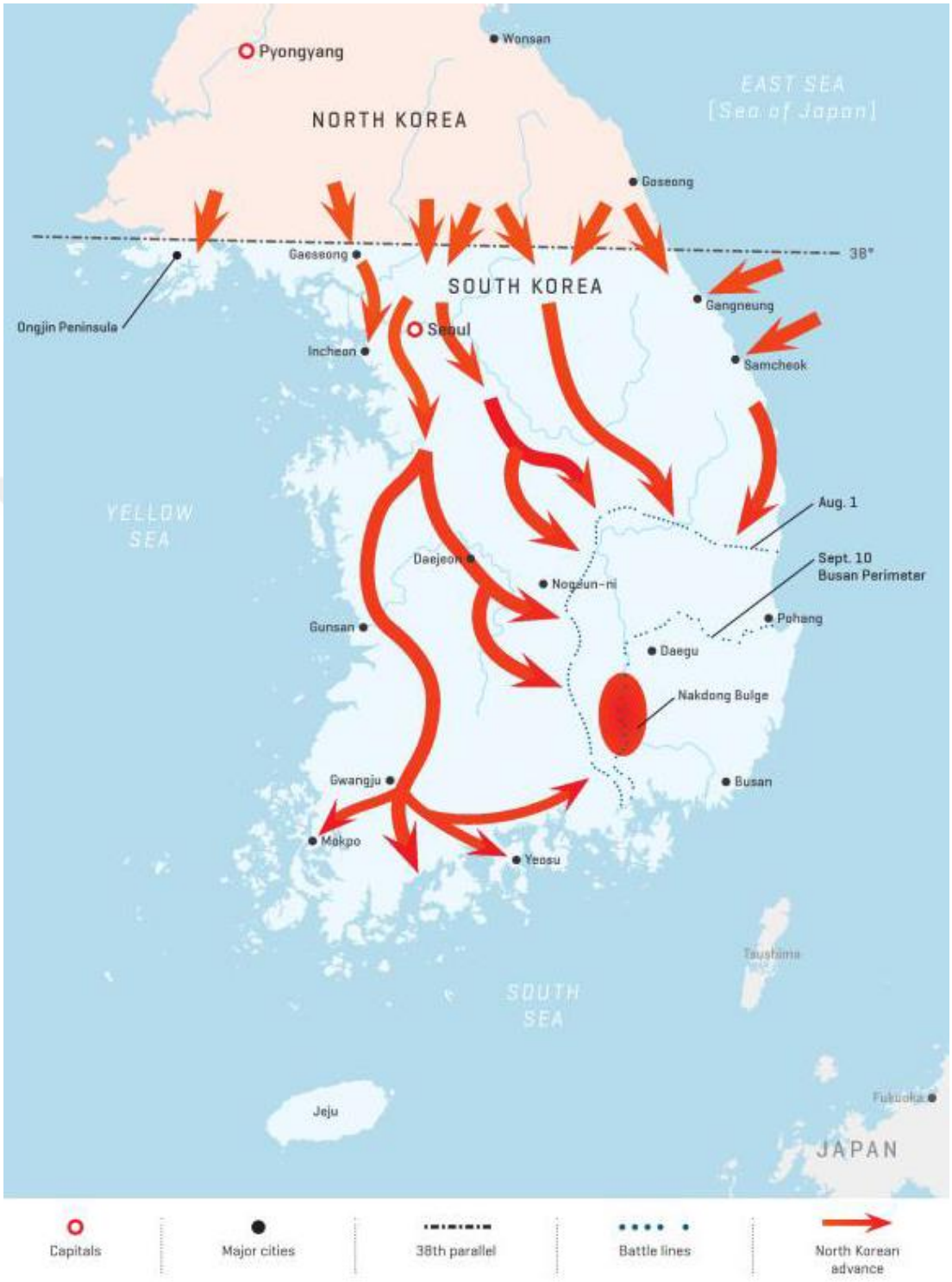
General Douglas MacArthur, Çin birliklerinin savaşa dâhil olmayacağını öngördüğünden, Noel öncesinde barışın tesis edileceğini (*home by Christmas offensive*) düşünerek Kasım ayında, BM kuvvetleri Kuzey Kore Ordusu'nu Yalu nehrinin ötesine atacak son bir taarruz başlatmıştır. Çin Ordusu Komutanı Lin Piao birliklerini bölgeye yığmayı başarmış, BM kuvvetlerini pusuya düşürerek karşı taarruz başlatmıştır.[723] 15 Kasım'da başlayan çatışmalar, 26 - 30 Kasım'da tarihlerinde Kunuri bölgesinde, Çin'in 100.000 kişilik Gönüllü Ordusu'nu harbe sürmesiyle[724] daha da şiddetlenmiştir.[725]

24 Kasım 1950 sabahı kuzey yönünde Çin sınırına doğru ilerleme emrini alan Türk Tugayı Kunuri'den hareketle Kaechon, Sinnimni, Wawon boyunca Tokchon'u ele geçirmek için yola çıkmıştır.

---

[720] Özçelik, **age**, 52
[721] "Kore'deki birliğimiz dün ilk defa vazife aldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 31 Ekim 1950, 1.
[722] "Birliğimiz cepheye hareket emri aldı", **age**, 8 Kasım 1950, 1.
[723] Mesut Uyar, "Bir Muharebe İki Görüş: Kunu-ri Muharebesi Kaynaklarına Eleştirel Bir Bakış", **Kore Savaşı - Uzak Savaşın Askerleri**, Ed. Mehmet Ali Tuğhan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 73,
[724] "Kuzey Kore Cephesinde Vaziyet Ciddi / Komünist Çin harbe 100.000 kişi ile iştirak ediyor", **age**, 28 Kasım 1950
[725] "Kore'deki Türk Birliği sarıldı fakat süngü Hücumu ile Çemberi Parçaladı", **age**, 29 Kasım 1950; "Çinliler tuttuğumuz cepheyi taarruzlarına rağmen çökertemediler", "Birleşmiş Milletler sarılma tehlikesini atlattılar", **age**, 30 Kasım 1950

Harita 2- Yaz 1950 – Ocak 1951 arası muharebeler[726]

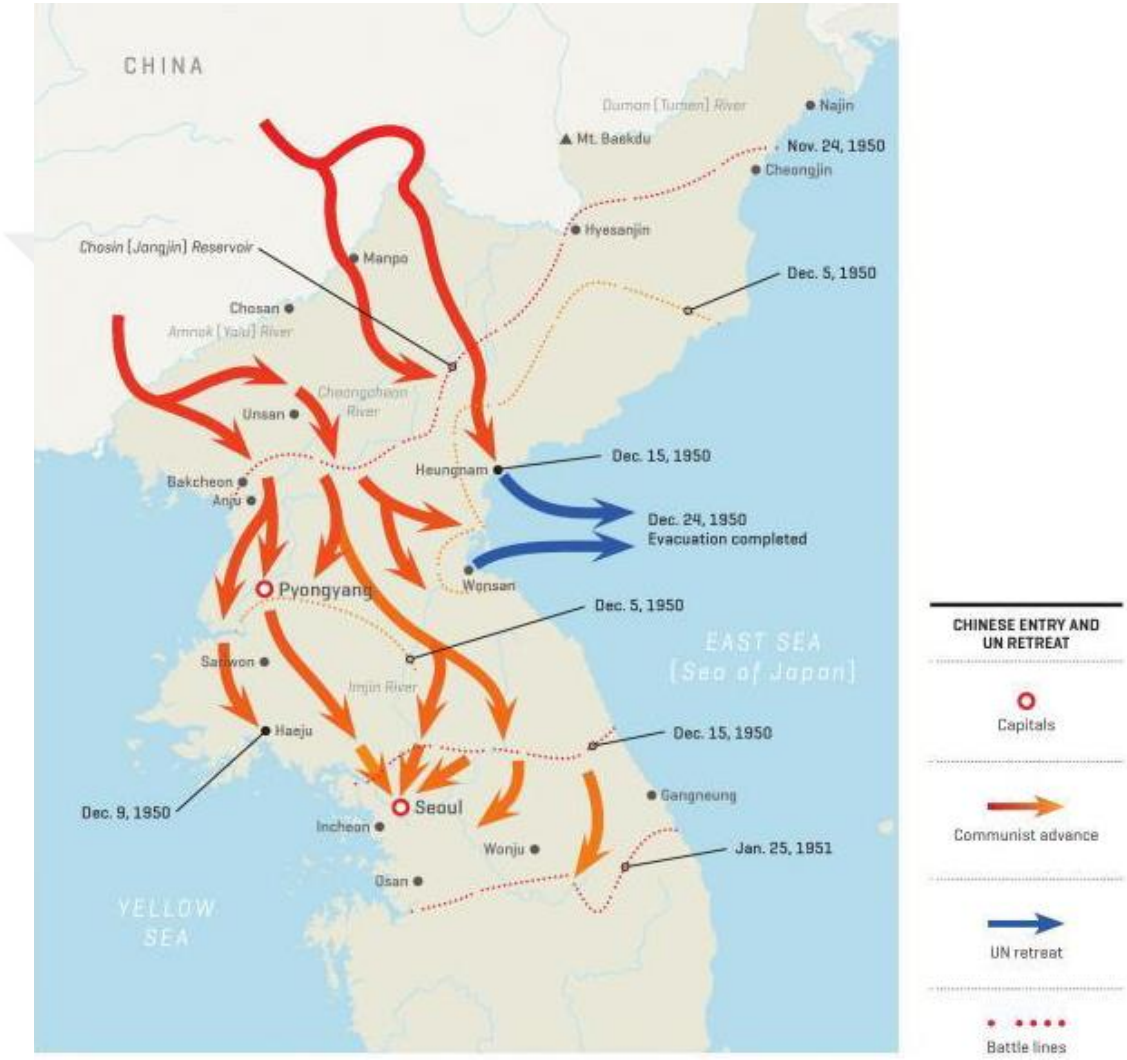


26 Kasım'da Türk Tugayı bağlı olduğu Amerikan Kolordusu'ndan Amerikan birliklerinin geriye çekiliş yollarının güvenliğini sağlamak için almıştır. Bölgedeki Güney Kore Tugayı'ndan da haber alınamamaktadır. Çin Gönüllü Birlikleri Amerika ve Güney Kore kuvvetlerinin gerisine sızmışlar ve Amerika ve Güney Kore birlikleri

[726] Michael D. Shin, **Korean History in Maps - From Prehistory to the Twenty-First Cen**tury, (Cambridge Universty Press, 2014), 132

bunun sonucunda da geri çekilmeye başlamışlar ancak Türk Tugay'ını da durumdan geç haberdar etmişlerdir. Türk Tugayı motorlu ve yaya olarak bölgeye ulaşmaya başlamıştır. Türk Tugayı'nın 1. Tabur'u süngü savaşı vermek zorunda kalmış, ricat harekâtının güvenliğinden sorumlu 3. Tabur 9. Bölük imha edilmiştir. Chongchon nehri boyunca geri çekilen Tugay 26 Kasım 1950 gününün akşamı ancak Kunuri'deki toplanma bölgesine topçu taburu hariç varabilmiştir.[727]

Harita 3- Ekim 1950 – Ocak 1951 arası muharebeler[728]



Kuşatılan 2. Güney Kore Tümeni'ni kurtarmak için Türk Tugayı Wowan Boğazı'nda General Tahsin Yazıcı'nın emri ile durdurulmuştur. Wawon muharebeleri başarılı olmuş, düşman geri çekilmek zorunda kalmıştır. General Yazıcı Wawon'dan Sinnimni bölgesine geri çekilmiştir. 28-29 Kasım günü düşman gece Türk hatlarının boşluklarından girerek kuşatmayı bir felakete dönüştürmüştür. Kaechon bölgesinde bir Amerikan taburunun da desteğiyle savunma hattı teşkil edilmiş, ancak Amerikan

[727] Erkan, **age**, 100 – 101.
[728] Shin (ed.), **age**, 135

taburunun da geri çekilmeye başlamasıyla Tuğgeneral Yazıcı Kunuri'ye geri çekilme emri vermiştir. Düşmanın sayıca üstünlüğü ve gerilla savaşı uygulamasıyla Tugay bütünlüğünü koruyamamıştır. Emir-komuta ve iletişim eksikleri parçalara ayrılan birlikleri kendi savaşlarını yapmaya zorlamıştır. Burada Tuğgeneral Yazıcı ile Albay Dora arasında anlaşmazlık çıkmış, Yazıcı'nın sonuna kadar savunma yapılması emrini Dora dinlememiş, yanına aldığı birçok subay ve erle geriye çekilmiştir. Tugay Komutanı Yazıcı birlikleri toparlamayı başarmış, düşman tarafından sarılan küçük birlikler süngü hücumlarıyla kurtarılmaya çalışılmıştır.[729] "Tugay'dan sadece 1. ve 3. taburlar ile bazı dökümtülerin kaldığı diğer birliklerin geri çekilen Amerikan birliklerini takip ederek cephenin oldukça gerisindeki Pyongyang'a gittikleri anlaşılmıştır".[730] Bağlı olunan kolordudan alınan emirle küçük parçalara ayrılmış şekilde çarpışa çarpışa İngiliz 29. Tümeni'nin oluşturduğu dost hatlara ulaşmışlardır.[731]

Türk Tugayı, 26-30 Kasım 1950 günleri Kore Savaşı'nın kaderini değiştiren Kunuri Muharebeleri'nde kuşatma çemberini yararak kendisinden kat kat üstün kuvvetlere karşı bir zafer kazanmış, Amerikan 8. Ordusu'na üç altın gün kazandırarak onun imhasını önlemiştir. Türk Tugayı'nın en kanlı çarpışmalar yaptığı bu üç günde Amerikan birlikleri tarafından kendi kaderine terk edilmiş, hiçbir iletişim kurma girişiminde bulunulmamıştır. Albay Dora ve yanındakiler daha önce çekilmiş olanları toplamak için gidiyormuş gibi 500 km öteye başkent Seul'a kadar ilerlemişlerdir.

6 Aralık'a kadar süren çarpışmalarda Türk Birliği'nin kaybı 218 (10 subay, 7 Astsubay, 1 Askeri memur, 1 sivil memur, gerisi er) şehit, 94 (7 subay, 2 Astsubay, gerisi er) kayıp, 455 (15 subay, 10 Astsubay, gerisi er) yaralı olmak üzere toplamda 767 kişidir. Türk Birliği Kunuri muharebelerinde Kore Savaşı boyunca insan olarak mevcudun %15'i, ağır silah ve araçların %70'i ile en fazla kaybı vermiştir.[732]

Bu çatışmalar Türk Tugayı'nın %25 oranına yaklaşan yüksek zaiyatı ile sonuçlanmıştır. Kunuri muharebelerine dair haberler Amerika'nın Sesi Radyosu'ndan alıntılanarak gazetelerde yer almıştır. Bu beklenmeyen bir durum olmuş, bu olayın hemen ertesinde İngiltere ve Fransa hükümetleri Çin ile savaşa girmek niyetinde olmadıklarını açıklamışlardır.[733]

---

[729] Türk kaynaklarında Kunuri Muharebeleri bu muharebeler Amerikan kaynaklarında Chongchon Muharebesi olarak geçmektedir. Bkz. The Korean War - An Encyclopedia, Ed. Stanley Sandler, (New York, Garland Publishing, 1995) 77 vd

[730] Uyar, **age**, 75

[731] Özçelik, **age**, 89-90

[732] Erkan, **age**, 126; Tahsin Yazıcı şehit sayısını 237 olarak vermekte ve toplam zayiatın 825 kişi olduğunu belirtmektedir. Bkz. Yazıcı, **age**, 199-201; Uyar, **age**, 74

[733] "Amerika – İngiltere konuşmaları başladı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 5 Aralık 1950, 1.

Gazetelerin çok büyük başarı olarak yansıttığı, kendilerinden çok üstün düşman kuvvetlerine karşı kazanılan ve 4 Amerikan Tümeni'nin yok olmaktan kurtarıldığı ancak yüksek kayıpların verildiği[734] Kunuri Muharebeleri'nden sonra ilk zaiyat Milli Savunma Bakanlığı tarafından açıklanmıştır: Buna göre Kore'deki zayiatımıza dair ilk rakam %10 zaiyat verildiği şeklinde olmuştur (150 şehit, 150 kayıp, 200 – 300 yaralı).[735] Sadece iki gün sonra Kore'de zaiyatımız revize edilmiş ölü, yaralı kayıp olarak "bin kahraman" olarak ilan edilmiştir.[736] Daha sonra zaiyat rakamı yeniden düzeltilerek 918 olarak verilmiştir.[737] Ancak rakamlar hala sağlıklı değildir ve daha önce kayıp listesinde yer alanlardan bazılarının yaralı olduğu da anlaşılmıştır.[738] Bu başarı sonrasında BM Kuvvetleri Komutanı Amerikalı MacArthur Türk Tugayını tebrik etmiştir.[739]

Kunuri Muharebeleri'ne dair tartışma hâlâ sürmektedir. Mesut Uyar, bu konuda Türk ve Amerikan resmi tarih yazımının farklı olduğunu vurgulamaktadır. Türk resmi tezinde, Kunuri'de Amerikan komuta heyetinin komuta sorumluluğunu yerine getirmediği, sevk ve idarede sorunlar olduğu, 26 Kasım'da verilen emir dışında Tugay'ın başka bir talimat almadığı, düşman hakkında istihbarat verilmediği, gerekli ateş ve araç desteğinden yoksun bırakıldığı vurgulanmıştır. Türk Tugayı, düşman baskınının gerçekleştiği 27-28 Kasım'da bağlı olunan kolordu ile irtibatın Amerikan muhabere timinin imha olmasından dolayı kesilmesiyle iletişim kuramamış, habercilerle iletişimin anlık olmaması nedeniyle fayda elde edilememiş, zaiyatı artmıştır. Türk irtibat subayları da planlamaya dâhil edilmedikleri için devre dışı kalmışlardır. Türk Tugayı, tamamen karanlıkta kalan geniş resmi görmeden savaşmıştır. Amerikan resmî tarihinde ise Amerikan komuta heyetinin bildiği kadarını aktardığı, emirlerin Türk Tugayı'na ulaştığı, ancak bir türlü Türklerin emirleri anlayamadığı yer almıştır. Buna karşılık Türk tarafı, emirler körü körü uygulandığı takdirde daha büyük felaketle sonuçlanacağı, "General Yazıcı'nın asli görevi olan düşmanı geciktirme vazifesini icra ettiği ve birlik kaptırmadan geri çekilme harekâtını

---

734 "Birliğimizin gösterdiği kahramanlık bütün dünyada heyecan yarattı", "Türk Birliği'nin şecaati dört tümeni inhizamdan kurtardı", "100.000 düşmana karşı 2.000 Türk'ün mucizesi", **Cumhuriyet Gazetesi**,, 2 Aralık 1950

735 "Kore'deki zayiatımıza dair ilk inanılır rakam", **age**, 6 Aralık 1950, 1.

736 **age**, 8 Aralık 1950, 1.

737 "Kore'deki zaiyatımızın kat'i yekûnu elde edildi: Ölü, yaralı ve kayıb olarak 918 kahraman", **age**, 22 Aralık 1950

738 "Kore'de zaiyatımıza dair yanlış listeler", **age**, 31 Aralık 1950

739 "MacArthur Yiğit Birliğimizi Tebrik etti", **age**, 4 Aralık 1950; "Amerikalı General Walker tugayımızı tebrik etti", **age**,10 Aralık 1950

başlattığı" görüşünde olmuştur".[740] Uyar, Amerikalıların Kore Savaşı ile ilgili yazdıkları eserlerde Türk birliklerini harekât için yeterli olmadıklarına vurgu yaptıklarını belirtmektedir:[741]

> Amerikan resmî tarihi, Türk Tugayı'nı verilen emirleri 'yanlış anlayan', 'hata yapan', etkin bir emir-komuta ve muhabereyi kuramayan, Amerikalı amirler ve danışmanların tavsiyelerini dikkate almayan, düşman baskısını hissedince hemen geri çekilen ve son olarak etrafındaki Amerikan birliklerinin harekâtını olumsuz etkileyen bir birlik olarak tasvir etmektedir.

Türk Tugayı'nın Kunuri'de bu ilk muharebesinde, Türk ve Amerikalı komutanlar arasında ciddi sorunlar yaşanmıştır. Muharebenin kazanılmasında Tugay Komutanı Tuğgeneral Yazıcı'nın önalmayla hareket etmesinin büyük etkisi olmuştur. Amerikalı komutanlar bu durumdan rahatsız olmuşlardır. Kore'deki Amerikalı komutanlar, büyük kuvvetlerle en az riskle savaşarak kazanmayı öngören bir askeri kültüre sahipken, Tuğgeneral Yazıcı "çok eskilere giden, köklü bir kültüre ve sorumluluk ile önalmaya dayanan, manevra ile sonuca giden ve birlik ruhu yüksek bir ekoldendi" (Prusya Ekolü).[742] Kunuri'de harekât düşman hakkında yeterli istihbarat olmadan başlamış ve devamında da istihbarat noksanlığı sürmüştür.

Genel olarak Kore Savaşı esnasında Amerikalı komuta heyeti ile Türk Tugayı komutanları arasında anlaşmazlıklar çıkmıştır. Hem Dora hem de Yazıcı, Türk Tugayı'na dostluk gösterilmediğini, özellikle Amerikalıların muharebe durumu hakkında bilgi vermediklerini, üst komuta kademesinden açık emir gelmediğini, önemli sorulara yanıt verilmediğini, geri çekilmelerde Türk makamlarının haberdar edilmediğini, genellikle Türk birlikleri yaya olarak nakledilirken diğerlerinin kamyonlarla naklinin gerçekleştiğini, Türk Tugayına daha zor görevlerin verilmeye çalışıldığını, Türkler dağlarda savaşmaya zorlanırken Amerikalıların düz araziyi tercih ettiklerini yazmışlardır.[743]

Üzerinde durulması gereken ve bugüne kadar ihmal edilen asıl konu birleşik harekât niteliğine sahip bir savaşa, uzun yıllardır iç güvenlik harekâtı dışında bir harekât yapmamış olan birliklerin çok kısa süreli eğitimle gönderilmesidir.

Kore'de görev alan Türk Tugayı birçok muharebeye katılmıştır: Kunuri Muharebeleri, Wavon Muharebesi, Sinnimni Baskını, Kaechon Muharebesi, Kunuri Boğazı Muharebesi, Pyongyang'a Geri Çekiliş, Sunchon Boğazının Zorlanması, Kumyangjangni Muharebesi, 185 Rakımlı Tepe Muharebeleri, Kumpo Yarımadası

---

[740] Uyar, **age**, 77-78, Uyar, "hala savaşa katılmış olan milletlerin sadece kendi anlatımları ile yetindiklerini ve bıkmadan usanmadan bunları tekrar ederek tarihi olguları efsanaleştirdikleri bir süreçten" bahsetmektedir. Bkz. Uyar, **age**, 80

[741] Uyar, **age**, 80

[742] Güvenç, **age**, (2010), 259

[743] Dora, **age**, 96

Savunması, 431 Rakımlı Tepe Muharebeleri, 109 Rakımlı Tepe Muharebeleri ve 156 Rakımlı Tepe Muharebelerinde aktif olarak görev almış ve başarı göstermiştir.[744]

Kore Savaşı'na katılan ilk üç Türk tugayının kayıpları şu şekilde olmuştur:[745]

> 37 subay, 26 astsubay, 658 erbaş ve er olmak üzere toplam 721 şehit;
>
> 81 subay, 66 astsubay, 2000 erbaş ve er toplam 2147 yaralı, bunların 1745'i tekrar birliklerine, 672'si de Türkiye'ye dönmüştür;
>
> 6 subay, 3 astsubay, 225 erbaş ve er toplam 234 esir;
>
> 171 erbaş ve er olmak üzere toplam 175 asker kayıp;
>
> Şehit ve kayıp toplamı 896;
>
> Hastalanarak yurda dönen 98;

Değiştirme birlikleri ile birlikte Kore'de çarpışan Türk askeri sayısı 14.936'ya ulaşmış, toplam zaiyat % 22 olmuştur, toplam zayiat içinde şehit sayısı % 27 gibi yüksek bir sayıdır.[746]

Kore Savaşı'ndaki toplam kayıpları itibariyle Türkiye, Kore'de ABD'den sonra en çok kayıp veren ülkedir.[747] Kore Savaşı, Soğuk Savaş'ın ilk büyük sıcak çatışması olarak tarihe geçmiştir. Türk tugayı ateşkesten sonra da görevde kalmış, yılda 1.000.000 doları bulan maaş ve yollukları Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından karşılanmıştır.[748]

Yüksek kayıplara rağmen başarı elde edilmesinin sebebini siyasiler, modern silahlarla Türk Ordusu'nun mucizeler yaratma kabiliyeti ile açıklamışlardır. Afyonkarahisar Milletvekili Emekli General Ali İhsan Sâbis aşağıdaki tespitleri yapmıştır:[749]

> Şimdi, Kore'ye gelelim: Kore 'de askerlerimiz yüzümüzü ağarttı. Onunla sade biz değil bütün dünya iftihar etmektedir. Bunun sebebi nedir? Gördük ki, Kore'de Mehmetçiğe tank veriliyor, uçak veriliyor, büyük bir titizlikle diğer Amerikalılar gibi besleniyor. Her ihtiyacının temin olunduğunu görünce Mehmetçiğe ne düşüyor? Süngüsünü takıp düşmanı tepelemek. O bunu yapmıştır. Kore'de kahramanlıklar yarattı.
> Kore'de gösterdikleri kahramanlıklarla askerimiz Amerikayı fethetti. Bugün Reisicumhurumuzun dolaştığı her yerde Amerika'lılar, Kore'de gösterdiğimiz kahramanlıkları ileri sürerek, bizi bu suretle tanıdıklarını, Türk'ün hakiki bir dostu ve müttefiki olduklarını söylüyorlar. Bu, iftihar edilecek bir şeydir. Milyonlar serfetseydik

---

744 Konu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Erkan, **age**, 103–149; Cüneyt Güven, "Sebep ve Sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye", (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007); Erkilet vd, **age**, 34–60.

745 Erkilet vd, **age**, 417; Erkan, **age**, 164

746 T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı**, age**, 75.

747 Kore'deki şehitlerimizin sayısı konusunda verilen bilgiler çelişkilidir. Kore Savaşı konusunda çok sayıda kaynak olmakla birlikte, şehitler konusunda 721, 724, 727, 810, 918, 937gibi farklı rakamlar söz konusudur.

748 Erhan, **age**, (2009): 547

749 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 34, c. 4 (24 Ocak 1951), 337

> Amerika'nın dostluğunu kazanamazdık. Buna da nazarı dikkatinizi celbederim. Başka bir şey ilâve edecek değilim.[750]

Bu sözlere Milli Savunma Bakanı Kenan Yılmaz şu cümlelerle karşılık vermiştir:

> Ali İhsan Sâbis arkadaşımız buyurdular ki, Kore'deki muvaffakiyetin âmillerinden birisi de orada ellerine verilen silâhların mükemmeliyeti ve aynı zamanda iyi gıda almış olmalarıdır. Silâhların mükemmeliyeti ve iyi gıda almaları hakkındaki noktai nazarları üzerinde bir itirazda bulunacağım. Ancak iyi gıda almış olmalarından dolayı bu muvaffakiyeti gösterdiklerine dair fikirlerine ve noktai nazarlarına iştirak edemiyeceğim. Çünkü orada bulunan muhtelif milletlere mensup askerler de aynı silâhı kullandılar ve aynı gıdayı almış bulunuyorlar.
> Fakat hiçbiri Türk askerinin gösterdiği bu celâdeti, bu kahramanlığı gösterememiştir. Bu bakımdan, arkadaşımızın noktai nazarlarına iştirak edemiyeceğim. Halk Partisi sözcüsünün Ordu ve Millî Savunma Bütçesi hakkında bir diyecekleri olmadığı ve bu hususta tamamen mutabık bulundukları yolundaki beyanlarına ve bu noktada İktidar Partisi ile birlikte hareket etmiş olmalarına bilhassa teşekkürler ederim.[751]

Ancak Sâbis Bakan'ın açıklamasından tatmin olmamış ve şunları söylemiştir:

> … orada (Kore'de) askerimize en iyi bir şekilde silâh verilmiş, en iyi tank verilmiş, tıpkı Amerikalılar gibi giydirilmiş ve beslenmiştir.
> Mehmet'çiğe düşen iş süngü takıp hücum etmek. Mehmet'çik de adını bu suretle dünyaya bir kere daha tanıtmıştır.

Türkiye, 25 Haziran 1950'de başlayan Kore Savaşı'nda, ateşkesin imzalandığı 27 Temmuz 1953 tarihine kadar değiştirme birlikleri göndererek, Türk Tugayı'nın asker sayısını arttırmış, bu sayı zaman zaman 6.000'in üstüne çıkarılmıştır.[752] Birçok muharebeye katılan 1. Türk Tugayı, 16 Kasım 1951'de 2. Türk Tugayı'na görevini devrederek Türkiye'ye dönmüştür. 2. Türk Tugayı da 20 Ağustos 1952'de 3. Türk Tugayı ile değiştirilmiş, Temmuz 1953'te de 4. Türk Tugayı bölgeye intikal ederek 3. Tugay'dan görevi devralmıştır.[753] Tugaylar her yıl değiştirilmiş, Eylül 1950'den Ağustos 1960'a kadar gönderilen 10 tugay sıra numarası ile anılmıştır. İlk üç tugay muhaberelere katılmış, dost ve düşmanın takdirini toplamış, özellikle Güney Kore halkının sevgi ve saygısını kazanmıştır. Birinci Tugay ağır muhabere koşullarında dahi halka yardım etmiş, savaş mağduru öksüz ve yetim çocuklar için Ankara Okulu adında Suwon şehrinde bakım merkezi açmıştır. En ağır muharebelere de 1. Tugay katılmış, 2. Tugay ise keşif kollarının çatışmaları, tabur seviyesindeki birliklerin ileri - geri hareketleri ve keskin nişancı atışlarının daha yoğun olduğu mevzi savaşlarına katılmıştır. 3. Tugay ise ateşkes görüşmelerinin sürmesine rağmen Kuzey Kore'nin daha fazla toprak ele geçirerek görüşmelerde avantajlı konuma gelmek için saldırılar yaptığı dönemde görev yapmıştır. Ateşkes anlaşmasından sonra gönderilen 7 tugay eğitim, tatbikat ve çevre güvenliğinden sorumlu olmuştur. 1961'den 1966'ya kadar her yıl bir piyade bölüğü, 1966-1971 arası her yıl 11 askerden oluşan bir manga

---

[750] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 48, c. 28 (23 Şubat 1954) 730 - 731
[751] **age,** (23 Şubat 1954) 732 - 733
[752] A. Halûk Ülman, Oral Sander, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler", **A.Ü.S.B.F Dergisi**, c. 27, s. 1, (Mart 1972), 5.
[753] Erkan**, age**, 155 - 156

asker gönderilmiş, daha sonra kuvvet gönderilmekten vaz geçilmiştir.[754] 1950'den 1971'e kadar Kore'ye gönderilen asker sayısı 52.000'dir.

Kore Savaşı, savaşa katılan rütbeli askerlerin kariyerlerine olumlu katkı yapmış, savaş sonrası bu komutanlardan TSK'nde üst düzey görevlere gelenler olduğu gibi politikaya atılanlar da olmuştur. 1. Tugay'ın komutanlığını yapan, aynı zamanda zırhlı birliklerin de kurucusu sayılan Tahsin Yazıcı tümgeneral rütbesinden emekli olmuş, DP'den siyasete atılarak milletvekilliği yapmıştır. Tugay Harekât Şube Müdürü Kurmay Binbaşı Faik Türün ve bir piyade takımının komutanlığını yapan Teğmen Kaya Yazgan da orgeneralliğe kadar yükselmiştir. Tugay Kurmay Başkanı Selahattin Tokay ve Ulaştırma Bölük Komutanı Yüzbaşı İhsan Gürkan, Tokyo'da irtibat subayı olarak görev yapan Hava Pilot Yüzbaşı Remzi Yelman ve Topçu Tabur Komutanı Faruk Güventürk korgeneralliğe kadar yükselmişlerdir. Tugay karargâhında görev yapan Kurmay Binbaşı Recai Baturalp 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Gümrük ve Tekel Bakanlığı yapmıştır. Tugay'da Depo Bölük Komutanlığı yapan Yarbay Natık Poyrazoğlu DP'nden IX. Dönem Muğla Milletvekili olarak siyasete atılmıştır. 10. Bölük Komutanı Yüzbaşı Nazmi Özoğul da siyasete atılanlar arasında yer almış, XII. Dönem'de Adalet Partisi'nden milletvekili olmuştur. Tugay Harekât Şube Müdürü Binbaşı Turgut Sunalp 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Milliyetçi Demokrasi Partisi kurmuştur. Tugay uçaksavar bataryasında görev yapan Teğmen Necdet Öztorun daha sonra Genelkurmay Başkanı olmuştur. Kurmay Yüzbaşı Osman Köksal ve Pilot Üsteğmen Suphi Gürsoytrak da Milli Birlik Komitesi üyesi olmuşlardır. 3. Tugay'da Tokyo'da Türk İrtibat Heyeti Başkanlığı görevini yapan Rüştü Erdelhun 1958'de Genelkurmay Başkanı olmuştur. 27 Mayıs darbesinden sonra Milli Birlik Komitesi üyeliği yapan Sami Küçük de aynı heyette görev yapmıştır. 2. Türk Tugayı'nın Alay Komutanı Albay Nuri Pamir en yüksek rütbeli şehit olmuştur. Türk Hava Kuvvetleri de ABD 452. Hafif Bombardıman Filosu'nda görev yapan Pilot Üsteğmen Muzaffer Erdönmez ile Kore Savaşı'nda tek şehidini vermiştir. Tabur Komutan Vekilliği yapan Yüzbaşı Rıza Vuruşkan daha sonra albay rütbesi ile Rumların Enosis çabalarına karşı 1958'de Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı'nı örgütlemiş ve 1964'te Erenköy direnişinin başında bulunmuştur.[755] Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı ile ihtilafa düşen Celal Dora'da CHP'den siyasete atılmış, XI. Dönem Elazığ Milletvekilli olmuştur.

Savaşın bitmesiyle Türkiye'ye dönen Kore gazileri ilgisizlik yanında, anlamsız bir savaşa katıldıkları ithamları ile karşılaşmışlardır. Kore Gazileri, 2 Mart 1973'de

[754] Özçelik, **age**, 19-20
[755] **age**, 60-62

Kore'de Savaşanlar Derneği'ni (Korsavaş) kurmuşlar seslerini ve sorunlarını kamuoyuna, Korsavaş adında bir dergi ile duyurmaya çalışmışlardır.[756] Dernek amacını, Kore'de ölen, kanlarını akıtan ve gençliklerinin en güzel yıllarını savaş alanlarında geçiren askerlerin başarılarının anılmamasına, devletin ekonomik ve siyasi gücüne sağladıkları imkânların değerinin bilinmemesine, yetkili kurumlar ya da kişilerce Kore'de savaşan askerlere ilgi gösterilmemesine, Kore'de savaşanlara çeşitli ithamlar yöneltilmesine ve bu askerlerin yerilmesine karşı faaliyet yürütme olarak açıklamıştır. Korsavaş Derneği Genel Başkanı Seracettin Artun, devletin Kore Savaşları'na katılan Türk Tugaylarını, turistik kafileler gibi görme eğiliminin bu ilgisizliğe neden olduğunu belirtmiştir[757]. Kore gazilerinin sorunları bunlarla sınırlı kalmamış, Kore'de ateşkes yapıldığı tarihe kadar Türk Tugaylarında görev yapmış gazilerden madalya almaya hak kazananlara tazminat ve şeref aylığı bağlanmasını talep etmişlerdir. Ücretsiz ulaşım, askeri ve sivil memurlara 3 yıllık kıdem, protokol hakkı ve sağlık güvencesi diğer talepleri olmuştur. Devletin vermediği desteği halk gazetelerin açtığı kampanya ile vermiştir. Kore gazilerinin maaş bağlanması, kamuya ait ulaşım araçlarından ücretsiz olarak yararlanma ve yanı sıra devlet hastanelerinde (ve askeri hastanelerde) ücretsiz sağlık hizmeti almaları hakkı gibi taleplerin bir kısmını 1976'da elde edebilmişlerdir. İlk kez 9 Eylül 1976'da da gazi olarak resmigeçide katılabilmişlerdir. Madalya talepleri ise karşılanmamış hâlâ göğüslerinde yalnızca BM, ABD ve Güney Kore Cumhuriyeti'nin verdiği nişan ve madalyaları taşımaktadırlar.[758]

Bugün dahi Kore Savaşı'na ilgi düşük düzeydedir. Kore gazileri faaliyetlerini Türkiye Muharip Gaziler Derneği çatısı altında yürütmektedirler. Facebook'ta Kore Savaşı[759] adlı grubun çoğunlukla Kore Savaşı'nda hayatlarını kaybeden veya yaralanan askerlerin (şehit veya gazi) yakınlarından sadece 100'den fazla üyesi bulunmaktadır. Üyeler dedelerinin Kore Savaşı'na dair hatıralarını ve fotoğraflarını paylaşmaktadır. Kore'ye kendi imkânları ile gezi de yapmışlardır.

---

[756] Derginin Mayıs 1975 – Aralık 1977 tarihleri arasındaki sayıları için bkz, http://www.koresavasiveizleri.com/korsavas/, [Temmuz 2019]

[757] Serkan Sipahi, Kore Savaşı ve Türk Kamuoyu, (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 171

[758] Sipahi, **age**, 172

[759] **Kore Savaşı – Korea War**, https://www.facebook.com/groups/287766368269/, [Ocak 2018]

6.6. RAM, BPM ve OPM'ye Göre Bağıntıların Ortaya Çıkarılması

Hem "rasyonel seçim (RAM)" hem de "bürokratik politikalar (BPM)" yaklaşımlarının ortaya koyduğu savaş sebepleri ve savaş kararı açıklamaları en azından kısmi olarak katılımcıların psikolojik faktörlerine dayandırılır.

Her üç yaklaşım da uluslararası ilişkiler alanındaki karar alma süreçlerini analiz edebilmek için yararlı modellerdir. Sosyal karmaşıklığın azaltılmasında kısmen başarı sağlayan Snyder ve arkadaşları birçok önemli faktörü ele alırken, Simon bireye daha güçlü şekilde vurgu yapmaktadır. Allison'un "rasyonel aktör" modeli karmaşık bir konu için daha uygun görünmektedir. Liderler (birey olarak) olağanüstü kriz durumlarında daha fazla etkilidir. Liderler rollerini korumak veya daha da genişletmek isterler – dış politik kararlar liderleri iktidarda tutmak içindir (mesela İngiltere – Arjantin: Falkland Adaları krizi).

Siyasi karar alma süreçlerinin analizinde karar alma modelinin imkânları, araştırma nesnesinin zor açıklanabilir çok katmanlı düzeyleri yüzünden sınırlamalar getirmektedir. Karar alma sürecinin karmaşıklığı yüzünden kapalı bir karar alma teorisi ile analiz zordur. Karar vermenin analizi zordur çünkü;

- Tek bir karar verme süreci yoktur;
- Kararlar nadiren kesindir ve somut başlangıç ve bitiş noktalarının eksikliğine eğilimlidirler;
- Siyasi süreç ile siyasi sonuçlar arasında tamamlanmamış kusurlu bir bağlantı vardır;
- Tüm zorluklara rağmen herhangi bir karar verme modelinin sorunu basitleştirebilmesi muhtemeldir;
- Modeller faydalı bir anlayış sağlamak için kombine edilebilir analitik araçlar sunmaktadırlar;

Üç yaklaşım (RAM, BPM ve OPM), dış politika karar verme süreçlerini farklı analiz ederek farklı referans noktaları altında, farklı belirleyici faktörleri birbirlerine bağlamaya çalışır. OPM ve BPM savaş kararı almayı gerektiren savaş sebeplerini ortaya çıkarabilecek nedensel bağları gösterirler. Buna göre;

1- İlk bağıntı, siyasi seçkinlerin dış politik tehditleri abartılı şekilde tasvir ederek, iç politikada güç kazanmak eğilimin de olduklarıdır. Nihayet savaşın ortaya çıkması ile de devletin iç ve dış politikasını daha güçlü bir şekilde veya tamamen belirlemeye başlarlar. Kore'ye asker gönderme kararını DP'nin önde gelenleri her şekilde iç politikada kullanmışlar ve sonraki seçimlerde büyük başarı elde etmişlerdir.

2- İkinci bağıntı, askeri elitlerin saldırı stratejilerini tercih etmelerini kapsar. Saldırı doktrinleri büyük kurumsal bütçeye, daha fazla personele ve sonuçta da iç politikada ağırlığın artmasına yol açar. Ardından diğer devletlerin tepkileri ortaya çıkar, mesela silahlanma yarışı bu tür tepkilerin sonuçlarındandır, bu da yeniden

askeri elitlerin iç politikada güçlenmesi anlamına gelir. Askeri elitler doğrudan savaştan yana olmasalar da, savaşı muhtemel kılacak stratejileri tercih ederler.[760] Kore'deki başarı TSK'nın iç ve dış kamuoyunda özellikle ABD nezdinde imajına olumlu katkı yapmış, yeni silah sistemleri ve savaş stratejileri ile tanışmıştır. Ancak diğer beklentilerinin çoğu gerçekleşmemiş, bütçe içinde savunma harcamalarının payı giderek düşmüş, personelinin durumunda da iyileşme olmamıştır.

3- Üçüncü bağıntıda hızlı bir karar almayı engelleyen kurumlararası rekabetçi davranışlardır. Karar almadaki *stagnation* (durgunluk) dışa karşı bir zayıflığa yöneltir ve zayıf bir savunma hazırlığının işaretlerini verir. Burada da kurumlararası rekabet ve bununla bağlantılı olarak ortalıkta hüküm sürmeye başlayan karmaşa diğer devletlerin istenmeyen savaşlarına yol açar. Kore'ye asker gönderme kararında TBMM'ne danışılmaması, konunun TBMM'ne getirilmemesi Hükümet ile TBMM arasındaki rekabet olarak da anlaşılabilir.

4- Dördüncü bağıntı devletin dış politikasının formülasyonunda önemli olan enformasyonların kontrolü ve deformasyonudur. Kurumlar, enformasyonun baskın olması yüzünden diğer karar vericilere yanlış – deformasyona uğramış enformasyonlar iletebilirler ve böylelikle de kendi kurumları yararına olan ve ulusal çıkara hizmet etmeyen kararlara sebep olabilirler. Bu süreç (işlem) "istihbaratın siyasallaşması" olarak bilinir.[761] Sovyet tehdidinin abartılı kullanılarak karara etki etmesi bağlamında Sarper ve Erkin'in rolleri bu bağıntı ile açıklanabilir.

5- Son bağıntı, hazırlanan süreç akışlarının ve kurumsal rutinlerin katılığıdır. SOPs yöntemleri tekrarlar, emrivakiler oluşturur ve politikacıların kriz durumunun üstesinden gelmelerini sağlayacak gerekli esneklik ve imkânları ellerinden alır. Bu kurumsal katılığa en bilinen örnek büyük güçlerin 1. Dünya Savaşı arifesindeki seferberlik planlarıdır. Devletlerin seferlik başlatma kararları siyasi bir karar alma olarak değil, siyasi tarafın hiçbir etkisinin olmadığı otomatik yürüyen bir bürokratik plan sonucu olmuştur. Bir devletin seferberlik ilan etmesi diğer devletlerin de otomatik olarak aynı yönde reaksiyon göstermelerine yol açmıştır. Bu katı süreç sebebiyle Avrupa'nın karar vericileri 1914'ün yaz sonunda etkisizleştirilmiş ve kurumsal mekanizmaların başlatılmasıyla da daha fazla müdahalede bulunamamışlardır.

---

[760] Levy, Thompson, **age**, 165

[761] Richard Betts, "Politicization of Intelligence: Costs and Benefits", **Paradoxes of Strategic Intelligence**, ed. Richard K. Betts, Thomas Mahnken (London: Frank Cass 2003): 65

TBMM'nin işleyişindeki yavaşlık, tüm partiler Kore'ye asker göndermeye taraf olsalar da süreci uzatacak bu da Hükümet'in çıkarına olmayacaktı. Dolayısıyla TBMM bypass edilerek karar alınmış, sonrasında "ABD'den sonra ilk asker gönderme kararı alan ülke" olmak, hem iç hem de dış politikada kullanılmıştır. TBMM'nin devre dışı bırakılması sonraki dönemlere etki etmiştir.

7. HÜKÜMETİN ÖNGÖRÜLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kore'ye asker göndererek savaşa katılma konusunda DP iktidarı Anayasa'yı kendi kararına uygun olarak yorumlamıştır. İç politik durum ve aynı zamanda uluslararası güç ilişkileri veya güvenlik tehditleri, bazı eylem seçeneklerinin mümkün diğerlerinin gerçek dışı göründüğü belirli bir ortam yaratmışlardır. Bu durumda karar vericiler birbirlerinden bağımsız olarak olayı yorumlarlar. Bu nedenle, özellikle kriz durumlarında çevresel etkilerin sınıflandırılması ve ağırlıklandırılması, bireysel karar vericiler tarafından gerçekleştirilir. Yaklaşan seçimler ya da parlamento çoğunluğu gibi gerçekler, eylem seçeneklerinin seçimini belirli ölçüde etkilemektedir. Tüm çevresel faktörler, ister iç politika ister dış politika ile ilgili olsun, karar verici aktörler tarafından değerlendirilmeye tabi tutulurlarsa dış politikada bir anlam ve önem kazanırlar.[762] Savaşa katılım konusunda bir dış politika kararını açıklamak için siyasetçilerin iç politika ve dış politika eylem seçenekleri bağlamında hangi öznel bakış açılarına sahip oldukları üzerine dikkatle odaklanılmalıdır.

Her iki durumda da, süreç izleme yöntemiyle bireysel kararların zamansal sırasını kendi iç ve dış bağlamlarına yerleştirerek yeniden düzenlemeye ve karar vericilerin açıklamalarından ve eylemlerinden hangi amaçları gerçekleştirmeye çalıştıkları, eylemlerini nelerin yönlendirdiği konularında yargılara – sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Karar vericilerin güvenlik kaygıları, güç maksimizasyonu arzusu ve iç siyasi hesaplarını analiz etmek çalışmanın amacı olmuştur.

Ancak Türk Dış Politikasını ve özellikle Cumhuriyet döneminde gerçekleşen ilk sıcak çatışmayı tek bir teori ile açıklayabilmenin zorluğu ile karşılaşılmıştır. Bu yüzden de dış politika analizlerinin temelinde yatan üçlü analiz yöntemi (sistem, devlet, birey) de araştırma için elverişli olacağı düşünülerek işlevsel olarak kullanılabilirlik açısından analize dâhil edilmiştir.

Çağrı Erhan ve Ersin Embel, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren dış politika alanında karar vericileri etkileyen ekonomi / kalkınma, stratejik vizyon, iç politika ve uluslararası konjonktür (dış destek arayışı) olarak dört yapısal faktörün olduğu

[762] Peters Dirk, "Ansätze und Methoden der Außenpolitikanalyse",**Handbuch zur deutschen Außenpolitik,** ed. Siegmar Schmidt vd. (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007): 827

tespitini yapmaktadırlar. Dış politika kararları, kimi zaman ekonomik gereklilik algısına dayandırılmış, kimi zaman iç politika kaygıları, bazen de dış destek ihtiyacı ve/veya stratejik değerlendirmeler geçerli olmuştur.[763]

Tez araştırmasında tespit edilen DP hükümetinin Kore Savaşı'na asker gönderme kararının temelinde yatan üç temel öngörünün üçü de, söz konusu yapısal faktörlerden stratejik vizyon, iç politika kaygıları ve dış destek arayışı (uluslararası konjonktür) ile örtüşmüştür.

Asker gönderme kararının iç politikada sağlayacağı avantaj, Türkiye'nin imajına yapacağı olumlu etki ve itibar getirecek olması, güvenlik sağlayacağı beklentisi ile birlikte değerlendirilmelidir. Çalışmada güvenlik endişesinin aşırı derecede araçsallaştırılarak kullanıldığı tespiti yapılmış olsa da sadece iç politik nedenlerle ve imaj ve prestije yapacağı olumlu etki yüzünden de Menderes Hükümeti'nin asker gönderme kararı alacağı kanaatine varılmıştır.

Karar vericiler, ülke güvenliğinin garanti altına alınması, güç artırımı elde etmek ve iç politikada iktidarın konsolide edilerek devamlılığının sağlanması öngörülerinin gerçekleşmesi için alternatifler arasından seçim yaparak en iyi şekilde hangi kararın bu öngörülerin gerçekleşmesini sağlayacağını düşünerek kararı almışlardır. Çalışmada üç temel amaca karşılık gelen (öngörüler) düşünceler, tasavvurlar ve eylemler arasında analitik ayrım yapılmıştır. Eğer üç hedef de bir ve aynı eylem şekli ile uzlaştırılabilirse, güvenlik politikası, güç politikası ve iç siyasi ilişkilerin birbiriyle iç içe geçtiği anlamına gelebilir. Kore Savaşı'na asker gönderme kararında üç amacın da birbiriyle içe içe geçtiği tespit edilmiş ve alınacak kararla üç amacın da gerçekleştirileceği hesaplanmıştır.

7.1. Güç Maksimazyonu (prestij) Sağlayacağı Öngörüsü

Uluslararası İlişkiler disiplininde özellikle neorealistler teorik tartışmalarda güç politikası – güç artırımı konularına dikkat çekmişlerdir. E. H. Carr ve Hans Morgenthau gibi erken dönem realistler devletlerin güç artırımını amaçlamalarının uluslararası ilişkilerin temelinde yattığını iddia etmişlerdir. Önceleri bu güç artırımı (güç elde etme), askeri ve ekonomik güç elde etme olarak tanımlanırken, yeni çalışmalarda nüfuz (arayışı)[764] ve prestij elde etmenin[765] de amaçlandığının hesaba

[763] Erhan, Embel, **age**, 145

[764] Bkz. W. M. Wagner, vd. "Macht und Machtpolitik. Neorealistische Außenpolitiktheorie und Prognosen über die deutsche Außenpolitik nach der Vereinigung", **Zeitschrift für Internationale Beziehungen,** c. 6, s. 2 (1999): 245 – 286; W. M. Wagner, vd, "Neorealist Foreign Policy Theory", **German Foreign Policy Since Unification. Theories and Case Studies**, ed. Volker Rittberger, (Manchester: 2001): 37 – 67

katılması gerektiği vurgulanmaktadır. Buna göre devletler sadece maddi güçlerini arttırmak değil aynı zamanda uluslararası ilişkileri kendi lehlerine olacak şekilde etkilemek ve diğer devletler tarafından önemli (yeri geldiğinde de oyun kurucu) aktör olarak görülmek (algılanmak) istemektedirler. Bir diğer deyişle diğer aktörler tarafından kabul görmeyi (prestij ve imaj) istemektedirler.

Neorealizme göre sistem içinde hareket eden aktörler (devletler) fonksiyonları bakımından eşittirler. Sadece maddi yeteneklerin dağılımı (capabilities), konvansiyonel kapasiteleri (ve nükleer silahları), teknolojik düzey ve ekonomik güçleri değişmektedir. Aktörlerin eylemlerinin amacı kendi hayatta kalmalarını (bekalarını) güvenceye almaktır. Devletler daha fazla güç elde ederek veya güvenliklerini maksimize ederek hayatta kalmalarını garanti etmeye çalışırlar. Devletlerin öncelikli amaçları güç ve/veya güvenlik maksimizasyonunu sağlama çabasıdır. Söz konusu güç arttırma öncelikle uluslararası alanda aktör olarak kabul edilmeyi gerektirir. Realist teori geleneği, uluslararası sistemde büyük güçlerin bölgesel ve küresel egemenlik için birbirleriyle yarışmakta olduğu iddiasındadır. Fakat her potansiyel hegemon diğer büyük güçler için bir tehlike oluşturduğundan, mevcut güç farklılıklarını, ittifaklar kurarak dengelemek eğilimindedirler. Bu bakış açısına göre ABD tek süper güçtür ve burada önemli olan soru ikinci olarak çıkacak rakip güç ve/veya güçlerin gelecek on yıllarda tek süper güç ABD'ne karşı nasıl davranacaklarıdır.[766]

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren dış politika kararlarının daha çok ekonomik ve güvenlik kaygısıyla alındığı, güç maksimizasyonu amacıyla karar alınmadığı görülmektedir. Bu durumda Cumhuriyetin ekonomik ve askeri alanda çok güçlü olmamasına rağmen uluslararası alanda prestiji ve imajının oldukça yüksek olması önemli role sahiptir. 2. Dünya Savaşı ile bu olumlu imaj sarsılmış, Türkiye prestij kaybına uğramıştır.

Bu öngörü, Kore'ye asker göndererek savaşa fiili katılımın devletin konumunu iyileştirmede ya da nüfuzunu artırmada hangi eylem seçeneklerinin uygun olduğunun tespitini içeren güç artırımı hesaplamasının temelini oluşturmuştur. Kore olayında karar vericiler asker göndererek savaşa fiili katılma ile devletin güç konumunun, dolayısıyla devletin nüfuz imkânlarının artacağını kendi dünya ve Türkiye tasavvurları ile bağdaştırmaya çalışmışlardır. Bunun da ötesinde mevcut

---

[765] Bkz, Gideon Rose, "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", **World Politics**, c. 51, s. 1 (1998): 144 – 172

[766] Bkz. Kenneth N. Waltz, "The Emerging Structure of International Politics", **International Security,** c. 18, s. 2 (1993): özellikle 50 ve 72; Kenneth N. Waltz, "Structural Realism after the Cold War", **International Security**, c. 25, s. 1, (Yaz, 2000): özellikle 30 - 39;

bölgesel ve küresel güç durumunun hangi uzun vadeli sonuçları olacağı ve güç artırımı (prestij/nüfuz) için hangi seçeneğin uygun olduğu konusu üzerinde tahminlerde bulunmuşlardır.

Bu bağlamda karar verilen seçeneğin güç artırımı sağlaması öncelikli olarak hesaba katılmıştır. Bu öngörünün neleri içerdiği ve ayrıntıları karar vericilerin devletin mevcut durumunu nasıl değerlendiklerine bağlıdır. Gerek bölgesel düzeyde ve gerekse de küresel düzeyde bilhassa Avrupa ülkeleriyle ülkenin kıyaslaması yapılarak devletin sahip olduğu güçle uluslararası çevrede gerçekte nerede bulunduğu tespit edilmiştir. Karar vericilerin devlet için öngördükleri yerle içinde bulunulan zaman diliminde gerçekte bulunduğu yer örtüşmek zorunda değildir. Bu seçeneğin değerlendirilmesinde öncelikle ekonomik olarak devletin durumunun düzeltilmesi öngörülmüş, bunun için de yardımların devam etmesi gerektiğine karar verilmiştir. Yardımların devam edebilmesi de ABD'nin Türkiye'yi sadık bir müttefiki olarak görmesi ile ilişkilendirilerek, Kore'ye asker göndermekle sadakat ispatlanmaya ve öncelikle 2. Dünya Savaşı'nın olumsuz imajı (savaşta sözde tarafsız kalma) silinmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı'nda yürüttüğü dış politikayı terk ettiği, Batı'ya dayanmak istediği ilan edilerek Batı nezdinde prestij kazanmak istenilmiştir. Bu yüzden oldukça sık olarak "hür dünya" söylemine sarılınılmış, ısrarla tekrar tekrar Türkiye'nin yerinin Batı Dünyası'nda olduğu vurgulanmıştır. Burada jeopolitik olarak mekânın yeniden işlevselleştirilmesi önemli olmuştur. Mekân, yani Türkiye'nin coğrafyası işlevselleştirilerek yeni anlam yüklenmiş, Doğu'ya ait olmadığı belirtildikten sonra Batı için Doğu ile ancak köprü rolü üstlenebileceği özellikle vurgulanmıştır. Bir diğer ifade ile Doğu ile araya sınır çekilmiş, ilişki Batı için köprü rolü oynamakla sınırlanmıştır. Bununla Türkiye'nin özellikle Ortadoğu'da "boşluğu" dolduracağı ve yeni sorumluluklar üstlenebileceğine çok büyük vurgu yapılmıştır.

Kore krizinde Bayar - Menderes, artık Batı Bloku içinde ABD'nin dünyanın en önemli ve yegâne süper gücü olduğu bir dünya düzeninin ortaya çıktığı ve dünyanın da bunu kabul ettiği öngörüsünde bulunmuşlardır. Önemli bir soru ABD politikasını destekleyip desteklememek olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Menderes - Bayar Kore krizini bir küresel komünist tehdit olarak tanımaya karar vermiş ve aynı zamanda uluslararası yükümlülüklere uyma konusunda ısrarcı olmuşlardır. Bu bağlamda ABD yanında yer almak, ortaya çıkan yeni dünya düzeninde ABD yanında ve onunla birlikte önemli bir rol oynamayı da beraberinde getirecek bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bunun da Türkiye'nin itibarını yükselteceği, güç maksimizasyonu için yeni imkânlar yaratacağı düşünülmüştür. Komünizme karşı mücadelede ABD ile

omuz omuza saf tutmak her iki karar vericinin gözünde Türkiye'nin uluslararası tanınırlığına katkı yapacak ve uluslararası sorunlarda rol üstlenmesine imkân tanıyacaktı. Bu nedenle, Bayar – Menderes ikilisi bu güç-politik hesaplamaları ile prestij kazanmaya yönelmişlerdir. Koşulsuz olarak ABD'ye olan bağlılığın, Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olması için, en azından bu konuda bir fırsat sunduğunu düşünmüşlerdir. İkilinin bakış açısına göre, şimdi Türkiye'yi güvenebileceği az sayıdaki ortaklardan biri olarak ABD yönetimine sunma fırsatı ortaya çıkmıştır. Bu kararlılıkla, ABD tarafından Avrupa'daki büyük bir müttefik olarak tanınmayı ve Kore krizinde liderlik rolünü üstlenmeyi umarak eyleme geçmişlerdir.

Türkiye'nin Kore politikası, başta güç-politikası hesaplamaları ve Türkiye'nin prestijinin artırılmasına dayanmaktadır. Bayar – Menderes'in bakış açıları uluslararası alanda kabul ve itibar görmek için kendilerini bu merkezi uluslararası meselede ABD'nin ("hür dünya") yanında konumlandırmaları gerektiğidir. Tarafsızlık seçeneği geçerli değildir. Kore Savaşı'na askeri destek vererek ABD'nin gözdesi konumuna yükselmek düşünülmüştür

İktidar tarafından Türkiye 'mükemmel bir "konum"a konuşlandırılmış ve "uluslararası etki ve itibarının hiç bu kadar büyük olmadığı" dile getirilmiştir. Yine hükûmete göre Türkiye, Batılı diğer devletlerden önce davranarak uluslararası düzeyde küresel meseleler üzerinde söz sahibi olunmasına ve öncü rol üstlenilmesine imkân tanıyan bir karar vermiştir. Türkiye'nin bu kararının muazzam bir küresel güç siyaseti değerlendirmesi olarak kabul göreceği ve 'muazzam bir küresel siyasi takdir'le karşılanacağı öngörülmüştür.

Özellikle Başbakan ve Dışişleri Bakanı'nın yaptıkları açıklamalarda ve Meclis'teki tartışmalarda, aynı zamanda iktidara yakın gazetelerin köşe yazılarında karar vericilerin güç (artırımı) politikası öngörüsü ile hareket etikleri ve bu davranışın da realist teori ekolünün tasavvurları ile örtüştüğü tespit edilmiştir. Nihai olarak prestij ve nüfuz arayışı ve daha güçlü devletlere karşı koalisyon kurma hususları, Kore Savaşı'na fiili katılım kararında önemli rol oynamıştır.

Batı Bloku içinde yer alma isteği Türkiye açısından yalnızca güvenlik kaygıları nedeniyle değildir. Türkiye'nin tarihsel ve ideolojik olarak Batılı olduğunu kanıtlama çabası da bu tercihte etkili olan faktörler arasındadır. Oluşan yeni uluslararası sistemde Türkiye'nin Batılı bir ülke olduğu, Batı Bloku dışında başka bir alternatifi düşünmesinin hem siyasal hem de tarihsel olarak mümkün olmadığı, keza

Osmanlı'dan bu yana Batılı uluslararası kurumlar arasında yer almanın önemli bir ideolojik tercih olduğu vurgulana gelmiştir.

Türkiye'nin Batı Bloku içinde yer alma nedenleri arasında sayılabilecek bir başka neden de ekonomik ve askerî yardımlardan faydalanma isteğidir. 2. Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin ekonomisi oldukça kötüleşmiş ve bu anlamda dış yardım arayışları artmış, hem CHP hem de DP için Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde gelen yardımların devam ettirilmesi hayati önemde olmuştur. Ancak ABD'nin merkezde olduğu Batı yanlısı dış politika DP döneminde daha belirginleşmiş, bu politika içerde solu bastırmak, dışarıda da ABD çizgisinde Sovyet karşıtı politika izlemek olarak ortaya çıkmıştır.

Savaşın bitmesiyle birlikte artık dışa açılmanın zamanının geldiği, oluşacak yeni düzende Batı içinde bir yer edinebilmenin zorunlu olduğu düşünülmüş, özellikle Türkiye'nin Batı'da kendisini kabul ettirmesi için onlarla birlikte hareket edildiği ve edileceğini göstermek amaçlanmıştır.

Görüldüğü gibi Türkiye'nin öncelikli amacı imaj düzeltmek ve prestij elde etmek olmuştur. Bu bağlamda Kore bulunmaz fırsat olarak ortaya çıkmıştır. Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes Kore krizini öncelikle Türkiye'nin Avrupa'daki konumunu iyileştirmek ve ABD ile özel bir ilişki yoluyla uluslararası etki kazanmak için bir fırsat olarak görmüştür. Şayet Türkiye Batı içine kabul edilirse, yardımların sürmesi de sağlanmış olacaktır. Bu da ekonomik ve askeri güç başta olmak üzere diğer güç unsurlarının arttırılmasına pozitif katkı yapacak bir durumdur. Adeta ortada "bir taşla birkaç kuş vurma" durumu vardır. Batı'ya istikrarlı, kendisine sadakatle bağlı kalacak bir Türkiye imajı vermenin Türkiye'nin güç artırımına olumlu etki yapacağı düşüncesiyle harekete geçilmiştir. İmaj düzeltme ve prestij artırımı sağlanarak güç unsurlarının, özelikle de ekonomik ve askeri güç unsurlarının artırımının sağlanacağı bu öngörünün temelinde yatmaktadır. Şüphesiz bunun gerekli ön şartı (ekonomik ve askeri) yardımların devamını sağlamak, Batılı kurum ve kuruluşlarda yer almaktı. Amerika Birleşik Devletleri'nin yanında yer alarak Türkiye'yi bölgesinde etkin bir konuma getirmeye ve küresel meselelerde Batı'nın güvenilir bir müttefiki yapmaya özen gösterilmiştir.

Kore Savaşı'na katılma bu anlamda bir miras bırakmış ve daha sonra iktidara gelen politikacılar Bayar - Menderes ikilisinin açtığı bu yoldan devam etmek istemişlerdir. Turgut Özal, Irak'ın 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgali ile başlayan ve Amerika'nın öncülüğünde 28 koalisyon üyesi ülkenin Irak'a savaş açmasıyla 28 Şubat 1991'e kadar süren Çöl Fırtınası Harekâtı'na dâhil olmak istemiştir. Özal, bu savaşa

katılarak Bayar – Menderes ikilisinin Kore Savaşı'ndaki tutumuna benzer bir tutum takındığını, ABD ile birlikte hareket etmenin aktif dış politika anlamına geleceğini, bir koyup üç alınabileceğini, Türkiye'nin prestijinin arttırılacağını düşünmüştür:[767]

> Ben bu çerçevedeki bir aktif politikayı her zaman doğru buluyorum...
> 1950'lerdeki Kore Savaşı'na Türkiye'nin asker göndermesini de bu açıdan inceledim. Kore'ye asker göndermek için o zamanki Demokrat Parti karar verince, Meclis'te tartışmalar olmuş...
> O zaman Osman Bölükbaşı kalkıp, 'Siz NATO'ya girerseniz, ben de sizin elinizden öperim' demiş Adnan Menderes hükümetine.
> Demokrat Parti hangi maksatla Kore'ye asker gönderdi bilmem ama, Türkiye o sırada NATO'da değildi. Türkiye, NATO'ya 1952'de girdi... Yunanistan'la birlikte girdik... Sanıyorum ki, NATO'ya girmemizde en önemli amillerden biri, Türkiye'nin Kore'ye bir tugay göndermiş olmasıdır.
> Buradaki askerlerimiz, önemli bir savunma paktına girmemize katkı sağlamışlardır. Bugün 'Türk Ordusu güçlüdür' sözünün arkasında, Kore'de gösterilen başarı yatar. Batı ve Amerika, bunu böyle bilir...
> İşte aktif politika böyle bir şey...
> Hesap edebileceksiniz ve hesaplı riskleri yükleneceksiniz.
> Atatürk'ün Hatay politikası da buna örnektir.. Uluslararası şartları hesaplayıp asgari riskle, azami fayda sağlamak meselesidir Hatay!...
> Gerektiğinde aktif davranarak, önemli problemlerinizi çözebilirsiniz. Ama söyledim işte... Bizim Dışişleri bürokrasisine de, Atatürk değil, İnönü çizgisi hâkim olmuş... Statükoculuğu, politika sanıyorlar.

DP'nin CHP'nin dış politikasını izlemediği, İnönü dış politikasından farklı bir politika izlediği ve Atatürk'ün "tam bağımsızlığı" amaçlayan dış politikasının Bayar – Menderes dış politikası ile aynı olduğu konusunda Özal tarihi bir yanılgı içinde olmuştur. Bu bağlamda Atatürk dış politikası hariç tutulursa, 1945 sonrası izlenen Batı yanlısı dış politikada, 1974 Kıbrıs Barış Barış Harekâtı gibi sapma olsa da, genel hatlarıyla bir süreklilik olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu sürekliliğin sağlanmasında da Özal'ın görüşünün aksine dışişleri bürokrasisi en önemli role sahip kurum olarak ortaya çıkmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası yıllarda Türkiye'de Batı ideallerini hedeflemiş Cumhuriyet elitlerinin hayallerini gerçekleştirebilecek dünyanın en güçlü ülkesi olarak ABD'ne[768] karşı aşırı denebilecek seviyede bir ilginin, (özellikle basın aracılığı ile kamuoyu oluşturmaya yönelik olarak) Türk – Amerikan Dostluğu'na vurgunun temelinde[769] de yatan nedenler güvenlik endişesi ve ekonomidir.

Karar öncesinde gazeteci Ahmet Emin Yalman'la ile bir görüşme yapan Başbakan Menderes, Türkiye'nin itibarının yükseltmek için Kore'ye asker göndermenin

---

[767] Mehmet Barlas, **Turgut Özal'ın Anıları**, (Birey Yayıncılık, 2001), 130
[768] Tanıl Bora, "Türkiye'de Siyasi İdeolojilerde ABD / Amerika İmgesi", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Modernleşme ve Batıcılık**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 4. bs, c. 3 (İstanbul: İletişim Yayınları 2007), 152
[769] H. Tüfekçioğlu, "1950'de Türk Amerikan İlişkilerinin Türkiye'de Geniş Çevrelerce Algılanış Biçimi", **500. Yılında Amerika**, Ed. Ertürk R., Tüfekçioğlu H. (İstanbul: Bağlam Yayınları, 1994) 170

bulunamaz bir fırsat olduğunu ve böylelikle Türkiye'nin NATO'ya girişine bir köprü işlevi göreceğini belirtmiştir.[770]

Adeta Senatör Cain'in 25 Temmuz 1950 tarihinde yaptığı basın toplantısında söylediği, "…Eğer Türkiye böyle bir yardımda bulunacak ilk memleket olursa, Türkiye'nin dünya nazarındaki prestiji pek artacaktır... Zannediyorum ki Türkiye'nin Kore'ye ufak bir askeri birlik göndermesi onun Atlantik Paktına alınmasına tesir eder..." sözleri gerçekleşmiştir.

Daha kararın üzerinden bir hafta geçmeden özellikle ABD'nin Türkiye'ye bakışının olumlu yönde değiştiğine dair haberler çıkmıştır. Söz konusu haberlerde, kararın hızlı bir şekilde alınmasının olumlu bakışta etkisi olduğu ve Amerikalıların Kore'ye yardım yapılmasını Amerika'ya yardım olarak gördükleri vurgulanmıştır.[771]

Kore'ye asker gönderme kararı, etkisini uluslararası alanda kısa sürede göstermeye başlamış, Türkiye 9 Ekim 1950'de BM Güvenlik Konseyi'ne 53 oyla üye seçilmiştir. Türkiye'nin uluslararası artan prestijinin yansıması olarak değerlendirilen bu gelişme DP'nin dış politika başarısı olarak da kutlanmıştır.[772] Ancak elde edilen prestijin bedeli büyük olmuştur: Mart 1951'de Cain, ABD Senatosu'nda şöyle konuşur:

> Türkiye, barut fıçısının tam yanında oturmaktadır. Bu devlet haklı olarak, 'milli çıkarımız öz sınırlarımızdadır. Sovyetlerden korkuyoruz. Atlantik Pakt'na üye değiliz ve üye olmamız kabul edilmemiştir. Bu nedenle Kore'de çarpışan devletlere karşı esaslı bir yükümlülüğüz de yoktur' diyebilirdi. Fakat Türkiye, böyle bir şey söylemedi.[773]

Türk birliği Kore'ye ulaşır ulaşmaz, gerekli hazırlık ve bağlantılar yapılmadan, Amerikan birliklerinin geri çekilmesini örtmek için savaşa sokulmuş, Türk askeri bu maharebelerde yiğitçe savaşmış, önemli başarılar elde etmiş, önemli kayıp vermiştir. Kore 7. Ordu Komutanı General Walker, bu yiğitliğin anlamını şu şekilde açıklamıştır:[774] "Türk Tugayı, yiğitlik simgesidir. Düşman çok üstün bir güçle karşımızda belirdiği ve onun önünden çekilmek zorunda kaldığımız zaman, Türkleri savaşa soktum. Eğer elimin altında Türk birliği var olmasaydı, bugün bütün Amerikan birlikleri yok edilmiş bulunacaktı".

Özellikle Kunuri Savaşları Amerika'da büyük bir sempatiye neden olmuş, Türkiye ve Türkler en çok konuşulan konuları oluşturmuştur. Amerikalılar için Çin saldırısı karşısında Amerikan Ordusu'nu perişan olmaktan koruyan Türkler adeta yeni müttefik olarak ortaya çıkmışlardır. Bir ABD'li senatörün, Kunuri maharebelerinden

---

[770] Yalman, **age**, 1536
[771] **Zafer Gazetesi**, 9 Ekim 1950, 1.
[771] Kararın Amerika'da akisleri", **Cumhuriyet Gazetesi**, 3 Ağustos 1950, 1.
[772] **Zafer Gazetesi**, 9 Ekim 1950, 1.
[773] **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Mart 1951, 1.
[774] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1611,

sonra "Bu acı günlerde Türkler gibi bir milleti yanıbaşımızda görmek bizi bahtiyar ediyor"[775] açıklamasını yaptığı basına yansımıştır.

Erkin hatıratlarında ABD'lilerin sadece Türk Tugayı'nın kahramanlıklarından değil Türk Tugayı ile birlikte Yunanlıların da kahramanlıklarından övgüyle bahsettiklerini yazmaktadır: "General Marshall, Türk ve Yunan kıtalarının gösterdikleri kahramanlığı övmüş ve Türk ordusuna yapılan Amerikan yardımının bütün diğer askeri programlardan daha değerli sonuçlar verdiğini ve bu yardımın mahalline en iyi sarfedildiğini belirtmiştir". Senatör Rusell'in Türkiye hakkındaki "en isabetli yardım Türkiye'ye yapılmıştır" sözlerine karşılık Dışişleri Bakanı Dean Acheson "Türkiye hakkında söylediğiniz güzel sözleri, zannederim Yunanistan için de tekrar edebilirsiniz. Kore'deki Türk ve Yunan kıtalarının davranışları çok parlak olmuştur" yanıtını vermiştir.[776]

5 Mayıs 1952 tarihli Türk gazetelerine göre, ABD Yardım Kurulu Başkanı General Arnold, Oğuzhan Koraltan'ın (Refik Koraltan'ın oğlu) The Turkish Times gazetesine verdiği demeçte şöyle konuşmuştur: "ABD, Türkiye'de harcadığı her dolara karşılık, üç dolarlık güvenlik sağlar". 30 Haziran 1953 tarihli gazetelere göre de, ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Martin, bire üç oranının bire yirmiye ulaştığını açıklamıştır:

> Bir Amerikan askerinin bakımı yılda 11 bin dolara mal olmaktadır. Dünyanın en iyi savaşçılarından biri olan bir Türk askerini donatmak için yılda 570 dolar gerektir. Türk askerinin cesaret ve yiğitliğini Kore'de gördük. Modern ve iyi donatılmış bir Türk Ordusu'nun varlığı, güvenliği artıran bir etkendir.

Ocak 1958'de New York Ticaret Odası'nda Büyükelçi Suat Hayri Ürgüplü, ABD askeri yerine Türk askeri kullanmada kazancın bire otuza ulaştığını belirtmiştir: "Türk askeri 136 dolara, Amerikan askeri 5500 dolara mal olmaktadır".[777]

"En büyük tehlike" Sovyetler Birliği ve komünistler olduğundan kuzeyindeki düşmana karşı sapasağlam duran ve ülke içinde de komünizme hayat hakkı tanımayan Türkiye, Batı ittifakının lideri Amerika'nın bulunduğu bölgedeki çıkarlarının da iyi bir koruyucusu olmuş ve Eisenhower'in deyişiyle "sadık NATO müttefiki" seviyesine yükselmiştir.[778]

Kore Savaşı ile birlikte ekonomik kalkınma modelinde de değişiklik olmuş, yabancı sermayeyle kalkınma modeli benimsenmiş, yabancı sermayeyi özendirecek yasal düzenlemelere gidilmiş, ABD başta olmak üzere Batılıların bu bağlamdaki isteklerine

---

[775] "Kore tugayımızın destanı Kongre zabıtlarına geçti", **Cumhuriyet Gazetesi**, 9 Aralık 1950, 1.
[776] Erkin, **age**, 211
[777] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1628
[778] Toker, **age**, 263

açık hale gelinmiştir.[779] Bu dönemde ABD'den elde edilen yardımların kesintiye uğramaması karar vericilerin önceliği olmuştur. Kore Savaşı'nın sürdüğü yıllarda süratle Batı'nın işine yarayacak gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelere girişilmiş, 1951'de çıkarılan "Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu" Amerika'da Kore kararı kadar olumlu bulunmuş,[780] 1954'te de "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu" gündeme gelmiştir.[781]

Amerikan Emek Federasyonu'nun (AFL - American Federation of Labor) kongresine Türkiye'den İstanbul İşçi Sendikaları Birliği adına İsmail Aras ile Mehmet Günhanlı (ve tercüman olarak yine Ali Rauf Akan) katılmıştır. Anti-komünist atmosferde geçen kongrede İsmail Aras yaptığı konuşmada "…menfur komünizme karsı mücadelede Hür Türk ve Hür Amerikan isçileri aynı safta yer almış olup Birleşmiş Milletler ülküsünün, barış ve insanlık idealinin tahakkuku için Kore'de omuz omuza dövüşmektedirler"[782] cümlesiyle hükümetin imaj için hiçbir fırsatı kaçırmadığını göstermiştir. Feroz Ahmad, Ağustos 1952'de İtalya'da yapılan yarışmada Türk adayın *Miss Europe* seçilmesini Avrupa'nın Kore'ye asker gönderen ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne katılan iki partili bir Türkiye'yi benimsediğini gayri resmi biçimde göstermesi[783] olarak yorumlamıştır. Bu gelişmeler, Türkiye'nin NATO'ya alınmasını bir prestij meselesi yapan DP için büyük bir övünç ve gurur kaynağı olmuş, Türkiye, 1856 Paris Kongresi'nden bu yana ikinci defa ve bu kez organik bağlarla Batılı devletler topluluğu içine alınmıştır.[784]

Kore Savaşı'na asker göndererek ödenen bedel karşılığı elde edilen olumlu imaj ve buna bağlı olarak artan prestij Cumhurbaşkanı Bayar'ın 1954 yılının Ocak – Mart aylarında yaptığı ABD seyahatinde gösterişli törenlerle ve büyük bir ilgi ile karşılanmasında kendisini göstermiştir. ABD Başkanı Eisenhower Türkiye'yi, "Amerika'nın büyük dostu" olarak nitelemiştir. Bayar, 29 Ocak'ta Amerikan Kongresi'ndeki konuşmasında "Batı blokuna kayıtsız sadakatimizi" ifade ederek büyük alkış almış, İstanbul'dan ayrılışından tam 52 gün sonra 10 Mart 1954'te Türkiye'ye döndüğünde İstanbul'da olağanüstü tezahüratla, adeta bir "fatih" edasıyla karşılanmıştır.[785]

---

[779] Başkaya, **age**, 176
[780] Toker, **age**, 267
[781] Doğan Avcıoğlu, **Türkiye'nin Düzeni, Dün – Bugün- Yarın, İkinci Kitap**, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1996), 712 - 717
[782] Tören, **age**, 254 - 255
[783] Ahmad, **age**, (1995) 127
[784] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 161
[785] Eroğul, **age**, 72 - 73

Türkiye'nin NATO'ya girdiği 1950'li yıllar, dünyada sömürgeciliğin çözüldüğü ancak sömürgeci ülkelerin farklı yöntemlerle eski sömürgelerini kendilerine bağlı tutma çabalarını sürdürdükleri bir dönemdir. Ayrıca yeni bağımsızlık kazanan genç ülkelerle Batılı sömürgeci devletler arasındaki çekişmenin en hararetli olarak yaşandığı ve Doğu ve Batı Blokları dışında Bağlantısızlar adı altında üçüncü bir grup ülkenin ortaya çıkmaya başladığı bir dönemdir de. Türkiye NATO'ya üye olduktan sonra sosyal ve ekonomik yapıları farklı olan ve dış politikada o zamana kadar izleyegeldiği politikadan farklı bir dış politikaya sahip ülkelerle kaderini ortaklaştırmıştır. BM'de başta Kuzey Afrika'daki Fransız sömürgelerinin durumu olmak üzere sömürgecilik konularında yoğun tartışmalar gündeme gelmiştir. Ancak, Türkiye'nin genç devletleri en çok kıran davranışı, hiç şüphesiz, 1955 Bandung Konferansı'nda takındığı Batı yanlısı tavırdır. Bu gelişmeler bağımsızlıklarını yeni kazanan devletlerin siyasal varlıklarını koruyup sürdürebilmek için Türkiye'ye mesafeli kalmalarına yol açmıştır.[786]

Bandung Konferansı, 1949'da Hollanda'dan bağımsızlığını kazanan Endonezya'nın girişimleri ile 18-24 Nisan 1955'da yine Endonezya'nın Bandung şehrinde toplanmıştır. Konferansa farklı siyasal sistem ve dış politikaya sahip 29 ülke katılmıştır. Bunlardan 6'sı Afrika ülkesidir. En sert tartışmalar, son anda Batı'nın temsilcisi olarak "emperyalizmin savunmasını yapmak üzere ABD'nin ısrarıyla katılan"[787] Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile Hindistan Başbakanı Nehru arasında olmuştur. Zorlu, uluslararası komünizm tehlikesi karşısında tarafsızlığın tehlikeli olacağını vurgulamış, Nehru ise komünist veya anti-komünist her türlü kuvvet gruplaşmasının karşısında olduğunu ve fakat NATO'nun sömürgeciliğin en güçlü koruyucularından biri olduğunu ileri sürmüştür.[788] Türkiye bir anlamda konferansı sabote etmiş, "bağlantısızlık politikasına karşı olduğunu ve bu politikanın Moskova'ya yarayacağını açıklamış, Batı Blokunun temsilciliği rolünü üstlenmişti".[789]

Şevket S. Aydemir, Türkiye'nin NATO üyesi olduğu dönemde katıldığı toplantıda Zorlu'nun "Batı sömürgeciliğinin avukatlığını yaptığını", bağlantısızlık davasının lideri konumundaki Hindistan Başbakanı Nehru ile gereksiz tartışmalara girdiğini vurgulamıştır. Zorlu, Nehru ile yaptığı tartışmalarda onu "mat" ettiğine inanmış,

[786] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966): 166
[787] Avcıoğlu, **age**, (1996) 583
[788] Armaoğlu, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980**, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1986), 932
[789] Melek Fırat, "Yunanistan'la İlişkiler", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980 - 2001**, Ed. Baskın Oran, 15. bs c.1, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009), 731

ancak diğer ülke delegeleri bu durumu hayretle karşılamış, ilk antiemperyalist savaşı veren ülke temsilcisinden Mustafa Kemal'in dilini duymak istemişlerdir[790]:

> ..bu delege (Zorlu) Türkiye'den, yani ilk antiemperyalist isyanın vatanından gelmişti; Mustafa Kemal'in dilini konuşacak sanılıyordu. Bandung'tan sonra ve 1950-1960 arasında Türk dış politikasının sömürge ve yarı sömürgelerin kurtuluşları ile alakalı, mesela Tunus ve Cezayir için olduğu gibi Birleşmiş Milletler müzakerelerinde hep bu hareketler aleyhinde göründüğü bir gerçektir. Türkiye'nin Tunus ve Cezayir meselelerinde Fransa'nın yanında yer alması gibi.

Türkiye bu tartışmaların hiçbirinde bağımsızlığı için çaba gösteren (Müslüman) ülkelerin yanında yer almamış, oylarını sömürgeci Batılı ülkelerle aynı yönde kullanmadığı zaman çekimser kalmakla yetinmiştir. İlginçtir ki o dönemde Türkiye'nin BM temsilcisi (1947 – 1957) Selim Sarper'dir. Mesela Sarper, 1955 yılında oyunu, Arap devletlerinin Cezayir meselesinin Genel Kurul'a getirilmesini isteyen önergeleri aleyhinde kullanmıştır. Oysa oylamada Yunanistan dahi Arap devletlerini desteklemiştir. Daha sonra Kıbrıs konusunda Arapların Yunanistan'ı desteklemelerinin bir nedeni de bu olmuştur. Türkiye bununla da yetinmemiş Batılı sömürgeci ülkelerin eski sömürgelerini hâlâ daha kendilerine bağımlı olmaya devam etmelerini sağlamak için oluşturdukları kurumlarda aktif olarak yer almıştır.

Kore Savaşı ve NATO'ya girdikten sonra Türkiye'nin izlediği dış politika, uluslararası alanda yalnızlaşmasına ve diplomatik gücünün azalmasına yol açmıştır. Özellikle 1960'larda Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra Cumhurbaşkanı Makarios'un Bağlantısızlar'a ve SSCB'ye yakın politikası Kıbrıs Türk Toplumu'nun aleyhine olmuş, Türkiye Kıbrıs'ta haklılığını anlatmakta ve bu konuda kabul görmekte zorlanmıştır. Batı yanlısı dış politikadan, 1964'te Kıbrıs'a müdahale gündeme geldiğinde ve ABD Başkanı Johnson'un Amerikan silahlarının Kıbrıs'ta kullanılamayacağını ve Kıbrıs yüzünden SSCB'nin Türkiye'ye müdahalesi olduğu takdirde NATO'nun yardım etmeyeceğini vurguladığı mektubu ile kısmen vaz geçilmeye çalışılmıştır.

Görüldüğü gibi Türkiye Batılı ülkelere karşı imajını düzeltmek ve prestij peşinde koşarken bir bölge ülkesi olmasına rağmen, arasında kültürel ve tarihi bağlar olan ülkelere sırtını dönmesi, amaçlanan imaj ve prestijin orta ve uzun vadede gerçekleşmediğini göstermektedir.

Tüm bu süreçte Amerikanperverlik boyutu, Menderes'in, ABD önderliğindeki Batı'yı "hür dünya", "dünya sulhü"nün ve "insanlık ideallerinin teminatı" olarak sunması ile "peykçi Batıcılık" nitelemesini hak ederek zirveye taşınmıştır.[791]

---

[790] Aydemir, **age**, 327.
[791] Demirel, **age**, 494

7.2. Güvenlik Sağlayacağı Öngörüsü

Liderlerin devletin güvenliğini sağlamaya çalıştıkları konusunda geniş bir konsensüs mevcuttur. Neorealistler, güvenlik arayışının – sağlamanın devlet eylemlerinin merkezinde olduğu iddiasındadırlar. Buna göre devletler güvenlik tehdidi altında oldukları ciddi durumlarda başka yüksek bir otoriteden koruma bekleyemedikleri için, her zaman en kötü senaryoları düşünmek zorundadırlar ve bu gibi durumlarda uzun süreli müttefiklerine karşı dahi güvensizlik duyarlar.[792] Neorealistlerden Stephen Walt gibi yazarlar, bu güvensizliğin tüm devletlere eşit şekilde uygulanması gerekmediği, bazı devletlerin diğerlerinden daha büyük bir güvenlik tehdidi oluşturduğu görüşündedirler. Buna karşılık Alexander Wendt ise, tehditlerin objektif gerçekler olmadığı yönündeki neorealist eleştirisini yaparken, bir devletin diğer devletlerin niyetlerini nasıl yorumladığını vurguladığında, tehdit algılamanın öznel bir faktör olduğunu da vurgulamıştır.[793] Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler alanındaki hem neorealist ve hem de sosyal yapılandırmacı yaklaşımlar, devletlerin birbirlerini tehdit olarak algıladıklarını varsayarlar. Yalnızca siyasal psikoloji alanındaki yazarlar, her bir karar alıcının sübjektif tehdit algılamalarının krizlerin seyrini nasıl etkilediği sorusuna dikkat çekmişlerdir. Bu noktada özellikle, 'yanlış algılamalar' ya da 'bilişsel tıkanıklıkların', istenmeyen sonuçlara yol açan politik kararlara nasıl etki ettiği ile ilgilenmektedirler.[794] Dolayısıyla tez çalışmasında, Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alan karar vericilerin güvenlik politikası öngörülerinin yorumlanması ile neorealist yaklaşım arasında belirli bir örtüşme ortaya çıkmıştır.

Kore krizine yaklaşımın ve asker gönderme kararının analizi sonucu elde edilen bulgular, güvenlik sağlamanın politika yapıcıların temel hedefi olduğu yönündeki neorealist varsayımla uyumludur. Aynı şekilde, yapılandırmacı[795] yaklaşımın, tehditlerin objektif bir gerçek değil yoruma dayalı tespitler olduğu argümanı da doğrulanmıştır. Sosyal psikologlar, tehdit algısının doğrudan devletler tarafından algılanmadığını, kısmen sahip oldukları istihbarat bilgilerinden dolayı her bir karar vericiden kaynaklandığı ama bir güvenlik siyaseti öngörüsünde aynı zamanda karar vericilerin kişisel tecrübelerinin, kanaatlerinin rol oynadığı görüşündedir. Bu durum

---

[792] Bkz. Mearsheimer, **age**, 29 - 55, özellikle 31. sayfa; Waltz, **age**, (1979), 102 - 114.

[793] Alexander Wendt, "Anarchy is What States Make of It. The Social Construction of Power Politics", s. **International Organization**, c. 46, s. 2 (Sonbahar, 1992): 397

[794] Bkz. Richard N. Lebow, "Kognitive Blockierung und Krisenpolitik: Deutsche Entscheidungsträger im Juli 1914", Ed., **Kriegsursachen, (Reihe: Friedensanalysen 21)**, Reiner Steinweg (Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1987): 191 - 247

[795] Kuram genel olarak içinde bulunulan sosyal çevrenin ve bireysel farklılıkların önemli rolü olduğu iddiasındadır. Kurama göre kişi elde ettiği yeni bilgi ile sahip olduğu eski bilgileri ilişkilendirir ve buna kendi deneyimlerini de dâhil ederek yeniden yapılandırma yoluna giderek öğrenme gerçekleşir.

karar vericileri devletlerinin tehdit altında olup olmadığı ve bu tehdidin nereden kaynaklandığı konularında öznel bir öngörüye götürdüğünü ve hangi kararın devletlerini tehditten en uygun şekilde koruyacak karar olduğunu düşündükleri ve o kararı uyguladıkları sonucuna ulaştırmıştır.

Dış politikanın (ve güvenlik politikalarının) temel amaçlarından biri ülkeyi mümkün olduğu kadar gelecekteki risklerden ve tehlikelerden korumaktır. Bu amaç güvenlik siyaseti hesabının temelini oluşturmuştur. Başka bir deyişle; Kore Savaşı'na asker göndererek katılmanın ülkenin güvenliğini arttıracağı ya da azaltacağı öngörüsünde bulunmak ve bu bağlamda her bir durum için eylem seçenekleri geliştirmektir. Bu eylem seçeneğinde karar vermenin arkasında belirli bir güvenlik politikası hesabı yatmaktadır. Çoğu kriz durumlarında olduğu gibi Kore krizinde de farklı yorumlama seçenekleri mevcuttu. Sıcak bir çatışmaya dönüşmüş Kore krizinde, karar mercileri, devletin güvenliğinin tehdit altında olup olmadığını ve ne boyutta olduğunu değerlendirmek zorunda kalmışlardır. Hangi seçenek üzerinde verilecek kararın devletin güvenliğini koruyacağı ve daha da arttıracağını hesaplamaları gerekmiştir.

Avrupa'nın 2. Dünya Savaşı'ndan gücünü kaybetmiş ve yıkılmış olarak çıkmasıyla geniş anlamda kıtada oluşan güç boşluğunu SSCB doldurmaya başlamış ve Batı Avrupa'ya doğru yayılmacı bir politika izlemiştir. Sovyetlere karşı denge unsuru olarak Avrupa dışı bir güç olmakla birlikte Batılı tüm değerleri temsil ettiği iddiasında olan ABD küresel çapta Sovyetlerin hem ideolojik hem de fiili yayılmasının karşısında yer alarak, Truman Doktrini ve Marshall Planı'nı uygulamaya koymuş, izlediği "çevreleme" politikası ile Sovyetler Birliği'nin yayılmasının önüne geçmeye çalışmıştır. Aslında Sovyetlerin de yapmaya çalıştığı kendi güvenliğini sağlamaya yönelik başta Avrupa olmak üzere dünyanın değişik yerlerinde, ABD'ninkine benzer şekilde tampon bölgeler oluşturmaktır. Sovyetler bunu Soğuk Savaş'ın mantığına uygun olarak, ideolojik özdeşlik duyduğu partilerin işbaşına gelmesine çalışarak yapmıştır. Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'da komünistlerin iktidara gelmesi ve Berlin'e hava köprüsü ardından Nisan 1949'da NATO kurulmuştur. Kuruluşunda NATO'ya alınmaması Türkiye'nin güvenlik endişesini önemli derecede arttıran bir etken olmuştur.

Bu hesaplamalara göre tarihsel olarak Türkiye'nin düşmanı olan SSCB (Rusya - Moskof), Kore'den sonra Üçüncü Roma'yı diriltmek için Akdeniz'e inmek isteyecekti (hermeneutik bakış). SSCB'nin Avrupa, Ortadoğu, Balkan ve Karadeniz bölgelerinde güvenlik tehdidi oluşturduğu, nükleer silaha sahip olmasıyla ortada hiçbir caydırıcılık aracı kalmadığı şeklindeki değerlendirmeler, algılamalar, CHP ve DP'nin kararlarını önemli derecede etkilemiştir.

Önce CHP, iktidara geldikten sonra da DP, NATO üyeliği için çaba göstermiştir. NATO üyeliği güvenlik sağlayıcılığının yanında, hem Batılılaşma perspektifi gibi tarihsel-ideolojik hem de Türkiye için hayati öneme haiz ABD'nin askeri ve ekonomik yardımlarından istifade edilmesi çerçevesinde pratik-stratejik gerekçelere dayandırılmıştır.[796]

Türkiye'nin Kore krizi ile ortaya çıkan güvenlik tehditlerinden korunması için güvenlik açığı sorununun Batı'nın askeri ittifakına (NATO'ya) dâhil olmakla halledileceğine inanılmıştır. Menderes ve Bayar, Kore'deki hadisenin aynı ideolojiyi paylaşanlar vasıtasıyla (Sovyet Bloku) Türkiye'ye de taşınacağı vehmi ile ülke güvenliğine tehdit olarak algılamışlardır. Dolayısıyla buna karşı bir eyleme girişmeyi düşünmüş ve Kore'ye asker gönderme kararı ile Sovyetler Birliği'ne de açık bir karşı duruş sergilemeyi öngörmüşlerdir. Türkiye'nin Kore krizindeki sert konumu ve kısmen ABD'ye bağlılığı Bayar-Menderes ikilisinin öznel güvenlik politikası algıları ile açıklanabilir: Türkiye'yi tehditlere karşı korumak istemişler ve bu hedefe ulaşmayı sağlayacak seçenekte karar vermişlerdir.

DP önde gelenleri, Kore'ye asker göndererek savaşa katılmanın Türkiye'nin Batı güvenlik sistemine alınmasını sağlayacağını öngörmüştür. Böylelikle de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'nden Türkiye'ye yöneltildiği iddia edilen tehditler karşısında artık yalnız kalmaktan kurtulmayı, ülkenin güvenliğini garanti altına almayı düşünmüşlerdir. Aynı zamanda Batı'nın Atlantik Paktı'nı sadece bir savunma sistemi olarak görmemiş, Batı ile bütünleşmenin son merhalesi olarak değerlendirmişlerdir. Hem CHP hem de DP, Türkiye'nin Batı'nın kolektif güvenlik sistemi NATO'ya katılımını stratejik bir millî hedef,[797] güvenliğini sağlayacak yegâne yol olarak görmüşlerdir.

Türkiye, Soğuk Savaş döneminde özellikle dış güvenlik endişeleri ile siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde bulunma bağlamında Avrupa Konseyi'nde bir "Avrupa devleti" olarak yer almayı Batı ile bütünleşmesinde önemli görmüş ve blok siyaseti kapsamında 1949'da Avrupa Konseyi'ne üye olmuştur. Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne katılması konusu TBMM'de görüşülürken, CHP döneminin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, şunları söylemiştir:[798]

> ... Dış siyasetimizin ağırlık merkezi Batı dünyasıdır, İngiltere ve Fransa ile ittifakımız, Amerika ile gittikçe artan dostluğumuz ve menfaat birliğimiz, dış siyasetimizin istikametini daha fazla Batı'ya çevirmiştir. Avrupa Konseyi içinde bir Avrupa devleti olarak yer almamız, bu uzun ve devamlı siyasetimizin zaruri bir neticesidir. Aynı zamanda, Avrupa Konseyine girmemiz bu ana siyasetimizde bizi kuvvetlendiren yeni

[796] Erhan, Embel, **age**, 154
[797] Çetinkaya, Doğan, **age**, 315
[798] Gönlübol vd, **age**, 227; Uçarol, **age**, 727

> bir amildir. Yine ancak bir Avrupalı devlet sıfatıyladır ki Amerika'nın Marshall yardımından istifade edebiliyoruz. Avrupa Konseyi'ne katılmamız neticesi, Anadolu'nun Avrupa siyasî ve iktisadî birlik hudutları içine girmesi bizim için belli başlı bir hadisedir.

Çeşitli siyasal ve psikolojik nedenlerle 1949 yılında kuruluşunda NATO'ya alınmaması Türkiye'de hayal kırıklığı yaratmış, bu durum yöneticilerinin Batı'nın sadık dostu olduklarını göstermek yönündeki çabalarını arttırmıştır. Kore Savaşı'na asker gönderme kararının altında bu psikolojik neden de yatmaktadır.[799]

Türkiye, ilk üyelik başvurusunu CHP Hükümeti'nin son günlerinde Başbakan Şemsettin Günaltay'ın NATO'ya katılımın çok da olumlu olmayacağı görüşünde olmasına rağmen Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak aracılığıyla 11 Mayıs 1950'de resmen yapmıştır. Bu başvuru "yetersiz demokrasi" gerekçesi ile kabul edilmemiştir.[800]

1949-50 yıllarında da NATO'nun dışında kalmak ihtimali, DP'ni Türk demokrasisinin, dolayısıyla kendisinin geleceği bakımından endişeye düşürmüştür. Türkiye'de NATO konusu 1950 seçim kampanyasının en hararetli konularından, DP'nin dış politika amaçlarından biri olmuştur. Bu kampanya sırasında DP, CHP'ni, Türkiye'yi NATO'ya sokamadığı için Batı demokrasileri topluluğunun dışında bırakmış olmak beceriksizliği ile suçlamıştır. DP, iktidara geldikten sonra Türkiye'yi her ne pahasına olursa olsun NATO'ya katmaya çalışmış ama bunun için Türkiye'ye ödettiği bedel bir hayli yüksek olmuştur.[801]

Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alındığı anda dahi, SSCB'nin olası saldırısına karşı Batı'nın desteğini göreceği yolunda bir garanti de almamıştır. Pentagon, Türkiye'nin Sovyet saldırısı karşısında "hızla" modernleştirilen ordusunu kullanmasını ve Türkiye'de askeri üsler bulundurmayı yeterli görmüştür. Ancak Türkiye askeri yardımla yetinmek istememiş aynı zamanda garanti de istemiştir. ABD'yi harekete geçirebilmek için Türkiye'nin Bağlantısızlar'a ilgi duyması ise ABD tarafından gerçekçi görülmediğinden sonuç vermemiştir.[802]

NATO'ya giriş için ikinci başvuru Kore'ye asker gönderme kararı alındıktan 5 gün sonra 1 Ağustos 1950'de yapılmıştır. BM'in ortak güvenlik sağlayacağına olan inanç oldukça büyük iken Kore Savaşı ile bu inanç sarsılmış, NATO yegâne ortak güvenlik kurumu olarak görülmüştür. Kore'ye asker gönderilmesinin, Türkiye'nin, hem Batılı değerlere bağlılığını kesin bir davranışla ortaya koyacağına hem de başta ABD

---

[799] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966): 160,
[800] Oral Sander, **Türk Amerikan İlişkileri 1947 – 1964**, (Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1979), 70 – 71
[801] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 158 - 159,
[802] Ahmad, **age**, (2006), 141

Kongresi olmak üzere Amerikan kamuoyunu olumlu etkileyerek NATO'ya alınmasını sağlayacağına inanılmıştır. CHP'li Barutçu Nisan 1951 tarihinde Melis'te II. Adnan Menderes Hükümeti'nin programının görüşüldüğü oturumda yaptığı konuşmada Kore Savaşı dolayısıyla BM'in güvenlik sağlayamayacağının açığa çıktığını belirtmiş ve NATO'ya giriş için yapılan başvurunun kabul edilmediğini, ciddi bir güvenlik açığının ortaya çıktığını, bu durumun ciddi endişe verici olduğunu vurgulamıştır:[803]

> Kore hâdisesi fiilen göstermiştir ki, Birleşmiş Milletler Teşkilâtına dâhil olmak, müşterek emniyet dâvasını sağlamaya kâfi gelmiyor. Kore tecavüzüne karşı, Birleşmiş Milletlere dâhil bulunan - Sovyet bloku haricindeki - 50 küsur devletten ancak altı devlettir ki Kore'de bütün yükü kendi üzerine alan Amerikan kuvvetlerine yardım etmektedir. Amerika'nın yanında, başta 5000 kahramanı ile Türkler çarpışmaktadır. Bu, memleketimizin de emniyeti için lüzumlu bir vazife diye Hükümet tarafından takdir edilmiştir… Biz, müşterek sulhun âşıkı ve müşterek emniyet âşıkı bir milletiz. Memleketimizin de emniyeti bakımından, müşterek emniyet dâvasına hizmet yolundayız.
> Atlantik Paktına girmek için, resmî surette yaptığımız talep reddedilmiştir...
> Bizim mıntakamız da bir Kore olabilir. Bizim mıntakamız da bir volkan haline gelebilir. Bu takdirde memleketimize ne verildi ise ancak o kadarı gönderilecek Birleşmiş Milletlere mensup kuvvetlerin çarpışacağı bir yer mi olacaktır?
> Türkiye, bir tecavüze uğradığı takdirde nereden, ne miktar yardım görecektir? Bunu biz, Hükümet olarak, Meclis olarak, millet olarak tehlike patladıktan sonra mı anlıyacağız?
> Tecavüze uğradığımız takdirde yardım göreceğimize inanıyoruz. Dostlarımızın Ortaşark'ın kalesi olan Türkiye'ye verdikleri hayati ehemmiyeti de biliyoruz. Ve şimdiki yardımlarını ve şifahi sözlerinin kıymetlerini takdir ediyoruz.
> Ancak, tecavüze uğradığımız takdirde yapılacak yardım, kendini müdafaaya azmetmiş milletlere yapılan yardım çerçevesi içinde kalarak bizim kaderimiz de neticede iki defa istilâya uğrıyan memleketlerin kaderi gibi mi olacaktır? Bu ihtimalin bizi haklı endişelere düşürmemesine imkân yoktur.

Kore'ye asker gönderme kararı alındığı günlerde Bulgaristan ile yaşanan sorunlar, Türkiye'nin ABD safında yer almasından dolayı Sovyetlerden ya da uydularından (ki Bulgaristan en muhtemel olarak görünmüştür) gelecek saldırı ile karşı karşıya olduğu ve kolektif bir güvenlik sistemine dâhil olmanın zorunlu olduğu algısını yaratmıştır. DP kurmayları tarafından askeri kapasitesi yetersiz olan Türkiye'nin böyle bir saldırıya tek başına karşı çıkması mümkün görülmemiş, durumun daha da ciddileştiği öngörüsü NATO'ya başvurunun bir diğer nedeni olmuştur.

Bu dönemde Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınması için Batılarla yoğun görüşmeler yapılmıştır. 30 Temmuz'da Başbakan ABD elçisi ile üç saat görüşmüş, aynı gün Dışişleri Bakanı da İngiliz ve Fransız elçileri ile görüşme yapmıştır.[804] Dışişleri Bakanı ayrıca Strasburg'ta İngiliz ve Fransız meslektaşları ile NATO'ya alınma konusunu görüşmüştür. ABD Büyükelçisi ile yapılan görüşme sonrasında talep kabul edilmemekle[805] birlikte bir tecavüz halinde pakt üyelerinin Türkiye'ye yardım

[803] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 59, c. 6, (2 Nisan 1951) 83
[804] **Cumhuriyet Gazetesi**, 31 Temmuz 1950, 1.
[805] **Zafer Gazetesi**, 7 Eylül 1950, 1.

edeceği[806] söylenmiştir. Ekim ayında da, Türkiye, Amerika, Fransa ve İtalya arasında bir blok oluşturularak "Akdeniz Bölgesi Müdafaa Paktı" gündeme getirilmiş,[807] Türkiye bir Sovyet tecavüzüne uğrarsa İngiltere'nin yardımını alacağı iddia edilmiştir.[808] Ancak bu girişimler Türkiye'nin güvenliğinin sağlandığı kanaatlerine bir katkı yapamamıştır. DP grubunda dahi bu konuda sert tartışmalar olmuş, DP Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in muhtemel bir 3. Dünya Savaşı'na hazırlıklı bulunup bulunulmadığı ve hükümetçe ne gibi tedbirler düşünüldüğü hakkındaki sorusuna "alakalı bakan bulunmadığı için" yanıt veril(e)memiştir.[809]

NATO'ya üyelik konusunda Bayar da aktif olmuş, birçok ülkenin büyükelçileri ile görüşmüş, bu konuda hükümete direktifler vermiştir. Bayar, 1951 yılı başlarında Türkiye'ye gelen yüksek seviyede asker ve sivillerden oluşan bir Amerikan heyetiyle de görüşmeler yapmıştır. Ayrıca ABD dışişleri Bakanı yardımcılarından McGhee ile görüşmesinde, "Türkiye'nin Batı dünyasının yanında olmakla Sovyetlerin husumetine maruz kaldığını ancak birlikte hareket etmek istediği bloğun teminatından mahrum olmanın, Türkiye'nin razı olacağı bir durum olmadığını"[810] vurgulamıştır.

Türkiye'nin Ağustos başında ikinci kez NATO'ya üyelik başvurusu yaptığı günlerde ABD henüz daha Türkiye'ye bir Sovyet saldırısını olası görmemiştir. ABD'nin tutumunu değiştiren gelişmelerin en önemlisi SSCB'nin artan nükleer kapasitesi olmuştur. 1949'da nükleer silaha sahip olan Sovyetler, Ortadoğu, Akdeniz ve Doğu Avrupa'da ABD karşısında güç dengesini kurmuştur. Bu gelişme sonucu NSC-68'de öngörüldüğü gibi, ABD'nin caydırıcılık ve anında karşılık için Sovyet topraklarına yakın ülkelerde, Sovyetleri çevreleme politikasının bir uzantısı olarak üslere sahip olma ihtiyacı ağır basmış ve Türkiye'nin stratejik değeri bu bağlamda değişmiştir. ABD'nin askeri uzmanları, Türk topraklarında rahatça kullanabilecek üsler edinilerek muhtemel bir çatışmanın başkalarının topraklarında geçmesini sağlayacaklarını öngörmüşlerdir; "Düşmanı can evinden vuracak bu üsler, düşman topraklarına en yakın bölgelerde kurulmalıydı".[811] Bu çerçevede ABD Türkiye'den askerî üsler istemiş, ancak Türkiye NATO üyesi olmadan buna izin veremeyeceğini bildirmiştir.

---

806 "Atlantik Konseyinin Türkiye'ye teminatı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 24 Eylül 1950, 1.
807 "Akdeniz Bölgesi Müdafaa Paktı", **age**, 3 Ekim 1950, 1.
808 "İngiltere, Türkiye'ye tekrar teminat veriyor", **age**, 10 Ekim 1950, 1.
809 "DP Grubunda sert tartışmalar oldu", **age**, 27 Aralık 1950, 1.
810 Mehmet Saray, **Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya Girişi 111. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler**, (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2000), 99
811 Avcıoğlu, **age**, Birinci Kitap, (1996), 578

Salt askeri kuvvet kullanarak Kore'ye müdahale, komünizmin yayılışına sed çekmek politikasının bir uygulamasıdır. Amerika'nın bu "sed çekme = *Containment*" politikası 1948'den itibaren nükleer silahlanmanın hızlanması ile tam olarak başlamıştır. Sovyetler Birliği Ağustos 1949'da ilk atom bombasını patlatarak, ABD karşısında güç dengesini kurmuş, ABD caydırıcılığını yitirmiştir, buna karşılık Truman'ın direktifi ile hazırlanan NSC-68 olarak anılan 14 Nisan 1950 tarihli Ulusal Güvenlik belgesini açıklanmıştır. Kore Savaşı'nın bu dengenin verdiği güven içinde çıkarıldığı iddia edilse de[812] aksi görüşü savunanlar NSC-68'in saldırganlığı teşvik ettiğini iddia etmişlerdir.[813]

ABD politikasının iki ana hedefinden ilki kuvvet oluşturmak, yani Amerika'yı askeri kuvvet bakımından karşısında durulamayacak bir seviyeye çıkarmak ki bunu Amerika tek başına yapabilir, ikincisi SSCB'ni komünizmin yayılmasını önleyecek şekilde dost devletlerden oluşan bir kuşakla, bir çeşit tampon bölgelerle – ülkelerle çevrelemektir. İkinci hedefin gerçekleşmesi NATO, Balkan Paktı, Bağdad Paktı, SEATO teşkilatlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.[814]

Kore Savaşı'ndan sonra ABD, Avrupa savunmasının daha da kuvvetlendirilmesi gereğini duymuş ve bunun üzerine karşı - saldırı teorisini geliştirdiği NSC-68'de Sovyetlere yakın bir bölgede bulunan (Yunanistan ve) Türkiye'yi bu stratejiyi uygulayabileceği üslerin kurulacağı en elverişli ülke olarak görmüştür.[815] Türkiye'nin Kore "yiğitliği" NATO'ya alınmasında ABD'nin kararını pek etkilememiştir, asıl neden ABD Genelkurmayı'nın "Türkiye'de üslere muhtacız" yargısına ulaşmasıdır.[816]

ABD'nin Türkiye'ye dair görüşünü değiştirmesine yol açan diğer bir faktör, Kore Savaşı ve Üçüncü Dünya gelişmelerinin gösterdiği gibi "uluslararası komünizm"in güç kazanması ve 1948'de SSCB ile ilişkilerini koparmasıyla Kominform'dan çıkarılan Yugoslavya'nın durumudur. SSCB ile ilişkilerini koparan ilk sosyalist ülke olan Yugoslavya'nın korunması ABD açısından büyük önem taşımış, bunu sağlamada Türkiye ve Yunanistan'a önemli rol biçilmiştir. Bu iki ülkenin NATO'ya katılımıyla ittifakın Balkanlar üzerindeki etkisinin artacağı düşünülmüştür. Sovyet etkinliğinin Ortadoğu'ya yayılmaması için Türkiye'nin bir "bariyer" olarak

---

[812] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966): 163; Çağrı Erhan, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", Baskın Oran (ed.), "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 548
[813] Stöver, **age**, 17
[814] Gürün, **age**, 267
[815] **age**, 161 (44a numaralı dipnot)
[816] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1612

güçlendirilmesi ve Batı askerî sistemine tam olarak dâhil edilmesi zorunlu hale gelmiştir.[817]

1946-47 yıllarında Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Koordinatörü ve 1949-51 yıllarında da ABD'nin Türkiye Büyükelçisi olan ve Amerikan Yardım Misyonu'nun başında da bulunan George C. McGhee Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinin NATO'ya alınmasının yegâne sebebi olmadığını, sebeplerden biri olduğunu söylemektedir.[818] Senatör Kenneth Wherry, Türkiye'nin küresel olarak ve Ortadoğu'da oynadığı ve oynayacağı role dair şunları söylemiştir:[819]

> Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın demokrasi bakımından güvenini korumak için savaşmakta ve bu politikayı bir tek kurşun atmadan korumakta olduğumuzu biliyorum. Eğer böyle bir durumda isek bunu bize katılmak isteyen ulusların desteği ile yapabiliriz …. Bize katılanları yanımıza almalıyız.
> İşte Türkiye bu bakımdan bütün vasıfları nefsinde toplamış bulunuyor. Türkiye, cumhuriyet hüviyeti ile uluslar topluluğuna (BM) katıldığından beri Sovyet Rusya ile komşuluğu dolayısıyla, komünizme karşı şiddetle savaştı ve onu yasa dışı bıraktı. Şayet bugün komünizm, Rusya tarafından istenen ölçüde Arap memleketlerine sıçramıyorsa, bunun tek izahı Türkiye'nin bu yayılmaya karşı araya koyduğu güçlü engeldir. Rusya'nın Türkiye'ye karşı kininin gerçek nedeni budur.

Ayrıca petrol kaynakları nedeniyle Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'nun artan önemi Türkiye ve Yunanistan'ın üyeliğini gerekli kılmıştır. Ancak daha da önemli faktör, Türkiye olmaksızın Sovyetleri çevreleme politikasının başarı şansının azalacağının öngörülmesidir.

Türkiye'nin Atlantik Paktı'na üçüncü başvurusunda alınması Kore'ye asker göndermesinden dolayı değil de özellikle ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı savunma stratejisindeki değişiklikle olmuştur. Dolayısıyla Türkiye'nin NATO'ya alınmasında, Kore'de askeri başarısından daha çok, uluslararası sorunlarda Batılılarla birlikte hareket ederek sadık bir müttefik olacağını ispatlaması ve modern olmamakla beraber güçlü bir kara ordusuna sahip olması ve Batı savunması için jeopolitik yerinin önemi ve bu bağlamda topraklarını ABD (ve NATO) üslerine açması birinci derecede etkili olmuştur.

Türkiye'nin NATO'ya girmesi için NATO zorlamamıştır, hatta İngiltere ve İskandinavya ülkeleri karşı çıkmıştır. NATO'ya girmek için başvurusu önce reddedilen Türkiye, girmek için çok uğraşmış ve bu amaca ulaşabilmek için Kore Savaşı'nda 721 şehit vermiştir. NATO'ya girişin o dönemde herkes tarafından

---

[817] İkinci Sovyet Notası ve İkinci Türk Cevabi Notası için bkz. Koçak, **age**, (2013) 114 - 140
[818] Lerna K. Yanık, "Atlantik Paktı'ndan NATO'ya: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Türkiye'nin Konumu ve Uluslararası Rolü Tartışmalarından Bir Kesit", **Uluslararası İlişkiler**, c. 9, s. 34 (Yaz 2012): 42-43
[819] Erkin, **age**, 239

itirazsız desteklenişinin bir nedeni de, Türkiye'ye böylece demokrasi geleceğine ilişkin inançtır.[820]

İngiltere, Norveç ve Danimarka'nın muhalefetlerine rağmen özellikle ABD'nin ağırlığını koymasıyla NATO Bakanlar Konseyi oy birliğiyle 21 Eylül 1951'de Türkiye ile Yunanistan'ı NATO'ya katılmaya davet etmiştir.[821] 22 Ekim 1951'de Londra'da Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya katılmasını sağlayacak bir protokol imzalanmış, 24-28 Kasım 1951 tarihleri arasında Roma'da toplanan NATO Bakanlar Konseyi,[822] üye ülke parlamentolarının Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya katılma daveti hakkındaki kararlarını onaylamıştır. Bu gelişmelerin sonucunda Türkiye ve Yunanistan eş zamanlı olarak 18 Şubat 1952'de NATO'ya üye kabul edilmişlerdir.[823]

25 Temmuz'da alınan asker gönderme kararanından yaklaşık bir hafta sonra, 1 Ağustos 1950 tarihinde NATO'ya yapılan ikinci başvuru da 16 Eylül'de reddedilmiş, ancak bir yıl sonra, 19 Eylül 1951'de Kuzey Atlantik Paktı Konseyi tarafından Yunanistan ve Türkiye'yi NATO'ya katılmaya davet edilmiştir. 18 Şubat 1952'de Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuzey Atlantik Antlaşması'na katılmasına dair kanun 3 üyeliğin boş olduğu 487 üyeli TBMM'de oylanmıştır. Oylamaya 74 üye katılmamış, 410 milletvekilinden 409'u kabul oyu vermiş 1 milletvekili çekimser kalmıştır.[824] Kore Savaşı sırasında kesintisiz olarak yürütülen SSCB ve komünizm karşıtı propaganda sayesinde TBMM'de karşı çıkabilecek vekil kalmamış ve oylamada tek bir red oyu çıkmamıştır.

Türkiye'de NATO'ya giriş "medeniyete intikal" olarak değerlendirilmiştir. DP Türkiye'nin, NATO'nun 1949 yılındaki kuruluşunda ittifak dışında bırakılmasını, yalnız bir savunma düzeninin değil, aynı zamanda bir uygarlık düzeninin de dışında bırakılması olarak algılamıştır.[825] Bu yüzden NATO'ya kabul edildikten sonra TBMM'nde yapılan konuşmalarda "medeniyet" vurgusu çokça yapılmıştır. Kuzey Atlantik Antlaşması'na Türkiye Cumhuriyeti'nin katılmasına dair Kanun tasarısının TBMM'de görüşülmesi esnasında Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Firuz Kesim NATO'ya katılımı "medeniyet ve ilerleme" olarak sunmuştur:[826]

> Hür dünyanın müşterek varlığını bu devletlerle birlikte müdafaaya katılıyoruz…

---

820 Oran, **age**, (2009): 496-497
821 Kaynar, **age**, 23
822 Uçarol, **age**, 730
823 Genişi Bilgi için bkz. Uçarol, **age**, 886 - 890; Faruk Sönmezoğlu, **II. Dünya Savaşı'ndan Günümüze Türk Dış Politikası**, (İstanbul: Der Yayınları, 2006), 42 – 47; Hüseyin Emiroğlu, "Türkiye'nin Atlantik Paktına Giriş Süreci ve Türk Basınının Tutumu", **İÜSBF Dergisi**, s. 28, (Mart 2013), 101.
824 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Birleşim 41, c. 13 (18 Şubat 1952) 343
825 Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 158
826 **age**, (18 Şubat 1952) 317

> Atlantik Paktına girmekle en doğru yolu seçtiğimizden hiç şüphemiz yoktur. Bu suretle medeniyet ve ilerleme yolunda örnekler vermiş on dört güzide millet, hür dünyayı, insan haklarını ve medeniyetin müşterek varlığını her türlü tecavüz teşebbüslerine karşı müdafaa azminde birleşmiş bulunuyorlar. Hükümetimiz tarafından yüksek tasviplerine sunulan vesika bu azmin hukuki ifadesidir.

Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü de 18 Şubat 1952 tarihinde TBMM'de aynı oturumda yaptığı konuşmada benzer bir değerlendirmede bulunmuş, Antlaşmayı

> Muhterem arkadaşlar;
> … Atlantik Andlaşması yalnız bir askerî müdafaa vasıtası değil, çok geniş mânada, maddi ve mânevi yükselişi hedef tutan bir dayanışma ve iş birliği Andlaşmasıdır….[827]

sözleriyle tanımlamıştır. NATO ile birlikte "medeniyet" kavramının anılması dikkate değerdir. Köprülü bu durumu aynı konuşmasında şu cümlelerle ifade etmiştir:[828]

> 1949 Nisanında Washington'da 12 Devlet arasında imzalanan bu vesika, başlangıcında ulvi bir sadelikle tasrih edildiği veçhile, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının gaye ve prensiplerine imanı olan; Demokrasi, fertlerin hürriyeti ve adaletin hükümranlığı prensiplerine müstenit bütün bir medeniyetin korunması azmiyle mütahalli bulunan; refah ve istikrar gibi insani iki gayenin sağlanması kaygusu ile barış ve güvenliğin el birliği ile muhafazası kararını taşıyan milletlerin eseridir.

Bu söyleme, Türkiye'nin Doğu ile Batı arasında "köprü" konumuna sahip olduğu tanımlaması eklenecek ve tüm Soğuk Savaş boyunca Türkiye – NATO ilişkilerini tanımlamakta kullanılacaktır.

DP, NATO'ya girişi zafer olarak ilan etmiş, iç politikada kullanmıştır. Başbakan Menderes, "Demokrat Parti her seçim kazancından sonra bir zafer ilân edecektir. Ara seçimlerini kazanışımızdan sonra NATO'ya kabulümüz talihli bir tesadüf olmuştur. Zamanı gelince ektiklerimizi biçeceğiz. Bu anlaşma ile Türkiye, yurt savunmasında yalnız kalmayacaktır" ve DP Manisa Milletvekili Samet Ağaoğlu da "Kore'de bir avuç kan verdik ama büyük devletler arasına katıldık"[829] açıklamalarını yapmışlardır.

NATO üyeliğini "Türkiye tarihinin bir dönüm noktası" olarak gören Dışişleri Bakanı Köprülü'ye göre; Kore Savaşı, Türkiye'nin insani değerlere ve demokrasiye ne kadar önem verdiğini dünyaya ispatlayacak iyi bir fırsat olmuş; Türkiye'nin NATO'ya girişi, Batılılaşma ve demokratikleşme yolunda faydalar getirdiği gibi, Sovyet yayılmasına karşı da güvenliğini sağlamıştır.[830] NATO'ya üyelik konusunda en ilginç yaklaşım ise DP Hükümeti'nin NATO'ya giriş ve dolayısıyla da güvenlik algısını en iyi yansıtan Köprülü'den sonra Dışişleri Bakanı olan Zorlu'nun 1953 yılında Türkiye'nin NATO nezdindeki daimi temsilcisi olarak görev yaptığı dönemde bir gazeteciye

[827] **age**, (18 Şubat 1952): 314
[828] **age**, (18 Şubat 1952): 314
[829] Aydemir, **age**, 304 - 306
[830] Saray, **age**, 114

söyledikleridir:[831] "Bir devlet sırrı vereceğim sana. Ne yaz ne de kimseye söyle. TSK'nin yüzde 95'ini NATO'ya bağladım. Bütçedeki büyük bir ağırlıktan kurtulduk böylece. Ne meclisin ne de İsmet Paşa'nın bundan haberi yok".

İktidara yakın *Zafer Gazetesi* Türkiye'nin NATO'ya alınmasını, "işte Kore'de akıtılan Türk kanı heder olmamıştır… Atlantik Paktı ile şimdi Türkiye, bir tecavüze uğradığı takdirde, Birleşik Amerika'nın otomatik suretle yardımını sağlamıştır?"[832] cümleleri ile duyurmuş, iktidar çevreleri, muhalefet partisi CHP'nin NATO'ya girişi yüksek sesle yeterince övmemesinden duydukları rahatsızlığı dile getirmekten çekinmemişlerdir. Oysa NATO'ya girmeyi CHP de çok istemiştir. 14 Mayıs'tan sonra yeni Cumhurbaşkanı Bayar eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü Pembe Köşk'te ziyaretinde dış politika konuşulurken NATO'ya niçin girilmediğini selefi İnönü'ye sormuş, İnönü, "Aldılar da girmedik mi, iki gözüm?" yanıtını vermiştir.[833]

Batı, Türkiye'nin üyeliği ile kendi savunması açısından hayati öneme sahip olan Sovyetler Birliği'ni çevreleme stratejisinde eksik parçayı tamamlayarak önemli bir adım atmıştır. Türkkaya Ataöv'e göre, Batı için NATO sadece bir askeri bağlaşma değildir; bunun da ötesinde NATO ile kapitalist toplum düzenini sürdürmek ve savunmak amacını gütmekte, hammadde kaynakları, pazarları ve yatırım alanları yardımlar, heyetler, uzmanlar, üsler ve ittifaklarla korunmak istenmektedir… Kapitalist düzeni amaçlayan… Türk egemen sınıfları ve onların hükümetleri de, Sovyetler Birliği'nin muhtemel bir askeri saldırısını önlemek için değil, toplum içinde ayrıcalıklı durumlarını yitirmemek ve iktidarlarını sürdürmek için NATO'ya girmiştir.[834]

Türkiye Nato'ya girdikten sonra Sovyetlerin küresel politikasında önemli değişiklikler olmuştur. Stalin'den sonra Sovyetler, dış politikada yumuşama sürecine girmiş, Türkiye'ye yönelik de farklı bir politika izlemeye başlamıştır. 30 Mayıs 1953'te Sovyet Hükümeti, Türkiye'den toprak taleplerinden vazgeçtiklerini bildirmiş ve Boğazlar konusunda iki devletin ortak bir anlaşmaya varmasının mümkün olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak, Sovyetlere dair eski endişeler ve kanaatler sürdürülmüş, dış politikada karar vericiler, Sovyetlerin iyi niyet gösterilerini şüpheyle karşılamaya devam etmişlerdir. Oysa Türkiye'nin, yakın komşusu Sovyetler Birliği'nin niyet ve politikalarını en iyi değerlendirebilecek devletin Türkiye olması gerekirdi.[835]

---

[831] Doster, **age**, 37
[832] **Zafer Gazetesi**, 31 Aralık 1951, 1.
[833] Toker, **age**, 84 - 85
[834] Türkkaya Ataöv, **Amerika, NATO ve Türkiye**, (İstanbul: İleri Yayınları, 2006), 199
[835] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 165

Türkiye NATO'ya girdikten sonra, Türkiye'yi bir karşı - saldırı alanı olarak kullanmayı düşünen ABD ile hava üsleri başta olmak üzere birçok ikili antlaşma imzalamıştır. Bunların bir bölümü TBMM'nin onayından geçirilmeyen antlaşmalardır. 25 Ağustos 1952'de NATO üyeliği çerçevesinde kabul edilen Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi (*Status of Forces Agreement - SOFA*)[836] ile ABD'nin Türkiye'de askeri tesisler – üsler kurmasına, ayrıcalıklara sahip askeri personel bulundurmasına imkân tanınmış ve birçok Amerikalı Türkiye'ye gelmiştir.[837] 20 Mart 1954'te de "Kuzey Atlantik Antlaşması'na Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Sözleşme"[838] ve buna bağlı birkaç askeri anlaşma daha imzalanmıştır. Sonraki süreçte başta üsler olmak üzere ülkedeki Amerikan varlığı daha da artış göstermiştir.[839] Türkiye'de kurulacak Amerikan üsleri ve tesisleri ile ilgili antlaşmalar, 23 Haziran 1954 tarihinde imzalanan genel mahiyette Askerî Kolaylıklar Antlaşması ve bu antlaşmaya dayanarak sayıları 91'i bulan ikili anlaşmalar (uygulama anlaşmaları) yapılmıştır. Bu anlaşmaların bir kısmının, Türk ve Amerikan makamları arasında yüzyüze yapılan görüşmelerde ve hatta telefon görüşmelerinde, tespit edilen anlaşmalar olması dikkat çekicidir.[840] Adana'da İncirlik Hava Üssü, İzmir'de Çiğli, Diyarbakır'da Pirinçlik, Ankara'da Esenboğa ve Eskişehir havaalanı, yukarıda adı geçen antlaşmalarla Amerikan uçaklarının kullanımına açılmıştır. Sinop (elektromanyetik izleme) ve Diyarbakır'da (Pirinçlik - radar uyan ve uzay dinleme) kurulan üslerle kuzey ve güney hattında Sovyetler gözetlenmeye başlanmıştır[841]. Üslerin en önemlisi olan ve küresel çapta ana hava harekât üssü statüsüne sahip konvansiyonel ve nükleer üs olarak da tasarlanan İncirlik'in inşaatına 1951'de başlanmış 1954'de tamamlanmıştır. 6 Aralık 1954 tarihli müşterek talimatla TSK'nin üsse sadece eğitim birlikleri göndermesine izin verilmiştir.[842]

Amerikan Kuvvetlerinin Statüsü Anlaşması 30 Haziran 1954'de TBMM'ne sunulmuş, 2 Temmuz 1954'de Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ekleri ise TBMM'ne gelmemiştir. TBMM'ye gelmeyen bir diğer anlaşma Askeri Tesisler (Kolaylıklar) Anlaşması'dır (*Military Facilities Argeement*) ve ekleriyle birlikte (İncirlik de dâhil)

---

836 Selin M. Bölme, "Soğuk Savaş'ta NATO – ABD - Türkiye Üçgeninde Askeri Üsler: Süreklilik ve Değişim", **Uluslararası İlişkiler**, c. 9, s. 34 (Yaz 2012), 59,
837 Haydar Tunçkanat, **İkili Anlaşmaların İçyüzü -İktisadi, Askeri, Siyasi-**, (Ekim Yayınları, 1970), 269, 276; Özcan, **age**, 113,
838 Tunçkanat, **age**, 240
839 Soysal, **age**, 213 – 214,
840 Armaoğlu, **age**, (1986), 1209,
841 Nurettin Gülmez, Bülent Tahancı, "Soğuk Savaş Dönemi Çekişmelerinden Bir Örnek: U-2 Uçak Krizi", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, c. 14, s. 28 (Bahar 2014), 204; Erhan, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 713
842 Tunçkanat, **age**, 319

Türkiye'de üslerin kullanımına ilişkindir.[843] DP, anlaşmanın TBMM'ne getirilmemesini NATO Anlaşması'nın 3. maddesine dayandırmış, getirilme zorunluluğunun olmadığını iddia etmiştir. Anlaşmalarla ABD uçaklarının belli başlı Türk hava alanlarından, Amerikan gemilerinin de belli başlı Türk limanlarından yararlanmalarına izin verilmiş, çeşitli tesisler kurulması için de ABD'ne Türkiye'de arazi tahsis edilmiştir. 1958'de Beyrut'a asker çıkartması için Amerika'ya Türkiye'deki NATO üslerini kullandırılmıştır. Hatta Zorlu harekâtın "Irak'a teşmil edilmesi ümidini izhar" etmiştir.[844]

Türkiye'deki üsler sayesinde Amerikan Hava Kuvvetleri Karadeniz, Doğu Akdeniz ve Ege ile birlikte Ortadoğu'da Basra ve Kafkaslarda Hazar petrol bölgelerini kapsayan alanda "fiziki kontrolü" sağlamıştır. Bu bağlamda Türkiye için yapılan yeni tanım "Batı'nın ileri karakolu" veya "NATO'nun kanat ülkesi" olmuştur.

1960'a gelindiğinde güvenlik sağlamak amacıyla ABD ile girilen ilişkilerin Türkiye için büyük tehlikeleri de beraberinde getirdiği ortaya çıkmıştır. 1956 yılı sonunda İncirlik'e nakledilen U-2 casus uçakları Sovyetler Birliği üzerinde uçmuş, 1 Mayıs 1960'ta İncirlik üssünden kalktığı anlaşılan U-2 casus uçağı Karadeniz üzerinden Sovyet topraklarına girmiş ve Sovyetler tarafından düşürülmesi Türkiye için tehlikeli olmuştur. Sovyetler, bu olay dolayısıyla Türkiye'yi ABD'nin suç ortağı olarak görmüşlerdir.[845]

1962'de de bu kez Türkiye'de konuşlandırılan nükleer başlıklı Jüpiter füzeleri güvenlik tehdidi oluşturmuştur. NATO'nun 1957'ye kadar kuruluş ve gelişme dönemindeki stratejisi, üyelere bir saldırı (Sovyetler Birliğinden) halinde ABD'nin nükleer güç kullanacağı varsayımına dayanmıştır. Ekim 1957 ayında SSCB'nin uzun menzilli füze teknolojisini geliştirdiği ortaya çıkmış, ABD'nin elinde yalnızca orta menzilli füzeler bulunduğundan, SSCB lehine değişmeye başlayan nükleer silah dengesini yeniden kurabilmek için, NATO tarafından Avrupa'ya orta menzilli Amerikan füzelerinin yerleştirilmesi ve nükleer başlıklar depo edilmesi önerilmiştir. Bu öneri, Türk Hükümeti tarafından hem Sovyetlere karşı etkili bir silaha kavuşma hem de, ekonomik sıkıntıları hafifletici bir yol olarak da görülmüş ve desteklenmiştir. Başbakan Menderes, Türkiye'yi Amerikan füzeleri ve çekirdekli başlıklarına açmakta

[843] **age**, 304
[844] Baskın Oran, "1945-1960: Batı Bloku Eksininde Türkiye - Dönemin Bilançosu", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 496
[845] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1633

çok istekli davranmıştır[846]. İzmir'deki Çiğli Hava Üssüne 15 füzelik Jüpiter rampası bu gelişmeler üzerine konuşlandırılmıştır.

1962 Küba krizi sırasında bu füzeler ABD ile SSCB arasında pazarlık konusu yapılmış, Sovyetler, Küba'daki füzeleri kaldırma karşılığında Türkiye'deki füzelerin kaldırılmasını istemiştir. ABD, teklifi kabul etmiş, Türkiye'deki Jüpiter füzeleri 1963 yılında kaldırılmıştır. Bu olay, NATO stratejilerinin ABD'nin güvenlik tasavvurlarına göre şekillendiğini açığa çıkarmış, Fransa 1966'da askerî ortaklıktan çekilmiş; Federal Almanya nükleer füzelerde kullanım hakkı istemiştir.[847]

Türkiye kendisine getireceği riskleri göz ardı ederek füzelerin topraklarında konuşlanmasına devam edilmesini istemiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Erkin, Türkiye'yi çevreleyen komünist üsler kaldırılmadıkça Türkiye'deki füze üslerinin kaldırılamayacağını şu cümlelerle açıklamıştır: "Üsler bizim için paratoner vazifesi görmesi itibariyle hem tehlike, hem de garanti teşkil etmektedir". Erkin Ocak 1963'te de TBMM'de yaptığı konuşmada Türkiye'de Sovyetlere karşı konuşlandırılan füzeler konusunda "füze üsleri rızamız olmadan sökülemez" açıklamasını yapmıştır.[848]

DP'nin sürdüregeldiği Sovyet politikası iktidarının son yılında değişmiştir. İlk adım Ekim 1959'da SSCB'den gelmiş, Türkiye'ye yerleştirilmiş ABD füzelerine rağmen ilişkileri iyileştirme isteği Kruşçev tarafından açıklanmıştır. Türkiye'den de benzer açıklamalar yapılmaya başlanmış, Bayar 1 Kasım'da TBMM açış konuşmasında yumuşamadan bahsetmiştir.[849] Bu açıklamaları basının tavrındaki değişiklik izlemiştir. 26 Kasım'da Eisenhower'ın ziyareti öncesi, Sovyet Büyükelçisi Rijov onuruna Dışişleri Bakanı Zorlu tarafından bir yemek verilmiş, Aralık'ta da Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar Moskova'ya 1939'dan beri 12 günlük ilk ziyareti gerçekleştirmiştir. İktidar ve aynı zamanda muhalefet lideri İnönü de SSCB'nin ilişkileri iyileştirmek istemesini samimi bulmuşlardır. Zorlu'nun "temkinli tavrı"na rağmen 1960'ta liderler düzeyinde karşılıklı ziyaretler gündeme gelmiştir. 11 Nisan'da Menderes'in 15 Temmuz'da SSCB'yi ziyaret edeceği açıklanmıştır. Türkiye ziyaret öncesi dış politikasında değişiklik olmayacağını açıklamış, ancak 27 Mayıs darbesi ziyaretin gerçekleşmesini engellemiş, hatta gerçekleşmeyen ziyaret darbenin gerekçelerinden bir olarak gösterilmiştir.[850]

---

[846] Güvenç, **age**, (2004), 905

[847] Hikmet Özdemir, "Siyasal Tarih 1960 - 1980", Türkiye Tarihi 4 - Çağdaş Türkiye 1908 - 1980, Sina Akşin (ed.), (Cem Yayınevi, 1992), 251-252

[848] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1633-1635

[849] **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem XI, Birleşim 1, c. 1, (01 Kasım 1959); 14

[850] Erel Tellal, "SSCB'yle İlişkiler", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 519-520

Soğuk Savaş başlangıcında İnönü'nün görevlendirmesiyle Selim Sarper ile birlikte Türkiye'nin (Batı) ABD yanlısı dış politikasının mimarlarından olan Dışişleri Başkanı Feridun Cemal Erkin, ABD Başkanı Johnson'un 5 Haziran 1964 tarihli Mektubu'ndan sonra artık oldukça belirgin hale gelen diplomatik güç zafiyetini aşmak amacıyla 30 Ekim - 6 Kasım 1964'te Türk – Sovyet ilişkilerinin geliştirilmesi için Moskova'ya gönderilmiştir.[851] Erkin'in ziyaretinden kısa süre sonra SSCB Parlamento Kurulu, Türk Parlamento Heyeti'nin Rusya'ya ziyaretine karşılık SSCB Yüksek Şurası Başkanlık Divanı (Prezidyum) üyesi de olan Nikolai B. Podgorni başkanlığında 10 kişilik bir heyetle 04 – 13 Ocak 1965'te Türkiye'ye iade-i ziyarette bulunmuştur. Podgorni, TBMM'de "Türk – Sovyet dostluğu"nu önemle vurguladığı bir konuşma yapmış, Kıbrıs konusunda Türk tezlerine yakın görüş açıklamıştır.[852]

DP ve Menderes'in ABD'ye karşı duyduğu hayranlığın stratejik adımı, TBMM'nde tartışmadan Kore'ye asker gönderme kararı alıp Türkiye'yi "beynelmilel komünizm karşısında, hür dünyanın yanında" konumlandırarak, bu fedakârlık ve kararlılık sonucu, Sovyetler Birliği'ne karşı Avrupa'nın doğusunda bir tampon ülke olarak NATO'ya katılmak olmuştur. Bu stratejik kararda SSCB karşısında duyulan beka kaygısının büyük rolü olmuştur.[853] Ancak bu daha çok karar vericilerin öznel algılarını sonucu oluşan bir kaygıdır.

DP oldukça pragmatist davranmış, Kore'ye asker göndermekle; "hem güvenliği sağlamak, hem Batı'ya bağlanmak, hem de ekonomik ve askerî yardımların devamını sağlamak" hedeflerini gerçekleştirmek istemiş ve bu öngörü doğrulanmıştır.

NATO'ya üyeliğin gerekli ya da gereksiz oluşundan ayrı olarak çok az tartışılan konu, Kore'ye asker göndermeden, yani söz konusu ağır bedel ödenmeden NATO üyeliğinin elde edilip edilemeyeceğidir. Burada tartışılması gereken ABD'nin (Batı) 2. Dünya Savaşı sonrası yeni oluşan Soğuk Savaş düzeninde sahip olduğu jeopolitik konumundan dolayı Türkiye'den vazgeçip geçemeyeceğidir. Bu bağlamda Türkiye'nin yeterli diplomatik güce sahip olmadığı ve olsa dahi bunu bir pazarlık kozu olarak kullanmadığı iddia edilebilir.

---

851 **Milliyet Gazetesi**, "Erkin Moskova'da Bekleniyor", 30 Ekim 1964,
852 Bkz. **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Birleşim 7, c. 4, (5 Ocak 1965)
853 Tanel Demirel, "Demokrat Parti", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm,** Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7. 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005): 494

7.3. İç Politikada Hükümetin Konumunu Güçlendireceği Öngörüsü

Uluslararası ilişkilerdeki teorik tartışmalarda hükümetlerin ideolojisine dikkat çeken görüşe göre partiler bir ideolojik kimliğe sahiptirler ve dış politika meselelerini bu kimlik temelinde ele alırlar. Hükümetlerin çıkarları ve amaçları bu konumlanmayı güncel politikaya çevirmektir. Dolayısıyla hükümetlerin kararları partilerin ideolojik kimliklerine dayanır. Bu yaklaşıma göre sağ partiler askeri çözümlere daha yatkındırlar.[854]

Bir diğer görüş, karar almada iç politik durumla ilgili olup partiler sonraki seçimlerde başarılı olup iktidarı korumak istediklerinden bu durumu tehlikeye atacak davranış ve kararlardan uzak durdukları iddiasındadır.[855]

Üçüncü görüş de yine iç politik durumla ilgilidir; 2003 Irak krizinde farklı ülkelerde parlamentonun kontrol imkânlarının farklı derecelerde olmasının asker gönderme kararlarını etkilediği üzerinde durmaktadır. Bu yaklaşımda, savaşa katılma konusunda parlamentonun doğrudan karar alma yeri olan ülkelerle, bu konunun tam olarak açık biçimde tanımlanmadığı ülkelerin kararları arasındaki farka dikkat çekilmektedir. Savaşa katılımın sıkı parlamento denetimine veya parlamentonun kesin onayına bağlı olduğu ülkeler alternatif çözümler üretmişler, savaşa katılma çağrısına insani yardım ya da başka araçlarla destek sunmuşlardır.[856]

De Mesquita, devlet başkanlarının birincil hedefinin görevde kalmak olduğu iddiasındadır. Bu nedenle 'hayatta kalmanın siyasi mantığı'na göre, onların politikalarının bu hedefle uyumlu olması beklenmelidir. Bir hükümet başkanı, siyasi eylemini ancak seçmenler(in geneli) tarafından onaylanacaksa ve özellikle oy verecek vatandaşların oylarını alacağına güvenirse uygulayacaktır.[857] Bu mekanizma, liberal yaklaşımların, savaş kararının, her şeyden önce iç faktörlere, yani devletler içindeki karar alma sürecinin özelliklerine bağlı olduğunu

---

[854] bkz. Jürgen Schuster, Herbert Maier, "The Rift: Explaining Europe's Divergent Policies in the Run-Up of the American-Led War on Iraq", **Foreign Policy Analysis**, c. 2, s. 3 (2006), 223 - 244

[855] bkz. Jennifer L. Erickson, "Protests, Policymaking, and Public Opinion", **Council for European Studies Annual Conference - Paper Presented at the Annual Meeting of the ISA** (Chicago: 2006), http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/9/8/4/3/pages98434/p98434-1.php, [Aralık 2017]

[856] bkz. Oliver Eberl, Andreas Fischer-Leskano, "Grenzen des demokratischen Rechts? Die Entsendeentscheidungen zum Irakkrieg in Großbritannien, den USA und Spanien", **HSFK-Report**, s. 8 (2005), https://www.hsfk.de/publikationen/publikationssuche/publikation/grenzen-demokratischen-rechts/, [Aralık 2017]

[857] bkz. Bruce Bueno de Mesquita, "War and the Survival of Political Leaders: A Comparative Study of Regime Types and Political Accountability", **American Political Science Review**, c. 89, s. 4, (Aralık 1995): 841 – 855 ve bkz. Bruce Bueno de Mesquita, "Policy Failure and Political Survival. The Contribution of Political Institutions", **Journal of Conflict Resolution**, c. 43, s. 2 (1999): 47 – 161

vurgulamasının nedenlerinden biridir.[858] Liberal yaklaşımlar, hükümetlerin dış politik kararlar alırken iç politikanın da göz önünde bulundurulması ve en azından görmezden gelinmemesi gerektiği iddiasındadırlar. Bu durum özellikle iktidarların muhalefet tarafından kontrol edildiği ve düzenli olarak seçimlerin yapıldığı parlamenter sistemler için geçerlidir. Buna rağmen liberal yaklaşım, hükümetleri çoğunluğun kararlarını uygulayan bir organ olarak görmemektedir. Ellerinde hangi eylem seçeneklerinin olduğu, devletin (kurumsal) kurallarına ve iç politik duruma bağımlıdır. Savaşa katılım konusundaki kararlar bağlamında, mecliste ilgili hükümetin sahip olduğu karar alma özerkliğinin derecesi ve askeri görevlendirme kararlarının meclis onayına tabi olup olmadığı özellikle önem taşımaktadır.[859] BM'nin tavsiyesine hükümetlerin farklı kararlar alarak karşılık vermesi liberal teorinin bu varsayımlarına dayanmaktadır.

Kore Savaşı'na fiili katılım kararında karar mercileri tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan üçüncü temel hedef, kendi iktidarlarını korumak, güçlendirmek ve yeniden iktidara gelmek olmuştur. Bu amaç, dış politikada alınacak bir pozisyon için yeterli desteğin olup olmayacağını ve hangi seçeneğin gelecekte de iktidarlarını devam ettirmelerini sağlayacağının değerlendirildiği öngörüleri içermektedir.

Demokratik bir rejimde hükümet başkanı yeniden seçilerek iktidarını korumak arzusundadır. Kore'ye asker gönderme kararında da politika yapıcıların kararlarının sonraki seçimlere nasıl etki edeceğini hesapladıklarını var saymak şaşırtıcı değildir. Kore'ye asker göndererek fiili olarak savaşa katılmaya halkın karşı çıkacağı ve maliyetinin sonraki seçimleri kaybetmek olacağı hesaplanmış olsaydı şüphesiz asker gönderme kararı alınmazdı. Asker gönderme dışında başka seçenekte karar vermiş dahi olsalar yeniden seçim şanslarını nasıl etkileyeceğini hesaba katmak zorundaydılar. Yeniden seçimin gündeme geldiği bu gibi durumlarda demokratik ülkelerde sadece halkın görüşü rol oynamamakta, bunun yanında parti grubunun, her milletvekilinin ve bakanların her birinin ayrı ayrı görüşleri de önemli rol oynamaktadır. Ancak Türkiye örneğinde bu söz konusu olmamıştır. Bu ancak TBMM'nde büyük çoğunluğa değil de hemen hemen yakın vekil sayılarına sahip olunduğu durumlarda daha önem arz edecek bir durumdur. "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de

[858] Bkz. Derk Bienen vd. "Gesellschaftliche Interessen und Außenpolitik: Die Außenpolitiktheorie des utilitaristischen Liberalismus", **Tübinger Arbeitspapiere zur Internationalen Politik und Friedensforschung**, s. 33 (1999): https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/handle/10900/47203, [Kasım 2017]

[859] Bkz. Wolfgang Wagner, "Parliamentary Control of Military Missions: Accounting for Pluralism", **Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional Paper**, s. 12 (Cenevre, 2006), http://www.gsdrc.org/document-library/parliamentary-control-of-military-missions-accounting-for-pluralism/, [Kasım 2017]

bulunması için Hükümet'e yetki verilmesine ilişkin başbakanlık tezkeresi"nin oylandığı 1 Mart 2003 için bu durum söz konusu olmuştur.[860]

Öngörülerinde hangi seçeneğin iç politik uygulanabilir olduğu, parlamentonun denetim ve kontrol imkânları ve aynı zamanda da parlamentoda çoğunluğa sahip olunması, buna bağlı olarak da sonraki seçim tarihi önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte, belirli bir kararın hangi boyutta manevra alanı sağladığı algısı şüphesiz karar vericilerin öznel yorumlarına bağlı kalmıştır. Kore'ye asker gönderme kararında karar vericiler kendi güçlerini arttıracak ve muhtemel bir seçim yenilgisine yol açmayacak olan seçenekte karar vermişlerdir. Şüphesiz Hükümet'in uzun süren tek - parti iktidarından sonra iktidara gelmiş olması ve iktidarının henüz daha başında ve gelecek seçimlerin 4 yıl sonra yapılacak olmasının da önemli etkisi olmuştur.

Kore'ye asker gönderme kararının alınma sürecinin incelendiği bu araştırmada elde edilen bulgulardan biri de karar vericilerin iç politikada bu kararın kendilerine avantaj sağlayacağını düşünmeleri olmuştur. İç politika – dış politika bağıntısı ülkemizde çoğunlukla ihmal edilen bir konudur. Bunda her dış politika kararının karar vericiler tarafından ulusal çıkarlar gözetilerek (rasyonel karar) alındığına dair yerleşik yanlış bir algı büyük rol oynamaktadır.

Kore'ye asker gönderme kararına ilişkin iç politika ile ilgili öngörüler bu teorik varsayımların geçerli olduğunu doğrulamıştır. DP'nin önde gelenleri Kore'ye ilişkin kararı alırken kendi partileri, diğer siyasi görüşte olanlar üzerinde ve yapılacak olan seçimlere etkisinin nasıl olacağını hesaplamışlardır. Aynı zamanda kamuoyu desteğini artırmaya ve/veya aykırı sesleri bastırmaya yönelik basını kullanarak kamuoyunu manipüle etme yolunu seçmişlerdir.

Bu noktada çalışmada, Kore Krizi'nde Türkiye ve Kuzey Kore'nin krizin doğrudan tarafları olmadıkları, üçüncü taraf olarak Türkiye'nin hangi boyutta krize dâhil olduğu analiz edilmeye çalışılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, Kore'deki krizin Türkiye'ye yakın bir tehdit oluşturduğu söylemi SSCB araçsallaştırılarak yapılmış ve kamuoyu da tarihsel nedenlerle bu gerekçeye ikna olmuştur. Dolayısıyla Türkiye, Kore'ye asker göndermekle uzak bir savaşa taraf olmamıştır. Aksine çok yakın bir güvenlik tehdidini bertaraf etmek için hatta "Moskof'a karşı" savaş yürütmüştür.

---

[860] "Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine, yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının altı ay süreyle Türkiye'de bulunmasına ve muharip unsurların Türkiye dışına intikalleri için gerekli düzenlemelerin yapılmasına Anayasanın 92 nci maddesi uyarınca izin verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/189)" **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem XXII, Birleşim 39, c. 6, (1 Mart 2003): 115, Kapalı oturumda oylanan Başbakanlık tezkeresinin oylamasına 533 üye katılmış; 264 kabul, 250 ret, 19 çekimser oy kullanılmış, Anayasa'nın öngördüğü salt çoğunluk sağlanamamıştır. Bkz. **age**, 133

Kore'ye asker gönderme kararında en büyük tartışma anayasaya aykırılık konusunda çıkmış, muhalefet ve iktidar anayasanın ilgili hükmünü farklı yorumlamışlar ve ona göre de konumlanmışlardır. Anayasal denetimin (savaş konusunda 1924 Anayasası'nda) yeterince açık bir biçimde tanımlanmaması bu tartışmaya yol açmıştır.

DP'nin önde gelenleri uzun tek - parti iktidarından sonra kazandıkları seçimle TBMM'nde, seçim sisteminin de yardımı sayesinde büyük bir çoğunluğu elde etmişlerdir. Ancak Yeni Türkiye'yi yaratabilmeleri için uzun süre iktidarda kalmaları, dolayısıyla da bir sonraki seçimleri de kazanmaları gerektiğine inanmışlardır. Şüphesiz ki öncelik 14 Mayıs 1950 seçimlerinden kısa süre sonra yapılacak olan yerel seçimler olmuştur. DP; Kore'ye asker gönderme kararını hem iktidarlarını pekiştirmek (konsolide etmek) hem de sonraki seçimleri kazanmak için araç olarak kullanmıştır.

Batı'nın mali ve teknik yardımları olmaksızın ülkenin kalkınamayacağı görüşünde olan Menderes Hükûmeti, Batılıların da teşviki ile dış ekonomik ilişkilerde liberalleşme süreci başlatmış, siyasi ilişkilere de önem vermiş, askeri alanda da NATO'ya girişi başarmıştır. Kore Savaşı'nın yarattığı olumlu hava, izlenen dışa açılma politikalarının olumlu sonuçlar vermesini sağlamıştır.

DP, Kore Savaşı'na katılmanın bir karşılığı olarak gördüğü NATO'ya girişi de iç politikada kullanmıştır. DP, Kore Savaşı'na katılarak Amerika'nın yanında saf tutmuş olmayı ve daha sonra da NATO üyeliğini büyük bir başarı ile iç politikada kullanmış, kendisini Türkiye'nin yalnızlığını gideren parti olarak halka sunmuştur. DP liderleri, 1950 seçim kampanyasında yaptıkları konuşmalarda NATO'ya katılmanın aynı zamanda demokratik düzenin geleceğini güvence altına almak için de kaçınılmaz bir teşebbüs olduğu propagandasını yapmışlardır. DP, ABD'nin kendisini Batı'nın ekonomik görüşlerine ve çıkarlarına (devletçi) CHP'nden daha yakın bulacağı ve bu yüzden de her türlü desteği vereceğini öngörmüş ve bu hava içinde Türkiye'yi Batı'ya mümkün olduğu kadar çok bağlamak istemiştir.

Yakın zamanda bir genel seçimin gündemde olmaması Kore'ye asker gönderme kararını almayı kolaylaştıran bir etken olmuş, dolayısıyla yeniden seçilmeyi zora sokacak bir durum söz konusu olmamıştır. Menderes – Bayar ikilisinin bu kararı medyadan ve halktan büyük bir destek gördükleri zaman dilimine denk gelmiştir. Dolayısıyla toplumsal baskı, manüpülasyon araçlarının da devreye sokulmasıyla yok denecek kadar az olmuştur.

DP'nin Türkiye'yi koşulsuz siyasal ve diplomatik bağlarla Batı'ya bağladığı 1950-54 yıllarında, Kore Savaşı'nın konjonktürel etkisi başta olmak üzere çeşitli nedenlerle ekonomik durumda bir iyileşme yaşanmıştır. Bu dönemde DP iktidarının kalkınma için seçtiği liberal yöntem büyük arazi sahiplerinin çıkarına olan "tarım yoluyla kalkınma" olmuştur. Tohumluk dağıtılmış, daha ucuz, daha kolay, daha çok kredi verilmiş, traktör ve tarım araçlarının sayısı artmış, üretim miktarlarında büyük artışlar kaydedilmiştir. Ayrıca tarım ve ham madde fiyatları yükselmiş, Türkiye'nin tarımsal üretimi, ABD'den alınan teknik yardımlar, tarımda yeni metod ve araçların uygulanması ve iklim şartlarının çok iyi gitmesi sayesinde önemli ölçüde artmıştır. Öncelikle alt yapı yatırımları toplumsal ve ekonomik hayat üzerindeki olumlu etkilerini göstermeye başlamıştır. Başbakan Menderes "bütün memleketin bir şantiye haline geldiğini" söylemiştir. DP Hükümeti, "Kore konjonktürü"nden faydalanarak halkı rahatsız eden bazı vergileri kaldırmış, 1950-54 arasında istisnasız bütün seçimleri kazanan DP, 1950-54 döneminde "altın yılları"nı yaşamıştır.[861] Bir yandan göreli ekonomik rahatlama ve diğer yandan da Türkiye'nin (Batı nezdinde) artan prestiji ile uluslararası kabul görüldüğü algısı halkta, DP tarafından denenen liberal ekonomik düzenin faydalı bir düzen, Batı'ya bağlılığının da verimli bir bağlılık olduğu yolunda yaygın bir kanı uyandırmış,[862] bu durum da 1950-54 arasındaki tüm seçimlere başarı olarak yansımıştır. Karardan kısa süre sonra yapılan Muhtar seçimleri,[863] Belediye Meclisi üyelikleri seçimleri[864] ve İl Genel Meclisi seçimlerinde[865] CHP'nin 286 üyeliğine karşılık DP 956 üye kazanarak büyük başarı elde etmiştir.[866] Nihayet 1954 seçimlerinde savaş nedeniyle tarım ürünlerinin değerinin artması da DP'ye oy olarak yansımıştır. CHP'de Kasım Gülek ve eski İstanbul Valisi Lütfü Kırdar gibi ağır topların seçilemediği 1954 seçimlerinde DP'nin oy oranını arttırarak ikinci defa iktidar olmasında dış politikadaki gelişmelerin de

---

[861] Toker, **age**, 229; Bu dönemde gerçekleşen önemli olaylar şunlardır: "16 Haziran'da ezanın tekrar Arapça okunacağı açıklandı; Kore'de savaşmaya karşı çıktığı için Türk Barışseverler Cemiyeti başkanı ve genel sekreteri 29 Temmuzda tutuklandı, 25 Ağustosta Diyanet İşleri Başkanı, İslam'ın Komünizmi reddettiğini açıkladı; 28 Eylülde Kore Birliği yola çıktı; 21 Ekimde okullarda din dersleri zorunlu kılındı; 14 Aralıkta yurtdışındaki solcu öğrencilerin dövizleri kesildi; 26 Ekim 195 l'de büyük komünist tutuklaması yapıldı; 18 Şubat 1952'de Türkiye NATO'ya girdi." Bkz.: Erhan, **age**, (2009): 546; Ekim 1951 tarihinde Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık Genel Kurmay Başkanları Türkiye'nin NATO'ya girişi konusunda görüşmeler yapmak üzere Ankara'ya geldiler. 26 Ekim 1951 tarihinde 1951 Komünist Tevkifatı başladı, bkz. Yalçın Küçük, **Türkiye Üzerine Tezler, 1908 – 1978,** c. 2, (Tekin Yayınevi, 1977), 488

[862] Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 161-162

[863] "Muhtar seçimleri bugün yapılıyor", **Zafer Gazetesi**, 13 Ağustos 1950, 1.

[864] "600 küsur CHP'li belediyeden 560 kadarı Demokratlara geçmiş bulunuyor", **Cumhuriyet Gazetesi**, 5 Eylül 1950, 1.

[865] "İl Genel Meclisi seçimlerini DP kazandı", **age**, 17 Ekim 1950, 1.

[866] "Seçim neticeleri", **Zafer Gazetesi**, 19 Ekim 1950, 1, 4.

önemli derecede etkisi olmuştur. Kamuoyunun Kore Savaşı'na destek vermesinin ardında bu kanaatler yatmaktadır.

1950-54 arasında, yeni ekonomik sistem olarak uygulanan mutlak liberalizmin sonucu olarak geçen 4 yılda iktisadi sistem çıkmaza girmiştir. 1954'e kadar Kore Savaşı sırasında ABD ve Kanada, tahıl üretimlerini uluslararası piyasaya vermek yerine stoklamayı tercih etmişlerdir. Kore Savaşı yarattığı talep artışı ve ticari mallarda yol açtığı kısa ömürlü fakat etkili patlama[867] ile Türk tahılının da geçici bir süre uluslararası piyasada alıcı bulmasını sağlamıştır. Kore Savaşı'nın bitimiyle ABD ve Kanada ellerindeki tarım stokunu pazara sürmüş, tahıl fiyatları düşmüş, tarım sektöründe durgunluk dönemine girilmiş ve Türkiye'deki göreli refah da son bulmuştur.[868]

2. Dünya Savaşı yıllarında 127 ton altın ve 13 milyon Dolar döviz rezervleri sahip Türkiye, 1953 yılı sonunda bu kaynaklarının tümünü tüketmiştir. Dış ticaret açığı da artış göstermiş, 1950'de 22,3 milyon Dolar'dan uygulanan liberal ekonomik politika sonucunda 1952'de 193 milyon Dolar'a ulaşmıştır. Merkez Bankası rezervlerinin üçte biri bir - iki yılda tükenmiş bunun üzerine serbest bırakılan altın satışları durdurulmuştur. İhracat artmadığından 3 yıl sonra 1953'te ithalat liberasyonuna da son verilmiştir. 7 Eylül 1946 devalüasyonuna rağmen, 1953'te zirveye ulaşan ihracat (396,1 milyon $) Kore Savaşı bitince 1953'deki rakamına 1960 sonrasına kadar bir daha ulaşamamış, krediler ve dış yardımlarla 1955 sonuna kadar ithalat canlanmıştır. DP iktidarının sonlarına doğru fiyat artışları yılda %20'ye yükselmiş, TL da Dolar karşısında zayıflamıştır. 1959'da 2.80 TL / 1 Dolar'dan, 9 TL / 1 Dolar'a düşürülmüştür.[869]

1954 yılından itibaren de DP iktidarı hem iç politikada hem de dış politikada hızlı bir düşüşe girmiştir. İçeride demokratik çok - partili sistemle bağdaşmayacak şekilde baskılar artarken dışarı da aşırı Batı yanlısı politika ile birçok ülke ile ilişkiler bozulmuştur.

DP önde gelenlerinin Kore'ye asker gönderme kararı ile iç politika da avantaj sağlayacakları öngörüsü kısa süre için de olsa doğru çıkmıştır. Aynı zamanda iç politika ile dış politika arasında doğrudan bir bağ olduğu da çalışma da doğrulanmıştır.

---

867 Roger Owen, Şevket Pamuk, **20. Yüzyılda Ortadoğu Ekonomileri Tarih**i, çev. Avşe Edirne, (İstanbul: Sabancı Üniversitesi, 2002), 128.
868 Yerasimos, **age**, 1355-1356
869 Osman Cenk Kanca, "1950-1960 Arası Türkiye'de Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c. 9, s. 19, (2012): 54-55.

8. SONUÇ

Bu tezde, Kore Savaşı'na katılma kararının Türkiye'nin Soğuk Savaş başlangıcında uluslararası politika ve ekonomiyi yeniden değerlendirmesinin önemli bir parçası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kore Savaşı'na katılım ve daha sonrasında NATO'ya girmekle tamamlanan Batı sistemine tam entegrasyon süreci, Türkiye'nin sonraki yıllarının belirleyicisi olan gelişmeleri beraberinde getirmiştir: Batılılaşma, demokrasi, sivil-asker ilişkileri, sekülerleşme ve İslam'ın toplumdaki rolü ve devletin ekonomideki rolü farklı bir boyuta taşınmıştır.

1945 sonrası yaşanan dönüşümün temel nedeni, CHP gibi DP'nin de NATO'yu Batı'nın kolektif bir askeri savunma örgütü olarak görmekten öte savaş sonrası yeni dünya düzenin ekonomi-politik asli bir kurumu olarak değerlendirmesidir. Batı'nın kolektif savunma sistemi NATO'ya girmek aynı zamanda ABD'nin hegemonyasındaki bu yeni dünya düzeni içinde konuşlanmak anlamına gelmiş, bunda da Batılılaşma düşüncesinin etkisi büyük olmuştur.[870]

Kararın alınmasında Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes karar verici aktörlerdir, karar Bakanlar Kurulu'nda tartışılmamıştır, Dışişleri Bakanı Köprülü sürecin tüm aşamalarında yer almıştır, TBMM Başkanı Koraltan sınırlı bir rol oynamıştır. Türkiye'nin ABD Elçisi Erkin ve BM Daimi Temsilcisi Sarper kararın alınmasında önemli rol üstlenmişler, karar alındıktan sonra da Batı ile ilişkiler ve NATO'ya başvuru sürecinin yürütücüsü olmuşlardır. "Kore'ye asker gönderme kararı", iç - dış faktörler değerlendirilerek, belirli bir amaca yönelik olarak (NATO'ya giriş) alınmış, askeri kapasite durumu dikkate alınmamıştır. Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı teknik düzeyde karara dâhil olmuşlardır. Karar, Resmi Gazete'de yayınlanmamıştır. 11 Aralık'ta hükümete verilen gensoru önergesinin reddedilmesi aynı zamanda kararında onaylandığı şeklinde kamuoyuna yansıtılarak meşruiyet sağlanmaya çalışılmıştır.

İktidar kararın alınması aşamasında üç öngörüde bulunmuştur, bunlar:

1- Kararın prestij arttırıcı etkisinin olacağı, böylelikle güç maksimizasyonu sağlanacağı;

[870] Özcan, **age**, 110

2- Batı'nın kolektif güvenlik sistemine girişi sağlayacağından dolayı güvenlik arttırıcı olacağı;
3- İç politikada iktidarlarının konumunu güçlendireceği;

Türkiye'nin Batı ittifakı içinde yer alarak uluslararası ilişkilerinde tek yönlü politika izlemeye başlaması olumsuz sonuçlarını kısa sürede göstermiş uluslararası alanda imajı zedelenmiştir. İdeolojik düzlemde Türkiye mazlum milletlerin, Üçüncü Dünya'nın lider ülkelerinden biri olmayı reddetmesiyle, pek çok ülkeyi karşısına almış, Üçüncü Dünya ve Ortadoğu siyaseti değişmiş, Arap ülkeleriyle ilişkiler gerginleşmiş, Türkiye'nin İstiklal Harbi'nden itibaren 22 yıl boyunca iyi ilişkiler içinde olduğu Sovyetlerle ilişkileri bozulmuştur.[871] 1950'lerde gündeme gelmeye başlayan Kıbrıs Sorunu sadık Batı yanlısı politika yüzünden uzun bir süre yok sayılmıştır. Türkiye, hem Ortadoğu'daki gelişmelere hem de dünyadaki bağımsızlık ve bağlantısızlar hareketine Batı ile ilişkilerinin perspektifinden bakmaya başlamış, Sovyetler Birliği ve onun müttefikleriyle ilişkilerini en düşük seviyede tutmuştur. Türkiye'nin ilk politika değişikliği, Truman Doktrini çerçevesinde ABD askeri yardım almasına paralel olarak Filistin konusunda Batı yanlısı bir politika takip etmeye başlaması ve İsrail devletini tanımasıdır. Bu gelişmeden Türk-Arap ilişkileri olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Kore Savaşı'na katılma kararının Türkiye'nin prestijini arttıracağı öngörüsü yapılmış ancak güç maksimizasyonu yerine, Türkiye'nin diplomatik gücünün zayıflamasına yol açılmıştır. Türkiye, 1960'ların başlarında konjonktürün getirdiği yumuşama atmosferinde ve 1964 Johnson Mektubu sonrasında diplomatik gücünün zayıflığını hissetmesiyle yavaş yavaş karşı bloktaki ülkelerle siyasi, kültürel ve ekonomik ilişki kurmaya ve geliştirmeye yönelmiştir. Bu yeni süreç 1960'ların başlarından itibaren daha da ivme kazanarak devam etmiştir.

Özellikle güvenlik sağlama öngörüsünde yanlış algının ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Sonraki yıllarda, Kore'ye asker göndermekle elde edilmek istenen NATO üyeliğinin yanlış ve öznel değerlendirme içerdiği, kararın öngörüldüğü gibi Türkiye'nin güvenliğini sağlamakta ve ulusal çıkarlarını gerçekleştirmede yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu boyutlarıyla kararın sonraki yıllara önemli etkileri olmuştur. İlk etki dış politika alanında gerçekleşmiş, savaşa katılım ile yaklaşık 30 yıl boyunca uluslararası alanda "içe kapanıklık" durumunun da sonlandığı iddia edilmiş, dış politikada Cumhuriyet'in ilanından beri özenle korunmaya çalışılan tarafsızlık ve bağlantısızlık ilkelerinden kopuşun önü açılmıştır. Dünyanın ilk antiemperyalist

[871] Doster, **age**, 33

savaşının önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün, her alanda tam bağımsızlık ilkesi terk edilmiştir. Yine onun belirlediği "Yurtta sulh, cihanda sulh" jeopolitik vizyonundan ciddi bir kopuş gerçekleşmiş, aktif ve etkili dış politika adı altında Batı'nın yörüngesinde, egemenliğinin zedelendiği bir ülke olmakla yetinilmiştir. Cumhurbaşkanı Bayar'ın 1 Kasım 1950'de TBMM açılış konuşmasında "Kuvvetli ve şerefli ordusu ile Türkiye, yalnız kendi emniyeti için değil, Doğu Akdeniz ve Ortaşark'ın da sulh ve emniyeti hususunda en mühim unsurdur" şeklindeki ifadesi Türkiye'nin söz konusu bölgelerde artık kendi iradesi ile hareket etmeyeceğinin de açık bir beyanı olmuştur.[872]

DP ve Menderes'in ABD'ye karşı duyduğu hayranlığın stratejik adımı, anayasanın hükmüne rağmen TBMM'ye başvurmadan Kore'ye asker gönderme kararı alınmasıyla "beynelmilel komünizm karşısında, hür dünyanın yanında" saf tutarak, Sovyetler Birliği karşısında duyulan beka kaygısıyla, ona karşı Avrupa'nın doğusunda ve Ortadoğu'da bir tampon ülke olarak konumlanması olmuştur. NATO'ya katılım bu stratejik adımın tamamlanmasıdır.

Atatürk'ün Sovyet dostluğuna dayalı dış politikası Soğuk Savaş başlangıcı ve Kore Savaşı esnasındaki Sovyetlere yönelik yürütülen "kara propaganda" ile sonlandırılmış, Türkiye her türlü güvenlik tehdidine açık ve müttefiklerinden yardım alıp alamayacağı belirsiz bir tampon ülke, "kanat ülkesi" konumuna indirgenmiştir. Kanat ülke olmak siyasi karar vericileri tatmin ederken özellikle NATO'da görev yapan Türk askeri yetkililer farklı görüşte olmuştur. O dönem NATO'da görev alan askeri yetkililer NATO'nun esnek mukabele denilen yeni stratejisinde kanat ülke Türkiye'nin güvenliğinin ihmal edilir olduğunu ABD'nin Türkiye'ye kabule ettirmeye çalıştığını vurgulamışlardır. Esnek mukabele stratejisine göre saldırgana nükleer karşılık vermeden önce çok çeşitli kademeli karşı koyma yolları denenecektir. NATO'da uzun yıllar görev yapmış Sezai Orkunt, Türkiye'nin kanat ülke olarak NATO açısından yaşamsal önemde olmadığını, elden çıkarılabileceğini çarpıcı şekilde anlatmıştır:[873]

> NATO, her şeyden önce Merkezi Avrupa'nın ve dolayısıyla Kuzey Amerika memleketlerinin güvenliklerini öngörür. Kanatlar ise, merkezin güvenliğini artırıcı rol oynar. Pakt'ın stratejistleri merkez bölgenin mümkün olabilecek biçimde güvenliğini sağlayacak ilkeleri düşünür. Kanatlara da bu açıdan önem verir. Bu nedenle, kanat memleketler, daima Pakt'ın en az güvenlik garantisi altında bulunan uçlardır. Bu kanatların elden çıkması, ya da tecrit edilmesi, NATO'nun çekirdeğine yaşamsal nitelikte bir zarar vermez.

---

[872] **Milliyet Gazetesi**, 2 Kasım 1950; "Meclis Bayar'ın nutku ile açıldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 2 Kasım 1950

[873] Avcıoğlu, **age**, (1978), 1635

Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle savunma ve tehdit algısı da değişmiş, NATO'nun "ortak düşman" algısı Türk dış politikasına da yansımış ve ülkenin genel çıkarları ile NATO'nun ve ABD'nin çıkarlarının özdeş görüldüğü bir dış politika anlayışı yerleşmiştir. NATO'nun savunma doktrini ve tehdit algısına göre politika yürütülmüştür. Türkiye'nin bu politik tercihinde SSCB kaynaklı güvenlik endişesinin etkisi kadar, Batılılaşma çabasının ve ABD'den ekonomik, mali ve askerî yardımların devamlılığının sağlanması da önemli rol oynamıştır.

1945 sonrası dönemin 1952'de NATO'ya girişle tamamlanması TSK üzerinde de etki yaparak onu değişime dönüşüme zorlamıştır. Söz konusu dönemde siyasi iktidar, siyasi, ekonomik ve askeri nedenlerle "Türk Silahlı Kuvvetlerini adeta görücüye çıkartarak" Kore Savaşı'na katılma kararı almıştır. Görücüye çıkartma, başka araştırmacıların da ifade ettikleri gibi; yapılan askeri ve ekonomik yardımların boşa çıkmadığını göstermenin yanında, küresel ve bölgesel ölçekte "kullanılabilme potansiyeli"ni de göstermeyi amaçlamıştır.

Kore Savaşı ile TSK modern savaş teknikleri ile tanışmış, modern savaş araç-gereç ve silahlarını kullanmayı öğrenmiştir. Türkiye'nin Kore Savaşı'na önemli bir muharip güçle katılarak askeri yeteneğini orada ispat etmesinin, birçok NATO üyesinin Türkiye'nin askeri değeri hakkındaki fikirlerini değiştirdiği ifade edilegelmektedir ki aslında bir ispattan daha çok ödenen bir bedel söz konusudur.[874] Bu bedel oldukça yüksek olduğundan Cumhurbaşkanı Bayar, Türkiye'nin NATO'ya üye olarak kabulü sonrasında yaptığı bir açıklamada NATO'ya üye alınma ile Kore Savaşı'na katılma kararının birbirinden bağımsız değerlendirilmesi gereken konular olduğunu ifade etmek zorunda kalmış ve

> ...Şunu hemen işaret edeyim ki bazı insanlar, NATO'ya alınmamızla Kore'ye asker göndermemizi, aynı politikanın iki parçası gibi görürler. Dış politikamızın iki parçası olduğu muhakkaktır. Fakat Atlantik Paktı'na alınmamızı sağlamak için Kore'ye asker gönderdiğimiz düşüncesi yanlıştır. Kore'ye asker göndermemiz, Birleşmiş Milletler idealine samimiyetle bağlı olduğumuzu ispatlar. Atlantik Paktı'na girmek için hevesimiz olmasaydı da biz Türkiye olarak Kore'ye asker gönderirdik. Fakat askerlerimizin Kore'de yarattığı destan, bütün dünyada Türk milletini yeni baştan herkese tanıttı, büyük şeref kazandık. Belki böyle bir yoldan, Atlantik Paktı'na alınmamıza da etki yapmış olabilir.[875]

açıklamasını yapmıştır.

DP iktidarının Kore Savaşı'na TBMM'nin onayını almadan asker göndermesinin belki de en önemli sonucu, dış politika konularında ve angajmanlarda politikacıların sorumsuz hareket etmek cesaret ve alışkanlığına yol açmış olmasıdır. DP

---

[874] Armaoğlu, **age**, 181

[875] Celal Bayar, "NATO'ya Nasıl Girdik?", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, (Nisan 1987): 26 – 27'den aktaran Erdal Akkaya, "Türk Ordusu'ndaki Stratejik ve Doktriner Değişiklikler (1923-1960)", (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006): 214

döneminde yürürlüğe giren bazı İkili Anlaşmalar, yine TBMM onayı alınmadan ve Meclis'in görüşüne sunulmadan yürürlüğe girmiştir. Bunların en önemli ve en tehlikelisi Amerika ile imzalanan Ana Mukavele'dir. Bu mukavele iledir ki Amerika Türkiye'de, yalnız düşman saldırısı halinde değil, anlamları hâlâ belli olmayan "Yıkıcı Faaliyetler, Dolaylı Saldırı" gibi hallerde de kendi takdiri ile müdahale yetkisini almıştır.[876] Benzer şekilde özellikle dış politikada ABD politikalarına paralel politikalar izlenmiştir. Basit bir fayda – maliyet analizi yapılarak 1 koyup 3 almak gibi ölçütlerle 3 Mart 1991'de başlayan I. Körfez Krizi'ne dâhil olmak için çaba gösterilmiş, bu politikalar izlenirken de Anayasa ve Anayasal kurumlar yok sayılmıştır.

Türkiye'nin sadece Batı'ya yaslanarak dış politika yürütmesinin zaman içinde telafisi mümkün olamayan bir duruma geldiğini, bu dış politikanın mimarı olan İsmet İnönü, 1963 yılında aradan 20 yıla yakın zaman geçtikten sonra şu cümlelerle itiraf etmiştir:[877]

> … daha bağımsız ve kişilik sahibi dış politika istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden söz ediyor. Nasıl yapacağım ben bunu? Karar vereceğim ve işi teknisyenlere havale edeceğim; onlar ayrıntılı çalışmalar yapacaklar ve öneriler hazırlayacaklar. Yapabilirler mi bunu? Hepsinin çevresinde 'uzman' denen yabancılar dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar. O da olmazsa karşı tedbirler alıyorlar. Bir görev veriyorsun, sonucu sana gelmeden Washington'un haberi oluyor; sorunu memurdan önce sefirden öğreniyorum…. Böyledir bu işler, peygamber edasıyla size dünyayı vaad ederler. İmzayı attınız mı ertesi gün gelmişlerdir. Personeli gelmiştir, teçhizatı gelmiştir, üsleri gelmiştir, ondan sonra sökebilirsen sök; gitmezler! Ancak bu sorunun üzerine vakit geçirmeden gitmek gerek, yoksa ne bağımsız dış politika, ne bağımsız iç politika güdebilirsiniz; havanda su döversiniz, fakat sanmayın ki kolay iştir, denediğinizde başınıza neler geleceği bilinmez.…

NATO'ya dâhil olarak ve sadece ABD ile ilişkilere dayanarak Türkiye'nin ulusal güvenliği ve çıkarlarının sağlanamayacağı, hatta bu durumun güvenliği ve ulusal çıkarları için bir tehdide dönüşebileceği 1960'ların başlarında U-2 casus uçakları ve Küba krizinden itibaren görülmeye başlanmıştır. Türkiye, 1960'ta U-2 olayı ve topraklarında bulundurduğu ABD askeri üsleriyle Sovyetlerin büyük tepkisini çekmeyi göze almış, 1962'deki Küba füze krizinde ise nükleer saldırıya uğrama tehlikesi atlatmıştır.[878] Kıbrıs konusunda 1964 Johnson Mektubu ile ortaya çıkan krizde NATO ve ABD ile yakın ilişkilerin Türkiye'nin güvenlik açığını kapamadığı, bazı durumlarda Türkiye'yi SSCB'ye karşı koruyamayacağı ve hatta hedef haline getirdiği görülmüştür. 1964'te Kıbrıs'a müdahale gündeme geldiğinde Johnson'un söz konusu mektubu ile Türkiye'nin askeri kapasite eksikliğinin gün yüzüne çıktığı daha önce belirtilmiştir. ABD Başkanı Mektup'ta sadece ABD tarafından verilen

---

[876] Aydemir, **age**, 306 - 307
[877] Osman Yalçın, **Türk Hava Harp Sanayii Tarihi**, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 282
[878] Oran, **age**, (2009): 496

silahların Kıbrıs'a müdahalede kullanılmayacağını belirtmekle kalmamış, aynı zamanda bir Sovyet saldırısı gündeme geldiğinde NATO'nun Türkiye'nin yanında yer almayacağını da vurgulamıştır. Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı'nı yapmasından sonra yine aynı gerekçelerle Türkiye'ye ABD tarafından ambargo konulmuştur. Türkiye Johnson Mektubu'ndan sonra askeri, ekonomik ve diplomatik güç eksikliğini ABD ile ilişkilerin ve NATO'nun gideremediğini ancak fark edebilmiştir.

DP döneminde, Türk dış politikasının geleneksel özelliklerinden olan meşruiyet ve ihtiyat faktörlerine önem verme politikasından da uzaklaşılmıştır. Aktif bir dış politika yürütüldüğü iddia edilmiş, ama risklerin de olduğu göz ardı edilmiştir. Oysa jeostratejik önem taşıyan bir OBD (Orta Büyüklükte Devlet) için ihtiyatlı politikanın önemi çok büyüktür.[879]

Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alırken Türkiye diplomatik gücünü yeterince kullanmamış, Kore Savaşı öncesinde, ABD'nin SSCB'ni çevreleme politikasını etkili bir şekilde sürdürebilmek için Türkiye'ye mecbur olduğu tezini yetirince gündeme getirmemiştir. Diplomatik gücünü kullanarak ABD'ni Türkiye'ye muhtaç olduğuna ikna etmek o dönem için zor değildi. Akdeniz, Güneydoğu Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya bölgesine doğrudan müdahale imkânı vermesiyle Türkiye, söz konusu bölgelere yakın üsler edinmek peşinde olan ABD için vazgeçilmezdi. Dolaysıyla DP iktidarının en önemli dış politika amacı olan NATO'ya giriş için Kore'ye asker gönderme kararı verilmek zorunda kalınmaz, BM'nin yardım çağrısına başka araçlarla karşılık verilebilirdi. Bu noktada, karar vericilerin Sovyet tehdidini içerde de kullanmak ve böylelikle sol görüş başta olmak üzere muhalifleri bastırmak amacı güttüğü söylenebilir.

Benzer tehditler günümüzde de hem ABD hem de diğer Batılı müttefikler tarafından yöneltilmektedir. Bütün bu tecrübeler Türkiye'nin çıkarları ve güvenliğine yönelik tehditlerin çoğunun düşman olarak tanınmış olanlardan değil de NATO üyesi müttefiklerden geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin NATO üyeliğini devam ettirmesi kendi müttefiklerinden yöneltilen güvenlik tehditlerini bertaraf etmeye yaramaktadır. NATO içinde Türkiye'nin elinde bulundurduğu veto hakkı bu ve benzeri tehditleri savuşturmakta önemli bir kozdur.

Türkiye'de çok - partili hayata geçilmiş olmasına rağmen siyasal kültürün de etkisi ile Kore Savaşı'nda karar alıcılar muhalefet ve TBMM'nin onayını almamakla tek - parti kararı almışlardır. Öte yandan Türkiye'nin "demokrat hür dünya" kurumlarıyla siyasi,

[879] Oran, **age**, (2009): 498

ekonomik ve askeri alanlarda hızla bütünleşmesine rağmen, tüm Soğuk Savaş boyunca "Sovyet tehdidi" algısına göre şekillenen iç politika sonucu demokrasi açığı da kapanmamıştır. Bu süreç DP ve liderlerinin felaketi ile sonuçlanmıştır.

Güvenlik kaygısının ön plana çıktığı ya da böyle propaganda edildiği bütün toplumlarda, özgürlükçü kurumların gerilemesi ve merkezi otoritenin baskısının artışı tarihte sık gördüğümüz tipik bir olgudur. Örneğin, Pön Savaşları'ndan önce Roma'nın cumhuriyet olması ancak bu savaşlardan imparatorluk rejimi ile çıkması, Amerikan özgürlükçü kurumlarının Soğuk Savaş içinde giderek erimesi, gizli servislerin ve güvenlik aygıtlarının etkinliklerini ve buna bağlı olarak insan hakları ihlallerinin artışı olağandır. Başkan Eisenhower görevden ayrılırken yayınladığı veda mesajında "askeri – endüstriyel kompleksten" ve sürekli bir ordu bulundurmanın Amerikan özgürlüklerine getireceği tehditten bahsederek bu konuda erken uyarı yapmıştır.[880]

DP iktidarının ilk yıllarında, bir yandan göreli ekonomik rahatlama ve diğer yandan da Türkiye'nin (Batı nezdinde) artan prestiji ile uluslararası kabul görüldüğü algısı halkta, DP tarafından denenen liberal ekonomik düzenin faydalı bir düzen, Batı'ya bağlılığının da verimli bir bağlılık olduğu yolunda yaygın bir kanı uyandırmış,[881] bu durum da 1950-54 arasındaki tüm seçimlere başarı olarak yansımıştır.

Askeri ve siyasi açıdan ABD yörüngesine girilmekle kalınmamış, Marshall Yardımı'nın da etkisiyle ülkenin ihtiyaçlarına uygun bir sanayileşme politikası yürütülememesi giderek ekonomik açıdan, özellikle de savunma sanayi alanında ABD'ne tümüyle bağımlı hale gelinmesine yol açmıştır.

Dış yardımlar konusunda ise giderek dışa bağımlılık artış göstermiş, planlı kalkınmadan da vazgeçilerek, sürekli dış yardıma ihtiyaç duyan bir ülke haline gelinmiştir. Kore Savaşı'na asker gönderme kararı alırken karar alıcılar dış baskılara Truman ve Marshall yardımlarının devam etmesi isteği ile açık olmuşlardır. ABD'de bu fırsatı değerlendirmiş, ayrıca güvenlik tehdidi ile de baskı uygulayarak amacına ulaşmıştır.

Uzun vadede Batı ile olan yakın bağların Türkiye'nin ekonomik sıkıntılarına çözüm olduğu efsanesi de boşa çıkmıştır. Özellikle askeri yardımlar o zamana kadar faaliyete geçirilmiş savunma sanayii tesislerinin atıl duruma gelmelerine ya da başka üretim alanlarında üretim yapmalarına yol açmıştır. Amerikan askeri yardımları

---

880 "Eisenhower, Dwight D. - Farewell Address", https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/0011/1683358.pdf, [Ekim 2019]

881 Gönlübol, Ülman, **age**, (1966), 161-162

sonucu alınan silah ve araç-gereçlerin bakım onarım ve yedek parça masrafları da giderek katlanılmaz maliyet oluşturmaya başlamıştır.

Türk siyasi geleneğindeki lider kültü, karar ve sorumluluğun lidere bırakılması alışkanlığı, demokratik karar mekanizmalarının ulusal güvenliği ilgilendiren meselelerde işletilmemesi siyaset kültürümüzün çok önemli sorunlarındandır. Kore Savaşı ile bu lider odaklı gelenek birçok iktidar tarafından kullanılmıştır. Karizmatik liderler kurumları zayıflatır, erozyona uğratırlar. Bayar – Menderes'in en önemli aktör oldukları asker gönderme kararı da TBMM'ni zayıflatmıştır.

Dış politika kararları, özellikle de savaş kararı geriye dönüşü olmayan ve etkileri uzun yıllara yayılarak sürüp giden kararlardır. Her ne kadar Türk siyasi geleneğindeki lider kültü, demokratik karar mekanizmalarının ulusal güvenliği ilgilendiren meselelerde işletilmemesine yol açsa da, demokratik oydaşmaya dayanarak karar alma mekanizmalarının oluşturulması, yürütmenin sorumluluğuna sınırlama getirilmesi, TBMM'nin ve siyasi partilerin karar mekanizmasına daha fazla dâhil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

9. KAYNAKÇA

Kitaplar

Ahmad, Feroz. **Demokrasi Sürecince Türkiye (1945-1980), (**İstanbul: Hil Yayınları, 2007),

____. **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, çev. Yavuz Alogan, (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995),

____. **Bir Kimlik Peşinde Türkiye**, çev. Sedat Cem Karadeli, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006), 144 - 147

Ahmad, Feroz; Ahmad, Bedia Turgay. **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945–1971**, 1. bs, (Ankara: Bilgi Basımevi, 1976),

Albert, Hans. **Kritik der reinen Hermeneutik - Der Antirealismus und das Problem des Verstehens**, 2. bs, (Tübingen: Mohr Siebeck, 2012),

Alkan, Mehmet Ö. "Amerikan Propagandası: Dostluk Şarkısı", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, Ed. Mete Kaan Kaynar, 2. bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016): 623-626

Allison, Graham T. **Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis**, (Boston: Little Brown and Company, 1971)

Allison, Graham; Zelikow, T. Philip; **Essence of Decision - Explaining the Cuban Missile Crisis** 2. baskı, (New York: Addison - Wesley Longman, 1999)

Alpkaya, Gökçen. "Boğazlar Konusu", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1980-2001**, Ed. Baskın Oran, 12. bs, c. 2 (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010): 182-200

Anatol Rapoport, **Allgemeine Systemtheorie Wesentliche Begriffe und Anwendungen**, (Darmstadt: Verlag Darmstädter Blätter, 1988)

Armaoğlu, Fahir **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, (1914 - 1995)**, c. 1-2, 11. bs, (İstanbul: Alkım Yayınevi, 1997),

____. **Belgelerle Türk – Amerikan Münasebetleri,** (TTK Yayınları, 1991),

Ata, A. Akıner. **Forgotten Consequences - The Impact of the Korean War on the Influence of the Military in Turkish Politics and Society**, (Paperback, 2009)

Ataöv, Türkkaya. **Amerika, NATO ve Türkiye**, (İstanbul: İleri Yayınları, 2006),

Atılgan, Gökhan. “Türkiye Sosyalist Hareketinde Anti-Emperyalizm ve Bağımsızlıkçılık (1920-1971)”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 661-704

Avcıoğlu, Doğan. **Milli Kurtuluş Tarihi - 1838’den 1995’e, Dördüncü kitap**, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1978),

____. **Milli Kurtuluş Tarihi 1839’dan 1991’e**, , 3. bs, c. 4 (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1978), 1612

____. **Türkiye’nin Düzeni, Dün – Bugün- Yarın, Birinci Kitap**, 6. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1996),

____. **Türkiye’nin Düzeni, Dün – Bugün- Yarın, İkinci Kitap**, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1996),

Axelrod, Robert. "The Cognitive Mapping Approach to Decision Making", **Structure of Decision - The Cognitive Maps of Political Elites**, ed. Robert Axelrod, (Princeton: Princeton University Press, 1976): 3-18

Aydemir, Şevket Süreyya. **İkinci Adam 1950 – 1964,** 9. bs, c. 3, (Remzi Kitabevi, 2011), 306

Aydın, Mustafa. “İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye (1939-1945)” “**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980”,** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 399-476

Barlas, Mehmet **Turgut Özal’ın Anıları**, (Birey Yayıncılık, 2001)

Barutçu, Faik Ahmet. **Siyasi Hatıralar. Milli Mücadele’den Demokrasiye, c. 2**, (Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları, 2001), 828-829.

Başgil, Ali Fuad. **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, çev. M. Ali Sebük, İ. Hakkı Akın, (İstanbul: Çeltüt Matbaacılık, 1966), 79

Başkaya, Fikret. **Batılılaşma, Çağdaşlaşma, Kalkınma - Paradigmanın İflası / Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş**, (İstanbul: Doz Yayınları, 1991)

Behrens, Henning; **Politische Entscheidungsprozesse: Konturen einer politischen Entscheidungstheorie,**. (Opladen, VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1980),

Behrens, Henning; Noack, Paul; **Theorien der internationalen Politik**, (München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1984),

Bellers, Jürgen; Wichard, Woyke (Ed.), **Analyse internationaler Beziehungen: Methoden - Instrumente – Darstellungen**, (Opladen, Leske und Budrich, 1989), 137.

Berkes, Niyazi. **Unutulan Yıllar**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997)

Betts, Richard. “Politicization of Intelligence: Costs and Benefits”, **Paradoxes of Strategic Intelligence**, ed. Richard K. Betts, Thomas Mahnken (London: Frank Cass 2003): 59 – 79

Birand, Mehmet Ali. **Demirkırat – Bir Demokrasinin Doğuşu**, 11. bs, (İstanbul: Doğan Kitap, 1991)

Boesch, Joseph vd. **Weltgeschichte von 1500 bis zur Gegenwart**, (Orell Füssli, 2014)

Bora, Tanıl. “Türkiye’de Siyasi İdeolojilerde ABD / Amerika İmgesi”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce – Modernleşme ve Batıcılık**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 4. bs, c. 3 (İstanbul: İletişim Yayınları 2007): 147-170

Boratav, Korkut **Türkiye İktisat Tarihi 1908 – 2002**, 9. bs, (İmge Kitabevi Yayınlan, 2003)

Bölükbaşı, Süha. **Barışçı Çözümsüzlük – Ankara’nın ABD ve BM ile Kıbrıs Macerası**, (İmge Yayınevi, 2001),

Brecher, Michael; Wilkenfeld, Jonathan. **A Study of Crisis**, (University of Michigan Press, 2000),

Buğra, Ayşe; Savaşkan, Osman. **Türkiye'de Yeni Kapitalizm Siyaset, Din ve İş Dünyası**, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015)

Celal Bayar, **Ben de Yazdım – Milli Mücadeleye Gidiş**, c. 3, (İstanbul: Sabah Kitapları, 1997),

Çağlar, Derya. **Hayali Komünizm – Soğuk Savaş’ın Türkiye Söylemleri**, (İstanbul: Berfin Yayınları, 2008),

Çalış, Şaban H. “Uluslararası İlişkilerin Dini Politiği”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – İslamcılık,** Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil c. 6, 2. Bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005): 887-935

Çetiner, Yusuf Turan. **Turkey and the West - From Neutrality to Commitment**, (University Press of America, 2014)

Çetinkaya, Y. Doğan; Doğan, M. Görkem. “TKP’nin Sosyalizmi (1920-1990)”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 275-349

Çetinsaya, Gökhan. “Türk – İran İlişkileri”, **Türk Dış Politikasının Analizi**, Ed. Faruk Sönmezoğlu, (İstanbul: Der Yayınları, 1998), 135-159

Dağcı, Gül Tuba. **Osmanlıdan Cumhuriyete Ordu Siyaset İlişkisi**, (İstanbul: İlgi Yayınları, 2006)

de Mesquita, Bruce Bueno, **The war trap. New Haven**, (New Haven: Yale University Press, 1981),

Demirci, Aliyar. “Ali Fuat Başgil”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7, 1. bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 282

Demirel, Ahmet. "Milli Mücadele Döneminde Birinci Meclis'teki Liberal Fikirle ve Tartışmalar", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7, 1. bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005): 164-188

Demirel, Tanel. "Demokrat Parti", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Liberalizm,** Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 7. 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005): 480-547

Denizli, Ali. **Kore Harbi'nde Türk Tugayları**, (Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, 1994)

Dietrich, John W. "Interest Groups and Forein Policy, "Clinton and the China MFN Debates", **Presidental Studies Quarterly** c. 29, s. 2, (Ocak1999), 280 - 296.

Dilthey, Wilhelm. **Hermeneutik ve Tin Bilimleri**, çev. Doğan Özlem, (İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999),

Dilthey, Wilhelm. **Gesammelte Schriften, I. Band - Einleitung in die Geisteswissenschaften - Versuch einer Grundlegung für das Studium der Gesellschaft und der Geschichte**, 9. bs, (Stuttgart: B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, 1990),

Dirk, Peters. "Ansätze und Methoden der Außenpolitikanalyse", ed. Siegmar Schmidt - Gunther Hellmann, Reinhard Wolf, **Handbuch zur deutschen Außenpolitik** (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2007): 815 - 835

Dora, Celal, **Kore Savaşı'nda Türkler 1950 - 1951**, (İsmail Akgün Matbaası, 1960)

Dougherty, James E.; Pfaltzgraff Robert L. Jr. **Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey**, (New York, HarperCollins, 1990),

Erer, Tekin. **10 Yılın Mücadelesi**, (İstanbul: Ticaret Postası Matbaası, 1963),

Ergüngör, Turan. **Kore'de Birinci Türk Tugayı**, (Ankara: Karınca Matbaası, 1954)

Erhan, Çağrı, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", Baskın Oran (ed.), "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 522-574

Erhan, Çağrı, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 681-715

Erhan, Çağrı. "ABD ve NATO'yla İlişkiler", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 522-575

Erhan, Çağrı; Arat, Tuğrul. "AET'yle İlişkiler", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 809-852

Erkilet, H. Emir vd. **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri, 1950 – 53**, (Ankara: T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, 1975)

Erkin, Cemal Feridun. **Dışişlerinde 34 Yıl – Vaşington Büyükelçiliği**, c. 2, kısım I, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992),

____. **Dışişlerinde 34 Yıl Anılar – Yorumlar**, c. 1, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987),

Eroğul, Cem, **Demokrat Parti, Tarihi ve İdeolojisi**, 2. bs, (Ankara: İmge Kitabevi, 1990),

Ersoy, Arif. **İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi**, Nobel Yayınları, (Ankara: 2008)

Fırat, Melek. Yunanistan'la İlişkiler, Ed. Baskın Oran, "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980" 2001**, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009) 716-767

Findeisen, Wladyslaw; Quade, Edward S. 'The Methodology of Systems Analysis: An Introduction and Overview', **Handbook of Systems Analysis: Overview of Uses, Procedures, Applications, and Practice**, ed. Hugh J. Miser, Edward S. Quade (Chichester: Wiley, 1985), 117 – 149

Franke, Ulrich. **Die Nato nach 1989: Das Rätsel ihres Fortbestandes**, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010)

Franke, Ulrich; Roos, Ulrich. "Rekonstruktionslogische Forschungsansaetze", Carlo Masala, Frank Sauer, **Handbuch der Internationalen Politik**, ed. Andreas Wilhelm, (VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2010), 285-306

Gadamer, Hans – Georg. **Wahrheit und Methode - Ergaenzungen, Gesammelte Werke Band 2**, 2. bs, Tübingen: (Paul Siebeck Verlag, 1993),

Geoffrey, Blainey, **The Causes of War**, (New York: Free Press, 1988),

Geray, Cevat, **Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler ve Göçmenlerin İskânı, 1923-1961**, (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü, Ajans Türk Matbaası, 1962),

Gevgilli, Ali. **Yükseliş ve Düşüş**, 2. bs, (İstanbul: Bağlam Yayınları, 1987)

Gönlübol, Mehmet vd. "İkinci Dünya Savaşından Sonra Türk Dış Politikası" (1945-1965), **Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995),** 10. bs, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014); 191-490

Gönlübol, Mehmet; Ülman, Haluk. **Olaylarla Türk Dış Politikası, II Dünya Savaşından Sonra Türk Dış Politikası (1945-1965)**, 7. bs, (Ankara: **A.Ü.S.B.F. Yay**ınları, 1989),

Greg, Cashman, **What Causes War? An Introduction to Theories of International Conflict**, (Rowman & Littlefield Publishers, 2000),

Gündüz, Aslan. **Milletlerarası Hukuk - Temel Belgeler, Örnek Kararlar**, (İstanbul: Beta Yayınları, 1998)

Gürel, Şükrü S. **Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika**, c. I, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1984, s. 72, 74;

Gürün, Kamuran. **Dış İlişkiler ve Türk Politikası - 1939'dan Günümüze Kadar**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983)

Güvenç, Serhat. "ABD Askeri Yardımı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1942-1960", **Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti**, der. İsmet Akça, Evren Balta Paker, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010): 255-284

____. "Bir Dış Politika Aracı Olarak Türk Silahlı Kuvvetleri: Yetenekler ve Uygulamalar", **Türk Dış Politikasının Analizi**, Ed. Faruk Sönmezoğlu, (İstanbul: Der Yayınları, 2004), 893-933

____. "Kore Savaşı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1950 - 1960", **Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri**, Ed. M. Ali Tuğtan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 81 – 96

Haffner, Sebastian; **Winston Churchil**, (Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag Reinbek bei Hamburg, 1967): 92-105.

Haftendorn, Helga. "Zur Theorie außenpolitischer Entscheidungsprozesse", **Theorie der Internationalen Beziehungen. Bestandsaufnahme und Forschungsperspektiven**, haz. Volker Rittberger, , (Opladen: Westdeutscher Verlag 1990, özel sayı 21/1990): 401-423.

Harman, Chris, **Halkların Dünya Tarihi - Taş Çağından Yeni Binyıla**, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, (İstanbul: Yordam Kitap, 2009),

Harp Akademileri Komutanlığı, **Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Yarını**, (İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, 1995),

Hartmann, Jürgen. **Wozu politische Theorie? Eine kritische Einführung für Studierende und Lehrende der Politikwissenschaft**, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften),

Hartmann, Jürgen; Sanders, Luise. "Methoden", **Analyse internationaler Beziehungen: Methoden - Instrumente – Darstellungen**, ed. Jürgen Bellers, Wichard Woyke, (Opladen: Leske und Budrich, 1989): 131-133

Haytoğlu, Ercan. "1945'te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişle Birlikte Milli Kalkınma Partisi", **Türkler, Cumhuriyet**, c. 16 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 1446-1476

Heidegger, Martin. **Sein und Zeit**, 11. bs,(Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1967),

Heinz, Heinrich. "Henneneutik der Individualität. Wilhelm Diltheys hermeneutische Position und ihre Aporien", **Autobiographie und Geschichte - Wilhelm Dilthey, Georg Misch, Karl Löwith, Gottfried Benn, Alfred Döblin**, ed. Michael Jaeger, (Stutgart: Verlag J. B. Metzler, 1995), 59-88

Hellmann, Gunther **Deutsche Außenpolitik- Eine Einführung**, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006),

Hellmuth Graf von, Moltke. **Militärische Werke**, **Die operativen Vorbereitungen zur Schlachte, Erster Teil**, **Kriegslehren**. hz. Grossen Generalstabe Kriegsgeschichtliche Abteilung I. c. IV. (Berlin: Mittler & Sohn Verlag, 1911)

Henning Behrens, **Politische Entscheidungsprozesse: Konturen einer politischen Entscheidungstheorie,**. (Opladen, VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1980), XIV.

Hielscher, Gebhard. **38mal Korea**. (München, Zürich: Piper, 1988), 280

Hoffmann, Claudia, **Entscheidungsgestaltung: Neue Perspektiven außenpolitischer Entscheidungstheorie und Planung**, (München: tuduv-Verlag Gesellschaft, 1993)

Holsti, Ole R. **Public Opinion and American Foreign Policy**, (Ann Arbor – Michigan: University of Michigan Press, 1996)

İncioğlu, Nihal Kara. "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrasi Sorunları," **Türkiye'de Siyaset: Süreklilik ve Değişim**, Ed. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 4. bs, (İstanbul: Der Yayınları, Ekim 2009), 265-277

Jaeger, Friedrich; Rüsen, Jörn. **Geschichte des Historismus: eine Einführung**, (München: Verlag C. H. Beck, 1992)

Janssen, Karlheinz. **Das Zeitalter Maos: Chinas Aufstieg zur Supermacht**, (Düsseldorf, Köln: Eugen Diederichs Verlag, 1976), 193

Jungermann, H. vd. **Die Psychologie der Entscheidung. Eine Einführung,** bs. 2, *(*Spektrum Akademischer Verlag; 2005): 106,

Karaosmanoğlu**,** Yakup Kadri. **Politikada 45 Yıl**, 2. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 1984),

Kaynar, Mete Kaan. "Türkiye'nin Ellili Yılları Üzerine Bazı Notlar", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, haz. Mete Kaan Kaynar, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016): 15 – 39

Kemal Karpat, **Türk Dış Politikası Tarihi**, (İstanbul: Timaş Yayınları 2012),

Kenneth N. Waltz, "Structural Realism after the Cold War", **International Security**, c. 25, s. 1, (2000): 5-41

Kepenek, Yakup; Yentürk, Nurhan. **Türkiye Ekonomisi**, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000),

Keskin, Funda. **Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler**, (Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1998),

Koçak, Cemil, **İkinci Parti - Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945 – 1950)**, c. 1, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010)

____. **İktidar ve Demokratlar - Türkiye'de iki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, c. 2, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012),

____. **Rejim Krizi Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, 1. bs, c. 3, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2013)

Kostelnik, Frank. "Theorie und Praxis der Nutzung Militärischer Macht im Vergleich der Systeme USA und Sowjetunion - Eine Anwendung der Methodologie von Clausewitz auf den Einsatz militaerischer Macht in der Epoche des Ost - West Konflikts 1945 – 1991", (Doktora Tezi, Münih Askeri Üniversitesi, 2001

Krell, Gert. **Weltbilder und Weltordnung: Einführung in die Theorie der internationalen Beziehungen**. 2. bs, (Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft 2004),

Küçük, Yalçın. **Aydın Üzerine Tezler 4 – 1830 – 1990**, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1990),

____. **Türkiye Üzerine Tezler (1908-1978)**, İkinci Kitap, 3. bs, (İstanbul, Tekin Yayınları, 1979),

____. **Türkiye Üzerine Tezler, (1908-1978)**, Birinci Kitap, 3. bs, (İstanbul: Tekin Yayınevi, 1980),

Lale, L. Hilal, "DP Hükümeti'nin Kore Savaşı'na Asker Gönderme Kararı Karşısında CHP Muhalefeti", **Kore Savaşı – Uzak savaşın Askerleri**, der. Mehmet Ali Tuğhan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 97 – 114

Lange, Stafen. **Niklas Luhmanns Theorie der Politik: Eine Abklärung der Staatsgesellschaft**, Westdeutcher Verlag, (Wiesbaden: 2003)

Lebow, Richard N. "Kognitive Blockierung und Krisenpolitik: Deutsche Entscheidungsträger im Juli 1914", Ed. Reiner Steinweg, **Kriegsursachen, (Reihe: Friedensanalysen 21)** (Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1987): 191 - 247

Levy, Jack S; Thompson, William R. **Causes of War**, (Chichester: Wiley-Blackwell, 2010)

Matys, Thomas. **Macht, Kontrolle und Entscheidungen in Organisationen: Eine Einführung in organisationale Mikro-, Meso- und Makropolitik**, 2. bs, (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2014)

McNeill, William H. **Dünya Tarihi**, 6. bs, (İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2002): 808

Mearsheimer, John J. **The Tragedy of Great Power Politics**, (New York: W. W. Norton Company, 2001)

Mintz, Alex; DeRouen, Karl. **Understanding Foreign Policy Decision Making**, (New York Cambridge University Press, 2010),

Misch, Georg. **Hans - Georg Gadamer, Lebensphilosophie und Phänomenologie: eine Auseinandersetzung der Diltheyschen Richtung mit Heidegger und Husserl**, 3. bs. (Stuttgart: Teubner, 1967),

Morgenthau, Hans J. **Uluslararası Politika**, çev. Baskın Oran, Ünsal Oskay, c. 1, (Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, 1979)

Neziroğlu, İ; Yılmaz T. (haz.). **Hükümetler ve Programları – Genel Kurul Görüşmeleri (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**, c. 1, (Ankara: TBMM Yayınları, 2013)

___, (haz.). **Hükümetler ve Programları – Genel Kurul Görüşmeleri (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**, c. 2, (Ankara: TBMM Yayınları, 2013)

NSC-68, "United States Objectives and Programs for National Security" April 14, 1950, **Foreign Relations**, United States, 1950, vol. I, p. 240, aktaran Henry Kissenger, **Diplomasi**, Çev. İbrahim H. Kurt, 2. bs (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000) 511;

Oran, Baskın (ed.), "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980" 2001**, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009)

____, "Batı Bloku Eksininde Türkiye - Dönemin Bilançosu", "**Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 477- 498

Oskar, Weggel. **Geschichte Chinas im 20. Jahrhun**dert. (Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1989), 167

Osterhammel, Jürgen. **China und die Weltgesellschaft: Vom 18. Jahrhundert bis in unsere Zeit**, (München: Beck`sche Verlagsbuchhandlung - Oskar Beck, 1989), 361

Owen, Roger; Pamuk, Şevket; **20. Yüzyılda Ortadoğu Ekonomileri Tarih**i, Çev. Avşe Edirne, (İstanbul: Sabancı Üniversitesi, 2002)

Öke, Mim Kemal; **Unutulan Savaşın Kronolojisi Kore 1950 – 53**, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1990)

Örnek, Nur Cangül, **Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı - Antikomünizm ve Amerikan Etkisi**, (İstanbul: Can Yayınları, 2015),

Örnek, Nur Cangül. "Cepheden Mektup Bekleyen Ülke: Kore Savaşı'nın Toplumsal Etkileri", s. 123 – 124, **Kore Savaşı Uzak Savaşın Askerleri**, der. M. Ali Tuğtan, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 117 – 137

Özcan, Gencer. "Ellili Yıllarda Dış Politika", **Türkiye'nin 1950'li Yılları**, haz. Mete Kaan Kaynar, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 97 – 135

Özçelik, Necmeddin. **Mehmetçik Kore'de – Kore Savaşı'nda Türk Ordusu**, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2017)

Özdağ, Ümit. **Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali**, (İstanbul: Boyut Kitapları, 2004),

Özdağ, Ümit; Güney, Çetin. "İnönü Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri", **Türkler, Cumhuriyet**, c. 16 (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 1372-1386

Özdemir, Emin; Şendil, A. Fatih. “Soğuk Savaş Dönemi Algı ile Gerçek Arasında Birİmge Olarak Türk Solu; Demokrat Parti’nin Sol Hareketlere Yaklaşımı”, **CTAD**, s. 23 (Bahar 2016), 337-367

Hikmet Özdemir, "Siyasal Tarih 1960 - 1980", **Türkiye Tarihi 4 - Çağdaş Türkiye 1908 - 1980**, Ed. Sina Akşin, (Cem Yayınevi, 1992),

____. **Türkiye Cumhuriyeti’nde Rejim ve Asker İlişkisi Üzerine Bir İnceleme**, (İstanbul: İz Yayıncılık 1993),

Owen, Roger - Pamuk, Şevket **20. Yüzyılda Ortadoğu Ekonomileri Tarih**i, çev. Avşe Edirne, (İstanbul: Sabancı Üniversitesi, 2002),

Özselçuk, Nusret. “Kore Savaşı ve Türkiye”, **Stratejik Etütler Bülteni**, (Genelkurmay Askeri Tarih ve Strateji Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, 1990), 24 - 25

Öztürk, Kazım. **Türk Parlamento Tarihi**, **TBMM – IX. Dönem 1950 – 54,** I. Cilt, (Ankara: TBMM Vakfı, 1998)

Paige, Glenn D. **The Korean Decision (June 24–30, 1950)**, (New York: Free Press, 1968)

Quade, Edward S; Boucher, Wayne I. ed, **Introduction to Systems Analysis and Policy Planning: Applications in Defense** (New York: Elsevier, 1968)

Rauchwetter, Gerhard. **Südkorea: Bildband und Reiseführer**, (München: Süddeutscher Verlag. 1986), 64

Rauschning, Dietrich vd. “376 V. The Problem of the Independence of Korea”, **Key Resolutions of the United Nations General Assembly 1946 - 1996**, (Cambridge Universty Press, 1997),

Rosenkranz, Paul. **Wege zur Gegenwart. - Hauptetappen vom Marshall-Plan bis zum Krieg am Golf**, (Koblenz: Verlag Maihof, 1991)

Sander, Oral. **Siyasi Tarih 1914-1918**, 5. bs, (İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 1996)

____. **Türk Amerikan İlişkileri 1947 – 1964**, (Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1979), 70 – 71

Saray, Mehmet. **Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya Girişi 111. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler**, (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2000),

Schöttler, Peter. "Marc Bloch, die Lehren der Geschichte und die Möglichkeit historischer Prognosen", **Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaften: ÖZG**, c. 16, s. 2, (2005): 104-126

Selek, Pınar. **Barışamadık**, 2. bs, (İthaki Yayınları, 2004),

Sever, Ayşegül, **Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Orta Doğu (1945-1958*)***, (Boyut Matbaa, 1997)

Silier, Orhan. “TİP’in İkinci Dönemi”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce – Sol**, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 8, 2. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008): 432-493

Simon, Herbert A. **Models of Bounded Rationality**, (Cambridge, MIT Press, 1982)

Simons, Georg; Elbers, Helmut. **Studium und Arbeitstechniken der Politikwissenschaftler**, Der Verlag für Sozialwissenschaften, 2. bs, (Wiesbaden: 2006)

Snyder, Richard C. vd. “Entscheidungsanalyse und Internationale Beziehungen”, **Theorie der internationalen Politik Gegenstand und Methode der Internationalen Beziehungen**, ed. Helga Haftendorn (Hoffmann & Campe Verlag, Hamburg, 1975), 227 - 243

Snyder, Richard vd. (ed.). **Foreign Policy Decision Making. An Approach to the Study of International Politics**, (New York: The Free Press of Glencoe, 1962),

Sontag, Susan. **Fotoğraf Üzerine**, çev. Osman Akınhay, (Agora Kitaplığı, 2008)

Sosyal, Mümtaz. **Dış Politika ve Parlamento – Dış Politika Alanındaki Yasama Yürütme İlişkileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme**, (Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, 1964)

Sönmezoğlu, Faruk. **II. Dünya Savaşı’ndan Günümüze Türk Dış Politikası**, (İstanbul, Der Yayınları, 2006),

Spence, Jonathan D. **Chinas Weg in die Moderne**, (München, Wien: Carl Hanser Verlag, 1995), 625

Stöver, Bernd, **Der Kalte Krieg 1947-1991: Geschichte eines radikalen Zeitalters**, (München: Verlag C. H. Beck, 2007),

Stöver, Bernd, **Geschichte des Koreakrieges – Schlachtfeld der Supermächte und ungelöster Konflikt**, (München: C. H. Beck, 2013)

Şahin, Haluk. **Gece Gelen Mektup Türk-Amerikan İlişkilerinde Dönüm Noktası**, (İstanbul, Cep Kitapları, 1987),

Şimşir, Bilal N. **Bulgaristan Türkleri (1878-1985)**, (İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1986),

T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı**, "Kore'de Cereyan Eden Muharebelerden Alınacak Dersler**", çev. Lütfü Sel, (Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1979)

T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, **Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri, 1950 – 53**, (Ankara, 1975)

Tellal, Erel. “SSCB’yle İlişkiler”, **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980”,** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 499-521

Tezkan, Yılmaz. **Jeopolitik Yazılar**, (İstanbul: Ülke Yayınları, 2007),

Tezkan, Yılmaz; Taşar, M. Murat. **Dünden Bugüne Jeopolitik – Dünya ve Türkiye**, (İstanbul: Ülke Yayınları, İstanbul, Haziran 2013)

Toker, Metin. **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yıllan, Tek Partiden Çok Partiye (1944 - 1950)**, (Bilgi Yayınevi, 1990), 55.

____. **Demokrasinin İsmet Paşalı Yılları - DP'nin Altın Yılları 1950 – 54**, 2. bs. (İstanbul: Bilgi Yayınevi, Ocak 1991)

Tören, Tolga. **Yeniden Yapılanan Dünya Ekonomisinde Marshall Planı ve Türkiye Uygulaması**, (İstanbul: **SAV Sosyal Araştırmalar Vakfı**, (2007)

Tuğtan, Mehmet Ali (der.). **Kore Savaşı – Uzak savaşın Askerleri**, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013): 97 – 114

Tuncer, Hüner. **Menderes'in Dış Politikası - Batı'nın Güdümündeki Türkiye**, Kaynak Yayınları, Eylül 2013, 40-41

Tuncer, Nil. "Süleyman Demirel", **Türk Dış Politikasında Liderler**, haz. A. Faik Demir, (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2007),

Tunçkanat, Haydar. **İkili Anlaşmaların İçyüzü -İktisadi, Askeri, Siyasi-**, (Ekim Yayınları, 1970),

Tüfekçioğlu, H. "1950'de Türk Amerikan İlişkilerinin Türkiye'de Geniş Çevrelerce Algılanış Biçimi", **500. Yılında Amerika**, Ed. Ertürk R., Tüfekçioğlu H. (İstanbul: Bağlam Yayınları, 1994), 165 - 200

Uçarol, Rıfat. **Siyasi Tarih 1789 - 1994**, 4. bs, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995),

Ulutan, Burhan, **İktisadi Doktrinler Tarihi**, (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 1978).

Uyar, Mesut. "Bir Muharebe İki Görüş: Kunu-ri Muharebesi Kaynaklarına Eleştirel Bir Bakış", Ed. Mehmet Ali Tuğhan, **Kore Savaşı - Uzak Savaşın Askerleri**, 69-80

Uzgel, İlhan. "Türk Dış Politikası'nın Oluşturulması", **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1: 1980",** Ed. Baskın Oran, 15. bs, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2009): 78-92

Vitalis, Robert. "Birth of a Discipline", ed. David Long Brian C. Schmidt, **Imperialism and Internationalism in the Discipline of International Relations**, (New York: State University of New York Press, 2005): 159—182

von Clausewitz, Carl, **Vom Kriege**, 19. bs. (Bonn: Hahlweg, Werner, 1980)

Wagner, W. M.; Rittberger, Baumann, R. V. "Neorealist Foreign Policy Theory", **German Foreign Policy Since Unification. Theories and Case Studies**, ed. Volker Rittberger, (Manchester: 2001): 37 – 67

Waltz, Kenneth N. "The Emerging Structure of International Politics", **International Security**, c. 18, s. 2 (1993), 44 – 79

____. **Man, the State and War: A Theoretical Analysis,** (New York: Columbia University Press, 1959)

___. **Theory of International Politics**, (New York: Addison-Wesley Publishing Company, 1979)

Weisward, Edward. **İkinci Dünya Savaşı'nda İnönü'nün Dış Politkası III**, Çev. M. Ali Kayahal, (İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Temmuz 2000)

Welsh, William A. Studying Politics, (Paperback, 1973)

Yalçın, Osman. **Türk Hava Harp Sanayii Tarihi**, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013),

Yalman, Ahmet Emin. **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, 1922 - 1971**, c. 2, (İstanbul Pera Turizm ve Ticaret A Ş., 1997),

Yalta, Bahtiyar, **Kunu-ri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler 26.11.1950 - 24.1.1951**, (Ankara: TKK Yayınları, 2005) 40-41

Yazıcı, Tahsin. **Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım,** İstanbul, (Ülkü Basımevi, 1963),

Yerasimos, Stefanos. **Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye 3 – I. Dünya Savaşı'ndan 1971'e Cilt. 3**, çev. Babür Kuzucu, (İstanbul: Gözlem Yayınevi, 1976)

Yılmaz, Veli. **Siyasi Tarih**, (İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı, Harp Akademileri Basımevi, 1998),

Yücel, M. Serhan. "Menderes Dönemi (1950-1960)", **Türkler – Cumhuriyet**, c. 16, (Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 835 - 854,

___, **Demokrat Parti**, (İstanbul: Ülke Yayınları, 2001)

Dergiler

Ahn, Sook-Young; Havertz, Ralf. " 'Rumpf, Arm und Faust' Orientalismus im Verhältnis zwischen Südkorea und Japan", **PROKLA – Zeitschrift für kritische Sozialwissenschaft**, c. 40, s. 158, (Mart 2010): 101 - 121

Akalın, Cüneyt. "Tarihin Dönemecinde Bir Diplomat: Selim Sarper", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, c. 13, s. 1 (2000): 6 -19

Allison, Graham T.; Halperin, Morton H. "Bureaucratic Politics: A Paradigm and Some Policy Implications", **World Politics - Theory and Policy in International Relations**, c. 24, Sonbahar, (1972): 40 – 79

Ardıç, Nurullah. "Prof. Şerif Mardin: Hayatı ve Türkiye Sosyal Bilimine Katkıları", **TÜBA Günce**, (Eylül 2017): 58-62

Armstrong, Charles K. "The Cultural Cold War in Korea 1945 - 1950", **The Journal of Asian Studies**, c. 62, s. 1 (Şubat 2003): 71-99

Beşikçi, Mehmet. "1894-1895 Çin - Japon Savaşı: Japon Emperyalizminin Yükselişi ve Osmanlı İmparatorluğu", **Toplumsal Tarih**, s. 161, (Mayıs 2007), 60-64

Bienen, D. vd. “Gesellschaftliche Interessen und Außenpolitik: Die Außenpolitiktheorie des utilitaristischen Liberalismus“, **Tübinger Arbeitspapiere für Internationale Politik und Friedensforschung**, s. 33, (1999)

Bölme, Selin M. “Soğuk Savaş’ta NATO – ABD - Türkiye Üçgeninde Askeri Üsler: Süreklilik ve Değişim”, **Uluslararası İlişkiler**, c. 9, s. 34 (Yaz 2012), 51 – 71

de Mesquita, Bruce Bueno. “Policy Failure and Political Survival. The Contribution of Political Institutions“, **Journal of Conflict Resolution**, c. 43, s. 2 (1999): 47 – 161

de Mesquita, Bruce Bueno. “War and the Survival of Political Leaders: A Comparative Study of Regime Types and Political Accountability“, **American Political Science Review**, c. 89, s. 4, (Aralık 1995): 841 – 855

Doster, Barış. “Türkiye’de NATO Karşıtlığının Tarihsel ve Siyasal Kökenleri”, **Ortadoğu Analiz**, c. 4, s. 40, (Nisan 2012): 31 - 41,

Emecen, Feridun M. “Vefâtının I. Yıldönümü Münasebetiyle: Osmanlı Tarihçiliği ve Halil İnalcık'ın Genel Tarihçilik Anlayışı Üzerine Notlar”, **TÜBA Günce**, (Eylül 2017): 68-70

Emiroğlu, Hüseyin. “Türkiye'nin Atlantik Paktına Giriş Süreci ve Türk Basınının Tutumu”, **İÜSBF Dergisi**, s. 28, (Mart 2013), 81 – 112

Erhan, Çağrı; Embel, Ersin. “Türk Dış Politikasında Karar Vericileri Yönlendiren Faktörler”, **bilig**, s. 72, (Kış 2015), 145-170

Ertosun, Erkan. "Türkiye’de Siyasi Tarih Çalışmaları: Metodoloji Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi Olarak Örnek Olay Çalışması", **Uluslararası İlişkiler**, c. 12, s. 48 (Mart 2016): 117-133

Gönlübol, Mehmet; Ülman, Haluk. "Türk Dış Politikasının Yirmi Yılı 1945 – 1965", **AÜSBF**, c. 21, s. 1, (1966): 143-182

Göze, Filiz Erdemir. “Türk Dış Politikası İle Sinemanın Yakın İşbirliği: Kore Savaşı Örneği”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, s. 45 (Güz 2017), 152-171

Gülmez, Nurettin; Tahancı, Bülent. "Soğuk Savaş Dönemi Çekişmelerinden Bir Örnek: U-2 Uçak Krizi", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, c. 14, s. 28 (Bahar 2014), 199-226

Gürbüz, M. Vedat. “Türk – Amerikan İlişkilerinde İttifak Sürecinin Başlaması”, **SÜİİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, c. 10, s. 19, (2010): 139 – 170

Heper, Altan. “Almanya’da Hukukta Yorum Üzerine Bazı Düşünceler”, **Ankara Barosu Dergisi**, s. 1 (2012): 71-85

Hudson, Valery M. "Foreign Policy Analysis: Actor Specific Theory and the Groynd of International Relations", **Foreign Policy Analysis**, cilt I, sayı 1, (2005), 1-30

İnalcık, Halil. “Hermenötik, Oryantalizm, Türkoloji”, **Doğu-Batı**, c. 20 (Ankara: 2002)

Jervis, Robert “Hypotheses on Misperception”, **World Politics**, c. 20, s. 3, (Nisan 1968): 454 – 479

Jervis, Robert. **Perception and Misperception in International Politics**, (New Jersey: Princeton University Press, 1976)

Kanca, Osman Cenk. “1950-1960 Arası Türkiye’de Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 54-55, c. 9, s. 19, (2012) s. 47-63

Kara, Nihal. “Türkiye’de Çok Partili Sisteme Geçiş Kararının Nedenleri”, **Yapıt - Toplumsal Araştırmalar Dergisi**, s. 8 (Ankara: 1984-1985): 64-75

Kaynar, Ayşegül Kars; Kaynar, İhsan Seddar. “ABD-Türkiye İlişkilerinin Gelişiminde ‘Ödünç Verme ve Kiralama Anlaşması’ ”, Övgü Kalkan Küçüksolak, Abdullah Muhsin Yıldız (ed.), **Current Debates in International Relations & Law: Current Debates in Social Sciences Series Volume 24, IJOPEC**, (2018), 109-120

Keloğlu-İşler, Esra İlkay. “Kore Savaşı’na Katılma Sürecinde Basın Yoluyla Halkın Onayını Arttırmak”, **Erciyes İletişim Dergisi “akademia”** c. 4, s. 2, (2015): 2-18

Kırmızıoğlu, Hale. “Hermeneutik, Postmodernizm ve İktisadi Yansımaları”, **Research Journal of Politics, Economics and Management**, c. 5, s. 5, ICPESS Özel Sayısı, (Ekim 2017): 63-73,

Kissack, Michael. “Hermeneutik ve Eğitim: İnsan Bilimleri Öğretmenleri İçin Düşünceler”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, çev. Vefa Taşdelen, s. 35, s. 1-1 (2002); 171-182

Kuşoğlu, Baran. “Türk Anayasa Hukukunda Silahlı Kuvvetlerin Yurt Dışına Gönderilmesine Dair Tezkereler”, **Yasama Dergisi**, c. 6, s. 17 (Ocak 2011): 5 – 38

Kuyucuoğlu, İsa. “Sosyolojinin Kuruluşunu Etkileyen Düşünce Akımları ve Sosyolojide Yöntem Tartışmaları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** c. 8, s. 36, (Şubat 2015) 674 – 687

Mario Mauer, “Motive Mao Zedongs beim Eintritt in den Koreakrieg 1950”, **Trier Asien Papiere**, Universitaet Trier, s. 2, (Şubat 2012)

Opitz, Peter J. “Die koreanische Halbinsel im Spannungsfeld der asiatisch-pazifischen Mächte”, **Berichte des Bundesinstituts für ostwissenschaftliche und internationale Studien, BIOST**, s. 31 (Köln: 1988).

Oran, Baskın. “Türkiye'nin Kuzeydeki Büyük Komşu Sorunu Nedir? - Türk Sovyet İlişkileri 1939 – 1970”, **AÜSBF Dergisi**, c. 25, s. 1 (1970): 41 - 93

Öztürk, Emre. “Hermeneutiğin Tarihsel Dönüşümü”, **Zeitschrift für die Welt der Türken, ZfWT**, c. 1, s. 2 (2009): 145-175

Rapoport, Anatol. “Spieltheoritsche Ansatz zur Entscheidundgstheorie”, **Angewandte Sozialforschung, c.** 9, s. 2 (1981): 153 – 169

Rose, Gideon. “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”, **World Politics**, c. 51, s. 1 (1998): 144 – 172

Schuster, Jürgen; Maier, Herbert. “The Rift: Explaining Europe’s Divergent Policies in the Run-Up of the American-Led War on Iraq”, **Foreign Policy Analysis**, c. 2, s. 3 (2006), 223 - 244

Shapiro, Michael; Bonham, Matthew. “Cognitive Process and Foreign Policy Decision-Making”, **International Studies Quarterly**, c. 17, s. 2 (1973)

Sıvış, Efe “Türk – Amerikan Müttefikliğinde ‘Peşrev’ Dönemi: Ödünç Verme-Kiralama Programında Türkiye”, **Belgi Dergisi**, c. 2, s. 18, (Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2019/II): 1525-1543.

Simon, Herbert. “Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science”, **American Political Science Review**, c. 79, s. 2 (1985): 293 - 304.

Ülman, A. Halûk; Sander, Oral “Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler”, **AÜSBF Dergisi**, c. 27, s. 1, (Mart 1972),

Wagner, W. M. vd. “Macht und Machtpolitik. Neorealistische Außenpolitiktheorie und Prognosen über die deutsche Außenpolitik nach der Vereinigung“, **Zeitschrift für Internationale Beziehungen**, c. 6, s. 2 (1999): 245 – 286

Wendt, Alexander. “Anarchy is What States Make of It. The Social Construction of Power Politics“, **International Organization**, c.. 46, s. 2 (Sonbahar, 1992): 391-425

Yalçın, Osman. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Sovyet Tehdidi Karşısında Kalan Türkiye’nin Batı ile İşbirliği Yapma Süreci, **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, c. 8/5 (Sonbbahar 2013), 919-958,

Yanık, Lerna K. “Atlantik Paktı’ndan NATO’ya: Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Türkiye’nin Konumu ve Uluslararası Rolü Tartışmalarından Bir Kesit”, **Uluslararası İlişkiler**, c. 9, s. 34 (Yaz 2012), 29-50

Zeyd, Nasr Hamid Ebu. “Hermenötik ve Metin Yorumu”, **Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi**, c. s. 46 (Nisan 2014): 248 237-266

Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Ahmet Avcı, “Kore Savaşı'nda Türk Ordusu”, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015)

Burçin Erlevent, 1950-1953 Kore Savaşında Esir Kamplarındaki Türkler, (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014)

Cüneyt Güven, “Sebep ve Sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye”, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007)

Erdal Akkaya, “Türk Ordusu’ndaki Stratejik ve Doktriner Değişiklikler (1923-1960)”, “Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006): 214

Erkam Temir, "Kriz Yönetimi ve Hermenutik", (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lİsans Tezi, 2014)

Frank Kostelnik, “Theorie und Praxis der Nutzung Militaerischer Macht im Vergleich der Systeme USA und Sowjetunion - Eine Anwendung der Methodologie von Clausewitz auf den Einsatz militaerischer Macht in der Epoche des Ost - West Konflikts 1945 – 1991”, (Doktora Tezi, Münih Askeri Üniversitesi, 2001)

Hasan Ayhan, “İnönü Dönemi Basını (1938–1950)” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2013),

Mehmet Kürşad Ordu, “Amerikan Kamuoyunda Kore Harbi (1950–1953)”, (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2008)

Mehmet Sedat Erkan, “Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Kore Savaşı, Önemi, Öncesi ve Sonrası ile İlgili Değerlendirme”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, , 2009), 65

Mehmet Ulukütük,”Anlama ve Gelenek, Gademer’in Felsefi Hermeneutiğinde Anlamada Geleneğin Rolü Sorunu”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008): 24

Michael Siegmund, “General Douglas MacArthur und der Koreakrieg”, (Universitaet Postdam**,** Yüksek Lisans Tezi, 2013)

Moon Sook Kim, “Alternativpaedagogische Bewegung in Südkorea aus der Modernisierungperspektive”, (Otto Friedrich Universitaet Doktora Tezi, 2007)

Murat Özaylar, “Kore Savaşı’nda Türk Esirleri”, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005);

Özlem Demirel, “Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararının Analizi”, (Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990)

Serkan Sipahi, Kore Savaşı ve Türk Kamuoyu, (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 102

Thomas Lösch, “Außenpolitik Nordkoreas unter besonderer Berücksichtigung der Juche-Ideologie”, (Universitaet Wien,, Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2008)

Belgeler

“Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)”, https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/d712, [Aralık 2017]

"Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950 v05/d712, [Aralık 2017]

"Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi", https://tr.instela.com/turkiye-nin-kore-ye-asker-gondermesi--420600, [Ocak 2018]

"Uniting for Peace, General Assembly resolution 377 (V)", (New York, 3 November 1950), http://legal.un.org/avl/ha/ufp/ufp.html, [Aralık 2017]

FRUS, Vol. V, **10 April 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Chief of Staff, United States Army (Collins)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey**,** 1241 - 1247, http://images.library.wisc.edu/FRUS /EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016. pdf, [Ocak],

FRUS, Vol. V, **10 April 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Politico-Military Adviser, Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Robertson)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey; 1248 - 1250, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/ 1950v 05/reference/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Ocak 2018]

FRUS, Vol. V, **14 August 1950,** "The capability of Turkey to deal effectively with an attack by Bulgaria in which the Soviets do not overtly participate", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1289 – 1292, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/ reference /frus.frus1950v05.i00 16.pdf, [Aralık 2017]

FRUS, Vol. V, 22 July 1950, "The Ambassador in Turkey (Wadsioorth) to the Secretary of State", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1280, http://images. library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950v05.i0016.pdf, [Aralık 2017]

FRUS, Vol. V, 28 June 1950, "Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey,: 1275 –1277, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/reference/frus.frus1950 v05 .i0016.pdf, [Aralık 2017]

FRUS, Vol. V, **28 June 1950,** "Memorandum of Conversation, by the Chief of the Joint Military Mission for Aid to Turkey (McBride)", içinde: Principal Policies and Problems in the Relations of the United States with Turkey: 1275 – 1277, http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1950v05/referen ce/frus .frus1950v05.i0016.pdf, [Ocak 2018]

TBMM Dışişleri Komisyonu, **Dışişleri Komisyon Raporu**, (Esas No. 1/731, Karar no. 14, (9.3.1050), 3-4,https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/ d08/c025/tbmm0802 5063ss0220.pdf [Eylül 2019]

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imza edilen Anlaşma gereğince temin edilen paraların kullanılmasına dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında imzalanan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun, Kabul tarihi 13. III. 1950, Resmî Gazete ile ilânı: 18. III. 1950 - Sayı: 7460, No. 5596,

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc032/ kanuntbmmc032/kanuntbmmc03205596.pdf [Eyll 2019]

Bildiriler

"Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu'nun Konuşması", **Ortadoğu'da Yaşanan Gelişmeler ve Yansımaları Yuvarlak Masa Toplantısı**, Ed. Necdet Basa, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2016),

Aslıhan Nakiböğlu, Cevdet C. Sarıyıldız, "Türk İktisat Tarihinde 'Halil İnalcık' ve 'Sabri Ülgener'in İktisadi Düşüncelerine Karşılaştırmalı Perspektiften Bakış", II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 4-5 Mayıs 2018 Adana, Bildiri Tam Metin Kitabı, c. 3, 154, 179, 149-192

Erhan, Çağrı. "Johnson Mektubunun Türk – Amerikan İlişkilerine Etkileri", **Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 11 - 13 Aralık 2014**, (Gazimağusa: TDTK Atatürk Araştırma Merkezi, Bildiriler), Haz. D. Türker Çelik, (Ankara 2016,):13-20

Korkmazcan, N. Selcen. "Johnson Mektubu'nun Dayanağı: 12 Temmuz 1947 Tarihli Türk – Amerikan Yardım Anlaşması", **Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu, 11 - 13 Aralık 2014**, (Gazimağusa: TDTK Atatürk Araştırma Merkezi, Bildiriler), Haz. D. Türker Çelik, (Ankara 2016,) 201 – 220

Saygın, Tuncay. "Sosyal Bilimlerin Doğası ve Hermeneutik", VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, "Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar", Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın. Ekim 2009, 101-111

İnternet Kaynakları

"Eisenhower, Dwight D. - Farewell Address", https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/0011/1683358.pdf, [Ekim 2019]

"The Korean War", https://www.sccollege.edu/Faculty/NRabii/History121Rabii/Documents/Lecture%20Notes/TheKoreanWar.pdf, [Kasım 2017]

"Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi", https://tr.instela.com/turkiye-nin-kore-ye-asker-gondermesi--420600, [Ocak 2018]

"Uniting for Peace, General Assembly resolution 377 (V)", (New York, 3 November 1950), http://legal.un.org/avl/ha/ufp/ufp.html, [Aralık 2017]

1924 Anayasası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm, [Ekim 2017]

Ayın Tarihi Dergisi, Ağustos 1950, http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-08-26; [Mart 2018],

Ayın Tarihi Dergisi, Temmuz 1950, http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1950-07-26 [Ocak 2018]

Bundeszentrale für politische Bildung, "1950: Beginn des Koreakriegs", https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/208700/koreakrieg, [Ocak 2018]

Central Intelligence Agency, “Baptism by Fire: CIA Analysis of the Korean War”, (CIA Historical Collections Division (HCD) Publication), 2013 https://www.cia.gov/library/publications/international-relations/korean-war-baptism-by-fire/baptism-by-fire.pdf, [Ocak 2018]

Derk Bienen vd. “Gesellschaftliche Interessen und Außenpolitik: Die Außenpolitiktheorie des utilitaristischen Liberalismus“, **Tübinger Arbeitspapiere zur Internationalen Politik und Friedensforschung**, s. 33 (1999): https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/handle/10900/47203, [Kasım 2017]

Dong-choon Kim, “Die kollektive Erinnerung an die Massaker während des Koreakrieges und die historische Aufarbeitung in Südkorea”, **Zeithistorische Debatten in Asien**. zeitgeschichte-online/Juni 2009, https://zeitgeschichte-online.de/sites/default/files/documents/koreakrieg.pdf; [Kasım 2017]

Foreign Languages Publishing House, **Kim Il Sung Condensed Biography**, (Pyongyang – Korea, Temmuz 2001): 33, http://korea-dpr.co/lib/4001.pdf, [Kasım 2017]

Jennifer L. Erickson, “Protests, Policymaking, and Public Opinion”, **Council for European Studies Annual Conference - Paper Presented at the Annual Meeting of the ISA** (Chicago: 2006), http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/9/8/4/3/pages98434/p98434-1.php, [Aralık 2017]

Kore Savaşı – Korea War, https://www.facebook.com/groups/287766368269/, [Ocak 2018]

Korsavaş Dergileri, http://www.koresavasiveizleri.com/korsavas/, [Ağustos 2019]

Oliver Eberl - Andreas Fischer-Leskano, “Grenzen des demokratischen Rechts? Die Entsendeentscheidungen zum Irakkrieg in Großbritannien, den USA und Spanien“, HSFK-Report, s. 8 (2005),https://www.hsfk.de/publikationen /publikationssuche/pub likation/grenzen-demokratischen-rechts/ [Aralık 2017]

Oliver Eberl, Andreas Fischer-Leskano, “Grenzen des demokratischen Rechts? Die Entsendeentscheidungen zum Irakkrieg in Großbritannien, den USA und Spanien“, **HSFK-Report**, s. 8 (2005), https://www.hsfk.de/publikationen/publikationssuche/publikation/grenzen-demokratischen-rechts/, [Aralık 2017]

Süleyman Uludağ, İşârî Tefsir, TDV İslam Ansiklopedisi, https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/23/C23007661.pdf, [Eylül 2019]

TBMM Dışişleri Komisyonu, **Dışişleri Komisyon Raporu**, (Esas No. 1/731, Karar no. 14, (9.3.1050), 3-4, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08 /c025/tbmm08025063ss0220.pdf, [Ocak 2018]

Türk Dil Kurumu Sözlüğü https://sozluk.gov.tr/, [Eylül 2019]

USFK Public Affairs Office, "United Nations Command - United States Forces Korea. United States Department of Defense” https://www.usfk.mil/About/United-Nations-Command/, [Kasım 2017]

William B. Martin, “An Analysis of the Military Strategy of Douglas MacArthur”, Rapor numarası: 84-1685, (Air Command and Staff College Air Universty Maxwell AFB, Nisan 1984), http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a145290.pdf

Wolfgang Wagner, “Parliamentary Control of Military Missions: Accounting for Pluralism”, **Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional Paper**, s. 12 (Cenevre, 2006), http://www.gsdrc.org/document-library/parliamentary-control-of-military-missions-accounting-for-pluralism/, [Kasım 2017]

Gazete Nüshaları

Cumhuriyet Gazetesi, 27 Mart 1950,

___, 21 Haziran 1950,

____, 30 Haziran 1950

____, 1 Temmuz 1950,

____, 26 Temmuz 1950,

___, 27 Temmuz 1950,

____, 29 Temmuz 1950,

____, 31 Temmuz 1950,

____, 7 Ağustos 1950,

____, 8 Ağustos 1950,

____, 11 Ağustos 1950,

____, 12 Ağustos 1950,

____, 15 Ağustos 1950,

____, 15 Ağustos 1950,

____, 20 Ağustos 1050,

___, 23 Ağustos 1950,

____, 26 Ağustos 1950,

____, 1 Eylül 1950,

____, 15 Eylül 1950,

____, 23 Eylül 1950,

____, 16 Ekim 1950,

____, 3 Kasım 1950,

____, 5 Kasım 1950,

____, 23 Kasım 1950

____,, 3 Aralık 1950,

____, 8 Aralık 1950,

____, 10 Aralık 1950,

____, 11 Aralık 1950,

____, 15 Aralık 1950,

____, 13 Şubat 1951,

____, 12 Mart 1951,

____, 10 Mart 1954,

Hürriyet Gazetesi, 1 Temmuz 1950,

____, 2 Temmuz 1950,

Milliyet Gazetesi, 2 Kasım 1950;

____, 29 Haziran 1950, 1.

____, 7 Ağustos 1950,

Resmî Gazete, 18 Mart 1950

____, 7 Aralık 1950

____, 26 Aralık 1950; Resmî

Ulus Gazetesi, 19 Temmuz 1950;

____, 3 Ağustos 1950, 1.

Yeni Sabah Gazetesi, 26 Temmuz 1950,

____, 27 Temmuz 1950,

Zafer Gazetesi, 27 Temmuz 1950;

____, 27 Mart 1950,

____, 21 Haziran 1950,

____, 3 Temmuz 1950,

___, 25 Temmuz 1950,

____, 26 Temmuz 1950,

____, 30 Temmuz 1950,

____, 1 Ağustos 1950,

____, 7 Eylül 1950,

____, 9 Ekim 1950,

Gazeteler Makaleleri

Abidin Da'ver, "Konseyin Kararı ve Türkiye", **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Temmuz 1950,

____, "Kararımız İsabetli mi, Değil mi?", **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950,

____, "250 bin Türkü kurtarmak vazifemizdir", **Cumhuriyet Gazetesi**, 12 Ağustos 1950,

Ali Naci Karacan, "Hükümet kararında isabet etmiştir", **Milliyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950, 1,

____, "Kore'ye Asker Yollamamızın Sebebi", **Milliyet Gazetesi**, 28 Temmuz 1950,

____, "Kore'ye Bir An Önce Gitmeliyiz", **Milliyet Gazetesi**, 18 Eylül 1950,

____, "Yolları Açık Olsun!", **Milliyet Gazetesi**, 28 Eylül 1950,

Ertuğrul Akça, "Her şeyin Üstünde Milli Birlik", **Kudret Gazetesi**, 18 Ağustos 1950,

Hikmet Bayur, "Kore Meselesi ve Başbakanın Sözleri", **Kudret Gazetesi**, 30 Temmuz 1950

____, "Kore'ye Türk Askerinin Gönderilmesi", **Kudret Gazetesi**, 27 Temmuz 1950
____, "Meclis Toplanmalıdır", **Kudret Gazetesi**, 3 Ağustos 1950,

____, Kore "Savaşı'nın Resmen Aldığı Yeni Biçim ve Türkiye", **Kudret Gazetesi**, 7 Ocak 1951,

Hüseyin Cahit Yalçın, "Kore Macerası", **Ulus Gazetesi**, 5 Temmuz 1951,

____, "Kore Tecrübesinden Sonra", **Ulus Gazetesi**, 15 Aralık 1950,

____, "Mehmetçiklerimiz", **Ulus Gazetesi**, 3 Aralık 1950,

Mümtaz Faik Fenik, "Dünya Çapında Bir Karar", **Zafer Gazetesi**, 3 Ağustos 1950,

____, "Dünya Çapında Bir Karar", **Zafer Gazetesi**, 3 Ağustos 1950,

____, "Kore'de Savaşan Kahramanlarımıza", **Zafer Gazetesi**, 30 Kasım 1950, 1.

____, "Kore'deki Harbin Bilançosu", **Zafer Gazetesi**, 2 Temmuz 1951,

____, “Kore'ye Gidecek Türk Askerleri Yolunuz Açık Olsun”, **Zafer Gazetesi**, 27 Temmuz 1950,

Nadir Nadi, “Hükümetin Kararı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 27 Temmuz 1950,

Nihat Erim, “Hükümetin Son Kararı”, **Ulus Gazetesi**, 27 Temmuz 1950,

Oğuz Türkkan, “Kore’deki Zaferlerimizin Amerika’daki Akisleri”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 30 Ocak 1951,

Peyami Safa, “Bu Ne Patavatsızlık!”, **Ulus Gazetesi**, 29 Temmuz 1950,

Gazete Haberleri

Akşam Gazetesi, “Senatör Cain'in beyanatı – Türkiye'nin Kore'ye yardımı dünyada şerefini arttıracak Atlantik Paktına da kabul edilmesine tesir edecek” 26 Temmuz 1950,

Cumhuriyet Gazetesi, “Konseyin Kore’ye dair kararını destekliyoruz”, “Kore meselesi hakkında Köprülü ve Trigve Lie arasında telgraflar”, 1 Temmuz 1950,

____, “Konseyin Kore’ye dair kararını destekliyoruz”, 1 Temmuz 1950,

____, “İnönü iç ve dış politikaya dair gazetecilerle görüştü”, 3, Temmuz 1950,

____, “Kore gönüllü kaydı”, 6 Temmuz 1950,

____, “Kore’de cephe istikrar bulmaya başladı”, 12 Temmuz 1950,

____, “Donanma tatbikatı başladı”, 14 Temmuz 1950,

____, “İstanbul dün Celal Bayarı tezahüratla karşıladı - Donanmamızın yaptığı tatbikat çok güzel oldu", 16 Temmuz 1950,

____, “Yalova'da yapılan dünkü toplantı”, 19 Temmuz 1950,

____, “Kore Harbinde tek çıkar yol”, 21 Temmuz 1950,

____, “Kore’de komünistlerin taarruzu püskürtüldü”, 24 Temmuz 1950,

____, “Ankara’da olağanüstü bir siyasi faaliyet müşahade ediliyor”, 26 Temmuz 1950,

____, “Atlantik Paktı’na alınmamız ihtimali var”, 26 Temmuz 1950,

____, “Askeri Şura kararın tatbik şeklini görüşüyor”, “Türkiye’nin BM emrine askeri birlik vermek kararı Amerika’da büyük memnuniyet uyandırdı”, 27 Temmuz 1950,

____, “Kore işindeki Parti münakaşaları alevleniyor”, 28 Temmuz 1950,

____, “Moskova’nın ağzı işle konuşan Cemiyet - Solcu fikirlerle tanınmış bazı kimseler tarafından kurulan Türk Barışseveler Cemiyeti’nin beyannamesi toplattırıldı”, 29 Temmuz 1950,

____, “Atlantik Paktına iştirakimiz – Sarper bu amaç için yeni gayret sarf edileceğini söyledi”, 29 Temmuz 1950,

____, “Başbakan Muhalefete cevap verdi – Aynı vaziyette bin defa kalsak her defasında aynı kararı vereceğiz”, 29 Temmuz 1950,

____, “Marmara’da meçhul bir denizaltı yoktur.” 30 Temmuz 1950,

____, “Muhalefet Başbakan’ın demecine cevap veriyor”, 30 Temmuz 1950,

____, “İşçi Sendikaları Birliği’nin kongresi yapıldı”, 30 Temmuz 1950,

____, “Başbakan Amerikan Elçisi ile 3 saat görüştü”, “Dışişleri Bakanı ‘da İngiliz ve Fransız elçileri ile görüştü - Konu Atlantik Paktına alınma”, 31 Temmuz 1950,

____, “Kore’ye gönderilecek Türk savaş birliği - Bakanlar Kurulu dün toplanarak bu mevzu ile ilgili teferruatı tetkik ve müzakere etti”, 1 Ağustos 1950,

____, "İki Amerikan filosu dün İzmir ve İstanbul'a geldi", 1 Ağustos 1950,

____, “Meclisin içtima daveti için imza toplanıyor”, 2 Ağustos 1950,

____, “Köprülü’nin temasları”, 2 Ağustos 1950,

____, "Kararın Amerika’da akisleri”, 3 Ağustos 1950,

____, “Türkiye’nin Kore’ye Yardımı”, 3 Ağustos 1950,

____, “Türkiye de Atlantik Paktı’na iştirak edecek”, 3 Ağustos 1950,

____, “17 gazete ve dergi hakkında komünizm propagandası yaptıkları için soruşturma başlatıldı”, 5 Ağustos 1950,

____, “Atlantik Paktına alınmamız görüşülüyor”, 5 Ağustos 1950,

____, “Atlantik Paktına iştirak etmemiz görüşülüyor”, 5 Ağustos 1950

____, “Komünizmi tel’in için gençliğin toplantısı - İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği’nin tertib ettiği dünkü içtimaa parti temsilcileri de katıldılar”; 5 Ağustos 1950,

____, “Kore meselesi için partilerin tartışmaları – Meclisi toplama girişimlerinin akim kaldığı müteşebbisler tarafından açıklandı”, 10 Ağustos 1950,

____, “Kore’ye gidecek savaş birliğimizin hazırlıkları”, 10 Ağustos 1950,

____, “Amerikan Ayanında Türkiye karşı sempati tezahürleri”, 11 Ağustos 1950,

____, “Selim Sarper’in radyoda konuşması”, 11 Ağustos 1950,

____, “Komünizme karşı geniş ölçüde mücadele açılıyor”, 12 Ağustos 1950,

____, “Bulgar notasına dair Sofya Elçimizin dünkü demeci”, 13 Ağustos 1950,

____, “Kore’ye gönderilecek Türk Savaş Birliği”, 15 Ağustos 1950,

____, “Türkiye ile Amerika arasında müzakereler”, 22 Ağustos 1950,

____, “Başbakanın dün yaptığı konuşma”, 25 Ağustos 1950,

____, “İşçiler dün Komünizmi tel’in ettiler”, 27 Ağustos 1950,

____, “600 küsur CHP’li belediyeden 560 kadarı Demokratlara geçmiş bulunuyor”, 5 Eylül 1950,

____, “Kore’de kızıllar bütün cephelerde çekiliyorlar”, 18 Eylül 1950,

____, “Kore’de kızılların sulh istedikleri şaiyası çıktı”, 19 Eylül 1950,

____, “BM Kore’de ilerliyorlar”, 20 Eylül 1950,

____, “Amerikalılar dün Seul’e girdiler”, 22 Eylül1950,

____, “BM kuvvetlerinin Kore’de ileri hareketleri hızlandı”, 24 Eylül 1950,

____, “Atlantik Konseyinin Türkiye’ye teminatı”, 24 Eylül 1950,

____, “Kore’de komünistler süratle çekiliyorlar”, 25 Eylül 1950,

____, “Kore’de nihai zafere doğru”, 26 Eylül 1950,

____, “Amerika’nın sesi radyosu birliğimizin hareket ettiğini bildirdi”, 27 Eylül 1950,

____, “Kore’de harb fi’len sona erdi”, 30 Eylül 1950,

____, “Akdeniz Bölgesi Müdafaa Paktı”, 3 Ekim 1950,

____, “İngiltere, Türkiye’ye tekrar teminat veriyor”, 10 Ekim 1950,

____, “İl Genel Meclisi seçimlerini DP kazandı”, 17 Ekim 1950,

____, “Türk askeri dün Kore’ye çıktı”, 18 Ekim 1950,

____, “MacArthur’un Birliğimize Dair Demeci”, 22 Ekim 1950,

____, “Kore’deki birliğimiz dün ilk defa vazife aldı”, 31 Ekim 1950,

____, “Meclis Bayar’ın nutku ile açıldı”, “Mehmetçiğin Kore’de ilk resimleri”, 2 Kasım 1950,

____, “Birliğimiz cepheye hareket emri aldı”, 8 Kasım 1950,

____, “Meclis’e dün de bir gensoru verildi”, 24 Kasım 1950,

____, “Kuzey Kore Cephesinde Vaziyet Ciddi / Komünist Çin harbe 100.000 kişi ile iştirak ediyor”, 28 Kasım 1950,

____, “Kore’deki Türk Birliği sarıldı fakat süngü Hücumu ile Çemberi Parçaladı”, 29 Kasım 1950,

____, “Çinliler tuttuğumuz cepheyi taarruzlarına rağmen çökertemediler”, “Birleşmiş Milletler sarılma tehlikesini atlattılar”, 30 Kasım 1950,

____, “Birliğimizin gösterdiği kahramanlık bütün dünyada heyecan yarattı”, “Türk Birliği’nin şecaati dört tümeni inhizamdan kurtardı”, “100.000 düşmana karşı 2.000 Türk’ün mucizesi”, 2 Aralık 1950,

____, “MacArthur Yiğit Birliğimizi Tebrik etti”, 4 Aralık 1950,

____, “Bulgaristan’dan dün bir göçmen kafilesi geldi”, 4 Aralık 1950

____, “Amerika – İngiltere konuşmaları başladı”, 5 Aralık 1950,

____, “Kore’deki zayiatımıza dair ilk inanılır rakam”, 6 Aralık 1950,

____, “Kore tugayımızın destanı Kongre zabıtlarına geçti”, 9 Aralık 1950,

____, “Amerikalı General Walker tugayımızı tebrik etti”, 10 Aralık 1950,

____, “Mecliste bugünkü gensoru müzakereleri / Kore savaşlarının yeni safhaları karşısında soru sahiblerinin önergelerini geri almaları muhtemel”, 11 Aralık 1950,

____, “Mecliste gensoru görüşmeleri 10 saat sürdü / Hükümet kararı dün ezici çoğunlukla kabul edildi”, 12 Aralık 1950,

____, “Kore’deki zaiyatımızın kat’i yekûnu elde edildi: Ölü, yaralı ve kayıb olarak 918 kahraman”, 22 Aralık 1950,

____, “General Şahab Gürler dün Kore’ye gitti”, 25 Aralık 1950,

____, “DP Grubunda sert tartışmalar oldu”, 27 Aralık 1950,

____, “Kore’de zaiyatımıza dair yanlış listeler”, 31 Aralık 1950,

____, “Barışseverler dün mahkûm oldular”, 31 Aralık 1950,

____, “Amerikan Kongresi, Türk Tugayına "Mümtaz Birlik" nişanı verilmesini kararlaştırdı. Bu nişanı alan ilk yabancı birlik Türk Tugayı oldu”, 9 Ocak 1951.

Hürriyet Gazetesi, "Kore'ye asker göndermeyen milletlere yapılan Marşal yardımı kesiliyor" 1 Ağustos 1950,

Kudret Gazetesi, “Kore Savaşı’na İştirakimiz Hakkında”, 28 Temmuz 1950,

Milliyet Gazetesi, "Amerikalılar kararı tasvip ediyorlar", "Ankara'daki mühim toplantı - Türk kuvvetleri Kore'ye gidecek”, 27 Temmuz 1950,

____, "Kore Kararı İçin verilen Gensoruda, Hükümet Kahir Ekseriyetle İtimat Oyu Aldı", 12 Aralık 1950,

____, "Süleymaniye Camiinde Şehitler Muazzam Dini Merasimle Anıldı", 11 Aralık 1950,

____, “Hükümetin Kararı ve Hukukçuların Fikri”, 28 Temmuz 1950,

Vatan Gazetesi, “Birleşmiş Milletlere olan taahhütlerimizi samimiyetle yerine getireceğiz”, 1 Temmuz 1950

____, “Hikmet Bayur’a göre Atlantik Paktına Girmek Zarurîdir”, 10 Ağustos 1950

Yeni Sabah Gazetesi, “Hukukçular kararın aleyhinde”, 28 Temmuz 1950,

____, “Kore'ye 4500 kişilik bir askeri kuvvet göndermeğe dün karar verdik”, 26 Temmuz 1950,

____, “Kore’ye asker sevki kararı tam bir sürpriz teşkil etti”, 27 Temmuz 1950,

Zafer Gazetesi, “Amerikan Genelkurmay Başkanı Ankara’ya geldi”, 27 Mart 1950,

____, “Birleşmiş Milletler Anayasası hükümleri dâhilinde, Kore’ye karşı Türkiye Taahhütlerini Yapacak”, 1 Temmuz 1950,

____, “C. Bayarın Donanmamıza Mesajı”, 16 Temmuz 1950,

____, “Yalova’daki dünkü mühim toplantı – Toplantıya askeri şefler de iştirak etti”, 18 Temmuz 1950,

____, “Başkalarına yardım etmeliyiz ki biz de tehlike anında onlardan yardım bekleyelim”, 26 Temmuz 1950,

____, “Koreye 4500 asker veriyoruz”, 26 Temmuz 1950,

____, “Karar her yerde çok iyi karşılandı”, 27 Temmuz 1950,

____, Dışişleri Bakanı dün Paris’e gitti”, 30 Temmuz 1950,

____, “Başbakan dün Amerikan Büyükelçisi ile görüştü. Görüşme 3 saat sürdü”, 31 Temmuz 1950,

____, “Kongre Kore Kararını ve komünizmle mücadele kararlarını desteklediğini bildirdi”, 31 Temmuz 1950,

____, “Hükümetin aldığı karar Anayasaya uygundur – Fransız Hükümeti de tıpkı Menderes Hükümeti gibi Bakanlar Heyetince karar almış ve yardım olarak bir harp gemisi vermiştir”, 1 Ağustos 1950,

____, “Kore'ye yardım etmeyen devletlere yapılan iktisadi yardım kesiliyor buna mukabil komünist olmayan devletlere Amerikan askeri yardımı arttırılıyor”, 2 Ağustos 1950,

____, “Atlantik Paktı'na iştirak için müracaat ediyoruz”, “Kore hakkındaki kararımızın müspet akisleri”, 3 Ağustos 1950,

____, “Atlantik Paktı'na iştirakimiz - On iki üye devlete müracaat edildi”, 6 Ağustos 1950,

____, “Başbakan’ın mühim beyanatı”, 7 Ağustos 1950,

____, “Muhtar seçimleri bugün yapılıyor”, 13 Ağustos 1950,

____, “Seçim neticeleri”, 19 Ekim 1950,

TBMM Tutanakları - Belgeleri

Demokrat Parti Meclis Grubu Gizli Müzakere Zabıtları, Dönem: IX, Cilt:3, 20 Haziran 1950,

TBMM Genel Sekreterliği, **TBMM Albümü - 1920-2010, c. 2 - 1950-1980**, 2. bs (Ankara: TBMM Albümü, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Haziran 2010),

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem IX, Birleşim 59, c. 6 (02 Nisan 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 9, c. 1 (16 Haziran 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 15, c. 1 (30 Haziran 1950)

____, Dönem IX, Birleşim I, c. 2 (01 Kasım 1950)

____, Dönem IX. Birleşim 15, c. 2 (27 Kasım 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 13, c. 3 (011 Aralık 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (06 Aralık 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 13, c. 3 (11 Aralık 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (27 Aralık 1950)

____, Dönem IX, Birleşim 34, c. 4 (24 Ocak 1951)

____, Dönem IX, Birleşim 59, c. 6, (02 Nisan 1951)

____, Dönem IX, Birleşim 97, c. 9 (02 Temmuz 1951)

____, Dönem IX, Birleşim 15, c. 3 (02 Aralık 1951)

____, Dönem IX, Birleşim 41, c. 13 (18 Şubat 1952)

____, Dönem IX, Birleşim 18, c. 3 (22 Aralık 1952)

____, Dönem IX, Birleşim 27, c. 19 (14 Ocak 1953)

____, Dönem IX, Birleşim 5, c. 25 (16 Kasım 1953)

____, Dönem IX, Birleşim 48, c. 28 (23 Şubat 1954)

____, Dönem IX, Birleşim 57, c. 29 (04 Mart 1954)

____, Dönem IX, c. 28, Birleşim 48, (23 Mayıs 1954)

____, Dönem XI, Birleşim 1, c. 1, (01 Kasım 1959);

____, Dönem 1, Birleşim 7, c. 4, (5 Ocak 1965)

EKLER

EK - 1[882] Genel Kurul Kararı no:377 (V), 3 Kasım 1950 (Barış İçin Birlik Kararı)

KARAR A

Genel Kurul,

Güvenlik Konseyi'nin birincil sorumluluğu olan uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını yerine getirmesinin önemini ve sürekli üyelerin uzlaşma arama ve veto kullanımında sakınımlı davranma görevlerini teyit ederek,

Antlaşma'nın 43. maddesinde belirlenen askeri güç anlaşmalarının görüşülmesinde inisiyatifin Güvenlik Konseyi'ne ait olduğunu teyit ederek,

Güvenlik Konseyi'nin... tüm Üye Devletler adına üstlendiği sorumluluklarını yerine getirmekte başarısız olmasının, barış ve güvenliğin korunması konusunda Üye Devletleri Antlaşma'ya göre sahip oldukları yükümlülüklerinden veya Birleşmiş Milletler'i de sorumluluktan kurtarmadığının bilincinde olarak,

Özellikle, böyle bir başarısızlığın Genel Kurul'u Antlaşma'ya göre uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda sahip olduğu haklardan yoksun bırakmadığını veya sorumluluğunu azaltmadığım kabul ederek,

A.

1. Eğer Güvenlik Konseyi sürekli üyeleri arasında uzlaşma sağlanamamasından dolayı, barışa yönelik tehdit, barışın bozulması veya saldırı eylemi görülen herhangi bir durumda uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki birincil sorumluluğunu yerine getiremezse, Genel Kurul, barışın bozulması veya saldırı eylemi durumlarında gerekirse silahlı güç kullanmak da dâhil uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden sağlanması için ortak önlemler alınması konusunda Üyelere uygun tavsiyelerde bulunmak üzere konuyu derhal görüşür.

[882] Keskin, **age**, 220-221

EK - 2 Başbakan Menderes'in Basın Toplantısı, 29 Temmuz 1950

"Başbakan Muhalefete cevap verdi – Aynı vaziyette bin defa kalsak her defasında aynı kararı vereceğiz[883]",

"Kore harbine silahlı kuvvet göndermemiz hususunda Birleşmiş Milletler Umumî Kâtibliği tarafından vâki talebe karşı Hükümetimizin vermiş olduğu son cevab üzerine muhalefet çevrelerinde ve bazı gazetelerde ileri sürülen tenkidlere cevab vermek zarureti hasıl olmuştur.
Karar münasebeti ile yapılan tenkid ve hücumlar mevzua münhasır kalmamış olduğundan ve yapılan polemikler particilik gayretıle memleket menfaatlerini rencide edecek hududlara götürülmüş bulunduğundan sözlerimin biraz mevzuu aşmış gibi görünmesini müsamaha ile karşılamanızı rica ederim.
….. Evvelâ şurasını soyliyeyim ki, hükümetimizin almış olduğu karar bir harp kararı değildir, sulhu koruma teşebbüs ve kararıdır.
Kanaatımızca bizim gibi diğer hürriyet sever milletlerin bu yolda alacakları kararlardır ki tecavüzler önlenebilir ve dünya sulhu korunabilir. Esasen Birleşmiş Milletler idealini samimiyetle benimsemiş olmakta bu esasa inanmış olmak demektir.
… esasen bugünkü hükümetin kararı, onlar tarafından da takip edilen yolun ve girişilmiş olan taahhütlerin en tabii neticesidir. Binaenaleyh bu meselede başka bir türlü karara varılmasını kendileri teklif edemezlerdi.
Her devletin ayrı ayrı ve münferid olarak sarfedeceği gayretlerle sulhun korunabileceğine, sair milletleri tehdid eden felâketlerden kendi başının çaresini aramak suretile kurtulma çarelerinin bulunabileceğine bel bağlanması neticesidir ki İkinci Cihan Harbinin görülmemiş felâket ve facialarına yol açmıştır,
Bize Kore harbi münasebetile bazı devletlerin müteredddid ve kararsız hareketlerini örnek olarak göstermek istiyorlar. Birinci Cihan Harbi ile İkinci Harb arasındaki devrede de politika ve diplomaside en ileri tekâmül derecesine varmış oldukları farzolunan devletler böyle müphem ümidlere kapılarak kararsız ve müteredddid hareket etmişlerdi, Bu suretle işlenmiş olan hatalar, bilindiği gibi, insanlığın çok büyük ıstırablara katlanmasına mal olmuştur.
Böyle hodgâm duygularla müphem ümidlere kapılarak müteredddid ve kararsız hareket etmek ve dünyayı tehdid eden felâketlerden bu suretle korunabileceğine inanmak dünyanın geçirdiği bunca tecrübe ve felâketlerden sonra aklın alamıyacağı bir gaflet olur.
İkinci olarak söyleyeceğimiz cihet ise, bu kararın Hükümetimizce bütün şümulile bilinerek ve inanılarak verilmiş olmasıdır. O kadar ki aynı vaziyet karşısında bin defa kalsak her defasında alacağımız karar gene bu olacaktır.
Şimdi hükümet kararına karşı yapılan tenkidlere gelelim:
Bu tenkidlerin esasa taallûk eden hiç bir mühim görüş ve fikre dayanmadığı ve ele geçirilen bir tenkid ve hücum fırsatının kaçırılmaması gayret ve endişesile hareket olunduğu kısa bir tetkik ile anlaşılacaktır. Değil yalnız memleketimizin bütün dünyanın kaderinin taayyün edeceği bu mühim anlarda ve bu derece ehemmiyetli meseleler karşısında dar parti ve politikacılık gayretile hareket olunmasını görmekten büyük bir teessür duymaktayız.
(Halk Partisinin iddiaları karşısında) Hele memleketin ana muhalefet partisi olan Halk Partisinin son günlere kadar benimsemiş olduğunu iddia edegeldiği bir politikanın tabii neticelerile karşı karşıya gelinmiş olması üzerine bu partinin bugüne kadar bütün söylediklerini ve yaptıklarını unutarak sadece iktidara muhalefet etmek gayesile memleket yüksek menfaatlerini hiçe sayması ve tezaddan tezada düşmek cidden ibret verici bir hadisedir.
Daha hükümetin kararından bir gün evvel Koreye askerî kuvvet gönderilmesinin zaruret olduğunu ileri sürenlerin bir gün sonra büsbütün başka fikirlerin sahibi olarak

[883] **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 1.

görünmeleri samimiyetsizliğin açık delillerinden olmuştur. Anlaşılan bunlar, ilk önce hükümetimizin böyle bir karar alamıyacağı tahmini üzerine hücuma geçmeyi hesablamışlar, sonra da kararımız karşısında şaşırıp hücum istikametlerini değiştirmek mecburiyetini duymuşlar. Üç gün evvel yazdıkları mı, bugün söyledikleri mi samimidir? Bazı politika hastalarının ve iktidar müptelâlarının karar ve hareketlerinde samimiyet aramak beyhude oluyor.

Hakikat şudur ki behemehal iktidarda kalmayı tek maddeli bir program halinde kabul etmiş olanlar, muhalefete düştükleri zaman memleket menfaatlerinin icabına uyacak yerde hiddet ve infiallerinin şevkine tâbi olmak gibi hazin bir duruma düşüyorlar.

Daha üç gün evvel Koreye askeri kuvvet gönderilmesini zaruri görenlerin ve hükümetin kararı bu zarurete uygun olarak tecelli etmediği takdirde iki büyük parti arasında bugüne kadar devam edegelen dış politikadaki birlikten ayrılacaklarını söyliyenlerin şimdi - taktik değiştirme zarureti karşısında tezada düşmeleri başka türlü izah olunamaz. Biz onlara muhaâfette iken Demokrat Partinin vermiş olduğu vatanperverlik misallerini hatırlatarak hareket hatlarının ne suretle tashih ve tesbit olunabileceğini göstermek isteriz.

Demokrat Parti muhalefette iken her şeye rağmen dış politikada Halk Partisi hükümetlerini şartsız desteklemiştir. İrticadan ve sol cereyanlardan asla meded ummamış ve bunlara asla iltifat etmemiştir.

Orduya, gençliğe, mekteplere gözatmaktan ve el uzatmektan kat'ı olarak sakınmıştır.

Yapılan tenkidler hakkında umumî mülâhazalarımızın bu suretle ifadesinden sonra, şimdi, müsaadenizle, tenkidlerin esas meseleye tevcih edilmiş olanlarını ele alalım:

Bahis buraya gelince ilkönce tenkid edenleri, kararın esasına bir itirazlan olup olmadığını kat'î bir ifade ile açıklamaya davet etmek mecburiyetini duymaktayız. Çünkü bir takım sözde mahirane tabir ve ifadelerle tezadlı mütalealar ileri sürülmektedir.

Soruyorlar: Ordumuzun kuvveti nedir? Etrafımızdaki tehlikenin derecesi nedir? Diğer bazı memleketler kara kuvvetleri göndermemişlerdir, bizim kara kuvveti göndermemiz tehlikeyi üzerimize çekmeye sebeb olmıyacak mıdır?

Bu iddiaların sadece umumî efkârı şaşırtmak ve sureta görünmek maksadından ileri gelmekte olduğu açıkça görülüyor.

Ordumuzun kuvvetinin ne olduğunu, etrafımızdaki tehlikenin mahiyetini bilmiyor gibi görünüyorlar,

Daha iki ay evvel kendileri iktidarda idiler. Bu sebeble hattâ durumu bütün şümulü ile bizden iyi kavramış olmaları bile farzedilebilir.

Kaldı ki, ordumuzdan dört binkişilik bir kuvvet ayrılmasının bizim için bir eksiklik veya zaaf teşkil edip etmiyeceğini takdir edebilmek için uzun boylu hesaba ve- malûmata da lüzum yoktur.

10 yıldanberi zaman zaman milyonluk veya yarım milyonluk bir orduyu silâh altında bulundurduklarını iddia edegelenler kendileri değil midir?

Dörtbinin dört yüz bin karşısındaki nisbeti bir hesab meselesi bile değildir.

Akıl ve izan sahiplerini işhad ederek kendilerinden şunu sormak yerinde olur ki, etrafımızdaki tehlikenin şu veya bu ehemmiyet ve mahiyette olması ve ordumuzun kuvvetinin şu veya bu derecede bulunması bu meselede alınacak kararla nasıl irtibatlandırılabilir?

Bilmiyor göründükleri ordumuzun kuvveti ve gene bilmiyor göründükleri tehlikenin mahiyeti hakkında akla gelebilecek ihtimalleri faraza iyi olarak ortaya koyup şöyle veya böyle olduğu takdirde şu veya bu karar alınabilirdi demeleri ve mütalea ve fikirlerini sarih bir şekilde söylemeleri icab eder. Bu sarahatten kaçınmalarının sebebini anlamak güç değildir.

Bu kararı almamak lâzımdı diyemezler. Aynı zamanda iktidara karşı ellerine geçirdiklerini zannettikleri bir hücum silâhını kullanmaktan da vazgeçmezler, işte sarahatten kaçınmalarını, hem iştirak etmek lâzımdı, hem iştirak etmemek icab ederdi, manasına gelebilecek olan iki veçheli ve mütezad ifadelerinin sebebi budur.

Gelelim usule ve şekle aid tenkidlere (Meclis niçin toplantıya çağırılmadı?):
Meclis toplantıya davet edilip kararı oradan almak lâzımdı, muhalefet ile istişare etmek icab ederdi, diyorlar.
Meclisin toplanmasını bir Anayasa ve siyaset icabı olarak göstermek ve hükümetimizi bu cihetten eksikli ve taksirli olmak ithamı altında bulundurmak istiyenlere kat'iyetle ifade edelim ki, bunların hiç biri varid değildir. Gerek Anayasa ve mevzuatımız bakımından, gerek kanunlarımızla Anayasa mevki ve hükmünde tuttuğumuz Birleşmiş Milletler anayasası bakımından, gerekse şimdiye kadar takib olunan dış politikanın bize yüklediği milletlerarası taahhüdlerin mahiyeti bakımından vaziyet sarihtir. Bu vaziyet karşısında Meclisin toplantıya davet edilmesinin bir Anayasa zarureti olduğunu iddia etmek müdafaa edilebilir, bir fikir değildir.
Birleşmiş Milletler anayasasına iltihak etmiş bulunuyoruz. Bu anayasa hükümleri kanunlarımızla tasdik ve kabul olunmuştur. Bu tasdik ve kabulün neticeleri ve bundan doğacak vecaibin ifası Büyük Millet Meclisince hükümete peşinen emredilmiş bulunmaktadır. Hükümetin aldığı karar Birleşmiş Milletler Anayasası ve binaenaleyh Türk kanunları hükümleri dairesindedir.
Meclisi içtimaa davet etmek meselesinin siyasî bir zaruret olduğu iddiasına gelince, derhal söyliyelim ki, bu mesele ilk ortaya çıktığında ve Birleşmiş Milletler umumî kâtibi hükümetimize müracaat ettiği zaman gerek bu müracaat ve gerek hükümetçe buna verilen cevablar 30-6-1950 tarihli toplantısında Meclise arzedilmiş ve Dış İşleri Bakanı tarafından verilen izahatla meselenin hiç bir noktası Meclisin meçhulü kalmamıştır.
Mecliste okunan hükümetin cevabı ise vecibe ve taahhüdlerimizin nerelere kadar gidebileceğini göstermek hususunda hiç bir tereddüde mahal vermiyecek açıklıkta idi.
Bilindiği gibi meseleyi her noktadan tenvir eden izahatla hükümetimizin açık cevabı Meclisçe muttefikan ve alkışlarla kabul edilmiştir. Şu halde siyaset bakımından kararımızın Meclisin malûmat ve tasvibi dışında alınmış olduğu iddiası tamamile yersizdir.
Gelelim muhalefetle müşavere meselesine (Muhalefetle niçin müşavere edilmedi?):
Bunu bize ihtar edenler ve bizi bu hususta kusurlu göstermek istiyenler daha dün Avrupa konseyinin Türk temsilcilerine Meclis muhalefet grubundan iki milletvekilinin katılması hususundaki teklifimize karşı red cevabı vermiş olanlardır. Böyle hareket etmekle, dış politikamızda bizimle birlik yürümeği daha evvelden reddetmiş bulunuyorlardı. Halbuki iktidarda bulundukları müddetçe dış politikayı onlar kararlaştırmışlardır ve o zaman muhalefette bulunan partimiz ise dış politikada katıysız şartsız, onlara iltihak etmiştir.
Vaktile biz fırsat elverdikçe dış politikadaki birliğimizi göstermek için yabancı memleketlere giden bazı heyetlere iştirak etmiştik. Makul ve meşru sebeplerle bir iki davete icabet etmemiz karşısında onlar bizi dış politikada vahdeti bozmuş ve milli birliği parçalama töhmeti ile suçlandırmışlardı. Hâlbuki sair makul sebepler yanında o zaman muhalefetle iktidarın münasebetleri bugünkü ile asla kıyas kabul etmiyecek bir hususiyet arz etmekte idi. O zamanın iktidarı ve muhalefeti ile bugünün iktidar ve muhalefeti arasında çok esaslı farklar vardır. İki iktidar ve iki muhalefet birbirinden büsbütün başka olmuştur. 1946 seçimleri bu farkı doğuran sebebdir ve Demokrat Parti daha dün türlü şartların menfi tesirlerine rağmen büyük bir heyecan ve büyük bir ekseriyetle yüzde yüz millet idaresine dayanan bir iktidar olarak vazife başına gelmiş bulunuyor.
Henüz üzerinden uzun zaman geçmediği için bu hakikatleri hatırlamamağa imkân yoktur.
Bundan başka kendilerine de derhal hatırlatalım ki, dış politikada mütemadiyen bizden birlik olmamızı istiyenler, beş seneye yaklaşan muhalefet devrimizde harici meselelerde mütemadi ısrarlarımıza rağmen kendi gruplarına verdikleri izahatı grupumuza da bir kere dahi vermek lüzumunu kabul etmemişlerdir. Kaldı ki bu meselede istişare, bir partilerarası mücadele meselesi olmanın ötesinde, hatta

lüzumsuz sayılabilir. Çünkü Kore meselesinde hükumetin tuttuğu hareket hattını onlar da tasvib etmemişlerdir.
Dahası var, esasen bugünkü hükümetin kararı, onlar tarafından da takib edilen yolun ve girişilmiş olan taahüdlerin en tabi neticesidir. Binaenaleyh bu meselede başka bir türlü kararı kendileri teklif edemezlerdi. Üstelik yukarıda da belirttiğim gibi kararımıza takaddüm eden neşriyatlarında ileri sürdükleri fikirleri de herkes gibi öğrenmiş bulunuyorduk.
İşte bütün bu sebeplerle istişarede bulunmak hususunun ihmal edilmiş olmasına müsamaha ile bakılabilir. Fakat bu gibi istişarelere kıymet ve ehemmiyet verdiklerini öğrendikten sonra ileride kendilerini tatmin edeceğimizden emin olabilirler. Gönül istiyor ki en ehemmiyetli bir memleket meselesi karşısında rakibini vurmak ve iktidara yaklaşmak gayesile sapmış oldukları bu nahoş yolun kendilerini memlekete zararlı olmak mevkiine düşürebileceğini kavrayarak bir an evvel memleket menfaatlerinin gösterdiği ıstikamette bizimle bir hizaya gelsinler.
(Netice) Kore'de bayrağımızın dalgalanması en idealist ve en realist gaye ve görüşlerin bir neticesi olacaktır.
Uzak diyarlara memleket çocuklarının sevkedilmekte olduğu hakkındaki yazılar, bazılarının üstü kapalı bir tahrik yolunda olduklarını ifşa etmektedir.
Vatan vazifesi için askere alınan memleket çocuklarının ancak memleket hududları içinde kullanılabileceği iddiası hiç bir hukuki kıymet ifade etmedikten başka nasıl bir bozgunculuğa sapılmış olduğunu anlatmağa kafidir.
Hükümetin kararının asil memleketimizin ruh ve iradesine tamamile uygun olduğuna kaniiz. Bu sebeple milletimizin, hükumetin bu kararını tam bir tasvible karşılayacağına ve karşılamış olduğuna emin bulunuyoruz".
Bir de birkaç gün evvel İstanbul'da kurulmuş olan Barış Severler Cemiyeti namına Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na çekilen bir telgraf münasebetiyle düşüncelerimi arzedeyim.
Bu cemiyetin milletlerarası bir kökü olduğunu bilmekteyiz. Bu barış severlerin sevdikleri barışın mahiyeti hakkında da malûmatımız tamdır. Komünist tecavüzlerini Kore'de karşılamağa giderken içimizde ayni mahiyetteki tahrikatın manâsını Türk umumî efkârı anlamakta ve hükmünü vermekte elbette yanılmıyacaktır.
Hükümet programında Komünistlikle müessir bir mücadeleye geçeceğimiz ifade olunmuştu. Biz hiç bir kimse ve hiç bir teşekkül için hürriyeti yok etme hürriyetini kabul etmiyoruz. Bu sebebledir ki hürriyeti yok etme maksadile memleketimizde partiler kurulamaz. Kanunlarımız bunu âmirdir. Ancak bazı kimselerin fırsatını bulup ve maksadlarını gizleyip memleket için bu zararlı yolda faaliyetlerini arttırmak istemekte olduklarını görmekteyiz. Vaktile bunlara karşı mücadele tam tesirini göstermemiş ise bunun bir sebebi eski iktidarın *mühim mevkilerinde kendilerini dost ve himaye edici şahsiyetler bulmuş olmalarıdır. Bu hakikat memleketçe de bilinmektedir.
Bizim idaremizde bu gibi haller asla görülmiyecektir. Hükümet ve parti tam mânasile kararlıdır. Bu mevzuda kanunların men ettiği hususların şayed müeyyide veya hüküm noksanlarından istifade suretile devam ettirebiliyorlarsa yeni hükümler ve müeyyideler bulmak suretile de hele şu nazik zamanlarda memlekete büsbütün zararlı olduğu aşikâr olan bu gibi hareketleri mutlaka önliyeceğiz.
Dünyanın geçirdiği iki büyük harp ve son bir kaç senenin yaşanılan tecrübeleri ile sabit olmuştur kî memleketlerin istiklâl ve mevcudiyetleri mutlaka kendi coğrafî hudutlarında müdafaa olunamaz. Sulhda ve harpte dünyaca bir kader birliğine varılmış olduğu bir devirde yaşamakta olduğumuz açık bir hakikattir.
Amerika'da ve memleketimizde yeni silâh ve malzeme üzerinde talim ve terbiye görmüş olmasına rağmen, donanmamızın bir harbde Karadeniz hâkimiyetini Kızıl filoya kaptırmıyacak kadar takviye edilmediği gizlenemiyecek ve esasen gizlenmesinden de hiç bir fayda melhuz olmıyan malûm bir hakikattir.
Türkiye bir taarruza uğradığı takdirde Amerikan deniz ve hava kuvvetlerinin hemen yardımımıza koşacakları hakkındaki vaadlere ve teminata inanmak ve teşekkür

etmekle beraber, bu kuvvetler yetişinceye kadar, kendimizi bütün gücümüzle müdafaa etmek istiyoruz. Bu müdafaanın müessir olması için de noksanlarımızın tamamlanması lâzımdır. Kore harbi, yarım ve eksik tedbirlerin ne kadar zararlı olduğunu göstermiştir.

Hulâsa, Kore'deki son misali ile sabit olduğu üzere, bir taarruza uğradığımız takdirde, Amerikan yardımı kolayca yetîşemiyecektir ve Türkiye, haftalarca kendi kuvvetleriyle savaşmak zorunda kalacaktır ve çıkarmaları önlemek, İstanbul'u ve Boğazları müdafaa etmek için Türk Donanmasına çok ağır vazifeler düşecektir".

EK - 3 Barışseverler Cemiyeti'nin TBMM'ye Gönderdiği Telgraf[884]

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı yüksek makamına Ankara
Bakanlar Kurulu, halk efkârının heyecan ve teessürünü mucib olein bir şekilde ve Amerika Senatörü Mister Cain'in devlet erkânile temaslarından hemen sonra Kore'ye 4500 kişilik bir silahlı kuvvet gönderme kararım vermiş bulunuyor.
Hükümetçe her ne kadar bu kararı Birleşmiş Milletlere karşı girişilen taahhütleri yerine getirmek üzere verildiği ifade edilmişse de bu kararın verilişi hem Türk Anayasasına, hem de Birleşmiş Milletler Anayasasına aykırıdır. Zira, Birleşmiş Milletler Anayasasının 43 üncü maddesi bu kurula dahil olan memleketlerin herhangi bir ihtilâfa silâhlı olarak müdahaleleri için önceden bazı hususî anlaşmaların mevcudiyetini şart koşmuştur. Oysaki Türk milleti ile Birleşmiş Miletler arasında bu hususta herhangi bir hususî anlaşma mevcud değildir. Bundan maada, gene Birleşmiş Milletler Anayasasının adı geçen maddesi gereğince bu hususî anlaşmaların, imzalıyan devletler tarafından her birinin anayasalarının usulleri gereğince tasdik edilmesi lâzım gelmektedir. Görülüyor ki hükümet, silâhlı kuvvetler göndermek şöyle dursun, bu hususta yapacağı herhangi bir anlaşmayı dahi Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasdikinden geçirmek mecburiyetindedir.
Türkiye hükümeti, Kore'ye kara askeri göndermek kararile açıkça belirtilmemiş olmakla beraber bir harb ilânı karan vermiştir. Halbuki, Türk Anayasası gereğince harb ilân etmek yetkisi münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisine aid bulunduğundan, hükümet, memleketin istiklâli ve güvenliği bakımından fevkalâde tehlikeli olan bu kararı vermekle salâhiyetlerinin hududunu tecavüz etmiş, Anayasa hükümlerine riayet etmemiş bulunmaktadır.
Türk Barış Severler Cemiyeti, bütün barışçı Türk halkının şu andaki en samimî hissine tercüman olduğu kanaatile Türkiye'nin Kore'deki silâhlı ihtilâfa bu şekilde fi'len iştirak edecek yerde Hindistan hükümetinin yaptığı gibi barış yolundan yapılacak teşebbüslerle bu harbin durdurulmasına ve dünya barışının tehlikeden kurtarılmasına çalışmasını diler.
Cemiyetimiz, yüksek makamınızın, hükümetin millî menfaatlerimize,
Birleşmiş Milletler Anayasasına aykırı olan kararını bir an önce iptal etmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisini fevkalâde toplantıya davet edeceği ümid ve temennisile derin saygılarını arz ve takdim eder.
Başkan Genel Sekreter

Dr. Behice Boran - Adnan Cemgil"

[884] Pınar Selek, **Barışamadık**, 2. bs, (İthaki Yayınları, 2004), 214 – 215; Yazıcı, **age**, 37 - 38.

EK - 4[885] Barışseverler Cemiyeti'nin Dağıttığı Bildiri Metni

"Aziz Türk Halkına;
Adnan Menderes Hükümeti, Kore'de harp etsin diye 4500 Türk çocuğunu general MacArthur'un emrine veriyor.
Adnan Menderes Hükümetinin bu kararı Türk milletine nasıl gösterilirse gösterilsin, Amerikan menfaatleri uğruna harbe katılmamız demektir. Hükümet, bu kararı Amerika'nın zoru ile vermiştir. Çünkü: 15 Temmuz'da, Birleşmiş Milletler'den gelen telgrafa Hükümet, Birleşmiş Milletler anayasasının bu gibi işlerde üyelere tanıdığı haklara dayanarak, doğrudan doğruya asker gönderemeyeceğini ima yollu bir karşılık vermişti. Zaten Birleşmiş Milletlerin bu müracaatını 52 üye devletten ancak 12'si cevaplandırmış ve onlar da bir tek kara askeri göndermemişlerdir.
Dahası var: Kore'de harp etmek için gönüllü toplamaya kalkışıldığı zaman Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, bir Fransız gazetecisine mülakat vererek bazı komşularımıza karşı bir tahrik olur diye Kore'ye gönüllü göndermeye hükümetin razı olamayacağını söyledi. Demek oluyor ki Adnan Menderes Hükümeti kara askeri göndermeyi ilk önceleri doğru bulmuyor, kendisini buna mecbur saymıyordu.
Derken, Amerikan Senatörü Cain, 23 Temmuz'da Ankara'ya geldi. Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik İnce ve Genel Kurmay Başkanı Nuri Yamut ile görüştü. Bu konuşmalardan sonra, memleketin muhtelif yerlerinde bulunan bakanlar, alelacele Ankara'da toplanarak Kore'ye 4500 Türk çocuğunu göndermeye karar verdiler. Arkasından da senatör Cain, gazetecilere verdiği mülakatta, "Bu harpte piyade kuvvetlerinin rolü büyüktür. Diğer milletlerden kara kuvveti istememizin tek sebebi Amerika'nın yıpranmamasını temindir," diyerek işin içyüzünü meydana koydu, yani bu işin Amerika'nın zoru ile yapıldığını açıkladı.
Kore'deki savaşa, Türk milletinin katılmasında istiklalimiz, güvenliğimiz bakımından hiçbir fayda yoktur. "Biz şimdi Kore'ye asker göndermezsek, bizim başımız darda kaldığı zaman, Amerika da bize yardım etmez," diyenlere yakın zamana kadar Dışişleri Bakanlığı yapmış ve milletlerarası işleri içinden takip etmiş olan Necmettin Sadak cevap veriyor: "Bu işler bir menfaat işidir, hissi sebepler rol oynamaz, eğer o gün Amerika'nın çıkarı varsa bize yardım eder, yoksa etmez," diyor.
Kaldı ki; bugün karşılaştığımız hadise de gösteriyor ki, mesele, bize Amerika'nın "yardım'' edip etmemesi değil, fakat bir üçüncü cihan harbine yol açacak maceralara sürüklemek istemesidir. Bundan da anlaşılıyor ki Kore'ye asker göndermekte Türk milletinin herhangi bir menfaati yoktur. Türk milletinin istiklali ve güvenliği, dünya barışına sıkı sıkıya bağlıdır. Kore'ye asker göndermek ise Türk milletine nasıl bildirilirse bildirilsin, herhalde barışçı bir hareket değildir.
Bütün dünya milletleri ve bu arada Türk milleti de barışseverdir. Türk halkı için menfaati dünya barışının bozulmamasındadır. Bu barışın bozulmaması için de Kore'deki iç savaşın barışçı yollar bulunarak hemen sona erdirilmesi gerektir. Türk milletine yaraşan ve gerçek menfaatlerine uygun düşen şey, mesela, Hindistan Başbakanı Nehru'nun yaptığı gibi, barışçı teklifler yapmaktır.
Biz Türk Barışseverler Cemiyeti, bunları Türk halk efkârına bildirirken, onun en samimi düşüncelerini belirttiğimize ve gerçek her Türk vatanseverinin bizimle aynı fikirde olduğuna inanıyoruz. Adı söylenmeden bir harp ilanı demeye gelen Adnan Menderes Hükümetinin bu kararını Türkiye Büyük Millet Meclisinin reddedeceğini umuyoruz, çünkü anayasamız gereğince, harp ilan etmek yetkisi sadece Büyük Millet Meclisine aittir. Milli Menfaatlerimize ve dünya barışının korunmasına tamamen aykırı olan bu kararı şiddetle protesto ederiz.
Türk Barışseverler Cemiyeti"

---

[885] "Moskova'nın ağzı işle konuşan Cemiyet - Solcu fikirlerle tanınmış bazı kimseler tarafından kurulan Türk Barışseveler Cemiyeti'nin beyannamesi toplattırıldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 29 Temmuz 1950, 1, 3.

ÖZGEÇMİŞ

1964 Yılında Kayseri'de doğdum. Viyana Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi bölümünden yan bölümler felsefe ve tarih olmak üzere mezun oldum. Bu çalışmama 2015 yılında Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Harp Tarihi ve Strateji Ana Bilim Dalı'nda başladım. TBMM'de memur oılarak çalışmaktayım. Bir çocuk sahibiyim.